ob. 2 rozbiór magazynowych
dla
Miejskiej Publ.
№1013 dn. 12/VI 1948

ŁODZIANIN.

KALENDARZ

Informacyjno-Adresowy

NA ROK

1893.

ROK PIĄTY.

ŁÓDŹ.
Nakładem C. Richtera księgarza.
1893.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.
Варшава, 11 Ноября 1892 года.

Drukarnia Rudolfa Luther, w Łodzi.

NAJTAŃSZA ILUSTRACJA POLSKA

Biesiada Literacka

Na czele pisma, co przenika szerokie warstwy społeczeństwa, postawiliśmy powieść. W pracach powieściowych, tak oryginalnych jak tłumaczonych, zdołaliśmy dotychczas, nie obrażając uczciwości myśli i słowa, dać czytelnikom na wolną chwilę zajmującą i pożyteczną rozrywkę.

Oprócz działu powieściowego, **Biesiada** mieści historję życia społecznego u nas i za granicą, kronikę polityczną i handlową, artykuły popularno-naukowe obejmujące nowe wynalazki, badania i zjawiska, życiorysy znakomitych i zasłużonych ludzi, korespondencje i t. d.; w dziale rozmaitości skrzętnie się gromadzi wszystko, co czytelnika nieobojętnego na życie wszechświatowe interesować może.

Nadto **Biesiada** dla rozrywki młodych czytelników pomieszcza rebusy, szarady, warcaby, zadania fizyczne, rachunkowe i t. p.

W części artystycznej **Biesiady** portrety, kopje obrazów, sceny z bieżącej chwili, zasługują na tytuł dzieł wyborowych, tak pod względem kompozycji jak i wykonania.

Dodatek p. t. **Wieczory powieściowe** obejmuje przeważnie powieści historyczne.

Prenumeratorowie **Biesiady z Wieczorami powieściowemi** otrzymują corocznie premja bezpłatnie do wyboru: portrety olejne ludzi znakomitych w panteonie polskim, lub dzieła naukowo-popularne.

W roku 1893 prenumeratorowie całoroczni, wnoszący opłatę odrazu lub kwartalnie, otrzymają bezpłatnie dzieło p. t.

ŻEBY NIE CHOROWAĆ

napisane przez przyjaciela Rodziny, lekarza, który na straży zdrowia postawił hygienę, a w razie wkroczenia choroby w progi domowe, leczy ją środkami jaknajprostszemi. Rady przyjaciela-lekarza są dostępne dla wszystkich; wykonywać je, a będziemy mieli młodość pogodną, dojrzałość silną i starość błogą.

Do dzieł popularno-naukowych, wydanych jako premjum, należy także:

SKARBIEC
dla rodzin w mieście i na wsi.

Jest to zbiór rad i przepisów, potrzebnych w różnych zajęciach gospodarskich, domowych, leczniczych, wychowawczych i t. p. **Skarbca** wyszło dwa tomy.

WIEDZA

obejmuje wiadomości naukowe, niezbędne dla każdego ukształconego człowieka. Jest to podręcznik ilustrowany, wielkiej wartości dla młodzieży i w ogóle dla ludzi, chcących iść razem z postępem wiedzy. „Wiedzy“ wyszło dwa tomy.

SIŁA WOLI,

zbiór przykładów dzielności charakteru w różnych kierunkach pracy ludzkiej i poświęcenia. Wszyscy prenumeratorowie całoroczni **Biesiady** z dodatkiem lub bez dodatku otrzymają **Kalendarz Ścienny** ozdobny na r. 1894.

Cena **Biesiady Literackiej z Wieczorami powieściowemi** w Warszawie rocznie rs. **6** k. **50**, półrocznie rs. **3** k. **25**, kwartalnie rs. **1** k. **63**; z przesyłką pocztową rocznie rs. **8**, półrocznie rs. **4**, kwartalnie rs. **2**, bez **Wieczorów powieściowych** w Warszawie rocznie rs. **5**, półrocznie rs. **2** k. **50**, kwartalnie rs. **1** k. **25**. z przesyłką pocztową rocznie rs. **6**, półrocznie rs. **3**, kwart. rs. **1** k. **50**.

Adres: Redakcja „Biesiady Literackiej“ w Warszawie, Chmielna Nr. 26.

Redaktor i Wydawca WŁADYSŁAW MALESZEWSKI.

WINOTŁOCZNIA

R. Morozowicza

w Warszawie,

ma zaszczyt podać do wiadomości o otworzeniu FILII sprzedaży swych win

w Łodzi, Nowy Rynek Nr. 11.

Wina produkowane przezemnie w Warszawie z wyborowych gron miejscowych, odznaczają się przedewszystkiem czystością i trwałością. Fermentowane są na zasadzie najnowszych zdobyczy naukowych na tem polu, hodowane bez pomocy sztuk kiperskich, nie zawierają żadnych obcych przymieszek, jak spirytus, farby, gliceryna, salicyl, sztuczne zapachy i t. p. Filtrowane filtrem Pasteura, pod działaniem którego wino wolne jest zupełnie od wszelkich bakteryj. Ostatecznie zaś jest sterylizowane w butelkach.

Z takim nakładem pracy otrzymany produkt, który dopiero po dwóch latach istnienia zostaje zakwalifikowany do sprzedaży, stanowczo wyróżnia się od wszelkich win w tej cenie.

Mam przeto nadzieję, że uznanie, jakiem cieszą się wina moje w Warszawie, zdobędą sobie wkrótce u mieszkańców miasta Łodzi.

R. Morozowicz.

„LA SAISON"

MAGAZYN MÓD

Kazimiery Stodołkiewiczowej

w ŁODZI, ulica Zielona Nr. 5.

SUKNIE
Krojem paryzkim
OKRYCIA
na obstalunek i gotowe.

Gorsety francuzkie
PRZYBORY
Toalety Damskiej.

ALFABETYCZNY WYKAZ

firm ogłoszonych w kalendarzu po tekście.

	str.
Albrecht Ludwik	36
Allart & Comp.	9
Ansztadta Suke	20
Aurich Alban	25
Badior M.	35
Baruch Bracia	27
Bennich Karol	25
Berckenkamp Karol	45
Bernhardt Otto	26
Biedermann Robert.	11
Bitdorf Anastazy	26
Blumenthal Juljusz.	32
Boczkowski & Lipiński	19
Borst A. G.	56
Böttiger F. W.	10
Breschel & Reinheimer	29
„Bronisława"	57
Brzozowski B. w tekś.	19
Butschkat Adolf.	42
Ciesielski S. H.	64
Czamański S.	16
Daleszyński & Zbijewski	37
Desurmont Paweł	22
Drecki St.	46
Drozdowski W.	23
Eisenbraun Fr.	18
Eisert	23
Emde & Comp.	24
„Engel"	62
„Eugenia"	59
Falzmann & Rabinowicz	18
Fessler L.	26
Fiebiger A.	55
Fiałkowski L.	36
Fischer Maks.	34
Frankus A.	54
Fücks M.	20
Gampe & Albrecht	13
Gebethner & Wolff	68
Gehlig Bracia	11

	str.
Gessler Lothar	61
Geyer Ludwik	10
Goldmüntz A. & Comp.	63
Grohmann L.	5
Grohmann Henryk	5
Gutstadt L.	58
Habermann A.	56
Hafftstein Juliusz	42
Handke Juliusz	7
Hausmann J. & Comp.	29
Heimann Maurycy	34
Henig L.	56
Hofrichter Karol	25
Hrdina	50
Hüffer August	24
Hüffer Bracia	9
Ikka Markus	61
Janiszewski S.	54
Jarisch Florjan	26
Jasiński Józef	30
Jeziorska Julja w tekście str.	103
John J.	18
Joseph Emil	46
Jurk Reinhold	22
Kaiserbrecht L.	22
Kalecki & Lwow	35
Karsch & Reinstejn	8
Keller Maks	41
Kerpert August	8
Kindermann Edward	16
Kindermann Franciszek	21
Kindler R.	2
Klocman Jakób	41
Klukow C. Hotel Polski	52
Klukaczewski W.	66
Kohn Markus	28
Kosel W. L.	44
Kowalewska Józefa	60
Kozłowski Ign.	61
Krabler Albert	32
Krafft A.	40
Kramm Aug.	58
Krawetz	33
Krusche & Ender	20
Kuznitzky & Comp.	35
Konrad Z.	50
Lange Bracia	8
Leinweber M.	40
Leizermann N.	47
Leonhardt Woelker & Girbardt	15
Likiernik H.	35
Lissner Józef	19
List Juljusz	14
Littauer Izydor	41
Lubotynowicz L.	31
Lüdert & Comp.	43
Landsberg H.	31
Lewiński St.	42
Łaszkiewicz M.	54
Meissner K.	46
Majewski P.	46
Majeranowski A.	44
Mannaberg Hugo	33
Mannaberg & Goldammer	21
Mokiejewski L.	53
Müller Fryderyk	39
Manasse Dittmar	33
Meyer & Oschatz	24
Milker Cezar	48
Nawrocki W.	60
Norblin i S-ka, Bracia Buch.	4
Opitz A.	45
Pałaszewski St.	62
Pietschmann F.	27
Podgórski Ignacy	44
Prusak D.	29
Pruszynowski	58
Przybylski A.	62
Przytulski	58
Rabong Karol	48
Ranke Ludwik	16
Rampold Emma	30
Richter Adolf	65
Richter Cezar	38
Richter Józef	7
Richter Zygmunt	19
Rassalski I.	47
Rosenblatt S.	6
Rosenblum	67
Rosenthal Adolf.	45
Ruskie Tow. Transp.	34
Rosenthal L.	23
Roszkowski A.	49
Sachs Herman Jul.	64
Samsonowicz I.	62
„Sandmeer“	64
Saurer w tekście	19
Schatke R.	37
Schlee & Kreusler	12
Schmitz van Endert	12
Schreer Gustaw	21
Schütz F.	52
Schweikert & Riesiger	65
Silberstein M.	17
Siebeneichen	43
Sommer Alfred	30
Spokorny M.	36
Sprzączkowski M.	51
Stamirowski i S-ka.	32
Stephanus Edmund	18
Stift	57
Stiller & Bielschowsky	14
Stolaroff W.	13
Stopczyk A.	40
Strakun S.	37
Stüldt J.	19
Sczawińska E.	61
Sznajder K.	52
Szmagier I.	48
Szykier E.	65
Swida A.	37
Teszemacher Fr. W.	17
Trilling & Datyner	27
Tugemann F. W.	33
Urbanowski	28
Wagner J. W.	60
Warikoff	19
Walicki P.	59
Wawersig Józef	28
Wegener C. K.	28
Wertschytzky Gustaw	16
Wewer Ernest	24
Wiener M. A.	15
Wiesel i Grünbaum	22
Weidemejer T.	56
Woelffe Aleksandra	36
Wolski L.	50
Wust A.	63
„Valetudo“	1
Zachert F. W.	19
Ziegler Rudolf	47
Zielke R.	48
Zbijewski	32
Żukowski	65
Żyrardowski skład	3

Alfabetyczny wykaz firm ogłoszonych przed tekstem.

	str.
„Azya“	w calendarium
Berg J.	12
„Biesiada Literacka“ kolor. przy	okładce
Bocquet	19
Braumann L.	12
Brun Krzysztof i Syn	7 i 8
Car H.	19
Chwastkiewicz kolorowa	5
Czajkowski & Gawryłow	13
Ehestaedt Al.	12
Falęcki S.	kolorowa 7
Gitner K.	24
Gliński S.	5
Golińska W.	12
Grajewski I.	11
Grodzki Al.	8
Gwiździński T.	16
Heintzel & Kunitzer	2
Hertzenberg & Israelsohn kolor.	4
Hilkner Jan	kolorowa 6
Hilkner Ludwik	na okładce
Hiszpański St.	6
Hotel Niemiecki	kolorowa 6
Hotel Mauuteufel	3
„Jakor“	14
Kalmus M.	11
Kamieński Jan	20
Karpiński & Leppert	na okładce
Kerntopf i syn	23
Klimek Szymon	6
Koch L.	6
Komar Z.	13
Krausse J. A.	kolorowa 8
Kronenberg W.	15
„La saison“	przy wykazie firm

	str.
„Leliwa“	9
„Leon“	11
Loth E. kolor. przy okładce	8
Machlejd K.	20
Mankielewicz kolorowa	3
„Monopol“	10
Morozowicz R. kolorowa przy okładce	
Muśnicki W. na okładce	
Neumann Bracia kolorowa	7
Paryzka Kompania	14
Petersburskie Towarzystwo	4
Popławski A.	15
Poznański I. K. kolorowa	2
Przewóska Jadw. kolorowa	7 i 15
Rauch	24
„Rossjanin“ kolorowa	5
Rossyjskie Towarzystwo	17
„Rossja“	21
Sandecki	18
Sapiecha K.	15
Scheibler K.	1
Skwara	24
Sobolewski Piotr	9
„Sylphide“	18
Warszawskie laboratoryum na okładce	
Wiśniakowski przy „spisie rzeczy“	
Załęski	9
Zarzecki S. kolorowa	1
Ziegler Robert	22
Zjednoczeni stolarze	16

Nagrodzone medalami.

A. F. Wiśniakowski

w WARSZAWIE

Królewska Nr. 3. (drugi dom od Krakowskiego Przedm.).

poleca tanio:

Gry, łamigłówki i zajęcia pouczające, po większej części własnego nakładu. Zabawki krajowe i zagraniczne w wielkim wyborze. Gry ogrodowe. Gry towarzyskie salonowe. Przyrządy gimnastyczne. Książki dla dzieci i młodzieży. Materyały piśmienne. Obrazki. Ozdoby na choinkę. Ognie sztuczne i t. p.

CENNIKI NA ŻĄDANIE GRATIS FRANCO.

Pp. Handlującym rabat

Wysyłka na prowincyę za zaliczeniem.

SPIS RZECZY.

Część kalendarska.

Dom Cesarsko-Russki.	1
Dni galowe dworskie.	
Epoki główne.	
Święta ruchome.	
Zaćmienia.	
Notatniki: finansowy, handlowy, myśliwski i gospodarski.	
Imiona słowiańskie.	
Wykaz alfabetyczny świętych i świąt	32
Ewangielja	38
Kalendarzyk do wynalezienia każdego dnia w tygodniu, według danej daty w okresie dwóch lat	40

Dział astronomiczno-metrologiczny.

Tabelka planet	42
Porównawcza tablica czasu	43
Różnica czasu dla głównych miast Królestwa	44

Dział metrologiczny.

Monety	46
Miary drożne	47
Miary powierzchni	48

Miary objętości ciał sypkich 46
Miary objętości ciał płynnych 48
Miary długości 4 49
Miary i wagi 49
Tablice pomocnicze do zamiany jednych miar i wag na drugie . . 50

Dział handlowy.

Taryfa opłat akcyzowych od wyrobów tytuniowych 53
Taryfa opłat akcyzowych i patentowych od trunków w Król. Polskiem . 54
Akcyza od nafty 57
Taryfa opłat akcyzowych i patentowych od zapałek 57
Podatek dodatkowy od przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych . 58
Taryfa opłat stemplowych 59
Tabelka opłaty stemplowej od weksli 62
Taryfa dawnego stempla aktowego 63
„ „ „ wekslowego 63
Podatek od kuponów i procentów 63
Wykaz papierów nie podlegających opodatkowaniu 64
Tabela do obliczania procentu od kapitału rs. 100 65
„ „ „ rs. 1—1000 66
Tabela procentu składanego od kapitału 1 67
Tabelka dla stałych dzielników do obliczania dyskonta . . . 68
Dochód od papierów procentowych, według ich kursu giełdowego . . 68
Tabelka dziennej wartości kuponów bieżących brutto i netto . . 69
Tabela zamiany kursów 70

Koleje.

Mapka dróg żelaznych Królestwa Polskiego 73
Przepisy ogólne 74
Bagaże pasażerskie na komorach celnych 74
O paszportach zagranicznych 74
Zarządy dróg 76
Taryfy osobowe 78
Taksa biletów sezonowych osobowych 80
Przejazdy okólne (Rundreise) 81
Taryfa przejazdów okólnych 82
Taryfa opłat za jazdę z Warszawy do głównych miast Cesarstwa . . 92
za granicę . 92
Taryfa opłat za miejsca w wagonach sypialnych 95
Droga żelazna Moskiowsko-Brzeska 96
„ „ Libawo-Romeńska 96
Drogi żelazne Południowo-Zachodnie 97
Taryfa opłat za przewóz towarów manufakturnych 98

Poczty.

Ruch poczt w Łodzi 100
Przepisy pocztowe 100
Przepisy telegraficzne 105
Opłata za depesze telegraficzne międzynarodowe 106
Nowe przepisy pocztowe 108

Dział fabryczny.

Wyciąg przepisów z nowej ustawy o najmie robotników fabrycznych . 110
„ o najmie małoletnich 112
O wzajemnych stosunkach fabrykantów i robotników . . . 113
Przepisy szczegółowe 116
Wykaz zakł. przem. w których czasowo dozwolona dzienna praca małoletnich . 119
„ „ „ nocna praca małoletnich . 119
„ w których praca małoletnich do lat 15 jest bezwarunkowo wzbronioną 119
Przepisy dodatkowe 121
O przechowaniu i wydatkowaniu kapitału z kar 121
Artykuły kodeksu kar 122
Przepisy o pomocy lekarskiej 124
Zwrot cła 125
Historja fabryk w Łodzi 129
Nowiny statutowe 140
Ambulatoryum bezpłatne czerwonego krzyża 143
Pierwsza wystawa ogrodnicza, przez Z. J. N. 148
Z roku na rok, przez Z. J. N. 153

Feljeton kalendarza.

„Jeden dzień w Łodzi“ Ursyna 219
Scherzo, wiersz Or-ota 224
„To już przeszło“ nowella Michała Wołowskiego 225
„Mój pierwszy utwór“ Erte 232
„Pąsowa róża“ Ursyna 237
„Po złotym śnie“, wiersz Or-ota 243
„Po latach piętnastu“ obrazek Erte 243
„Bez tytułu“, wiersz Antoniego Orłowskiego 247

Z hygieny.

Hygiena zębów lekarza dentysty A. Głogowskiego 249

Przewodnik łódzki.

Taryfa domów miasta Łodzi I
Starowieś XXV
Bałuty XXVI
Skorowidz ulic XXIX
Taryfa ulic z wykazem numerów podług podziału na rewiry sądowe . XXXII
Dział adresowy 1
Fabryki i zakłady przemysłowe Łodzi 20
Firmy handlowe 30

Adresy ogólne 35
Firmy fabryczne w Zgierzu 37
„ w Pabianicach 37
„ w Tomaszowie 37
Przewodnik przemysłowo-handlowy firm Warszawskich 38
Ogłoszenia przedtekstowe kolorowe . . . . obok alfabetu wyk.
„ „ białe . . . . „ „
Ogłoszenia zatekstowe . . . . . „ „

Skład Win

Delikatesów, Owoców

i TOWARÓW KOLONIALNYCH

Stefana Zarzeckiego

w ŁODZI

ul. Południowa N. 11 nowy.

En gros i detaliczna sprzedaż wybornego **Rygskiego porteru** firmy C. Stritzky.

Delikatesy, Towary kolonialne świeży Astrachański Kawior

Wina Kachetyńskie z piwnic Księcia Dżordżadże & Comp., Tschawdzawadze & Comp.

Krajowe i zagraniczne likiery.

Wino na garnce: Węgierskie garniec rs. 5, 6, 7.
Krymskie słodkie garn. rs. 1.60, 2.25, 3.
„ wytrawne rs. 3.50.

Koniaki krajowe i zagraniczne oraz **Vermouth kuracyjne:** I. F. Martell, I. A. Hennessy & Comp., Barnelt & Fils, Boutelleau & Comp., Sorin & Dumolt.

Wódki różnych gatunków: A. Wolffschmidta w Rydze, Warszawskiego Towarz. Rektyfikacyi i firmy Schneider w Warszawie, oraz Koschelowa i Smyrnowa w Moskwie.

Towarzystwo Akcyjne

ZAKŁADÓW BAWEŁNIANYCH
J. K. POZNAŃSKIEGO
w Łodzi

OBEJMUJE:

1) **Przędzalnię** bawełny o 98,516 wrzecionach; 2) **tkalnię** o 2,276 warsztatach mechanicznych; 3) **drukarnię** barchanów; 4) **farbiarnię**; 5) **blicharnię i apreturę**; 6) **warsztaty mechaniczne**; 7) **zakład gazowy** (na własną potrzebę).

WYRABIA:

Przędzę bawełnianą, wątkową, półosnowną, osnowną i dwojoną.

TKANINY:

a) **Surowe** metkale;

b) **Bielone** perkale białe, półpłótna, (creasy), madepolamy, kartony, barchany proste rypsowe i kortowe, dymki białe, piki proste i wzorzyste, marlę białą, satynki i damasty;

c) **Bieliznę stołową** bawełnianą: obrusy, ręczniki i serwety większe i mniejsze;

d) **Chustki do nosa** większe i mniejsze;

e) **Farbowane:** podszewki różnego rodzaju, marle kolorowe, tricony, doxy i diagonale;

f) **Drukowane:** flanele, barchany (boje), korty bawełniane zimowe i letnie (buxkiny) i materjał na halki.

Ceny wyrobów są stałe, podług cenników, perjodycznie wydawanych.

SKŁADY GŁÓWNE:

w ŁODZI a) przy fabryce.
b) przy ul. Piotrkowskiej N. 784 (dom własny).
w WARSZAWIE, przy ul. Gęsiej pod Nr. 2.
w PETERSBURGU, agent fab. p. Julian Landau & C-ie.
w MOSKWIE, agent fabryki p. J. G. Grünberg.

MAGAZYN
i fabryka wyrobów jubilerskich
M. Mankielewicza

w Warszawie,

w Gmachu Teatru pod filarami.

Magazyn posiada stale na składzie bogaty wybór: Brylantów, rubinów, szafirów, turkusów i perel nieoprawnych. Wielki wybór: biżuteryi brylantowej, złotej i srebrnej. Najgustowniejsze **srebrne** papierośnice, portmonetki, zapalniczki, rączki do lasek, bonbonierki, flakony do perfum, kubki, puhary i flakony do wina. **Wieńce** do srebrnego wesela i laurowe. Przybory dziecinne na pamiątkę chrztu i t. p. modele wyżej wymienionych przedmiotów oryginalne w przeważnej części gdzieindziej nie powtarzające się.

Fabryka jedyna w Warszawie w większym zakresie prowadzona, wykonywa najwytworniejsze obstalunki w dział jubilerstwa, grawerstwa i złotnictwa wchodzące, ku czemu posiada wielki assortyment rysunków i modeli.

Albumy, teki do papierosów, puhary, papierośnice i t. p. przedmioty pamiątkowe ozdobione odpowiedniemi emblematami, bogato dekorowane złotem, srebrem i emalią, jak również rysunki i projekty takowych **wykonywają się na obstalunek w ściśle oznaczonym terminie.**

Uwaga: Zakupując perły, brylanty i kolorowe kamienie z pierwszej ręki w Amsterdamie, Antwerpii, Londynie i Paryżu, płacąc stosunkowo najtaniej za lokal i wyrabiając biżuteryę w własnej fabryce, jestem w możności sprzedawać mój towar po cenach wyjątkowo nizkich i gwarantuję za rzeczywistą realna wartość kupionych u mnie przedmiotów.

Suknie odpasowane zagraniczne z ustępstwem 40% rabatu od cen dotychczasowych.

Herzenberg & Israelsohn

W ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 23.

Mające nastąpić **ZMIANY** w naszym interesie skłaniają nas, celem szybszego **opróżnienia składów,** do znacznego **obniżenia cen** większej części artykułów z uwzględnieniem dotychczasowego rabatu **15%**.

Polecamy:

Wielki wybór krajowych i zagranicznych materyj wełnianych na suknie, po cenach znacznie zniżonych. (Czysta wełna od 35 kop. za łokieć brutto).

Materyały na pokrycie futer i na okrycia.

Jedwabne adamaszki, Ottoman, Satin-double, Himalaja, Kamgarn gładki i w desenie, Drap-de-Dames, w rozmaitych kolorach etc. etc.

Białe sukienko na kostyumy wieczorowe.

Flanelki w prześliczne desenie, Lamy, Flanele, Kamgarn drukowany, Mousselin-de-laine etc. etc.

Madapolamy, Chiffons, Półpłótna, Tyrolskie (w całych sztukach wielkie obniżenie ceny). Szyrtyngi, Pique à jour, Victoria, Nanouk, Brylantyna, Piki, Barchany, Pika-barchan.

Płótna jarosławskie, (jeszcze na składzie) 6/4, 7/4, 9/4, 10/4, 12/4 i 16/4 na Prześcieradła, Obrusy, Ręczniki, Serwetki deserowe, Serwety, Inlett, Drylichy, Płótno na rolety 10/4 szerokości itd. itd.

Wielki skład kołder.

Kołdry podróżne, Kołdry pikowane z atłasu jedwabnego i wełnianego, Kołdry flanelowe, Kołdry pikowe białe i kolorowe, Kapy na łóżka ażurowe przybrane atłasem, Kołdry dziecinne z flanelli i piki.

Chustki do nosa.

Białe (angielskie) płócienne, batystowe kolorowe i białe, z surowego jedwabiu, bawełniane, od 40 kop. za tuzin brutto.

Firanki, Pokrycia na meble, Dywany, Chodniki, Portiery, Materyał na fartuchy, i t. d. i t. d.

RZETELNA USŁUGA!

Ceny absolutnie STAŁE z odliczeniem **15%** rabatu.

Suknie odpasowane zagraniczne z ustępstwem 40% rabatu od cen dotychczasowych.

Suknie odpasowane zagraniczne z ustępstwem 40% rabatu od cen dotychczasowych.

NAJWYŻEJ zatwierdzone

Towarzystwo ubezpieczeń od ognia i transportów

„Rosjanin"

Kapitał zakładowy pełnowpłacony

Rs. 1,500,000

1) Przyjmuje ubezpieczenia:
   a) wszelkiego rodzaju ruchomości i nieruchomości od ognia;
   b) morskich, rzecznych i lądowych transportów od wypadków w drodze.
2) Przyjmuje po cenach umiarkowanych przesyłkę pak i ładunków do różnych miejsc Cesarstwa i za granicę.

Szczegółowe informacje i warunki, – w Zarządzie Towarzystwa: S. Petersburg, Mała Morska 2; w Głównych i wszystkich w ogóle Agenturach Towarzystwa. Biuro Głównej Agentury Warszawskiego Okręgu w Warszawie. ul. Przechodnia Nr. 1. Spichrze i Składy: ul. Nalewki Nr. 33. Agentura w Łodzi: ul. Piotrkowska w domu Dobranickiego.

GŁÓWNY SKŁAD

Naczyń Aptecznych i Chemicznych

F. CHWASTKIEWICZA

WARSZAWA,

Senatorska Nr. 24.

Specjalność urządzenia i kompletowania: Aptek, Składów aptecznych, Laboratorjów przy fabrykach i Sal operacyjnych.

SKŁAD

TOWARÓW ŻELAZNYCH I GALANTERYJNYCH

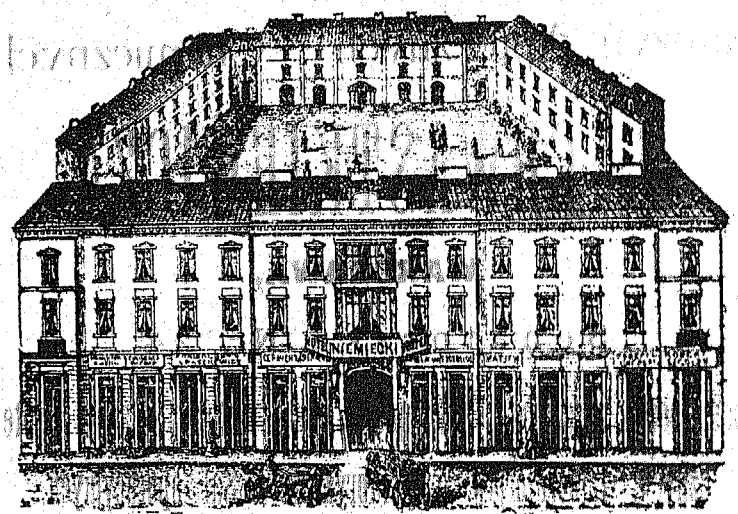
Jana Hilknera

w WARSZAWIE Nowo-Miodowa 2.

Poleca po cenach możliwie nizkich:

Narzędzia do Rzemiosł wszelkiego rodzaju. **Narzędzia** do gospodarstwa wiejskiego. **Łańcuchy** dla koni i bydła. **Latarnie** stajenne i ręczne. **Zgrzebła, szczotki** dla koni i bydła. **Nożyce** angielskie dla strzyżenia owiec. **Topory** do cechowania drzewa. **Okucia** do drzwi i okien. **Gwoździe** Maszynowe i drutowe. **Odlewy** do kuchen i pieców. **Drzwiczki** hermetyczne do pieców. **Śrót i kapiszony. Narzędzia** ogrodowe wszelkiego rodzaju. **Sikawki** i polewaczki ogrodowe. **Grabie,** Łopaty i skrobaczki. **Nożyce** do szpalerów, sekatory i noże ogrodowe. **Łóżka** żelazne składane. **Welocypedy** dziecinne. **Przybory** Welocypedowe. **Rowery** najlepszych angielskich fabryk Humbert & Ko. i innych. **Wyżymaczki** Oryginal. „Empire". **Naczynia** kuchenne. **Maszynki** benzynowe, naftowe i spirytusowe. **Maszynki** do kawy różn. systemów. **Maszynki** Ameryk. do siekania mięsa. **Maszynki** do robienia lodów. **Kotły** do gotowania bielizny. **Żelaza** mosiężne i stalowe do prasowania. **Filtry** do wody. **Noże** kuchenne stołowe i szczoteczki. **Brzytwy** i nożyczki najlep. fabryk. **Przybory** do rybołowstwa. **Przybory** Lambrzegowe. **Żelaza** mosiężne do opłatków. **Raiscei-gi** szkolne. **Miary** składane i zwijane. **Ostrogi,** strzemiona, wędzidła w wielkim wyborze. **Lodownie** pokojowe. **Wagi, Łyżwy, Prysznice, Klozety i Piece** żelazne pokojowe i t. p.

Нѣмецкая Гостинница.—Hotel Niemiecki.
Hôtel D' Allemagne. — Deutsches Hotel.

WARSZAWA Długa Nr. 31.

---

5 Niecała 5

MAGAZYN BŁAWATNY

Stefana Falęckiego

poleca Nowości na wszystkie sezony w jedwabiach, Wełnach i Bawełnach na Suknie i Okrycia damskie po cenach bardzo nizkich.

Przyjmuje się obstalunki na pojedyncze sztuki.

Sprzedaż hurtowa i detaliczna

B-cia Neumann

w Warszawie, ul. Bielańska № 5.

Fabryka Wyrobów Skórzano-Galanteryjnych.

Wyrabia specjalnie:

Portmonetki, pugilaresy, woreczki, portpapierosy, torebki, necesserki, przybory podróżne i t. p. w zakres fabryki wchodzące.

Przyjmuje się obstalunki na pojedyncze sztuki.

Magazyn Mód

JADWIGI PRZEWÓSKIEJ

w Łodzi

Ulica Zielona Nr. 265b dom W-nej Roeder.

Poleca: Na każdy sezon gustowne kapelusze, po cenach bardzo przystępnych podług najświeższych modeli, oraz Modele paryskie.

Fabryka tkanin metalowych

oraz wszelkich wyrobów drucianych

E. CHRZANOWSKIEGO

w Warszawie, Bielańska Nr. 12/16.

Fabryka nagrodzona **20 medalami i Dyplomem uznania.**

Przedstawiciel w Łodzi KAROL AST.

Skład Główny Miodowa Nr. 3 przeniesiono z pod Nr. 12.

Pierwsza w Kraju założona w r. 1840
Patentowana i nagrodzona Medalami
FABRYKA LAKIERÓW i FARB
J. A. KRAUSSE

SKŁAD GŁÓWNY
Miodowa Nr. 3
dom W-go Grabowskiego,
przeniesiono z pod Nr. 12.

Lakiery spirytusowe czyste i kolorowe do wszelkiego użytku.
Lakiery kopalowe czyste i kolorowe.
Lakiery terpetynowe.
Lakiery do powozów oryginalne angielskie.
Glans i lakier do obuwia.
Lak do listów i butelek.
Smary do skór i osi.

KANTOR i FABRYKA
Bonifraterska Nr. 9.

Indygo-Karmin w tabliczkach i proszku, najlepsza farbka do bielizny, oraz wszelkie farbki.
Farby olejne, gotowe wprost do użycia trwałe.
Farby woskowe (Massy) do podłóg, oraz Zaprawy terpetynowe i Lakier szybko schnący, bez frotterowania do podłóg.
Materyały malarskie z pierwszych źródeł.

UWAGA. Ponieważ wyroby naszej fabryki są ciągle podrabiane, — wprowadziliśmy zmiany w opakowaniu, a mianowicie: **Massy woskowe** w pudełkach blaszannych z banderolą i obwolutą, zamiast pudełek papierowych, zaś Lakiery nasze opatrzyliśmy złotym stemplem na flakonach, a nadto dołączamy do każdego flakona „ostrzeżenie" o naśladownictwie cech, opakowań naszych Lakierów. Uprzejmie prosimy o zwracanie bacznej uwagi na te cechy naszych wyrobów.

Skład Główny Miodowa Nr. 3 przeniesiono z pod Nr. 12.

Fabryka
KAPELUSZY SŁOMKOWYCH i FILCOWYCH
ORAZ
MAGAZYN MÓD
E. Lotha
w Warszawie, Krakowskie Przedmieście.
Filia w Łodzi, ulica Piotrkowska Nr. 785.

Filia zaopatrzona na każdy sezon w modele paryskie oraz w wielki wybór **gustownych kapeluszy** po cenach przystępnych.

Tamże majoliki firmy Hardmutha.

1870 i 1882.

Towarzystwo Akcyjne
ZAKŁADÓW BAWEŁNIANYCH
Karola Scheiblera
w ŁODZI.

Zakłady Towarzystwa obejmują 4 przędzalnie bawełny, 3 tkalnie wyrobów bawełnianych, bielnik, drukarnię barchanów, wykończalnię i wyrabiają:
przędzę wątkową od Nr. 4—50
„ półosnowną od Nr. 16—40,
„ osnowną od Nr. 6—36,
„ dwojoną (double) od Nr. 8/4 do 60/30,
oraz tkaniny bawełniane w stanie surowym, bielonym, farbowanym i drukowanym, a mianowicie: perkal do druku, perkal bielony, kreton, krośniak (kreas), różne tkaniny podszewkowe, nankin, barchany proste, rypsowe i drukowane, kort bawełniany (drukowany), a także dymkę, pikę i różne tkaniny drobno-wzorzyste.

SKŁADY GŁÓWNE:
w ŁODZI, ul. Zawadzka Nr. 278,
dom własny,
w WARSZAWIE, ul. Trębacka Nr 4,
dom własny.

AGENCI:
Jakób Schlossberg, w Moskwie,
B. Schlossberg w St.-Petersburgu.

TOWARZYSTWO AKCYJNE

Wyrobów Bawełnianych

HEINZLA i KUNITZERA

w WIDZEWIE pod Łodzią

Tkalnia, Blicharnia i Apretura.

Wyrabia: Szyrtyngi, Krośniaki, Płótna we wszystkich gatunkach, Madápolam w najwyższych gatunkach, Ryps, Satynkę, Brylantynę, Barchany, Pikę, Ręczniki, Serwety, Chustki do nosa i inne towary, wchodzące w zakres produkcji bawełnianej. Wszystkie powyższe towary są blichowane nowym sposobem za pomocą elektrolizy, wynalezionym przez inżyniera **S. N. Stepanowa.** Nowy ten sposób ma tę zaletę, że nie niszczy towaru, tak jak sposób dotychczasowy bielenia za pomocą chlorku.

Towar bielony za pomocą elektrolizy jest od 10% do 20% trwalszy.

Skład główny: ulica Piotrkowska Nr. 528/30 w Łodzi, dom Juliusza Heinzel. Prócz tego firma posiada składy **w Warszawie u p. Juliusza Heinzel, ulica Gęsia Nr. 3. w St.-Petersburgu u p. Juliusza Heinzel, Gostinnyj Dwor; w Moskwie u p. Karola Stucken; w Rydze u pp. C. Lorch & Com.**

Hotel Mannteufla

w ŁODZI.

W centrum miasta w pobliżu Dworca kolejowego pierwszorzędny hotel, urządzony z wielkim komfortem. Posiadający 36 pokoi od Rs. 1 do 5.

Wyborna kuchnia. Doskonałe wina tak krajowe, jak i zagraniczne. Piwo tutejsze i oryginalne Pilzeńskie.

Obiady z 5-ciu dań od godziny 1 do 4-ej po 75 kop. Abonament miesięczny 18 rs.

Potrawy z karty w wielkim wyborze i po cenach nader przystępnych. We właściwym sezonie wszelkie ryby morskie. Homary i Ostrygi.

Połączenie telefonowe. Omnibus hotelowy do każdego pociągu.

Józef Petrykowski.

Alfred Grodzki

Warszawa, Senatorska 33.

POLECA:

Lokomobile i Młocarnie Parowe.

Sieczkarnie oryg. E. H. Bentalla.

Pługi oryg. Rud. Sacka w Plagwitz.

Trieury Heida. — Wialnie Bakera.

CENY WARUNKI PRZYSTĘPNE.

ST. PETERSBURSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ
OD OGNIA
oraz UBEZPIECZEŃ

DOCHODÓW I KAPITAŁÓW

z kapitałem Towarzystwa w całości gotowizną wniesionym

rs. 2,400,000

prócz rezerw, wynoszących po koniec 1891 rs. 7,342,153.

Powyższe Towarzystwo, od 1858 roku istniejące, przyjmuje na dogodnych warunkach:

a) **Ubezpieczenia ogniowe** nieruchomości i ruchomości wszelkiego rodzaju;

b) **Ubezpieczenia dochodów i kapitałów, na życiu ludzkiem opartych,** w najrozmaitszych kombinacyach, z udziałem i bez udziału w zyskach, a mianowicie: **zapewnienie losu swojej rodzinie** (kapitał pośmiertny), **zapewnienie własnego bytu na starość** z jednoczesnem zapewnieniem kapitału pośmiertnego na wypadek niedoczekania się oznaczonego wieku, **wyposażenie dzieci,** pensye wdowie, dożywocie, bezzwłocznie lub po pewnym terminie rozpoczynające się i t. p.

Po koniec 1891 r. wynosiła ogólna suma ubezpieczona na życie rs. **29,266,771; wypłacono** kapitałów pośmiertnych i posagowych na sumę **3,436,813;** udzielono **pożyczek** na bieżące polisy w sumie rs. **468,890.**

Choroby epidemiczne jako to: **cholera, tyfus, ospa i t. p., nagły zgon, wypadki na kolejach, na statkach parowych, w fabrykach i t. p.,** nie uwalniają Towarzystwa od przyjętego zobowiązania.

Ustawy, tabele składek, wszelkie formularze w językach: polskim, ruskim i niemieckim; objaśnienia ustne i piśmienne udziela niżej podpisana Jeneralna Ajentura oraz panowie Ajenci Towarzystwa w Warszawie i na prowincyi.

Uwaga. Na towarzystwo niniejsze jako przedstawiające zupełną gwarancyę, Rząd po zwinięciu Dyrekcyi ubezpieczeń, przelał wszystkie ubezpieczenia życiowe w tejże zawarte na sumę 959,021.

Warszawska Jeneralna Agentura na Królestwo Polskie

Plac Zielony Nr. 13, w Warszawie.

Żądajcie po sklepach:

S. Glińskiego

Szuwaksu glicerynowego, Atramentu, Smarowidła do obuwia, Smarowidła do kopyt końskich, Glazury do bucików.

Własne sklepy:

w Łodzi: ulica Piotrkowska Nr. 27
w Warszawie: Nowy-Świat Nr. 69.
„ Bielańska Nr. 3.
w Wilnie: Wielka Nr. 52.

Skład Główny Miodowa Nr. 3 przeniesiono z pod Nr. 12.

Pierwsza w Kraju założona w r. 1840
Patentowana i nagrodzona Medalami

FABRYKA LAKIERÓW i FARB
J. A. KRAUSE

SKŁAD GŁÓWNY
Miodowa Nr. 3
dom W-go Grabowskiego,
przeniesiono z pod Nr. 12.

Lakiery spirytusowe czyste i kolorowe do wszelkiego użytku.
Lakiery kopalowe czyste i kolorowe.
Lakiery terpetynowe.
Lakiery do powozów oryginalne angielskie.
Glans i lakier do obuwia.
Lak do listów i butelek.
Smary do skór i osi.

KANTOR i FABRYKA
Bonifraterska Nr. 9.

Indygo-Karmin w tabliczkach i proszku, najlepsza farbka do bielizny, oraz wszelkie farbki.
Farby olejne, gotowe wprost do użycia trwałe.
Farby woskowe (Massy) do podłóg, oraz Zaprawy terpetynowe i Lakier szybko schnący, bez froterowania do podłóg.
Materyały malarskie z pierwszych źródeł.

UWAGA. Ponieważ wyroby naszej fabryki są ciągle podrabiane, — wprowadziliśmy zmiany w opakowaniu, a mianowicie: **Massy woskowe** w pudełkach blaszanych z banderolą i obwolutą, zamiast pudełek papierowych, zaś Lakiery nasze opatrzyliśmy złotym stemplem na flakonach, a nadto dołączamy do każdego flakona „ostrzeżenie“ o naśladownictwie cech, opakowań naszych Lakierów. Uprzejmie prosimy o zwracanie bacznej uwagi na te cechy naszych wyrobów.

Skład Główny Miodowa Nr. 3 przeniesiono z pod Nr. 12.

MAGAZYN WIEDEŃSKI

UBIORÓW MĘZKICH

L. KOCHA

w WARSZAWIE, Miodowa Nr. 2.

Poleca na każdy sezon wielki wybór gotowej garderoby, znanej z dobrego kroju i dokładnego wykończenia. Ceny przystępne.

S. HISZPAŃSKI

SZEWC

MĘZKI I DAMSKI

w WARSZAWIE

6. BIELAŃSKA 6.

Egzystuje od 1838 roku.

Magazyn obuwia męzkiego

SZYMONA KLIMEK

w WARSZAWIE ul. Ś-to Krzyska Nr. 3

drugi dom od Nowego-Światu.

Krzysztof Brun i Syn

w WARSZAWIE,

Plac Teatralny

polecają:

Narzędzia dla wszystkich cechów.

Narzędzia gospodarskie.

Okucia do drzwi i okien.

Piece kuchenne i żelazne.

Drzwiczki hermetyczne.

Żelazo, stal, gwoździe, śruby

Amerykańskie patentowane wyżymaczki „Empire"

z marką głowa Indyanina.

Cenniki na żądanie gratis i franco.

Reprezentanci na Łódź i okolicę:

C. KUSZEWSKI & Co.

93. Piotrkowska 93.

SKŁAD
ARTYKUŁÓW SPECJALNYCH
DOMU HANDLOWEGO

J. BLOCK

Reprezentanci na Królestwo Polskie

Krzysztof Brun i Syn

W WARSZAWIE
ulica Senatorska № 27.

POLECAJĄ:

Maszyny do pisania „REMINGTONA".
Wagi Amerykańskie „Fairbanks".

WELOCYPEDY ANGIELSKIE
FABRYKI
„Coventry Machinists Co"
„SWIFT"
z massywnemi i dętemi gumami specyalnie budowane na nasze drogi.

SZAJBY DREWNIANE SKŁADANE.

Aparaty oświetlające Wells'a.

DETALICZNE CENNIKI ILUSTROWANE
franco i gratis.

Reprezentanci na Łódź i okolicę
C. KUSZEWSKI & Co
Piotrkowska 93.

Zakład Galwaniczno-Bronzowniczy
PIOTRA SOBOLEWSKIEGO

ulica Nowo-Senatorska Nr. 9, w Warszawie.
Egzystuje od roku 1848.

Złoci, srebrzy, nikluje galwanicznie i złoci w ogniu, przyjmuje do odnowienia przedmioty najbardziej zniszczone, reperuje, odnawia i czyści wszelkie stare bronzy, zegary, żyrandole, lampy, świeczniki, lichtarze i t. p. Naczynia kościelne, jako to: Monstrancje, Kielichy, Krzyże, Relikwiarze, Lichtarze i t. p. Nakrycia stołowe, noże, widelce, łyżki, oraz zastawy srebrne odnawia i pokrywa złotem lub srebrem. Wszelkie zlecenia i obstalunki z prowincyi, okazyją, pocztą lub koleją nadesłane, zakład spiesznie wykończa i odsyła podług adresu.

„Uznane przez Radę Lekarską w Warszawie i Departament Medyczny w Petersburgu, potwierdzone przez p. Ministra S. W."

Dla kaszlących i osłabionych
Słodowy Ekstrakt i Karmelki,

z miodu, słodu i ziół leczniczych.

Nagrodzone na wystawach hygieniczno-lekarskich: w Warszawie, Krakowie, Lwowie i na Środkowo-Azjatyckiej w Moskwie

Z FABRYKI

„LELIWA"

w Warszawie.

Wyłączna sprzedaż w Aptekach i Składach aptecznych.

Magazyn Mebli
ZAŁĘSKIEGO i S-ki

w WARSZAWIE
137. MARSZAŁKOWSKA 137.

PIERWSZA WARSZAWSKA

Fabryka Parowa

Patentowanej Galanteryi Tekturowej

imitującej

DRZEWO i SKÓRĘ

„MONOPOL“

w WARSZAWIE, Muranowska 6/8.

SPECJALNOŚĆ:

Patentowane okrągłe i kwadratowe pudełka z okuciem metalowem.

Najtrwalsze i najozdobniejsze Opakunki

do wszelkiego rodzaju towaru

PO CENIE NAJPRZYSTĘPNIEJSZEJ.

Wszelkie wyroby galanteryjne patentowane.

Pudełka apteczne i tualetowe.

Bombonierki nieustępujące w wykonaniu wyrobom Francuzkim.

Bilety pasażerskie dla Dróg Żelaznych.

Adres telegraficzny: **„Monopol.“**

Egzystuje od 1875 r. **FILJA FABRYKI** Egzystuje od 1875 r.

ORAZ

MAGAZYN BIELIZNY

POD FIRMĄ

„LEON“

w Warszawie, Marszałkowska 123

Poleca koszule męzkie i damskie odznaczające się dobrym krojem i wykończeniem. Specjalna fabryka kołnierzy. Mankiety, Krawaty najmodniejsze, Kalesony, Skarpetki, Szelki, Chustki w różnych gatunkach, wyroby trykotowe, wełniane, bawełniane i jedwabne po cenach najprzystępniejszych.

Skład mydła i świec

J. Grajewskiego

w Warszawie, ul. Chłodna Nr. 50.

Posiada na składzie następujące towary, jako to: Naftę Braci Nobel, pokost, oliwę do palenia i do maszyn, olej do jedzenia, wosk parafinę, klej, mydła toaletowe, świece ozdobne, szkła i knoty do lamp, zapałki i putzpomadę do czyszczenia metali, oraz **Farby malarskie.**

Pracując lat kilka w hurtowym składzie powyższych towarów, miałem sposobność dokładnego obznajmienia się w tej gałęzi przemysłu, co daje mi możność nabywania towarów dobrych i stosunkowo tanich, które również sprzedaję po cenach możliwie najtańszych. Mając na względzie powyższe dane, mam nadzieję, iż zyskam uznanie Szanownej Publiczności

Z uszanowaniem

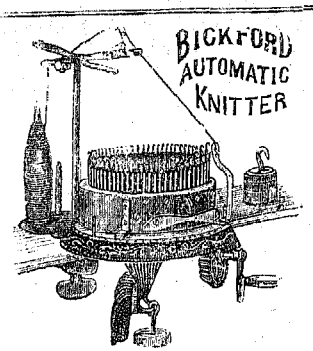
J. Grajewski.

FABRYKA I MAGAZYN MEBLI

Maksymiljana Kalmus

w WARSZAWIE, Grzybowska 37.

Przyjmuje zamówienia na umeblowania od skromnych do najwykwintniejszych **po cenach fabrycznych.** Na składzie wielki wybór gotowych mebli; za trwałość firma gwarantuje.

Maszyny
do
robienia pończoch cylindrowe i podłużne.
Maszyny do szycia pończoch i trykotów.
Igły do maszyn pończoszniczych wszelkich systemów.

Juljan Berg
w Warszawie, Mazowiecka 16.

W. Golińska

GALANTERJA SKÓRZANA

Bronzy, Parasole, Krawaty, Rękawiczki, Wachlarze,

TEATR, WARSZAWA.

WARSZAWSKA FABRYKA
Blachy Białej i Wyrobów Blaszanych
L. BRAUMAN
Przemysłowa Nr. 36.

Poleca Blachę białą różnych gatunków i grubości, jako też wszelkie wyroby blaszane i plakaty na blasze.

Adres dla depesz: BRAUMAN.
Telefonu Nr. 86.

Fabryka Pierników
Alberta Ehestaedt

egzystująca w jednem miejscu od roku 1832
przy ul. Żabiej Nr. 5.
Poleca się względom Szanownej Publiczności.

„Purifikator"

UPRZYWILIJOWANY PRZEZ MINISTERJUM FINANSÓW,
zapobiega stanowczo tworzeniu się kamienia w kotłach parowych oraz usuwa takowy, bez względu na skład chemiczny wody.

Warszawa, Krochmalna 92.
(za rogatką Wolską.)

Świadectwo.

Warszawa, d. 9 Maja 1892.

Wielmożny
Z. KOMAR
w miejscu.

Zaświadczamy chętnie na żądanie pańskie, że używaliśmy pański Purifikator przez $^3/_4$ roku i że tenże jako środek zapobiegający utworzeniu się kamienia kotłowego, okazał się doskonałym. Zamiast kamienia, tworzy się przy użyciu Purifikatora na dnie kotła gliniasta massa którą łatwo w tydzień z kotła usunąć można (ausgeblasen wird.)

Z uszanowaniem
Simons & Co.
Łucka Nr. 11.

Dla P.P. Myśliwych

Nowo wynalezione **ulepszone** przybitki do naboi wszystkich systemów broni pod nazwą:

„Bourres Elastiques"

opatentowane na wszystkie kraje.

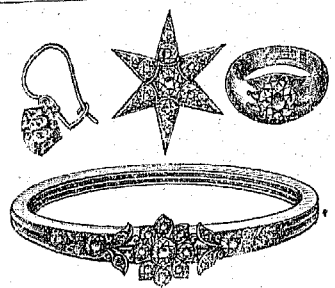
Wypróbowane przez P.P. Członków Warszawskiego oddziału **Cesarskiego** Towarzystwa Racjonalnego Myśliwstwa, oraz wielu P.P. Myśliwych i uznane za najlepsze od dotychczas istniejących.

Polecają się:

w cenie 60 kop. za 100 sztuk wraz z 300 kartkami.
P.P. składnikom ustępuje się rabat.

Fabryka: Czajkowski & Gawryłow

WARSZAWA, Aleksandrja 19.

Nowo wynalezione

Paryskie sztuczne

Brylanty

nie do rozpoznania od prawdziwych, które to połyskiem, ogniem, ślifowaniem i twardością zupełnie w niczem nie różnią się od prawdziwych, lecz ceną **100 razy** tańsze — w złotych i srebrnych oprawach jako to: pierścionki, kolczyki, broszki, bransoletki, spinki, kolje medaljony i t. p.

Wykonywa i sprzedaje

Fabryka Towarzystwa „Paryska Kompania"

w WARSZAWIE ul. Biała Nr. 10.

Fabryka złotych i srebrnych wyrobów ze sztucznemi kamieniami „Paryskiej Kompanji" jest pierwszą w Królestwie i Cesarstwie prowadzoną na większą skalę i ona wykonywa wszelkie obstalunki wchodzące w zakres jubilerstwa, podług najnowszych paryskich i londyńskich modeli. Skład Fabryki posiada wielki wybór, nieoprawnych, sztucznych **Brylantów, Szafirów, Rubinów, Turkusów, Pereł** i innych drogich kamieni jak również gotowe: **Pierścionki, Kolczyki, Broszki, Bransoletki, Spinki Medaljony** i t. p. Ilustrowane cenniki wysyłają się za 50 kop. za zaliczeniem, które w obstalunku potrącają się.

pp. Jubilerom i Kupcom ustępuje się rabat.

Towarzystwo Ubezpieczeń

„JAKOR"

z Kapitałem zakładowym pełno wpłaconym rs. 2,500,000

poręcza ubezpieczenia:

a) ogniowe, rolne, miejskie i fabryczne;
b) kapitałów na przeżycie i na dożycie;
c) transportów.

BIURO CENTRANEJ REPREZENTACJI TOWARZYSTWA

w Warszawie,

ulica Żabia Nr. 472 (pałac hr. Zamojskiego).

HODOWLA RÓŻ,

Drzew ozdobnych i owocowych

W. Kronenberga

ulica Zakopowa, wprost Ogrodowej

w WARSZAWIE.

Cenniki na żądanie wysyła się franco.

FABRYCZNY SKŁAD OBIĆ PAPIEROWYCH

K. SAPIECHY

Niecała Nr. 11 w Warszawie.

Filja: **Długa Nr. 42.**

Wybór najobfitszy. Ceny nizkie.

Próby na żądanie wysełają się gratis.

Artystyczno-rzemieślnicza Szkoła Żeńska

Jadwigi Przewóskiej

w WARSZAWIE ul. Niecała Nr. 10.

Nagrodzona medalami za najlepsze wykłady rzemiosł i najzgrabniejszy krój. Uczennice szybko odnoszą korzyści. Ceny przystępne. Pensjonarki przyjmują się.

Fiija w ŁODZI ul. Zielona Nr: 265 dom W-ej Röder.

Tamże Magazyn mód.

POLSKA FABRYKA PIERNIKÓW

A. POPŁAWSKIEGO

Egzystująca od 1879 roku

ELEKTORALNA N. 23.

wprost Szpitala Ś-go Ducha

POLECA SWOJE WYROBY.

PP. kupującym za rubla dodaje się za 15 kop. tegoż towaru, a PP. handlującym odstępuje się rabat.

PIERWSZA I NAJWIĘKSZA W KRAJU

FABRYKA ARMATUR

Egzystująca od 1879 roku

i nagrodzona medalami

T. Gwizdzińskiego i S-ki

w WARSZAWIE

ulica Koszykowa Nr. 27, trzeci dom od Marszałkowskiej.

Wyrabia rozmaite **krany** od 1/8" do 4" cali, **wentyle** do pary i wody, **świstawki** parowe, **krany kontrolne** do **manometrów, wodowskazy, sokowskazy, spirytusowskazy, oliwiarki** rozmaite, szrubunki (łączniki) do **węży, parcianych** i gumowych, **wyloty** (ewały) do polewania ulic, ogrodów, pożarne, dmuchawki parowe (ogrzewacze) i t. p. Odlewy z **fosforbronzu, rotgussu, mosiądzu, cynku, cyny, ołowiu** i t. p. Wszystko dokładne, na czas umówiony i po cenach umiarkowanych; na składzie zawsze wielka ilość gotowych wyrobów.

Adres telegraficzny: **Gwizdziński, Warszawa.**

Telefonu Nr. 457.

Wystawa przemysłowo-rolnicza w r. 1885.

DYPLOM UZNANIA.

ISTNIEJĄCY OD 1862 ROKU

Magazyn mebli

ZJEDNOCZONYCH STOLARZY

w Warszawie, Tłomackie Nr. 6, były hotel Wileński.

Poleca umeblowania pokojów jadalnych, sypialnych, salonów i posiada meble od najwykwintniejszych do najkonieczniejszej potrzeby, po cenach możliwie nizkich, także wszelkie roboty tapicerskie i dekoracyjne podług najświeższych żurnali.

Industrie-Ausstelung v. Jahre 1885 **Anerkennungs-Dyplome**

MÖBEL-MAGASIN

der Vereinigten Tischler

bestehend seit 1862

in WARSCHAU, Tłomackie Nr. 6, im ehemaligern Wilner Hotel.

UBEZPIECZENIA

w Rossyjskiem Towarzystwie Ubezpieczeń

Kapitałów i Dochodów

z roku 1835

opartem na zasadzie Wzajemności

z kapitałem rezerwowym **Rs. 10,228,131.**

Generalna Reprezentacja na Królestwo Polskie

w Warszawie ul. Bielańska № 4

przyjmuje ubezpieczenia na najdogodniejszych warunkach podług wszelkich możliwych kombinacyi na życiu ludzkiem opartych, a mianowicie:

1) **Ubezpieczenie** na wypadek śmierci z udziałem w zyskach Towarzystwa (dywidendach) lub też jeżeli kto z ubezpieczonych nie życzy sobie pobierać corocznie dywidendy, to może mieć tym sposobem **powiększony Ubezpieczony kapitał,** podług stałej normy, to jest po upływie lat 15-tu o 50%, po 20-tu o 75%, po 25-ciu o 100% i t. d.

2) **Ubezpieczenie na dożywocie** (posagowych dla dzieci) wraz z **nową kombinacją,** podług której oznaczona opłata zmniejsza się corocznie o 3%, to jest w drugim roku ubezpieczenia o 3%, w trzecim o 6%, w czwartym o 9%, w piątym o 12% i t. d. aż do końca trwania ubezpieczenia.

Przytem jeżeli osoba ubezpieczona umrze przed terminem, oznaczonym do wypłaty kapitału, to wszystkie wpłacone Towarzystwu składki zwracają się natychmiast.

Choroby epidemiczne jako to: **cholera, tyfus, ospa i t. p.** jako też **nagły zgon, wypadki na kolejach, na statkach parowych i w fabrykach** nie zwalniają Towarzystwa od przyjętego zobowiązania.

Wszelkich bliższych informacyi udziela **Generalna Reprezentacya w Warszawie,** oraz **Agenci** we wszystkich znaczniejszych miastach.

1890 r.

Za krój.

R. Sandecki

Krawiec męzki i damski.

1890 r.

ЗА ТРУДОЛЮБІЕ И ИСКУСТВО 1890.

Za krój.

Niecała 5, w Warszawie.

„Sylphide"

Fabryka mydeł toaletowych i perfum

ulica Smolna Nr. 7 w Warszawie.

poleca jako specyalność:

Mydła glicerynowe i waselinowe w najlepszych gatunkach, zapachach oraz **lecznicze** z wszelkiemi środkami medycznemi.

Sprzedaż hurtowa w fabryce, detaliczna we wszystkich większych składach i aptekach.

HANDLUJĄCYM ODPOWIEDNI RABAT.

5 Niecała 5

Magazyn Bławatny

Stefana Fialęckiego

poleca Nowości na wszystkie sezony w Jedwabiach, Wełnach i Bawełnach na Suknie i Okrycia damskie po cenach bardzo nizkich.

Wina na beczki i garnce — Czerwone i Węgierskie.

Hotel Rzymski

handel win, delikatesów i restauracya

Aleksandra Bocquet

róg Trębackiej i Nowo-Senatorskiej

w Warszawie.

Telefonu № 297.

Hotel posiada numerów **62** od ceny **80 kop.** do **rs. 5** za dobę z pościelą i usługą umeblowane świeżo.

Kąpiele, Prysznic, Sala restauracyjna, Sala-werenda, Ogród letni urządzony z komfortem i Gabinety przy restauracyi z fortepianami. Obiady z **6-ciu** dań po **75 kop.** Śniadania i Kolacye po **60 kop.**

Wina w restauracyi po cenie sklepowej.

Zamówienia na wesela mające się odbyć w hotelu jako też po za obrębem tegoż przyjmują się.

Wina na beczki i garnce — Czerwone i Węgierskie.

MAGAZYN

Specjalny Okryć

i

Konfekcji futrzanej

H. Car.

WARSZAWA,

6. ulica Niecała 6. — 3. Filja Miodowa 3.

BROWARY PAROWE

Karola Macklejda

Warszawa, Chłodna 45. — Ciechanów, St. dr. żel. Nadwiśl.

Sklepy warszawskiego piwa butelkowego:

przy ulicy **Długiej** Nr. 29 (w Hotelu Polskim),
„ „ **Wierzbowej** Nr. 6 (w „ Angielskim),
„ „ **Nowy-Świat** Nr. 41 (dom W-go Lewentala).

Celem zapobiegania zdarzającym się ciągle nadużyciom, należy zwracać uwagę na zatwierdzoną przez Departament Przemysłu i Handlu markę fabryczną w postaci **Lwa,** podług powyższego wzoru, która jest wypalaną z obu stron korków.

Pracownia i magazyn obuwia damskiego, męzkiego i dziecinnego

JANA KAMIEŃSKIEGO

ulica NIECAŁA № 12, w WARSZAWIE.

Poleca wybór gotowego obuwia, a także wykonywa obstalunki hurtowo i detalicznie, przyjęte osobiście, jako też i z miar nadesłanych, zdjętych podług załączonego przy niniejszym rysunku.

Będąc z wyrobami obuwia jako dysponent na wystawie w Moskwie r. 1882, zostałem zaszczycony osobiście przez NAJJAŚNIEJSZZCH PAŃSTWA przyjęciem obuwia. Poczytuje sobie za obowiązek dokładać wszelkich starań, ażeby zadowolnić pod względem dobroci, ceny i gustu najwybredniejsze wymagania.

OBJAŚNIENIA ZDJĘCIA MIARY.

№ 1. Długość nogi od strony środkowej od połowy pięty do końca palca do znaku T. № 2 Szerokość w palcach. № 3 Szerokość w podbiciu. № 4 Szerokość przez piętę. № 5 Szerokość w kostce. № 6 Szerokość w łydce. № 7 Wysokość obcasów. № 8 Długość

Przy braniu miary zachować należy następujące uwagi: Centimetrową miarką lub w braku takowej paskiem z mocnego papieru, we wskazanym na rysunku miejscach notować linje.

Na nogi otyłe winno się brać miarę obcisłą, zaś na szczupłą (kościstą) przestroną. Dobrze jest także odrysować na papierze stopę swoj nogi i oznaczyć miejsce nagniotka, lub nadsyłać stare obuwie wraz z dokładnem objaśnieniem, a obuwie będzie do tego zastosowane.

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ

„ROSSYA“

Najwyżej Zatwierdzone w 1881 r.

w St.-Petersburgu, Wielka-Morska № 13.

Zakładowy i rezerwowy kapitały

przeszło

16,000,000 rub.

Ubezpieczenia życiowe

na szczególnie dogodnych warunkach i **z udziałem** ubezpieczających się w **zyskach** Towarzystwa.

Ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków

tak pojedynczych osób, jako też i zbiorowe ubezpieczenia oficjalistów i robotników w fabrykach, ze zmniejszeniem składek skutkiem zaliczenia dywidendy.

Ubezpieczenia od ognia

ruchomości i nieruchomości wszelkiego rodzaju.

Ubezpieczenia transportów

na rzekach, morzach i drogach lądowych.

Deklaracje na ubezpieczenia przyjmują się **i wszelkiego rodzaju wiadomości** udzielane są **w Zarządzie, w St.-Petersbusgu (Wielka-Morska Nr. 37), w Jeneralnej Reprezentacji w Warszawie** (Marszałkowska Nr. 144) i w Agenturach Towarzystwa **we wszystkich miastach Państwa.**

Bilety ubezpieczenia dla ubezpieczenia pasażerów od nieszczęśliwych wypadków w czasie podróży drogą żelazną i statkami parowemi wydają się też **na stacjach dróg żelaznych, przystaniach i pierwszorzędnych hotelach** w miastach państwa.

Broszury o ubezpieczeniu życiowem i od nieszczęśliwych wypadków **wydają się i wysyłają** na żądanie **bezpłatnie.**

SKŁAD FABRYCZNY BRONI

Roberta Ziegler

w Warszawie

ul. Trębacka 4, dom W-go K. Scheiblera

Poleca największy wybór broni myśliwskiej:

Lankastrówki od Rs. 30

Rewolwery „ „ 6

Gwarancja 2 letnia

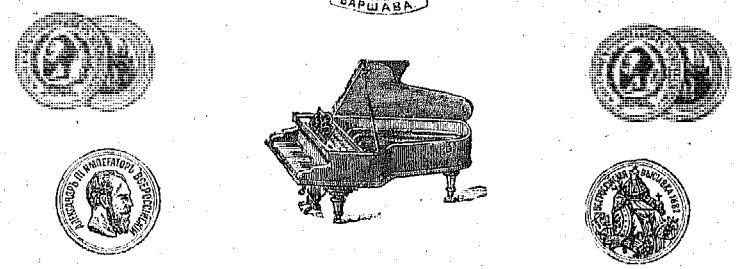
Cenniki illustrowane.

Warszawa
Miodowa 12.

Kijów
Kreszczatik 33.

Paryż

Złoty

Dostawcy Instytutu Muzycznego
(Konserwatorjum)

Fabryka fortepianów i pianin

J. Kerntopf i Syn.

Do sprzedania

wielki wybór Fortepianów i Pianin

najnowszej konstrukcji

Do wynajęcia preznaczono kilkadziesiąt instrumentów.

Londyn

Najwyższa nagroda.

r. 1892

Fabryka **K. Gitner** Wola 190.

5 Niecała 5 w podwórzu.

5 Niecała 5 w podwórzu.

b. dyrektor nieistniejącej już farbiarni Judlina.

Farbiarnia Parowa, Pralnia Chemiczna, Sztuczna Cerownia i Dezynfekcja

w Warszawie, ul. Niecała Nr. 5 w podwórzu.

Roboty przyjmują się przez pocztę i wysyłają za zaliczeniem.

Józefa Skwary

Specyalny Magazyn Okryć

i

Futer Damskich

Ulica Niecała Nr. 14, w Warszawie.

ANTONI RAUCH & C-ie

w Warszawie, Włodzimierska Nr. 23, Telefonu Nr. 670.

Skład hurtowy Olejów, Oliw, i Tłuszczów,

poleca pp. Fabrykantom i Ziemianom oleje do smarowania i czyszczenia wszelkich maszyn i lokomobil, w szczególności zaś **Oliwy roślinne, Waselinę, Olej cylindrowy, Excelsior, Tłuszcz Adhaezyjny** do konserwacji pasów, Tłuszcz do wozów i Tłuszcz do automatycznych smarownic Towot'a Staufera etc.

Wszystkie towary odznaczają się wyborowym gatunkiem i umiarkowanemi cenami. Obstalunki piśmienne wykonywają się spiesznie i akuratnie. Próby i ceny wysyłają się na żądanie. Handlującym odstępuje się rabat.

DOM CESARSKO-RUSSKI.

JEGO CESARSKA MOŚĆ, Najjaśniejszy Pan, Cesarz i Samowładca Wszech Rosji, Król Polski, **Aleksander III Aleksandrowicz,** urodzony 26 Lutego (10 Marca) 1845 roku, wstąpił na Tron 2 (14) Marca 1881 r.

JEJ CESARSKA MOŚĆ Najjaśniejsza Cesarzowa **Marja Teodorówna,** urodzona 14 (26) Listopada 1847 roku.

Jego Cesarska Wysokość Cesarzewicz Następca Tronu, Wielki Xiążę *Mikołaj Aleksandrowicz,* urodzony 6 (18) Maja 1868 roku.

ICH CESARSKIE WYSOKOŚCI.

Wielki Xiążę *Jerzy Aleksandrowicz,* urodzony d. 27 Kwietnia (9 Maja) 1871 r., Wielki Xiążę *Michał Aleksandrowicz,* urodz. dnia 22 Listopada (4 Grudnia) 1878 r., Wielka Xiężniczka *Ksienia Aleksandrówna,* urodz. d. 25 Marca (6 Kwietnia) 1875 r., Wielka Xiężniczka *Olga Aleksandrówna,* ur. d. 1 (13) Czerwca 1882 r., Wielki Xiążę *Włodzimierz Aleksandrowicz,* ur. d. 10 (22) Kwietnia 1847 r., Wielka Xiężna *Marja Pawłówna,* ur. d. 2 (14) Maja 1854 r., Wielki Xiążę *Cyryl Włodzimierzowicz,* ur. d. 30 Września (12 Października) 1876 r., Wielki Xiążę *Borys Włodzimierzowicz,* ur. d. 12 (24) Listopada 1877 r., Wielki Xiążę *Andrzej Włodzimierzowicz,* ur. d. 2 (14) Maja 1879 r., Wielka Xiężniczka *Helena Włodzimierzówna,* ur. d. 17 (29) Stycznia 1882 r., Wielki Xiążę *Alexy Aleksandrowicz,* ur. d. 2 (14) Stycznia 1850 r., Wielki Xiążę, *Sergjusz Aleksandrowicz* ur. d. 29 Kwietnia (11 Maja) 1857 r., Wielka Xiężna *Elżbieta Teodorówna,* Xiężna Hessen Elektoral., małżonka Wielkiego Xięcia *Sergjusza Aleksandrowicza,* ur. d. 20 Października (1 Listopada) 1864 r., Wielki Xiążę *Paweł Aleksandrowicz,* ur. d. 21 Września (3 Października) 1860 r., Wielka Xiężniczka *Marja Pawłówna,* ur. d. 6 (18) Kwietnia 1890 r., Wielka Xiężna *Marja Aleksandrówna* ur. d. 5 (17) Października 1854 r., zaślubiona Jego Królewskiej Wysokości Wielkiemu Xięciu Alfredowi Edynburskiemu, Wielka Xiężna *Aleksandra Józefówna,* ur. d. 26 Czerwca (8 Lipca) 1830 r., Wielki Xiążę *Mikołaj Konstantynowicz,* ur. d. 2 (14) Lutego 1850 r., Wielki Xiążę *Konstanty Konstantynowicz,* ur. 10 (22) Sierpnia 1858 r., Wielka Xiężna *Elżbieta Maurycówna,* Xiężna Sasko-Altenburska, Xiężna Saska, małżonka Wielkiego Xięcia *Konstantego Konstantynowicza,* ur. d. 13 (25) Stycznia 1865 r., Xiążę *Jan Konstantynowicz,* ur. d. 23 Czerwca (5 Lipca) 1886 r., Xiążę *Gabrjel Konstantynowicz,* ur. d. 3 (15) Lipca 1887 r., Xiążę *Konstanty Konstantynowicz,* ur. d. 20 Grudnia 1890 r. (1 Stycznia 1891 r.); Wielki Xiążę *Dymitr Konstantynowicz,* ur. d. 1 (13) Lipca 1860 r., Jej Królewska Mość *Olga Konstantynówna* ur. d. 22 Sierpnia (3 Września) 1851 r., małżonka Jego Królewskiej Mości króla Hellenów *Jerzego I* Wielka Xiężna *Wiara Konstantynówna* ur. d 4 (16) Lutego 1854 r., Wielka Xiężna *Aleksandra Piotrówna,* ur. d. 25 Maja (6 Czerwca) 1838 r., Wielki Xiążę *Mikołaj Mikołajewicz,* ur. d. 6 (18) Listopada 1856 r., Wielki Xiążę *Piotr Mikołajewicz,* ur. d. 10 (22) Stycznia 1864 r., Wielka Xiężna *Milica Mikołajewna* ur. d. 26 Lipca 1866 r., córka panującego Xięcia Czarnogóry, małż. Wielkiego Xięcia *Piotra Mikołajewicza,* Wielki Xiążę *Michał Mikołajewicz,* ur. d. 13 (25) Października 1832 r., Wielki *Mikołaj Michałowicz,* ur. d. 14 (26) Kwietnia 1859 r., Wielki Xiążę *Michał Michałowicz,* ur. d. 4 (16) Października 1861 r., Wielki Xiążę *Jerzy Michałowicz,* ur. d. 11 (23) Sierpnia 1863 r., Wielki Xiążę *Aleksander Michałowicz,* ur. d. 1 (13) Kwietnia 1866 r., Wielki Xiążę *Sergjusz Michałowicz,* ur. d. 25 Września (6 Października 1869 r., Wielki Xiążę *Aleksy Michałowicz,* ur. d. 16 (28) Grudnia 1875 r., Wielka Xiężna *Anastazya Michałówna,* ur. 16 (28) Lipca 1860 r., Jej Królewska Mość

Olga Mikołajewna, ur. d. 30 Sierpnia (11 Września) 1822 r., małżonka Wielkiego Xięcia Karola Fryderyka Alexandra Króla Wirtemberskiego, Wielka Xiężna *Katarzyna Michałówna*, ur. d. 16 (28) Sierpnia 1827 r., wdowa po Jego Xiążęcej Mości Wielkim Xięciu Jerzym Meklemburg-Strelickim.

Ich Cesarskie Wysokości Xiążęta *Romanowscy*, Xiążęta *Leuchtenbergscy*: Xiąże *Eugenjusz Maxymiljanowicz*, ur. d. 27 Stycznia (8 Lutego) 1847 r., Xiąże *Jerzy Maxymiljanowicz*, ur. d. 17 (29) Lutego 1852 r., syn Jego *Aleksander*, ur. d. 1 (13 Listopada 1881 r., Ich Cesarskie Wysokości Xiężniczki *Romanowskie*, Xiężniczki *Leuchtenbergskie*: Xiężna *Marja Maksymiljanówna*, ur. d. 4 (16) Października 1841 r., małżonka Jego Xiążęcej Mości Wielkiego Xięcia Wilhelma Badeńskiego, Xiężna *Eugenja Maxymiljanówna*, ur. d. 20 Marca (1 Kwietnia) 1845 r., małżonka Jego Wysokości Xięcia Aleksandra Oldenburskiego, *Helena Marja Aleksandra*, urodz. d. 16 (28) Stycznia 1857 r., *Jerzy Alexander*, ur. d. 6 (18) Czerwca 1859 r., *Karol Michał* urodz. d. 17 (29) Czerwca 1863 r.

DNI GALOWE DWORSKIE

które należy obchodzić przez nabożeństwo i uwolnienie uczniów od lekcyj.

Styczeń. 25 Grudnia (6 Stycznia) rocznica oswobodzenia Kościoła i Państwa Ruskiego od najścia Francuzów i z nimi 20-tu narodowości. 1 (13) Nowy Rok, oraz rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexieja Alexandrowicza*.

Marzec. Dnia 26 Lutego (9 Marca) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego ALEXANDRA III ALEXANDROWICZA. D. 14 (2) Marca pamiątka wstąpienia na Tron Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego ALEKSANDRA III ALEXANDROWICZA.

Maj. Dnia 6 (18) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia MIKOŁAJA ALEXANDROWICZA, Następcy Tronu. D. 15 (27) rocznica koronacji Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego ALEXANDRA III ALEXANDROWICZA i Najjaśniejszej MARJI TEODORÓWNY.

Sierpień. D. 22 Lipca (3 Sierpnia), Imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej MARJI TEODORÓWNY i Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Marji Alexandrówny*.

Wrzesień D. 30 (11 Sierpnia) Imieniny Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego ALEXANDRA III ALEXANDROWICZA, Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexandra Michałowicza*, oraz rocznica urodzin Jej Królewskiej Mości Królowej *Olgi Mikołajewny*, małżonki Jego Królewskiej Mości Króla Wirtembergskiego i święto orderu św. Alexandra Newskiego.

Październik. Dnia 17 (29) Pamiątka cudownego ocalenia od nieszczęśliwego wypadku Ich Cesarskich Mości NAJJAŚNIEJSZYCH PAŃSTWA i Ich Najdostojniejszej Rodziny.

Listopad. Dnia 14 (26) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej MARJI TEODORÓWNY.

Grudzień. Dnia 6 (18) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Konstantynowicza* i Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Michałowicza*.

Następujące dni należy obchodzić tylko przez nabożeństwo:

Styczeń. Dnia 22 Grudnia (3 stycznia), Imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Anastazji Michałówny*. — Dnia 10 (22) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Piotra Mikołajewicza*. — Dnia 13 (25) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Elżbiety Maurycówny*, małżonki Jego Cesarskiej Wysokości Konstantego Konstantynowicza. — Dnia 17 (29) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Heleny Włodzimierzówny*.

Luty. Dnia 24 Stycznia (5 Lutego), Imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Ksieni Aleksandrówny*. — Dnia 3 (15) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Konstantynowicza*, oraz święto orderu św. Anny. — Dnia 4 (16) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Wiary Konstantynówny*.

Kwiecień. Dnia 25 Marca (6 Kwietnia) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Ksieni Aleksandrówny*. — Dnia 26 Marca (7 Kwietnia), Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Xięcia *Gabrjela Konstantynowicza*. — 1 (13) Kwietnia rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexandra Michałowicza*. — Dnia 18 (6) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Marji Pawłówny*. — 10 (22) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Włodzimierza Aleksandrowicza*. — 17 (29) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Michałowicza*.

Maj. Dnia 23 Kwietnia (5 Maja) Imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Alexandry Józefówny*, małżonki Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Konstantego Mikołajewicza* i Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Alexandry Piotrówny*. — Dnia 27 Kwietnia (9 Maja) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Jerzego Alexandrowicza*. — 29 Kwietnia (11 Maja) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Sergjusza Alexandrowicza*.— 2 (14) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Andrzeja Włodzimierzowicza*. — 11 (23) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Cyryla Włodzimierzowicza*. — 14 (26) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Marji Pawłówny*.

Czerwiec. Dnia 20 Maja (1 Czerwca) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexieja Alexandrowicza* i Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexieja Michałowicza*. — 21 Maja (2 Czerwca) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Konstantyna Konstantynowicza*, Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Heleny Włodzimierzówny* i rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Alexandry Piotrówny*. — 1 (13) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Olgi Alexandrówny*, rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Elżbiety Teodorówny*, małżonki Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Sergjusza Alexandrowicza* i rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Dymitra Konstantynowicza*.

Lipiec. Dnia 23 Czerwca (5 Lipca) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Jana Konstantynowicza*. — Dnia 26 Czerwca (8 Lipca) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Alexandry Józefówny*. — Dnia 27 Czerwca (9 Lipca) rocznica odniesionego zwycięztwa pod Połtawą. — 29 Czerwca (11 Lipca) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Pawła Alexandrowicza* i Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Piotra Mikołajewicza*. — Dnia 3 (15) Lipca, rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Xięcia *Gabrjela Konstantynowicza*. — Dnia 5 (17) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Sergjusza Alexandrowicza*. — Dnia 11 (23) Imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Olgi Alexandrówny*. Jej Królewskiej Mości *Olgi Mikołajewny*, małżonki Jego Królewskiej Mości Króla Wirtemberskiego, Jej Królewskiej Mości *Olgi Konstantynówny*, małżonki Jego Królewskiej Mości Króla Hellenów. — 15 (27) Lipca Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Włodzimierza Alexandrowicza*. — Dnia 16 (28) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Anastazji Michałówny*.

Sierpień. Dnia 27 Lipca (8 Sierpnia) rocznica Imienin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Mikołajewicza*. — Dnia 10 (22) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Konstantyna Konstantynowicza*. — Dnia 11 (23) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Jerzego Michałowicza*. — Dnia 16 (28) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Katarzyny Michałówny*.

Wrzesień Dnia 22 Sierpnia (3 Września) rocznica urodzin Jej Królewskiej Mości Królowej Hellenów *Olgi Konstantynówny*. — Dnia 17 (29) Imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Wiary Konstantynówny*.

Październik. Dnia 21 Września (3 Października) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Pawła Alexandrowicza* i Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Dymitra Konstantynowicza*. — Dnia 22 Września (4 Października) święto orderu Ś. Równo-Apost. Xięcia Włodzimierza. — Dnia 25 Września (7 Października) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Sergjusza Michałowicza*. — Dnia 12 Października (30 Września) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Cyryla Włodzimierzowicza*. — Dnia 4 (16) Października rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Michała Michałowicza*. Dnia 5 (17) rocznica urodzin Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Maryi Alexandrówny*. — Dnia 13 (25) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Michała Mikołajewicza*.

Listopad. Dnia 6 (18) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Mikołaja Mikołajewicza*. — Dnia 8 (20) imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Michała Mikołajewicza* i *Michała Michałowicza*, tudzież święto wszystkich Cesarsko-Rossyjsk. orderów. — Dnia 12 (24) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Borysa Włodzimierzowicza*.

Grudzień. Dnia 22 Listopada (4 Grudnia) rocznica urodzin i imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Michała Alexandrowicza*. — Dnia 24 Listopada (6 Grudnia) imieniny Jej Cesarskiej Wysokości Wielkiej Xiężny *Katarzyny Michałówny* i święto Orderu św. Katarzyny, Wielkiej Męczenniczki. — Dnia 26 Listopada (8 Grudnia) imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Jerzego Alexandrowicza*, Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Jerzego Michałowicza* i święto Orderu św. Jerzego, Wielkiego Męczennika. — Dnia 30 Listopada (12 Grudnia) imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Andrzeja Włodzimierzowicza* i św. Orderu św. Andrzeja Apostoła. — Dnia 16 (28) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Alexieja Michałowicza*. — Dnia 20 Grudnia (1 Stycznia) rocznica urodzin Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia *Konstantego Konstantynowicza*.

EPOKI GŁÓWNE.

Rok 1893 ery Chrześciańskiej jest:
„ 6606 perjodu Juljańskiego.
„ 7401 ery Byzantyńskiej.
„ 1310 ery Tureckiej, której początek 27 Października 1892 r.
„ 5654 ery żydowskiej, której początek 30 Września 1892 r.
„ 2669 Olimpjad, zaczynający się w Lipcu 1892 r.
„ 2646 od założ. Rzymu wedle Varronna.
„ 2640 ery Nabonassara.
„ 1893 wedle nowego stylu, zaprowadzonego w r. 1682 d. 4 Październ. liczy się od 1 Stycznia, wedle zaś rachuby Juljańskiej w 12 dni później.
Rok 1024 od wprowadzenia religji chrześc. w Rossji.
„ 453 od wynalezienia sztuki drukarskiej.
„ 420 od urodzenia Mikołaja Kopernika.
„ 401 od odkrycia Ameryki przez Kolumba.
„ 191 od założenia St.-Petersburga.
„ 48 od urodzenia Najjaśniejszego Cesarza ALEXANDRA III-go ALEXANDROWICZA.
„ 13 od wstąpienia na Tron Najjaśniejszego Pana.

Podług kalendarza Gregorjańskiego (n. s)				Podług kalendarza Juljańskiego (st. s.)
XIII	Liczba złota	XIII	
XII	Epakta	XXIII	
XXVI	Okres Słońca	XXVI	
VI	Poczet Rzymski	VI	
A.	Litera Niedzielna	C.	

КАЛЕНДАРЬ

Православной Церкви на обыкновенный 1893 годъ.

Подвижные Праздники:

Нед. Мытаря и Фарисея	17	Января
„ Блуднаго сына	24	„
Мясопустная Недѣля	31	„
Сыропустная	7	Февраля
Вербная Недѣля	21	Марта
Свѣтл. Воскр. Христово.	28	„
Недѣля Апост. Ѳомы	4	Апрѣля
„ Мироносицъ	11	„
„ о Разслабленн.	18	„
„ о Самарянинѣ	25	„
„ о слѣпомъ.	2	Мая
Вознесеніе Господне	6	„
Нед. Св. Отецъ	9	„
День Сн. Троицы	16	„
Нед. Всѣхъ Святыхъ	23	„
1-й день Петрова поста	24	„

ŚWIĘTA RUCHOME.

Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

Niedziela Starozapustna	29	Stycznia
„ Mięsopustna.	5	Lutego
„ Zapustna.	12	„
Popielec	15	„
Niedziela Wstępna.	19	„
„ Sucha.	26	„
„ Głucha	5	Marca
Zwiastowanie N. M. P.	25	„
Wielkanoc.	2	Kwietnia
Krzyżowe dni	8 9 i 10	Maja
Wniebowstąp. Pańskie	11	„
Zesł. Ducha Św.	21	„
Trójcy Świętej	28	„
Boże Ciało	1	Czerwca
Niedziela I-sza Adw.	3	Grudnia

Karnawału, podł. kal. greg., rachując od Nowego roku do Popielca włącznie, jest tygodni 6 i dni 3.

SUCHE DNI:

Pierwsze—dnia 22, 24, 25 Lutego
Drugie — dnia 24, 26, 27 Maja
Trzecie — dnia 20, 22, 23 Września
Czwarte—dnia 20, 22, 23 Grudnia.

CZTERY PORY ROKU.

Początek wiosny dnia 20 Marca
Początek lata dnia 21 Czerwca
Początek jesieni dnia 22 Września
Początek zimy dnia 22 Grudnia.

WYKŁAD ZNAKÓW KALENDARSKICH.

● Nów księżyca, ◑ Pierwsza kwadra, ○ Pełnia, ◐ Ostatnia kwadra, † Post, ♔ Święta galowe pierwszorzędne.

ZAĆMIENIA.

W roku 1893 będą *dwa zaćmienia słońca*, u nas atoli nie będą widzialne.

Pierwsze całkowite zaćmienie słońca przypada w d. 16 Kwietnia. Początek zaćmienia o godz. 1 m. 22 po południu; czas trwania od godz. 2 m. 20 do g. 5 m. 42; koniec zaćmienia o g. 6 m. 40 wiecz. Zaćmienie to widzialne będzie w całej prawie południowej Ameryce, w środkowych częściach Oceanu Atlantyckiego, w połowie południowej Europy, we wschodniej Afryce i w niektórych częściach małej Azji. — Główne zaćmienie przebiega środkową Amerykę połud. i afrykański szczyt Senegalu.

Drugie obrączkowe zaćmienie słońca przypadnie w d. 9 Października. — Początek zaćmienia o g. 7 wiecz.; czas trwania *obrączkowego* zaćmienia od g. 8 m. 4 wiecz. do g. 11 m. 46 wiecz. Koniec zaćmienia o godz. 12 m. 50 w nocy. — Zaćmienie to widzialne będzie we wschodniej połowie Ameryki północnej, w środkowej Ameryce, w połud.-zachodniej części Oceanu Wielkiego, oraz częściowo we wschod. połowie Ameryki połudn. i na północno-zachod. krańcu Azji. — Główne zaćmienie prawie w całości ogranicza się na Oceanie, a ku końcowi widzialnem będzie w Peru.

„ERMITAGE", Winiarnia, Delikatesy, Śniadania, Kolacye, Kabinety w stylu starożytnym, w Warszawie, róg ulicy Widok i Marszałkowskiej. Telefonu N. 100.

STYCZEŃ

Styczeń ma dni 31. — Słońce wstępuje w znak Wodnika dnia 21.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym.-Kat star. st.
20 *Декабрь 1892.* Н. п. Р. С Оте.	1	N.	**Nowy Rok 1893.** Fulgenc. B.	*Grudzień 1892.* Teof.
21 Мч. Іуліанія, Св. Петра.	2	P.	Makarego Op. i Eufrozyny	*Tomasza Apost.* Jana
22 П. Мч. Анастасіи	3	W.	Daniela M., Genowefy P.	Zenona Ż., Flaw. M.
23 П. Павла Ен. Неок.	4	S.	Tytusa B. W. Rygob. B W.	Wiktorji P. M.
24 Прп. мч. Евгеніи, пр. Н.	5	C.	Telesfora Pap. M. Em. P.	*Wigilja* Irminy P.Met.
25 **Рождество Іисуса Христа**	6	P.	**Trzech Króli**	**Narodzenie Chr. Pana**
26 **Соборъ Пресвятой Богор.**	7	S.	Lucjana i Juljana M. m.	**Szczepana Męczennika**
27 **Н. по Рож.** Первом. Стеф.	8	N.	1-a po 3-ch Kr. Seweryna Op.	N. po Nar. Chr. *Jana Ew.*
28 Ап. Никанора, м. Агаоія.	9	P.	Marcjanny P. M. i Jukunda	*Młodzianków*
29 С. 14,000 мл. мл.	10	W.	Agat. P., Wilhelma B. M.	Tomasza Kantuaryjsk.
30 Мч. Анисія и Ѳеодоры	11	S.	Higina B. M. i Honoraty P.	Eugenjusza B.
31 П. Меланіи Римлянины	12	C.	Arkadjusza i Modesta M.	Sylwestra P. i Melanji
1 *Январь 1893.* **Н. Г Об. Гос.**	13	P.	Weroniki P., Leone. B. W.	*Styczeń.* **Nowy Rok.** Ful.
2 С. Сильв. п. Р. мч. Ѳеоген.	14	S.	Hilarego B. D. K. i Fel. M.	Makarego Opata i Enf.
3 **Н. пр. Прос.** Прор. Малахіи.	15	N.	2-a po 3 Kr. *Imienia Jezus*	N. po N. B. Daniela M.
4 Соб. 70 Апост. п. Ѳеоктис.	16	P.	Marcella Pap. M. i Otona M.	Tytusa B. W. Rygober.
5 Мч. Ѳеоп. и Ѳеоны.	17	W.	Antoniego Op. W. i Leon. M.	Telesfora P. M. i Emil.
6 **Богоявленіе Господне**	18	S.	Katedry Św. Piotra w Rz.	**Trzech Króli**
7 Соб. С. Іоанна Пр. пр. Ѳ.	19	C.	Kanuta Kr. M. i Hen. B. M.	Lucjana i Juljana M.
8 Прп. Георгія, Григ. и Ил.	20	P.	Fabjana P. M. i Sebast. M.	Seweryna Op.
9 Мч. Поліев. Св. Фил. м. М.	21	S.	Agnieszki P. M.	Marcjanny P. M. i J.
10 **Нед. по Просв.** Св. Григор.	22	N.	3-a po 3-ch Kr. Wincentego	1-a po 3-ch Król Agatona
11 Прп. Ѳеод. Велик. С. Мих.	23	P.	*Zaślubiny N. M. P.* Ildefon.	Higina B. M. i Honor.
12 Мч. Татіаны, Св. Саввы С.	24	W.	Tymoteusza B. M.	Arkad. i Modesta M.
13 В. мч. Ермила, Петра	25	S.	Nawrócenie św. Pawła Ap.	Weroniki P. Leone.B.
14 Пр. Отецъ въ Синаѣ и Р.	26	C.	Polikarpa B. M. Pauli Wd.	Hilarego B. D. K. i F.
15 Прп. Павла Ѳивейскаго	27	P.	Jana Chryzostoma BWDK.	Pawła I Pust. Maura
16 Пок. чест. в. Ап. Петра	28	S.	Flawjana i Leonidasa Mm.	Marcella Pap. M. i Ot.
17 **Н. Мыт. и Фар.** Пр. Антонія	29	N.	Starozap. Franciszka Sal.	2 po 3-ch Kr. *Im. Jezus*
18 С. Аѳанасія и Кирилла А.	30	P.	MartynyP. M	Kat. św. Piotra w Rz.
19 Прпм. Макарія Египт.	31	W.	Piotra Nol., Marcelli Wd.	Henryka B. M. i Kanuta

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 7 i 14 Szabasy, d. 18 Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Szwat, d. 21 i 28 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☽ Pełnia d. 2 o g. 3 m. 6 w. | ● Nów d. 18 o g. 2 m. 53 r.
☾ Ostatnia kw. d. 9 o g. 11 m. 53 w. | ☽ Pierw. kw. d. 25 o g. 7 m. 51 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońce Wschód	Słońce Zachód	Księżyca Wschód	Księżyca Zachód	Długość dnia
	godz. min.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1	12 4	8 12	3 56	10 30 w.	11 29 r.	7 44
5	12 6	8 11	4 0	1 59 r.	0 29 w.	7 49
10	12 8	8 9	4 7	8 17 r.	3 42 w.	7 58
15	12 10	8 5	4 15	10 56 r.	10 56 w.	8 10
20	12 11	8 0	4 23	0 37 r.	4 3 r.	8 23
25	12 13	7 54	4 32	4 42 w.	8 31 r.	8 38
30	12 14	7 47	4 41	10 34 w.	10 4 r.	8 54

NOTATNIK NA STYCZEŃ.

Finansowy.

Losowania. 5% obl. m. Warszawy; 1 — 4% obl. kolej. 1 i 2 ser.; 14 — poż. prem. 1 em.; poż. wschod. 2 em.; *Realiz.*: 1 obl. dr. Warsz.-Wiedeńskiej; 14 — akc. i obl. dr. Baltyckiej; *Realizac. i kupon.* 1 — listy zastawne m. Lublina; 13 — listy zastawne towarzystwa wzajem. kred. grunt.; 27 — 6% bil. kom. um. dł. państw.; *Kupony*: 1 — akc. i obl. dr. Warsz.-Wied.; akc. dr. żel. Łódzkiej; 4% obl. kol. 1 i 2 ser., oblig. dr. Południ.-Zachodniej; 2 — akc. i obl. dr. żel. Iwangr.-Dąbrowskiej; 13 — poż. prem. 1 em., poż. wschod. 2 em., obl. dr. żel. Tamb.-Sarat., akcje i obl. dr. żel. Balt., akcje gł. towarz. rus. dr. żel., akc. dr. Poł.-Zach., obl. dr. Rybińsko-Bołog. 2 em.; 14 — obl. dr. Carsko-sielsk., renta złota z 1884 r.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 5 Saropul, do 8 Wiatka, do 17 Ustiużna, do 18 Smoleńsk. 2—15 *Lipsk*, jarmark noworoczny (d. 12 dzień wypłat), 18 – 14 lutego Charków (kreszczeński), wełna, skóry, 18—18 lutego Wołogda, metale, futra i towary manufakturne, 18—31 Oreł, wełna i konopie, 18—25 Staraja Russa i Ołoniec, 19—2 lutego Syzrań, 22—1 lutego Mezeń, 25—7 lutego Lalsk, 25—5 lutego Makarjew, 27—6 lutego Griazowiec, 28—3 lutego Birsk.

Myśliwski.

Wolno polować. Na samce: łosie i jelenie, oraz zające, głuszce, cietrzewie, kuropatwy, kaczki, kwiczoły, dropie i nury. Drapieżne zwierzęta i ptactwo: niedźwiedzie, wilki borsuki, lisy, dzikie koty, rysie, wydry, łasice, kuny, jastrzębie i orły— wolno przez cały rok strzelać i tępić.

Nie wolno polować. Na samice: łosie i jelenie.

Gospodarski.

W polu. Wywozić nawóz słomiasty, niebardzo przegniły, na pole. Gdy śniegi tajać zaczną, a woda się w bruzdach zbierać będzie, należy się starać o jej sprowadzenie, aby zasiew na tem nie cierpiał. Na mokre łąki wywozić popiół lub margiel wprost, kiedy jest śnieg twardy, po zmierzchu; po roztajaniu bowiem łatwo te nawozy w grunt powsiąkają. — *W sadzie.* Zarodki gąsienic wytępiać: Z drzew starych i wyniosłych zrzynać suche i niepożyteczne już gałęzie, obierać drzewa ze mchu, zająć się przygotowaniem porządków ogrodniczych. — *W oborze.* Utrzymać obory chędogo i ciepło, przewietrzać je, wypędzać, kiedy możność na to pozwoli, bydło dla przejścia się na pole. Krowom cielnym, a także kotnym owcom dawać pożywniejszą paszę, zwilżoną wodą. Jeżeli mróz tęgi przyciśnie, bydłu dawać wodę zwolnioną. Pod świnie dobrze podściełać; owcom dawać pokarmy zapobiegawcze, brakować je; kurom dawać groch, owies i chleb prażony, aby prędko niosły jaja, z ostrożnością jednak, aby nie zatyły. — *We dworze*: Mieszać zboże w spichrzu, ażeby się wołki nie zalęgły. Młockę kończyć. Znosić z lasu drzewo na opał i budowle. Przygotowywać narzędzia rolnicze, jako to: grabie, drabiny, widły. Naprawiać wozy, taczki, pługi, brony i narzędzia stajenne; robić powrósła i czyścić zboże jare do siewu. — *O pszczołach* pamiętać, chronić je od zaduchu i zimna. — *W domu.* Prząść czysty len i konopie i robić płótno. Zacząć hodowlę wieprzków na święta Wielkanocne. Lodownie zaopatrywać w lód.

L U T Y.

Luty ma dni 28 — Słońce wstępuje w znak Ryb dnia 23.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzym.-Kat. star. st.
20 *Нед.* Пр. Евоимія Вел. М.	1 S.	†Ignacego B.M. i Brygid. P.	*Stycz.* Fab. P. M. i Seb.
21 Прп. Максима Испов.	2 C.	**Oczyszczenie N. M. P.**	Agnieszki P. M.
22 Ап. Тимоѳея, Пр. Анастас.	3 P.	Błażeja B. M.	Wincentego i Anaz.M.
23 Св. Мч. Климен., Пр. Гени.	4 S.	Ansgar. i Andrz. B.B W.W.	*Zaśl. N.M.P.* Tym.B.M.
24 **Н. Блуд. Сына.** Прп. Ксен.	5 N.	**Mięsopust.** Agaty P. M.	Star. Tymoteusza B. M.
25 Св. Григорія Богосл.	6 P.	Doroty P.M. Sylwana B.M.	Nawrócen. św. Paw. A.
26 Пр. Ксеноф.	7 W.	Romualda Opata.	Polik. B. M., Pan. Wd.
27 Пер. Мощей Св. Іоанн.Зла.	8 S.	Jana z Mat. Wyz. i Emil.M.	Jana Chryz B W.D.K.
28 Прп.Ефрема, Сир. и Ѳеод.	9 C.	Apolon.P.M., Cyryl.Al.BDK.	Flaw. i Leonid.MM.
29 Пер.Мощ. Св.Игнат.Богон.	10 P.	Scholastyki P.	Fran. Salez. B.W.DK.
30 Соб. 3 Св. *Вас.В.ГригБ.Іоа.*	11 S.	Lucjusza B. Satur. Kap. M.	Martyny P. M.
31 **Н. Мяс.** Вев.Кир. и Іоан.,М.	12 N.	**Zap.** Eulalji P.M. i Gaudent.	**Mięs.** Piot. Nol. Mar. W.
1 *Фев.* М.Трифона, Пр.Петра	13 P.	Juljana M. i Dobrosława M.	†*Lut.* Ign.P.M. i Bryg.
2 **Срѣтене Господне.**	14 W.	Walentego Kap.M.	**Oczyszcz. N. M. P.**
3 Св.Пр.Симео.Бог.Анны П.	15 S.	†*Popielec.* Faust. i Jow. M.	Błażeja B.M.
4 Пр. Исидора, Св. Кирилла	16 C.	Juljanny P.M. i Juljana M.	Ansg. i Andrz. BBWW
5 М. Агапія и Ѳеодуліи	17 P.	†Sylwina B., Donata M.	Agaty P. M.
6 Пр.Вукол.М. Марты и Мар.	18 S.	†Symeona B.M. i Maksym.	Dor.P.M., Sylw. B. M.
7 **Н. Сыроп.** Пр.Шароенія и Л.	19 N.	**1 post. Wstęp.** Konrada W.	Zap. Romualda Opata
8 Вел.М.Ѳеод. Страт., П.Зах.	20 P.	Eucharjusza i Leona B.B.	Jana z Mat. W., Em.M.
9 М. Никифора, Мар.	21 W.	Maksymjana B.	Apolonii P. M., Cyryl·
10 М. Харлампія, Порфирія	22 S.	†Kat. ś. Piot.w Ant., Pasch.	†*Popielec.* Scholas P.
11 Св. М. Власія Св. кн. Всев.	23 C.	Piotra Damjana B.D.K.	Lucyus. B., Satur. K.M.
12 Св.Мелет. и Алек.Мит.Мос.	24 P.	†*Macieja Apost.*	†Eulalji P.M. i Gauden.
13 Пр. Мартиніана, Симеона	25 S.	†Zygfryda B., Taracjusza B.	†Juljana M. i Dobros.
14 **Нед. Правосл.** Пр. Кирилла,	26 N.	**2 Postu Sucha.** Aleksandra	**Wstępna** Walent. K. M.
15 Ап. Онисима, Пр. Евсевія	27 P.	Leand. B. W. i Aleks. M.	Faust. i Jow. MM. Jor.
16 М. Панфила, Павла.	28 W.	Romana Op. i MakaregoM.	Juljan. P. M. i Jul. M.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 4 i 11 Szabasy, d. 17 Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Adar, d. 18 i 25 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

Pełnia d. 1 o g. 7 m. 51 r.
Ostatnia kw. d. 8 o g. 9 m. 36 w.
Nów d. 16 o g. 5 m. 41 w.
Pierw. kw. d. 23 o g. 3 m. 38 w.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12 godz. min.	Słońce Wschód g. m.	Słońce Zachód g. m.
1	12 14	7 44	4 45
5	12 14	7 37	4 52
10	12 14	7 28	5 2
15	12 14	7 18	5 11
20	12 14	7 8	5 20
25	12 13	6 58	5 30
28	12 13	6 50	5 36

Dnia	Księżyc Wschód g. m.	Księżyc Zachód g. m.	Długość dnia g. m.
1	12 —	10 32 r.	9 1
5	4 14 r.	0 21 w.	9 15
10	8 38 r.	6 58 w.	9 34
15	10 14 r.	0 36 r.	9 58
20	1 37 w.	5 58 r.	10 12
25	7 10 w.	7 56 r.	10 32
28	10 44 w.	8 39 r.	10 44

NOTATNIK NA LUTY.

Finansowy.

Losowania. Metaliki sierpniowe; 1—listy zastawne chersońskiego banku ziemsk.; 1—obl. dr. żel. Zakaukazkiej. *Realizacja*: 1 — 4½% konsol. poż. kolej z 1890 r.; 13 — 5% bil. bankowe 4 em.; 5% listy zast. premjowe; *Realizacja i kupony:* 1—akc. dr. żel. Kursko-Kijowskiej, obl. dr. żel. Moskiewsko-Rjazańskiej; 13 metaliki lutowe, *Kupony*: 4% poż. kom. um. długu państ. 4 em.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 1 Mezeń; do 2 Syzrań; do 3 Birsk; do 5 Makarjew; do 6 Grjazowiec; do 7 Lalsk; do 18 Wołogda.

1—8 Jareńsk; 1—12 Pietrozawodsk; 5—16 *Brunszwik*, jarmark zimowy; 8—19 Ufa, 13—13 marca Irbit, futra, skóry, herbata i t. p., 14—12 Wytegra, 17—8 marca Kijów, kontrakty; 22—4 Psków.

Myśliwski.

Wolno polować. Na samce: łosie i jelenie oraz na nury, słomki i kwiczoły a także na zwierzęta i ptactwo drapieżne.

Nie wolno polować. Na samice: łosie i jelenie, a *od 15-go lutego do 1-go sierpnia* na zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy i dropie.

Gospodarski.

W polu. Poprawiać drogi, płoty ogrodowe i mosty. Wywozić nawóz na rolę, ażeby robotę tę przed oraniem ukończyć. Czyścić łąki, obcinać wierzby, a zamoczywszy obcięte z nich gałązki w wodzie, zasadzać je znowu. — *W sadzie*: Obierać z drzew gąsienice. Jeżeli pogoda, to szczepić drzewka owocowe pestkowe. Zasiewać pestki i jądra owoców trwałego gatunku. W dniach pogodnych przesadzać pieńki tak pestkowego jak i jądrowego owocu, które w przyszłym roku szczepione być mają. Zakładać inspekta na ogórki. *W oborze*: Skupować bydło. Jeżeli się teraz maciora która oprosi, obracać prosięta na przychówek. Krowom, które się ocieliły, zaprawiać napój otrębami i słodzinami, do napoju dodawać soli. Bydło tuczone sprzedawać przed wielkim postem; owiec nie wypędzać z owczarni. *We dworze*: Zboże zbywające wywozić na targ. Pilnować, ażeby myszy i szczury nie pogryzły roślin, w piwnicy w piasku chowanych, i na nasienia przeznaczonych. *Pszczoły* karmić w tym miesiącu, ale tylko w najgwałtowniejszej potrzebie i to nie inaczej, jak czystą patoką i plastrami, gdyż karmione pnie porą zimową zaperzają się szkodliwie. *W domu*: Marynować ryby, zabijać wieprzaki i w drugiej połowie lutego wędzić szynki i różne wędliny na święta Wielkanocne. Wyrabiać piwo, ocet i sok z żórawin. Suszyć mąkę na pieczywo wielkanocne. Kartofle, zaczynające wyrastać w piwnicach, obrywać, a jabłka układać zdala jedno od drugiego.

„POD BACHUSEM". Skład win i towarów kolonialnych, w Warszawie, Marszałkowska N. 102 (róg Widok). Telefonu Nr. 106.

MARZEC.

Marzec ma d. 31—Słońce wst. w znak Barana d. 20.—Pocz. wiosny.

IMIENA SWIATYCH Prawosławnej Cerkwi		Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiej	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym.-Kat. star. st.
17	Вмч. Ѳеодора Тирона.	1	S.	†Albina B. i Antoniny M.	†*Lutg.* Sylwina B.
18	*Феер.* Св. Льва Папы Рим.	2	C.	Heleny Cesarz.	Symeona B. M.
19	Ап. Архиппа и Филимона	3	P.	†Kunegundy Cesarzowej	†Konrada W. i Man.
20	Св. Льва еп. Катанск.	4	S.	†Kazimierza Król	†Eucharjusza i Leona
21	**2 Нед. пост.** Прп. Тимоѳея.	5	N.	**3 Postu Głu.** Teofila B.	Sucha.Maksymiljana B.
22	Пр. Аѳанасія, мч. Маврик.	6	P.	Wiktora i Wiktoryna	† Kat. Św. Piotra w An.
23	Св. мч. Пол., Іоанна и Мо.	7	W.	Tomasza z Akwinu W.D.K.	Piotra Dam. B. D. K.
24	1 и 2 обр. чест. главы Іоан.	8	S.	Jana Bożego i Beaty P.	†*Macieja Apost.*
25	Св. Тарасія патр. Царогр.	9	C.	Franciszki Wdowy.	Zygfryda B. Tarazyn.
26	♔Св. Порфирія еписк.	10	P.	†♔40-tu męczenników	†♔Aleksandra B i M.
27	Прп. Прокопія деканолита	11	S.	†Konstantyna W.	†Leonarda BW. Aleks.
28	**3 Нед. пост.** Прп. Василія	12	N.	**4 postu Srodo** Grzegorza P.	Głucha Romana Op.
1	*Март.* Св. Мч. Евдокіи.	13	P.	Nicefora P. Modesty M.	*Marzec.* Albina i Anto.
2	♔Св. мч. Ѳеодота, Арсен.	14	W.	♔Matyldy Kr Wd.	♔ Heleny Cesarzow.
3	Мч. Евтропія, Клеоника	15	S.	†Longina M.	Kunegundy Cesarzow.
4	Прп. Герасима, пр. Марка	16	C.	Cyrjaka djak., Tacyusza M.	Kazimierza Król.
5	Мч. Конона, пр. Марка.	17	P.	†Gertrudy P. Patryka B.W.	†Teofila B.
6	Мч. Константина, Аркадія	18	S.	†Gabrjela Arch.i Cyrylla J.	†Wiktora i Wiktoryna
7	**4 Нед. пост.** Св. Мч. Васил.	19	N.	**5 Postu B** *Józefa O.N.M.P.*	**Srodop.** Tomasza z Ak.
8	Пр. Ѳеофилакта, Дометія	20	P.	Wolframa B. Eufemji i Teo.	Jana Bożego i Beaty P.
9	40 мчн. Севастійскихъ	21	W.	Benedykta Opata.	Franciszki Wdowy
10	Св. Кодрата, Ѳеодоры	22	S.	†Bogusławla B., Oktaw.W.	40-tu Męczenników
11	Св. Софронія патр., Епф.	23	C.	Katarzyny Kr. Szwedz.	Konstantyna W.
12	Пр. Ѳеофана, Св. Григорія	24	P.	†7 *Boleści N. M. P.* Marka	†Grzegorza P. D. K.
13	Св. Никифора мч. Христ.	25	S.	†**Zwiastowanie N. Marji P.**	†Nicefora P. Modesty
14	**5 Нед. Пост.** Св. Ѳеогноста	26	N.	**6 Postu Kwietnia.** Ludgera B	**Biała.** Matyldy Kr. W.
15	П. Агапія Св. Мч. Алексан	27	P.	Ruperta B. Aleksandra M.	Longina M.
16	Мч. Савина и Трофима	28	W.	Syksta P. i Dorotesusza M.	Cyrjaka Djakona
17	Алексія чел. Божія и Мак.	29	S.	†Cyrylla Djakona M.	†Gertrudy P. Patryka
18	Св. Кирилла Іерус.	30	C.	†*Wielki.* Kwiryna M., An.	Gabrjela Archanioła
19	Мч. Хрисанѳа,Даріи,Клав.	31	P.	†*Wielki.* Balbiny P., Kor.	†7 bol.*NMP. Józefa O.*

Święta wyznania Możeszowego. Dnia 1 Post Estery, d. 2 Purim; d. 18 Szabas i Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Nisan, d. 25 Szabas.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☉ Pełnia d. 2 o g. 5 m. 26 w. | ● Nów d. 18 o g. 5 m. 58 r.
☾ Ostatnia kw. d. 10 o g. 6 m. 38 w. | ☽ Pierw. kw. d. 24 o g. 10 m. 58 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońce Wschód	Słońce Zachód
	godz. min.	g. m.	g. m.
1	12 12	6 49	5 37
5	12 12	6 40	5 44
10	12 10	6 29	5 53
15	12 9	6 17	6 2
20	12 7	6 5	6 11
25	12 6	5 54	6 19
30	12 4	5 42	6 26

Dnia	Księżyca Wschód	Księżyca Zachód	Długość dnia
	g. m.	g. m.	g. m.
1	10 57 w.	8 55 r.	10 48
5	3 39 r.	10 58 r.	11 4
10	7 0 r.	5 51 w.	11 24
15	8 39 r.	12 — w.	11 45
20	0 31 w.	4 37 r.	12 6
25	6 14 w.	6 18 r.	12 25
30	12 — w.	7 40 r.	12 46

NOTATNIK NA MARZEC.

Finansowy.

Losowania 1—listy likw.; 10 — listy ziem. kijow. b. gr.; 12 — obl. skarb.; 13 — 5% bil. bank 2 em., 2 poż. pr., 3 poż. wschod., *Realizacja:* obl. dr. żel. Warsz.-Terespol.; 1 — obl. dr. żel. Kursko-Charkow., 13—1 poż. wsch., *Realiz. i kup.:* 4% obl. Polud.-Zachod.; 12—listy zastaw. tow. kred. miej. Petersb. i Mosk., oraz Chersońsk. b. ziemsk. *Kup. i dywił.:* tow. ubezp. 1 i 2 Ros., Rus'k., S.-Pet. Mosk., Salamandra, Nadieżda, Ros. tow. ubezp. ląd. i wod., tow. żeglugi na Wołdze, towarz. Kaukaz i Merkury, akc. i obl. dr. Orl.-Witebsk.; 1 — 4% złota poż. ruska 1, 2, 3 i 4 em., akc. i obl. dr. Jelecko-Griazkiej i Kursko-Chark.-Azowskiej; 13 poż. prem., 5% bil. bank. 2 em.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 4 Psków; do 8 Kijów.
3—16 Kaszyn; 7—10 **Skaryszew**, 7—14 Symbirsk; 7—14 Kijów; 9—26 Rostow jarosławski; 14—28 *Frankfurt nad Odrą*; 19—25 Romny; 21—28 Samara zboże, konie i różne towary; 21—27 **Widawa**; 23—28 *Wrocław*; 28—3 kwietnia Rjazań.

Myśliwski.

Wolno polować. Na dzikie gęsi, kaczki, nury, dubelty, bekasy, słomki, kuligi, kurki wodne, gołębie dzikie i kwiczoły, oraz na drapieżne zwierzęta i ptactwo.

Nie wolno polować. Na samice: łosie i jelenie, a także na zające, cietrzewie, głuszce, jarząbki, kuropatwy i dropie.

Gospodarski.

W polu. Zaczynać orkę i inne roboty. Uprawiać przy pogodzie rolę, jeśli przed zimą nie była uprawiana. Ku końcowi tego miesiąca siać jęczmień marcowy, jarą pszenicę i żyto. Zasiewać groch wczesny, wykę i konopie. W końcu tego miesiąca obcinać wierzby, zakładać żywopłoty, polepszać łąki, wytępiać kretowiska. *W sadzie.* Latorośle na drzewie niepotrzebne obcinać, miejsca wycięte nacierać maścią ogrodniczą. Szczepić, zdejmować powrósła z drzew. *W oborze.* Krowom po ocieleniu poprawiać napój, odsadzać cielęta i prosięta, do chowu przeznaczone. Poić trzodę chlewną teraz i w ciągu roku wodą z dzięglem; naznaczać liczbę jagniąt. Jagniętom do paszy przeznaczonym dawać owies. Nie wypuszczać owiec na miejsca bagniste. Stanowić klacze. *We dworze.* Mieszać zboże w spichlerzu. Soli na cały rok kupić. Przędzę dać do tkacza. *Pasieki* ochraniać od promieni słonecznych, aby nie pobudzały one pszczół do wylatywania na chłodne powietrze. W słabych ulach karmić jeszcze pszczoły. *W domu.* Przygotowywać na święta Wielkanocne i przyrządzać mięsiwa. Wędliny wieszać w przewiewnem miejscu. Z pomarańcz, jako najtańszych w marcu, robić soki, marynaty i t. p.

KWIECIEŃ.

Kwiecień ma dni 30.—Słońce wstępuje w znak Byka dnia 30.

	ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzym.-Kat. str. stl
20	*Марте.* Мч. Іоанна, Сергія	1	S.	†*Wielka.* Teodory M., Hu.	*Marzec.* Wolframa B.
21	**Нед. Ваій.** Пр. Іакова, Ѳо.	2	N.	**Wielkanoc.** Franciszka a Pa.	**Kwietnia.** Benedykta O.
22	Св. м. Василія, пр. Исаакія	3	P.	**Wielkanoc.** Ryszarda B.	Boguchwała B.
23	Прп. Никона, мч. Лидіи	4	W.	Izydora B. D. K.	Katarzyny Kr. Szw.
24	Прп. Артемона, Іакова	5	S.	Wincentego Ferrerjusza W.	†Marka i Tymoteusza
25	Пр. **Благовѣщен. Пр. Бого.**	6	C.	Wilhelma Opata i Celestyn	†Ireneusza B. W.
26	Пр. Соборъ Арх., Гавріила	7	P.	Epifanjusza B. M.	†Ludgera B.
27	Прп. Мч. Матроны, Пр. Іо.	8	S.	Dyonizego B.	†Ruperta B. Aleksand.
28	**Свѣтлое Христ. Воскр.**	9	N.	**Przewodnia.** Marji Kleofa.	**Wielkanoc** Sykstа P.
29	**Свѣтлый** Ап. Марка	10	P.	Ezechjela Pr. M.	**Wielkanoc.** Cyrylla Dja.
30	**Свѣтлый** Прп. Іоанна лѣст.	11	W.	Leona P. D. K.	Kwiryna M. Anieli W.
31	Св. Игнатія, Іоны митр.	12	S.	Juljusza P., Damiana W.	†Balbiny P. i Kornelji M.
1	*Апрѣлъ.* Прп. Маріи Егип.	13	C.	Hermenegildy Kr. M.	*Kwiecień.* Teodory M.
2	Пр. Тита, мч. Поликарпа	14	P.	Tybercjusza, Waleryana	Franciszka a Paulo W.
3	Пр. Никиты.	15	S.	Anastazji i Bazylisy M. m.	Ryszarda B.
4	**Нед. Ап. Ѳомы** Пр. Іосифа	16	N.	**2 po W.** *Grobu Chrystusow.*	**Przewodnia.** Izydora B.
5	Пр. Платона, Ѳеона м.	17	P.	Aniceta P. M.	**Zwiastowanie N. M. P.**
6	Св. Евтихія пат., Св. Мео.	18	W.	Apolonjusza B.M., Bogum.	Wilhelma O.
7	Св. Георгія мч. Акилины	19	S.	Hermogenesa M.	Epifanjusza B. M.
8	Ап. Иродіона, Флегонта	20	C.	Serwiljana i Sulpicjusza M.	Djonizego B.
9	Мч. Вадима	21	P.	Anzelma B. D. K.	Marji Kleofasowej
10	Мч. Максима, Александра	22	S.	Sotera i Kaja PP. MM	Ezechjela Pror. M.
11	**Н. Св. женъ Міронъ** Св. Ап.	23	N.	**3 po W.** *Opieki św. J.* Wojc.	**2 po W.** *Grobu Chryst.*
12	Пр. Василія	24	P.	Fidelisa M.	Juljusza P. Damiana W.
13	Св. Мч. Артемона	25	W.	*Marka Ewangelisty*	Hermenegilda M.
14	Св. Мартина,	26	S.	Marcelina i Kleta PP. MM.	Tybercjusza Walor.
15	Ап. Аристарха, Трофима	27	C.	Teofila B. i Zitty P.	Anastazji i Bazylisy
16	Мч. Агапія, Ирины, Ѳеод.	28	P.	Witalisa M., Pawła od Kr.	Optata i Lamberta M.
17	Св. мч. Сумеона, Зосимы	29	S.	Piotra M., Hugona i Roberta	Aniceta P. M.
18	**Н. о Разслабл.** Прп. Іоанна	30	N.	**4 po W.** Katarzyny Seneń.	**3 po W.** *Opieki S Józefa*

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 1 i 2 pierwsze uroczyste dni Wielkiejnocy (Pesach); d. 3, 4, 5 i 6 wolne święta, Chałhamoed; d. 7 i 8 ostatnie święta urocz. Wielkiejn., 15 Szabas, 17 Rozchodesz, czyli 1 mies. Ijar, d. 22 i 29 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

Pełnia d. 1 g. 8 m. 43 r.
Ostatnia kw. d. 9 o g. 1 m. 10 w.
Nów d. 16 o g. 3 m. 59 w.
Pierw. kw. d. 23 o g. 6 m. 51 w.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońca	
		Wschód	Zachód
	godz. min.	g. m.	g. m.
1	12 4	5 37	6 31
5	12 3	5 28	6 38
10	12 1	5 17	6 47
15	12 0	5 5	6 56
20	11 59	4 55	7 4
25	11 58	4 44	7 13
30	11 57	4 34	7 21

Dnia	Księżyca		Długość dnia
	Wschód	Zachód	
	g. m.	g. m.	g. m.
1	1 30 r.	8 37 r.	12 54
5	4 37 r.	1 47 w.	13 10
10	6 15 r.	9 6 w.	13 30
15	9 10 r.	1 54 r.	13 51
20	2 54 w.	4 13 r.	14 0
25	8 51 w.	5 23 r.	14 29
30	1 27 r.	8 45 r.	14 47

NOTATNIK NA KWIECIEŃ.

Finansowy.

Losowania: Akcje dr. Mosk.-Jarosław., Carskosiel., akc. i obl. Kozłow.-Woroneż. i Wołzko-Dońsk., akc. ros. tow. żegl. i handlu, 1 list. z. Król.; **27** listy zast. ziem. Cherson. i Połtaw., *Realizacja:* 1 listy zastaw. m. Warszawy, 5% obl. m. Warszawy, listy zast. m. Płocka, 13 5% zewnętrz. poż. złota z roku 1854; 1 poż. prem., *Realiz. i kupony.* 1 obl. skarb. akc., 4% obl. konsolid. 1 i 2 serji, obl. dr. Rjaz.-Kozł., 13 obl. tow. Ros. dr. żel., *Kupony i dywid.*: akc. i obl. dr. Warsz.-Terespol., obl. dr. Poti Tyfliskiej; 5 akc. dr. Dynab.-Witebsk.: 13 5% obl. m. Warszawy, akcje dr. Mosk.-Jarosł.; akc. i obl. dr. Ryzko-Dynab; 17 akc. i obl. dr. Orłowsko-Witeb. i Riazko-Morszańskiej.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 3 Rjazań.

1—8 *Poznań*; 6—12 *Szczecin*; 25—21 maja *Lipsk*, jarmark wielkanocny, pierwszy tydzień wstępny, drugi bednarski, trzeci ogólny, czwarty płatniczy, dzień wypłat dnia 19 maja.

Taszkent bez ściśle oznaczonego dnia, jarmark na bawełnę i różne towary azjatyckie.

Myśliwski.

Można polować. Na drapieżne zwierzęta i ptactwo.

Nie wolno polować. Na samce jelenie i łosie, oraz na zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy, dropie, a także od *1 Kwietnia do 1 Lipca* na ptactwo przelotne: żórawie, czaple, kuligi, bekasy, chruściele, czajki, kurki wodne, dubelty, gołębie, drozdy, skowronki, przepiórki, kaczki, gęsi i nurki.

Surowo przestrzegać, ażeby psy i koty nie chodziły samopas po lasach i polach, Psy powinny mieć zawieszone na szyi klocki.

Gospodarski.

W polu. Kończyć zasiewy. Sadzić fasolę, uprawiać rolę na tatarkę i kapustę. Siać konopie. Uprawiać ugory po raz pierwszy. Robić płoty na rolach, w pobliżu których jest pastwisko. W dniu pogodnym przycinać pszenicę. Okopywać chmiel i około Wielkiejnocy wprawiać weń tyczki. Karczować krzaki, sprowadzać wodę na łąki. *W sadzie.* W czasie suchym podlewać młode drzewka. Wyrywać z ziemi zielska. Obrzynać nadto wybujałe. *W oborze* i t. d. Bydło pasać świeżą trawą, wypuszczać stadnika do krów. Owce myć. Na łąkach owiec nie paść. Miszyć byczki, wałaszyć źrobięta. *We dworze.* W dniu pogodnym podskubywać gęsi po raz pierwszy, bić bydło tuczone i solić mięso. Blichować płótno. Dachy wyporządzać w budynkach. *W pasiekach*, za nastaniem ciepłej pory, zdjąć zimowe pokrycie z ulów i otworzyć pszczołom wyloty. Czyścić ule z pszczół pomarłych i zapleśniałych plastrów. Wewnętrznych osłon z ulów poprawnych jeszcze nie usuwać. Karmić pszczoły miodem krystalizowanym, rozrobionym z wodą. *W domu.* Rozpocząć roboty w ogrodzie, siać len. Na Wielkanoc piec baby w piątek, a nawet w sobotę wielką, mazurki w środę i czwartek wielki. Szynki i mięsiwa gotować w wielką sobotę rano. Przygotowywać stroje wiosenne.

„AZYA". Skład win (Specyalność wina koszerne), w Warszawie, Nalewki 28 i 30, d. W-go Feinkinda.

M A J.

Maj ma dni 31. — Słońce wstępuje w znak Bliźniąt dnia 20.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzym.-Kat. star. st.
19 *Ап.* Св. Іоанна, Георгія	1	P.	Filipa i Jakóba Ap.	*Kw.* Hermogenesa M.
20 Пр. Ѳеодора Трик., Анаст.	2	W.	Zygm.Kr.M. i Atanaz.B.D.K.	Serwiljana i Sulpic. M.
21 *Преполов.* М. Ѳеодора.	3	S.	*Znal. św. Krz.* Aleks. P.M.	Anzelma B.D.K.
22 М. Климента, Луки, Кн. Все.	4	C.	Florjana M. Moniki Wd.	Sotera i Kaja PP.MM.
23 Вел.М.Геор.побѣд. цар. Ал.	5	P.	Piusa V Pap.	*Wojciecha* B.M. Jer.M.
24 М. Саввы и Елисав. Ѳомы.	6	S.	Jana Apost. i Ewan. w oleju	Fidelisa M.
25 **Н. о Самар.** Ап., Ев. Марка	7	N.	**5 po W.** Domicelli i Eufroz.	**4 po W.** *Marka Ewang.*
26 Св. М. Василія Св. Стефан.	8	P.	**Stanisława Biskupa M.**	Marcelina i Kleta P.M.
27 Св. М. Симеона ср. Господ	9	W.	Grzegor. Naz. B. D. K.	Teofila B., i Zitty P.
28 Св. Максима. Св. Кир. Тур.	10	S.	Izydora Or., Anton. B.W.	Wital.M.Paw.od Kr.W.
20 Св. 9 М. въ Кизикѣ Мем.	11	C.	**Wniebow. Pań.** Mamer.B., M.	Piot.M., Hug. i Rob.Op.
30 Ап. Іакова, Св. Никиты	12	P.	Pank., Nereu. M. i Djon.W.	Katarz. Sen. P., Mar.M.
1 *Май.* Пр. Іереміи, Пр. Наф.	13	S.	Serwacego B.	*Maj.* Filipa i Jak. Ap.
2 **Н. о Слѣпомъ** Св. Аѳанасія.	14	N.	**6 po W.** *N.M.P. Lask.* Bonif.	**5 po W.** Zyg. Kr.M. i At.
3 Мч. Тимоѳея и Мавры	15	P.	Zofii Wd., Kassjus. i Wik.M.	*Znal. ś. Krz.* Alaks. M.
4 Мч. Пелагіи	16	W.	Jana Nepomucena M.	Florj. M., Monik. Wd.
5 В. Мч. Ирины	17	S.	Paschalisa Wyz.	Piusa V Pap.
6 ♔ **Воз. Господ.** Св. Іова	18	C.	♡Felik.Kap., Eryka Kr.M.	♡**Wniob. Pań.** *Jana Ap.*
7 Мч. Акакія	19	P.	Piotra Celes. P., Iwona W.	Domicel. i Euf. PP.MM.
8 Ап. и Ев. *Іоанна Богослова*	20	S.	Bernarda Seneńsk. W.	**Stanisława B. M.**
9 **Н. Св. Отецъ Пер.м Св. Ни. Ч.**	21	N.	**Zesłanie D. Św.** Donata i W.	**6 po W.** *N. M. P. Lask.*
10 Ап. Сим. Зил.	22	P.	**Świątecz.** Julji P.M. i Helen.	Izydora Oracza, Ant.
11 Св. Кирилла и Меѳодія Сл.	23	W.	Dezyderjusza B. M.	Mam.B., Maks. i Fab.M.
12 Св. Епифанія и Германа	24	S.	Joanny Afry i Zuzanny MM.	Pan. i Ner. i Djon. W.
13 Мч. Александра, Гликеріи	25	C.	Grzeg. III Pap. i Urb.P.M.	Serwacego B.
14 Мч. Исидора Максима	26	P.	Filipa Nereusza W.	Bonifacego M.
15 ♔ Прен. Пахомія В.	27	S.	♡Magd. de Paz. Jana P.M.	♡Zofii Wd. Kassjusza
16 **Пят. День Св. Троицы**	28	N	**Trójcy Św.** Germana i Augus.	**Zesłanie D. Św** Jana N.
17 **День Св. Духа** Св. Стефана	29	P.	Teodoz. M. Maksyma B.	**Świątecz.** Paschalisa W.
18 М. Ѳеодота, Александры	30	W.	Feliksa P.M., Ferdynan.Kr.	Feliksa Kap., Er. Kr.M.
19 Св. М. Патрикія, М Іоанн.	31	S.	Anieli i Petroneli PP.	Piot.Cel.P. i Iwona W.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 6 Szabas, d. 16 Rozchodesz czyli 1-szy dzień mies. Siwan, d. 18 i 20 Szabasy, d. 21 i 22 Szewuot (Zielone św.) pamiątka odebrania 10 przyk. Bożych na górze Synai—święta urocz., d. 27 Szab.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☽ Pełnia d. 1 o g. 0 m. 46 r.
☾ Ostatnia kw. d. 9 o g. 3 m. 49 r.
● Nów d. 16 o g. 12 m. 11 r.
☽ Pierw. kw. d. 22 o g. 4 m. 16 w.
☽ Pełnia d. 30 o g. 6 m. 47 w.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońca		Księżyca		Długość dnia
		Wschód	Zachód	Wschód	Zachód	
	godz. min.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1	11 57	4 32	7 29	2 9 r.	10 2 r.	14 51
5	11 57	4 25	7 29	3 43 r.	3 45 w.	15 4
10	11 56	4 16	7 39	5 31 r.	10 33 w.	15 22
15	11 56	4 8	7 45	10 20 r.	1 41 r.	15 37
20	11 56	4 0	7 58	4 6 w.	3 1 r.	15 53
25	11 57	3 54	8 0	10 22 w.	4 47 r.	16 6
30	11 57	3 46	8 6	1 30 r.	11 38 r.	16 17

NOTATNIK NA MAJ.

Finansowy.

Losowania. Obl. tow. kred. miejsk. Petersb. i Mosk.; **13**—5% listy zast. prem. 5% bilety bank, 4% obl. konsol. 6 em.; **30** — listy zast. m. Warszawy; *Losowania i kupony*: **1**—4½% konsol. poż. kolejowa z 1890 r., listy zast. m. Płocka; *Realizacja*: **1**—listy zast. m. Łodzi wylos. w grudniu, akc. Kursk.-Chark. i Chark.-Azowsk.; **12** — obl. dr. Mosk.-Jarosł. wylos. w kwietniu; *Kupony i dywid.*: **1**—obl. dr. Nadwiśl.; obl. 4% dr. Mikoł., 5% obl. Chark.-Krem. i Mosk.-Smol. dróg; akc. i obl. dr. Orł.-Jeleck i Kursko-Chark., **13** — 5% listy zast. prem.. poż. wschod. **3**—5% bil. bank. 3 i 1 em., 4% obl. dr. Riazko-Kozł., akc. dr. Carskosiel., Mosk., Riazk., Rusk. tow. żegl. i handlu.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 21 *Lipsk*, jarmark wielkanocny.
1—8 Żarki; **5**—27 Wilno; **7**—10 Lublin; **27**—10 czerw. Baku; **17**—25 Łęczna; konie i inwentarz; **25**—4 czerwca Berdyczów; **7**—17 Kutno; **27** *Strehlen*, wełna; **29**—4 czerwca Penza; **31** *Głogów*, wełna.

Myśliwski.

Wolno polować na dziki, łosie, jelenie (samce), głuszce, cietrzewie, jarząbki, słonki, i kaczory (samce), oraz na ptactwo i zwierzęta drapieżne.
Nie wolno polować na samice łosie, jelenie i ptactwo przelotne.

Gospodarski.

W polu. Kończyć pospiesznie zasiew spóźniony. Uprawiać len i konopie po świętym Urbanie. Siać w końcu miesiąca grykę. Chmiel na tyki okręcać. Sadzić kapustę po deszczu; we dwa tygodnie, skoro dobrze podrośnie, okopać. Zboże plewić, w końcu miesiąca wywozić gnój na ugory. *W sadzie.* Doglądać drzewek od robactwa przed okwitnięciem, zrzynać z nich gniazda gąsienic. *W oborze i stajni.* Wypędzać bydło na pole, lecz po powrocie dodawać krowom paszy. Odsadzać jagnięta. Do napoju mieszać dziegiel. Role gnojem owczym ulepszać. Wypuszczać klacze i źrebięta na paszę. Podczas słoty gęsi z domu nie wypędzać. Hodować kurczęta świeżo wylęgłe i sypać im do napoju kminu polnego oraz macierzanki. *We dworze.* Zboże dwa razy na tydzień szuflować. Zaprawiać sery. Czesać len. *Pszczoły* w czasie pogody obfite teraz mają pożywienie z kwiecia. Pora rójki nadchodzi. W razie dżdżystej pory nie zaniedbywać karmienia pszczół. *W domu.* Dbać najwięcej o nabiał. Masło zbierać na rok cały, soląc je należycie. Suszyć grzyby majowe, kwiat bzowy zbierać i suszyć na lekarstwo.

CZERWIEC.

Czerwiec ma d. 30—Słońce wstęp. w znak Raka d. 21.—Pocz. lata.

	ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOSCIOŁA Rzym.-Kat. star. st.
20	*Май* Пер. мощ. Алексія м.	1	C.	**Boże Ciało** Fortunata M.	*Maj* Bernarda S. W.
21	Цар. Конст. и Елены	2	P.	Blandyny M., Erazma B.M.	Donata i Wiktora
22	Мч. Василиска	3	S.	Klotyldy Kr. i Pauli P. M.	Julji P. M. i Heleny
23	**Н. Всѣхъ Св.** Пр. Михаила	4	N.	**2 po Św.** Optata B. i Satur.	**Św. Trójcy** Dezyderju.
24	Пр. Симеона, Никиты ст.	5	P.	Bonifacego B. M., Zenajdy	Joanny, Afry i Zuzan.
25	3-е Обрѣт. главы Іоанна	6	W.	Norberta i Klaud. B.	Grzegorza VII Pap.
26	Ап. Карпа и Алфея	7	S.	Roberta Op., Sabinjana B.	Filipa Nereusza W.
27	Св. мч. Ферапонта	8	C.	Maksymina i Medarda B.	**Boże Ciało** Magdaleny
28	Св. Никиты	9	P.	*Serca Jezus.* Pryma i Felic.	Germana i August.
29	Вч. Ѳеодосіи	10	S.	Małgorzaty Kr. Szkoc.	Teodozji M., Maksym.
30	**Нед. 2 по Пят.** П. Исаакія	11	N.	**3 po Św.** Barnaby Ap., For.	**2 po Św.** Feliksa P. M.
31	Ап. Ерма мч. Ермія и Фил.	12	P.	Onufrego Pust. Antoniny M.	Anieli i Petroneli P.
1	*1 Іюнь* Мч. Іустина Вал.	13	W.	Antoniego z Padwy W.	*Czerwiec.* Fortunata
2	Св. Никифора патр. В.м.І.	14	S.	Bazylego Wielk. B. D. K.	Blandyny M., Erazm.
3	Мч. Клавдія и Павла	15	C.	Wita i Modesta M. m.	Klotyldy Kr. i Paul.
4	Св. Митрофана патр.,Зос.	16	P.	Bonona B., Justyny M.	*Serca Jezus.* Opata M.
5	Св. Дорооея, б. Констант.	17	S.	Marcjana M.	Bonifacego M. B.
6	**Нед. 3** Пр. Иларіона, Ѳеск.	18	N.	**4 po Św.** Marka i Marcellina	**3 po Św.** Norberta i Kla.
7	Мч. Ѳеодота, Маріи	19	P.	Gerwazego i Protazego M.	Roberta Op. Sabinian.
8	В. мч. Ѳеодора, С. Ефрема	20	W.	Sylwerjusza P. M. Floren.	Maksymina i Medar.
9	Св. Кирилла еп. Алексан.	21	S.	Alojzego Gonzagi, Rufina	Pryma i Felicjana M.
10	Св. мч. Тимоѳея, м. Алекс.	22	C.	Paulina B., Flawjusza M.	Małgorzaty Kr. Sz.
11	Ап. Варѳоломея и Варнав.	23	P.	Agrypiny P. M., Zenona	Barnaby Apost., Fort.
12	Онуфрія В. Петра Аѳон.	24	S.	*Narodzenie św. Jana Ch.*	Onufrego Pust. Anton.
13	**Нед. 4.** П. Іоанна, Анны.	25	N.	**5 po Św.** Prospera B., Adel.	**4 po Św.** Antoniego Pap.
14	Проп. Елисея, Мее.	26	P.	Jana i Pawła M.	Bazylego Wielk. B. D.
15	Пр. Амоса, Св. Іоанн. мит.	27	W.	Władysława Kr. Węgier.	Wita i Modesta M. m.
16	Св. Тихона.	28	S.	Ireneusza B. M. Leona II P	Bonona B., Justyny
17	Мч. Мануила, Савела	29	C.	**Piotra i Pawła Apost.**	Marcjana M.
18	Мч. Леонтія, Ипатія.	30	P.	Lucyny P. i Emiljanny PM.	Marka i Marcelina

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 3 i 10 Szabasy, d. 15 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień miesiąca Tamuz, d. 17 i 24 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☾ Ostatnia kw. d. 7 o g. 3 m. 8 w.
● Nów d. 14 o g. 7 m. 16 r.
☽ Pierw. kw. d. 21 o g. 4 m. 2 r.
○ Pełnia d. 25 o g. 7 m. 50 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg gdy na komp. g. 12	Słońca Wschód	Słońca Zachód
	go.iz. min.	g. m.	g. m.
1	11 57	3 46	8 10
5	11 57	3 44	8 14
10	11 56	3 41	8 17
15	11 56	3 40	8 20
20	11 56	3 40	8 22
25	11 57	3 41	8 23
30	11 57	3 44	8 22

Dnia	Księżyca Wschód	Księżyca Zachód	Długość dnia
	g. m.	g. m.	g. m.
1	1 51 r.	1 27 w.	16 22
5	3 2 r.	1 59 w.	16 29
10	6 53 r.	11 41 w.	16 36
15	0 30 w.	0 55 r.	16 40
20	6 49 w.	2 14 r.	16 42
25	11 16 w.	6 58 r.	16 42
30	0 30 r.	1 59 r.	16 39

NOTATNIK NA CZERWIEC.

Finansowy.

Losowania. 5% bil. Chark. b. ziemsk.; **1** — 4% poż k. um. dł. 4 em.; **15** — listy zast. m. Łodzi. *Realizacja*: akcje dr. Warsz.-Wied. wylos. w październiku; **13** — 2 poż. prem., 3 poż. wschodu. *Realizacja i kupony*: **1** listy likwidac. *Kupony i dywidenda*: **1**—4% złota poż. ruska 1, 2, 3 i 4 em.; **13**—6% renta złota z r. 1883 oraz 5% renta kolejowa z r. 1886; akcje dr. Carskosiel.; **14**—akcje i obl. dr. Orłowsko-Griaz.; **22**—listy zast. ziem. Król.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 4 Berdyczów; do 4 Penza; do 10 Baku.

3—24 Kursk, konie; **5**—11 Caryćyn, różne towary; **5**—5 lipca Lebiedan, konie i rożne towary; **8** *Lignica*, wełna; 8 *Świdnica*, wełna; **10**—12 *Wrocław*, wełna; **10**—12 *Stralsund*, wełna; 12—14 *Poznań*, wełna; **13**—15 *Toruń*, wełna; **13**—22 Charków, towary wełniane; **14**—16 *Landsberg* nad Wartą, wełna; **15**—18 **Warszawa**, jarm. na wełnę; **17**—1 lipca Kostroma; **18** *Tylża*, wełna; **24**—30 **Radom**, **19**—22 *Berlin*, wełna; **24**—27 **Łowicz**; **28**—12 lipca Kijów, wełna.

Myśliwski.

Wolno polować: na dziki, łosie, jelenie (samce), głuszce, cietrzewie, jarząbki, słomki, kaczory (samce).

Niewolno polować na samice: łosie, jelenie i ptactwo przelotne.

Gospodarski.

W polu. Wywozić gnój na ugory i przyorywać. Siać mieszankę. Około św. Jana siać len późniejszy. Okopywać wcześniejszą kapustę. Rzepę siać i plewić. Przy końcu miesiąca kosić łąki. *W sadzie.* Szczepić latorośle i przywiązywać młode drzewka do palików. Stare drzewa gnoić gnojem krowim. Wytępiać robactwo na drzewach. Okulizować drzewa pestkowe. Pod drzewa uginające się pod ciężarem owocu stawiać podpory. *W oborze, owczarni i kurniku.* Jeżeli się krowy jeszcze nie ganiały, prowadzić je do buhaja. Krowy dojne wypędzać na dobrą paszę. Owce około godz. 10 rano wypędzać w pole, dawszy im wpierw soli; młode tryczki kastrować. Gąsiętom dawać owies z solą, zanim zostaną na paszę wypędzone. *We dworze.* Czyścić sąsiecki i klepiska. Zaopatrzyć się w mięso dla żeńców. Zbierać płótno z bielu. Suszyć kwiat bzowy, melisę i inne zioła, na lekarstwa potrzebne. *W pasiece.* Następuje oddzielanie rojów w ulach poprawnych; w ulach prostych, klocowych i słomianych koszkach naturalna rójka następuje nieco później; zbierać i osadzać młode roje. Akacja biała, mak, banie, słoneczniki, ogórki i gryka wczesna, dostarczają teraz pszczołom pożywienia. *W domu.* Zbierać zioła, smażyć agrest, poziomki, truskawki, różę; groszek zielony na zimę suszyć. Futra i wełniane rzeczy przetrzepać, dywany przesypać kamforą i zamknąć w ciemnem pomieszczeniu. Wełniane kaftaniki, pończochy, spódniczki i t. p. wyprać w mydle. Odnawiać mieszkania: oklejania, obicia, malowania ścian, drzwi i okien, politurowania mebli i t. d.

„ERMITAGE“ Winiarnia, Delikatesy, Śniadania, Kolacye, Kabinety w stylu starożytnym, w Warszawie, róg ulicy Widok i Marszałkowskiej. Telefon N. 106.

LIPIEC.

Lipiec ma dni 31.—Słońce wstępuje w znak Lwa dnia 22.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzym.-Kat. star. st.
19 *Іюнь.* Ап. Іуды бр. Госп.	1	S.	Teodoryka Kap., Teob. P.	*Czer.* Gerw. i Prot.MM.
20 **Нед. 5.** Мчн. Аѳан., кн. Гл.	2	N.	**6 po Św.** *Nawied. N. M. P.*	**5 po Św.** Sylwer. P. M.
21 Св. мч. Терентія, мч. Іул.	3	P.	Heliodora i Anatoliusza B.	Alojzego Gon., Rufina
22 Мч. Евсевія., мч. Галактіо.	4	W.	Józefa Kal., Laurjana B.M.	Paulina B., Flawjus.M.
23 Мч. Агрипина.	5	S.	Cyryl. i Met. BB., Filom. P.	Agr. P.M. Zen. i Zon.M.
24 *Рожд.Св.Іоан.Пред.* Іаковъ.	6	C.	Dominiki P.M. Izajas. Pr.M.	*Narodz. św. Jana Ch.*
25 Пр. мч. Февроніи, кн. Пет.	7	P.	Apolonjusza i Odona BB.	Prospera B., Adal.W.
26 Св. Давида	8	S.	Elżbiety Kr. Wd. Kilia.B.M.	Jana i Pawła MM.
27 **Нед. 6.** Прп. Самсона ст.	9	N.	**7 po Św.** *Jana z Duk.* Weron.	**6 po Św.** Władysława
28 Св. Кира и Іоан. Р.	10	P.	7 br. m. synów Felicyty.	Irenеusza BM. Leona II
29 **Св. Ап. Петра и Павла.**	11	W.	Sabina W. i Pelagji M.	**Piotra i Pawła Apost.**
30 Соборъ 12-ти Апостоловъ	12	S.	Jana Gwalberta Op.	Lucyny P. i Emil.P.M.
1 *Іюль.* Св. бев. Кос. и Дам.	13	C.	Małg. P.M., Anakleta P. M.	*Lip.* Teodoryka Kapł.
2 Полож. Ризы Пресв.Богор.	14	P.	Bonaw.P.W.D.K., Herak.B.	*Nawied. N. M. P.* Mar. M
3 Мч. Іакинора, Анатол. пат.	15	S.	Henr. Ces., Rozesł. Apost.	Heljodora i Anatol.BB.
4 **Нед. 7.** Св. Андрея Крит.	16	N.	**8 po Św.** *N.M.P. Szkaplerz.*	**7 po Św.** *Naj. K. P. J. Ch.*
5 Пр. Аѳанасія, Обр. мощ.	17	P.	Aleksego W.	Cyrylla i Metodego B.
6 Прп. Сисоя, Вел мч. Лукіи	18	W.	Szymona z Lip. i Kamil.W.	Domin.P.M., Izaj.Pr.M.
7 Прп. Ѳомы и Акакія	19	S.	Wincentego á Paulo W.	Apolonia. i Odona BB.
8 *Каз. Иж. Бож. Мат.*	20	C.	Czesława W. Eliasza Pr.	Elżbiety Kr. Wd.
9 Св. мч. Панкратія, Кирил.	21	P.	Praksedy P., Daniela Pr.	Anatolii PM. i Wer. P.
10 *Полож. Ризы Госп.въ Моск.*	22	S.	Marji Magdal., Platon. M.	7 br. męcz. syn. Fel.
11 **Нед. 8.** Св. Ольги кн.	23	N.	**9 po Św.** Apolinarego B. M.	**8 po Św.** *Jana z Dukli*
12 Мч. Прокла, Ѳеод.	24	P.	Kryst. P. M., Win. M.	Jana Gwalberta Opat
13 Арх. Гавріила, прп. Стеф.	25	W	*Jakóba Ap.* Krzysztofa M.	Małg.P.M., Anakl.P.M.
14 Ап. Акилы, пр. Онисима	26	S.	*Anny Matki N. M. P.*	Bonawent. P.W.D.K.
15 Мч. Кирика и Іулиты.	27	C.	Natalii M., Pantaleona M.	Rozes. Apos., Hen.Ces.
16 Св. мч. Аѳиногена, Іуліи	28	P.	Innocentego P.M., Celsa M.	*N.M.P. Szkaplerznej*
17 Вел. мч. Марины	29	S.	Marty P. i Seraftny.	Aleksego Wyz.
18 **Нед. 9.** Мч. Емиліана и Іо.	30	N.	**10 po Św.** *Kun. Kr.pol.* Juli.	**9 po Św.** Szym. z Lip.
19 Прп. Марины и кн. Романъ.	31	P.	Ignacego Lojoli i Heleny	Win. à Paulo W.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 1 Szabas; d. 2 Post Szyweuser betamuz, na pam. oblężenia Jerozolimy; d. 8 Szabas; d. 14 Rozchodesz czyli 1-szy dzień mies. Aw; d. 15 Szabas; d. 22 Szabas i post na pamiątkę zburzenia świątyni w Jerozolimie; d. 29 Szabas.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☾ Ostatnia kw. d. 6 o g. 12 m. 31 w.
● Nów d. 13 o g. 2 m. 12 w.
☽ Pierw. kw. d. 20 o g. 6 m. 27 w.
○ Pełnia d. 28 o g. 9 m. 27 w.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12		Słońca		Księżyca		Długość dnia
			Wschód	Zachód	Wschód	Zachód	
	godz.	min.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1	12	3	3 45	8 22	0 46	3 21 w.	16 38
5	12	4	3 47	8 21	2 42 w.	8 15 w.	16 34
10	12	4	3 52	8 17	6 8 r.	10 46 w.	16 25
15	12	6	3 57	8 13	1 53 w.	11 55 w.	16 16
20	12	6	4 4	8 8	7 55 w.	2 5 r.	16 4
25	12	6	4 11	8 1	10 20 w.	8 59 r.	15 59
30	12	6	4 19	7 50	12 — w	3 51 r.	15 35

NOTATNIK NA LIPIEC.

Finansowy.

Losowania. 5% obl. m. Warszawy; 1—4% obl. konsolid. 1 i 2 serji, obl. dr. Chark.-Krem.; **13**—1 poż. prem., listy zast. tow. wz. kr. grunt.; **14**—2 poż. wsch.; *Realizacja:* 2—obl. dr. Iwangr.-Dąbr.; *Realiz. i kupony:* 1—akc. i obl. dr. Warsz.-Wied. 4% obl. kons. 1 i 3 serji; **13**—akc. i-go tow. ubezp. wyl. w styczniu i część dyw. akc. dr. Wołzko-Dońsk., akc. i obl. dr. Kozł.-Woroneż.; **27**—wszystkie 6% poż. k. um. dł.; *Kupony i dywid.*: 1—akc., i obl. dr. Warsz.-Wied., akc. dr. Łódz., listy zast. m. Lublina, akc. i obl. dr. Iwangr.-Dąbrowsk., obl. dr. Poł.-Zachod.; **13** — 1 poż. prem., listy zast. tow. wz. kr. grunt., akc. Peterab. tow. ubezp., akc. gł. tow. Rus. dr., dr. Ryb.-Bołog., dr. Poł. zachod., Carskosielskiej; **14** — 2 poż. wschod., akc. dr. Baltyc., obl. dr. Tamb.-Sarat.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 1 Kostroma; do 1 Liebiedan.

1 *Królewiec*, wełna; 1—7 Równe, jarmark na wełnę; 1—13 Jarmolińce, różne towary; 5—21 Rybińsk, manufaktura i towary metalowe; 6—13 Kamieniec Podolski; 6—16 Orłów; 6—17 Szadryńsk; 7—7 sierpnia Grodno; 9—16 Jekaterynosław, wełna, bydło, skóry; 10—24 Pietrozawodsk; 10—24 Kowno; 11—25 *Frankfurt nad Odrą*, w. jarm. letni; 13—22 Ustiug-Wielki; 19—26 Kasimow; 20 Samara, zboże, konie i różne towary; 22—6 sierpnia Połtawa, wełna i manufaktura; 27—6 września i do 22 września dla tranzakcyj handlowych, Niżnij-Nowgorod (wielki jarmark makarjewski); 27—3 sierpnia Libawa.

Myśliwski.

Wolno polować. Na dzikie gęsi, kaczki, nury, bekasy, dubelty, słomki, kuligi, chruściele, kurki wodne, gołębie i kwiczoły, a także na drapieżne zwierzęta i ptactwo.

Nie wolno polować. Na samice, łosie i jelenie oraz na zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy i dropie.

Gospodarski.

W polu. Przed żniwem uprawiać pola po raz drugi na ozimine. Plewić len i ziemniaki, len wyrywać, wybierać płoskonki i moczyć je. Przyrządzać wszystko do żniwa. Kosić owies i jęczmień dojrzały. Okopywać kapustę i oblamywać z niej liście wybujałe. Zbierać liście z drzew na paszę zimową dla owiec. *W sadzie.* Zbierać wiśnie i inne dojrzałe owoce, nie zapominając przytem o pestkach do sadzenia. W czasie suchym polewać drzewa, tępić mrówki i osy. *W oborze* i t. d. Cielęta odsadzone razem z bydłem wyganiać na paszę. Skopy i wieprze wypędzać na ścierniska. Podczas upału pławić konie. W dniu pogodnym wyganiać gąsięta na trawę i ścierniska. *We dworze.* Powrósła do żniw potrzebne robić. Wypróżniać stodoły i naprawiać dachy. Zaopatrywać się w napój dla żniwaków (kwas chlebowy). Wyrywać len. Przekiadać konopie w czasie pogodnym. Umłacać nieco zboża dla wymiarkowania jego sypkości. *W pasiece.* Następuje miodobranie i najsilniejsze rojenie się pszczół, jednak zbyt liczne roje są słabe czyli małomuszne i przez to nie zdołają sobie na zimę zgromadzić dostatecznych zapasów, z czego umierają w zimie. Sztuczną rójką w ulach poprawnych można wstrzymać pszczoły od naturalnego rojenia się, bacząc przytem, czy wiosna była dla pszczół przyjazną lub nie. W ulach ramowych, magazynowych i dzierżonach rozprzestrzeniać teraz miejsce do składania miodu. *W domu* smarzyć konfitury, soki i t. p. z malin gruszek i wiśni. Wyborną jest wódka z zielonych orzechów, którą w lipcu robić najlepiej. Zwracać baczną uwagę na indyki młode, które w tym czasie dostają korali i skłonne są do chorób.

SIERPIEŃ.

Sierpień ma dni 31.—Słońce wstępuje w znak Panny dnia 22.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym.-Kat. star. st.
20 *Іюль* Св. пр. Иліи.	1	W.	Piotra Apost. w Okowach	*Lipiec.* Czesława W.
21 Пр. Симеона, Іоанна.	2	S.	*N. Maryi Panny Anielsk.*	Praksady P. Daniela
22 ♔ Св. мир. Маріи Магд.,	3	C.	♔ Znalezienie św. Szczep.	♔ Marji Magdaleny
23 Мч. Трофима., С. м. Анол.	4	P.	Dominika W., Arystarcha	Apolinarego B. M.
24 Мч. Христины, к. Бор. Г.	5	S.	*N. M. P. Śnieżnej,* Afry	Krystyny P. M.
25 **Нед. 10.** успенье Св. Анны	6	N.	**11 po Św.** *Przemienie. Pań.*	**10 po Św.** *Kunegundy*
26 Евпраксіи, С.м. Ермолая	7	P.	Kajetana W. i Donata B.	*Anny Matki N. M. P.*
27 Св. мч. Пантелеймона	8	W.	Cyrjaka i Larga M. m.	Natalii M. Pantaleona
28 Ап. Прохора, Никанора.	9	S.	Romana M. Marcelina M.	Innocentego P. M.
29 Мч. Каллиника, Сераф.	10	C.	Wawrzyńca M., Pauli PM.	Marty P. i Seraftny
30 Ап. Силы и Силуана,	11	P.	Zuzanny M. Dygny P.	Julitty i Donattyli
31 Прп. Евдокима, Мч. Іул.	12	S.	Klary P. Aniceta M.	Ignacego Lojoli
1 *І Ав.* **Нед. 11.** *П. д. Кр. Гос.*	13	N.	**12 po Św.** Hipolita i Kasjana	*Sierpień* **11 po Św.** Piot.
2 Пер. мощ. Стефана	14	P.	† Euzebjusza Kap. M.	*N. M. P. Anielskiej*
3 Пр. Исаакія и Антон. Р.	15	W.	**Wniebowzięcie N. M. P.**	Znalezienie Św. Szcz.
4 Св. 7 отроковъ въ Ефесѣ.	16	S.	Rocha Wyz.	Dominika W, Aryst.
5 Мч. Евстигнія, Кандидія.	17	C.	Mirona i Pawła M. m.	*N. M. P. Śnieżnej*
6 **Преображеніе Господне.**	18	P.	Agapita M.	*Przemienienie Pańsk.*
7 Пр. мч. Дометія и Пимена	19	S.	Ruffna i Marjana W. w.	Kajetana W., i Donat.
8 **Нед. 12.** Св. Емиліана и М.	20	N.	**13 po Św.** *Jacka wyz.* Bern.	**12 po Św.** Cyrjaka i L.
9 Ап. Матеія, мч. Алексія	21	P.	Joanny Fremist Wd.	Romana M., Marcelia.
10 Мч. Лаврентія и Агапита	22	W.	Symforjana i Tymoteusza	Wawrzyńca M., Pauli
11 Прп. Ѳеодора и Максима	23	S.	Filipa Benicjusza W.	Zuzanny M. i Dygny
12 Мч. Фотія, Памфила, Кап.	24	C.	Bartłomieja Ap.	Klary P. i Aniceta M.
13 Пр. Максима исп.	25	P.	Ludwika Kr.	Hipolita i Kasjana M.
14 Пр. Михея, прп. Ѳеодосія	26	S.	Zefiryna i Ireneusza M. m.	† Euzebiusza Kap. M.
15 **Нед. 13. Успеніе Пр. Богор.**	27	N.	**14 po Św.** Przen. re. Ś. Kaz.	**13 po Św. Wniebo.N.M.P.**
16 *Пер. Н. О. І. Хр.*	28	P.	Augustyna B. W. D. K.	Rocha Wyznawcy
17 Мч. Мирона	29	W.	*Ścięcie głowy Św. Jana Ch.*	Mirona i Pawła Mm.
18 Мч. Флора и Лавра	30	S.	Róży Limańskiej P. i Rad.	Agapita M.
19 Мч. Андрея страт., Ѳеклы	31	C.	Rajmunda W. i Bożydara	Ruffna i Marjana W.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 5 Szabas; d. 13 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień miesiąca Elul; d. 12, 19 i 26 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☾ Ostatnia kw. d. 5 o g. 5 m. 48 r.
● Nów d. 11 o g. 10 m. 12 w.
☽ Pierw. kw. d. 19 o g. 11 m. 12 r.
○ Pełnia d. 27 o g. 10 m. 7 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońca	
		Wschód	Zachód
	godz. min.	g. m.	g. m.
1	12 6	4 23	7 48
5	12 6	4 27	7 43
10	12 5	4 35	7 34
15	12 4	4 43	7 42
20	12 3	4 52	7 14
25	12 2	5 0	7 3
30	12 0	5 10	6 50

Dnia	Księżyca		Długość dnia
	Wschód	Zachód	
	g. m.	g. m.	g. m.
1	0 39 r.	6 9 w.	15 29
5	4 44 r.	8 34 w.	15 16
10	10 29 r.	9 46 w.	14 59
15	4 34 w.	11 50 w.	14 31
20	8 5 w.	5 1 r.	14 22
25	6 38 w.	0 19 w.	14 3
30	0 19 r.	5 43 w.	13 44

NOTATNIK NA SIERPIEŃ.

Finansowy.

Losowania. Listy zast. m. Lublina; 1 obl. dr. Mosk.-Smol.; 13 — obl. dr. Mikoł.; 25—metaliki lutowe; *Realizacja:* 1 — 4½% konsol. pożycz. kolejowa z 1890 r.; 13—5% list. zast. prem.; *Realiz. i kupony:* 13—metaliki sierpn., 4% poż. kom. um. dł. 4 em. *Kupony:* 1—listy zast. tow. kred. m. Lublina, akc i obl. dr. Kursko-Kijowskiej; 13—akc. dr. Tamb.-Kozłow.. 4% poż. kom. dł. państw.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 3 Libawa; do 7 Grodno.

5—19 *Gdańsk;* 5—16 *Brunszwik;* 13—13 września Charków, wełna; 16—23 Włodawa, zboże, inwentarz, konie etc.; 17—1 września Taganrog, różne towary; 22—25 Lublin; 27—3 września Carycyn, konie i bydło; 27—29 Woroneż; 31 *Frankfurt nad Menem,* jarm. letni.

Myśliwski.

Można polować. Na głuszce, cietrzewie, jarząbki i dropie, a także na dzikie gęsi, kaczki, nury, bekasy, dubelty, słomki, kuligi, chruściele, kurki wodne, gołębie i kwiczoły, jako też na drapieżne zwierzęta i ptactwo, a od 24 sierpnia na kuropatwy.

Nie wolno polować. Na samice: losie i jelenie.

Gospodarski.

W polu. Żąć. Owies kosić i do stodół zwozić. Główki lniane suszyć na słońcu. Konopie wyrywać. Tatarkę zbierać. Po żniwie lub też w czasie żniwa zaorywać pola na oziminy. Jeżeli się na pastwiskach wiele miotły lub innego trawiska znajduje, ostrym je pługiem zorywać. Obierać chmiel z tyczek i suszyć. *W sadzie.* Wytępiać ślimaki i inne robactwo. Zawiesić na drzewie tem, około którego wiele osłata, garnuszek słodką wodą napełniony. Odwiązywać pączki, w przeszłym miesiącu szczepione. Zbierać owoc dojrzały, a w razie obfitości suszyć na zimę. *W ogrodzie.* W południe, gdy słońce dopieka, świń nie wypędzać. Bydło wyganiać na ściernisko. Pławić często konie. Gęsi podskubywać ostrożnie po raz drugi. Przyrządzać zboże do siewu. Myszy wygubiać w sąsiekach. Sprzedawać lub bić na domowy użytek skopy; suszyć owoc a ze zgniłego wyrabiać ocet. Naprawiać dachy słomiane. *Pasieki.* Pożywienia dla pszczół coraz ubywa. Następuje wyrzucanie trutniów z ulów. Podbierać miód z uwagą na pokarm zimowy dla pszczół. Wrzosy zaczynają kwitnąć na ostatnie dla pszczół pożywienie. *Rybactwo.* Wszystkie prawie ryby rzeczne i jeziorowe tarło już skończyły, można je więc łowić z uwagą na młody zarybek, który wpuszczać napowrót do wody należy. W stawach porządnie zagospodarowanych trzymać się porządku planem określonego. *W domu.* Smarzyć kompot z borówek, konfitury z renglod, różnych śliwek, melonów i t. p. Kwasić ogórki, suszyć grzyby i zbierać ziola apteczne. Trzepać i przewietrzać futra.

„POD BACHUSEM". Skład win i towarów kolonialnych, w Warszawie, Marszałkowska (róg Widok). Telefonu Nr. 102. N. 100.

WRZESIEŃ.

Wrzesień ma d. 30.—Słońce wst. w znak Wagi d. 23. Pocz. Jesieni.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzym.-Kat. star. st.
20 *Августъ* Прор. Самуила	1 P.	Idziego Op., Radosława M.	*Sierpień.* Bernarda O.
21 Ап. Ѳаддея, мч. Вассы	2 S.	Stefana Kr. Węg.	Joanny Fremiot Wd.
22 **Нед. 14** Мч. Агавоника	3 N.	**15 po Św.** *Pocieszenia N.M.P.*	**14 po S.** *Św. Jacka* Sym.
23 Пр. Евтихія. Флорентія	4 P.	Rozalji i Róży Pp.	Filipa Benicyusza M.
24 Пр. Георгія, перен. мощ.	5 W.	Wawrzyńca, Justynjan.	Bartłomieja Apost.
25 Ап. Варѳоломея и Тита	6 S.	Zacharjasza Pr.	Ludwika Kr.
26 Мч. Адріана и Наталіи	7 C.	† Reginy P. M. i Sononta M.	Zefiryna i Ireneusza M.
27 Прп. Пимена и Саввы	8 P.	**Narodzenie N. M. P.**	Przeniesienie św. Kaz.
28 Пр. Моисея Мур., Саввы	9 S.	Sergjusza P. M., Gorgonius.	Augusta B. W. D. K.
29 **Нед 15. Усѣнія. Гл. Іоанна**	10 N.	**16 po Św.** *Imienia N.M.P.*	**15 po Św.** *PocieszNMP.*
30 ♔ Пер. мощ. к. Алекс.	11 P.	♔ Prota i Jacka M.	♔ Róży Limańskiej
31 *Пол. Пояса Пресв Богород.*	12 W.	Gwidona W. i Hieroniča M.	Rajmunda W., Bożyd.
1 *Сентябрь.* Пр. Симеона ст	13 S.	Mauryliusza B. i Eugenii P.	*Wrzesień.* Idziego Op.
2 Мч. Маманта	14 C.	*Podwyższenie Św. Krzyża*	Stefana Kr. Węg.
3 Пр. Ѳеоктиста	15 P.	Nikodema Kapł. M.	Bronisławy P. Szymon
4 Св. Вавилы	16 S.	Cyprjana B. M., Eufomii P.	Rozalii i Róży Pp.
5 **Нед. 16.** Пр. вд. Захаріи	17 N.	**17 po Św.** *N. M. P. Bolesnej*	**16 po Św.** *Joachima W.*
6 Восн. чуда Ар. Мих.	18 P.	Józefa z Kopertynu	Zacharjasza Pr.
7 Ап. Онисифора, Мч. Созон.	19 W.	Januarjusza BM., Konstan	Reginy PM., Sozonta
8 **Рождество Пр. Богородицы**	20 S.	† Eustachjusza M.	*Narodzenie N. M. P.*
9 Св. Прв. Богот. Іоакима	21 C.	*Mateusza Apost. i Ew.*	Sergjusza Pw. Georg.
10 Мч. Минодоры, А. Аполлос.	22 P.	† Maurycego M., Dygny P.	Mikołaja z Tolentynu
11 Пр. Ѳеодора и Димитрія	23 S.	† Tekli P. M.	Prota i Jacka Mm.
12 **Нед. 17.** Св. мч. Антонома	24 N.	**18 po Św.** *Ladysława z Giel.*	**17 po Św.** *Imien. N.M.P.*
13 Обн. Хр. Воскр. въ Іер	25 P.	Aurelii P., Firmina B. M.	Mauryliusza B. i Eug.
14 **Воздв. Чест. Креста Госп.**	26 W.	Cyprjana i Justyny P. M.	*Podwyższenie św. Krz.*
15 Мч. Никиты	27 S.	Hiltrudy P., Kosmy i Dam.	Nikodema Kapł. i M.
16 В. мч. Евфимія, мч. Людм.	28 C.	Wacława Kr. Cz. M.	Cyprjana BM., Eufem.
17 Мч. Софіи, Вѣры, Надежды	29 P.	*Michała Archanioła*	5 bliźn św. Franciszka
18 Пр. Евмепія.	30 S.	Hieronima W. D. K., Zofii.	Józefa z Kopertynu

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 2 i 9 Szabasy; d. 13 Rozchaszona, czyli Nowy rok 5654 i 1-szy dzień mies. Tiszri; d. 12 drugi d. Rozchaszona (święta uroczyste); d. 13 post Gedaljah; d. 16 Szabas; d. 20 Jom-Kipur, czyli dzień odpuszczenia (post i święto uroczyste); d. 23 Szabas; d. 25 i 26 pierwsze dni uroczyste święta Sukos, czyli szałasów; d. 27, 28 i 29 Chalchamoed (wolne święta); d. 30 Szabas Chalchamoed.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☾ Ostatnia kw. d. 3 o g. 11 m. 6 r. | ☽ Pierw. kw. d. 18 o g. 5 m. 43 r.
● Nów d. 10 o g. 8 m. 29 r. | ○ Pełnia d. 25 o g. 9 m. 48 w.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońce Wschód	Słońce Zachód
	godz. min.	g. m.	g. m.
1	12 0	5 13	6 45
5	11 59	5 18	6 38
10	11 56	5 26	6 27
15	11 55	5 35	6 15
20	11 54	5 43	6 3
25	11 52	5 51	5 51
30	11 50	6 1	5 37

Dnia	Księżyc Wschód	Księżyc Zachód	Długość dnia
	g. m.	g. m.	g. m.
1	2 33 w.	6 39 r.	13 36
5	7 12 r	7 30 r.	13 20
10	1 4 r.	9 5 w.	13 1
15	5 41 r.	0 54 w.	12 40
20	7 18 w.	8 27 r.	12 20
25	10 11 w.	2 58 r.	12 0
30	2 43 w.	5 22 r	11 40

NOTATNIK NA WRZESIEŃ.

Finansowy.

Losowania. 1—4% listy likw. 4% poż. kom. um. dł. p. 5 em.; 12—obl. skarb.; 13—2 poż. prem.; *Realizacja:* 1—4% obl. kons. 1 i 2 serji; *Kupony i dywid:* 1—4% złota poż. rusk 1, 2, 3 i 4 em., listy zast. tow. kred. m. Kalisza; 13—5% bil. banku 2 em., 2 poż. prem.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 1 Taganrog; do 3 Carycyn; do 6 i 22 (dla tranzakcyj handlowych) Niżnij-Nowgorod; do 13 Charków.

1—9 **Łęczna**; 6—26 Rostów nad Donem; 9—21 Wiatka, konie i bydło; 11 Riazań; 12—18 *Wrocław*; 13—13 paźdz. Archangielsk; 19—25 paźdz. *Lipsk*, jarm. ś-to michalski (pierwszy tydzień wstępny, drugi bednarski, trzeci jarmaczny, czwarty płatniczy, d. 13 paźdz. dzień wypłat); 21—28 **Łowicz**, konie, inwentarz i różne towary; 25—29 **Warszawa**, jarm. na chmiel (ważenie chmielu na 5 dni przed jarmarkiem); 26—8 paźdz. Bogulma i Samara; 26—13 paźdz. Odesa i Kineszma; 29—5 paźdz. *Poznań*; 30 *Nowy Tomyśl*, chmiel.

Myśliwski.

Wolno polować. Na łosie, jelenie, sarny, cietrzewie, głuszce, jarząbki, kuropatwy, dropie, gęsi, bekasy, kaczki, nury, kuligi, chruściele, słomki, kurki wodne, gołębie i kwiczoły, oraz na drapieżne zwierzęta i ptactwo, a na zające od 13-go tegoż miesiąca.

Gospodarski.

W polu. Zwozić tatarkę. Zbierać chmiel. Obrać ścierniska pszenne i żytnie pod jęczmień. Zaczynać siewy na cztery tygodnie przed św. Michałem, a kończyć w cztery tygodnie po nim. Potraw zbierać. Naprawiać łąki i karczować. *W sadzie i ogrodzie.* W czasie pogody zbierać właściwe w tej porze owoce dojrzałe. Siać pestki i jądra owocowe. Szczepy po raz drugi odwiązywać, czyścić i zawiązywać. obrzynać z drzew wybujałe latorośle. Obłamywać liście kapusty na karm dla bydła. *W oborze.* Dwa razy na dzień tylko krowy doić. Rżnąć sieczkę dla bydła z jęczmianki i owsianki. Bydło karmić pilnie i chodować. Brakować niezdatne do chowu bydło. Parzyć owce. Wsadzać świnie do karmnika. Młócić zboże do siewu. Len suszyć i pocierać; toż samo czynić z konopiami. Otłukiwać proso i tatarkę. Opatrywać w zapas piwnicę i kuchnię. Naprawiać budynki, piece, kotły i t. p. *W pasiece.* Jeszcze na wrzosach i kwiatach tytoniu pszczoły znajdują pożywienie. W ulach zmniejszyć wylot dla zapobieżenia rabunkowi; słabe roje łączyć z silniejszemi, zachowując młodszą i płodniejszą matkę. *W domu.* Marynować pomidory, korniszony z cebulką i innemi pikami, rydze i grzyby. Suszyć groch, cebulę, lokować orzechy włoskie i laskowe. Z węgierek przygotować najpierw kompoty, później marynować je, suszyć, w końcu zaś miesiąca robić powidła. Gromadzić na zimę zapasy masła i sera.

PAŹDZIERNIK.

Październik ma d. 31.—Słońce wstępuje w znak Niedźwiadka d. 23.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym.-Kat. star. st.
19 *Сентябр.* **Нед. 18.** М. Троф.	1	N.	**19 po Św.** *NMP.Różańcowej*	**18 po S.** *Wrz.NMPBol.*
20 Вал. мч. Евстаоія.	2	P.	Aniołów Stróż. Geryna M.	Eustachjusza M.
21 Ап. Кодрата, Св. Димитр.	3	W.	Kandyda i Ewalda Mm.	*Mateusza Apost. Ew.*
22 Св. мч. Фоки, прр. Іона	4	S.	Franciszka Seraf. ck. W.	Maurycego M. Dygny
23 Зач. Іоанна Предт.	5	C.	Placyda i Donata Mm.	Tekli P. M
24 Первомуч. Θеклы	6	P.	Brunona W.	*N. M. P. od wyk. niew.*
25 Пр. Епиракси, Пр. Сергія	7	S.	Marka PM., Justyny PM.	Aurelji P., Firmina
26 **Н. 19.** Св. Ап. и Ев. *Іоан.Бог.*	8	N.	**20 po Św.** *Wincentego Kadł.*	**19 po Św.** *Ladysława*
27 Мч. Каллистрата, Мч.Игн.	9	P.	Bogdana Op., Dyonizego	Hiltrudy P., Kozmy
28 Ап. Харитона, мч. Алекс.	10	W.	Franciszka Borg. W.	Wacława Kr. Cz. M.
29 Пр. Куріака, Θеофана	11	S.	Placydy i Zenajdy Pp.	*Michała Archanioła*
30 Св. мч. Григорія. Св. Мих.	12	C.	Maksymiljana B., Serafina	Hieronima W. D. K.
1 *Октябрь.* **Покр. Пр. Богор.**	13	P.	Edwarda Kr.	*Październik.* Remig.
2 Св. мч. Киприана, бл. Анд.	14	S.	Kaliksta PM., Ewarysta M.	Aniołów Str., Geryna.
3 **Нед. 20.** Св. мч. Діонисія	15	N.	**21 po Św.** Jadwigi Wd., T.	**20 po Św.** *N. M. P. Róż.*
4 Св. мч. Ероеея, Св. Гурія	16	P.	Martyniana, i Saturnina M.	Franciszka Seraf. W.
5 Мч. Харитины., Св Петра	17	W.	Wiktora B., Małgorzaty	Placyda i Donata Mm.
6 Апост. Θомы.	18	S.	*Łukasza Ewang.*, Justa M.	Brunona wyznawcy
7 Мч. Сергія и Вакха.	19	C.	Piotra z Alkantary Wyzn.	Marka PM., JustynyM.
8 Пр. Пелагіи, Таиссіи.	20	P.	Ireny, Marty i Sauli PMm.	BrygittyWd., Pelagii
9 Ап. Іакова	21	S.	Urszuli P. M., Hillarjona O.	Bogdana Op., Djoniz.
10 **Нед. 21.** Мч. Евлампія и Е.	22	N.	**22 po Św.** *Jana Kantego*	**21 po Św.** *Wincentego*
11 Ап. Филиппа	23	P.	Jana Kapistrana W.	Placydy i Zenajdy P.
12 Косьмы и Амфилохія	24	W.	Rafała Arch., Feliksa M.	MaksymiljanaB., Sera-
13 Мч. Карпа, Флорентія	25	S.	Kryspina i Kryspianina Mm.	Edwarda Kr. [fina
14 Пр. Назарія и Параскевы	26	C.	Ewarysta P. M., Lucjana M.	KalikstaPM, Ewarysta
15 Пр. Евфимія, мч. Лукіана.	27	P.	Sabiny P. M., Frumencjusz.	Jadwigi wd., TeresyP.
16 Пр. Лонгина сотн. кп. Евн.	28	S.	*Szymona i Tadeusza Apost.*	Martynjana, Saturnina
17 ♌ **Нед. 22.** Прор. Осіи, пр.	29	N.	♌ **23 po Św.** Narcyza B.. E.	♌ **22 po Św.** Wiktora B.
18 Апост. и Ев. Луки	30	P.	Germana i Serapiona BW.	*Łukasza Ew.* Justa M.
19 Прор. Іоиля, мч. Іоанна	31	W.	Wolfganga B. M., Lucylli	Piotra z Alkantary W.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 1 Hoszana-Raba, czyli święto palm; d. 2 Szeminaaceres (święto uroczyste); d. 3 Szymhat-Tora, ostatnie uroczyste św. szałasów; d. 7 Szabas; d. 11 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień mies. Marcheszwon; d. 14, 21 i 28 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

☾ Ostatnia kw. d. 2 o g. 4 m. 44 w. | ☽ Pierw. kw. d. 18 o g. 0 m. 45 r.
● Nów d. 9 o g. 9 m. 52 w. | ○ Pełnia d. 25 o g. 8 m. 52 r.
☾ Ostatnia kw. d. 31 o g. 12 m. 2 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zegary na komp. g. 12	Słońca		Księżyca		Długość dnia
		Wschód	Zachód	Wschód	Zachód	
	godz. min.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1	12 0	6 3	5 35	3 53 r.	5 36 r.	11 36
5	11 59	6 8	5 28	8 29 r.	6 27 w.	11 20
10	11 57	6 17	5 16	2 17 r.	9 18 w.	10 59
15	11 55	6 26	5 5	4 47 r.	2 50 r.	10 39
20	11 54	6 34	4 55	6 30 w.	0 19 r.	10 21
25	11 52	6 43	4 44	1 20 w.	2 51 r.	10 1
30	11 50	6 50	4 30	3 59 r.	4 8 r.	9 41

NOTATNIK NA PAŹDZIERNIK.

Finansowy.

Losowania. Akc. i obl. dr. Warsz.-Terespolsk., akc. i obl. dr. Poł.-Zachodn. 1—3 list. zast. ziem. Król. Polsk; 11 — akc. dr. Dyn.-Witeb.; 13 — 4% poż. 5-ta k. um. dł. p.; 25 — akc. i obl. dr. Warsz.-Wiedeńskiej. *Realizacja:* 1—list. zast. m. Warsz., 5% obl. m. Warszawy; 13 — 1 poż. prem., 2 poż. wschod., 4% obl. dr. Mikoł. 1 i 2 em.; *Realiz. i kupony:* 13—4% obl. kons. 1 i 2 serji, 4% poż. kom. um. dł. p. 5 em, 4% obl. dr. Poł. Zach., *Kupony i dywidenda:* listy zast. tow. wz. kred. grunt., akc. i obl. dr. Griaz.-Caryc.; 1—obl. sk., akc. dr. Warsz.-Terespol., 5% obl. m. Warszawy.

Handlowy.

Jarmarki. *Od 1. m.* do 5 *Poznań*; do 8 Samara i Bogulma; do 13 Odesa i Kineszma; do 25 *Lipsk* (jarmark ś-to-michalski).

4—7 Płock; 13—20 Caryczyn (pokrowski), bydło; **13—6** listopada Charków, wełna; **20—27** Olonicc; **20—3** listopada Tambow.

Myśliwski.

W październiku można polować na wszelką zwierzynę.

Gospodarski.

W polu. Kończyć zasiew oziminy. Wypędzać bydło na pastwiska. Robić bruzdy na oziminie. Gnoić rolę pod jarzyny. Obierać chmiel, chociażby niezupełnie dojrzały. Wykopywać rzepę, brukiew i marchew, a najpiękniejszą wybierać na wysadki. Ścinać kapustę i kwasić. Na kapuścisku i rzepniku siać żyto. Gnoić łąki. Szlamować stawy i kanały, naprawiać brzegi nadrzeczne. *W sadzie.* Zrywać owoce zimowy. Przesadzać drzewa, wytępiać mrowiska. *W oborze.* W dniach mglistych późno bydło na pastwisko wypędzać, a na łąki mokre wcale go nie pędzić. Zbierać dla trzody żołądź. Czyścić pyski koniom i z sianem dawać im grochowiny. Tuczyć gęsi. *W domu.* Suszyć owoce zimowe. Chować na zimę masło, ziołami pachnącemi zaprawione. Robić snopki na poszycia dachów. Naprawiać budynki. *W pasiece.* Z końcem tego miesiąca opatrywać ule na zimę, dzierżony i ramowe wyścielać sianem, mchem, pakułami i okrywać matami, a za nastaniem mrozów przenosić na zimowe schronisko. Te zaś, które na otwartem powietrzu zimować mają, zabezpieczyć z wierzchu stosownem od zimna okryciem. *W domu.* Układać warzywa w kopczyk w piwnicy, ładne kartofle sypać do piwnic na deski, a mniejsze do karmnika dla wieprzaków, które już w października trzeba zacząć tuczyć, aby na święta Bożego Narodzenia posiadać wędlinę. Zimowe owoce i gruszki jesienne chować; pieczarki na zagonach zaprowadzać. Zabezpieczać mieszkania przed zimnem, okna oklejać klajstrem i papierem, a za oknami stawiać buteleczki z kwasem siarczanym, żeby szyby nie zamarzały. Przygotowywać zimową garderobę.

„AZYA". Skład win (Specyalność wina koszerne), w Warszawie, Nalewki 28/30, d. W-go Feinkinda.

LISTOPAD.

Listopad ma dni 30.—Słońce wstępuje w znak Strzelca dnia 22.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym.-Kat. star.st.
20 *Октябрь* Вел. мч. Артемія	1	S.	**Wszystkich Swiętych** Cezar.	*Październik.* Ireny,
21 Пр. Иларіона, мч. Дасія	2	C.	*Dzień zaduszny.* Jerzego B.	Urszuli P. M., Hillar.
22 **Казанскія Иконы Б. Матери**	3	P.	Huberta B. Sylwji Mał.	Korduli i Alodji
23 Ап. Іакова бр. Господ.,	4	S.	Karola Borom. B. W.	Jana Kapistrana W.
24 **Н. 23.** Мч. Ареѳы.	5	N.	**24 po Św.** Zacharjasza i E.	**23 po Św.** *Jana K.* R.
25 Мч. Маркіана и Мартир.	6	P.	Leonarda W., Feliksa	Kryspin i Kryspiniana
26 Вел. мч. Димитрія Солун.	7	W.	Nikandra M., Karyny M.	Ewarysta P. M. Luc.
27 Мч. Нестора, Капитолины	8	S.	Godfryda i Maura B. b.	Sabiny P. M., Frum.
28 Мч. Терентія, м. Параск.	9	C.	Teodora i Oresta M.	*Szymona i Tadeusza*
29 Пр. мч. Анастасіи, п. Ав.	10	P.	Andrzeja z Awelinu W.	Narcyza B., Euzebji
30 Св. мч. Зиновія, Зиновіи.	11	S.	Marcina B. W.	Germana i Serapjona
31 **Нед. 24.** Ап. Стахія, Амп.	12	N.	**25 po Św.** *Opieki N. M. P.*	**24 po Św.** Wolfganga
1 *1 Ноябрь.* Св. Косьмы и Д.	13	P.	Dydaka W. Zebiny M.	*Listopad* **WW. Swięt.**
2 Мч. Акиндина, пр. Марк.	14	W.	Serapiona M., Jukunda B.	*Dzień Zaduszny* Jerz.
3 Мч. Акепсима, Іосифа	15	S.	Leopolda W. Gertrudy P.	Huberta B. Sylwji M.
4 Св. прп. Іоанникія, мч. Н.	16	C.	Edmunda B., Rufina M.	Karola Borom. B. W.
5 Мч. Галактіона, С. Григ.	17	P.	Salomei P., Grzegorza c.	Zacharjasza i Elżbiety
6 Пр. Павла, исп. Луки	18	S.	Odona Op.	Leonarda W., Feliksa
7 **Нед. 25.** Мч. Іерона, Прп.	19	N.	**26 po Św.** *Stanisława K.*	**25 po Św.** *Op. N. M. P.*
8 С. Архистр. Михаила.	20	P.	Feliksa Walezjusza W.	Godfryda i Maura B.
9 Мч. Онисифора. Порфирія	21	W.	*Ofiarowanie N. M. P.*	Teodora i Oresta M.m.
10 Ап. Олимпа, Родіона.	22	S.	Cecylji P. M., Marka M.	Andrzeja z Awelinu
11 Вел. мч. Мины, мч. Викт.	23	C.	Klemensa P. M., Felicyty	Marcina B. W.
12 Іоанна милостив. п. Нила	24	P.	Jana od Krzyża W.	5 braci męczenników
13 Св. Іоанна Златоуст.,	25	S.	Katarzyny P. M., Erazma	Dydaka W., Zebiny
14 **Нед. 26.** Ап. Филиппа, Г.	26	N.	**27 po Św.** Piotra Aleks.	**26 po Św.** *Stanis. K.*
15 Мч. Гурія, Самона, Авива	27	P.	Wirgiljusza, Bazylego M.	Leopolda W., Gertr.
16 Апост. Еван. Матѳея.	28	W.	Manswety B. M., i Rufa M.	Edmunda B., Rufina
17 Св. Григорія Неокесар.	29	S.	Saturnina i Filemona M.m.	Salomei P. Grzegorza
18 Мч. Платона и Романа.	30	C.	† *Andrzeja Apost.* Justyny.	Odona Op.

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 4 Szabas, d. 10 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień mies. Kislew; d. 11, 18 i 25 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

Nów d. 8 o g. 2 m. 21 w.
Pierw. kw. d. 16 o g. 7 m. 9 w.
Pełnia d. 23 o g. 7 m. 33 w.
Ostatnia kw. d. 30 o g. 10 m. 32 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zeg. gdy na komp. g. 12	Słońce Wschód g. m.	Słońce Zachód g. m.	Księżyca Wschód g. m.	Księżyca Zachód g. m.	Długość dnia g. m.
1	11 43	6 56	4 30	6 18 r.	4 34 w.	9 34
5	11 44	7 4	4 28	11 10 r.	0 18 w.	9 19
10	11 44	7 18	4 15	2 33 w	12 — w.	9 2
15	11 45	7 22	4 7	4 0 w.	6 16 r.	8 45
20	11 46	7 31	4 0	7 50 w.	0 20 w	8 29
25	11 47	7 39	3 55	0 38 r.	2 5 r.	8 16
30	11 48	7 47	3 50	6 29 r.	3 16 r.	8 3

NOTATNIK NA LISTOPAD.

Finansowy.

Losowania. Listy zast. m. Płocka; obl. Petersb. i Mosk. tow kred. m., akc. dr. Mosk.-Riaz.; 13—5% listy zast. prem., listy zast. petersb. tow. wz. kr. grunt.; 30 — listy zast. m. Warszawy. *Losowania i kupony.* 1 — 4½% konsol. poż. kolejowa z 1890 r.; *Realizacja*: 1—listy zast. m. Łodzi, 4½% i 4% obl. dr. Mikoł.; 3—4% bil. ciągle procentujące. *Realizacja i kupony*: 13—5% bil. bank. 1 em., *Kupony i dywid.*: akc. dr. Carskosielskiej i Riaz.-Kozł; 1 — obl. i akc. dr. Mosk.-Smol., obl. Kursko-Chark., 2—obl. 4½% i 4% gł. tow. ros. dr. żel., 13—5% listy zast. prem., obl. dr. Mosk.-Riaz., 27—obl. dr. Tamb.-Sarat.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do 3 Tambow; do 6 Charków.
7—21 *Frankfurt nad Odrą*; 8—13 Irbit; 13—20 Berdyczew; 13—22 Szadryńsk; 21—27 *Wrocław*; 28—14 grudnia Ust-Sysolsk; 29—1 grudnia *Bydgoszcz.*

Myśliwski.

Wolno polować. Na zające, głuszcze, cietrzewie, jarząbki, kuropatwy, dropie, gęsi, kaczki, nury, bekasy, dubelty, słomki i kuligi, oraz na drapieżne zwierzęta ptactwo.

Nie wolno polować. Na samice: losie i jelenie.

Gospodarski.

W polu. Radlić grunt jałowy, na którym owies na wiosnę ma być siany. Jeżeli gospodarz w przeszłym miesiącu grządek chmielowych nie okrył, teraz uczynić to powinien. Zbierać dla trzody. brukiew i żołędź. Grabić liście na podściół dla bydła. Obcinać wierzby. *W sadzie* Około św. Marcina sadzić pestki ziarna, a młode drzewka przesadzać. Zanadto wybujałe zrazy zrzynać i smarować maścią. Zbierać z drzew gąsienicę i zrzynać z nich suche gałązki. Drzewka młode obwijać słomą. *W oborze.* Oględnie z zimową paszą postępować, aby jej nie zabrakło; pośledniejszą paszę dać bydłu najprzód, lepszą później. Tuczyć woły. Koniom dać dobrego siana. Klaczy źrebnych nie używać teraz do zaprzęgu. *W domu.* Chować plewy, kwasić kapustę, mleć mąkę, bić olej, chować narzędzia rolnicze, odbywać młócką W czasie długich wieczorów, kto ma w tem zdolność, wyrabiać winien sprzęty domowe, narzędzia, nawet zabawki dla dzieci. Kwasić kapustę, wieprze bić i słoninę robić. W piwnicach ułożyć warzywa tak, aby nie pogniły.

GRUDZIEŃ.

Grudzień ma dni 31. —Słońce wst. w zn. Koziorożca d. 22. Pocz. zimy.

ИМЕНА СВЯТЫХЪ Православной Церкви	Dnia		ŚWIĘTA KOŚCIOŁA Rzymsko-Katolickiego	ŚWIĘTA KOŚC. Rzym. Kat. star. st.
19 *Ноябрь.* Ирр. Авдія	1	P.	Eligjusza B. Marjana M.	*List.* Elżb. Kr. Węg. W.
20 Пр. Григорія Декапол.	2	S.	Bibjanny P.M. Hipolita M.	Feliksa Walezjus. W.
21 **Нед. 27. Введ. въ Хр. Пр. Бог.**	3	N	**1 Adw.** Franciszka Ksaw.	**27 po Św.** *Ofiar. N.M.P*
22 Ап. Филимона Архиппа	4	P.	Barbary P. M.	Cecylji PM. Marka M.
23 Св. Амфилохія, Григорія	5	W.	Sabby Op. Niceta B.W.	Klemensa P.M.
24 Вел. мч. Екатерины	6	S.	Mikołaja B.W., Leoncji M.	Jana od Krzyża W.
25 Св. мч. Климента папы	7	C.	Ambroż. B.D.K. Agatona M.	Katarz. PM. Eraz. M.
26 Пр. Алимпія и Іакова.	8	P.	**Niepokalane Pocz. N.M.P.**	Piotra Aleksan. B.M.
27 Мч. Іакова, прп. Палладія	9	S.	Leokadji, Walerji PP.MM.	Wirgiljusza B.W.
28 **Н. 28.** Пр. Стефана, Ѳеод.	10	N.	**2 Adw.** *Najśw. M. P. Loret.*	**1 Ad.** Mansweta BM.,
29 Мч. Парамона, Филумена.	11	P.	Damazego P., W. Sabina	Saturnina i Filemona
30 Ап. Андрея первозв.,	12	W.	Aleksandra M.	*Andrz. Ap.*, Just. PM.
1 *Дек.* Прр. Наума, мч. Анан.	13	S.	Łucji P.M., Otylji P.	*Grud.* Eligjusza B.
2 Прр. Аввакума, пр. Іоанна	14	C.	Djoskora i Heronа MM.	†Bibjanny PM., Hip.M.
3 Пр. Софроніи, Саввы	15	P.	Walerjana, Ireneusza MM.	†Franciszka Ksaw.
4 Вел. мч. Варвары, пр. Іоан.	16	S	Euzebjusza BM.	†Barbary P.M.
5 **Не. 29.** Пр. Саввы осв.	17	N.	**3 Adw.** Łazarza B., Olimpji	**2 Ad.** Sabby Op., Nicet.
6 ♔ **Св. Никол. Мір. Чуд.**	18	P.	♔ Gracjana B.W. Wiktor.	♔ Mikołaja BW.
7 Св. Амвросія Медіоланск.	19	W.	Darjusza M., Nemez. M.	†Ambrożego B.D.K.
8 Ап. Сосѳена, Аполлоса	20	S.	†Teofila i Zenona MM.	**Niepokalane Pocz. N.M.P.**
9 Зач. Св. Анны, II. Стеф.	21	C.	*Tomasza Apost.* Jana M.	†Leokadji, Waler. PM.
10 Мч. Мины, Ермогена	22	P.	†Zenona żoln. M., Flaw.	*Najśw. M. P. Loretań.*
11 Пр. Даніила, пр. Луки стол.	23	S	† *Wigilia.* Wiktorji P.M.	†Damazego P. W.
12 **Н. Св. Праотецъ.** Св. Спир.	24	N.	**4 Adw.** Irminy P., Metr. M.	**3 Ad.** Aleksandra M.
13 Мч. Евстр. Евгенія.	25	P.	**Narodzenie Chr. Pana**	Łucji P.M. Otyl. P.
14 Мч. Ѳирея, Филимона	26	W.	**Szczepana Męcz.**	Djoskora i Heronа MM
15 Ср. мч. Елеѳерія	27	S.	*Jana Ewangelisty*	Walerjana i Iren. MM.
16 Прор. Аггея, Мч. Марина	28	C.	*Młodzianków*	Euzebjusza BM.
17 Прр. Дан. и съ нимъ 3 отр.	29	P.	Tomasza Katuaryj. BM.	Łazarza B., Olim. W.
18 Мч. Севастіана, Зол.	30	S.	Eugenjusza B.	†Gracjana B.W.
19 **Нед. пр. Рож. (Св. Отецъ)**	31	N.	Sylwestra P. i Melan. Matr.	**4 Ad.** Darjusza i Nem

Święta wyznania Mojżeszowego. Dnia 2 Szabas; d. 4 Chanuka, czyli pamiątka zwycięztwa Machabeuszów; d. 10 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień mies. Tewet; d. 9 Szabas; d. 11 8-my i ostatni dzień Chanuki; d. 16 Szabas; d. 19 Post Asuro-betewet, d. 23 i 30 Szabasy.

Odmiany światła (lunacje) Księżyca.

● Nów d. 8 o g. 9 m. 5 r. | ○ Pełnia d. 23 o g. 6 m. 1 r.
☽ Pierw. kw. d. 16 o g. 11 m. 46. r. | ☾ Ostatnia kw. d. 30 o g. 0 m. 43 r.

Tabelka wschodu i zachodu Słońca i Księżyca.

Dnia	God. na zog. gdy na komp. g. 12	Słońca Wschód	Słońca Zachód
	godz. min.	g. m.	g. m.
1	11 49	7 50	3 49
5	11 51	7 54	3 47
10	11 53	8 0	3 46
15	11 55	8 5	3 45
20	11 58	8 9	3 47
25	12 0	8 11	3 49
30	12 3	8 12	3 56

Dnia	Księżyca Wschód	Księżyca Zachód	Długość dnia
	g. m.	g. m.	g. m.
1	7 45 r.	3 41 w.	8 2
5	11 45 r.	7 24 w.	7 54
10	1 29 w.	0 58 r.	7 46
15	3 33 w.	8 4 r.	7 40
20	9 10 w.	11 41 r.	7 38
25	1 47 r.	0 27 w.	7 38
30	7 52 r.	2 55 w.	7 42

NOTATNIK NA GRUDZIEŃ.

Finansowy.

Losowania. Akc. i obl. 1 i 2 em. gł. tow. Ros. dr. żel.; **13** — 1 poż. wsch., obl. dr. Kursko-Chark.; **15**—listy zast. m. Lodzi; **16**—akc. i obl. dr. Riaz.-Kozł.; *Realizacja:* 1—listy likwid.; **13**—3 poż. prem.; *Kupony i dywid.*: 4% złota pożyczka 1, 2, 3 i 4 em., listy likwid., **13** — 6% i 5% renta złota, renta kolejowa; **22**—listy zast. Królestwa Polskiego.

Handlowy.

Jarmarki. *Od z. m.* do **1** *Bydgoszcz*; do 14 Ust-Sysolk.
3—10 Konotop; **13**—13 stycznia Irkuck; **13**—22 Czelabińsk i Krasnyj Chełm; 15—25 *Poznań*; **17**—27 Królewiec; **27**—17 stycznia Ustiużna; **28**—5 stycznia Saropul.

Myśliwski.

Wolno polować. Na zające, głuszce, cietrzewie, jarząbki, dropie, gęsi, kaczki, -nury i kwiczoły. Drapieżne zwierzęta i ptactwo przez cały rok zabijać wolno.
Niewolno polować. Na samce: łosie i jelenie.

Gospodarski.

W polu. Wywozić gnój na pole. Doglądać, by woda ozimin nie zalewała. Zwozić drzewo na budowle. Naprawiać ogrodzenia. Jak mróz wodę zetnie, pamiętać o przeręblach i często je odnawiać tak w rzekach jak i w stawach, by dać przystęp powietrza dla ryb. *W sadzie i ogrodzie.* Robić rowy do sadzenia drzew, obwiązywać słomą brzoskwinie i inne drzewka, w tym roku uszlachetnione. Zrzucać z gałęzi śnieg. *W oborze* i t. d. koniom dawać obrok zwyczajny. Cielne krowy poić wodą z mąką lub szrótówką zmięszaną. Stajnie opatrywać pilnie, aby ciepłe były. Wyrzucać gnój co tydzień. *We dworze.* Naprawiać gospodarskie narzędzia. Wędzić mięso solone. Doglądać kapusty zakwaszonej. Składy owoców troskliwie od zimna zachować, owoce często przebierać i zgniłe z pomiędzy nich wyrzucać. Selery i pory do piwnic chować, także trzeć, trzepać i czesać włókno. Robić obrachunki roczne z czeladzią i domownikami *W pasiece.* Zaopatrzyć dobrze ule na dalsze zimowe miesiące. *W domu.* Przysposabiać piwa, octy, drożdże. Zaopatrywać się w śledzie na adwent.

IMIONA SŁOWIAŃSKIE.

Styczeń.	*Luty.*	*Marzec.*
1 N. Mieczysław	1 S. Żegota	1 S. Radosław
2 P. Strzeżysław	2 C. Miłosław	2 C Sławomiła
3 W Własthimira	3 P. Błażej	3 P. Kazimierz św.
4 S. Dobromir	4 S. Witosława	4 S. Pakosław
5 C. Własty bór	5 N. Dobrochna	5 N. Wojsław
6 P. Bojomir	6 P. Bohdana	6 P. Bogowit bł.
7 S. Świętosław	7 W. Sulisław bł.	7 W. Miłogost
8 N. Mścisław	8 S. Gniewomir	8 S. Mścisława bł.
9 P. Władymir	9 C. Gorysława	9 C. Bożesław
10 W. Dobrosław	10 P. Tomita bł.	10 P. Ludosława
11 S. Krzesimir	11 S Świętochna	11 S. Swatosz
12 C. Czesława	12 N. Radzyn św.	12 N. Niecisław
13 P. Bogumir	13 P. Jordan	13 P. Bożenna
14 S. Radogost	14 W. Niemira	14 W. Długomir
15 N. Domosław	15 S. Szczęsława	15 S. Ojcosław
16 P. Włodzimierz	16 C. Milada bł.	16 C. Zbiguiew
17 W. Rościsław	17 P. Świętorad	17 P. Boguchwał
18 S. Jaropełk	18 S. Wielosława	18 S. Bohdan
19 C. Ratymir	19 N. Czcisława	19 N. Polemir
20 P. Sebastjan	20 P. Lubomił	20 P. Błogosław
21 S. Jarosława	21 W. Onosława	21 W. Godysław
22 N. Witysław	22 S. Wrocisław	22 S. Zbisław
23 P. Wrocisław	23 C. Przedzisław	23 C. Ludomiła
24 W. Chwalibóg	24 P. Bogusz	24 P. Więcysław
25 S. Miłosz	25 S. Sławobój	25 S. Świętobój
26 C. Skarbimir	26 N. Mirosław	26 N. Bohdar bł.
27 P. Przybysław	27 P. Wiarosława	27 P. Krzesław
28 S. Radomir	28 W. Chwalibóg	28 W. Czcimisław
29 N. Zdzisław		29 S. Szukosław
30 P. Dobrogniewa		30 C. Dobromira
31 W. Spitogniew		31 P. Zbigniew

Kwiecień.	*Maj.*	*Czerwiec.*
1 S. Sudomir	1 P. Lubomir	1 C. Swiatopełk
2 N. Władysław	2 W. Witymir	2 P. Ratysław bł.
3 P. Mnożysław	3 S. Świętosław	3 S. Bratumila
4 W. Borzywój bł.	4 C. Wieńczysław	4 N. Lutomił
5 S. Świętobór bł.	5 P. Chocisław	5 P. Dobromił
6 C. Przesław	6 S. Gościwit bł.	6 W. Cichomir
7 P. Radosław	7 N. Ludomiła św.	7 S. Wisław bł.
8 S Dobrosława	8 P. Stanisław św.	8 C. Wyszosław
9 N. Gorysław	9 W. Bożerad bł.	9 P. Sławój
10 P. Jaromir	10 S. Cierpimir	10 S. Bogumił św.
11 W. Lubosław	11 C. Ludowid	11 N. Radomił
12 S. Przemysław	12 P. Wszemił	12 P. Wyszomir
13 C. Myślimir	13 S. Cichosław	13 W. Chytomir
14 P. Wacław bł.	14 N. Dobiesław	14 S. Przedzimir bł.
15 S. Nosisław	15 P. Strzeżysław	15 C. Wit św.
16 N. Krasisław	16 W. Wieńczysław	16 P. Budzimir
17 P. Gościsław	17 S. Sławomir	17 S. Drogomysł
18 W. Włodzimierz	18 C. Wszesław	18 N. Długosław
19 S Czesław m.	19 P. Krzesomyśl	19 P. Borzysław
20 C. Drogomil	20 S. Bronimir	20 W. Bogna św.
21 P. Strzeżymir	21 N. Przesława bł.	21 S. Domysław
22 S. Wojciech św.	22 P. Wisława bł.	22 C. Broniwój
23 N. Jerzy św.	23 W. Budziwój	23 P. Wanda
24 P. Jarosław św.	24 S. Tomira	24 S Janisław
25 W. Spitimir	25 C. Borysława	25 N. Właściwił
26 S. Bogufał	26 P. Więcymił	26 P. Rozmysław
27 C. Żywisław	27 S. Rusław	27 W. Władysław
28 P. Sławogost	28 N. Jaromir	28 S. Zbroisław
29 S. Chwalisław	29 P. Boguchwała	29 C. Wyszomir
30 N. Lubomir	30 W. Sulimir	30 P. Cichosława
	31 S. Bożesław.	

Lipiec.	*Sierpień.*	*Wrzesień.*
1 S. Halina	1 W. Rolisław	1 P. Dzierżysław
2 N. Ojcomił	2 S. Świętosława	2 S. Czcibóg
3 P. Miłosław	3 C. Letosława	3 N. Przesława
4 W. Wielisław	4 P. Ostomir	4 P. Rościsław
5 S. Prokop	5 S. Stanisława św.	5 W. Włodzisław
6 C. izasław	6 N. Chlebosław	6 S. Drogowit
7 P. Krasnoroda	7 P. Oleg św.	7 C. Domosława
8 S. Chwalimir	8 W. Niezamyśl	8 P. Radosława
9 N. Strachota	9 S. Borys i Chleb	9 S. Sobiebór
10 P. Radziwój	10 C. Wawrzyniec	10 N. Władybój
11 W. Olcha św.	11 P. Włodzimira	11 P. Iścisław
12 S. Tolimir bł.	12 S. Sława bł.	12 W. Radzimir
13 C. Radomiła	13 N. Rosław	13 S. Chronisław
14 P. Dobrogost	14 P. Dobrowój	14 C. Ziemiomyśl
15 S. Radosław	15 W. Jacław św.	15 P. Budzimił
16 N. Dzierżysława	16 S. Domorad	16 S. Sędzisław
17 P. Dzierżykraj	17 C. Miron św.	17 N. Drogosław
18 W. Unisław	18 P. Bronisława	18 P. Dobrowit
19 S. Wodzisław	19 S. Bolesław	19 W. Krzepimir
20 C. Czesław św.	20 N. Sobiesław	20 S. Myślisław
21 P. Stosław i Dys.	21 P. Kazimira	21 C. Bożydar
22 S. Bolesława	22 W. Radomił	22 P. Zelimir
23 N. Zelisław	23 S. Cichomił	23 S. Bogusława
24 P. Lubomira	24 C. Cieszymir	24 N. Homir
25 W. Sławosz	25 P. Namysław	25 P. Świętopełk
26 S. Mirosława	26 S. Władymira	26 W. Ładysław bł.
27 C. Wszebor	27 N. Przedzisław	27 S. Domian
28 P. Świętomir	28 P. Wyszomir	28 C. Wacław św.
29 S. Cierpisława	29 W. Racibor bł.	29 P. Dadźbóg
30 N. Ludomir	30 S. Szczęsny bł.	30 S. Imisław
31 P. Zdobysław	31 C. Świętosław	

Październik.	*Listopad.*	*Grudzień.*
1 N. Znatysław	1 S. Warcisław	1 P. Samosława
2 P. Stanimir	2 C. Wytymir	2 S. Szulisław
3 W. Siemian	3 P. Chwalisław	3 N. Wiślimir
4 S. Bratysław	4 S. Mściwój	4 P. Lubomiła
5 C. Zasław	5 N. Sławomir bł.	5 W. Spitosława
6 P. Bronisław	6 P. Wszewład	6 S. Jarogniew
7 S. Rosława	7 W. Żytowir	7 C. Ludomysł
8 N. Wojsława	8 S. Sędziwój	8 P. Boguwola
9 P. Dogomost	9 C. Bogodar	9 S. Wyszosława
10 W. Dobromiła	10 P. Ludomir	10 N. Radzisława
11 S. Aldona	11 S. Spitosław	11 P. Wojmir
12 C. Grzmisław	12 N. Witold	12 W. Wolidar
13 P. Ziemisław	13 P. Wszerad	13 S. Władysława
14 S. Dzierżymir	14 W. Wodzimir	14 C Sławinjor
15 N. Długosława	15 S. Przebysław	15 P. Wolimir
16 P. Radzisław	16 C. Radomir	16 S. Zdosława
17 W. Zatysława	17 P. Zbisław	17 N. Żyrosław
18 S. Bratumił	18 S. Stanisław św.	18 P. Wszemir
19 C. Ziemowit	19 N. Drogomira	19 W. Mścigniew
20 P. Budzisława	20 P. Sędzimir	20 S. Bogumiła
21 S. Daromiła	21 W. Janusz	21 C. Tomisław bł.
22 N. Przebysława	22 S. Wszemiła	22 P. Drogomir
23 P. Właściwił	23 C. Miływój	23 S. Sławomira
24 W. Siemisław	24 P. Dorosław	24 N. Godysława
25 S. Samomysł	25 S. Chwalimira	25 P. Grzmisława
26 C. Lutosław	26 N. Lechosław	26 W. Wróciwój
27 P. Witomił	27 P. Tomir	27 S. Radomyśl
28 S. Władybóg	28 W. Gościsław	28 C. Godzisław
29 N Dalemił	29 S. Przemysław	29 P. Gosław bł.
30 P. Przemysława	30 C. Ludosław	30 S. Ludomił
31 W. Godzimir		31 N. Lassota

WYKAZ ALFABETYCZNY

Świętych i świąt na rok 1893, z wyrażeniem dnia i miesiąca.

Abrahama pustelnika 16 marca.
Adalberta W. 25 czerwca.
Adolfa biskupa 17 czerwca.
Adolfa M. 27 września.
Adrjana męcz 8 września.
Adrjana M. 5 marca.
Afry M. 3 sierpnia.
Agapita męcz. 18 sierpnia.
Agatona pap. i męcz. 10 stycznia.
Agaty panny męcz. 5 lutego.
Agnieszki panny męcz. 21 stycznia.
Agrypiny panny męcz. 23 czerwca.
Agrykoli M. 4 listopada.
Albana M. 21 czerwca.
Alberta M. 7 sierpnia.
Alberta B. M. 21 listopada.
Albina biskupa 1 marca.
Aldegundy P. 30 stycznia.
Aleksandra biskupa 27 lutego.
Aleksandra papieża męcz. 3 maja.
Aleksandra męcz. w Alex. 12 grudnia.
Aleksandra męcz. 28 lutego.
Aleksandra żołnierza 27 marca.
Aleksandra M. 24 marca, 17 paździer.
Aleksandra B. M. 4 czerwca.
Aleksego wyznawcy 17 lipca.
Alfonsa Liguor. dokt. kośc. 2 sierpnia.
Alodji P. 22 października.
Alojzego Gonzagi 21 czerwca.
Amata B. W. 13 września.
Ambrożego bisk. dok. kośc. 7 grudnia.
Anastazego męcz. 22 stycznia.
Anastazji panny męcz 15 kwietnia.
Anastazji męcz. 25 grudnia.
Anastazji wdowy 14 sierpnia.
Anastazego bis. męcz dok. kośc. 2 maja.
Anatolji męcz. 9 lipca.
Anatoljana męcz. 6 lutego.
Anatoljusza bisk. 3 lipca.
Andrzeja biskupa 4 lutego.
Andrzeja z Awelinu wyzn. 10 listopada.
Andrzeja apost. 30 listopada.
Andrzeja męcz. 16 lipca.
Aniceta pap. męcz. 17 kwietnia.
Anieli 30 marca, wdowy 31 maja.
Anioła M. 5 maja.
Aniołów Stróżów 2 października.
Anny Matki N. M. Panny 26 lipca.
Ansgarego biskupa 4 lutego.
Antoniego opata wyzn. 17 stycznia.
Antoniego Padewskiego 13 czerwca.
Antonina biskupa 10 maja.
Antoniny męcz. 3 maja.
Antonji męcz. 4 maja.
Antonina bis. męcz. 10 maja.
Antoniny męcz. 12 czerwca.
Anzelma bis. dok. kośc. 21 kwietnia.
Apolonji panny męczen. 9 lutego.
Apolonjusza męcz. 18 kwietnia.
Apolonjusza bisk. 7 lipca.
Apolina męcz. 21 kwietnia
Apolinarji panny 5 stycznia.
Apolinarego bisk. męcz. 23 lipca.
Arkadjusza męcz. 12 stycznia.
Arystarcha męcz. 4 sierpnia.
Atanazego bisk. męcz. dok. kośc. 2 maja.
Augustyna bisk. dok. kośc 28 sierpnia.
Augustyna bisk. apost. Anglji 28 maja.
Aurelji panny 25 września.

Balbiny panny 31 marca.
Baldzimierza W. 28 lutego.
Barbary panny męcz. 4 grudnia.
Barnaby apostoła 11 czerwca.
Bartłomieja apostoła 24 sierpnia.
Batyldy kr. 26 stycznia.
Bazylego biskupa 14 czerwca.
Bazylisy panny męcz. 15 kwietnia.
Bazylisy panny męcz. 3 września.
Beatryczy panny 29 lipca.
Beaty panny 8 marca.
Benedykta opata 21 marca.
Benedykta męcz. 12 listopada.
Benjamina męcz. 31 marca.
Beniejusza W. 23 sierpnia.
Benona bis. 16 czerwca.
Bernarda opata dok. kośc. 20 sierpnia.
Bernardyna Seneńskiego 20 maja.
Bernardyna bis. wyz. 12 marca.
Bibjanny panny 2 grudnia.
Blandyny panny męcz. 2 czerwca.
Błażeja bis. męcz. 3 lutego.
Bogusława bis. 22 marca.
Bogumiła 18 kwietnia.
Bogdana opata 9 października.
Boguchwala 18 stycznia.
Bonawentury kardynała 14 lipca.
Bonifacego męcz. 14 maja.
Bonifacego bis. męcz. 5 czerwca.
Bonifacego bis. florentyńsk. 30 maja.
Bony panny 24 kwietnia.
Botwida męcz. 28 lipca.
BOŻE CIAŁO 1 czerwca.

Bożydara B. M. 6 maja.
Bożydara B. 31 sierpnia.
Brunona wyznawcy 6 października.
Brygidy panny 1 lutego.
Brygidy wdowy 8 października.
Burcharda B. W. 14 października.

Cecylji panny męcz. 22 listopada.
Celestyna Papieża 6 kwietnia.
Celjana M. 15 grudnia
Celsa męczennika 18 lipca.
Cezarego W. 27 lutego.
Cezarego biskupa 27 sierpnia.
Cyprjana biskupa 16 września.
Cyprjana męczennika 26 września.
Cyrylla męczennika 29 marca.
Cyrylla bisk. 5 lipca.
Cyrylla Jerozolim b. w. d. k 18 marca.
Cyrjaka męcz. 8 sierpnia.
Cyrylli M. 5 lipca.
Czesława wyznawcy 20 lipca.
Czterdziestu męczenników 10 marca.

Damazego pap. 11 grudnia.
Damjana męczennika 27 września.
Damjana biskupa 12 kwietnia.
Daniela męczennika 3 stycznia.
Daniela pror. 21 lipca.
Darjusza męcz. 19 grudnia.
Dawida opata 15 lipca.
Dawida pustelnika 26 czerwca.
Dezyderego biskupa 23 maja.
Dezyderjusza B. M. 11 lutego.
Djonizego bisk. 8 kwietnia.
Djonizego bisk męcz. 9 października.
Djodora M. 26 lutego.
Djogenesa M. 6 kwietnia.
Djoskora M. 14 grudnia.
Domicelli panny 7 maja.
Dominika wyznawcy 4 sierpnia.
Dominiki panny męcz. 6 lipca.
Donata męcz. 25 stycznia.
Donata biskupa 7 sierpnia.
Donata męcz. 17 lutego.
Donata męcz. 7 kwietnia.
Donatylli m. 30 lipca.
Doroteusza męcz. 28 marca i 9 września.
Doroty panny męczen. 6 lutego.
Dydaka wyznawcy 13 listopada.
Dygny panny 11 sierpnia.
Dzień Zaduszny 2 listopada.

Edmunda bisk. 16 listopada.
Edwarda króla 13 października.
Edyltrudy kr. 23 czerwca.
Efrema djakona 1 lutego.
Elenterjusza opata 6 września.
Eleonory panny 21 lutego.
Eljasza proroka 20 lipca.
Eligjusza biskupa 1 grudnia.
Elżbiety wdowy 8 lipca.
Elżbiety 5 listopada.
Elżbiety król. wd. 19 listopada.
Emeryka króla 4 listopada.
Emiljana wyznawcy 11 września.
Emiljana męcz. 28 maja.
Emiljana W. i Elijasza pr. 20 lipca
Emiljanny męcz. 30 czerwca.
Emiljanny panny 5 stycznia.
Engelberta 7 listopada.
Epifanjusza bisk. 7 kwietnia.
Epifanjusza B. W. 21 stycznia.
Erazma bisk. 3 czerwca i 25 listopada.
Erazmy panny 3 września.
Eryka króla 18 maja.
Eschila bisk. męcz. 12 czerwca.
Eucherjusza bisk. 20 lutego.
Eufemji 20 marca.
Eufemji panny męcz. 16 września.
Eufrozyny panny 16 marca i 7 maja.
Eugenjusza III pap. wyz. 8 lipca.
Eugenjusza bisk. 30 grudnia.
Eugenjusza męcz. 20 marca.
Eulalji panny męcz. 12 lutego.
Eustachjusza męcz. 20 września.
Euzebji panny męcz. 29 października.
Euzebjusza wyzn. 14 sierpnia.
Euzebjusza bisk. męcz. 16 grudnia.
Ewarysta pap. 16 października.
Euzebjusza męczennika 5 marca.
Ezechjela pror. 10 kwietnia.

Fabjana męcz. 20 stycznia.
Faustyna męcz. 15 lutego.
Febronji panny męcz. 25 czerwca.
Felicjana męcz. 9 czerwca.
Felicyty męcz. 23 listopada.
Feliksa kapucyna 18 maja.
Feliksa papieża 30 maja.
Feliksa męczennika 30 sierpnia.
Feliksa Walezjusza 20 listopada.
Ferdynanda króla 30 maja.
Fidelisa męcz. 24 kwietnia.
Fidelisa kapucyna 24 kwietnia.
Filiberta 30 sierpnia.
Filipa apostoła 1 maja.
Filipa Nereusza wyzn. 26 maja.
Filipa Benecjusza wyzn. 23 sierpnia.
Filomeny panny męcz. 5 lipca.
Firmina bisk. męcz. 18 sierp. i 25 wrz
Flawjana męcz. 28 stycznia.
Flawjana W. 22 grudnia.
Flawjusza męczennika 22 czerwca.
Florentyny panny 20 czerwca.
Florentyna męcz. 27 września.
Florjana męcz. 4 maja.
Flory panny męcz. 29 lipca.
Fortunata kapł. 1 czerwca.
Franciszka Borg. 10 października.
Franciszka Salez. b. w. d. k. 29 stycz.
Franciszka á Paulo wyz. 2 kwietnia.
Franciszka Serafickiego w. 4 październ.
Franciszka Ksaw. wyzn. 3 grudnia.
Franciszki wdowy rzymian. 9 marca.

Franciszka W. 4 czerwca.
Frumencjusza B. W. 27 października.
Fulgencjusza bisk. 1 stycznia.

Gabrjela Archanioła 18 marca.
Galli wdowy 5 października.
Gaudencji panny 30 sierpnia.
Genowefy panny 3 stycznia.
Gennadjusza męcz. 16 maja.
Gerarda bisk. 3 kwietnia i 24 września.
Germana bisk. 28 maja.
Germana b. w. 30 października.
Gertrudy panny 15 marca i 15 listopada
Gerwazego 19 czerwca.
Geryna męcz. 2 października.
Gordjana męcz. 10 maja.
Gorgonjusza męcz. 9 września.
Godfryda bisk. 8 listopada.
Glicerji męcz. 13 maja.
Gracjana bisk. 18 grudnia.
Grobu Chrystusa Pana 16 Kwietnia.
Grzegorza ap. d. kośc. 12 marca.
Grzegorza b. Nazjanzeńskiego 9 maja.
Grzegorza VII pap. 25 maja.
Grzegorza cudotwórcy 17 listopada.
Gudelli męcz. 29 września.
Gwidona wyzn. 12 września.

Heleny cesarzowej 2 marca.
Heleny panny 22 maja.
Heleny wd. męcz. 31 lipca.
Heljodora bisk. 3 lipca.
Heljodora męcz. 6 maja.
Henryka cesarza 15 lipca.
Henryka bisk. męcz. 19 stycznia.
Herakljusza męcz. 11 marca.
Herodjona męcz. 8 kwietnia.
Hermenegilda królewicza 13 kwietnia.
Hermogenesa męcz. 17 i 19 kwietnia.
Hjacynty panny 30 stycznia.
Hieronima W. 20 lipca.
Hieronima d. kośc. 30 września.
Hieronida męcz. 12 września.
Higina pap. męcz. 11 stycznia.
Hilarego bisk. dok. kośc. 14 stycznia.
Hiltrudy panny 27 września.
Hilarji męcz. 12 sierpnia.
Hilarjona op. 21 października.
Hipolita męcz. 13 sierpnia.
Honoraty panny 11 stycznia.
Honorata b. w. 16 stycznia.
Honorjusza b. w. 24 kwietnia.
Huberta bisk. 3 listopada.
Hugona biskupa 1 kwietnia.
Hugona opata 29 kwietnia.
Hygina pap. męcz. 11 stycznia.

Idziego op. 1 września.
Infigenji panny 21 września.
Ignacego bisk. męcz. 1 lutego.
Ignacego Lojoli wyzn. 31 lipca.
Idelfonsa 23 stycznia.
Imienia Jezus 15 stycznia.
Imienia Marji 10 września.
Innocentego pap. 28 lipca.
Innocentego męcz. 16 czerwca.
Innocentego b. w. 17 kwietnia.
Iraidy p. męcz. 14 września.
Ireneusza b. męcz. 25 marca.
Ireneusza b. w. 28 czerwca.
Irenjona b. m. 16 grudnia.
Ireny męcz. 5 maja.
Ireny panny 5 kwietn. i 20 października
Irminy panny 24 grudnia.
Iwona wyzn. 19 maja.
Izaaka wyzn. 11 kwietnia.
Izydora bisk. d. kośc. 4 kwietnia.
Izydora oracza 10.

Jacka wyznawcy 20 sierpnia.
Jadwigi wd. 15 października.
Jakóba apost. 1 maja i 25 lipca.
Jana Złotoustego 27 stycznia.
Jana z Matty wyzn. 8 lutego.
Jana Bożego 8 marca.
Jana apostoła w oleju 6 maja.
Jana Nepomucena kapł. męcz. 16 maja.
Jana pap. 27 maja.
Jana Chrzciciela 24 czerwca.
Jana męcz. 12 i 26 czerwca.
Jana Gwalberta op. 12 lipca.
Jana z Dukli 9 lipca.
Jana Kantego 22 października.
Jana Kapistrana wyzn. 23 października.
Jana od Krzyża 24 listopada.
Jana Ewangelisty 27 grudnia.
Jana męcz. 7 września.
Januarego 10 lipca.
Januarego męcz. 8 kwietnia.
Januarjusza bisk. męcz. 19 września.
Jeremjasza Pr. M. 1 maja.
Jerzego bisk. męcz. 2 listopada i 23 kwiet.
Joachima Ojca N. M. P. 3 września.
Joanny wdowy 24 maja.
Joanny Fremiot wd. 21 sierpnia.
Jolanty wd. 16 czerwca.
Jowity męcz. 15 lutego.
Józefa Obl. N. M. P. 19 marca.
Józefa Kalasantego wyzn. 4 lipca.
Józefa z Kopertynu 18 września.
Józefa z Arymatei wyzn. 17 marca.
Jukunda męcz. 9 stycznia.
Juljana męcz. 13 lutego.
Juljanny panny 16 lutego.
Juljana męcz. 7 stycznia.
Juljanny panny 19 czerwca.
Juljanny męcz. 17 sierpnia.
Julji panny męc. 22 maja.
Juljusza p. w. 12 kwietnia.
Julity panny męcz. 30 lipca.
Justyna filozofa męcz. 14 kwietnia.
Justynjana bisk. 5 września.
Justyny panny męcz. 7 października.

Justyna i Justyny męcz. 14 maja.
Justyny p. męcz. 26 wrześ. i 30 listop.
Juwencjusza męcz. 1 czerwca.
Juwencjusza bisk. 8 lutego.
Juwenalisa bisk. męcz. 3 i 7 maja.

Kaja męczennika 22 kwietnia.
Kajetana wyznawcy 7 sierpnia.
Kaliksta pap. męcz. 14 października.
Kamila wyzn. 18 lipca.
Kandyda męcz. 3 października.
Kanuta kr. 19 stycznia.
Karola Boromeusza 4 listopada.
Kassjana męcz. 26 marca i 13 sierpnia
Kassjusza męcz. 15 maja.
Katarzyny panny 23 lutego.
Katarzyny kr. szwedz. 23 marca.
Katarzyny Seneńskiej panny 30 kwietnia
Katarzyny panny męcz. 25 listopada.
Katedry Św. Piotra w Rzymie 18 stycz.
Katedry Św. Piotra w Antjochji 22 lut.
Kazimierza król. 4 marca.
Kiljana bisk. 8 lipca.
Klary panny 12 sierpnia.
Klaudjusza bis. wyz. 6 czerwca.
Klaudjusza męcz. 18 lutego.
Kleta męcz. 26 kwietnia.
Klemensa pap. 23 listopada.
Klotyldy król. 3 czerwca.
Kolety panny 6 marca.
Kolumby panny męcz. 17 września.
Konstancji męcz. 19 września.
Konstantyna wyzn. 11 marca i 12 kwiet.
Konrada wyzn. 19 lutego.
Konrada bisk. 26 listopada.
Korduli panny 22 października.
Kornelji męcz. 31 marca.
Kozmy męcz. 27 września.
Kryspina i Kryspiana 25 października.
Krystyny panny męcz. 24 lipca.
Krzysztofa męcz. 25 lipca.
Kunegundy cesarz. 3 marca
Kunegundy król. polskiej 30 lipca.
Kwiryna męcz. 30 marca.

Lamberta męcz. 16 kwietnia.
Larga męcz. 8 sierpnia.
Laurjana bisk. męcz. 4 lipca.
Leandra bisk. 28 lutego.
Leokadji panny 9 grudnia.
Leona bisk. 20 lutego.
Leona p. w. d. k. 11 kwietnia.
Leona II pap. 28 czerwca.
Leonejusza bisk. wyz. 13 stycznia.
Leonidasa męcz. 28 stycz. i 22 kwietnia.
Leonejusza 18 czerwca.
Leonarda wyzn. 6 i 26 listopada.
Leonilli panny męcz. 17 stycznia.
Leopolda wyzn. 15 listopada.
Lidji 3 sierpnia.
Ligurego bisk. męcz. d. k. 2 sierpnia.
Longina męcz. 15 marca.
Lucjana męcz. 7 stycznia.
Lucyny panny 30 czerwca.
Lucylli panny 31 października.
Lucjusza bisk. 11 lutego.
Lucjana męcz. 13 czerwca.
Ludgardy panny męcz. 16 czerwca.
Ludgera bisk. 26 marca.
Ludwika kr. 25 sierpnia.

Ladysława z Gielniowa 24 września.
Łazarza bisk. 17 grudnia.
Łucji panny 13 grudnia.
Łukasza Ewan. 18 października.
Łukasza męcz. 30 października.

Macieja Apostoła 24 lutego.
Magdaleny de Pazis 27 maja.
Makarego opata 2 stycznia.
Makarego męcz. 29 lutego.
Makarego bisk. 10 marca.
Makarego męcz. 8 grudnia.
Makryny panny 19 lipca.
Maksymy męcz. 2 września.
Maksyma męcz. 14 kwietnia.
Małgorzaty kr. szkockiej 10 czerwca.
Małgorzaty panny męcz. 13 lipca.
Małgorzaty panny 17 października.
Mamerta bisk. 11 maja.
Mansfeta b's. męcz. 28 listopada.
Mansfeta bisk. wyz. 19 lutego.
Marcella pap. męcz. 7 października.
Marceljana męcz. 16 kwietnia.
Marcelina bisk. wyz. 9 stycznia.
Marcellego pap. 16 stycznia i 14 sierp.
Marcelli wdowy 31 stycznia.
Marcellina 2 i 18 czerwca.
Marcellina pap. męcz. 26 kwietnia.
Marcina bisk. 11 listopada.
Marcina pap. 12 listopada.
Marcina męcz. 4 stycznia.
Marcjana męcz. 17 czerwca.
Marcjanny panny męcz. 9 stycznia.
Marka Ewangelisty 25 kwietnia.
Marka męcz. 24 marca.
Marka z Rzymu męcz. 18 czerwca.
Marka pap. wyz. 7 października.
Marka męcz. 22 listopada.
Marjana męcz. 30 kwietnia.
Marjana b. m. 19 sierpnia.
Marjana M. 17 października.
Marji Kleofy 9 kwietnia.
Marji Magdaleny de Pazis 27 maja.
Marji Magdaleny w Jeroz. 22 lipca.
Marji Jakóbowej 25 maja.
Marji Salomei 22 października.
Marji panny męcz. 24 listopada.
Marjusza 19 stycznia.
Marty męcz. 19 stycznia
Marty panny 20 października.
Marty panny męcz. 29 lipca.
Martynjana męcz. 16 października.

Martynjana bisk. 2 stycznia i 2 lipca.
Martyny panny męcz. 30 stycznia.
Mateusza apost. i ewan. 21 września.
Matyldy król. wdowy 14 marca.
Matyldy męcz. 15 marca.
Maurycego męcz. 22 września.
Mauryljusza bis. 13 września.
Makarego męcz. 29 lutego.
Maksymjana bisk. 21 lutego.
Maksymiljana bis. 12 października.
Maksyma męcz. 18 lutego.
Maksymina bisk. wyz. 8 czerwca.
Maksyma bisk. 29 maja.
Medarda bisk. męcz. 8 czerwca.
Melonjasza bis. 22 października.
Melchjadesa bis. męcz. 10 grudnia.
Metodego bisk. 14 czerwca i 5 lipca.
Michała Archanioła 29 września.
Michała bisk. wyzn. 23 maja.
Mikołaja z Tolentynu 10 września.
Mikołaja bisk. 6 grudnia.
Mirona męcz. 8 i 17 sierpnia.
Mirosława wyzn. 23 września.
Młodzianków 28 grudnia.
Modesta męcz. 12 stycz. i 15 czerwca.
Modesty panny 13 marca.
Mojżesza bisk. wyzn. 7 lutego.
Moniki wd. 4 maja.

Narcyza bis. 29 października.
Najsłodszego Im. Jezus 15 stycznia.
Najdroż. Krwi Pana Jez. Chr. 2 lipca.
Narcyza męcz. 2 stycznia.
Narcyza bis. męcz. 18 marca.
NARODZENIE CHRYSTUSA 25 grudn.
NARODZENIE N. M. P. 8 września.
Natalji panny męcz. 27 lipca.
Natalji męcz. 1 grudnia.
Nawiedzenie N. M. P. 2 lipca.
Nawrócenie św. Pawła ap. 25 stycznia.
N. M. P. Anielskiej 2 sierpnia.
N. M. P. Bolesnej 17 września.
N. M. P. od wyzw. niewoln. 24 wrześn.
N. M. P. Loretańskiej 10 grudnia.
N. M. P. Łaskawej 14 maja.
N. M. P. Pocieszenia 3 września.
N. M. P. Różańcowej 1 października.
N. M. P. Śnieżnej 5 sierpnia.
N. M. P. Szkaplerznej 16 lipca.
Norjusza wyz. 27 maja.
Nestora bisk. męcz. 27 lutego.
Niecfora bis. 13 marca.
Nikanora Djak. 10 stycznia.
Nikandra męcz. 7 listopada.
NIEPOK. POCZ. N. M. P. 8 grudnia.
Nikodema kapł. męcz. 15 września.
Nikona męcz. 28 marca.
Norberta bisk. 6 czerwca.

◐CZYSZCZENIE N. M. P. 2 lutego.
Odona bisk. w. 7 lipca i 18 listopada.
Odylona opata 2 stycznia.
Ofiarowanie N. M. P. 21 listopada.
Olawa króla męcz. 29 lipca.
Olimpji 17 grudnia.
Olimpjusza męcz. 31 października.
Olimpjusza bisk. wyz. 12 czerwca.
Onufrego pustel. 12 czerwca.
Opieki św. Józefa 23 kwietnia.
Opieki N. M. P. 12 listopada.
Optata bisk. 4 czerwca.
Optata męcz. 16 kwietnia.
Oresta męcz. 9 listopada.
Ottona bisk. 2 lipca.
Ottona 16 stycznia.
Otylji panny męcz. 13 grudnia.

Pankracego męcz. 12 maja.
Paschalisa wyzn. 17 maja.
Paschazego bis. 22 lutego.
Patryka bisk. 17 marca.
Patrycji p. 3 czerwca i 25 sierpnia.
Paulina bisk. 22 czerwca.
Paulina bis. męcz. 31 sierpnia.
Pauli panny 26 stycznia.
Pawła bisk. 22 marca.
Pawła męcz. 26 czerwca i 17 sierpnia.
Pawła I pustel. 15 stycznia.
Pawła apost. 29 czerwca.
Pawła od krzyża wyz. 28 kwietnia.
Pelagji męcz. 9 czerwca i 11 lipca.
Pelagji męcz. 23 marca.
Pelagjusza męcz. 28 sierpnia.
Petroneli panny 31 maja.
Pięciu ran św. Franciszka 17 września.
Pięciu braci męczenników 12 listopada.
Piotra bis. męcz. 26 listopada.
Piotra Chryzologa 4 grudnia.
Piotra Damiana d. k. 23 lutego.
Piotra Nolasko 31 stycznia.
Piotra męcz. 29 kwietnia i 2 czerwca.
Piotra Celestyna pap. 19 maja.
PIOTRA i PAWŁA apost. 29 czerwca.
Piotra w okowach 1 sierpnia.
Piotra z Alkantary wyzn. 19 październ.
Piusa V pap. 5 maja.
Piusa I pap. męcz. 11 lipca.
Placyda męcz. 5 października.
Placydy panny 11 października.
Pocieszenia N. M. P. 3 września.
Podwyższenie św. Krzyża 14 września.
Polikarpa bisk. męcz. 26 stycznia.
Popielec 15 lutego.
Porfirego w. 30 sierpnia.
Praksedy panny 21 lipca.
Prokopa męcz. 28 lutego.
Prokula męcz. 1 czerwca.
Prospera bisk. 25 czerwca.
Prota męcz. 11 września.
Protazego męcz. 19 czerwca.
Pryma męcz. 9 czerwca.
Pryski panny 18 stycznia.
Przemienienie Pańskie 6 sierpnia.
Przeniesienie św. Kazimierza 27 sierpnia

Przenies. św. Stanisława b. m. 27 wrześ.
Ptolomeusza bisk. męcz. 24 sierpnia.
Pudenta i Pudencjanny m. 19 maja.
Pulcherji panny 10 września.

Radegundy król. 13 sierpnia.
Radosława męcz. 1 wrześn. i 19 czerw.
Radosława bisk. wyzn. 22 stycznia.
Rafała Archanioła 24 października.
Rajmunda 23 stycznia.
Rajmunda wyzn. 31 sierpnia.
Reginy panny 7 września.
Remberta bisk. wyzn. 4 lutego.
Remigjusza bis. 1 października.
Roberta 17 kwietnia.
Roberta opata 7 czerwca.
Rocha wyzn. 16 sierpnia.
Romana opata 29 lutego.
Romana męcz. 9 sierpnia.
Romana opata 22 maja.
Romana bisk. męcz. 23 października.
Romany panny 23 lutego.
Romualda opata 7 lutego.
Rozalji panny Panarm. 4 września.
Rozesłanie apost. 15 lipca.
Róży Limańskiej 30 sierpnia.
Rufa męcz. 28 listopada.
Rufina wyzn. 19 sierpnia.
Rumolda króla męcz. 1 lipca.
Ruperta bisk. 27 marca.
Rygoberta bisk. wyzn. 4 stycznia.
Ryszarda bisk. 3 kwietnia.
Ryszarda króla 7 lutego.
Ryszarda bisk. wyzn. 9 czerwca.

Sabby opata 5 grudnia.
Sabina wyzn. 11 lipca i 11 grudnia.
Sabinjana męcz. 29 stycz. i 7 czerwca.
Sabiny męcz. 27 października.
Sabiny panny 29 sierpnia.
Salezego męcz. 12 września.
Salomei panny 17 listopada.
Salomona bisk. męcz. 28 września.
Saturnina męcz. 29 listopada.
Saturnina kap. męcz. 11 lutego.
Saturnjana męcz. 16 października.
Saturniny panny męcz. 4 czerwca.
Sauli panny męcz. 20 października.
Sawiny panny 30 stycznia.
Scholastyki panny 10 lutego.
Ścięcie św. Jana Chrzciciela 29 sierpnia
Sebastjana męcz. 20 stycznia.
Sebastjanny męcz. 16 września.
Sekundyny panny 15 stycznia.
Serafina wyzn. 12 października.
Serafiny panny 29 lipca.
Serapjona bisk. wyz. 30 października.
Serapjona wyzn. męcz. 14 listopada.
Serca Pana Jezusa 9 czerwca.
Sergjusza męcz. 24 lutego i 9 września.
Serwacego bisk. 13 maja.
Serwiljana męcz. 20 kwietnia.
Sewera kapł. wyz. 8 sierpnia.
Seweryna op. 8 stycznia.
Seweryna bisk. męcz. 23 października.
Sidonjusza bis. męcz. 13 sierpnia.
Siedmiu boleści N. M. P. 24 marca.
Siedmiu br. m. synów Felicyty 10 lipca.
Smaragda męcz. 8 sierpnia.
Sokratesa męcz. 19 kwietnia.
Sotera pap. 22 kwietnia.
Sotery panny męcz. 10 lutego.
STANISŁAWA BISK. 8 maja.
Stanisława Kostki 19 listopada.
Stefana króla węgier. 2 września.
Stefana męcz. 22 listopada.
Sulpicjusza męcz. 20 kwietnia.
Swiatosława bisk. męcz. 1 stycznia.
Sygfryda bis. 26 lutego.
Sylwana męcz. 5 maja.
Sylwana bisk. męcz. 10 lutego.
Sylwerjusza pap. 20 czerwca.
Sylwestra pap. 31 grudnia.
Sylwji matrony 3 listopada.
Sylwina bisk. 17 lutego.
Sylwjusza męcz. 21 kwietnia.
Symeona zak. 5 stycznia.
Symeona bisk. męcz. 18 lutego.
Symforjana męcz. 22 sierpnia.
Symfronjusza b. męcz. 31 października.
Synezjusza męcz. 21 maja.
Syksta pap. 28 marca.
Sykstusa II pap. męcz. 6 sierpnia.
SZCZEPANA 1-go męcz. 27 grudnia.
Szymona z Lipnicy 18 lipca.
Szymona apost. 28 października.

Tacjusza męcz. 16 marca.
Tadeusza apost. 28 października.
Tararjusza bisk. wyzn. 25 lutego.
Tekli panny męcz. 23 września.
Telesfora pap. męcz. 5 stycznia.
Temistoklesa męcz. 23 grudnia.
Teobalda pust. 1 lipca.
Teodora męcz. 9 listopada.
Teodory męcz. 1 kwietnia.
Teodory pokutnicy 11 września.
Teodoryka kapł 1 lipca.
Teodozji panny męcz. 29 maja.
Teodozji męcz. 20 marca.
Teofila męcz. 23 lipca i 20 grudnia.
Teofila bisk. 27 kwietnia.
Teresy panny 15 października.
Tertuljana bisk. wyzn. 27 kwietnia.
Tomasza z Akw. wyzn. 7 marca.
Tomasza bisk. wyzn. 22 września.
Tomasza ap. 21 grudnia.
Trofima męcz. 23 lipca.
Tomasza Kantuaryjsk. 29 grudnia.
TRÓJCY ŚW. 28 maja.
Tryfona męcz. 10 listopada.
TRZECH KRÓLI 6 stycznia.
Tyburcego m. 14 kwietnia i 11 sierpnia.
Tymoteusza bis. męcz. 24 stycznia.

Tymoteusza męcz. 24 marca.
Tytusa bisk. 4 stycznia.

Ubalda bis. 16 maja.
Urbana pap. 25 maja.
Urszuli panny 21 października.

Wacława kr. czesk. męcz. 28 września.
Walentego kapł. męcz. 14 lutego.
Walentego bis. 21 maja.
Walentyny panny męcz. 25 lipca.
Walerji męcz. 5 czerwca.
Walerji panny 9 grudnia.
Walerji męcz. 28 kwietnia.
Walerjana męcz 14 kwiet. i 15 grudnia
Wawrzyńca męcz. 10 sierpnia.
Wawrzyńca bisk. wyz. 5 września.
Wenantego męcz. 18 maja.
Weroniki panny 13 stycznia.
Weroniki z Juljan. 17 maja.
WIELKANOC 2 i 3 kwietnia.
Wiktora i Wiktoryna m. 6 marca.
Wiktora m. 12 kwietnia 14 i 21 maja.
Wiktorji panny męcz. 23 grudnia.
Wiktora bisk. 17 października.
Wiktoryna bisk. męcz. 5 września.
Wilhelma bisk. męcz. 8 czerwca.
Wilhelma bis. 10 stycznia.
Wilhelma op. 6 kwietnia.
Willebalda bisk. 7 lipca.
Wincentego męcz. 22 stycznia.
Wincentego Fer. wyz. 5 kwietnia.
Wincentego à Paulo wyz. 19 lipca.
Wincentego Kadłubka 9 października.
Wirgiljusza bisk. męcz. 27 listopada.
Wita męcz. 15 czerwca.
Witalisa męcz. 28 kwiet. i 4 listopada.
Władysława kr. węgier. 27 czerwca.
WNIEBOWSTĄP. PAŃSKIE 11 maja.
WNIEBOWZIĘCIE N. M. P. 15 sierpnia
Wojciecha bisk. 23 kwietnia.
Wolfganga bisk. 31 października.
Wolframa męcz. 20 marca.
Wolfryda bis. wyzn. 12 października.
WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH 1 listopada

Zacharjasza 5 listopada.
Zacharjasza męcz. 10 czerwca.
Zaślubiny N. M. P. 23 stycznia.
Zefiryna pap. męcz. 26 sierpnia.
Zenajdy panny męcz. 8 czerwca.
Zenajdy panny 11 października.
Zenona męcz. 9 lipca.
Zenona żoł. 20 i 22 grudnia.
ZESŁANIE DUCHA ŚW. 21 i 22 maja.
Znalezienie Krzyża Św. 3 maja.
Znalezienie Św. Szczepana m. 3 sierpnia
Zofji wd. męcz. 15 maja.
Zofji z 3-ma córkami 30 września.
Zofji panny męcz. 30 kwietnia.
Zofji męcz. 18 września.
Zozyma męcz. 10 grudnia.
Zozyma bisk. wyzn. 30 maja.
Zuzanny męcz. 24 maja.
Zuzanny panny 11 sierpnia.
ZWIASTOWANIE N. M. P. 25 marca.
Zygmunta kr. 2 maja.
Zygfryda bisk. 25 lutego.

EWANGELJE
na wszystkie niedziele i uroczystości
w roku 1893.

Na Nowy Rok u Łukasza ś. w rozdz. 2: *O Obrzezaniu Chrystusa Pana.*
— Niedzielę po N. P. u Łukasza ś. w rozdz. 2: *O proroctwie Symeona i Anny, stwierdzającem przyjście Messjasza.*
— *Trzech Króli* u Mateusza ś. w rozdz. 2: *O ś. Trzech Królach.*
— N. 1 po 3-ch Królach, u Łukasza św. w rozdz. 2: *O Chrystusie w 12 latach.*
— N. 2 po 3-ch Królach, u Jana ś. w rozdz. 2: *O godach w Kanie Galilejskiej.*
— N. 3 po 3-ch Królach, u Mateusza ś. w rozdz. 8: *O oczyszczeniz trędowatego i uleczeniu sługi setnika.*
— N. *Starozapustną*, u Mateusza ś. w rozdz. 20: *O robotnikach w winnicy Pańskiej.*
— *Oczyszczenie N. M. P.*, u Łukasza ś. w rozdz. 2: *O przyniesieniu Chrystusa do kościoła Jerozolimskiego.*
— N. *Mięsopustną*, u Łukasza św. w rozd. 8: *O nasieniu i roli.*
— N. *Zapustną*, u Łukasza ś. w rozdz. 18: *Jezus przepowiada swą mękę.*
— *Popielec*, u Mateusza ś. w rozdz 6: *O poście.*
— N. *Wstępną*, u Mateusza ś. w rozdz. 4: *O kuszeniu pana Jezusa na puszczy.*
— N. *Suchą*, u Mateusza ś. w rozdz. 17: *O przemienieniu się Jezusowem.*
— N. *Głuchą*, u Łukasza św. w rozdz. 11: *O wyrzucaniu czartów.*

Na N. *Środopostną*, u Jana ś. w rozd. 6: *O nakarmieniu 5000 ludzi.*
— N. *Białą*, u Jana ś. w rozdz. 8: *O żydach chcących ukamienować Jezusa.*
— *Zwiastowanie N. M. P.*, u Łukasza ś. w rz. 1: *O posłaniu Anioła Gabrjela do N. M. P.*
— N. *Kwietnią* u Mateusza ś. w rodz. 21: *O wjeździe Chrystusa do Jerozolimy.*
— *Wielki Czwartek*, u Jana ś. w rozdz. 13: *O wieczerzy Pańskiej i umywaniu nóg Apostołom przez Chrystusa.*
— *Wielki Piątek*, Passja, czyli opisanie męki Pana Jezusa według Jana ś. w r. 18 i 19
— *Wielką Sobotę*, u Mateusza ś. w rodz. 28: *O niewiastach przy Grobie Chrystusa.*
— *N. Wielkanocną*, u Marka ś. w rozz. 16: *O Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana.*
— Poniedziałek Wielkanocny, u Łukasza ś. w r. 24: *O 2-ch uczniach idących do Emaus.*
— Niedzielę Przewodnią, u Jana ś. w rozdz. 20: *O pokazaniu się Chrystusa uczniom.*
— Niedzielę 2 po Wielkiej-Nocy u Jana św. w rozdz. 10: *O Chrystusie dobrym past.*
— Niedzielę 3 po Wielkiej-Nocy, u Jana ś. w r. 16: *O odejściu Chrystusa P. do Ojca.*
— Niedzielę 4 po Wielkiej-Nocy, u Jana ś. w r. 16: *O przyczynie odejścia Chrystusa.*
— *Św. Stanisława*, u Łukasza ś. w roz. 10: *O Chrystusie dobrym pasterzu.*
— Niedzielę 5 po Wielkiej-Nocy, u Jana ś. w r. 16: *O skutkach prośby w Imię Jezusa.*
— *Wniebowstąpienie Pańskie*, u Marka ś. w r. 16: *O Wniebowstąpieniu Chrystusa.*
— Niedzielę 6 po Wielkiej-Nocy, u Jana ś. w r. 15 i 16: *O przyjściu pociechy Ducha Św.*
— Niedzielę *Zesłania Ducha Św.*, u Jana ś. w r. 14: *O zesłaniu Ducha Świętego.*
— Poniedziałek świąteczny, u Jana ś. w r. 3: *O rozmowie Chrystusa z Nikodemem.*
— *Trójcy Świętej*, u Mateusza ś. w. rozdz. 28: *O mocy danej Chrystusowi.*
— *Boże Ciało*, u Jana ś. w rozdz. 6: *O Ciele i Krwi Chrystusa.*
— N. 2 po Św., u Łukasza ś. w roz. 14: *O wezwaniu na wielką wieczerzę.*
— N. 3 po Św. u Łukasza ś. w roz. 15: *O zgubionej owcy i groszu.*
— N. 4 po Św. u Łukasza ś. w roz. 5: *O obfitym łowie ryb.*
— *Świętego Piotra i Pawła*, u Mateusza ś. w roz. 10: *O władzy danej św Piotrowi.*
— N. 5 po Św. u Mateusza ś. w r. 5: *O sprawiedliwości i pojednaniu się z bratem.*
— N. 6 po Św. u Marka ś. w r. 8: *O nakarmieniu 4000 ludzi.*
— N. 7 po Św. u Mateusza ś. w r. 7: *O fałszywych prorokach.*
— N. 8 po Św. u Łukasza ś. w roz. 16: *O niesprawiedliwym szafarzu.*
— N. 9 po Św. u Łukasza ś. w roz. 19: *O zburzeniu Jerozolimy.*
— N. 10 po Św. u Łukasza ś. w roz. 18: *O faryzeuszu i celniku.*
— N. 11 po Św. u Marka ś. w roz. 7: *O głuchym i niemym.*
— *Wniebowzięcie N. M. P.*, u Łukasza ś. w roz. 10: *Mowa Chrystusa do Marty.*
— N. 12 po Św., u Łukasza ś. w roz. 10: *O zranionym Samarytaninie.*
— N. 13 po Św., u Łukasza ś. w r. 17: *O uzdrowieniu 10 trędowatych.*
— N. 14 po Św., u Mateusza ś. w roz. 6: *O służeniu Bogu i mamonie.*
— N. 15 po Św., u Łukasza ś. w roz. 7: *O wskrzeszeniu syna wdowy.*
— *Narodzenie N. M. P.*, u Mateusza ś. w r. 1. *Księga rodzaju Jezusa Chrystusa.*
— N. 16 po Św., u Łukasza ś. w roz. 14: *O uzdrowieniu opuchłego.*
— N. 17 po Św., u Mateusza ś. w r. 22: *O miłości Boga i bliźniego.*
— N. 18 po Św., u Mateusza ś. w roz. 9: *O uzdrowieniu paralityka.*
— N. 19 po Św., u Mateusza ś. w roz. 22: *O wezwaniu na gody weselne.*
— N. 20 po Św., u Jana sw. w roz. 4: *O chorym synu królewskim.*
— N. 21 po Św., u Mateusza ś. w roz. 18: *O dłużniku i złośliwym słudze.*
— N. 22 po Św., u Mateusza ś. w roz. 22: *O oddaniu czynszowej monety.*
— *Wszystkich Świętych*, u Mateusza ś. w roz. 5: *O ośmiu błogosławieństwach.*
— *Dzień Zaduszny* u Jana ś. w r. 5: *O wskrzeszeniu umarłych.*
— N. 23 po Św., u Mateusza ś. w r. 9: *O wskrzeszeniu córki księcia.*
— N. 24 po Św., u Mateusza ś. w r. 13: *O siejbiarzu i rozmaitem nasieniu.*
— N. 25 po Św., u Mateusza ś w r. 13: *O ziarnie gorczycznem.*
— N. 26 po Św. u Mateusza ś. w r. 8: *O uspokojeniu bałwanów morskich.*
— N. 27 po Św., u Mateusza ś. w r. 24: *O sądzie ostatecznym.*
— N. 1 Ad., u Łukasza ś. w r. 21: *O znakach na niebie i ziemi.*
— N. 2 Ad., u Mat. ś. w r. 1: *O poselstwie Jana do Chrystusa.*
— *Niepokalane Poczęcie N. M. P.* u Łukasza ś. w r. 1: *Poselstwo Anioła z pozdr N. M. P.*
— N. 3 Ad., u Jana ś. w r. 1: *O poselstwie żydów do Jana.*
— N. 4 Ad., u Jana ś. w r: 3: *O Janie opowiadającym chrzest.*
— *Narodzenie Chrystusa Pana*, u Łukasza ś. w r. 2: *O Narodzeniu Chrystusa Pana*
— *Św. Szczepana* 1 męcz. u Mateusza ś. w r. 23: *O pos. proroków i kamien. tychże.*
— Św. Jana Ewang., u Jana ś. w r. 21: *O naśl. Chryst. i ulubionym Jego uczniu.*
— N. 1 po Nar. Chr., Młodzianków, u Mateusza ś. w rozdz. 2: *O ucieczce do Egiptu i rzezi dziatek w Betlecm.*

KALENDARZYK

Służący do wynalezienia każdego dnia w tygodniu według danej daty w okresie dwuchset lat od wprowadzenia kalendarza gregorjańskiego, t. j. od 1722 do 1952 roku.

TABLICA A.

Lata zwyczajne od 1753*) do 1952.	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiec.	Maj	Czerw.	Lipiec	Sierp.	Wrzesień	Październ	Listopad	Grudzień
1761 1767 1778 1789 1795 1801 1807 1818 1829 1835 1846 1857 1863 1874 1885 1891 1903 1914 1925 1931 1942	4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
1762 1773 1779 1790 1802 1813 1819 1830 1841 1847 1858 1869 1875 1886 1897 1909 1915 1926 1937 1943	5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
1757 1763 1774 1785 1791 1803 1814 1825 1831 1842 1853 1859 1870 1881 1887 1898 1910 1921 1927 1938 1949	6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
1754 1765 1771 1782 1793 1799 1805 1811 1822 1833 1839 1850 1861 1867 1878 1889 1895 1901 1907 1918 1929 1935 1946	2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
1755 1766 1777 1783 1794 1800 1806 1817 1823 1834 1845 1851 1862 1873 1879 1890 . . 1902 1913 1919 1930 1941 1947	3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
1758 1769 1775 1786 1797 1809 1815 1826 1837 1843 1854 1865 1871 1882 1893 1899 1905 1911 1922 1933 1939 1950	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
1753 1759 1770 1781 1787 1798 1810 1821 1827 1838 1849 1855 1866 1877 1883 1894 1900 1906 1917 1923 1934 1945 1951	1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
Lata przestępne.	..	29	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1764 1792 1804 1832 1860 1888 1928 . .	7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
1768 1796 1808 1836 1864 1892 1904 1932	5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
1772 . . 1812 1840 1868 1896 1908 1936	3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
1776 . . 1816 1844 1872 . . 1912 1940	1	4	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
1780 . . 1820 1848 1876 . . 1916 1944	6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
1756 1784 1824 1852 1880 . . 1920 1948	4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
1760 1788 1828 1856 1884 . . 1924 1952	2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1

*) Rok 1752 jest taki sam jak 1772 od 1 stycznia do 1 września, a od 14 września do 31 grudnia taki sam jak 1780 (dni od 1 — 13 września zostały w kalendarzu gregorjańskim w roku 1752 opuszczone).

TABLICA B.

1	2	3	4	5	6	7
1 Poniedz.	1 Wtorek	1 Środa	1 Czwart.	1 Piątek	1 Sobota	1 **Niedziela**
2 Wtorek	2 Środa	2 Czwart.	2 Piątek	2 Sobota	2 **Niedziela**	2 Poniedz.
3 Środa	3 Czwart.	3 Piątek	3 Sobota	3 **Niedziela**	3 Poniedz	3 Wtorek
4 Czwart.	4 Piątek	4 Sobota	4 **Niedziela**	4 Poniedz.	4 Wtorek	4 Środa
5 Piątek	5 Sobota	5 **Niedziela**	5 Poniedz.	5 Wtorek	5 Środa	5 Czwart.
6 Sobota	6 **Niedziela**	6 Poniedz.	6 Wtorek	6 Środa	6 Czwart.	6 Piątek
7 **Niedziela**	7 Poniedz.	7 Wtorek	7 Środa	7 Czwart.	7 Piątek	7 Sobota
8 Poniedz.	8 Wtorek	8 Środa	8 Czwart.	8 Piątek	8 Sobota	8 **Niedziela**
9 Wtorek	9 Środa	9 Czwart.	9 Piątek	9 Sobota	9 **Niedziela**	9 Poniedz.
10 Środa	10 Czwart.	10 Piątek	10 Sobota	10 **Niedziela**	10 Poniedz.	10 Wtorek
11 Czwart.	11 Piątek	11 Sobota	11 **Niedziela**	11 Poniedz.	11 Wtorek	11 Środa
12 Piątek	12 Sobota	12 **Niedziela**	12 Poniedz.	12 Wtorek	12 Środa	12 Czwart.
13 Sobota	13 **Niedziela**	13 Poniedz.	13 Wtorek	13 Środa	13 Czwart.	13 Piątek
14 **Niedziela**	14 Poniedz.	14 Wtorek	14 Środa	14 Czwart.	14 Piątek	14 Sobota
15 Poniedz.	15 Wtorek	15 Środa	15 Czwart.	15 Piątek	15 Sobota	15 **Niedziela**
16 Wtorek	16 Środa	16 Czwart.	16 Piątek	16 Sobota	16 **Niedziela**	16 Poniedz.
17 Środa	17 Czwart.	17 Piątek	17 Sobota	17 **Niedziela**	17 Poniedz.	17 Wtorek
18 Czwart.	18 Piątek	18 Sobota	18 **Niedziela**	18 Poniedz.	18 Wtorek	18 Środa
19 Piątek	19 Sobota	19 **Niedziela**	19 Poniedz.	19 Wtorek	19 Środa	19 Czwart.
20 Sobota	20 **Niedziela**	20 Poniedz.	20 Wtorek	20 Środa	20 Czwart.	20 Piątek
21 **Niedziela**	21 Poniedz.	21 Wtorek	21 Środa	21 Czwart.	21 Piątek	21 Sobota
22 Poniedz.	22 Wtorek	22 Środa	22 Czwart.	22 Piątek	22 Sobota	22 **Niedziela**
23 Wtorek	23 Środa	23 Czwart.	23 Piątek	23 Sobota	23 **Niedziela**	23 Poniedz.
24 Środa	24 Czwart.	24 Piątek	24 Sobota	24 **Niedziela**	24 Poniedz.	24 Wtorek
25 Czwart.	25 Piątek	25 Sobota	25 **Niedziela**	25 Poniedz.	25 Wtorek	25 Środa
26 Piątek	26 Sobota	26 **Niedziela**	26 Poniedz.	26 Wtorek	26 Środa	26 Czwart.
27 Sobota	27 **Niedziela**	27 Poniedz.	27 Wtorek	27 Środa	27 Czwart.	27 Piątek
28 **Niedziela**	28 Poniedz.	28 Wtorek	28 Środa	28 Czwart.	28 Piątek	28 Sobota
29 Poniedz.	29 Wtorek	29 Środa	29 Czwart.	29 Piątek	29 Sobota	29 **Niedziela**
30 Wtorek	30 Środa	30 Czwart.	30 Piątek	30 Sobota	30 **Niedziela**	30 Poniedz.
31 Środa	31 Czwart	31 Piątek	31 Sobota	31 **Niedziela**	31 Poniedz.	31 Wtorek

Objaśnienie tablicy: Chcemy np. znaleść, jaki dzień tygodnia przypada w dniu 24 lutego 1893 roku? W tablicy **A.** znajdujemy rok 1893 (dziesiąta rubryka w szóstej linji między latami zwyczajnemi) od którego posuwając się poziomo pod rubrykę „Luty" znajdujemy cyfrę 3. Teraz w tablicy **B.** pod cyfrą 3 szukamy daty 24, obok niej znajdujemy Piątek. Dzień zatem 24 lutego 1893 r. przypada w Piątek. Inny przykład: W jakim dniu przypada 1 Stycznia 1900 r.? W tablicy **A.** znajdujemy r. 1900 (ostatnia rubryka u dołu pomiędzy latami zwyczajnemi) a posuwając się poziomie pod rubryką „Styczeń", spotykamy cyfrę 1. Szukając w tablicy **B.** w rubryce oznaczonej cyfrą 1 obok daty 1-go znajdziemy „Poniedziałek". Zatem 1-szy styczeń 1900 roku przypada w poniedziałek.

DZIAŁ ASTRONOMICZNO-METEOROLOGICZNY.

Nasz systemat planetarny składa 8 planet wielkich (włącznie z ziemią) i pierścień planetoid, których liczba, dotychczas znana, wynosi 287. Oprócz tego do systematu słonecznego należą jeszcze komety pojedyncze i zbiorowiska meteorytów. Niektóre planety posiadają księżyce.

Słońce jest 1,253,000 większe niż ziemia. Księżyc okrąża ziemię w ciągu 27 dni i 8 godzin; odległość jego od ziemi wynosi 386,000 kilometrów; względna wielkość w stosunku do ziemi ma się jak 1:49. Średnica ziemi wynosi 12,765 kilometrów; średnia odległość ziemi od słońca = 149 miljonów kilometrów; najmniejsza odległość= $146^1/_2$ miljonów kilometrów.

TABELKA PLANET:

Nazwa planety	Czas obiegu około słońca	Odległość od słońca w miljonach kilometrów			Wielkość w porównaniu z ziemią
		najmniejsza	średnia	największa	
Merkury	88,0 dni	46	58	70	19 razy mniejszy
Wenus	224,7 „	107	108	109	o $^1/_{10}$ objęt. mniejsza
Mars	1 rok 321,7 „	206	227	248	7 razy mniejszy
Jowisz	11 lat 314,8 „	738	775	813	1289 „ większy
Saturn	29 „ 166,5 „	1344	1424	1504	654 „ „
Uranus	84 „ 6,0 „	2731	2831	2864	87 „ „
Neptun	164 „ 286,0 „	4446	4487	4527	105 „ „

Tabelka niniejsza wskazuje jednocześnie porządek planet, licząc od słońca. Pierścień planetoid znajduje się pomiędzy Marsem a Jowiszem; ziemia pomiędzy Wenus a Marsem.

Planety, których orbity znajdują się wewnątrz orbity ziemskiej (Merkury, Wenus), nazywają się planetami *dolnemi*, inne planety nazywają się *górnemi*. Planety dolne krążą do około słońca po drogach eliptycznych; obserwowane z ziemi, skutkiem złudzenia optycznego oddalają się od słońca, lub się do niego zbliżają. Punkty, w których Wenus i Merkury najdalej oddalają się (kątowo) od słońca na wschód i zachód, nazywają się punktami *największego zboczenia wschodniego lub zachodniego*. W tych tylko właściwie momentach obiedwie planety mogą być najlepiej widzialne: w pierwszym wypadku—wieczorem, w drugim—rano, ponieważ albo zachodzą prędzej albo wschodzą wcześniej. Chwila, w której planeta wraz ze słońcem znajduje się na jednej płaszczyznie z ziemią, nazywa się *konjunkcją* planety ze słońcem. W ogóle konjunkcją dwóch ciał niebieskich nazywa się moment, kiedy obadwa ciała i ziemia znajdują się na jednej płaszczyznie. W języku astronomicznym mówi się wówczas, iż obadwa ciała mają to samo „proste wzniesienie," t. j. znajdują się na tym samym południku; jedno więcej ku północy lub południowi niż drugie. Jeżeli obadwa ciała, widziane z ziemi, znajdują się obok siebie, wówczas wschodzą i zachodzą prawie jednocześnie. Planety znajdują się w *opozycji*, jeżeli zajmują wprost przeciwne strony nieba; wtedy jedno ciało niebieskie wschodzi wówczas, gdy drugie zachodzi. Podczas opozycji planet ze słońcem, należy ich szukać na południku o północy, kiedy słońce przechodzi przez południk na drugiej półkuli. Pozycja ciała niebieskiego pomiędzy

konjunkcją a opozycją nazywa się *kwadraturą*; jest to pozycja zwykle najkorzystniejsza do obserwacyj. W opozycji i kwadraturze ze słońcem mogą być tylko planety górne. Skutkiem złudzenia optycznego, planety górne poruszają się na niebie w sposób wielce pogmatwany: raz posuwają się naprzód, to znów cofają. Ruchy te do czasu Kopernika nie dawały się wytłómaczyć. Dopiero przyjęcie dla planet dróg eliptycznych, których jedno ognisko zajmuje słońce, wyjaśniło złudne zjawiska. Pozorne te ruchy planet na sferze niebieskiej nazywają astronomowie: ruch ku wschodowi — *ruchem prostym*, ku zachodowi *ruchem zwrotnym*. Punkta, w których płaszczyzna drogi księżyca przecina się z orbitą ziemską, nazywają się *węzłami* — z tych jeden jest *wstępnym* drugi *zstępnym*. Ponieważ księżyc krąży naokoło ziemi po linji eliptycznej, przeto w dwóch przeciwległych punktach swej drogi raz jest najbliżej, drugi raz najdalej ziemi; pierwszy punkt w języku astronomów nazywa się *perigaeum*, drugi *apogaeum*. Podobnie ziemia w dwóch punktach zbliża się lub oddala od słońca: punkt największej odległości nazywa się *aphelium*, najmniejszej — *perichelium*. Zaćmienia słońca lub księżyca mogą przypadać tylko wtedy, gdy księżyc znajduje się w swych węzłach lub w pobliżu nich.

Wskazówki do odnajdywania planet gołem okiem: *Merkury* świeci jako dość jasna gwiazda zawsze nizko nad horyzontem; planeta nie oddala się zbyt daleko od słońca, szukać więc jej należy zaraz po zachodzie słońca, o zmroku lub przed świtem, w tej okolicy nieba, gdzie zaszło słońce, lub gdzie wiemy, że wejdzie. *Wenus*—znana powszechnie jako „Jutrzenka" lub „Gwiazda wieczorna"—błyszczy jasno na wschodniem lub zachodniem niebie; widoczna dobrze o zmroku lub przy świtaniu. *Marsa*—poznać łatwo po charakterystycznem świetle czerwonem. *Jowisz*, świetna gwiazda—pomieszać ją trudno z innemi, zwłaszcza gdy wiemy mniej więcej jej położenie lub czas wschodu. *Saturn* i *Uranus*, gwiazdy uboższe w światło, zwłaszcza ostatni. Chcąc je znaleźć należy się nieco orjentować na niebie.

Porównawcza tablica czasu w różnych punktach kuli ziemskiej.

(Objaśnienia znaków: *r*= rano, od godz. 4-ej do 10-ej; *d* — dzień, od 10 do 4-ej; *w*= wieczór, od 4-ej do 10 i *n*=noc, od 10-ej do 4-ej.)

Warszawa, godzina 12 w południe:

	godz.	min.	pora		godz.	min.	pora
Abo	12	5	d	Gdańsk	11	50	d
Aleksandrja (Egipt)	12	35	d	Genewa	11	0	d
Altona	11	15	d	Getynga	11	15	d
Amsterdam	10	55	d	Glasgów	10	19	d
Antwerpja	10	53	d	Greenwich	10	36	d
Archangielsk	1	10	d	Grodno	12	11	d
Astrachań	1	48	d	Hamburg	11	18	d
Ateny	12	11	d	Hawanna	5	5	d
Baku	1	55	n	Helsingfors	12	15	r
Berlin	11	29	n	Honkong	6	12	d
Bern	11	5	d	Horn (przylądek)	6	10	r
Bombay	3	28	n	Horodło	12	12	d
Bonn	11	21	d	Irkuck	5	53	r
Brema	11	11	d	Jakuck	7	15	w
Brest	10	18	d	Jeddo	7	59	w
Bruksella	10	53	d	Kair	12	40	d
Charków	1	1	d	Kajenna	7	10	r
Chersoń	12	46	d	Kalisz	11	48	d
Chrystjanja	11	18	d	Kalkuta	4	30	r
Czyta	6	10	w	Kamieniec	12	22	d
Dorpat	12	22	d	Kanton	6	9	w
Drezno	11	20	d	Kazań	1	52	d
Dublin	10	10	d	Kielce	11	50	d
Edynburg	10	23	d	Kijów	12	38	d
Florencja	11	21	d	Kolonja	11	3	d
Frankfurt nad Menem	11	10	d	Konstantynopol	12	31	d

	godz.	min.	pora
Kopenhaga	11	26	d
Kowno	12	11½	d
Kraków	11	55½	d
Królewiec	11	57½	d
Kursk	1	0	d
Lima	5	29	r
Lipsk	11	25	d
Liverpool	10	48	d
Lizbona	9	59	d
Londyn	10	33	d
Lublin	12	6	d
Lyon	10	55	d
Łomża	12	4	d
Łódź	11	53	d
Madera	9	30	r
Madras	3	57	n
Madryt	10	18	d
Marokko	10	6	d
Marsylja	10	57	d
Medjolan	11	12	d
Meksyk	4	0	r
Mitawa	12	21	d
Monachjum	11	12	d
Moskwa	1	6	d
Nangaski	7	14	w
Nankin	6	31	w
Neapol	11	33	d
Niżny Nowgoród	1	33	d
Nowy-York	5	39	r
Nowy Orlean	4	33	r
Ochock	8	9	w
Odessa	12	39	d
Olita	12	12	d
Ostenda	10	47	d
Otaiti	0	38	n
Oxford	10	30	d
Padwa	11	23	d
Palermo	11	39	d
Panama	5	17	r
Paryż	10	45	d
Pekin	6	21	w
Perm	2	11	n
Peszt	11	52	d
Petersburg	12	37	d
Płock	11	55	d
Piotrków	11	55	d
Portsmouth	10	31	d
Praga czeska	11	33	d
Quito	5	21	r
Radom	11	58½	d
Rio Janeiro	7	45	r
Ryga	12	12	d
Rzym	11	25	d
San-Francisco	2	29	n
Siedlce	12	5	d
Strassburg	11	6	d
Stuttgard	11	13	d
Suwałki	12	7½	d
Sydney	8	41	w
Szangaj	6	41	w
Szczecin	11	34	d
Sztokholm	11	48	d
Tobolsk	3	9	n
Tomsk	5	16	r
Trjest	11	30	d
Tulon	11	0	d
Tuluza	10	42	d
Turyn	11	6	d
Tyflis	1	45	d
Ufa	2	9	n
Utrecht	10	55	d
Waszyngton	5	28	r
Wenecja	11	22	d
Wiatka	1	50	d
Wiedeń	11	41	d
Wilno	12	17	d
Wrocław	11	44	d
Wyborg	12	31	d
Zurych	11	11	d

Różnica czasu dla głównych miast Królestwa:

Kalisz	— 12	minut	
Kielce	— 10	„	
Lublin	+ 6	„	
Łomża	+ 4	„	
Łódź	— 7	„	
Piotrków	— 5	minut	
Płock	— 5	„	
Radom	— 1½	„	
Siedlce	+ 5	„	
Suwałki	+ 7½	„	

Biura telegraficzne regulują zegary w całem państwie według czasu petersburskiego. Różnica wynosi, licząc okrągło, 37 minut. Kiedy w Warszawie jest godzina 12-ta, w Petersburgu jest godz. 12 min. 37 sek. 8.

W części kalendarzowej wschód i zachód słońca obliczono dla horyzontu Warszawy, w innych miejscowościach wschód i zachód różnią się w zależności od położenia jeograficznego Dla Królestwa różnica ta nie przewyższa kilku lub kilkunastu minut.

Położenie jeograficzne Warszawy jest następujące:
Długość jeograficzna: 38° 41' 25" od Ferro, czyli 21° 1' 15" od Greenwich.
Szerokość jeograficzna: 50° 13'.

Tablica przemiany czasu słonecznego na średni.

		Minut	sek.			Minut	sek.
Styczeń	1	+ 3	8	Lipiec	5	+ 4	1
	6	+ 6	1		10	+ 4	9
	11	+ 8	2		15	+ 5	5
	16	+ 10	0		20	+ 5	9
	21	+ 11	6		25	+ 6	1
	31	+ 13	7		30	+ 6	1
Luty	5	+ 14	3	Sierpień	4	+ 5	8
	10	+ 14	6		9	+ 5	2
	15	+ 14	5		14	+ 4	5
	20	+ 14	0		19	+ 3	4
	25	+ 13	4		24	+ 2	2
	2	+ 12	4		29	+ 0	8
Marzec	7	+ 11	3	Wrzesień	3	— 0	7
	12	+ 10	0		8	— 2	3
	17	+ 8	6		13	— 4	0
	22	+ 7	1		18	— 5	8
	27	+ 5	6		23	— 7	6
	1	+ 4	0		28	— 9	3
Kwiecień	6	+ 2	5	Październik	3	— 10	9
	11	+ 1	1		8	— 12	6
	16	— 0	2		13	— 13	3
	21	— 1	3		18	— 14	7
	26	— 2	3		23	— 15	5
	1	— 3	1		28	— 16	1
Maj	6	— 3	6	Listopad	2	— 16	2
	11	— 3	9		7	— 16	2
	16	— 3	9		12	— 15	7
	21	— 3	8		17	— 14	9
	26	— 3	4		22	— 13	7
	31	— 2	8		27	— 12	2
Czerwiec	5	— 2	0	Grudzień	2	— 10	4
	10	— 1	1		4	— 8	4
	15	+ 0	0		12	— 6	1
	20	+ 1	0		17	— 3	7
	25	+ 2	1		22	— 1	2
	30	+ 3	1		27	+ 1	2
					31	+ 3	5

Objaśnienie. Czasem słonecznym nazywamy czas, mierzony ruchem słońca. Czas ten wskazują zegary słoneczne. Kiedy słońce przechodzi przez południk, w danej miejscowości jest południe rzeczywiste. Czasem średnim nazywamy czas, mierzony ruchem „urojonego słońca", które winno poruszać się równomiernie w płaszczyźnie równika ziemskiego. Czas słoneczny tylko cztery razy do roku (15 kwietnia, 15 czerwca, 1 września i 25 grudnia) równa się czasowi średniemu. Zwykle różni się — jak to wskazuje załączona tablica—o kilka lub kilkanaście minut. Gdy np. w d. 7 marca kompas wskazuje południe według czasu średniego, wskazywanego przez wszystkie zegary, jest godzina 12, min. 11, sek. 3.

DZIAŁ METROLOGICZNY.

MONETY.

Jednostką monetarną w obrębie państwa ruskiego jest *rubel srebrny*, zawierający 4 złotniki i 21 doli czystego srebra. Rubel=100 kopiejkom.

Moneta złota: Imperjał, próby 86,4 wartości nominalnej 10 rubli; półimperjał, wartości nominal. 5 rubli; czerwoniec, czyli dukat, wartości nominalnej 3 rubli.

Moneta srebrna: próby 83 i 86,4: rubel srebrny, pół rubla, ćwierć rubla.

Moneta zdawkowa srebrna: próby 48. (Moneta nowego stempla zredukowaną jest pod względem wagi w ten sposób, że wartość jej rowna się połowie nominalnej): 20 kopiejek, 15 kopiejek, 10 kopiejek i 5 kopiejek.

Moneta zdawkowa miedziana wybija się w stosunku 50 rubli z puda miedzi. W obiegu znajdują się monety miedziane: 5 kopiejek, 3 kopiejki, 2 kopiejki, 1 kopiejka, $^1/_2$ i $^1/_4$ kopiejki.

Bilety kredytowe: 100 rubli, 25 rubli, 10 rubli, 5 rubli, 3 ruble i 1 rubel.

Prócz tego lokalną wartość posiadają:

Monety W. Ks. Finlandzkiego, srebrne: marka = 100 penni= 25 kop.; 2 marki, 75 penni, 50 penni i 25 penni; papiery: bilety banku finlandzkiego po 1, 3, 10, 40 i 100 marek.

Monety bite dla Gruzji: podwójny abaz = 40 kop.; abaz, pół abaz i szaur = 5 kopiejek.

Monety kraju Turkestańskiego, srebrne: koj-tiuak = 12 rubli 50 kop.; tili = 18 kokanom = 3 rs. 60 kop.; sar-kumysz — 10 miskalom= 2 rub., miskal= 20 kop.; kokan=20 kop., myri=5 kop., kara-tenga=16 pulom=5 kop.

Względną wartość monet zagranicznych, w porównaniu z rublem srebrnym, wskazuje następująca tabliczka:

Tabliczka porównawcza monet.

Nazwa kraju	MONETY	Wartość w rublach i kopiejkach srebrem	
		Rs.	Kop.
Anglja	Funt szterling=20 szylingom=240 pensom	6	20.4
„	Korona (Crown)	1	45
Austrja	Gulden czyli floren=100 krajcarom	—	61.73
„	Korona (Sovereigndor)=$13^1/_2$ fl.	8	61.17
„	Dukat=$4^1/_2$ fl.	2	96.44
„	Dukat węgierski	2	95.49
Belgja	Frank=100 centimom	—	25
Brazylja	Milreis=1000 reisom	1	47.7
Chiny	Tael (lieng, luc, unc,)=100 mezom czyli ci=100 fanom v. kaudarinom = 1000 li v. qau=10000 sce=100.000 giu	1	99.28

Nazwa kraju	MONETY	Wartość w rublach i kopiejkach srebrem	
		Rs.	Kop.
Danja	Rigsdaler=100 oerom=6 markom	—	70.42
„	Marka=16 szylingom=80 fenigom	—	11.74
„	Pestol (Frederiksdor i Kristiandor	5	12.4
Egipt	Monety tureckie.		
Francja	Frank=20 sou=100 centimom	—	25
Grecja	Drachma=100 leptom	—	21.24
Hiszpanja	Real=100 centimossom	—	6.25
„	Duros=2 skudom=20 nealom=600 marovedisom	1	28.6
„	Peseto=5 realom.	—	23.2
„	Dublora=100 realom	6	44.2
Japonja	Yen=100 senom	1	35
Meksyk	Pezo (piastr)=100 centawosom	1	32.9
„	Uncja=4 pistolom=16 perom	20	30.03
Niderlandy	Gulden=100 centom	—	52.6
„	Dukat (czerwony złoty)	2	94.8
„	Wilhelmsdor	5	9.99
„	Reichsthaler.	1	31.28
Niemcy	Marka (Reichsmarke)=100 fenigom	—	31.05
„	Talar=30 srebrn. grosz.=300 fenigom=3 markom	—	—
„	Banko marka hamburska=16 szylingom	—	45.5
Norwegja	Specjesthaler=5 ortom=4 kronom	1	40
„	Ort=24 szylingom; krona=30 szylingom	—	—
Persja	Tuman=10 keranom=20 panabatom— 200 szahi	3	12.5
Portugalja	Milreis=1000 =reisom	1	47.7
„	Korona (Coroa)=10000 reisom	12	97.7
„	Tostoes=10 milreisom	—	14
Rumunja	Leja (piaster)=100 bani	—	25
Serbja	Dinar=100 parom.	—	25
Stany Zjednocz. Ameryki Półn.	Dolar=10 dimom 100 centom=1000 milsom	1	32.6
„	Eagle=10 dolarom	12	93
Szwajcarja	Monety francuzkie.		
Szwecja	Riksdaler (krona) 100 oere	—	35.4
„	Dukat	2	91.9
Turcja	Piastr turecki=40 parom= 120 asprom	—	5.5
„	Kiesa złota (kis)=30,000 piastrów	1670	75.5
„	Kiesa srebrna (kesser)=500 piastrom	24	84.3
„	Lira, czyli funt turecki (juslik medżidie)=100 piast.	5	56.8
Włochy	Lir=100 centesimom	—	25
„	Skud=5 lirom	1	25

MIARY DROŻNE.

Tabliczka porównawcza.

	Sążnie ruskie	Sążnie warszawsk o	Metry francuzkie
Wiorsta ruska =	500	617,5	1066,8
Mila jeograficzna=$^1/_{15}$ stopnia równika =	3471,8	4286,7	7420,4
Mila polska z r. 1819=8 staj milowych =	4000	4938,8	8534,2
Mila polska pocztowa=7 wiorst =	3500	4319	7467,6
Kilometr francuzki =	466,7	587,7	1000
Francuzka mila pocztowa =	2086,8	2576,2	4452,3
Mila angielska =	754,1	931,3	1609,3
Mila morska, czyli włoska =	868,2	1073,5	1855,1

MIARY POWIERZCHNI.

Tabliczka porównawcza.

	Diesiatyny	Morgi	Hektary
1. Diesiatyna prawna=2400 sążniom kwadratow. = 1 Diesiatyna ekonomiczna=3200 sążni kw. =	1 1,3332	1,9513 2,6018	1,09250 1,45675
2. Włóka n. p =30 morgom 1 Mórg n. p.=300 pr. k. . . . . =	0,5125	1	0,55978
3. Włóka (Hufe) pruska=30 morgom. Mórg magdeburski czyli reński=180 prętom kw. pruskim (Ruthe) . . . . . =	0,2337	0,45603	0,25532
4. Mórg wied.(Joch)=400 pr. kw.=1600 sążni kw. =	0,5268	1,02957	0,57531
5. Hektar franc. = 100 ares = 1000 metrów kw. =	0,9153	1,78612	1
6. Acre angiel.=fardingdeel 160 poles. kwadr.=4840 yardes kwadr. . . . . = 1 włóka ang. (yard forand)=30 acres. 1 Hide of land=100 acr.	0,3704	0,3704	0,40467

MIARY OBJĘTOŚCI CIAŁ SYPKICH.

Tabliczka porównawcza.

	Czetwierty	Korce warszawskie	Hektolitry
Czetwiert ruska=8 czetwerikom=64 garncom rus.= $17^1/_{15}$ wiader. . . . . =	1	1,6386	2,0974
Korzec=4 wierci=32 garnce . . . . . = Łasztom 30 korcy. Miary niemieckie porównano z francuzkiemi.	0,610270	1	1,28
1 Łaszt handlowy=60 szefli . . . . . =	15,7084	25,7640	49,9769
1 Winspel=2 malter=24 szefli. Łaszt do pszenicy i żyta=3 winspel=72 szefli. 1 Łaszt do jęczmienia i owsa=2 winspel=48 szefli			
Metzen wiedeński=4 viertel=16 maasel=64 futermaasel=128 becher . . . . . = 1 Muth=30 metzen	0,2932	0,4805	0,61499
Hektolitr=100 litrom . . . . . =	0,4764	0,78125	1
Quarter angielski=8 buchsel=64 gallons . . . =	1,3853	2,2717	2,9078
1 Bushel=8 gallons=9,084 garncy warszawskich = Laszt (Load)=5 quarters.	0,1732	0,2839	0,3634

MIARY OBJĘTOŚCI CIAŁ PŁYNNYCH.

Tabliczka porównawcza.

	Wiadra ruskie	Garnce warszawskie	Litry francuzkie i kwarty pol.
1. Wiadro rus.=10 sztofom v. krużkom=100 czarek=	1	3,0747	12,2896
2. Garniec warszawski=4 kwart.=16 kwaterkom =	0,3254	1	4
3. Ejmer pruski=2 Anker=60 kwart. . . . . = 1 Kwarta (Quart). . . . . =	5,5902 0,0932	17,1755 0,2863	68,7618 1,1460
4. Ejmer wiedeń=40 maas=164 Seidel=1312 Pfiff =	4,7207	14,5039	58,0156
5. Hektolitr francuzki=100 litrów . . . . . =	8,1308	25	100
6. Gallon. angielski= 4 Quarts=8 Pints . . . . =	0,3696	1,1355	4,5420

MIARY i WAGI.

Tabliczka porównawcza.

	Funty ruskie	Funty warszawskie	Kilogramy francuzkie
1. Funt russki= 32 łutom= 96zołot.= 9216 = doli =	1	1,0096	0,4094
1 Pud=40 funtom . . . . . =	40	40,3831	16,3755
1 Berkowiec=10 pudom . . . . . =	400	403,1312	163,7552
2. 1 Funt warsz.= 2 grzywnom=32 łutom (1 łut=4 drachmy, drachma=3 skrupuły, skrupuł= 24 grany, 1 gran=11 miligramów) . . . . . =	0,9905	1	0,405
Centnar=4 kamieniom=100 funtom . . . . =	99,0512	100	30,5501
3. Funt pruski nowy=1 funt. celno-niemieckiemu=30 lutów = 300 Quentchen. . . . . =	1,2213	1,2330	0,500
Centnar związku celnego niemiec=100 funt. . =	122,1335	123,3035	50
Funt pruski dawny= 32 łut. = 128 Quentchen =	1,1442	1,1534	0,467
Centnar= 110 funtom . . . . . =	125,6420	126,8748	51,4482
Schifflast (Łaszt okrętowy)=4,000 funtom.			
4. Funt wiedeński=32 lutom=128 Quentchen . . =	1,3679	1,3810	0,5600
Centnar=5 kamieni=100 funtom . . . . . =	136,7925	138,1027	56,0012
5. Kilogram francuzki= 10 hektogramom= 100 dekagramom=1000 gramom . . . . . =	2,4427	2,4661	1
6. Funt handlowy angielski (Avoir du poids)=16 uncji=156 drachm . . . . . =	1,1079	1,1185	0,4536
Centnar (Hundredweigt)=4 quarters=112 funt. =	124,0848	125,2742	50,7969
Ton=20 cent.=2240 funtom . . . . . =			
Funt angielski Troy (menniczny)= 20 uncjom= 400 pennyweghts=9600 grams. . . . . =	0,9117	0,9117	0,3732

MIARY DŁUGOŚCI.

Tabliczka porównawcza.

	Cale ruskie	Cale warszawskie	Milimetry francuzkie
1. Sążeń ruski= 3 arszynom= 7 stopom= 84 calom= 840 linjom . . . . . =	84	88,8984	2133,56
1 Arszyn=16 werszkom . . . . . =	28	26,6328	711,187
2. 1 Sążeń warsz.= 3 łokciom = 6 stopom= 72 calom=864 linjom . . . . . =	68,0327	72	1728,0
1 Łokieć=2 stopom=24 calom=288 linjom . =	22,6776	24	576,0
3. Miary niemieckie porównano z francuzkiemi.			
4. 1 Sążeń wiedeński= 6 stopom= 72 calom= 864 linjom . . . . . =	74,6550	79,0097	1896,20
1 Łokieć wiedeński=32 calom . . . . . =	30,6740	32,4646	779,10
1 Stopa wiedeńska (Schuh)=12 cali=144 linji =	12,4423	13,1638	316,10
5. Metr=10 decimetrom=100 centimetrom . . . =	39,3708	41,6667	1000
6. Yard angielski= 3 stopom (foot) = 36 cali (inches)= 432 linji (lines) . . . . . =	36	38,0993	914,38
1 Sążeń=2 yardom=6 stopom . . . . . =	72	76,1986	1828,76
1 Stopa=12 cali=14 linji. . . . . =	11	12,6998	304,65

TABLICE POMOCNICZE

do zamiany jednych miar i wag na drugie.

a) Łokci polskich na arszyny, metry, jardy i łokcie austrjackie.

łokcie polsk.	arszyny	metry	jardy	łokcie austrjack.
1	0,781	0,557	0,663	0,774
2	1,562	1,115	1,326	1,557
3	2,343	1,673	1,988	2,321
4	3,124	2,230	2,651	2,096
5	4,905	2,788	3,314	3,870
6	4,686	3,345	3,977	4,643
7	5,467	4,903	4,640	5,417
8	6,248	4,461	5,302	5,192
9	7,029	5,018	5,965	6,966
10	8,910	5,576	6,629	7,739
20	16,220	11,152	12,258	14,479
30	24,330	17,528	18,887	22,218
40	32,140	23,104	25,516	29,957
50	40,949	28,680	31,140	36,695
60	48,759	34,256	37,769	44,436
70	56,569	40,832	44,403	51,175
80	64,379	46,408	50 32	59,914
90	72,189	51,984	56,165	66,654
100	80,999	57,560	61,794	73,390

b) Arszynów na łokcie polskie, metry, jardy i łokcie austrjackie.

arszyny	łokcie polsk.	metry	jardy	łokcie austr.
1	1,223	0,771	0,868	0,991
2	2,447	1,542	1,736	1,983
3	3,670	2,313	2 33	2,774
4	4,894	2,884	3,111	3,965
5	6,117	3,855	3,889	4,956
6	7,341	4,627	4,667	5,948
7	8,564	4,098	5,444	6,939
8	9,788	5,669	6,222	7,930
9	11,011	6,940	7	8,921
10	13,235	7,711	7,778	9,913
20	24 69	14,422	15,556	18,825
30	37 04	21,133	23,333	27,738
40	49,339	28,845	31,111	36,651
50	61 73	35,556	38,889	45,564
60	74,008	42,267	46,667	54,477
70	86,242	79,978	54,445	63,390
80	98,008	56,980	62,223	73,303
90	111,112	64,201	70,101	82,216
100	123,147	71,112	77,779	91,129

c) metrów, jardów i łokci austrjackich na łokcie polskie i arszyny.

metry	łokcie polsk.	arszyny	jardy	łokcie polsk.	arszyny	łokcie austr.	łokcie polsk.	arszyny
1	1,173	1,140	1	1,156	1,128	1	1,235	1,109
2	3,147	2,281	2	3,117	2,257	2	2,170	2,119
3	5,121	4,122	3	4,176	3,385	3	4,205	3,329
4	6,194	5,162	4	6,235	5,114	4	5,240	4,238
5	8,168	7,103	5	7,193	6,242	5	6,275	5,148
6	10,141	8,143	6	9,252	7,171	6	8,211	6,258
7	12 15	9,184	7	11,111	8,299	7	9,246	7,167
8	13,189	11,225	8	12,969	10,228	8	10,281	8,177
9	15,162	12,165	9	14,228	11,156	9	12,216	9,186
10	17,136	14,206	10	15,287	12,285	10	13,251	10,196
20	34,272	28,412	20	31,274	25,771	20	27,502	21,292
30	52,08	42,618	30	47,261	38,58	30	40,753	32,383
40	69,344	56,824	40	63,548	61,743	40	54,004	43,384
50	86,180	70,030	50	79,235	74,228	50	67,255	54,708
60	104,116	84,236	60	95,122	85,715	60	81,506	65,776
70	121,52	98,442	70	111,009	100	70	94,757	76,872
80	138,388	112,648	80	126,896	112,386	80	108,008	87,969
90	156,224	126,854	90	142,783	125,971	90	121,259	98,064
100	173,060	140,060	100	458,670	128,557	100	135,510	109,160

d) Zamiana włók i mórg na diesiatiny i na odwrót.

włók	diesiatin	mórg	diesiatin	diesiatin	włók	diesiatin	mórg
1	15,37	1	0,5124	1	0,06504	1	1,951
2	30,74	2	1,0249	2	0,13008	2	3,902
3	46,12	3	1,5374	3	0,19513	3	5,851
4	61,49	4	2,0498	4	0,26017	4	7,805
5	76,87	5	2,5623	5	0,33522	5	9,756
6	92,24	6	3,0748	6	0,39026	6	11,708
7	107,61	7	3,5872	7	0,45531	7	13,659
8	122,99	8	4,0997	8	0,52035	8	15,610
9	138,36	9	4,6112	9	0,58540	9	17,562
10	153,75	10	5,1246	10	0,65044	10	19,513
20	307,49	20	10,2493	20	1,30089	20	39,026
30	461,22	30	15,3740	30	1,95133	30	58,540
40	614,90	40	20,4987	40	2,60178	40	78,053
50	768,70	50	25,6234	50	3,35223	50	97,566
60	922,44	60	39,7481	60	3,90267	60	117,080
70	1076,18	70	35,8727	70	4,55312	70	136,593
80	1229,92	80	40,9974	80	5,20357	80	156,107
90	1383,66	90	46,1221	90	5,85401	90	175,620
100	1537,40	100	51,2468	100	6,50146	100	195,133
200	3074,98	200	102,4937	200	13,00893	200	390,267
300	4612,21	300	153,7405	300	19,51339	300	585,401
400	6149,02	400	204,9874	400	26,01786	400	780,053
500	7687,02	500	256,2342	500	33,52232	500	975,669
600	9224,43	600	307,4814	600	39,02679	600	1170,803
700	10761,82	700	358,7279	700	45,53125	700	1355,937
800	12299,21	800	409,9748	800	52,03572	800	1561,071
900	13836,65	900	461,2216	900	58,54018	900	1756,205
1000	15374,05	1000	512,4685	1000	65,01464	1000	1951,339

e) Zamiana kilogramów na funty ruskie.

400½ kilogr.=1000 funt. rus—1000 klg.=244 f. rus. 18 z. 52 d.—1 kilg. 10 hektg.= 2 f. 42½ z. — 1 hek. 10 dek.=23½ z. — 1 dek. 10 gram.=2½ z.

zagran.	ruskie			zagran.	ruskie			zagran.	ruskie			zagran.	ruskie			zagran.	ruskie			zagran.	ruskie		
k.	p.	f.	z.	k.	p.	f.	z.	k.	p.	f.	z.	k.	p.	f.	z.	k.	p.	f.	z.	k.	p.	f.	z.
1/8		—	29₃	15	1	36	60	33	2	—	56	51	3	4	52	69	4	8	47	87	5	12	43
1/4		—	58₆	16	1	39	7	34	2	3	2	52	3	6	94	70	4	10	90	88	5	14	85
1/2		1	21₂	17	1	1	49	35	2	5	45	53	3	9	40	71	4	13	36	89	5	17	32
3/4		1	80	18	1	3	92	36	2	7	87	54	3	11	83	72	4	15	78	90	5	19	74
1		2	42₄	19	1	6	38	37	2	10	34	55	3	14	29	73	4	18	25	91	5	22	20
2		4	85	20	1	8	80	38	2	12	76	56	3	16	72	74	4	20	67	92	5	24	68
3		7	31	21	1	11	27	39	2	15	23	57	3	19	10	75	4	23	14	93	5	27	9
4		9	74	22	1	12	69	40	2	17	65	58	3	21	61	76	4	25	56	94	5	29	52
5		12	20	23	1	16	16	41	2	20	11	59	3	24	7	77	4	28	3	95	5	31	93
6		15	63	24	1	18	58	42	2	22	53	60	3	26	49	78	4	30	45	96	5	34	41
7		17	9	25	1	21	5	43	2	25	—	61	3	28	92	79	4	32	87	97	5	36	83
8		19	51	26	1	23	47	44	2	27	43	62	3	31	38	80	4	35	34	98	5	39	29
9		21	94	27	1	25	89	45	2	29	85	63	3	33	31	81	4	37	76	99	6	1	72
10		24	40	28	1	28	36	46	2	32	31	64	3	36	27	82	5	—	23	100	6	4	19
11		26	83	29	1	30	78	47	2	34	74	65	3	38	69	83	5	2	65				
12		29	29	30	1	33	25	48	2	37	20	66	4	1	26	84	5	5	12				
13		31	72	31	1	35	67	49	2	39	63	67	4	3	58	85	5	7	54				
14		34	18	32	1	38	14	50	3	2	9	68	4	6	5	86	5	10	—				

f) Zamiana centnarów na pudy, oraz funtów polskich na russkie i na odwrót.

Ilość cent.	Czyni pudów	Funt. polsk.	Czyni funtów russkich	Ilość pudów	Czyni centnarów	Funtów russkich	Czyni funtów polskich
1	2,476	1	0,9905	1	0,4038	1	1,009
2	4,952	2	1,9810	2	0,8076	2	2,019
3	7,428	3	2,9715	3	1,2114	3	3,028
4	9,905	4	3,9620	4	1,6153	4	4,038
5	12,381	5	4,9525	5	2,0191	5	5,047
6	14,857	6	5,9430	6	2,4229	6	6,057
7	17,333	7	6,9335	7	2,8268	7	7,067
8	19,810	8	7,9241	8	3,2306	8	8,076
9	22,286	9	8,9146	9	3,6348	9	9,086
10	24,762	10	9,9051	10	4,0383	10	10,095
20	49,525	20	19,8102	20	8,0766	20	20,191
30	74,288	30	29,7153	30	12,1149	30	30,287
40	99,051	40	39,6205	40	16,1532	40	40,383
50	123,814	50	49,5256	50	20,1915	50	50,478
60	148,576	60	59,4307	60	24,2296	60	60,574
70	173,339	70	69,3358	70	28,2681	70	70,670
80	198.102	80	79,2410	80	32,3065	80	80,766
90	222,865	90	89,1461	90	36,3444	90	90,862
100	247,628	100	99,0512	100	40,3831	100	100,957
200	495,256	200	198,1015	200	80,7662	200	201,915
300	742,884	300	297,1538	300	121,1463	300	302,873
400	990,512	400	396,2050	400	161,5825	400	403,831
500	1238,140	500	495,2563	500	201,9156	500	504,789
600	1485,769	600	594,3076	600	242,2987	600	605,746
700	1733,397	700	693,3588	700	282,6818	700	706,704
800	1981,025	800	792,4101	800	323,0650	800	807,662
900	2228,653	900	891,4614	900	363,4481	900	908,620
1000	2476,281	1000	990,5126	1000	403,8312	1000	1009,578

g) Zamiana korcy na czetwerti i naodwrót.

Korcy polskich	Czyni czetwerti russkich	Ilość czetwer.	Czyni korcy
1	0,610	1	1,638
2	1,220	2	3,277
3	1,830	3	4,910
4	2,441	4	6,554
5	3,051	5	8,193
6	3,661	6	9,831
7	4,271	7	11,470
8	4,882	8	13,109
9	5,482	9	14,747
10	6,102	10	16,386
20	12,205	20	32,772
30	18,308	30	49,158
40	24,410	40	65,544
50	30,513	50	81,930
60	36,616	60	98,317
70	42,718	70	114,703
80	48,821	80	131,089
90	54,924	90	147,475
100	61,027	100	163,861
200	122,054	200	327,723
300	183,081	300	491,585
400	244,108	400	655,447
500	305,135	500	819,308
600	366,162	600	983,170
700	427,189	700	1147,032
800	488,216	800	1310,894
900	549,248	900	1474,755
1000	610,270	1000	1638,617

h) Zamiana garncy na wiadr i naodwrót.

Ilość garncy	Czyni wiader	Ilość wiader	Czyni garncy
1	0,3254	1	3,0724
2	0 6509	2	6,1448
3	0,9764	3	9,2172
4	1,3019	4	12,2896
5	1,6273	5	15.3620
6	1,9528	6	18,4344
7	2,2783	7	21,5068
8	2,6038	8	24,5792
9	2,9293	9	27,6516
10	3,2547	10	30,7040
20	6,5095	20	61,4481
30	9,7643	30	92,1722
40	13,0191	40	122,8963
50	16,2738	50	153,6204
60	19,5286	60	184,3444
70	22,7834	70	215,0685
80	26,0382	80	245,7926
90	29,2929	90	276,5167
100	32,5477	100	307,2407
200	65,0955	200	614,4815
300	97,6432	300	921,7223
400	130,1910	400	1228,9631
500	162,7388	500	1536,2039
600	195,2865	600	1843,4447
700	227,8343	700	2150,6855
800	260,3820	800	2457,9268
900	292,9298	900	2765,1671
1000	325,4776	1000	3072,4079

DZIAŁ HANDLOWY.

Taryfa opłat akcyzowych od wyrobów tytuniowych.

Dla Królestwa Polskiego i Cesarstwa, z wyjątkiem kraju Zakaukazkiego i Syberji.

A) CENA BANDEROLI i WYROBÓW.

		Cena banderoli kopiejek	Cena sprzedażna wyrobów kopiejek
Tytuniu:			
gatunek 1-szy	1 f.	90	dowolna
	1/2 „	45	
	1/4 „	22 1/2	
	1/8 „	11 1/4	
gatunek 2-gi	1/2 „	24	72
	1/4 „	12	36
	1/8 „	6	18
gatunek 3-ci	1/4 „	4 1/2	12
	1/8 „	2 1/2	6
Tabaka:			
	1 „	48	dowolna
	1/2 „	24	
	1/4 „	12	
	1/8 „	6	
Cygara:			
gatunek 1-szy	100 szt.	100	dowolna
	50 „	50	
	25 „	25	
	10 „	10	
	5 „	5	
	2 „	2	
gatunek 2-gi*)		najwyżej	
	25 sztuk	15 50	
	10 „	6 20	
	5 „	3 10	
	2 „	1 1/5 4	

		Cena banderoli kopiejek	Cena sprzedażna wyrob. kopiejek
gatunek 3-ci			najwyżej
	25 sztuk	7 1/2	30
	10 „	3	12
	5 „	1 1/2	6
	2 „	3/5	3
Papierosy:			
gatunek 1-szy			
cygaretty	100 szt.	20	dowolna
papierosy	25 „	5	
	10 „	2	
	5 „	1	
gatunek 2-gi			najwyżej
	20 sztuk	1 4/5	6
	10 „	9/10	3
	5 „	1/2	2
	3 „	1/8	1
Machorka:			
do palenia			najwyżej
do zażywania (band. obniż.)			
	1/4 funt.	2	7
	1/8 „	1	4

*) Gatunek ten ustanowiony jest na mocy ukazu z d. 30 maja 1889 r., wprowadzonego w wykonanie d. 1 (13) września 1889 r.

B) OPŁATY PATENTOWE.

1. Patent dla fabryki wyrobów tytuniowych dla wszystkich miast Królestwa, oprócz fabryk machorki, rub. 300, dla fabryk machorki rubli 200—i po 25 % na dochód miast.

2 Opłata dodatkowa: a) dla fabryk mieszanych, po rubli 5 od każdego warsztatu ręcznego, bez maneża; po rs. 10 od warsztatu ręcznego mechanicznego; po rubli 20 od warsztatu parowego, gażowego lub z manežem konnym; b) od fabryk cygar po kop. 50 od każdego miesiąca; c) od fabryk machorki po rs. 5 od każdego stempla lub żarna ręcznego; po kop. 20 od każdego żarna konnego lub parowego.

3. Patent dla składu hurtowego liści tytuniowych: a) dla handlu tytuniem zagranicznym i krajowym prócz machorki, w miejscowościach 1-go rzędu—250 rubli; 2-go rzędu— 170 rubli; 3-go rzędu—85 rubli; b) dla handlu tytuniem krajowym rubli 170, 110 i 50; c) dla składów machorki rubli 100, 65 i 30 — i po 25% na dochód miast.

4. Patenty dla zakładów sprzedaży wyrobów tytuniowych, a) na sprzedaż wyrobów krajowych i zagranicznych, w miejscowościach 1-go, 2-go i 3-go rzędu rub. 50, 35 i 25; na sprzedaż wyłącznie wyrobów krajowych rubli 15, 10 i 5—i po 25% na dochód miast.

5. Patenty na sprzedaż uliczną (przez roznoszenie) wyrobów wyłącznie krajowych: w stolicach, Warszawie, Rydze i Odesie rubli 5; w innych miejscowościach rubli 3—i po 25% na dochód miast.

Uwaga 1. 25%-towa dopłata na korzyść miast w Królestwie Polskiem pobiera się na mocy uchwały b. komitetu do spraw Królestwa Polskiego, Najwyżej zatwierdzonej 2 lipca 1871 r.

Uwaga 2. Na mocy uchwały rady państwa z d. 2 maja 1886 r. pobiera się jeszcze od świadectw tabacznych, z wyjątkiem patentów akcyzowych na fabryki i składy tytuniu, 15 proc. na poczet składki kwaterunkowej.

Uwaga 3. Wedle cyrkularza min. finansów z 28 września 1882 r. za Nr. 1632, pod względem poboru opłat patentowych od zakładów sprzedaży wyrobów tytuniowych, do *1-go rzędu* należą obiedwie stolice, Warszawa z Pragą, Odesa i Ryga; do *2-go rzędu* w Królestwie Polskiem miasta gubernjalne, Łódź i Wieniawa w pobliżu Lublina; w Cesarstwie wszystkie miasta gubernjalne, portowe prócz Odesy i Rygi, oraz niektóre powiatowe, między niemi Berdyczów i Brześć-Litewski; do *3-go rzędu* wszystkie pozostałe miejscowości.

Taryfa opłat akcyzowych i patentowych od trunków w Królestwie Polskiem.

A) AKCYZA.

1. **Od spirytusu i okowity** ze zboża, ziemniaków, buraków i melasy, oraz od wódek z odpadków buraczano-cukrowych, piany miodowej i wody woskowej (na zasadzie rozporządzenia z d. 21 grudnia 1887 r., wprowadzonego od 1 (13) stycznia 1888 roku) po kop. 9¼ od stopnia i wiadra, czyli 9 rub. 25 kop. od wiadra spirytusu stustopniowego, wedle Trallesa, przy odpowiedniej superacie.

2. **Od wódek z winogrona**, wina i owoców świeżych po kop. 35 w gorzelniach ogniowych i po kop. 41 w gorzelniach parowych, od wiadra objętości alembika, za każdą dobę pędzenia.

3. **Odwódek z owoców** suchych po kop. 7 od stopnia i wiadra bez superaty — wedle wykazania przez aparat kontrolny, lub po rubli 3 kop. 30 w gorzelniach ogniowych i po rubli 5,50 w parowych, od każdego wiadra objętości alembika, za każdą dobę pędzenia.

4. **Od piwa i porteru** po kop. 20 od każdego wiadra objętości kadzi zacierowej, za każdy zacier. Przy wywozie piwa zagranicę, zawierającego najmniej 3% bezwodnego alkoholu, zwraca się akcyza po kop. 15 od wiadra.

5. **Od miodu** do picia po kop. 50 od wiadra objętości kotłów, za każdy dzień działalności fabryki.

6. **Od wódek słodkich**, likieru, araku, koniaku, nalewek i t. p. trunków spirytusowych, wyrabianych z okowity, spirytusu lub wódek, od których akcyza już raz była zapłacona, płaci się akcyzę dodatkową, w stosunku 1 rubla za każde wiadro 40% okowity. Do kontrolowania tej opłaty, wedle przepisów z 9 grudnia 1885 r., służą banderole, naklejone na naczynia z trunkami—w cenie: dla naczynia 1-wiadrowego rub. 1, ½-wiadrowego kop. 50, ¼ wiadrowego kop. 25, 1/10-wiadrowego kop. 10, 1/20-wiadrowego kop. 5, 1/40-wiadrowego kop. 2½, 1/100-wiadrowego kop. 1, 1/200-wiadrowego kop. ½.

B) OPŁATA PATENTOWA

ze zmianami, zaprowadzonemi przez ukaz z dnia 25 maja 1888 r.

1. **Dla gorzelni** i fabryk drożdżowo-gorzelniczych opłata patentowa wynosi po 6 kop. od każdgo wiadra, objętości czynnych w fabryce kadzi fermentacyjnych. (Na zasadzie ukazu z dnia 25 maja 1888 r., (zobacz uwagę 6).

2. **Dla browarów** (z podwyżką od 13 lipca 1885 r.).

A) W Warszawie:

a) od browarów, mających kadzie zacierowe objętości 100 wiader—150 rubli po rub. 1 kop. 50 za każde wiadro po nad 100 wiader;

b) od browarów, mających kadzie zacierowe mniejsze niż 100 wiadrowe—z pierwsze 35 wiader 55 rubli i za każde następne wiadro po rub. 1 kop. 50.

B) W innych miejscowościach:

a) od browarów, mających kadzie zacierowe 100-wiadrowej objętości—50 rub za następne wiadro po nad 100 wiader—50 kop.

b) od browarów, mających kadzie mniejsze niż 100-wiadrowe, za pierwsze 35 wiader 20 rub. i za każde następne wiadro po kop. 50, z dodatkiem 50% na korzyść miast.

3. **Dla fabryk miodu** w całem Królestwie:

a) przy objętościach kotłów od 10 do 20 wiader—rub. 10.

b) za każde następne 10 wiader objętości kotłów po rub. 10, z dodatkiem 50% na korzyść miast.

	Dla skarbu		Dla kas miejskich	
	Rs.	kop.	Rs.	kop.
4. **Dla hurtowych składów piwa i miodu** (wprowadzona od 13 Lipca 1885), lub *hurtowych* składów wina russkiego, z prawem sprzedaży koniaków russkich (wprowadzone d. 1 (13) Września 1887 r.):				
w Warszawie i na Pradze	60	—	30	—
w miastach gubernjalnych i Łodzi	40	—	20	—
w innych miejscowościach	20	—	10	—
5. **Dla dystylarni** wódek: (zobacz uwagę 6):				
w Warszawie i na Pradze	600	—	300	—
w miastach gubernjalnych i Łodzi	300	—	150	—
w innych miastach	225	—	112	50
6. **Dla zakładów rektyfikacji spirytusu i okowity** (zobacz uwagę 6), wedle przepisów z d. 9 Grudnia 1885 r., obowiązujących od d. 1 (13) Stycznia 1886 roku:				
w Warszawie i na Pradze	600	—	300	—
w miastach gubernjalnych i Łodzi	300	—	150	—
w innych miastach	225	—	112	50
we wsiach	225	—	—	—

Oddziały rektyfikacyjne przy gorzelniach i we własnych tych gorzelni aparatach, na zasadzie ukazu z d. 2 Czerwca 1888 r. od opłaty patentowej są wolne. (Na mocy uchwały z d. 9 Maja 1888 r. nie rozciąga się to uwolnienie na rektyfikację spirytusu, wypalanego z materjałów winogronowych, surowych owoców i jagód).

	Dla skarbu		Dla kas miejskich	
	Rs.	kop.	Rs.	kop.
7. **Dla fabryk wódki** pejsachowej w całem Królestwie	25	—	12	50
8. **Dla fabryk lakieru**, politury, perfum i fotogenów w całem Królestwie	10	—	5	—
9. **Dla hurtowych składów wódek** (podwyższona od 13 Stycznia 1886 roku) z prawem sprzedaży wina russkiego (od 1 (13) Września 1887 r.):				
w Warszawie i na Pradze	600	—	300	—
w miastach gubernjalnych i Łodzi	300	—	100	—
w innych miastach	100	—	50	—
10. **Dla handli win** (zob. uwag. 5), z prawem sprzedaży na kieliszki:				
w Warszawie i na Pradze	200	—	100	—
w miastach gubernjalnych i Łodzi	100	—	50	—
w innych miastach	35	—	17	50
11. **Dla handli win** wyłącznie russkich (*hurtowe* patrz wyżej 4):				
w Warszawie i na Pradze	25	—	12	50
w miastach gubernjalnych i Łodzi	15	—	7	50
12. **Dla zakładów gastronomicznych** (zob. uwagę 5), z prawem sprzedaży na kieliszki:	5	—	2	50
w Warszawie i na Pradze	165	—	82	50
w miastach gubernjalnych i Łodzi	55	—	27	50
w innych miastach	35	—	17	50
13. **Dla piwiarni** (bawaryj):				
w Warszawie i na Pradze	55	—	27	50
w miastach gubernjalnych i Łodzi	30	—	15	50
w innych miastach	15	—	7	50
14. **Dla bufetów:**				
a) przy teatrach i na zabawach publicznych w Warszawie	35	—	17	50
w innych miastach	20	—	10	—
b) na parostatkach, w łaźniach i łazienkach	20	—	10	—
c) na stacjach dróg żelaznych: głównych	85	—	42	50
innych	20	—	10	—
d) w resursach i klubach:				
w Warszawie i na Pradze	85	—	42	50
w miastach gubernjalnych i Łodzi	35	—	17	50
w innych miastach	20	—	10	—
15. **Dla szynków** w miastach:				
w Warszawie i na Pradze	275	—	187	50
w miastach gubernjalnych i Łodzi	140	—	70	—
w innych miastach, miasteczkach i osadach	70	—	37	50
16. **Dla karczem** wiejskich	30	—	—	—

Uwaga 1. We wszystkich powyższych zakładach sprzedaży trunków, z wyjątkiem szynków piwa, czyli bawaryj, wolno od 1 (13) września 1887 r. sprzedawać koniaki russkie, ale tylko pędzone z wina.

Uwaga 2. Niezależnie od świadectw patentowych, należy wykupywać również świadectwa gildyjne, odpowiednie do wielkości zakładu, wraz z odpowiednią ilością świadectw handlowych dla subjektów, gdzie takowi są do sprzedaży trunków. Biletów handlowych na zakłady handlowe i przemysłowe nie wykupuje się; zastępują je świadectwa patentowe.

Uwaga 3. Dla urządzenia zakładów sprzedaży trunków na jarmarkach, obok posiadania właściwych patentów, należy wykupywać świadectwa handlowe jarmaczne.

Uwaga 4. Patenty dla gorzelni są tylko roczne od d. 1 (13) lipca. Wszystkie inne wykupuje się od nowego roku, a mogą być od d. 1 (13) lipca półroczne.

Uwaga 5. § 32 Najwyżej zatwierdzonych przepisów rady państwa, z d. 9 grudnia 1885 r. (zob. „Wiestnik finansów“ z roku 1886, Nr. 1 str. 35) dozwoloną została sprzedaż kieliszkową wódek w handlach win i restauracjach bez oddzielnej dopłaty, jaka istniała do roku 1886. W rozwinięciu tych przepisów § 4 cyrkularza ministra finansów do zarządzających dochodami akcyzowemi, z dnia 20 grudnia 1885 r. za Nr. 1893 wymaga, ażeby na prawo kieliszkowej sprzedaży wódek restauracje, handle win i inne zakłady sprzedaży trunków do wypicia na miejscu, wyjednywały od miejscowego urzędu akcyzowego świadectwo na sprzedaż kieliszkową, na stemplu 80-kopiejkowym.

Uwaga 6. Na mocy Najwyżej zatwierdzonego ukazu z dnia 2 czerwca 1888 r. gorzelnie mogą urządzać zakłady rektyfikacji przez alembik okowity i spirytusu, bez opłaty patentu specjalnie na to oczyszczenie. Ustawienie parnika dla odpędzania pozostałego na węglu spirytusu przy oczyszczaniu go na zimno, dozwala się bez brania patentu, lecz tylko w tych składach hurtowych i lamusach gorzelni, które otrzymują na to pozwolenie od zarządzających dochodami akcyznemi, na podstawie instrukcji w tym przedmiocie ministra finansów. Przy oczyszczaniu okowity i spirytusu przez dystylację, akcyzę umarza się od utraconej przy dystylacji ilości spirytusu wedle normy oznaczonej przez ministra finansów. Fabrykanci, pragnący korzystać z tej ulgi, obowiązani są ustawić w swych gorzelniach aparat kontrolny, ze zwrotem skarbowi jego wartości, i z zabezpieczeniem go wedle wskazówek nadzoru akcyzowego.

AKCYZA OD NAFTY.

Na zasadzie ukazu ze stycznia 1888 r., wprowadzona została akcyza od nafty, obowiązująca od 15 (27) stycznia t. r.

Akcyzie podlegają fotogeny naftowe, t. j. nafta oczyszczona do palenia, benzyna, pyronafta, oleje solarne, fotogen, gazolin i t. p.

1. **Od lekkich**, do których zalicza się zwyczajna nafta oczyszczona, akcyza wynosi 40 kop. od puda.

2. **Od ciężkich**, jak pyronafta i oleje solarne, akcyza wymagana jest na następujących zasadach:

a) od ilości mniejszych od 25,000 pudów w gotówce,

b) od ilości większych nad 25,000 pudów rozkłada się na raty, z ubezpieczeniem kaucji, przyczem papiery procentowe, przedstawiane na kaucję, przyjmowane są na tych samych zasadach co kaucja do akcyzy od tytoniu.

Uwaga. Na zasadzie powołanego wyżej ukazu, nafta zagraniczna płaci cło w stosunku 1 rubla w złocie od puda, a smary parafinowe 70 kop. w złocie od pudu.

Taryfa opłat akcyzowych i patentowych od zapałek.

(obowiązująca na zasadzie ukazu z dnia 4 (16) stycznia 1888 r. ze zmianami, według ukazu z dnia 9 maja 1889 r.).

A) AKCYZA.

1. **Od zapałek krajowego pochodzenia** pobiera się akcyza:

a) w rozmiarze $^1/_4$ kop. (kredytowej) od każdego pudełka, zawierającego do 75 zapałek;

b) w rozmiarze $^1/_2$ kop. od każdego pudełka, zawierającego od 75—150 zapałek;
c) w rozmiarze $^3/_4$ kop. od każdego pudełka, zawierającego od 150 — 225 zapałek;
d) w rozmiarze 1 kop. od pudełka, zawierającego od 225—300 zapałek.

2. **Od zapałek przywożonych** pobiera się akcyza:
a) w rozmiarze $^1/_2$ kop. (kredytowej) od każdego pudełka, zawierającego do 75 zapałek;
b) w rozmiarze 1 kop. od każdego pudełka, zawierającego od 75 — 150 zapałek;
c) w rozmiarze $1^1/_2$ kop. od każdego pudełka, zawierającego od 150 — 225 zapałek;
d) w rozmiarze 2 kop. od pudełka, zawierającego 225—300 zapałek.

Uwaga. Banderole wydawane są fabrykantom za gotówkę lub na kredyt, po ubezpieczeniu przypadającej sumy kaucjami, w wysokości rubla za rubla, przyjmowanemi przy rozkładzie na raty akcyzy od okowity.

B) OPŁATA PATENTOWA.

A. **Od fabryk, pracujących przy pomocy warsztatów ręcznych**, opłata patentowa wynosi — po rs. 50 rocznie.
B. **Od fabryk, pracujących przy pomocy maneży konnych**—po 100 rubli rocznie.
C. **Od fabryk, pracujących przy pomocy maszyn parowych**—po 150 rubli rocznie.

Uwaga 1. Patenty na utrzymanie fabryk zapałek wydają się tylko rocznie i mają moc do końca roku obrachunkowego.

PODATEK DODATKOWY

od przedsiębierstw przemysłowych i handlowych.

1. Na mocy prawa, zatwierdzonego d. 15 stycznia 1885 r., przedsiębierstwa, podlegające opłacie podatku gildyjnego, obłożone są nadto dodatkowym trzechprocentowym, albo dodatkowym składkowym podatkiem.

2. Dodatkowy podatek w rozmiarze trzech procentów od czystego zysku za ubiegły rok operacyjny pobiera się od towarzystw akcyjnych, towarzystw udziałowych i innych rodzajów towarzystw komandytowych, nie wyłączając należących do tych towarzystw zakładów i fabryk, podlegających opłacie akcyzy, od wszelkiego rodzaju banków ziemskich, opartych na podstawie solidarnej odpowiedzialności dłużników, od miejskich towarzystw kredytowych, towarzystw wzajemnego kredytu, banków publicznych (szlacheckich, miejskich, kupieckich i wiejskich), towarzystw zaliczkowo-udziałowych i kas oszczędności, i w ogóle od wszelkiego rodzaju instytucyj kredytu długoterminowego i krótkoterminowego, założonych przez ziemstwa lub stowarzyszenia szlacheckie, miejskie, kupieckie, giełdowe i wiejskie, jak również od instytucyj kredytowych, założonych przy pomocy kapitałów osób prywatnych, obowiązanych wedle swych ustaw, lub zastępujących takowe przepisów, do ogłaszania sprawozdań o swych operacjach, lub do przedstawiania takowych do właściwego zatwierdzenia.

3. Wszystkie inne przedsiębierstwa opłacają podatek składkowy.

4. Od podatku dodatkowego, tak trzechprocentowego jak składkowego, wolne są przedsiębierstwa, wykupujące patenty akcyzowe, a należące do osób pojedynczych (nieakcyjne i nieudziałowe).

5. Na mocy prawa z d. 18 stycznia 1889 roku, podlegają opłacie podatku dodatkowego składkowego i przedsiębierstwa, utrzymywane na zasadzie świadectw na handel kramarski i świadectw przemysłowych.

Uwaga. Uchwała ta zniosła natomiast podwyżkę 10% (z d. 19 marca 1887 r.) ceny świadetw na handel kramarski i świadectw przemysłowych.

TARYFA OPŁAT STEMPLOWYCH.

Akcje, świadectwa udziałowe, obligacje i listy zastawne wszelkiego rodzaju handlowych, przemysłowych i kredytowych towarzystw i stowarzyszeń ruskich, obligacje, emitowane przez ziemstwa, towarzystwa miejskie i inne instytucje publiczne, jak również zagraniczne wszelkiego rodzaju papiery lokacyjne, akcje, świadectwa udziałowe, obligacje i listy zastawne, podlegają za każdy numer papierów opłacie stemplowej w rozmiarze następującym:

cena papierów	wysokość opłaty stempl.
do 50 rub.	15 kop.
wyżej 50 do 100 rub.	80 „
„ 100 „ 250 „	1 rub. 25 „
„ 250 „ 500 „	2 „ — „
„ 500 „ 1000 „	3 „ — „
„ 1000 „ 2000 „	4 „ — „
„ 2000 „ 3000 „	5 „ — „
„ 3000 „ 4000 „	6 „ — „
„ 4000 „ 5000 „	7 „ — „
„ 5000 „ — „	10 „ — „

Akty wszelkie dotyczące tranzakcyj majątkowych:
na sumy niżej 50 rub. — kop. 5;
od 50 rub. włącznie stempel aktowy.
Arkusze kuponowe—ob. kuponowe arkusze.
Attestaty, dyplomy i świadectwa szkolne od stempla wolne.
Bilety cenzuralne z pozwoleniem drukowania książki — kop. 80.
— na odbiór pism perjodycznych, gdy prenumerata przewyższa rub. 5—kop. 5.
— na odbiór korespondencji — wolne.
Ceduły na przewóz wewnętrzny, ceduły dróg żelaznych i komór celnych, faktury, frachtowe karty krótkie i konosamenty, za arkusz kop. 10 (bez zmiany).
Cesje na warrantach, cedułach i t. p. wolne.
— sporządzone aktem oddzielnym — stempel aktowy.
Czeki — wolne.
Decyzje władz rządowych, wydawane na żądanie proszących, bez względu na ilość arkuszy — kop. 80.
Deklaracje antreprenerów — kop. 80
— członków towarzystwa wzajemnego kredytu:
na sumy niżej rub. 50 — kop. 15.
„ od rub. 50 włącznie kop. 80.
— celne, na towary, za arkusz — kop. 80.
— licytantów, do antrepryz i dostaw rządowych kop.— 80.
— pocztowe, płatnicze — wolne.
— podawane do składów prochu, do urzędów probierczych, do komitetu cenzury — wolne.
— poręczające zapłatę ceł prolongowanych — stempel wekslowy.
— przyjęcia odpowiedzialności za towary niebezpieczne za ark. — kop. 80.
— zrzeczenia się pretensyj co do towarów przewozowych w otwartych wagonach, i przy odbiorze towarów:
— na sumy do rub. 5 włącznie — wolne;
„ wyżej rub. 5 — kop. 5.
Długowe zobowiązania wszelkie:
a) osobiste, niezabezpieczone zastawem — stemp. weksl.
b) zabezpieczone zastawem:
do sumy rub. 5 włącznie — wolne;
na sumy wyżej rub. 5 — stempel aktowy.
Duplikaty ceduł — wolne,
— papierów procentowych:
a) nieobłożonych stemplem, za każdy numer:
na sumy niżej rub. 50 — kop. 15.
„ od rub. 50 włącznie — kop. 89;
b) obłożonych stemplem — wolne.

Indosy, pisane na weksiu, warrantach i rewersach — wolne.

Intercyzy przedślubne:
na sumy niżej rub. 50 za ark. — kop. 5.
„ od rub. 50 włącznie — stempel aktowy.

Kontrakty wszelkie i umowy osób prywatnych z rządem, oraz wszelkie akty, zastępujące kontrakty:
na sumę niżej rub. 50 — kop. 5;
na sumy od rub 50 włącznie — stempel aktowy.
— o najem mieszkań podlegają zwyczajnej opłacie stemplowej 80 kop., niezależnie od liczby arkuszy, jeżeli roczna cena wynosi od 50—500 rub., lub 50 kop., jeżeli cena roczna wynosi miesięcznie 50 rub., przyczem część roku liczy się za rok. Obłożenie stemplem wszelkich kontraktów, bez oznaczonego terminu umowy, ale z ustanowieniem, że wysokość czynszu oznacza się na czas krótszy ni na rok, dopełnia się przez skasowanie marki. Kopje płacą stempel jak oryginały.

Kopje aktów, kontraktów, umów lub zobowiązań, tak wydawane przez urzędy osobom prywatnym, jak i wzajemnie sobie przez osoby prywatne:
a) gdy oryginały podlegają stemplowi od 10 kop. do 55 — za ark. kop. 15;
b) gdy oryginały obłożone są stemp. 5 kop. — za ark. kop. 5;
c) gdy oryginały wolne od stempla, to i kopje wolne.
— decyzyj, uchwał, wyroków i t. p. dokumentów, wydawane przez urzędy na żądanie osób prywatnych, oraz składane przez osoby prywatne urzędom — za arkusz, bez względu na ilość spisanych na arkuszu dokumentów — kop. 80.

Kredytywy: *a*) przy napisaniu za ark. kop. 80;
b) przy ostatecznym obrachunku opłacają stempel wekslowy z potrąceniem kop. 80.

Książeczki, kwity na wkłady i świadectwa kas oszczędności — wolne.

Książki obrachunkowe i świadectwa na wkłady — jak akcje; każdy wniosek wyższy nad rub. 50 opłaca — kop. 15.

Książeczki robotnicze — wolne.

Kuponowe arkusze odnawiane, przy papierach do rub. 50 — za każdy numer papieru — kop. 15.
od rub. 50 włącznie — za każdy numer papieru kop. 80.

Kwerendy urzędowe z wszelkich akt za arkusz — kop. 80.

Kwity bankowe na wkłady bieżące:
na sumy wyższe nad rub. 50, za ark. kop. 15;
— depotyzowe i lombardowe:
a) gdy wartość deponowanego lub zastawionego przedmiotu niższa od rub. 50, za ark. kop. 15;
wyższe od rub. 50, za ark. — kop. 80;
b) gdy w kwitach nie jest wymieniona wartość przedmiotu, ark. — kop. 80.
— z odbioru pieniędzy, towarów lub innego majątku:
na sumy od rubli 5 włącznie — wolne;
„ wyżej nad rubli 5, za ark. — kop. 5.
— z odbioru zadatku, na sumy zadatku:
niżej rub. 50, za ark. — kop. 15;
od rub. 50 włącznie — kop. 80.

Listy zastawne — zobacz akcje.

Maklerskie notatki krótkie — kop. 15.

Metryki wszelkich wyznań i kopje z nich, za ark. — kop. 80.
— do spisu wojskowego — wolne.

Obligacje — zobacz akcje.

Pasporty — od stempla wolne.

Plenipotencje i upoważnienia wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem niżej wymienionych, za ark. kop. 80.
— do prowadzenia spraw w sądach pokoju i sądach zjazdowych wolne.
— do odbioru korespondencji — wolne.

Podania i prośby, skargi i zażalenia wszelkie, do wszystkich władz administracyjnych, skarbowych, duchownych i wojskowych, do wszystkich urzędów i urzędników,

jakoteż doniesienia władzom w interesie prywatnym, notatki pamięciowe, repliki, dupliki i inne pisma obrończe oraz wszystkie dołączone do próśb kopje i aneksy, z wyjątkiem dołączonych dokumentów oryginalnych, oraz z wyjątkiem podań i próśb niżej wymienionych, za ark. kop. 80.

Podania i prośby wolne od stempla:
1) do Banku państwa i jego filij w interesach handlowych; 2) do instytucyj dobroczynnych; 3) do sędziów pokoju; 4) do władz pocztowych w przedmiocie korespondencji; 5) do poselstw i konsulatów; 7) do władz szkolnych (z wyjątkiem próśb o świadectwa, o kwerendy lub kopje); 7) na imię NAJJAŚNIEJSZEGO PANA; 8) do władz rekruckich i o przyjęcie do wojska; 9) do władz włościańskich, gminnych i wiejskich; 10) o świadectwa ubóztwa; 11) o wymianę biletów kasy państwa i o uznanie płatności kuponów; 12) o wydanie pasportów wewnątrz kraju i do Cesarstwa (z wyjątkiem pasportów zagranicznych) oraz o prolongowanie pasportów i wszelkie dołączane do takich próśb dowody; 13) o umorzenie zaległości podatkowych z przyczyny pogorzeli; 14) o wypłatę pensji, przyznanie emerytury i o wsparcie jednorazowe; 15) do wszystkich zarządów dróg żelaznych, prywatnych i rządowych.

Pokwitowania wydawane przez urzędy i notarjuszów na przyjęcie próśb, dokumentów, rzeczy i pieniędzy, za arkusz — kop. 10.
— z odbioru czynszu komorniczego, pisane na kontraktach do sumy 500 rubli (na zasadzie ukazu z 15 czerwca 1887 roku) wolne od stempla.

Polisy towarzystw ubezpieczeń, oraz kwity i rachunki, zastępujące polisy, gdy suma składek asekuracyjnych jest:
mniejsza od rubli 15, za ark. kop. 15.
nie mniejsza od rub. 15, za ark. kop. 80.

Poręczenia na sumy do rub. 50 za ark. — kop. 15.
„ od rub. 50 włącznie — kop. 80.

Pozwolenia wszelkie za ark. — kop. 80.

Przekazy *a*) z terminem 5-dniowym, pisane wewnątrz państwa — wolne; *b*) z terminem dłuższym — stempel wekslowy.

Rachunki bieżące, otwierane przez państwowe, publiczne i prywatne instytucje, jakoteż przez kantory bankierskie, specjalne rachunki bieżące, zabezpieczone papierami procentowemi, obłożone są wzamian za proporcjonalną opłatę stemplową (§ 15 ustawy stempl.) na zasadzie Ukazu z d. 20 lutego 1888 r. specjalnym podatkiem, pobieranym względnie do terminu i sumy wypożyczonej w bieżącym rachunku specjalnym, licząc rocznie 0,216%.
Uwaga. Specjalne rachunki bieżące dla obrachunku ustanowionego od nich podatku, zamykane są w terminach nie dłuższych nad półrocze.

Rachunki *a*) akceptowane przez dłużnika — stempel wekslowy;
b) dostawców i antreprenerów składane rządowi;
na sumy do rub. 5 włącznie wolne;
„ wyższe od rub. 5, za ark. — kop. 5;
c) maklerów, na sumę kurtażu:
mniejszą od rub. 15, za ark. kop. 15;
nie mniejszą od rub. 15, za ark. — kop. 80;
d) składane przez służbę, wydatków domowych—wolne;
e) z pokwitowaniem odbioru pieniędzy, na sumy:
do rub. 5 włącznie — wolne;
wyższe od rub. 5, za ark.—kop. 5;
f) zwrotne, za ark.—kop. 80.

Świadectwa wszelkie, w tej liczbie cechowe, z wyjątkiem niżej wymienionych, za ark. — kop. 80.
— szkolne, terminatorskie, ubóztwa, o stanie zdrowia kandydatów do szkół, o tożsamości osoby — wolne.

Świadectwa udziałowe — zob. akcje.

Świadectwa dopełnionego składu (w składach towarowych) kop. 80.
Uwaga. Przy napisaniu na wydanem przez skład towarowy zwyczajnem świadectwie dopełnionego składu, lub świadectwach zastawu pierwszej cesji, świadectwo to okłada się stemplem, przy pomocy skasowania arkusza papieru

wekslowego tej ceny, jaka odpowiada rozmiarowi pożyczonej na zastaw towaru sumy. (Przepisy o składach towarowych, Najwyżej zatwierdzone d. 30 marca 1883 roku).

Testamenty za ark. — kop. 80.

Tratty i weksle — stempel wekslowy.

Warranty na sumy:
do rub. 50 za ark. kop. 15;
od rub. 50 włącznie, za ark. — kop. 80.

Weksle — ob. zobowiązania długowe.

Wypisy różne za ark. — kop. 80.

Zobowiązania długowe wszelkie osobiste jako to: weksle, rewersy zabezpieczone zastawem lub niezabezpieczone (z wyjątkiem zabezpieczonych zastawem na sumy mniejsze od rub. 5), rachunki, podpisane przez dłużników — podlegają stemplowi wekslowemu i dopłacie procentowej na rzecz kas miejskich.

Uwaga. Weksle w walucie zagranicznej opłacają przy prezentacji w kraju stempel w proporcji, objętej tabelką.

Tabelka opłaty stemplowej

w Królestwie Polskiem i w Cesarstwie od weksli krajowych i zagranicznych trasowanych, wprowadzonej 1 (13) lipca 1882 r. na zasadzie uchwały Rady Państwa.

Z a s a d a: 1 rubel uważa się podług taryfy opłaty stempl. za równy 38 pens ang., 1.90 guld. holend., 3.30 marek niem., 4 fr., 1.60 gulden. austr., 2,80 koron szwedz. 9 marek duńsk., 5 mark. fińland.

Suma w rublach do:	Funt ster. po 38 pen. za rubla	Guld. holon. po 3,30 za rubla	Mar. niem. po 3,30 za rubla	Franki i mar. finlandzk. po 4 za rubla	Guld. aust. po 1,60 za rubla	Opłata stempl.	
						Rsr.	kop.
50	7.18$_4$	95	165	200	80	—	10
100	15,16$_8$	190	330	400	160	—	15
200	31,13$_4$	380	660	800	320	—	30
300	47,10	570	990	1,200	480	—	40
400	63,6$_8$	760	1,320	1,600	640	—	55
500	79,3$_5$	950	1,650	2,000	800	—	70
600	95	1,140	1,980	2,400	960	—	80
700	110,16$_8$	1,330	2,310	2,800	1,120	—	90
800	126,13$_4$	1,520	2,640	3,200	1,280	1	—
900	142,10	1,710	2,970	3,600	1,440	1	15
1,000	158,6$_8$	1,900	3,300	4,000	1,600	1	20
1,500	337,10	2.850	4,950	6,000	2,400	1	90
2,000	316,13$_4$	3,800	6,600	8,000	3,200	2	50
3,000	506,13$_4$	6,080	10,560	12,000	5,120	3	70
4,000	633,6$_8$	7,600	13,200	16,000	6,400	5	15
6,000	1,013,6$_8$	12,160	20,120	24,000	10,240	6	80
8,000	1,266,13$_4$	15,200	26,400	32,000	12,800	9	—
10,000	1,583,6$_8$	19,000	33,000	40,000	16,000	11	40
12,000	1,900	22,800	39,600	48,000	19,200	13	80
15,000	2,375	28,500	49,500	60,000	24,000	15	60
20,000	3.166,13$_4$	38,000	66,000	80,000	32,000	21	—
25,000	3,658,6$_8$	47,000	82,000	100,000	40,000	27	60
30,000	4,750	57,000	99,000	120,000	58,000	33	60
40,000	6,333,6$_8$	76,000	132,000	160,000	64,000	42	—
50,000	7,916,13$_4$	95,000	165,000	200,000	80,000	54	—

Taryfa dawnego stempla aktowego dla Królestwa Polskiego,

wedle którego oblicza się 50% na dochód miast:

Intercyzy przedślubne — kop. 50.

Kaucje, ewikcje i poręczenia wszelkie, hypoteczne i niehypoteczne — $^1/_2$%.

— toż samo w ogólnych wyrazach — rub. 1 kop. 50.

Kontrakty kupna i sprzedaży lub zamiany nieruchomości — $^2/_5$% umówionego szacunku.

— kupna i sprzedaży lub zamiany ruchomości $^1/_5$% szacunku.

— o dzierżawę wieczystą $^2/_5$% od czynszu skapitalizowanego.

— o dzierżawy terminowe, poddzierżawy, najem rzeczy i usług, oraz o dostawy, antrepryzy $^1/_5$% umówionej sumy.

— spółki nie akcyjne — $^1/_5$% kapitału wkładowego.

— wszelkie główne, bez oznaczenia sumy — rub. 1 kop. 50.

— dodatkowe, uchylające lub zmieniające kontrakty główne — kop. 15.

— o depozyt — 15.

Wnioski do ksiąg hypotecznych o przepisanie tytułu własności majątków nieruchomych, nabytych przez licytację — po $^2/_5$% zadeklarowanej sumy szacunkowej i kosztów.

Zobowiązania długowe z gwarancją hypoteczną 1%.

— bez gwarancji hypotecznej — $^1/_2$%.

Taryfa dawnego stempla wekslowego dla Królestwa Polskiego,

wedle którego oblicza się 50% dla miasta.

do rub.	300	włącznie	—	rub.	—	k.	15	od rub.	2,001	do	3,000	rub.	1 k. 50
„	301	do	600	„	—	„	30	„	3,001	„	4,000	„	2 „ —
„	601	„	900	„	—	„	45	„	4,001	„	6,000	„	3 „ —
„	901	„	1,200	„	—	„	60	„	6,001	„	9,000	„	4 „ 50
„	1,200	„	1,500	„	—	„	75	„	9,001	„	12,000	„	6 „ —
„	1,501	„	2,000	„	1	„	—	„	12,001	„	15,000	„	7 „ 50

Podatek od kuponów i procentów.

1. Od kuponów, papierów państwowych i wszelkich publicznych, o ile te nie są wykazane poniżej jako wolne od podatku, płatnych od 1 (13) lipca 1885 r., płaci się podatek 5% w ten sposób, że kassy, wypłacające procenty za te kupony, potrącają podatek z sumy wypłat, a kasy i osoby, przyjmujące kupony w miejsce gotówki na poczet należności, obliczają kupony w sumie netto, za potrąceniem podatku.

2. Kupony, płatne przed 1 (13) lipca 1885 r., wolne są od podatku, chociaż obiegają po terminie wprowadzenia podatku.

3. Od kuponów bieżących, na które bieg procentów już się rozpoczął, lecz nie ukończył, przy kupnie papierów publicznych nabywca potrąca sprzedawcy 5% od obliczonej dziennej wartości kuponów, jako przypadającą na sprzedawcę część podatku.

4. Podatek od kuponów, potrącany kapitalistom przez instytucje emitujące, instytucje te obowiązane są wnosić do skarbu w ciągu jednego miesiąca od daty, wyznaczonej na wypłatę procentów, obliczając takowy od całkowitej sumy przypadających w danym terminie wypłat na realizację kuponów, od wszystkich, będących w obiegu papierów procentowych.

5. Wszystkie procenty, biegnące od 1 (13) stycznia 1885 r. od wszelkich wkładów oprocentowanych, złożonych do banków państwowych, gminnych (pod tą kategorją należy rozumieć banki miejskie, istniejące w Cesarstwie) do banków akcyjnych i towarzystw wzajemnego kredytu, płaci się podatek 5%, od sumy pobranego lub doliczonego do wkładu procentu.

6. Od podatku wolne są wkłady: złożone do kas oszczędności, do towarzystw zaliczkowo-wkładowych, do banków wiejskich, i pozostałe w banku państwa wkłady zwiniętego banku handlowego.

7. Podatek od procentów, wyżej wymienionych, instytucje kredytowe strącają kapitalistom przy wypłacie sum procentowych lub przy doliczaniu ich w terminie wypłat do wkładów, samo zaś wnoszą go do skarbu wedle rachunku wypłaconych procentów, figurujących w bilansie, w ciągu miesiąca po zamknięciu obrachunku wkładów.

8. Za spóźnienie wniesienia do skarbu podatku od kuponów i od wkładów, instytucje kredytowe płacą karę w stosunku 1% miesięcznie.

9. Za ukrycie dochodu, podległego podatkowi procentowemu, winni podlegają karze w wysokości potrójnej sumy podatku.

10. Kupony dywidendowe i w ogóle procenty od akcyj oraz udziałów towarzystw handlowych i przemysłowych, jako podległe podatkowi 3%, nie podlegają podatkowi od procentów.

WYKAZ

papierów procentowych, nie podlegających opodatkowaniu.

I. Papiery państwowe:

A. **Metaliczne:** *a)* Pożyczki zewnętrzne terminowe:
Pierwsza holenderska — anglo-holenderska z roku 1864 — anglo-holenderska z roku 1886—5% zewnętrzna z r. 1877—4½% pierwsza i druga.

b) Pożyczki wewnętrzne bezterminowe:
5% druga, szósta i siódma, oraz 3% i 4% złota z 1889 r.

c) Pożyczki wewnętrzne bezterminowe:
6% renta złota

d) Konsolidy: 4% konsolid oblig. russkich i dróg żelaznych 1 i 2 serji—obligacje drogi żelaznej mikołajewskiej i i 2 emisji.

e) Obligacje drogi tambowsko-saratowskiej—obligacje charkowsko-kremieczugskiego dystansu—obligacje drogi charkowsko-mikołajewskiej.

f) 4½% listy zastawne towarzystwa wzajemnego kredytu ziemskiego.

B. **Kredytowe:** *a)* Pożyczki zewnętrzne terminowe:
4% czwarta i piąta.

b) Pożyczki zewnętrzne bezterminowe:
5% pierwsza, druga, piąta i szósta.

c) Pożyczki wewnętrzne bezterminowe:
6% zwyczajne—6% nietykalne—4% bilety ciągle procentujące—5% wkłady wieczyste.

II. Gwarantowane obligacje dróg żelaznych:

A. **Metaliczne:** Głównego towarzystwa russkich dróg żelaznych 1, 2 i 3 emisji.
Towarzystw dróg żelaznych:
Warszawsko-terespolskiej—iwangrodzko-dąbrowskiej — donieckiej— kozłowo-woroneżsko-rostowskiej—kursko-charkowsko-azowskiej 1 i 2 emisji—kursko-kijowskiej—mitawskiej — moskiewsko-brzeskiej — moskiewsko-jarosławskiej — moskiewsko-rjazańskiej—orłowsko-griażskiej 1 i 2 emisji—orłowsko-witebskiej—rjazańsko-kozłowskiej—rjażsko-morszańskiej—szujsko-iwanowskiej—władykaukazkiej—zakaukazkiej 1 i 2 em.

B. **Kredytowe:** Towarzystwo drogi żelaznej rybińsko-bołogowskiej 1 i 2 emisji.

III. Akcje i świadectwa udziałowe:

Towarzystw handlowych i przemysłowych, w tej liczbie: bankowe, asekuracyjne, żeglugowe, cukrownicze i tak dalej.

Tabela do obliczania % od kapitału rs. 100.

Rok = 360 dni, miesiąc = 30 dni.

DNI	Procenty w kopiejkach:						
	3%	4%	4½%	5%	5½%	6%	6½%
1	0,833	1,111	1,250	1,388	1,527	1,666	1,805
2	1,666	2,222	2,500	2,777	3,055	3,333	3,611
3	2,5	3,333	4,750	4,166	4,583	5,000	5,411
4	3,333	4,444	5,000	5,555	6,111	6,666	7,222
5	4,166	5,555	6,250	6,944	7,630	8,333	9,027
6	5,000	6,666	7,500	8,333	9,176	10,000	10,883
7	5,838	7,777	8,750	9,222	10,691	11,666	12,638
8	6,666	8,888	10,000	11,111	11,222	13,333	14,444
9	7,5	10,000	11,250	12,500	13,750	15,000	16,250
10	8,333	11,111	12,500	13,888	15,277	16,666	18,055
11	9,166	12,222	14,750	15,277	16,805	18,333	19,861
12	10,000	13,333	15,000	16,666	16,333	20,000	21,666
13	10,833	14,444	16,250	18,055	19,868	21,666	23,472
14	11,660	15,555	17,500	19,444	21,383	23,333	25,277
15	12,600	16,666	18,750	20,733	22,916	25,000	27,083
16	13,333	17,777	20,000	22,222	24,444	26,666	38,888
17	14,166	18,888	21,250	23,611	25,972	28,333	30,690
18	15,000	20,000	22,500	25,000	27,500	30,000	32,499
19	15,883	21,111	23,750	26,388	29,027	31,666	34,305
20	16,666	22,222	25,000	27,777	30,555	33,333	36,111
21	17,500	23,333	26,250	28,166	32,082	35,000	37,916
22	18,333	24,444	27,500	30,555	33,610	36,666	39,722
23	19,166	25,555	28,750	31,944	35,137	38,333	41,527
24	20,000	26,666	30,000	33,333	36,666	40,000	43,333
25	20,833	27,777	31,250	34,722	38,194	41,666	45,138
26	21,666	28,888	32,500	36,111	39,722	43,333	46,944
27	22,500	30,000	33,750	37,500	41,250	45,000	48,794
28	23,333	31,111	35,000	38,888	42,777	46,666	50,555
29	24,166	32,222	36,250	40,277	44,808	48,333	52,360
Miesiące							
1	25,000	33,333	37,500	41,666	45,883	50,000	54,160
2	50,000	66,666	75,000	83,333	91,666	100,000	108,333
3	75,000	100,000	112,500	125,000	137,500	150,000	162,500
4	100,000	133,333	150,000	166,666	183,333	200,000	216,666
5	125,000	166,666	187,500	208,333	229,166	250,000	270,833
6	150,000	200,000	225,000	250,000	275,000	300,000	325,000
7	175,000	233,333	262,500	291,666	320,833	350,000	379,166
8	200,000	266,666	300,000	333,333	366,666	400,000	433,333
9	225,000	300,000	337,500	375,000	412,500	450,000	487,500
10	250,000	333,333	375,000	416,666	458,333	500,000	541,666
11	275,000	366,666	412,500	458,333	504,166	550,000	595,833
Rok	300,000	400,000	540,000	500,000	550,000	600,000	650,000

Tabelka do obliczania procentów od kapitału rs. 1 do rs. 10,000.

Kapitał w rublach	za rok (360 dni): 3% Rs.	3% k.	3½% Rs.	3½% k.	4% Rs.	4% k.	4½% Rs.	4½% k.	5% Rs.	5% k.	za miesiąc (30 dni): 3% Rs.	3% k.	3½% Rs.	3½% k.	4% Rs.	4% k.	4½% Rs.	4½% k.	5% Rs.	5% k.	za 1 dzień: 3% Rs.	3% k.	3½% Rs.	3½% k.	4% Rs.	4% k.	4½% Rs.	4½% k.	5% Rs.	5% k.	Kapitał w rublach
1	—	3	—	4	—	4	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2	—	6	—	7	—	8	—	9	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	9	—	11	—	12	—	14	—	15	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
4	—	12	—	14	—	16	—	18	—	20	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
5	—	15	—	18	—	20	—	23	—	25	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
6	—	18	—	21	—	24	—	27	—	30	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
7	—	21	—	25	—	28	—	32	—	35	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
8	—	24	—	28	—	32	—	36	—	40	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
9	—	27	—	32	—	36	—	41	—	45	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
10	—	30	—	35	—	40	—	45	—	50	—	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
20	—	60	—	70	—	80	—	90	—	100	—	5	—	5	—	5	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
30	—	90	1	5	1	20	1	35	1	50	—	8	—	8	—	8	—	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
40	1	20	1	40	1	60	1	80	2	—	—	11	—	11	—	11	—	11	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
50	1	50	1	75	2	—	2	25	2	50	—	14	—	14	—	14	—	14	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50
60	1	80	2	10	2	40	2	70	3	—	—	17	—	17	—	17	—	17	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
70	2	10	2	45	2	80	3	15	3	50	—	19	—	19	—	19	—	19	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
80	2	40	2	80	3	20	3	60	4	—	—	22	—	22	—	22	—	22	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
90	2	70	3	15	3	60	4	05	4	50	—	25	—	25	—	25	—	25	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90
100	3	—	3	50	4	—	4	50	5	—	—	27	—	27	—	27	—	27	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100
200	6	—	7	—	8	—	9	—	10	—	—	55	—	55	—	55	—	55	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200
300	9	—	10	50	12	—	13	50	15	—	—	82	—	82	—	82	—	82	—	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300
400	12	—	14	00	16	—	18	—	20	—	—	10	—	10	—	10	—	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
500	15	—	17	50	20	—	22	50	25	—	—	13	—	13	—	13	—	13	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500
1000	30	—	35	—	40	—	45	—	50	—	—	25	—	25	—	25	—	25	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000
2000	60	—	70	—	80	—	90	—	100	—	—	50	—	50	—	50	—	50	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2000
3000	90	—	105	—	120	—	135	—	150	—	—	75	—	75	—	75	—	75	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3000
4000	120	—	140	—	160	—	180	—	200	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4000
5000	150	—	175	—	200	—	225	—	250	—	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5000
10000	300	—	350	—	400	—	450	—	500	—	2	50	2	50	2	50	2	50	2	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10000

TABELKA

procentu składanego od kapitału 1.

Rok	1¼%	1½%	2%	2¼%	2½%	3%	4%	4½%	5%	6%
1	1,0125	1,015	1,02	1,0225	1,025	1,03	1,04	1,045	1,05	1,06
2	1,0251 5625	1,0302 25	1,0404	1,0455 0625	1,0506 25	1,0609	1,0816	1,0920 25	1,1025	1,1236
3	1,0379 7070	1,0456 7388	1,0612 08	1,0690 3014	1,0768 9063	1,0927 27	1,1248 6400	1,1411 6613	1,1576 25	1,1910 16
4	1,0509 4534	1,0613 6355	1,0824 3216	1,0930 8332	1,1038 1289	1,1255 0881	1,1698 5556	1,1925 1860	1,2155 0625	1,2624 7696
5	1,0640 8215	1,0772 8400	1,1040 8080	1,1176 7769	1,1314 0821	1,1592 7407	1,2166 5290	1,2461 8194	1,2762 8156	1,3382 2558
6	1,0773 8318	1,0934 4326	1,1261 6242	1,1428 2544	1,1596 9312	1,1940 5230	1,2653 1902	1,3022 6012	1,3400 9564	1,4185 1911
7	1,0908 5047	1,1098 4491	1,1486 8567	1,1685 3901	1,1886 8575	1,2298 7387	1,3159 3178	1,3608 6183	1,4071 0042	1,5036 3026
8	1,1044 8610	1,1264 9259	1,1716 5938	1,1948 3114	1,2184 0290	1,2667 7008	1,3685 6905	1,4221 0061	1,4774 5544	1,5938 4807
9	1,1182 9218	1,1433 8998	1,1950 9257	1,2217 1484	1,2488 6297	1,3047 7318	1,4233 1181	1,4860 9514	1,5513 2822	1,6894 7896
10	1,1322 7063	1,1605 4083	1,2189 9442	1,2492 0343	1,2800 8454	1,3439 1638	1,4802 4428	1,5529 6942	1,6288 9463	1,7908 4770
11	1,1464 2422	1,1779 4894	1,2433 7431	1,2773 1050	1,3120 8666	1,3842 3387	1,5394 5406	1,6228 5305	1,7103 3936	1,8982 9856
12	1,1607 5462	1,1956 1817	1,2682 4179	1,3060 4999	1,3448 8832	1,4257 6089	1,6010 3222	1,6958 8143	1,7958 5633	2,0121 9647
13	1,1752 6395	1,2335 5244	1,2936 0663	1,3354 3611	1,3785 1104	1,4685 3371	1,6650 7351	1,7721 9610	1,8856 4914	2,1329 2826
14	1,1899 5475	1,2317 5573	1,3194 7876	1,3654 8343	1,4129 7382	1,5125 8972	1,7316 7645	1,8519 4492	1,9799 3160	2,2609 0396
15	1,2048 2918	1,2502 3207	1,3458 6834	1,3962 0680	1,4480 9817	1,5579 6742	1,8009 4351	1,9352 8244	2,0789 2818	2,3965 5819
16	1,2198 8955	1,2689 8555	1,3727 8571	1,4277 2146	1,4845 0562	1,6047 0644	1,8729 8125	2,0223 7015	2,1828 7459	2,5403 5168
17	1,2351 3817	1,2880 2033	1,4002 4142	1,4597 4294	1,5216 1826	1,6528 4763	1,9479 0050	2,1133 7681	2,2920 1832	2,6927 7279
18	1,2505 7739	1,3073 4064	1,4282 4625	1,4925 8716	1,5596 5872	1,7024 3306	2,0258 7852	2,2084 7877	2,4066 1923	2,8543 3915
19	1,2662 0961	1,3269 5075	1,4568 1117	1,5261 7037	1,5986 5019	1,7535 0605	2,1068 4918	2,3078 6031	2,5269 5020	3,0255 9950
20	1,2820 3723	1,3468 5501	1,4859 4740	1,5606 0920	1,6386 1644	1,8061 1123	2,1911 2314	2,4117 1402	2,6532 9771	3,2071 3547
21	1,2980 6270	1,3670 5783	1,5156 6634	1,5956 2066	1,6795 8185	1,8602 9457	2,2787 6807	2,5202 4116	2,7859 6259	3,3995 6360
22	1,3142 8848	1,3875 6370	1,5459 7967	1,6315 2212	1,7215 7140	1,9161 0341	2,3699 1879	2,6336 5201	2,9252 6072	3,6035 3742
23	1,3307 1769	1,4083 7715	1,5768 9926	1,6682 3137	1,7646 1068	1,9735 8651	2,4647 1554	2,7521 6635	3,0715 2376	3,8197 4966
24	1,3473 5105	1,4295 0281	1,6084 3725	1,7057 6658	1,8087 2595	2,0327 9411	2,5633 0416	2,8760 1383	3,2250 9994	4,0489 3464
25	1,3641 9294	1,4509 4535	1,6406 0599	1,7441 4632	1,8539 4410	2,0937 7793	2,6658 3633	2,0054 3446	3,3863 5494	4,2918 7072

a) Tabelka stałych dzielników (do obliczania dyskonta).

%	Dzielnik	%	Dzielnik	%	Dzielnik	%	Dzielnik
1/4	144000	2 1/2	14400	4 3/4	7579	7	5143
1/2	72000	2 3/4	13090	5	7200	7 1/4	4966
3/4	48000	3	12000	5 1/4	7857	7 1/2	4800
1	36000	3 1/4	11077	5 1/2	6545	7 3/4	4645
1 1/4	28800	3 1/2	10286	5 3/4	7261	8	4500
1 1/2	24000	3 3/4	9600	6	6000	8 1/4	4363
1 3/4	20571	4	9000	6 1/4	5760	8 1/2	4235
2	18000	4 1/4	8471	6 1/2	5538	8 3/4	4114
2 1/4	16000	4 1/2	8000	6 3/4	5333	9	4000

b) Dochód od papierów procentowych według ich kursu giełdowego.

Kurs giełdowy za 100 rs.	5%	5 1/2 %	6%	Kurs giełdowy za 100 rs.	5%	5 1/2 %	6%
50 Rs.	$10,00_{000}$	$11,00_{000}$	$12,00_{000}$	88 Rs.	$5,68_{181}$	$6,25_{000}$	$6,81_{818}$
51 „	$9,80_{392}$	$10,78_{431}$	$11,76_{470}$	89 „	$5,61_{797}$	$6,17_{977}$	$6,74_{157}$
52 „	$9,61_{538}$	$10,57_{692}$	$11,53_{846}$	90 „	$5,55_{555}$	$6,11_{111}$	$6,66_{666}$
53 „	$9,43_{396}$	$10,37_{735}$	$11,32_{075}$	91 „	$5,49_{450}$	$6,04_{395}$	$6,59_{340}$
54 „	$9,25_{925}$	$10,18_{518}$	$11,11_{111}$	92 „	$5,43_{478}$	$5,97_{826}$	$6,52_{173}$
55 „	$9,09_{090}$	$10,00_{000}$	$10,90_{909}$	93 „	$5,37_{634}$	$5,91_{398}$	$6,45_{161}$
56 „	$8,62_{856}$	$9,82_{142}$	$10,71_{425}$	94 „	$5,31_{914}$	$5,85_{106}$	$6,38_{297}$
57 „	$8,77_{192}$	$9,64_{912}$	$10,52_{631}$	95 „	$5,26_{315}$	$5,78_{947}$	$6,31_{578}$
58 „	$8,92_{068}$	$9,48_{275}$	$10,34_{482}$	96 „	$5,20_{833}$	$5,72_{917}$	$6,25_{000}$
59 „	$8,47_{457}$	$9,32_{203}$	$10,16_{949}$	97 „	$5,15_{463}$	$5,67_{010}$	$6,18_{556}$
60 „	$8,33_{333}$	$9,16_{666}$	$10,00_{000}$	98 „	$5,10_{204}$	$5,61_{224}$	$6,12_{244}$
61 „	$8,19_{672}$	$9,01_{639}$	$9,83_{606}$	99 „	$5,05_{050}$	$5,55_{555}$	$6,06_{060}$
62 „	$8,06_{451}$	$8,87_{096}$	$9,67_{741}$	100 „	$5,00_{000}$	$5,50_{000}$	$6,00_{000}$
63 „	$7,93_{650}$	$8,73_{015}$	$9,52_{380}$	101 „	$4,95_{049}$	$5,44_{554}$	$5,94_{059}$
64 „	$7,81_{250}$	$8,59_{375}$	$9,37_{500}$	102 „	$4,90_{196}$	$5,39_{216}$	$5,88_{235}$
65 „	$7,69_{230}$	$8,46_{153}$	$9,23_{076}$	103 „	$4,85_{436}$	$5,33_{980}$	$5,82_{524}$
66 „	$7,57_{575}$	$8,33_{333}$	$9,09_{090}$	104 „	$4,80_{769}$	$5,28_{846}$	$5,76_{923}$
67 „	$7,46_{268}$	$8,20_{895}$	$8,96_{525}$	105 „	$4,76_{190}$	$5,23_{809}$	$5,71_{428}$
68 „	$7,35_{294}$	$8,08_{843}$	$8,82_{352}$	106 „	$4,71_{698}$	$5,18_{868}$	$5,66_{037}$
69 „	$7,24_{637}$	$7,97_{101}$	$8,69_{565}$	107 „	$4,67_{289}$	$5,14_{018}$	$5,60_{747}$
70 „	$7,14_{285}$	$7,85_{714}$	$8,57_{142}$	108 „	$4,62_{962}$	$5,09_{259}$	$5,55_{555}$
71 „	$7,04_{225}$	$7,74_{638}$	$8,45_{070}$	109 „	$4,58_{715}$	$5,04_{587}$	$5,50_{458}$
72 „	$6,94_{444}$	$7,63_{889}$	$8,34_{333}$	110 „	$4,54_{515}$	$5,00_{000}$	$5,45_{454}$
73 „	$6,84_{931}$	$7,53_{424}$	$8,21_{917}$	111 „	$4,50_{450}$	$4,95_{495}$	$5,40_{540}$
74 „	$6,75_{675}$	$7,43_{243}$	$8,10_{810}$	112 „	$4,46_{428}$	$4,91_{071}$	$5,35_{714}$
75 „	$6,66_{666}$	$7,33_{333}$	$8,00_{000}$	113 „	$4,42_{477}$	$4,86_{725}$	$5,30_{973}$
76 „	$6,57_{894}$	$7,23_{684}$	$7,89_{473}$	114 „	$4,38_{596}$	$4,82_{456}$	$5,26_{315}$
77 „	$6,49_{350}$	$7,14_{285}$	$7,79_{220}$	115 „	$4,34_{782}$	$4,78_{261}$	$5,21_{739}$
78 „	$6,41_{025}$	$7,05_{128}$	$7,69_{230}$	116 „	$4,31_{034}$	$4,74_{138}$	$5,17_{241}$
79 „	$6,32_{911}$	$6,96_{202}$	$7,59_{493}$	117 „	$4,27_{350}$	$4,70_{085}$	$5,12_{820}$
80 „	$6,27_{000}$	$6,87_{500}$	$7,50_{000}$	118 „	$4,23_{728}$	$4,66_{104}$	$5,08_{474}$
81 „	$6,17_{283}$	$6,79_{012}$	$7,40_{740}$	119 „	$4,20_{168}$	$4,62_{185}$	$5,04_{201}$
82 „	$6,09_{756}$	$6,70_{732}$	$7,31_{707}$	120 „	$4,16_{666}$	$4,58_{333}$	$5,00_{000}$
83 „	$6,02_{409}$	$6,62_{650}$	$7,22_{891}$	121 „	$4,13_{223}$	$4,54_{545}$	$4,95_{867}$
84 „	$5,95_{238}$	$6,54_{764}$	$7,14_{285}$	122 „	$4,09_{836}$	$4,50_{819}$	$4,91_{803}$
85 „	$5,88_{235}$	$6,47_{059}$	$7,05_{882}$	123 „	$4,06_{504}$	$4,47_{154}$	$4,87_{804}$
86 „	$5,81_{395}$	$6,39_{535}$	$6,97_{674}$	124 „	$4,03_{225}$	$4,43_{548}$	$4,83_{870}$
87 „	$5,74_{712}$	$7,32_{189}$	$6,89_{655}$	125 „	$4,00_{000}$	$4,40_{000}$	$4,80_{000}$

TABELKA

dziennej wartości **kuponów** bieżących, brutto bez podatku i netto, czyli z potrąceniem podatku 5%-towego, od papierów ceny nominalnej 100 rs.

Liczba dni ubiegłych	Kupony 4%-towe		Kupony 5%-towe	
	brutto	netto	brutto	netto
	kopiejki			
dzień 1	1.111	1.056	1.388	1.319
dni 2	2.222	2.111	2.777	2.639
„ 3	3.333	3.167	4.167	3.960
„ 4	4.444	4.222	5.555	5.278
„ 5	5.555	5.278	6.944	6.597
„ 6	6.666	6.333	8.333	7 917
„ 7	7.777	7.389	9.722	8.236
„ 8	8.888	8.444	11.111	10.556
„ 9	10.—	9.5	12.5—	11.875
„ 10	11.111	10.556	13.888	13.194
„ 11	12.222	11.611	15.277	14.515
„ 12	13.333	12.667	16.666	15.833
„ 13	14.444	13.722	18.055	17.152
„ 14	15.555	14.788	19.444	18.472
„ 15	16.666	15.833	20.833	19.792
„ 16	17.777	16.889	22.222	21.111
„ 17	18.888	17.954	23.611	22.431
„ 18	20.—	19. —	25. —	23.750
„ 19	21.111	20.056	26.388	25.069
„ 20	22.222	21.111	27.777	26.389
„ 21	23.333	22.167	29.166	27.708
„ 22	24.444	23.222	30.555	29.028
„ 23	25.555	24.278	31.944	30.347
„ 24	26.666	25.333	33.333	31.667
„ 25	27.777	26.389	34.722	32.986
„ 26	28.888	27.444	36.111	34.306
„ 27	30.—	28.5—	37.5—	35.625
„ 28	31.111	29.556	38.888	36.944
„ 29	32.222	30.611	40.277	38.264
„ 30	33.333	31.667	41.668	39.583
mcy 2	66.666	63.333	83 333	79.166
„ 3	100. —	95. —	125. —	118.750
„ 4	133.333	126.667	166.666	158.333
„ 5	166 666	158 333	208.333	197.916
„ 6	200. —	190. —	250. —	237.5—

TABELA ZAMIANY KURSÓW

wykazująca w rublach i kopiejkach wartość marek niemieckich oraz weksli na Warszawę według notowań giełdy berlińskiej.

Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.
170	58	82½	**175**	57	15	**180**	55	55	**185**	54	05	**190**	52	62½	**195**	51	27½
10	58	80	10	57	10	10	55	52½	10	54	02½	10	52	60	10	51	25
20	58	75	20	57	07½	20	55	50	20	54	—	20	52	57½	20	51	22½
30	58	72½	30	57	05	30	55	45	30	53	97½	30	52	55	30	51	20
40	58	70	40	57	02½	40	55	42½	40	53	92½	40	52	52½	40	51	17½
50	58	65	50	57	—	50	55	40	50	53	90	50	52	50	50	51	15
60	58	62½	60	56	95	60	55	37½	60	53	87½	60	52	47½	60	51	12½
70	58	57½	70	56	92½	70	55	35	70	53	85	70	52	45	70	51	10
80	58	55	80	56	87½	80	55	30	80	53	82½	80	52	40	80	51	07½
90	58	52½	90	56	85	90	55	27½	90	53	80	90	52	37½	90	51	05
171	58	47½	**176**	56	82½	**181**	55	25	**186**	53	75	**191**	52	35	**196**	51	02½
10	58	45	10	56	80	10	55	22½	10	53	72½	10	52	32½	10	51	—
20	58	42½	20	56	75	20	55	20	20	53	70	20	52	30	20	50	97½
30	58	37½	30	56	72½	30	55	15	30	53	67½	30	52	27½	30	50	95
40	58	35	40	56	70	40	55	12½	40	53	65	40	52	25	40	50	92½
50	58	30	50	56	65	50	55	10	50	53	62½	50	52	22½	50	50	90
60	58	27½	60	56	62½	60	55	07½	60	53	60	60	52	20	60	50	87½
70	58	25	70	56	60	70	55	05	70	53	55	70	52	17½	70	50	85
80	58	10	80	56	55	80	55	—	80	53	52½	80	52	15	80	50	80
90	58	17½	90	56	52½	90	54	97½	90	53	50	90	52	10	90	50	77½
172	58	15	**177**	56	50	**182**	54	95	**187**	53	47½	**192**	52	07½	**197**	50	85
10	58	10	10	56	47½	10	54	90	10	53	45	10	52	05	10	50	72½
20	58	07½	20	56	42½	20	54	87½	20	53	42½	20	52	02½	20	50	70
30	58	05	30	56	40	30	54	85	30	53	40	30	52	—	30	50	67½
40	58	—	40	56	37½	40	54	82½	40	53	35	40	51	97½	40	50	65
50	57	97½	50	56	35	50	54	80	50	53	32½	50	51	95	50	50	62½
60	57	95	60	56	30	60	54	75	60	53	30	60	51	92½	60	50	60
70	57	90	70	56	27½	70	54	72½	70	53	27½	70	51	90	70	50	57½
80	57	87½	80	56	25	80	54	70	80	53	25	80	51	87½	80	50	55
90	57	85	90	56	20	90	54	67½	90	53	22½	90	51	85	90	50	52½
173	57	80	**178**	56	17½	**183**	54	65	**188**	53	20	**193**	51	80	**198**	50	50
10	57	77½	10	56	15	10	54	60	10	53	15	10	51	77½	10	50	47½
20	57	75	20	56	12½	20	54	57½	20	53	12½	20	51	75	20	50	45
30	57	70	30	56	07½	30	54	55	30	53	10	30	51	72½	30	50	42½
40	57	67½	40	56	05	40	54	52½	40	53	07½	40	51	70	40	50	40
50	57	65	50	56	02½	50	54	50	50	53	05	50	51	67½	50	50	37½
60	57	60	60	56	—	60	54	47½	60	53	02½	60	51	65	60	50	35
70	57	57½	70	55	97½	70	54	45	70	53	—	70	51	62½	70	50	32½
80	57	55	80	55	92½	80	54	40	80	52	97½	80	51	60	80	50	30
90	57	50	90	55	90	90	54	37½	90	52	95	90	51	57½	90	50	27½
174	57	47½	**179**	55	87½	**184**	54	35	**189**	52	90	**194**	51	55	**199**	50	25
10	57	45	10	55	85	10	54	30	10	52	87½	10	51	52½	10	50	22½
20	57	40	20	55	80	20	54	27½	20	52	85	20	51	50	20	50	20
30	57	37½	30	55	77½	30	54	25	30	52	82½	30	51	47½	30	50	17½
40	57	35	40	55	75	40	54	22½	40	52	80	40	51	45	40	50	15
50	57	30	50	55	70	50	54	20	50	52	77½	50	51	40	50	50	12½
60	57	27½	60	55	67½	60	54	17½	60	52	75	60	51	37½	60	50	10
70	57	25	70	55	65	70	54	12½	70	52	70	70	51	35	70	50	7½
80	57	20	80	55	60	80	54	10	80	52	67½	80	51	32½	80	50	5
90	57	17½	90	55	57½	90	54	07½	90	52	65	90	51	30	90	50	2½

Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.	Berlin Za 100 rubli marek i pfen.	Warszawa Za 100 marek rs.	kop.
200	50	—	50	48	65	**211**	47	40	50	46	20	**222**	45	5	50	43	95
10	49	97½	60	48	62½	10	47	37½	60	46	17½	10	45	2½	60	43	95
20	49	95	70	48	60	20	47	35	70	46	15	20	45	—	70	43	92½
30	49	92½	80	48	60	30	47	32½	80	46	12½	30	44	97½	80	43	90
40	49	90	90	48	57½	40	47	30	90	46	10	40	44	97½	90	43	87½
50	49	87½	**206**	48	55	50	47	27½	**217**	46	7½	50	44	95	**228**	43	85
60	49	85	10	48	52½	60	47	25	10	46	5	60	44	92½	10	43	85
70	49	82½	20	48	50	70	47	22½	20	46	5	70	44	90	20	43	82½
80	49	80	30	48	47½	80	47	20	30	46	2½	80	44	87½	30	43	80
90	49	77½	40	48	45	90	47	20	40	46	—	90	44	87½	40	43	77½
201	49	75	50	48	42½	**212**	47	17½	50	45	97½	**223**	44	85	50	43	77½
10	49	72½	60	48	40	10	47	15	60	45	95	10	44	82½	60	43	75
20	49	70	70	48	37½	20	47	12½	70	45	92½	20	44	80	70	43	72½
30	49	67½	80	48	35	30	47	10	80	45	90	30	44	77½	80	43	70
40	49	65	90	48	32½	40	47	7½	90	45	90	40	44	77½	90	43	70
50	49	62½	**207**	48	30	50	47	5	**218**	45	87½	50	44	75	**229**	43	67½
60	49	60	10	48	30	60	47	2½	10	45	85	60	44	72½	10	43	65
70	49	57½	20	48	25	70	47	—	20	45	82½	70	44	70	20	43	62½
80	49	55	30	48	25	80	47	—	30	45	80	80	44	67½	30	43	60
90	49	52½	40	48	22½	90	46	97½	40	45	77½	90	44	67½	40	43	60
202	49	50	50	48	20	**213**	46	95	50	45	77½	**224**	44	65	50	43	57½
10	49	47½	60	48	17½	10	46	92½	60	45	75	10	44	62½	60	43	55
20	49	45	70	48	15	20	46	90	70	45	72½	20	44	60	70	43	52½
30	49	42½	80	48	12½	30	46	87½	80	45	70	30	44	57½	80	43	52½
40	49	40	90	48	10	40	46	85	90	45	67½	40	44	57½	90	43	50
50	49	37½	**208**	48	7½	50	46	85	**219**	45	65	50	44	55	**230**	43	47½
60	49	35	10	48	5	60	46	82½	10	45	65	60	44	52½	10	43	45
70	49	32½	20	48	2½	70	46	80	20	45	62½	70	44	50	20	43	45
80	49	30	30	48	—	80	46	77½	30	45	60	80	44	47½	30	43	42½
90	49	27½	40	47	97½	90	46	75	40	45	57½	90	44	47½	40	43	40
203	49	25	50	47	95	**214**	46	72½	50	45	55	**225**	44	45	50	43	37½
10	49	22½	60	47	95	10	46	70	60	45	52½	10	44	42½	60	43	37½
20	49	20	70	47	92½	20	46	67½	70	45	52½	20	44	40	70	43	35
30	49	20	80	47	90	30	46	67½	80	45	50	30	44	37½	80	43	32½
40	49	17½	90	47	87½	40	46	65	90	45	47½	40	44	37½	90	43	30
50	49	15	**209**	47	85	50	46	62½	**220**	45	45	50	44	35	**231**	43	30
60	49	12½	10	47	82½	60	46	60	10	45	42½	60	44	32½	10	43	27½
70	49	10	20	47	80	70	46	57½	20	45	42½	70	44	30	20	43	25
80	49	7½	30	47	77½	80	46	55	30	45	40	80	44	30	30	43	22½
90	49	5	40	47	75	90	46	52½	40	45	37½	90	44	27½	40	43	20
204	49	2½	50	47	72½	**215**	46	50	50	45	35	**226**	44	25	50	43	20
10	49	—	60	47	70	10	46	50	60	45	32½	10	44	22½	60	43	17½
20	48	97½	70	47	70	20	46	47½	70	45	30	20	44	20	70	43	15
30	48	95	80	47	67½	30	46	45	80	45	30	30	44	17½	80	43	15
40	48	92½	90	47	65	40	46	42½	90	45	27½	40	44	17½	90	43	12½
50	48	90	**210**	47	62½	50	46	40	**221**	45	25	50	44	15	**232**	43	10
60	48	87½	10	47	60	60	46	37½	10	45	22½	60	44	12½	10	43	7½
70	48	85	20	47	57½	70	46	35	20	45	20	70	44	10	20	43	7½
80	48	82½	30	47	55	80	46	35	30	45	17½	80	44	10	30	43	5
90	48	80	40	47	52½	90	46	32½	40	45	17½	90	44	7½	40	43	2½
205	48	77½	50	47	50	**216**	46	30	50	45	15	**227**	44	5	50	43	—
10	48	75	60	47	47½	10	46	27½	60	45	12½	10	44	2½	60	43	—
20	48	72½	70	47	45	20	46	25	70	45	10	20	44	—	70	42	97½
30	48	70	80	47	42½	30	46	22½	80	45	7½	30	44	—	80	42	95
40	48	67½	90	47	42½	40	46	20	90	45	5	40	43	97½	90	42	92½

Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa	Berlin	Warszawa
Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.	Za 100 rubli marek i pfen.	Za 100 marek rs. kop.
233	42 92½	70	42 7½	40	41 25	10	40 47½	80	39 72½	50	38 97½		
10	42 90	80	42 5	50	41 22½	20	40 45	90	39 70	60	38 97½		
20	42 87½	90	42 2½	60	41 22½	30	40 42½	**252**	39 67½	70	38 95		
30	42 87½	**238**	42 2½	70	41 20	40	40 42½	10	39 67½	80	38 95		
40	42 85	10	42 —	80	41 17½	50	40 40	20	39 65	90	38 92½		
50	42 82½	20	41 97½	90	41 17½	60	40 40	30	39 62½	**257**	38 90		
60	42 80	30	41 95	**243**	41 15	70	40 37½	40	39 62½	10	38 90		
70	42 80	40	41 95	10	41 12½	80	40 35	50	39 60	20	38 87½		
80	42 77½	50	41 92½	20	41 12½	90	40 32½	60	39 60	30	38 87½		
90	42 75	60	41 90	30	41 10	**248**	40 32½	70	39 57½	40	38 85		
234	42 72½	70	41 90	40	41 7½	10	40 30	80	39 55	50	38 82½		
10	42 72½	80	41 87½	50	41 7½	20	40 30	90	39 55	60	38 82½		
20	42 70	90	41 85	60	41 5	30	40 27½	**253**	39 52½	70	38 80		
30	42 67½	**239**	41 85	70	41 2½	40	40 25	10	39 50	80	38 80		
40	42 65	10	41 82½	80	41 2½	50	40 25	20	39 50	90	38 77½		
50	42 65	20	41 80	90	41 —	60	40 22½	30	39 47½	**258**	38 75		
60	42 62½	30	41 77½	**244**	40 97½	70	40 20	40	39 47½	10	38 75		
70	42 60	40	41 77½	10	40 97½	80	40 20	50	39 45	20	38 72½		
80	42 60	50	41 75	20	40 95	90	40 17½	60	39 42½	30	38 72½		
90	42 57½	60	41 72½	30	40 92½	**249**	40 15	70	39 42½	40	38 70		
235	42 55	70	41 72½	40	40 92½	10	40 15	80	39 40	50	38 67½		
10	42 52½	80	41 70	50	40 90	20	40 12½	90	39 37½	60	38 67½		
20	42 52½	90	41 67½	60	40 87½	30	40 10	**254**	39 37½	70	38 65		
30	42 50	**240**	41 67½	70	40 87½	40	40 10	10	39 35	80	38 65		
40	42 47½	10	41 65	80	40 85	50	40 7½	20	39 35	90	38 62½		
50	42 47½	20	41 62½	90	40 82½	60	40 7½	30	39 32½	**259**	38 60		
60	42 45	30	41 62½	**245**	40 82½	70	40 5	40	39 30	10	38 60		
70	42 42½	40	41 60	10	40 80	80	40 2½	50	39 30	20	38 57½		
80	42 40	50	41 57½	20	40 77½	90	40 2½	60	39 27½	30	38 57½		
90	42 40	60	41 57½	30	40 77½	**250**	40 —	70	39 25	40	38 55		
236	42 37½	70	41 55	40	40 75	10	39 97½	80	39 25	50	38 52½		
10	42 35	80	41 52½	50	40 72½	20	39 97½	90	39 22½	60	38 52½		
20	42 32½	90	41 50	60	40 72½	30	39 95	**255**	39 22½	70	38 50		
30	42 32½	**241**	41 50	70	40 70	40	39 92½	10	39 20	80	38 50		
40	42 30	10	41 47½	80	40 70	50	39 92½	20	39 17½	90	38 47½		
50	42 27½	20	41 45	90	40 67½	60	39 90	30	39 17½	**260**	38 47½		
60	42 27½	30	41 45	**246**	40 65	70	39 87½	40	39 15	10	38 45		
70	42 25	40	41 42½	10	40 62½	80	39 87½	50	39 12½	20	38 42½		
80	42 22½	50	41 40	20	40 62½	90	39 85	60	39 12½	30	38 42½		
90	42 20	60	41 40	30	40 60	**251**	39 85	70	39 10	40	38 40		
237	42 20	70	41 37½	40	40 57½	10	39 80	80	39 10	50	38 40		
10	42 17½	80	41 35	50	40 57½	20	39 80	90	39 7½	60	38 37½		
20	42 15	90	41 35	60	40 55	30	39 80	**256**	39 7½	70	38 35		
30	42 15	**242**	41 32½	70	40 52½	40	39 77½	10	39 5	80	38 35		
40	42 12½	10	41 30	80	40 52½	50	39 75	20	39 2½	90	38 32½		
50	42 10	20	41 30	90	40 50	60	39 75	30	39 2½				
60	42 7½	30	41 27½	**247**	40 47½	70	39 72½	40	39 —				

KOLEJE.

Objaśnienie. Liczby, stojące przy linjach dróg żelaznych, odnoszą się do liczb, pod jakiemi w rubryce taryf osobowych linje te są wykazane.

Przepisy ogólne.

Każdy pasażer, bez względu na klasę, którą podróż odbywa, niezależnie od pakunku ręcznego, ma prawo do bezpłatnego przewozu 40 funtów.

Dzieci do lat 5-ciu biletów nie opłacają, starsze zaś, do lat 10-ciu, w klasie I-ej płacą bilet klasy II-ej podług niniejszej taryfy, w klasie II-ej bilet klasy III-ej, zaś w klasie III-ej połowę ceny, pobieranej za przejazd tąż klasą osoby dorosłej.

Za bagaże zagubione z winy drogi żelaznej, jeżeli wartość takowych nie została zadeklarowana, pasażer, stosownie do klasy, którą podróż odbywa, ma prawo do wynagrodzenia od bagaży: przewożonych w klasie I-ej rs. 3, kl. II-ej rs. 2, kl. III-ej rs. 1 za funt. Czas przyjęcia przez stacje towarowe transportów „za frachtem" każdorocznie bywa ogłaszany przez odnośne zarządy dróg żelaznych.

Każdy towar może być obciążony przez wysyłającego zaliczeniem, które droga żelazna pobiera przy wydaniu od adresata, a następnie wypłaca właścicielowi. Stosownie do art. 683 kodeksu cywilnego, każdy, ktoby poniósł szkodę lub stratę z winy eksploatacji dróg żelaznych, ma prawo do odpowiedniego odszkodowania na zasadzie powołanego wyżej art. Ze stratami należy zwracać się do rad zarządzających, zarządów odnośnych dróg żelaznych lub wreszcie bezpośrednio do sądu. Czas wnoszenia skarg o wynagrodzenie za uronienie lub uszkodzenie towarów, jak również o zwrot nadpłat, ogranicza się do terminu jednorocznego. Temuż samemu przepisowi podlegają i drogi żelazne co do wzajemnego stosunku pomiędzy sobą i odnośnie do osób prywatnych.

Na wszystkich stacjach dróg żelaznych w salach pasażerskich znajdują się księgi zażaleń, do użytku podróżującej publiczności przeznaczone. Do ksiąg tych mogą być zapisywane skargi, dotyczące nieporządków lub niedogodności, wynikłych z winy drogi żelaznej. Ażeby skarga otrzymała należyty skutek, niezależnie od treści wniesionego zażalenia, skarżący winien podać imię, nazwisko i miejsce swego zamieszkania, tudzież powołać się na świadków, lub poprzeć zażalenie odpowiedniemi dowodami. W ciągu miesiąca od daty skargi zanoszący ją winien być o skutku zawiadomionym. W kwestjach nieporozumień, wynikłych w trakcie drogi, należy się zwracać do naczelników stacyj lub przedstawicieli władzy żandarmskiej.

Bagaże pasażerskie na komorach celnych.

Za bagaże pasażerskie uważane są w ogóle znajdujące się przy pasażerach rzeczy używane już i niezbędne dla nich w podróży. Rzeczy te przepuszczane są bez pobierania cła. Do nich nie można jednak zaliczać przedmiotów, których przywóz z zagranicy jest zakazany, np.: russkich biletów kredytowych i biletów kassy państwowej, wszystkich nietrzymających prób monet zagranicznych, losów i biletów loteryjnych.

Bez opłaty cła są przepuszczane, na mocy przepisów o bagażach pasażerskich, i takie rzeczy, które przesyłane są oddzielnie, jako posyłki, na imię osób prywatnych i posiadają widoczne ślady używania, wszakże nie inaczej, jak za każdorazowem zezwoleniem zarządzającego komorą celną i po przedstawieniu świadectw, iż rzeczy te należą do osób, przybyłych z zagranicy.

Do bagaży pasażerskich, przepuszczanych bez cła, należą: używana pościel, obuwie i bielizna, w ilości, nie przewyższającej zwyczajnych potrzeb pasażera. Poduszki, materace, bielizna stołowa i pościelowa, chociaż i używana, przepuszczane bywają bez poboru cła tylko w nieznacznej ilości. Futra, czapki, mufki i t. p. futrzane odzienie po jednym przedmiocie na pasażera. Złote, srebrne i inne metalowe przedmioty dla użytku domowego nie więcej nad 3 funty, a nessesery podróżne po jednym na każdą osobę. Galanteryjne wyroby złote, srebrne i inne — po dwie sztuki każdego gatunku, a drobne rzeczy, jak: kolczyki, szpilki, spinki i t. p. — tyle, ile ich posiada pasażer, jeżeli oczywiście nie są przeznaczone na sprzedaż.

Przedmioty srebrne, wyrobione w Rossji i ze stemplami russkich izb probierczych, przepuszczane są bez cła w ilości nieograniczonej. W ogóle wszystkie złote i srebrne wyroby, przepuszczane bez cła, wydają się bez sprawdzania próby, za pozostałe zaś pobierane jest cło tylko wtedy, jeżeli okażą się próby ustanowionej. Przedmioty o nizkiej próbie winny być wywiezione z powrotem za granicę.

Inne rzeczy, służące do osobistego użytku w podróży, w podwójnej ilości, a nowych rękawiczek nie więcej nad tuzin. Do takich rzeczy nie zalicza się: naczyń kuchennych, serwisów stołowych i do herbaty, bronzów, zegarów stołowych i wszelkich przedmiotów, służących do umeblowania i ozdabiania pokojów. Wolno przewozić: lekarzom narzędzia lekarskie, artystom, rzemieślnikom i muzykantom potrzebne do ich użytku przedmioty i instrumenta w ilości, nie przewyższającej potrzeb osobistych. Cygar nie więcej nad sto na każdą osobę, oraz zaczętą paczkę tytoniu i tabaki. Produkta spożywcze w niewielkiej ilości. Szkatułki, tłomoki, walizy, kufry i t. p., w których mieszczą się rzeczy pasażerskie, o ile służą do osobistego użytku.

Pasażerskie rzeczy, podlegające opłacie cła. Za wszelkie rzeczy, należące do pasażera w większej ilości, aniżeli wyżej wskazane, i za wszystkie wyżej nie wymienione, liczone jest cło podług taryfy. Cło nie pobiera się od rzeczy, wywiezionych z Cesarstwa, jeśli to udowodnione zostanie świadectwem, i wreszcie cło nie jest opłacane zupełnie, jeśli nie przewyższa trzech rubli. W ogóle przy wyjeździe za granicę, jeśli się ma z sobą rzeczy, podlegające opłacie cła przy wwozie do Cesarstwa, dobrze jest brać świadectwo od komory, iż rzeczy te wywiezione są z Rosji.

Rewizja rzeczy pasażerskich. Wszystkie bagaże, tak znajdujące się przy pasażerach, jak i przywiezione na ich imię i niezrewidowane na komorze pogranicznej, odsyłane są do jednej z wewnętrznych komór, zkąd mogą być otrzymane albo przez samego pasażera, albo przez jego pełnomocnika. Odbierający rzeczy obowiązany jest okazać pokwitowanie z opłaty na przewóz albo kopję otrzymanego przezeń na przysłane rzeczy konosamentu, jeśli komora nie znajduje się na kolei. Za rzeczy pasażerskie, przywiezione w ilości, przewyższającej dozwolony bez cła przewóz, opłaca się cło podług taryfy, przyczem w razie przywozu płótna, batystu albo rzeczy uszytych, od których pobiera się cło w wysokości 30 i 35% ich ceny, odbierający je obowiązany jest piśmiennie oznaczyć ich wartość. Osobom, przesiedlającym się z zagranicy na stały pobyt do Rosji, oraz poddanym rossyjskim, powracającym do ojczyzny z pobytu zagranicą dłuższego nad dwa lata, dozwolono przywozić rzeczy domowych używanych bez cła na sumę cła do 500 rs. dla jednej osoby i do 900 rs. dla rodziny. Wszystkie rzeczy pasażerskie odbiera się osobiście z komory, z wyjątkiem przypadku, jeżeli znalezione będą książki w znacznej ilości albo inne podobne przedmioty, odbijane mechanicznie, które nie wydają się do rąk, lecz posyłają bezpośrednio przez komorę do komitetu cenzury. Bez odwoływania się do cenzury, komory celne mają prawo wydawać: a) książki, posiadane przez pasażerów dla osobistego użytku w podróży, wszakże nie więcej, jak po jednym egzemplarzu na osobę i nie mające charakteru politycznego, religijnego ani przeciwnego obyczajności; b) książki naukowe, portrety i widoki, plany i mapy, nuty oraz książki do nabożeństwa i treści duchownej, z wyjątkiem drukowanych za granicą w języku russkim i słowiańskim.

Urzędnicy celni, przed przystąpieniem do rewizji rzeczy pasażerskich, winni zapytać pasażera, czy posiada przedmioty, podlegające opłacie cła. Jeśli pasażer oznajmi, że towarów lub przedmiotów, podlegających oclenia, nie posiada, a przy rewizji znalezione one zostaną, to od nich pobiera się podwójna opłata. Przedmioty, ukryte przez pasażerów w odzieży, obuwiu, skrzyniach lub walizach o podwójnem dnie lub podwójnych ścianach i t. p., ulegają konfiskacie.

O pasportach zagranicznych.

Zwracamy uwagę czytelników naszych na ważny, a nader mało znany przepis, wedle którego pasport zagraniczny daje posiadaczom prawo przejazdu granicy w ciągu *trzech tygodni* od daty jego wydania. Jeżeli jednak w ciągu tego czasu pasport nie jest zużytkowany, posiadaczom służy prawo żądania *zwrotu* uiszczonej zań *opłaty*. Opłaty zwracane są w takim tylko razie, jeżeli pasporty nie zużytkowane zwracane bywają przed upływem dwóch miesięcy od chwili ich otrzymania. Prośby o zwrot opłaty winny być składane na imię pp. oberpolicmajstrów miast lub właściwych władz prowincjonalnych, z załączeniem dwóch marek 80 kopiejkowych.

Drogi żelazne Królestwa.

Ogólny nadzór nad siecią dróg żelaznych w Królestwie spełnia inspekcja rządowa, złożona z inspektora i oddziałowych jego pomocników. Inspektorem jest rz. r. st. P. A. Łaskin. Biuro inspekcji: w Warszawie, ulica Jerozolimska Nr. 63.

A) Zarządy dróg krajowych.

Warszawsko-Wiedeńska z odnogami: Bydgoską (do Aleksandrowa i Ciechocinka) i Ząbkowicko-Kutnowską (przez Sosnowice). Zarząd w Warszawie, w gmachu dworca: Aleja Jerozolimska Nr. 90. Prezes rady zarządzającej jenerał-major D. P. Palicyn: Jerozolimska 76; wice prezesi: Leopold Kronenberg, Mazowiecka N. 22 i Konstanty Górski, Mazowiecka N. 4; dyrektor techniczny Karol Sulikowski, dyrektor finansów Karol Strasburger.

Fabryczno-Łódzka. Rada zarządzająca w Warszawie, Marszałkowska 115. Prezes rz. r. st. Jan Bloch, Marszałkowska 153; wice prezes rz. r. st. Antoni Nagórny Mazowiecka 4; dyrektor, Adam Ziembiński w Łodzi.

Iwangrodzko-Dąbrowska. Rada zarządzająca w Warszawie, Królewska Nr. 35. (z dniem 1-ym stycznia 1893 r., ma zostać przeniesiona w części do Petersburga, w części do Radomia). Prezes rz. r. st. Jan Bloch, dyrektor inżynier Meinhard w Radomiu.

Nadwiślańska. Rada zarządzająca w Petersburgu, Wozniesieński Prospekt 11|28. Prezes Leopold Kronenberg. Dyrekcja w Warszawie, Mazowiecka Nr. 22. Dyrektor inżynier Daragan.

Terespolska. Z dniem 1 (13) lipca r. z. skupiona przez rząd. Dyrektor Izmaiłow, ostateczne locum rady zarządzającej z chwilą oddawania do druku niniejszych informacyj niezdecydowane.

B) Zarządy dróg w Cesarstwie.

Warszawsko-Petersburska, rada zarządzająca głównego towarzystwa ruskich dróg żelaznych (zob. niżej), dyrekcja w Petersburgu, w gmachu dworca; dyrektor drogi Sumarokow. W Warszawie biuro naczelnika 3-go wydziału eksploatacji, naczelnik biura, sekr. koleg. Blumental; inspektor rządowy rzecz. radca stanu Hübschman w Petersburgu.

Bałtycka, zarząd w Petersburgu, Galernaja 32; prezes rzecz. radca stanu baron Aleksander Matwiejewicz von der Pahlen.

Baskuńczacka rządowa, tymczas. zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88; naczelnik drogi radca honorowy Konstanty Kuźmicz Jakowlew na stacji Władimirowka.

Bendero-Galacka (zobacz Południowo-Zachodnie).

Borowicka, zarząd w Petersburgu, ulica Puszkinskaja 10; dyrekcja w Borowiczach, gub. nowogrodzkiej, dyrektor Sławikowski.

Brzesko-Grajewska (zobacz Południowo-Zachodnie).

Carskosielska, zarząd i dyrekcja w Petersburgu na dworcu; prezes zarz. Daniel Samuelowicz Polakow.

Charkowsko-Nikołajewska rządowa, zarząd i dyrekcja w St.-Petersburga, Newski prospekt 88, naczelnik drogi inżenier N. Ostrowski w Kremieńczugu.

Doniecka, zarząd w Moskwie, Czystyja prudy, dom Daniłowej; prezes Sawwa Iwanowicz Mamontow w Charkowie.

Dynabursko-Witebska, zarząd w Rydze, drugi zarząd w Londynie 15 Angelcourt Throgmorton Streeti; dyrekcja w Dynaburgu, dyrektor drogi Wozniesienski.

Fastowska, zarząd w Petersburgu, Galernaja 3, dyrektorzy zarządu: Kisłakowski, Mein, Babin, Władikin; dyrekcja na stacji Smiele.

Główne tow. rus. dróg. żel. (drogi: Warszaw.-Petersburska, Mikołajewska i Niżegorodzka), rada zarządz. w Petersburgu, Bolszaja Italianskaja 17; prezes rady tajny radca Walerjan Aleksandrowicz Połowcew.

Grjazko-Carycyńska, zarząd w Petersburgu, Znamienskaja 35, prezes radca kol. Michał Piotrowicz Kozlaninow.

Jekaterynińska rządowa, tymcz. zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88, naczelnik drogi rad. st. Aleksander Apollonowicz Wierchowcew w Jekaterynosławiu.

Kijowsko-Brzeska (zob. Południowo-Zachodnie).

Kozłowsko-Tambowsko-Saratowska, rządowa, tymczasowy zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88, naczelnik drogi Głazenop w Saratowie.

Kozłowsko-Woroneżsko-Rostowska, zarząd w Petersburgu, Galernaja 3, prezes rad. st. Wiktor Iwanowicz Kisłakowski.

Kursko-Charkowsko-Azowska, rządowa, zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88, dyrektor inż. Izmaiłow w Charkowie.

Kursko-Kijowska, zarząd w Moskwie, przy Krasnych Worotach, w domu tow. dr. Rjaz.-Kozł., dyrekcja w Konotopie, dyr. kapitan Mikołaj Konstantynowicz Schaufus.

Libawsko-Romeńska, rządowa, tymczas. zarząd w Petersburgu,—Newski prospekt 30, zarządzający Adadurow w Mińsku.

Liwieńska, rządowa, tymczas. zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88, naczelnik drogi asesor koleg. Jan Aleksandrowicz Karyszew w Liwnach.

Łozowo-Sewastopolska, zarząd w Petersburgu, Pocztamskaja 19, prezes jenerał-major, Armand Jegorowicz Struwe.

Mikołajewska, rada zarząd. głównego tow. rus. dróg żel. w Petersburgu, Bolszaja Italjanskaja 17, dyrekcja w Petersburgu w dworcu drogi Mikołajew., dyr. drogi radca stanu Piotr Piotrowicz Michalcew.

Mitawska, zarząd i dyrekcja w Rydze, prezes zarz. Aleksander Grygorjewicz von Heiman.

Moskiewsko-Brzeska, zarząd w Petersburgu, Nowo-Isaakiewskaja 2, prezes tajny radca Jegor Fiedorowicz Winberg; dyrekcja w Moskwie.

Moskiewsko-Jarosławsko-Wołogodzka, zarząd i dyrekcja w Moskwie na dworcu, dyrektor Wilhelm Aleksandrowicz Szmidt.

Moskiewsko-Kurska, zarząd w Moskwie, Koźmodemianskij pereułok, dom Krasnogorowa, dyrektorzy zarządu: Horbow, Mamontow i Krestownikow; dyrekcja na dworcu w Moskwie.

Moskiewsko-Niżegorodzka, rada główn. tow., dyrekcja w Petersburgu, W. Morska 17, dyrektor drogi rzecz. radca stanu Iwan Fieodorowicz Röhrberg.

Moskiewsko-Rjazańska, zarząd i dyrekcja w Moskwie na dworcu, prezes zarządu asesor koleg. I. E. Adadurow.

Muromska, rządowa, tymcz. zarząd w Petersburgu, Newski prosp. 88, dyrektor drogi radca st. Ignacy Aleksandrowicz Marski.

Nowgorodzka, zarząd w Petersburgu, Moskiewska 8, prezes radca hon. Franc. Jegorowicz Feldman; dyrekcja w Nowgorodzie.

Nowotorska, zarząd w Petersburgu, Dmitrewski pereułok 6, prezes Włodzimierz Piotrowicz Łukarew, dyrekcja w Rżewie.

Odeska (zob. Południowo-Zachodnie).

Orenburska, zarząd w Petersburgu, Jekaterynińskij kanał 28, prezes tajny radca Borys Piotrowicz Obuchow, dyrekcja w Samarze.

Orłowsko-Grjazka, zarząd w Petersburgu, Galernaja 3; prezes rzecz. radca stanu Wiktor Aleksandrowicz Babin, dyrekcja w Woroneżu, wspólna z dyrekcją drogi Kozłowsko-Woroneżsko-Rostowskiej.

Orłowsko-Witebska, zarząd w Petersburgu, Małaja Morska 12, dyrekcja w Orle, dyrektor drogi radca dworu Mikołaj Piotrowicz Chłudniew.

Polaskie drogi żel. rządowe (Wileńsko-Rowieńska i Żabińsko-Pińska), zarząd tymczasowy drogi w Petersburgu, Newskij prosp. 88, dyrektor drogi inżenier, radca kolegiał. J. J. Chodorowski w Wilnie.

Południowo-Zachodnie (Odeska, Kijowsko-Brzeska, Brzesko-Grajewska i Bendero-Galacka), zarząd w Petersburgu, Bolszaja Koniusz. 27, prezes asesor kol. Dmitryj Akimowicz Andrejewskij, ogólna dyrekcja w Kijowie, prezes ogólnej dyrekcji Borodin.

Portowa gałęź Mikołajewskiej (dawna Putiłowska), zarządzający inspekcją inżen. radca stanu Wosko w Petersburgu.

Pskowsko-Ryzka, rządowa, tymcz. zarząd w Petersburgu, Newski prospekt 88, dyrekcja w Pskowie.

Rjazańsko-Kozłowska, zarząd w Moskwie, przy Krasnych Worotach, w domu własnym; prezes Iwan Jefgrafowicz Adadurow; dyrekcja w Kozłowie.

Rybińsko-Bołogodzka, zarząd w Petersburgu, Demidowski pereułok 1, prezes tajny radca Fiedor Fiedorowicz Weinberg, dyrekcja w Rybińsku.

Ryzko-Dynaburska, zarząd i dyrekcja w Rydze, prezes zarządu rzecz. radca st. Juljan Leontjewicz von Kube.

Ryzko-Tukkumska, zarząd wspólny z towarzystwem drogi Ryzko-Dynab., dyrekcja w Rydze, dyrektor inżen. Wilhelm Karolowicz Libreich.

Rżewsko-Wiaziemska, zarz. w Petersburgu, Dmitrowski pierculok 6, prezes Wł. Piotrowicz Łukkarew, dyrekcja w Rżewie.

Samarsko-Złotouska, rządowa, tymczasowy zarząd w Petersburgu, Newskij prospekt 88, naczelnik drogi inżenier St. K. Łachtin w Kałudze.

Syzrańsko-Wiaziemska, rządowa, tymczasowy zarząd w Petersburgu, Newskij prospekt 88, dyrekcja w Kałudze, dyrektor Włodzimierz Michajłowicz Łachtin.

Szujsko-Iwanowsko-Kineszemska, zarząd w Moskwie na Pietrówce, prezes rzecz. rad. st. Dymitry Fiedorowicz Kondratjew, dyrekcja w Szui.

Uralska, rządowa, tymcz. zarząd w Petersburgu, Newski prosp. 88, dyr. inż. Paweł Irimarchowicz Zamiatyn w Permie.

Władykaukazka, zarząd w Petersburgu, Wielka Morska 34, prezes tajny radca Aleksander Iwanowicz Falewicz, dyrekcja w Rostowie nad Donem.

Zakaukazka, rządowa, tymcz. zarząd w Petersburgu, Newski prosp. 88, dyrekcja w Tyflisie, dyr. drogi rz. r. st. Friede.

Zakaspijska, rządowa (wojenna), dyrekcja w Czardżuju, naczelnik drogi jen. lejtnant Anenkow.

Finlandzkie drogi rządowe.

Główny zarząd w Helsingforsie, główny dyrektor rzecz. radca stanu Georg Stremberg.

Taryfy osobowe.*)

1) Fabryczno-Łódzka z odnogą Aleksandrowską:

Wior.	STACJE	Na poc. kurjerskie I	Na poc. kurjerskie II	Na pociągi osobowe I	Na pociągi osobowe II	Na pociągi osobowe III
		Kopiejki.				
	Łódź:					
125	Warszawa . . .	526	394	469	353	181
15	Pruszków	461	347	413	310	159
27	Grodzisk	404	304	364	274	140
40	Ruda Guzowska.	353	265	319	240	123
51	Radziwiłłów . .	301	227	374	207	106
62	Skierniewice† .	258	195	237	178	91
90	Rogów.	137	103	132	99	51
99	Koluszki.† . . .	98	74	98	74	38
107	Rokiciny	137	103	132	99	51
122	Baby	202	152	188	142	73
135	Piotrków	258	194	237	178	91
156	Gorzkowice . .	348	262	316	238	122
177	Radomsk	439	330	394	297	152
195	Kłomnice	517	388	462	347	177
218	Częstochowa . .	603	453	537	403	206
231	Poraj	671	504	597	448	229
245	Myszków	732	550	649	488	250
257	Zawiercie	784	589	694	522	267
263	Łazy.	809	608	717	538	275
275	Ząbkowice† . . .	857	644	758	569	291
282	Strzemieszyce .	887	667	781	589	301
287	Granica	913	687	807	605	309
281	Dąbrowa	887	667	784	589	301
290	Sosnowice.† . . .	926	695	618	614	314

Odnoga Aleksandrowska:

Wior.	STACJE	Na poc. kurjerskie 1	Na poc. kurjerskie II	Na pociągi osobowe I	Na pociągi osobowe II	Na pociągi osobowe III
		Kopiejki				
82	Łowicz	348	262	316	238	122
107	Pniewo	456	343	410	308	158
125	Kutno	533	401	477	359	183
137	Ostrowy.	589	443	526	396	203
161	Kowal.	689	518	612	461	236
176	Włocławek. . .	753	566	669	503	258
197	Nieszawa	844	635	747	562	288
211	Aleksandrów . .	904	680	800	601	307
215	Ciechocinek. . .	931	700	822	618	317

2) Warszawsko-Terespolska

(z odnogami Siedlecko-Małkińską i Brzesko-Chełmską, należącemi do kolei Poleskich a zarządzanemi przez War.-Teres.):

Wior.	STACJE	I kopiejki	II kopiejki	III kopiejki
—	**Warszawa** (Praga) . .	—	—	—
17	Miłosna.	64	48	24
35	Nowo-Mińsk	131	99	51
52	Mrozy	195	146	75
70	Kotuń	263	198	101
84	Siedlce	315	236	121
110	Łuków	413	310	159
136	Międzyrzec	510	383	196
159	Biała	596	448	229
174	Chotyłów	653	490	251
193	**Terespol**	724	543	277
198	Brześć Litewski. . .	746	560	286

*) Znak † oznacza stację krzyżową. Odległość stacyj, obliczana jest od Warszawy. Łódź od Warszawy odległa jest wiorst 125.

3) Nadwiślańska.

Wior.	STACJE	I kopiejki	II kopiejki	III kopiejki
	a) do Mławy:			
—	**Warszawa**	11½	8½	4½
—	**Praga**	—	—	—
15	Jabłonna	52	39	20
29	Nowy-Dwór	101	75	40
32	Nowo-Gieorgiewsk . .	116	86	54
47	Nasielsk	172	129	66
66	Gąsocin.	240	180	92
83	Ciechanów.	307	230	117
98	Konopki	363	272	139
113	**Mława**	420	315	161
117	Iłłowo	442	331	169
	b) do Kowla:			
—	**Warszawa**	11½	8½	4½
—	**Praga** , ...	—	—	—
25	Otwock.	94	70	36
49	Pilawa	188	141	72
75	Sobolew	281	211	108
96	**Iwangród**	360	270	138
118	Nowo-Aleksandrja . .	443	333	170
141	Nałęczów	529	396	202
163	**Lublin**	611	459	235
176	Minkowice.	660	495	253
196	Trawniki	735	551	282
212	Rejowiec	795	596	305
230	Chełm	860	650	332
250	Dorohusk	938	704	360
267	Tuboml.	1005	754	385
289	Maciejowice	1084	813	415
313	**Kowel** † (dr. Kijowsko-Brzeska)	1178	884	452
	c) do Łukowa:			
—	**Iwangród**†	—	—	—
17	Leopoldów.	68	51	26
35	Krzywda	135	101	52
53	Łuków Nadwiślański .	214	160	82
56	**Łuków** Terespolski . .	214	160	82

5) Iwangrodzko-Dąbrowska.

Wior.	STACJE	I kopiejki	II kopiejki	III kopiejki
	Koluszki:			
96	do Iwangrodu (pasaż.)	746	560	286
19	Garbatka	675	506	259
40	Jedlnia	593	445	228
53	Radom	548	411	210
73	Jastrząb	469	351	179
90	**Bzin**(do Kol. i Bodz.)† .	405	304	155
99	Suchedniów	435	326	167
117	Zagnańsk	503	376	193
132	Kielce	563	423	216
151	Chęciny.	630	473	242
173	Jędrzejów	716	538	257
191	Sędziszew	784	588	300
214	Miechów	870	653	334
228	Wolbrom	923	693	354
249	Olkusz	1011	751	384
272	Strzemieszyce (Iwang.)	1084	813	415
278	Dąbrowa . . . „ .	1110	833	426
9	Granica (odnoga) „ .	1114	835	427
14	Sosnowice „ . „ .	1133	850	435
174	Tomaszów.	98	74	38
149	Opoczno	188	141	72
127	Końskie.	270	203	104
114	Nieklań.	319	239	122
108	Wierzbnik	469	351	179
123	Kunów	521	391	200
135	Ostrowiec	556	425	217
137	Bodzechów	514	385	197
99	**Z Warszawy** do **Koluszek** (dr. Warsz.-Wiedeńska)	371	276	147
	Z Koluszek:			
25	Tomaszów	99	74	38
50	Opoczno	188	141	72
72	Końskie.	274	205	105
85	Nieklań.	319	239	122
108	**Bzin**†	405	304	155
	Odnogi pograniczne:			
9	**Z Granicy** do Strzem. .	34	25	13
14	**Z Sosnowic** do Strzem.	53	40	21

9) Warszawsko-Petersburska.

Wior.	STACJE	I kopiejki	II kopiejki	III kopiejki
	a) do Petersburga:			
—	**Warszawa**	—	—	—
16	Wołomin	60	45	23
32	Tłuszcz	120	90	46
51	Łochów.	191	141	74
65	Zielenice	240	180	91
79	Małkinia	293	220	113
101	Czyżew.	379	284	145
116	Szepietów	435	326	167
141	Łapy	529	396	202
162	Białystok†.	605	456	233
183	Czarnawieś	686	515	263
201	Sokółka	754	565	289
216	Kuźnica.	810	608	311
241	Grodno	904	678	346
270	Porecze.	1013	760	389
295	Marcinkańce	1106	830	424
315	Orany	1181	886	453
333	Olkieniki	1249	936	478
352	Rudziszki	1320	990	506

wior.	STACJE	I	II	III
		kopiejki		
371	Landwarowo† (do granicy i Kowna)	1401	1044	534
388	Wilno	1455	1091	558
396	Wilejka	1485	1114	569
412	Bezdany	1545	1159	592
436	Podbrodzie	1635	1226	627
461	Święciany	1729	1296	662
482	Ignalino	1808	1356	693
505	Dukszty	1894	1420	726
526	Turmont	1973	1480	757
543	Kałkuny	2036	1528	781
549	Dynaburg† (do Rygi i Witebska)	2059	1544	789
572	Wyszki	2145	1609	823
586	Ruszona	2198	1649	845
610	Antopol	2288	1716	871
629	Rjeżyca	2359	1769	904
654	Iwanówka	2453	1840	941
669	Korsówka	2509	1881	961
687	Pondery	2576	1933	988
714	Żogowo	2673	2009	1027
740	Ostrów	2775	2081	1064
765	Czersk	2869	2151	1097
789	Pskow	2959	2219	1144
808	Toroszyn	3030	2273	1162
832	Nowosielje	3120	2340	1196
853	Biełaja	3199	2399	1226
874	Plussa	3278	2459	1257
896	Sierebranka	3360	2520	1288
917	Ługa	3439	2579	1318
930	Preobrjażensk	3488	2616	1337
946	Mszynsk	3548	2661	1360
966	Diwensk	3623	2718	1399
982	Siwersk	3683	2763	1412
959	Sujda	3731	2799	1431
1003	Gatczyna	3761	2821	1442
1025	Aleksandrowskaja	3844	2883	1472
1045	Petersburg	3919	2939	1502
	b) do Kowna i granicy			
—	Landwarowo	—	—	—
22	Jewia	82	62	32

wior.	STACJE	I	II	III
		kopiejki		
38	Żośle	142	103	55
46	Koszedary†	176	132	67
61	Prowieniszki	228	172	83
81	Kowno	303	228	117
98	Mawruci	367	275	141
115	Kozłowa-Ruda	431	323	165
133	Pilwiszki	498	374	195
145	Wylkowyszki	543	408	209
162	Wierzbołów	607	455	233
163	Ejdkuny	611	457	234
	4) Obwodowa.			
	Warsz.-Wiedeńska.			
	do War.-Nadwiślańsk.	38	29	15
	do War.-Terespolsk	60	45	23
	6) Fabryczno-Łódzka			
	Z Koluszek:			
	do Andrzejowa	98	74	39
	do Łodzi	98	74	39
	7) Siedlecko-Małkińska.			
—	Siedlce†	—	—	—
28	Sokołów	105	79	40
47	Cielaki	176	133	68
63	Małkinia† (st. dr. War.-Petersb.)	236	178	91
	8) Brzesko-Chełmska.			
—	Brześć†	—	—	—
46	Domaszewo	173	130	67
61	Włodawa	229	171	87
86	Ugruzk	328	248	124
107	Chełm † (st. dr. Nadwiślańskiej)	401	301	154

Taksa biletów sezonowych spacerowych.

Kolej Warszawsko-Wiedeńska wydaje w sezonie letnim między Warszawą a Skierniewicami i stacjami pośredniemi dwojakiego rodzaju stałe bilety spacerowe: sezonowe na 20 przejazdów w obie strony i miesięczne żelazne, bez względu na liczbę przejazdów. Bilety są imienne. Taksa jest następująca:

Taksa biletów sezonowych.

STACJE	I	II	III
	kopiejki		
Pruszków	1470	1110	582
Brwinów	2046	1547	798
Grodzisk	2550	1926	990
Ruda Guzowska	3726	2790	1446
Radziwiłłów	4806	3606	1854
Skierniewice	5694	4302	2214

Taksa biletów żelaznych:

STACJE	I	II	III
	kopiejki		
Pruszków	2205	1665	873
Brwinów	3069	2220	1197
Grodzisk	3825	2889	1485
Ruda Guzowska	5589	4185	2169
Radziwiłłów	7209	5409	2781
Skierniewice	8541	6453	3321

Kolej Nadwiślańska wydaje w sezonie letnim bilety abonamentowe na 40 przejazdów. Taksa ich jest następująca:

STACJE	I	II	III
	kopiejki		
Jabłonna i Płudy	1920	1465	771
Nowy Dwór	3390	2550	1318
Nowo-Gieorgiewsk	3810	2865	1479
Otwock i Wawer	2970	2235	1157
Pilawa i Celestynów	5595	4195	2165

Kolej Terespolska obniża dla spacerowych biletów sezonowych zwykłe swe ceny o 30%.

PRZEJAZDY OKÓLNE

(RUNDREISE)

po cenie zniżonej.

Z dniem 15 (27) lipca 1892 roku zaprowadzono w Cesarstwie i Królestwie podróże okólne po cenach zniżonych, na wzór istniejących już od dawna podobnego rodzaju „Rundreise" zagranicą. Zniżka ceny biletów wynosi 30 do 40%, a marszrut takich podróży wyznaczono 113. W tej liczbie Warszawa wkluczona jest w marszrut 44, a w 8-miu stanowi stację początkową.

Przepisy, dotyczące przejazdu za biletami okólnemi, są następujące:

Podróże okólne mogą być odbywane w obu kierunkach, poczynając od każdej stacji, wymienionej w taryfie, poniżej zamieszczonej.

Opłata za przejazd wodą, okrętami lub statkami parowemi w rachubę nie wchodzi. Bilety na przejazdy takie pasiadacz świadectwa okólnego winien nabywać oddzielnie i bezpośrednio w miejscach właściwych. Dotycze to również bagaży.

Osobom, pragnącym korzystać z przejazdu okólnego, wydawane są na każdej ze stacyj, w których sprzedawane są bilety, oddzielne, zaopatrzone w talony świadectwa, za które pobieraną jest opłata z góry. Świadectwa takie dają prawo do otrzymywania odpowiednich talonom biletów pasażerskich na te wszystkie pociągi, w których znajdują się wagony nabytej klasy. Wyjątek w tej mierze stanowi tylko kolej Mikołajewska, na której za zmianę pociągów zwyczajnych na pocztowe, pośpieszne i kurjerskie wymaganą jest dopłata. Świadectwo trwa w swojej sile w cią-

gu 3-ch miesięcy, licząc od północy, następującej po jego wydaniu. Jest ono imienne, i nikomu oprócz nabywcy odstąpione być nie może.

Na świadectwach dziecinnych oraz na każdym z talonów dziecinnych winien się znajdować stempel z napisem: „dziecinny".

Naczelnik stacji, wydający świadectwo, wypełnia odpowiedniemi informacjami rubryki talonów, po jednym talonie na każdą osobę, o ile — naturalnie — pasażer nie wyrazi życzenia zatrzymywania się na stacjach pośrednich. W tym wypadku pasażer otrzymuje talony w liczbie, odpowiadającej liczbie przystanków.

W razie żądania pasażera, iżby mógł on posiłkować się w obranej marszrucie drogami prostemi, wydający świadectwo naczelnik stacji winien wypełnić talony w liczbie, odpowiadającej całkowitej drodze.

Niezapełnione talony kasowane są zaraz przy wydawaniu świadectwa stemplem: „nieważne".

Talony bez świadectw, zarówno jak świadectwa bez talonów, są nieważne.

Bagaże przyjmowane są tylko przy nieprzerwanej podróży kolejowej. Mogą one być przyjęte, w myśl życzenia pasażera, albo do najbliższego—zgodnie z brzmieniem talonu—przystanku, albo na całą przebywaną linję kolejową, albo wreszcie na kilka z rzędu kolei, o ile pozostają one z sobą w komunikacji prostej. W razie żądania pasażera, iżby zwrócono mu bagaż w części lub w całości przed przybyciem na stację oznaczoną, zastosowane są wówczas przepisy, zwykle w takich razach obowiązujące.

Żadne reklamacje o zagubieniu świadectwa lub talonu nie są przyjmowane, a pieniądze, pobrane przy wydawaniu świadectwa, pod żadnym pozorem ani za całą drogę, ani za część jej nie są zwracane.

W razie przejścia pasażera z klasy niższej do wyższej, obowiązany on jest pokryć różnicę ceny wedle taryfy zwyczajnej, bez procentu, przypadającego dla biletów okólnych.

Z wyjątkiem oficerów, pozostających w służbie czynnej, lądowej lub morskiej, którym przysługuje prawo, po przedstawieniu w kasach odpowiedniego upoważnienia, zajmować za biletem okólnym klasy III-ej miejsca w wagonach klasy II ej, żadne inne ustępstwa na mocy praw osobistych pasażera w biletach okólnych czynione nie są.

Taryfa przejazdów okólnych.

Objaśnienia: Stacje, oznaczone pismem grubszem, są zarazem stacjami, od których można rozpocząć podróż i na których odbywa się sprzedaż świadectw okrężnych.

Ceny w taryfie podane są już włącznie z podatkiem skarbowym, drobniejsze zaś cyfry, pod cenami grubszemi zamieszczone, oznaczają cenę biletów *dziecinnych*.

Okręt oznacza komunikację parostatkową.

Marszruta przejazdów „okólnych".	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
1) **Petersburg** — Psków — Dynaburg — **Ryga** — Hintzenberg—Segewold — Wenden — Wolmar — **Dorpat** — **Rewel** — Wajwara — Korf — Narwa— **Petersburg**	**38**	**30**	**28**	**74**	**14**	**69**
2) **Petersburg** — Psków — Dynaburg — Wilno—Libawa — Możejka — Mitawa — **Ryga** — Hintzenberg — Segewold — Wenden — Wolmar — **Dorpat** — **Rewel** — Wajwara — Korf — Narwa — **Petersburg**	19	14	14	38	5	01
3) **Petersburg** — Rybińsk— ⛴ — Jarosław—Troicka Ławra — **Moskwa** — **Petersburg**	**50**	**00**	**37**	**53**	**19**	**19**
4) **Petersburg** — Rybińsk ⛴ Niżny-Nowogród — **Moskwą** — **Petersburg**.	25	00	18	77	6	46
5) **Petersburg** — Rybińsk ⛴ — Carycyn—Grjazi— **Kozłów. Rjażsk, Rjazań, Moskwa, Petersburg**	**35**	**83**	**25**	**08**	**14**	**49**
	17	91	12	54	4	28
	40	**03**	**28**	**23**	**16**	**11**
	20	04	14	12	4	04
	55	**53**	**39**	**86**	**22**	**05**
	27	78	19	93	5	52

Marszruta przejazdów „okólnych"	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
6) **Petersburg**.—Rybińsk ⛴ —Baku— **Tyflis**—Władykaukaz — Wody mineralne—**Rostów** **Nowoczerkask**—**Woroneż**—**Kozłów** —**Rjażsk** — **Rjazań** —**Moskwa** — **Petersburg**	**83**	**08**	**60**	**76**	**32**	**50**
7) **Petersburg**. — Rybińsk ⛴ Baku —**Tyflis**—Batum ⛴ Noworosyjsk — **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — **Kozłów** — **Rjażsk** — **Rjazań** — **Moskwa** — **Petersburg**	41	55	30	38	8	13
8) **Petersburg**. — Rybińsk — ⛴ Baku — **Tyflis** — Władykaukaz—Wody mineralne — Noworosyjsk ⛴ Teodozja ⛴ — Jałta ⛴ —Sewastopol—Symferopol—Łozowa—**Charków** — Kursk — **Moskwa** — **Petersburg**	**89**	**02**	**65**	**22**	**34**	**78**
9) **Petersburg**. — Rybińsk— ⛴ —Baku—**Tyflis**—Władykaukaz— Wody mineralne—Noworosyjsk— ⛴ —Teodozja ⛴ —Jałta ⛴ —Sewastopol ⛴ Eupatorja ⛴ —**Odesa**—**Kijów**—Kursk—**Moskwa** **Petersburg**	44	51	32	60	8	71
10) **Petersburg**. — Rybińsk— ⛴ —Baku —**Tyflis** — Batum ⛴ — Noworosyjsk ⛴ —Teodozja ⛴ — Jałta ⛴ Sewastopol — Symferopol — Łozowa —**Charków**—Kursk — **Moskwa** —**Petersburg**.	**91**	**17**	**66**	**83**	**35**	**60**
11) **Petersburg**. — Rybińsk — ⛴ — Baku **Tyflis** — Batum ⛴ — Noworosyjsk ⛴ — Teodozja ⛴ — Jałta ⛴ — Sewastopol ⛴ —Eupatorja ⛴ — **Odesa** —**Kijów**—Kursk — **Moskwa** — **Petersburg**.	45	59	33	43	10	02
12) **Petersburg**.— Moskwa — Troicka Ławra — Jarosław ⛴ Niżny — Moskwa Nowogród—**Petersburg**	**93**	**97**	**68**	**94**	**36**	**68**
13) **Petersburg**. — Moskwa — Troicka Ławra — Jarosław ⛴ — **Saratów** — **Tambów** — **Kozłów** — **Rjażsk** — **Rjazań** — Moskwa — **Petersburg**	47	00	34	48	11	61
14) **Petersburg**. — Moskwa — Troicka Ławra — Jarosław ⛴ — Carycyn — Grjazi — **Kozłów** — **Rjażsk** — **Rjazań** — Moskwa — **Petersburg**	**85**	**70**	**62**	**73**	**33**	**50**
15) **Petersburg**. — Moskwa — Troicka Ławra — Jarosław ⛴ — Baku —**Tyflis** —Władykaukaz — Wody mineralne — **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — **Koztów** — **Rjażsk** — **Rjazań** — Moskwa—**Petersburg**.	42	86	31	38	9	49
16) **Petersburg**. — Moskwa — Troicka Ławra —Jarosław ⛴ — Baku— **Tyflis** —Batum ⛴ — Noworosyjsk— **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — **Kozłów** — **Rjażsk** — **Rjazań**—Moskwa —**Petersburg**.	**88**	**50**	**64**	**84**	**34**	**58**
17) **Petersburg**. — Moskwa —Troicka Ławra—Jarosław ⛴ — Baku — **Tyflis** — Władykaukaz—Wody mineralne — Noworosyjsk ⛴ Teodozja ⛴ Jałta ⛴ Sewastopol — Symferopol — Łozowa — **Charków** — Kursk — Moskwa — **Petersburg**.	44	27	32	43	11	08
18) **Petersburg** —Moskwa —Troicka Ławra—Jarosław ⛴ Baku — **Tyflis**—Władykaukaz—Wody Mineralne —Noworosyjsk ⛴ — Teodozja ⛴ — Jałta ⛴ — Sewastopol ⛴ — Eupatorja ⛴ — **Odesa**, **Kijów** — Kursk — Moskwa, **Petersburg**	**46**	**97**	**31**	**93**	**19**	**02**
19) **Petersburg** — Moskwa — Troicka Ławra — Jarosław ⛴ Baku — **Tyflis** — Batum ⛴ — Noworosyjsk ⛴ — Teodozja ⛴ Jałta ⛴ — Sewastopol — Symferopol — Łozowa —**Charków**,—Kursk — Moskwa — **Petersburg**.	23	50	15	98	5	42
20) **Petersburg**. — Moskwa — Troicka Ławra —Jarosław ⛴ — Baku—**Tyflis** — Batum ⛴ — Noworosyjsk ⛴ Teodozja ⛴ —Jałta ⛴ —Sewastopol ⛴ —**Odesa**—**Kijów** — Kursk — Moskwa — **Petersburg**	**57**	**10**	**39**	**53**	**22**	**90**
21) **Petersburg**. Moskwa — Niżnyj — ⛴ — Samara — **Rjażsk** — **Rjazań** — Moskwa — **Petersburg**	28	57	19	79	6	38
	62	**46**	**43**	**56**	**24**	**96**
	31	24	21	79	6	90
	89	**03**	**63**	**92**	**34**	**99**
	44	52	31	98	9	31
	94	**97**	**68**	**39**	**37**	**28**
	47	49	34	21	9	89
	97	**12**	**70**	**00**	**38**	**10**
	48	56	35	03	11	20
	99	**92**	**72**	**11**	**39**	**18**
	49	97	36	08	12	79
	91	**65**	**65**	**90**	**36**	**00**
	45	83	32	98	10	67
	94	**45**	**68**	**01**	**37**	**08**
	47	**24**	**34**	**03**	**12**	**26**
	67	**22**	**47**	**12**	**26**	**79**
	33	62	23	58	6	71

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
22) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Saratów — Tambów — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa Petersburg	61	31	42	68	24	52
	30	67	21	37	6	14
23) Petersburg.—Moskwa — Niżnyj — Carycyn— Grjazi — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa— Petersburg.	66	67	46	71	26	58
	33	34	23	37	6	66
24) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów = Rjażsk — Rjazań — Moskwa — Petersburg	92	64	66	62	36	38
	46	31	33	33	9	10
25) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Baku Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa Petersburg	98	58	71	09	38	66
	49	29	35	57	9	68
26) Petersburg. — Moskwa —Niżnyj — Baku— Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Noworosyjsk Teodozja Jałta —Sewastopol—Simferopol— Łozowa — Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	100	73	72	70	39	48
	50	36	36	39	10	99
27) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Baku — Tyflis—Władykaukaz—Wody mineralne—Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk — Moskwa — Petersburg	103	53	74	81	40	56
	51	77	37	43	12	58
28) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Łozowa —Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	94	96	68	60	37	38
	47	63	34	33	10	46
29) Petersburg. — Moskwa — Niżnyj — Baku — Tyflis — Batum — — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa Kijów — Kursk — Moskwa Petersburg	98	06	70	71	38	46
	49	04	35	39	12	05
30) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk —Kozłów — Tambów — Saratów — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa — Petersburg	101	32	73	14	39	71
	50	65	36	59	9	92
31) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjążsk — Kozłów — Tambów — Saratów — Baku — Tyflis —Batum Noworosyjsk — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa —Petersburg.	107	26	77	61	41	99
	53	64	38	82	10	50
32) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Tambów — Saratów — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Noworosyjsk Teodozja — Jałta Sewastopol — Symferopol — Łozowa — Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	109	41	79	22	42	81
	54	71	39	64	11	81
33) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Tambów — Saratów — Baku — Tyflis — Władykaukaz—Wody mineralne —Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk — Moskwa—Petersburg.	112	21	81	34	43	89
	56	11	40	69	13	40
34) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Tambów = Saratów — Baku — Tyflis —Batum —Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Łozowa — Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	103	64	75	12	40	71
	51	98	37	59	11	28
35) Petersburg.—Moskwa— Rjazań—Rjażsk—Kozłów— Tambów — Saratów — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol —Eupatorja — Odesa — Kijów —Kursk— Moskwa — Petersburg	106	74	77	23	41	79
	53	39	38	64	12	87

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
36) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Tambów — Saratów — Carycyn — Grjazi — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa — Petersburg	76	80	54	31	30	46
	38	41	27	18	7	62
37) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk - Rjazań — Moskwa — Petersburg	105	92	76	59	41	48
	52	97	38	32	10	36
38) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Rostów—Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa — Petersburg	111	86	81	06	43	76
	55	94	40	55	10	94
39) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Noworosyjsk — — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Łozowa — Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg.	114	01	82	67	44	58
	57	01	41	37	12	25
40) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — Baku Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk — Moskwa — Petersburg.	116	81	84	78	45	66
	58	41	42	42	13	84
41) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta —Sewastopol — Symferopol — Łozowa — Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	108	54	78	57	42	48
	54	28	39	32	11	72
42) Petersburg — Moskwa Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi-Carycyn — —Baku— Tyflis— Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk — Moskwa — Petersburg	111	34	80	68	43	56
	55	68	40	37	13	31
43) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne—Władykaukaz — Tyflis — Batum — — Noworosyjsk — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa — Petersburg	112	56	81	58	44	02
	56	27	40	81	11	00
44) Petersburg — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż —Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Rostów — Charków — Kursk—Moskwa—Petersburg	117	49	84	84	46	06
	58	76	42	44	12	81
45) Petersburg. Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Symferopol—Łozowa— Charków — Kursk — Moskwa — Petersburg	114	71	83	20	44	84
	57	35	41	64	12	32
46) Petersburg. Moskwa— Rjazań—Rjażsk—Kozłów— Woroneż—Nowoczerkask—Rostów— Wody mineralne — Władykaukaz—Noworosyjsk — —Teodozja — Jałta —Sewast. —Eupat. —Odesa— Kijów —Kursk—Mosk.—Pet.	117	51	85	31	45	92
	58	76	42	69	13	91
47) Petersburg. Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Tyflis — Batum — Noworosyjsk Teodozja — Jałta Sewastopol— Symferopol — Łozowa — Charków —Kursk—Moskwa—Petersburg.	109	24	79	09	42	74
	54	62	39	58	11	78
48) Petersburg. Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta Sewastopol —						

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
—Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk—Moskwa— Petersburg	112	04	81	20	43	82
49) Petersburg. Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Tyflis — Batum — Noworosyjsk —Teodozja —Jałta —Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Brześć — Białystok — Grodno—Wilno — Psków — Petersburg	56	03	40	63	13	37
50) Petersburg. — Moskwa — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask—Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Eupatorja — Odesa—Kijów — Brześć — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	107 53	90 96	79 39	50 76	41 12	80 72
51) Petersburg. Moskwa — Kursk — Charków — Łozowa — Symferopol—Sewastopol — — Jałta — Sewastopol — — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk — Moskwa — Petersburg	114 57	56 29	84 42	49 26	44 13	35 99
52) Petersburg. Moskwa — Kursk—Kijów — Brześć— Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	107 53	92 99	77 38	65 87	42 14	39 70
53) Petersburg. Moskwa — Kursk — Kijów — Kowel Chełm — Lublin — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	88 44	21 15	64 32	52 30	34 11	34 41
54) Petersburg. Moskwa — Kursk — Kijów — Odesa — Brześć — Białystok — Grodno — Wilno — Psków— Petersburg	88 44	25 16	64 32	54 32	34 11	35 92
55) Petersburg. Moskwa — Kursk—Kijów — Odesa— Brześć — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	106 53	36 21	78 39	14 09	41 15	29 79
56) Petersburg. Moskwa — Kursk — Kijów — Odesa Kowel — Chełm — Lublin — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	112 56	54 31	82 41	77 42	43 16	67 07
57) Petersburg. Moskwa — Kursk — Charków —Łozowa—Symferopol— Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Brześć — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	112 56	58 34	82 41	78 44	43 16	68 58
58) Petersburg. Moskwa — Kursk — Charków — Łozowa — Symferopol — Sewastopol — Jałta — Odesa — Kijów — Brześć — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	103 51	09 56	75 37	68 86	40 13	04 95
59) Petersburg. Moskwa — Kursk —Charków—Łozowa — Symferopol — Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Brześć — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	110 55	76 44	81 40	38 77	43 15	02 44
60) Petersburg. Moskwa — Kursk — Charków — Łozowa — Symferopol — Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Odesa — Kowel — Chełm — Lublin — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Psków — Petersburg	109 54	27 68	80 40	31 20	42 14	41 22
61) Petersburg. Moskwa — Wiaźma — Smoleńsk — Witebsk — Dynaburg — Ryga — Hintzenberg — Segewold — Wenden — Wolmar — Dorpat — Rewel — Wajwara — Korf — Narwa — Petersburg	109 54	30 69	80 40	33 22	42 14	42 73
62) Petersburg. Moskwa — Wiaźma — Smoleńsk — Mińsk — Wilno — Libawa — Możejka — Mitawa — Ryga	59 29	84 94	43 21	24 64	23 7	47 21

Marszruta przejazdów „okólnych”	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
Hintzenberg — Segewold — Wenden — Wolmar — Dorpat — Rewel — Wajwara —Korf — Narwa — Petersburg.	72	75	52	95	28	42
63) Petersburg. Moskwa — Wiaźma — Smoleńsk — Mińsk — Brześć — Warszawa — Białystok — Grodno — Wilno — Dynaburg — Ryga — port Baltycki — Rewel— Petersburg	36 76	39 73	26 55	49 90	8 29	78 93
64) Moskwa. Troicka Ławra — Jarosław — Saratów — Tambów — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa	38 28	40 04	27 21	97 03	9 10	88 74
65) Moskwa. Troicka Ławra — Jarosław — Carycyn — Grjazi — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa.	14 33	03 40	10 25	53 06	3 12	34 80
66) Moskwa. Niżnyj — Jarosław — Troicka Ławra — Moskwa	16 17	70 62	12 13	53 22	3 6	86 75
67) Moskwa. Niżnij — Samara — Rjażsk — Rjazań — Moskwa	8 37	81 87	6 28	61 41	2 14	35 52
68) Moskwa. Niżnyj — Saratów — Tambów — Kozłów —Rjażsk — Rjazań — Moskwa	18 31	93 96	14 23	21 97	3 12	64 25
69) Moskwa. Niżnyj — Carycyn — Grjazi — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa	15 37	98 32	11 28	98 00	3 14	07 31
70) Moskwa. Niżnyj — Carycyn — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Bachmacz — Mińsk — Wilejka — Dynaburg — Ryga — Dynaburg—Witebsk — Smoleńsk — Wiaźma — Moskwa	18 99	65 79	14 74	00 86	3 38	59 24
71) Moskwa. Rjazań — — Jarosław — Troicka Ławra — Moskwa.	49 11	91 74	37 8	45 81	10 4	91 50
72) Moskwa. Rjazań — — Niżnij Nowgorod — Moskwa	5 15	87 66	4 11	40 75	1 6	78 01
73) Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów—Grjazi — Carycyn — Baku — Tyflis — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów — Rjażsk — Rjazań — Moskwa	7 81	82 00	5 60	87 73	1 31	51 06
74) Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Grjazi- Carycyn — Baku — Tyflis — Batum — Noworosyjsk — Rostów — Nowoczerkask — Woroneż — Kozłów— Rjażsk — Rjazań — Moskwa	40 86	49 94	30 65	38 20	7 33	76 34
75) Moskwa. — Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Bachmacz — Mińsk — Wilejka Dynaburg — Ryga — Dynaburg — Witebsk — Smoleńsk — Wiaźma—Moskwa	43 97	46 82	32 73	61 39	8 37	34 49
76) Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów—Wody mineralne —Rostów— Charków — Kursk — Moskwa	48 88	92 27	36 66	72 21	11 33	05 83
77) Moskwa. Rjazań— Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Łozowa Charków — Kursk — Moskwa	44 89	14 65	33 67	12 23	9 34	74 36
78) Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów— Wody mineralne — Władykaukaz — Noworosyjsk — Teodozja — — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Kijów — Kursk—Moskwa	44 92	82 45	33 69	64 34	9 35	69 44
79) Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów — Wody mineralne —	46	23	34	69	11	28

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
Władykaukaz—Tyflis—Batum — Noworosyjsk Teodozja Jałta Sewastopol — Symferopol — Łozowa **Charków** — Kursk — **Moskwa**	84	18	63	12	32	26
80) **Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów** — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum — Noworosyjsk Teodozja Jałta Sewastopol Eupatorja — **Odesa — Kijów** — Kursk — **Moskwa**	86	98	65	23	33	34
81) **Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów** Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum Noworosyjsk Teodozja Jałta — Sewastopol Eupatorja **Odesa** Kowel — Chełm — Lublin — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	104	78	78	58	40	18
82) **Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów** — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum Noworosyjsk Teodozja Jałta Sewastopol Eupatorja **Odesa — Kijów** — Kowel — Chełm — Lublin **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	111	46	83	59	42	73
83) **Moskwa. Rjazań — Rjażsk — Kozłów — Woroneż — Nowoczerkask — Rostów**—Wody mineralne — Władykaukaz—**Tyflis**— Batum Noworosyjsk Teodozja Jałta Sewastopol Eupatorja **Odesa — Kijów**— Bachmacz — Mińsk — Wilno — Możejka — Mitawa **Ryga** Dynaburg — Witebsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa.**	115	26	86	46	44	18
84) **Moskwa.** Kursk — **Kijów — Odesa** — Eupatorja Sewastopol Jałta Sewastopol Symferopol — Łozowa—**Charków** — Kursk — **Moskwa.**	78	54	58	90	30	10
85) **Moskwa.** Kursk — **Charków** — Łozowa — Symferopol — Sewastopol Jałta Sewastopol Eupatorja Odesa — Brześć — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	99	26	74	45	38	05
86) **Moskwa.** Kursk — **Charków** — Łozowa — Symferopol — Sewastopol Jałta Sewastopol Eupatorja **Odesa — Kijów** — Brześć — **Warszawa** — Brześć — Mińsk—Smoleńsk — Wiaźma **Moskwa.**	107	04	80	30	41	04
87) **Moskwa.** Kursk — **Chaków** — Łozowa — Symferopol—Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — **Odesa** — Kowel — Chełm — Lublin — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma **Moskwa**	99	29	74	47	38	06
88) **Moskwa.** Kursk — **Charków** — Łozowa — Symferopol —Sewastopol — Jałta —Sewastopol — Eupatorja — **Odesa — Kijów** — Kowel — Chełm — Lublin — **Warszawa** — Brześć — Mińsk —Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	107	09	80	32	41	05
89) **Moskwa.** Kursk — Charków — Taganrog —Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — **Odesa** — Brześć — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	107	08	80	32	41	05
90) **Moskwa** Kursk — **Charków** — Taganrog — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol —Eupatorja —**Odesa—Kijów** — Brześć	53	59	40	18	13	35

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
Warszawa — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa.**	113	76	85	33	43	61
91) **Moskwa.** Kursk — **Charków** — Taganrog — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum —Noworosyjsk —Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — **Odesa** — Kowel—Chełm — Lublin — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	107	11	80	34	41	06
92) **Moskwa.** Kursk — **Charków** — Taganrog — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol — Eupatorja **Odesa** — **Kijów**— Kowel — Chełm — Lublin — **Warszawa** — Brześć — Mińsk — Smoleńsk — Wiaźma — **Moskwa**	113	79	85	35	43	62
93) **Kijów — Odesa** Eupatorja Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Ekaterynosław — Znamienka — Fastow — **Kijów**	47	15	35	37	18	09
94) **Kijów.** Kursk — **Charków** — Łozowa — Symferopol — Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — **Odesa** — Brześć — Białystok — Grodno — Wilno — Mińsk — Bachmacz — **Kijów**	91	39	68	55	35	03
95) **Warszawa.** Lublin — Chełm — Kowel — **Odesa** — Eupatorja — Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Ekaterynosław — Znamienka Fastow — Kowel — Brześć — **Warszawa.**	78	69	59	05	30	20
96) **Warszawa.** Lublin —Chełm — Kowel — **Kijów— Odesa** — — Eupatorja — Sewastopol — Jałta — Sewastopol — Symferopol — Ekaterynosław— Znamienka — Fastow — Kowel — Brześć — **Warszawa**	86	49	64	90	33	19
97) **Warszawa.** Lublin — Chełm — Kowel — **Odesa** — — Eupatorja — Sewastopol — Jałta — Teodozja — Noworosyjsk — Batum — **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Taganrog — **Charków** — Kursk — Orzeł — Smoleńsk — Mińsk — Brześć — **Warszawa**	98	35	73	76	37	70
98) **Warszawa.** Lublin — Chełm—Kowel — **Kijów— Odesa** — — Eupatorja — Sewastopol — Jałta — Teodozja — Noworosyjsk —Batum— **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne —Rostów— Taganrog — **Charków** — Kursk — Orzeł — Smoleńsk — Mińsk — Brześć — **Warszawa**	105	03	78	77	40	26
99) **Warszawa.** Lublin — Chełm — Kowel — Fastow — Znamienka — Ekaterynosław — Charcyzsk — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum — — Noworosyjsk — Teodozja — — Jałta — Sewastopol — Eupatorja — Odesa — Brześć — **Warszawa**	91	60	68	69	35	14
100) **Warszawa.** Lublin — Chełm — Kowel — Fastow — Znamienka — Ekaterynosław — Charcyzsk — Rostów — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis** — Batum — — Noworosyjsk — Teodozja — Jałta — Sewastopol Eupatorja **Odesa — Kijów** — Brześć — **Warszawa**	98	28	73	70	37	70
101) **Warszawa.** Brześć **Kijów — Odesa** — Eupatorja — Sewastopol — Jałta — Teodozja — Noworosyjsk — Batum — **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów — Taganrog —	49	17	36	86	14	30

Marszruta przejazdów „okólnych“	I kl. Rs.	I kl. k.	II kl. Rs.	II kl. k.	III kl. Rs.	III kl. k.
Charków — Kursk — Orzeł — Smoleńsk — Mińsk — Brześć — **Warszawa**	105	00	78	75	40	25
102) **Warszawa.** Brześć — **Odesa** — ⛴ — Eupatorja ⛴ —Sewastopol ⛴ —Jałta ⛴ — Teodozja ⛴— Noworosyjsk ⛴ — Batum — **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne —Rostów—Taganrog — **Charków**—Kursk—Orzeł — Smoleńsk — Mińsk — Brześć **Warszawa**	98	32	73	74	37	69
103) **Charków.** Łozowa — Symferopol — Sewastopol— ⛴ — Jałta ⛴ — Teodozja— ⛴ Noworosyjsk— Rostów — Taganrog — **Charków**	37	40	28	06	14	35
104) **Charków.** Łozowa —Symferopol—Sewastopol — ⛴ — Jałta ⛴ — Teodozja ⛴ — Noworosyjsk ⛴ — Batum — **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne — Rostów— Taganrog ⛴ —**Charków**	53	60	40	20	20	55
105) **Charków.** Łozowa — Symferopol — Sewastopol — ⛴ — Jałta ⛴ — Sewastopol — ⛴ — Eupatorja ⛴ — **Odesa** — Elizawetgrad — Połtawa —**Charków**	40	28	30	22	15	44
106) **Charków** Łozowa — Symferopol—Sewastopol— ⛴ — Jałta ⛴ — Sewastopol ⛴ — Eupatorja ⛴ — **Odesa** — **Kijów** — Worożba — **Charków**	47	95	35	97	18	39
107) **Charków.** Łozowa — Symferopol — Sewastopol — ⛴ — Jałta ⛴ — Teodozja ⛴ — Noworosyjsk ⛴ — Batum — **Tyflis** — Władykaukaz — Wody mineralne — **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — Grjazi — Orzeł — Kursk — **Charków**	72	60	54	44	27	82
108) **Charków.** Taganrog — Rostów — Noworosyjsk ⛴ Batum — **Tyflis** — Władykaukaz—Wody mineralne — **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — Grjazi — Orzeł — Kursk — **Charków.**	78	40	58	80	30	05
109) **Woroneż. Nowoczerkask** — **Rostów** — Wody mineralne — Władykaukaz — Tyflis — Baku — ⛴ — Carycyn — Griazi — **Woroneż**	60	96	45	71	23	37
110) **Woroneż. Nowoczerkask** — **Rostów** — Wody mineralne — Władykaukaz — **Tyflis**—Baku ⛴ — **Saratów**— **Tambow** — **Kozłów** — Grjazi — **Woroneż**	59	07	44	30	22	64
111) **Ryga.** Dynaburg — Wilejka — Mińsk — Bachmacz — **Kijów** — **Odesa** ⛴ — Eupatorja ⛴ — Sewastopol ⛴ — Jałta ⛴ Sewastopol —Symferopol — Łozowa — **Charków**— Kursk — Orzeł — Brjańsk — Smoleńsk— Witebsk—Dynaburg — **Ryga**	99	85	74	87	38	27
112) **Ryga.** Dynaburg — Wilejka — Mińsk — Bachmacz — **Kijów** — **Odesa** — ⛴ — Eupatorja ⛴ — Sewastopol ⛴ — Jałta ⛴ — Teodozja ⛴ — Noworosyjsk — **Rostów** — **Nowoczerkask** — **Woroneż** — Grjazi — Orzeł — Brjańsk — Smoleńsk — Witebsk — Dynaburg— **Ryga**	93	59	70	22	35	87
113) **Ryga.** Dynaburg — Wilejka — Mińsk — Bachmacz — **Kijów** — **Odesa** ⛴ — Eupatorja ⛴ — Sewastopol ⛴ — Jałta ⛴ — Teodozja ⛴ — Noworosyjsk ⛴ — Batum — **Tyflis** — Baku — ⛴ — Carycyn — Grjazi—Orzeł —Brjańsk — Smoleńsk — Witebsk — Dynaburg — **Ryga**	109	09	81	84	41	80
	54	57	40	92	11	79

Wykaz stacyj, mogących być punktami wyjazdu i na których sprzedawane są świadectwa „okólne“.

Objaśnienie: Numera poniższe są numerami przytoczonych marszrut, w których stacje wymienione się mieszczą, jako punkty wyjazdu i miejsca sprzedaży świadectw.

1) **Charków.** (Kolej Kursko-Charkowsko-Azowska). 8, 10, 17, 26, 28, 32, 34, 39, 41, 44, 47, 51, 57, 58, 60, 76, 77, 79, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 97, 98, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 111.

2) **Dorpat.** (Kolej Baltycka). 1, 2, 61, 62.

3) **Kijów.** (Koleje Południowo-Zachodnie). 9, 11, 18, 20, 27, 29, 33, 35, 40, 42, 46, 48, 50, 51, 52, 54, 56, 58, 70, 75, 77, 80, 82, 83, 84, 86, 88, 90, 92, 93, 94, 96, 98, 100, 101, 106, 111, 112, 113.

4. **Kozłów.** (Kolej Rjazańsko-Uralska). 5, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 64, 65, 68, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 110.

5) **Moskwa.** (Kolej Moskiewsko-Brzeska). 61, 62, 63, 70, 75, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92.

6. **Moskwa.** (Kolej Moskiew.-Kazańska). 5, 6, 7, 49, 50, 64, 65, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83.

7) **Moskwa.** (Kolej Moskiewsko-Kurska). 8, 9, 10, 11, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 76, 77, 78, 79, 80, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92.

8) **Moskwa.** (Kolej Moskiewsko-Niżegorodzka). 4, 66, 67, 68, 69, 70.

9) **Moskwa.** (Kolej Moskiewsko-Jarosławska). 3, 64, 65, 66, 71, 72.

10) **Moskwa.** (Kolej Mikołajewska). 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63.

11) **Nowoczerkask.** (Kolej Kozłow.-Wor.-Rostow.). 6, 15, 16, 24, 25, 29, 31, 37, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 107, 108, 109, 110, 112.

12) **Odesa.** (Koleje Południowo-Zachodnie). 9, 11, 18, 20, 27, 29, 33, 35, 40, 41, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 71, 75, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 105, 106, 111, 112, 113.

13) **Petersburg.** (Kolej Baltycka). 1, 2, 61, 62, 63.

14) **Petersburg** (Kolej Mikołajewska). 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63.

15) **Petersburg.** (Kolej Warsz.-Pet.). 1, 2, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.

16) **Rewel.** (Kolej Baltycka). 1, 2, 61, 62, 63.

17) **Rjaźsk.** (Kolej Rjazańsko-Uralska). 5, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 64, 65, 67, 68, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83.

18) **Rjazań.** (Kolej Rjazańsko-Ural.). 5, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 64, 65, 67, 68, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83.

19) **Rostów.** (Kolej Kozł.-Woron.-Rost.) 6, 7, 15, 16, 24, 25, 30, 31, 37, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 107, 108, 109, 110, 112.

20) **Ryga.** (Kolej (Rygsko-Dynaburska). 1, 61, 62, 63, 70, 75, 83, 111, 112, 113.

21) **Ryga.** (Kolej Mitawska). 2, 62, 83.

22) **Saratów.** (Kolej Rjaz.-Ural.). 13, 22, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 64, 68, 110.

23) **Tambów.** (Kolej Rjaz.-Ural.). 13, 22, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 64, 68, 110.

24) **Tyflis.** (Kolej Zakaukazka). 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 50, 70, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 83, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 107, 108, 109, 110, 113.

25) **Warszawa.** (Kolej Warszawsko-Terespolska). 52, 55, 59, 63, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102.

26) **Warszawa.** (Kolej Nad.). 53, 56, 60, 81, 82, 87, 88, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

27) **Warszawa.** (Kolej Warszawsko-Petersburska). 52, 53, 55, 56, 59, 60, 63.

28) **Woroneż.** (Kolej Kozłowsko-Woroneżsko-Rostowska). 6, 7, 15, 16, 24, 25, 30, 31, 37 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 107, 108, 109, 110, 112.

Taryfa opłat

za podróż z Warszawy do głównych miast Cesarstwa.

	Z War. i odwr.				Z War. i odwr.		
	I	II	III		I	II	III
	kopiejki				kopiejki		
Do Abo	5526	4021	2174	Do Połtawy	4613	3461	1769
Brześcia	750	563	288	Rewla	4919	3690	1887
Carycyna	7665	5748	2937	Rjazania	5280	3959	2023
Charkowa	5546	4160	2126	Rostowa nad Donem	7553	5665	2896
Helsingforsu	5161	3771	2024	Rygi	2843	2133	1090
Jarosławia	5565	4173	2102	Samary	5249	4143	3141
Jekaterynosławia	6559	4921	2516	Saratowa	7354	5514	2818
Kijowa	3030	2273	1162	Sewastopola	8205	6155	3146
Kiszyniewa	4388	3293	1684	Smoleńska [1]	3116	2336	1204
Kurska	4680	3511	1795	Petersburga [2]	3921	2941	1504
Libawy	2670	2004	1024	Tambowa	6035	4521	2310
Mińska	1954	1465	749	Tweru	5305	3939	1984
Mitawy	2685	2014	1029	Tuły	4774	3581	1831
Moskwy	4587	3440	1759	Wilna	1455	1091	558
Nikołajewa	4695	3524	1802	Witebska	2885	2239	1144
Niżnego-Nowgorodu	4595	3524	1757	Władykaukazu	9998	7499	3833
Odessy	4230	3184	1623	Wołogdy	6285	4713	2378
Orła	4829	3623	1853	Woroneża	5705	4465	2282
Orenburga	9723	7248	3705	Wyborga	4281	3181	1654
Penzy	6936	5158	2637				

TARYFA OPŁAT ZA JAZDĘ Z WARSZAWY ZAGRANICĘ.

a) **Do miejscowości, zostających w bezpośredniej komunikacji z Warszawą.**

Od stacji Sosnowice:	Kurjerski		Osobowy		
	I	II	I	II	III
	Fenigi				
Do Drezna Altstadt	4100	3050	3970	2960	2030
Drezna Neustadt	4070	3030	3940	2940	2020
Lipska dworzec Drezdeński	5110	3800	4980	3710	2550
Lipska dworzec Elsburski	4660	3470	—	—	—
Katowic	60	45	60	45	30
Szopienic	20	15	20	15	10
Wrocławia O. S. E.	1620	1200	1490	1120	750
Wrocławia Oderthorbahn	1490	1120	1490	1120	750
Wrocławia Stadb. v. N. Märh. B.	1490	1120	1490	1120	750

[1] Za wagon sypialny kl. I 6,25, kl. II 5,00.
[2] Za wagon sypialny kl. I 6,95, kl. II 5,70.

Od stacji Granica:	Kurjerski		Osobowy		
	I	II	I	II	III
	Krajcary				
Do Chabówki	638	425	540	360	180
Egeru	2971	2132	2381	1723	1059
Francensbadu	3614	2518	2758	1939	1121
Krakowa	225	150	195	130	65
Marienbadu	3794	2638	2878	2019	1161
Muszyny—Krynicy	1088	725	990	660	330
Oderberga	525	350	375	250	125
Pragi	2420	1722	1962	1408	855
Rabki	638	425	540	360	180
Starego Sącza	938	625	840	560	280
Toeplitz	2971	2132	2381	1723	1059
Wiednia	1800	1200	1200	800	400
Żegiestowa	1088	725	990	660	330
Od stacji Aleksandrów:	Fenigi				
Do Berlina	3620	2690	3220	2420	1610
Brukselli	11160	8500	8190	—	—
Bydgoszczy	590	440	520	390	260
Gniezna	960	710	850	640	430
Hamburga	6230	4620	—	—	3240
Krzyża	1900	1400	1690	1270	850
Liége	10410	7750	7630	—	—
Ostendy	12030	9370	8840	—	—
Paryża	13800	11140	10180	—	—
Poznania	1420	1050	1260	950	630
Torunia	150	110	130	—	70

b) **Do miejscowości, będących z Warszawą w komunikacji bezpośredniej przez Berlin lub Wiedeń.**

	Z BERLINA				Z WIEDNIA			
		I	II	III		I	II	III
Do:								
Akwisgranu	fe.	6080	4500	3230	fe.	9720	7100	pr. Pas.
Amsterdamu	„	5650	4270	—	„	11800	8760	
Baden-Baden	„	6700	4950	—	„	7420	—	pr. Sim.
Berlina	„	—	—	—	„	6190	4380	„ Prag.
Brukselli	„	7470	5420	—	„	11950	9010	
Darmstadu	„	5100	3790	2660	„	6590	4550	pr. Pas.
Ems	„	5520	4130	2920	„	8330	4060	
Frankf. n. M.	„	4810	3570	2500	„	7080	4980	
Genewy	„	10590	7820	—	„	11755	80—	—
Hamburga	„	2700	2010	1430	„	8950	6465	pr. Lipsk
Karlsbadu	„	3410	2630	1720	„	2449	1633	„ Pas.
Kissingen	„	4300	3170	—	„	—	—	—
Kolonji	„	5330	3960	2850	„	9080	6620	pr. Pass.
Kreuznach	„	5730	4270	—	„	—	—	—
Lipska	„	1540	1180	830	„	5630	3970	pr. Tets.

	Z BERLINA			Z WIEDNIA			
	I	II	III	I	II	III	
Londynu:							
pr. Calais	fe.	12090	8990	10610*	fe.	16760	12460	
„ Ostendę	„	11690	8550	10210*	„	15620	11630	pr. Pas.
„ Vlissing	„	9510	6600	5350	„	14850	10740	
„ Haarwich	„	8710	6170	—	—	—	—	—
Luzerny	cn.	9240	6850	—	cn.	9425	6365	—
Monachjum	fe.	6570	4950	pr. Eger.	fe.	4260	2890	pr. Salz.
Norymbergi	„	5350	4030	—	„	4440	3080	—
Ostendy	„	8340	6070	6600*	„	12820	9660	—
Paryża	„	10110	8379*	pr. Erq.	„	16070	11300	—
Pragi	kr.	3220	2420	—	kr.	1715	1190	625
Salzbergu	„	—	—	—	„	1573	1015	—
Stuttgardu	fe.	6890	5090	—	fe.	6450	4440	pr. Mon.
Trjestu	„	—	—	—	„	2890	2205	1480
Verony	„	11665	8730	—	„	10190	7230	pr. Pont.
Wiednia	„	6920	5200	—	„	—	—	—
Wildbadu	„	6760	5000	—	„	7450	5230	—
Wiesbadenu	„	5280	3940	—	„	7480	5430	pr. Pas.
Zurichu	„	9160	6860	—	„	8730	5875	—

c) **Do miejscowości, będących z Warszawą w komunikacji bezpośredniej przez Drezno.**

	Z DREZNA				Z DREZNA		
	I	II	III		I	II	III
	Fenigi				Fenigi		
Do Akwisgranu	6670	4960	—	Do Kising. w poc. kur.	4450	3330	—
Amsterdamu	6900	5160	—	„ „ pas.	3480	2465	1615
Brukselli	8130	6060	—	Londynu p. Calais	13190	9800	10400*
Cieplic (Töplitz)	980	770	490	„ „ Osten.	12790	9360	11000*
Egeru	2910	1510	1010	Marjenbadu	2300	1730	1150
Elsteru	1710	1290	860	Monachjum	5490	4110	—
Emsu	5450	4060	—	Ostendy	9090	6710	7240*
Francensbadu	1970	1490	990	Paryża	10770	8050	—
Frankfurtu	4640	3480	2410	Spaa	6990	5160	—
Genewy	10310	7610	—	Szwalbachu	5240	3960	—
Hannoweru	3560	2610	1800	Wiesbadenu	5110	3840	—
Karlsbadu	2080	1630	—	Zurychu	8420	6260	—

Za miejsce w wagonie sypialnym dopłaca się:

Z Warszawy do Berlina kl. I 10 marek, kl. II 8 m.

Z Warszawy do Wiednia kl. I 16 m.

Z Berlina do Akwisgranu kl. I 4 m., do Brukselli kl. I 16 m.; do Frankfurtu kl. I 10 m., kl. II 8 m.; do Hamburga kl. I 8 m.; kl. II 6,50; do Kolonji kl. I 10 m., kl. II 8 m.; do Paryża kl. I 18.45 m.

Z Wiednia do Paryża kl. I 39.05 fr.

*) Cyfry, opatrzone gwiazdką, oznaczają bilety mieszane I i II klasy.

Taryfa opłat za przejazdy po drogach żelaznych do znaczniejszych miejsc kuracyjnych.

Uwaga. Na stacji Warsz. Wiedeńska mogą być nabyte bilety bezpośredniej komunikacji do zdrojowisk, oznaczonych gwiazdką.

		Osobowe		
		I	II	III
Z Warszawy do Druskienik	Rs.	1013	760	380
„ **Kaukaz** { Piatigorska	„	4458	3497	2388
„ **Kaukaz** { Żeleznowodzka	„	4458	3497	2388
„ do Sak (Krymu)	„	7931	5950	3041
„ „ Buska (Kielce)	„	870	653	334
„ „ Ciechocinka	„	817	614	318
„ „ Nałęczowa	„	544	408	208
„ „ Nowego-Miasta (przez Opoczno)	„	559	420	215
„ „ Solca (przez Kielce)	„	870	653	334
„ „ Sławinka (przez Lublin)	„	623	468	239
Z Aleksandrowa do Akwisgranu*	Mar.	9310	6930	4850
„ „ Baden-Baden*	„	9930	7380	—
„ „ Ems	„	8750	6560	4550
„ „ Kreuznach	„	9050	6700	5490
„ „ Kissingen*	„	8733	6537	4035
„ „ Wiesbaden	„	8460	6290	3960
„ „ Vichy*	„	180	15250	—
„ „ Spaa	„	9645	7320	6785
„ „ Görbersdorfu	„	2730	1920	—
„ „ Schwalbach	„	8460	6290	3960
Z Granicy do Baden*	Guld.	1716	1294	863
„ „ Franzensbadu*	„	3236	2373	1547
„ „ Gleichenberga	„	3180	2160	1340
„ „ Karlsbadu*	„	3082	2316	1547
„ „ Krynicy*	„	1238	848	547
„ „ Marjenbadu*	„	3356	2443	1627
„ „ Teplitz-Czechy	„	1155	900	597
„ „ Teplitz-Węgry	„	2589	1952	1298
„ „ Żegiestowa*	„	1188	818	527
„ „ Szczawnicy*	„	1038	718	467
„ „ Rabki	„	do Krakowa.		
„ „ Meranu	„	6600	5700	096
„ „ Iwonicza	„	192	110	2752
Z Sosnowic do Landeck	„	2220	1560	1060
„ do Salzbrun*	„	2180	1650	1120

Taryfa opłat za miejsca w wagonach sypialnych (Wagons-lits).

			I	II				I	II
Warszawa	Petersburg	Rs.	625	500	**Berlin**	Wiedeń (Drezno)	Mar.	1200	—
„	Wilno	„	375	250	„	Kolonja	„	1000	800
„	Moskwa	„	625	500	„	Frankfurt	„	1000	800
„	Smoleńsk	„	375	250	„	Aleksandrów	„	1000	650
„	Granica	„	600	450	„	Królewiec	„	1000	800
„	Wiedeń	„	800	640	„	Wrocław	„	800	660
„	Berlin	Mar.	1000	800	**Paryż**	Madryt	frank.	8690	—
Berlin	Akwisgran	„	400	—	„	Genua	„	4455	—
„	Ejdkuny	„	1200	1000	„	Rzym	„	555	—
„	Paryż	„	1845	—	„	Calais	„	750	—

			I	II
Paryż	Bordeaux	frank.	2400	—
„	Kolonja	„	1670	—
„	Strasburg	„	790	—
Wiedeń	Praga	flor.	300	—
„	Bruksella	frank.	2800	2140
„	Bukareszt	„	3595	—

			I	II
Wiedeń	Monachjum	frank.	1250	—
„	Rzym	„	4100	—
„	Budapeszt	„	790	—
„	Strasburg	„	1875	—
Bukareszt	Jassy	„	1400	—

Od początku lipca do 1 września, to jest przez czas trwania urzędowego i nieurzędowego jarmarku w Niżnym-Nowgorodzie, kursują tamże z Moskwy wagony sypialne I-ej klasy po rs. 5 od miejsca.

Uwaga. Bilety do wagonu sypialnego nabywać trzeba albo w biurze zarządu, albo na stacji u konduktora. Bilet do wagonu sypialnego nie daje prawa przejazdu bez biletu kolejowego. Zamówienia na miejsca w wagonie sypialnym przyjmuje zarząd wagonów sypialnych. Oddział warszawski mieści się przy ul. Ś-to Krzyzkiej № 13.

Szczegółowe rozkłady jazdy oraz przepisy kolejowe znajdą czytelnicy w wychodzącym dwa razy do roku „*Przewodniku kolejowym*" W. Rakowskiego. Biuro „Przewodnika" w Warszawie, Wspólna 16.

Droga żelazna Moskiewsko-Brzeska.

STACJE	KLASA I	KLASA II	KLASA III
	Kopiejki		
Z Brześcia:			
do Berczy	345	259	132
Baranowicz	705	529	270
Stołbc	941	706	361
Mińska	1200	900	460
Borysowa	1481	1111	568
Sławian.	1710	1283	656
Orszy	1950	1463	748
Smoleńska	2366	1775	907
Jarcewa	2588	1941	992
Dorogobużą	2726	2045	1045
Wiaźmy	2985	2239	1144
Gzatska,	3203	2403	1228
Możajska	3450	2588	1323
Kubinki.	3615	2711	1386
Moskwy	3836	2878	1471

Droga żelazna Libawo-Romeńska.

Z Mińska:			
do Bachmacza (Kursko-Kijowskiej)	1766	1325	677
Bobrujsfia	536	403	206
Wilejki	664	498	254
Homla	1069	801	409
Kałkun	2074	1555	795
Koszedar	934	700	358
Libawy	2036	1528	781
Możejki.	1718	1289	659
Romn	2033	1525	780
Terechowski	1208	906	463

Drogi żelazne Południowo-zachodnie.

STACYE	KLASA I	KLASA II	KLASA III
	Kopiejki		
Z Kowla			
do Bałty	2445	1834	937
— Bender	2985	2239	1144
— Berdyczowa	1196	898	459
— Birżuły	2366	1775	907
— Brześcia	443	333	170
— Białegostoku	915	686	351
— Bielska	743	558	285
— Wapniarki	1958	1469	751
— Winnicy	1508	1131	578
— Wołoczysk	2235	1676	857
— Wysokiego Litewskiego	585	439	224
— Gołty	2858	2144	1096
— Goniondza	1084	813	415
— Grajewa	1170	878	449
— Deraźni	1890	1418	725
— Dubna	664	498	254
— Elizawetgradu	3375	2531	1294
— Źmerynki	1669	1251	639
— Zabołota	2044	1533	783
— Zdołbunowa	514	385	197
— Kazatina	1286	965	493
— Kijowa	1841	1318	706
— Kiszyniewa	3184	2388	1220
— Klewania	394	295	151
— Knyszyna	983	738	377
— Leipcigski	3424	2568	1312
— Odesy	3026	2270	1160
— Połonny	881	661	338
— Radziwiłłowa	836	628	321
— Rozdzielnej	2775	2081	1064
— Rożyszcza	184	138	70
— Sławuty	701	526	269
— Tyraspola	2936	2203	1126
— Ungeni	3559	2669	1364
— Fastowa	1620	1215	621

Taryfa opłat za przewóz towarów manufakturnych, przędzy, wełny, i bawełny.

	Towar manufakturny.	Wyroby bawełniane.
	kopiejek od puda	
w obu kierunkach		
Petersburg	61.16	
Ryga	50.08	
Witebsk	58.59	
Moskwa	62.05	
Mińsk	53.90	
z Łodzi do Tyflisu		
Odessa Zastawa		67.83
„ towarowa		67.83
Abamelieko-wo		67.83
Kodyma		67.83
Popieliuchy		67.83
Kżyżopol		67.83
Wapniarka		67,83
Rachny		67.83
Jaroszenka		67.83
Żmerynka		67.83
Gniwań		66.44
Winnica		64.71
Kalinowka		63.06
Holendry		61.71
Kazatin		60.29
Berdyczów		58.49
Olszanka		55.79
Pieczanowka		53.91
Połonne		52.19
Szepietówka		51.23
Sławuta		50.14
Krzywin		49.06
Ożenin		47.64
Zdołbunowo		45.98
Rowno		45.06
Klewań		43.31
Ołyka		41.64
Kiwercy		40.06
Rożyszcze		38.64
Tyraspol		67.83
Bendery		67.83
Kyszyniow		70.43
Kałarasz		72.99
Pyrlica		75.11
Ungeni		75.87

	Manufakturny.	Wyroby bawełniane
	kopiejek od puda	
z Łodzi do Tyflisu		
Kauszany	67.83	
Zajm	67.83	
Leipcigska	67.83	
Trojanowwał	67.83	
Wołkoneszty	67.83	
Reni	67.83	
Bałta	80.74	
Żerebkowo	80.74	
Liubaszewka	80.74	
Wradiewka	80.74	
Golta	80.74	
Elizawetgrad	80.74	
Serbinowcy	67.83	
Komarowcy	67.83	
Dieraźnia	67.83	
Proskurow	67.83	
Czarny Ostrów	67.83	
Wojtowcy	67.83	
Wołoczysk	67.83	
Ozeriany	47.56	
Dubno	49.31	
Rudnia	51.23	
Radziwiłłów	51.29	
Czarnorudka	60 29	
Browki	60.29	
Popielnia	60.29	
Fastów	60.29	
Kijów	60.29	
Zarudnice	61.57	
Pogrebiszcze	62.85	
Lipowiec	64.13	
Oratowo	64.77	
Monastyryszcze	66.05	
Krystynowka	67.24	
Kublicz	68.52	
Hajsyn	69.72	
Humań	68.52	
Potasz	69.32	
Talnoje	71.40	
Zwenigorodka	73.27	

	Manufakturny.	Wyroby bawełniane.
	kopiejek od puda	
z Łodzi do Tyflisu		
Dariewka	73.35	
Szpoła	73.35	
Demkowka	69.72	
Od Odessy do Demków dodatkowych opłat 1.30 kop. od puda		
Carycyn	99.46	
Solian.Przyst.	99.46	
Wołzska „	99.46	
Saratów „	97.46	
Uleszowska „	97.46	
Jlińska „	97.46	
Wiesieńniaja	97.46	
Syzrań	98.46	
Batraki	98.46	
Batraki Prz.	98.46	
z Łodzi do Tyflisu przez Odessę		
Samara	99.46	
dodatkowych opłat 1.36 kopiejek od puda		
Samtredi	89.15	
Abasza	89.30	
Nowo Senaki	89.45	
Kutajs	89.58	
Kwiryły	89.82	
Michajłowo	90.50	
Gori	90.97	
Ksanka	91.43	
Tyflis	91.79	
Akstafa	92.80	
Szamhor	93.56	
Elizawetpol	93.81	
Jewłach	94.55	
Liaki	94.81	
Adzi-Kabul	96.34	
Baku	96.95	
Astrachań	116.95	
Briańska Przystań	124.95	
Port Aleksandrow	133.95	
Pietrowek	118.95	
Derbent	118.95	

	Manufacturn. i wyroby bawełniane.
	k. od puda
w obu kierun. przez Odessę.	
Lenkoran	110.95
Astara	111.95
Enzeli	116.95
Uzun Ada	111.95
Krasnowodsk	120.95
Czykislar	122.95
Astrabed.	126.95
Meszedesser	126.95
Batum	86.98
Poti	91.23
Suchum	87.73
Tuapse	87.73
Soczi	87.73
Wełna od 305 pudów	
	k. od puda
z Łodzi do Odessy i.	
Wygoda	35.35
Razdielnaja	35.35
Wiesiełyj kat	35.35
Zatisze	35.35
Mardarowka	35.35
Czubowka	35.35
Birzuła	35.35
Zmerynka	35.35
Berdyczów	33.74
Połonne	30.59
Kriwin	29.33
Rożyszcze	24.80
Równe	27.19
Kuczurgan	35.82
Tyraspol	36.44
Bendery	37.35
Bułboka	39.02
Mireni	40.43
Kiszyniów	41.93
Straszeny	43.93
Kałarasz	45.85
Korneszty	47.60

	Wełna
z Łodzi do Odessy i.	
Pyrlica	49.10
Ungeni	50.27
Kauszany	37.35
Zajm	37.35
Kajnary	37.35
Złotij	37.35
Skinozy	37.35
Leipcigska	37.35
Kulmska	37.35
Czadyr Lunga	37.35
Kazajakl.	37.35
Trojanów Wał	37.35
Wołkoneszty	37.35
Etuleja	37.35
Reni	37.35
Bałta	37.10
Żerebkow.	38.68
Liubaszewka.	41.35
Wradziewka	43.43
Ekateryn.	44.68
Golta	46.27
Bandurka	46.27
Pomoszna	46.27
Nowa ukrainka	46.27
Taszłyk	46.27
Szestakowka	46.27
Elizawetgrad	46.27
Dieraźnia	35.35
Proskur.	35.35
Czarny Ostrów	35.35
Wojtówcy	35.35
Wołoczysk	35.35
Radziwiłłów	30.14
Wapniarka	35.35
Kazatiń	35.35
Fastów	37.51
Kijów	39.42
Zarudnicy	35.56
Pogrebiszcze	35.77

w obu kierunkach przez Odessę i.	
Lipowiec	35.98
Oratowo.	36.09
Monastyryszcze.	36.30
Krystynowka	36.50
Kublicz	36.71
Hajsyn	36.93
Humań	37.42
Potasz	37.69
Talnoje	38.88
Zwenigowka	39.95
Dariewka	41.15
Szpoła	41.15
Demkowka	36.93
Mikołajów	50.36
Sewastopol	52.86
Marinpol.	57.91
Taganróg	57.91
Rostow	57.91
Bachmacz „ ładunek 610 pudów	39.44 30.88
Wełna z puda niezależnie od naładowania	
Odesa	35.35
Tyflis	77.38
Baku	81.69
Jedwab.	
	k. od puda
Samtredi	113.40
Abasza	113.55
Nowe Senaki	113.70
Kutajs	113.83
Kwiryły	114.07
Michajłowo	114.75
Gori	115.12
Ksanka	115.58
Baku	120.95

	Bawełna	mniej 20 pr. 1 stopa kubicznej.	20 pr. 1 kopa kubiczna	20 pr. 1 stopa kubiczna
w obu kierunkach.				
Samtredź	76.05	53.76	42.99	
Abasza	76.15	53.87	43.09	
Nowo Senaki	76.26	53.98	43.20	
Kutajs	76.35	54.07	43.30	
Kwiryły	76.51	54.23	43.46	
Michajłowo	76.98	54.72	43.95	
Gori	77.31	55.05	44.28	
Ksanka	77.63	55.37	44.60	
Tyflis	77.88	55.63	44.86	
Akstafa	78.59	56.35	45.58	
Szamchor	79.11	56.88	46.11	
Elizawetpol	79.29	57.07	46.30	
Jewlach	79.80	57.59	46.82	
Laaki	79.99	57.78	47.01	
Adzi Kabuł	81.05	58.86	48.09	
Baku	81.99	59.82	49.05	
Astrachań	101.99	74.82	64.05	
Briańska Przystań	118.99	87.82	77.05	
Uzun Ada	96.99	71.82	61.05	
Batum	74.23	51.93	41.15	
Z portów partje od 450 pudów				
			kop. od puda	
do Łodzi.				
Odessa			28.22	
Port Sard			40.37	
Aleksandryja			46.49	
Smirna			44.45	
Konstantynopol			44.45	
za 610 p.) Libawa			26.15	
w 1 wag.) Ryga			26.60	
Przędza wełniana.				
			kop. od puda	
w obu kierunkach.				
Petersburg			61.16	
Moskwa			51.88	
Ryga			58.08	
Przędza bawełniana.				
			k. od pud.	
w obu kierunkach.				
Petersburg			51.28	
Moskwa			43.33	
Ryga			48.84	

Ruch poczt w Łodzi.

I

Poczta do Łodzi przychodzi: z wagonu kolejowego trzy razy dziennie: o godzinie 10 minut 15 rano z korespondencją zwyczajną i rekomendowaną, o godzinie 4 minut 35 po południu z korespondencją zwyczajną, rekomendowaną i pakietami pieniężnemi i o godzinie 10 minut 30 wieczorem z korespondencją zwyczajną i rekomendowaną; z traktów zaś: kaliskiego, kutnowskiego, lutomierskiego i Aleksandrowa Łęczyckiego — poczta przychodzi codziennie, a mianowicie: cztery razy na tydzień — w niedzielę, wtorek, środę i piątek o godzinie 10 rano, przychodzi z Kalisza furgon z pakietami pieniężnemi, przesyłkami wartościowemi, korespondencją zwyczajną i rekomendowaną. Kurjerka osobowo-listowa z Kalisza przychodzi do Łodzi w poniedziałek, środę i sobotę o 7 minut 35 rano, omnibus zaś pocztowy (tylko z osobami) o godzinie 2 w nocy, w poniedziałek, środę, czwartek i sobotę o 3 minut 30 po południu. Z Kutna osobowo-listowa — codzień o 12 minut 10 w południe, pieniężna zaś — w poniedziałek, środę i sobotę o 5 minut 10 po południu. Z Tuszyna — w niedzielę, wtorek i czwartek.

II

Z Łodzi poczta odchodzi: na wagon kolejowy trzy razy dziennie — o godzinie 6-ej minut 10 rano, z korespondencją zwyczajną i rekomendowaną (tylko do Moskwy i Warszawy), o godzinie 1 minut 5 w południe, z korespondencją zwyczajną i rekomendowaną i z pakietami pieniężnemi i o godzinie 5 minut 55 wieczorem, z korespondencją zwyczajną i rekomendowaną; na trakty zaś: kaliski, kutnowski i lutomierski poczta odchodzi codziennie, a mianowicie: z Łodzi odchodzą do Kalisza furgony pocztowe z korespondencją zwyczajną, rekomendowaną i pieniężną we wtorek, czwartek i piątek o godzinie 5 po południu, omnibus osobowy o godzinie 11-ej rano, kurjerka osobowa wraz z listami o godzinie 6-ej wieczorem. Na trakt kaliski kurjerka osobowo-listowa odchodzi w poniedziałek, czwartek i sobotę o 6-ej wieczorem. Do Tuszyna z Łodzi poczta odchodzi trzy razy tygodniowo: we wtorek, czwartek i niedzielę.

Pakiety pieniężne oraz posyłki wartościowe przyjmują się w kantorze pocztowym w dni powszednie od godziny 8-ej rano do 2-ej po południu, listy zaś rekomendowane (zakazne) od godziny 8-ej rano do 2-ej i od 4-ej do 6-ej po południu, w dni świąteczne i galowe listy, i posyłki przyjmują się tylko od godziny 9-ej do godziny 11-ej zrana.

Wydawanie listów pieniężnych i posyłek wartościowych dokonywa się od godziny 8-ej rano do 2-ej po południu, wydawanie zaś listów zwyczajnych i rekomendowanych uskuteczuia się od godziny 8-ej rano do 2-ej i od 4-ej do 6-ej po południu. Przeważnie jednak wydawanie korespondencyi zwyczajnej odbywa się trzy razy dziennie — o godzinie 9-ej rano, 12-ej w południe i 6-ej po południu.

PRZEPISY POCZTOWE.

(Wyciąg ważniejszych wiadomości).

Listy zwyczajne.

Za każdy łut wagi zwyczajnego prywatnego listu zapieczętowanego, przesyłanego w obrębie Cesarstwa, opłaca się markami pocztowemi kopiejek 7; listy zaś zwyczajne, wysyłane za granicę, opłacone być winny za każde 15 gr. marką 10 kopiejkową. Części łuta liczy się za cały łut, to jest jeżeli list waży np. $1^1/_2$ łuta, należy go opłacać markami za dwa łuty.

Jeżeli na list zwyczajny zapieczętowany, ważący więcej niż 1 łut, naklejono markę tylko za 7 kop., a na list wysłany za granicę markę za 10 kop., list taki nazywa się opłaconym nie w zupełności, i poczta wysyła go do miejsca przeznaczenia lecz adresat obowiązany uiścić brakującą dopłatę za przesyłkę takiego listu w stosunku podwójnym.

Do listu zwyczajnego zapieczętowanego niewolno kłaść pieniędzy kurs w kraju mających (biletów bankowych i monety brzęczącej). Dostrzeżone w liście zwyczajnym pieniądze ulegają konfiskacie na korzyść skarbu. Pieniądze zagraniczne mogą być przesyłane w listach zastawnych.

Listów zapieczętowanych niewolno wkładać do pakietów i posyłek. Za potajemną przesyłkę listów ściąga się kara w ilości rs. 1 od każdego łuta listu zapieczętowanego, nawet wtedy, gdy list taki opłacony jest marką pocztową lub włożony w kopertę stemplową.

Listy rekomendowane.

Listy rekomendowane (zakaznyja) ustanowione są dla prowadzenia korespondencyi sposobem więcej zabezpieczonym.

Od listu rekomendowanego, przesyłanego wewnątrz kraju, opłaca się: za rekomendowanie kop. 7 i od każdego łuta wagi listu kop. 7, od listów zaś wysyłanych za granicę — za rekomendowanie kop. 10 i od każdego łuta wagi listu kop. 10.

List rekomendowany, nieopłacony całkowicie za rekomendowanie, lub bez napisu: „zakaznoje“ (rekomendowany), albo też z adresem poprawianym i przekreślonym, poczta wysyła jako list zwyczajny.

List rekomendowany, jak i zwyczajny, może ważyć najwyżej 160 łutów (5 funtów) i musi mieć formę dogodną dla przesłania.

Listy otwarte.

Listy otwarte pisać należy na oddzielnych kartach pocztowych, wagi $^1/_{16}$ łuta, przesyłanie listów otwartych na innych blankietach jest wzbronionem.

Blankiety na listy otwarte są bez stempla, wartości 1 kopiejki za cztery blankiety, i ze stemplem po 3 kop. każdy blankiet na list wewnątrz kraju i po 4 kop. na list za granicę.

Na zwierzchniej stronie blankietu pisze się dokładny adres, do kogo list ma być wysłany, a na odwrotnej stronie treść listu w jakimbądź języku.

List otwarty, przesyłany w obrębie kraju, jeżeli nie jest napisany na blankiecie, na którym wybity jest stempel 3 kopiejkowy, winien być opłacony marką 3 kopiejkową, list zaś wysyłany za granicę, powinien być napisany na blankiecie ze stemplem 4 kopiejkowym lub opłacony marką 4 kopiejkową.

Listy otwarte zwyczajne, mogą być wysyłane jako rekomendowane, jeżeli będą opłacone za rekomendowanie w granicach kraju marką 7 kopiejkową a za rekomendowanie za granicę marką 10 kopiejkową. Nadto należy u góry, nad adresem listu otwartego napisać „zakaznoje“ (rekomendowany).

Przesyłki zwyczajne pod opaską.

Przesyłką pod opaską nazywa się korespondencja wysyłana otwarta pod opaską, za zniżoną opłatą.

Pod opaską można przesyłać: a) przedmioty druku, b) papiery aktowe i c) próbki towarów.

Przesyłki pod opaską nie mogą zawierać w sobie pieniędzy, listów, lub czegokolwiek pisanego ręką i mającego charakter bieżącej korespondencyi.

Przesyłki pod opaską winny być opakowane tak, ażeby łatwo można było sprawdzić, co się w nich znajduje.

Waga przesyłek pod opaską z dziełami drukowanemi i papierami aktowemi dochodzić może do 128 łutów (4 funtów), z próbkami zaś tylko do 20 łutów,

Opłata za przesyłki pod opaską z przedmiotami drukowanemi wynosi 2 kop. za każde 4 łuty, z papierami aktowemi od 1 do 12 łutów 7 kop. wyżej nad 12 łutów po 2 kop. za każde następne 4 łuty; za przesyłki z próbkami towarów płacić należy za pierwsze 4 łuty wagi 3 kop. jeżeli zaś przesyłka waży więcej niż 4 łuty opłaca się po 2 kop. za każde następne 4 łuty.

Przesyłki rekomendowane pod opaską.

Każda przesyłka pod opaską może być wysłana jako rekomendowana, jeżeli oprócz zwykłej opłaty od wagi, opłaconą będzie 7 kopiejkową marką pocztową za rekomendowanie za granicę.

W razie zaginięcia przesyłki rekomendowanej, zarząd pocztowy zwraca okaziciełowi kwitu, tak samo jak i za list rekomendowany, rubli 10 wynagrodzenia.

Posyłki wartościowe i posyłki bez wartości.

W posyłkach można przesyłać różne przedmioty i rzeczy, których przewóz pocztą jest dozwolony.

Posyłki mogą być oddawane na pocztę z oznaczeniem ceny (posyłki wartościowe) i bez oznaczenia ceny (posyłki bez wartości).

Waga każdej posyłki łącznie z opakowaniem nie powinna przewyższać 3 pudów. (Posyłki adresowane do Finlandyi przyjmują się tylko do 20 funtów wagi, adresowane do Kamczatki — tylko $2^1/_2$ puda, adresowane zaś do miejscowości kraju zakaukazkiego, a oddawane na pocztę w porze zimowej od 15 grudnia do 1 kwietnia s. s., przyjmują się tylko do 1-go puda wagi).

Posyłki należy oddawać na pocztę zapakowane w pudła, lub skrzynki, lub obszyte w skórę, ceratę albo płótno.

Posyłki ważące nie więcej nad 5 funtów, przesyłane pomiędzy stacjami pocztowemi, znajdującemi się przy samych kolejach żelaznych, przyjmują się na pocztę zapakowane w mocny papier albo pod przepaską z ceraty lub płótna mocnego.

Posyłkę zapakowaną w płótno, ceratę lub mocny papier, należy koniecznie przewiązać na węzeł mocnym sznurkiem na krzyż i końce sznurka na posyłkach wartościowych powinny być pieczętowane pieczęcią pocztową; na posyłkach bez wartości końce sznurka pieczętuje oddawca posyłkę własną pieczęcią.

Do posyłek niewolno wkładać: a) listów zapieczętowanych, b) pieniędzy kurs w kraju mających, c) wszelkiego rodzaju wyrobów tabacznych niebanderolowanych i d) materjałów łatwo zapalnych, gryzących lub wybuchających.

Od posyłek wartościowych oddawanych na pocztę, pobierają się następujące opłaty: 1) Wagowe od każdego funta posyłki na odległość do 500 wiorst po 5 kop. od 500 do 1000 wiorst po 10 kop., za każde zaś następne 1000 wiorst dopłaca się po 10 kop. drożej na funcie. — (Najniższa opłata) wagowego od posyłki ustanowioną jest na 20 kopiejek, czyli że od posyłki ważącej np. 2 funty na odległość do 500 wiorst, należy opłacić wagowego nie 10, lecz 20 kop.). 2) Opłata asekuracyjna pobiera się stosownie do wartości posyłki, według następującej taksy: a) od posyłki wartującej do 600 rs., po $^1/_2$ kop. od rubla; b) od wartującej wyżej nad 600 do 1,600 rs. po $^1/_4$ kop. od rubla, z dopłatą dodatkowych rs. 1 kop. 50 do ogółu opłaty asekuracyjnej; c) od wartującej wyżej nad 1,600 rs., po $^1/_8$ kop. od rubla, z dopłatą dodatkowych rs. 3 kop. 50.

W razie jeżeli posyłka wartościowa na poczcie zaginie, zarząd poczt po złożeniu kwitu, zwraca oddawcy posyłki wynagrodzenie w stosunku asekuracyjnej wartości.

Od posyłek bez wartości pobiera się wagowe na tych samych zasadach co od posyłek wartościowych i za kwit na oddaną posyłkę 5 kop. W razie jednak zagubienia na poczcie posyłki bez wartości, zarząd pocztowy nie zwraca za nią żadnego wynagrodzenia.

Posyłki i listy rekomendowane z zaliczeniem (Nachnahme).

Posyłki i listy rekomendowane z zaliczeniem dozwala się przesyłać do 200 rs., i opłata za takowe, prócz wyżej wspomnianych: wagowego, za asekurację i za kwit, pobiera się w stosunku 2 kopiejki premij za każdy rubel zaliczenia. Posyłki za zaliczeniem mogą być wysyłane tylko wewnątrz kraju.

Posyłki wartościowe i bez wartości wysyłane za granicę.

Do każdej posyłki, adresowanej za granicę, oddawca obowiązany dołączyć: 1) adres posyłkowy oddzielny, to jest zupełny adres posyłki, wypisany na oddzielnym papierze, z wyszczególnieniem imienia, nazwiska i miejsca zamieszkania oddawcy i z wyciskiem pieczęci tej samej, którą posyłka opieczętowana została; 2) deklarację

w jednym lub kilku egzemplarzach, stosownie do tego, dokąd posyłka jest ekspedjowaną.

Adres na posyłkach pisze się w języku francuzkim lub niemieckim

Opłata franco od posyłek za granicę, stosownie do którego z państw są adresowane, jest następująca: a) obowiązkowa do granicy ruskiej, t. j., że oddawca posyłki obowiązany jest opłacić zaraz przy oddaniu każdej posyłki na pocztę, wszelkie na rzecz Rosyi przypadające podług taksy krajowej, opłaty pocztowe do punktu pogranicznego ruskiego; pozostałą zaś opłatę za dalszy przewóz posyłki w obrębie państw zagranicznych niszcza adresat przy odbiorze posyłki z poczty; b) nieobowiązkowa do granicy ruskiej od wszelkich posyłek wysyłanych do Niemiec, Austro-Węgier i do Rumunii, czyli że posyłki do państw rzeczonych adresowane mogą być frankowanemi do granicy, lub też zupełnie niefrankowanemi nadto posyłki niższej wagi bez wartości do Niemiec i Austro-Węgier mogą być frankowanemi do miejsca adresu; do Szwajcarji posyłki te ostatnie ulegają obowiązkowemu frankowaniu do miejsca przeznaczenia; c) obowiązkowa do miejsca adresu od wszelkich posyłek niższej wagi do Danii, Belgii i Niderlandów; d) obowiązkowa za oddzielną deklaracją, czyli frankocotlem, od posyłek, adresowanych do Hiszpanii, Portugalii, na wyspę Maltę i do Serajewa (w Bośni), również do wszystkich krajów azyatyckich (prócz Ugry, Kałgana, Pekinu, Tian-Tsinu i do Persyi), do Afryki, Ameryki (oprócz Stanów Zjednoczonych Ameryki północnej i Kanady, przy ekspedjowaniu do tej ostatniej przez Hamburg i New-York) i do wszystkich części Australii, nakoniec od posyłek z niektóremi przedmiotami do Belgii, Anglii, Irlandyi i do Francyi.

Posyłki ważące więcej niż 5 kilogr. ($12^1/_2$ funt.), mogą być przesyłane do wszystkich państw, należących do związku pocztowego, niefrankowane do miejsca przeznaczenia.

Pakiety (listy) pieniężne.

W pakietach pieniężnych wysyłać można pieniądze kurs w kraju mające, bądź w biletach kredytowych na wszelką sumę, bądź w monecie brzęczącej w małej ilości, a mianowicie: miedzią nie więcej nad kop. $9^3/_4$, srebrem nie więcej nad rs. 1, a w złocie nie więcej nad rs. 21. Nadto pod nazwą pakietów pieniężnych wysyłać można papiery procentowe państwowe, obligacye skarbowe, akcye, papier stemplowy i wekslowy i t. p.

Moneta brzęcząca, przesyłana w pakietach pieniężnych w małej ilości, powinna być owiniętą w papier i umieszczoną tak, ażeby nie mogła przesuwać się i uszkodzić koperty.

Pieniądze w biletach kredytowych i monecie brzęczącej (srebrnej i miedzianej), wysyłane w pakietach pieniężnych, co do asekuracyi, liczą się według nominalnej ich wartości złoto zaś liczy się: imperjał rs. 10 kop. 30, półimperjał rs. 5 kop. 15, dukat rs. 3 kop. 9.

Wartość papierów procentowych oznacza według swojej woli oddawca; nie może ona jednak być niższą od nominalnej wartości papierów, ani wyższą nad podwójną ich wartość.

Pakiet pieniężny oddaje się na pocztę niezapieczętowany, w celu sprawdzenia, czyli przeliczenia włożonych wewnątrz pieniędzy lub papierów procentowych.

Jeżeli do pakietu pieniężnego włożone będą same tylko papiery wartościowe, procentowe lub takowe łącznie z pieniędzmi, lecz nie same pieniądze, oddawca obowiązany zrobić spis papierów, znajdujących się w pakiecie; w spisie zaś tym wymienić należy ilość i wartość wszystkich papierów, jak niemniej i ilość pieniędzy.

Spis powinien być napisany wyraźnie w języku ruskim i podpisany przez oddawcę.

Kupony odcięte od papierów procentowych, w spisie powinny być wykazane oddzielnie t. j. w osobnej pozycyi.

Waga każdego pakietu pieniężnego ograniczoną jest do 20 funtów.

Koperta listu pieniężnego powinna mieć taką formę, ażeby rogi jej mogły być razem z sobą zapieczętowane.

Wszystkie rogi takiej koperty pieczętują się nie mniej, jak 4-ma jednakowemi pieczątkami oddawcy, na laku, na środku zaś przykłada się pieczęć pocztową. Jeżeli zaś oddawca listu pieniężnego nie ma własnej pieczątki, to wszystkie 5 pieczęci na liście wyciska się pieczęcią pocztową.

Wzbronionom jest pieczętowanie pakietów monetami pieniężnemi lub pieczęciami gładkiemi bez wycisków.

Koperta pakietu pieniężnego, ważącego nie więcej nad 1 funt, może być papierowa; nie więcej nad 5 funtów — z papieru naklejonego na płótno; ważąca zaś więc-

cej niż 5 funtów — powinna być koniecznie płócienna lub ceratowa. Jeżeli koperta pakietu pieniężnego zrobioną będzie z płótna lub ceraty, to przy oddawaniu na pocztę rogi takiej koperty najprzód powinny być zaszyte, a następnie dopiero opieczętowane. Nadto koperta taka musi być przewiązana na krzyż szpagatem, końce którego przypieczętowane być winny do koperty pieczęcią pocztową.

Pakiet pieniężny, wysyłany wewnątrz kraju, powinien być zaadresowany po rusku wyraźnie, przytem należy wypisać na nim literami i cyframi sumę, znajdującą się w pakiecie, dokąd pakiet ma być wysłany i od kogo pochodzi.

Na listach pieniężnych, ekspedyowanych za granicę, adres powinien być napisany po francusku lub po niemiecku i oprócz tego po rusku.

Od pakietów pieniężnych pobierają się następujące opłaty: a) wagowe po kop. 7 od łuta; b) za asekuracyę od summy do rs. 600 — po $^1/_2$ kop. od rubla; od sumy wyższej nad 900 rs. do 1.000 rs. — po $^1/_4$ kop. od rubla i dodatkowo rs. 1 kop. 50 do każdego pakietu od sumy większej nad 1,600 rs. — po $^1/_8$ kop. od rubla, z dodatkową opłatą rs. 3 kop. 50 od każdego pakietu; c) za rekomendowanie (zakaz) pobiera się 7 kop.

Od pakietów pieniężnych, wysyłanych za granicę, opłata wynosi: wagowe za każde 15 gramów 10 kop. i za rekomendowanie 10 kop. od pakietu, opłata zaś asekuracyjna pobiera się w takim samym stosunku, jak od listów pieniężnych wysyłanych w obrębie kraju.

Odbiór korespondencyi z poczty przez adresatów.

Dla odbierania z poczty pakietów pieniężnych i wartościowych, oraz posyłek, zarząd pocztowy wysyła adresatom awizacye i jeżeli w ciągu dni 7 adresat lub osoba przez niego upoważniona nie zgłoszą się po odbiór rzeczonej korespondencyi, wysyła się adresatowi powtórna awizacya za pokwitowaniem; jeżeli zaś i wówczas nikt się nie zgłosi po odbiór korespondencyi, to takowa zatrzymuje się na poczcie przez 2 miesiące, a po upływie tego czasu zwraca się do miejsca, zkąd była przysłana.

Pakiety, węzły z monetą i posyłki z napisem poste-restante, zatrzymują się na poczcie w ciągu 4 miesięcy, od daty nadejścia posyłki.

Adresat zgłaszający się na pocztę po odbiór listu rekomendowanego, pieniężnego lub posyłki, jeżeli nie jest znany urzędnikowi pocztowemu, wydającemu korespondencyę, winien przedstawić przysłaną mu przez pocztę awizacyę, podpisaną przez siebie; tożsamość zaś osoby jego winna być poświadczoną przez policyę lub rejenta, albo przez osobę, znaną urzędnikowi pocztowemu, wydającemu korespondencyę.

Jeżeli po odbiór korespondencyi zgłosi się osoba przez adresata upoważniona, na awizacyi powinno być napisanem upoważnienie tegoż adresata, z podpisem jego i z odciskiem wyraźnej pieczęci na laku. Jeżeli żaś charakter pisma adresata, i podpis jego nie jest znanym urzędnikowi pocztowemu, upoważnienie jego, dane drugiej osobie, formalnie zaświadczonem być winno.

Korespondencya może być wydaną bez oddzielnego za każdym razem zaświadczenia tożsamości osoby adresata lub jego podpisu, jeżeli tenże adresat wyjedna od urzędu pocztowego oddzielny bilet na odbiór korespondencyi.

Bilet taki wydaje się na imię adresata lub osoby przez niego upoważnionej, według ustanowionogo wzoru, na przeciąg jednego roku. Opłata za bilet wynosi rs. 1 rocznie.

Bilet na odbiór korespondencyi zwyczajnej otrzymać może osoba upoważniona przez adresata; bilet zaś na odbiór korespondencyi rekomendowanej i asekurowanej, wydanym być może adresatowi tylko za osobistem jego zgłoszeniem się, gdyż adresat obowiązany własnoręcznie, w obecności naczelnika urzędu pocztowego, podpisać swoje nazwisko na bilecie.

Celem odebrania z poczty za biletem pakietu pieniężnego lub wartościowego, lub też posyłki wartościowej, adresat powinien wypisać na awizacyi i bilecie nazwisko tego, kogo upoważnia do odbioru rzeczonej korespondencyi.

Wysyłanie korespondencyi za rewersem zwrotnym.

Jeżeli oddawca zechce mieć od adresata zawiadomienie o otrzymaniu przez niego korespondencyi rekomendowanej lub asekurowanej, posyła takową korespondencyę za rewersem zwrotnym, za który opłaca się markami od listu wysłanego wewnątrz kraju 7 kop., a od listu wysłanego za granicę 10 kop.

Wysyłanie kerespondencyi przez sztafety.

Sztafetą nazywa się poczta z korespondencyą, na żądanie oddawcy umyślnie wysłana.

Korespondencya mająca się wysłać przez sztafetę, przyjmuje się w każdej porze dnia i nocy.

Pakiety i posyłki wagi do 3 funtów przez sztafetę wysłane być mogą w jednego konia wierzchem.

Za wysłanie sztafety pobiera się ekspedycyjnego na korzyść skarbu 90 kop. i po 6 kop. od konia na wiorstę.

Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych w wydziale pocztowym.

Celem udogodnienia sposobu odbierania przesyłek pocztowych, dotychczasowy porządek ustanowiony w art. 26 czasowych przepisów, zostaje z dniem 1 (13) Stycznia 1891 r. zmieniony w następujący sposób:

Na żądanie korespondentów mogą być dostarczane adresatowi do domu przesyłki nie mające oznaczonej ceny, oraz otaksowane (z wyjątkiem przesyłek z obciążeniem pocztowem), a) w Petersburgu i Moskwie do 15 funtów wagi i do rs. 25 wartości, b) w miastach gubernialnych, powiatowych i w innych miejscowościach posiadających kantory pocztowe, do 5 funtów wagi i do rs. 10 wartości.

Za odnoszenie takich przesyłek, adresowanych do Petersburga i Moskwy, pobiera się po kop. 20 a do innych miejscowości po kop. 15 od każdej przesyłki. Zapłata ta może być uiszczoną albo przez wysyłającego przy oddawaniu przesyłki na pocztę, przyczem należy odnotować na przesyłce: „za odniesienie do domu zapłacono, albo też przez adresata przy wydawaniu mu przesyłki w domu.

Jeżeli adresat zechce, aby przesyłka została mu dostarczoną do domu, powinien zrobić adnotację na awizacyi: „proszę dostarczyć do domu“ i podpisać swoje nazwisko; poświadczenie podpisu nie jest potrzebne. Awizacja z adnotacją jak wyżej, może być wrzuconą do skrzynki pocztowej bez marki.

Oprócz tego każdy, kto sobie życzy tak odbierać w domu przesyłki wyżej oznaczonej wagi i wartości, może złożyć stanowczą deklaracyę na poczcie. przyczem podpis jego winien być poświadczony w porządku przepisanym.

Wyciąg z przepisów telegraficznych.

Z usług telegrafu mają prawo korzystać wszystkie instytucye i osoby prywatne.

Wszystko, co dotyczy treści telegramów, zachowuje się w ścisłej tajemnicy.

Osoby nienależące do zarządu poczt i telegrafu, mają wejście wzbronione do pokoi. w których mieszczą się aparaty telegraficzne.

W depeszach międzynarodowych dozwolonym jest adres bez tekstu, w państwie zaś rosyjskiem telegramy bez tekstu nie przyjmują się do ekspedyowania.

Kopia telegramu wydaje się na zasadzie podania, z którem należy się zwrócić do miejscowego naczelnika telegrafu oraz dołączyć kwit oddawcy telegraficzny. Podanie winno być opatrzone dwiema markami stemplowemi po kop. 80 każda, za samą zaś kopję do 100 słów pobiera się 20 kop.

Telegramy, zawierające prośby do Senatu, Rady Państwa, komitetu Ministrów — nie przyjmują się.

Telegramy winny być pisane atramentem. lecz tylko na jednej stronie arkusza.

W adresach telegramów, wysyłanych do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, należy oznaczać stan, w którym leży dana stacya telegraficzna.

Za prawo odbierania korespondencyi telegraficznej z umówionem adresem pobiera się na dochód skarbu rs. 10 rocznej opłaty, licząc takową według kalendarza rocznego, od 1-go Stycznia do 1-go Stycznia, a nie od czasu wniesienia opłaty.

Opłata za depesze korespondencyi wewnętrznej w Rosyi europejskiej i azyatyckiej składa się:

1) ze zwykłej opłaty za depeszę kop. 15;

2) z opłaty za każde słowo po kop. 5 do Rosyi europejskiej i po kop. 10 do Rosyi azyatyckiej;

3) miejska zaś korespondencya z Łodzi do Zgierza lub na miejscową drogę żelazną i odwrotnie, opłaca się 1 kop. za słowo i 15 kop. od depeszy.

Prywatne telegramy cyfrowane oraz telegramy w umówionym języku, w państwie rosyjskiem są wzbronione. Słowo w umówionym języku może zawierać nie więcej jak 10 liter.

Długość największa słowa dla korespondencyi europejskiej określa się na 15 liter lub 5 cyfr, a dla nieeuropejskiej na 10 liter 3 cyfry. Części złożonego słowa, złączonego kreskami, liczą się każda za jedno słowo.

Znaki pisarskie, służące do rozdzielania cyfrowych grup, wchodzą w rachunek słów.

Przy podawaniu telegramów do Cesarza i osób Cesarskiej Familii, opłata za odpowiedź nie przyjmuje się.

Przy przesyłaniu telegramów w korespondencyi wewnętrznej z odpowiedzią z góry zapłaconą, podający ma prawo zapłacić odpowiedź nieograniczoną ilością słów, jednakże jeżeli więcej jak 30, powinien wypisać ilość opłacających słów literami. n. p. odpowiedź „czterdzieści“ zapłacona.

W korespondencyi zaś międzynarodowej za odpowiedź więcej nad 30 słów nie dozwolono pobierać opłaty.

Oddawcy służy prawo wysłać depeszę pośpieszną, w której przed adresem, oddawca obowiązany jest zrobić napis „śpieszna“ (srocznaja) dla korespondencyi wewnętrznej, a dla korespondencyi międzynarodowej wyraz „urgent“ albo znak D (dringend).

Za przesyłanie depeszy pośpiesznej pobiera się potrójna opłata, przypadająca za zwyczajną depeszę od tyluż słów.

Na ogólnych zasadach dozwolone jest przesyłanie depesz pośpiesznych na własnych liniach telegraficznych, następującym zarządom telegraficznym w państwach, a mianowicie: Austryi, Belgii, Bośni i Hercegowinie, Węgrzech, Niemczech, Grecyi, Holandyi, Danii, Hiszpanii, Włoszech, Indyach Holenderskich, Luksemburgu, Rumunii, Tunisie, Turcyi, Francyi, Szwecyi, Japonii i prywatnym kompaniom: Brazylian-Submaryne, Direkt-Spanisk, Western und Brazylian, Hamburg, Helgolander, Eastern.

Pośpieszna odpowiedź w międzynarodowej korespondencyi opłaca się tylko do 30 słów.

Za sprawdzenie telegramu pobiera się czwarta część taksy zwykłej depeszy.

Opłata za powiadomienie równa się taksie z depeszy z 10 słów.

Opłata za depesze telegraficzne międzynarodowe.

Opłata za depesze międzynarodowe wynosi:

E U R O P A.

	za 1 słowo
Anglia	20 kop.
Anstro-Węgry	10 „
Belgia	16 „
Bośnia i Hercegowina	16 „
Bułgarya	14 „
Czarnogórze	16 „
Dania	15 „
Francya i Korsyka	14 „
Gibraltar	21 „
Grecya	24 „
Hiszpania	20 „
Holandya i Luksemburg	16 „
Malta	24 „
Niemcy i wyspa Helgoland	10 „
Norwegja	17 „
Portugalja	21 „
Rumunja	7 „
Serbja	14 „
Szwajcarya	16 „

	za 1 słowo
Szwecja	16 „
Turcja europejska	24 „
Włochy i wyspy Sardynja i Sycylja	17 „
Wyspy greckie	24 „

A Z Y A.

	za 1 słowo
Annam	2 rs. 48 kop.
Arabia (Aden)	1 „ 62 „
Birma	1 „ 66 „
Bushire (Persya)	— „ 86 „
Chiny (opłata pobiera się podług miejscowości).	
Ceylon	1 „ 62 „

Ważniejsze punkty handlowe:

Canton	2 „ 71 „
Hongkong	2 „ 53 „
Pekin	3 „ 23 „
Tientsin	3 „ 6 „
Shanghai	2 „ 53 „
Indye zachodnie	1 „ 58 „
Japonia	2 „ 83 „
Kochinchina (Saigon)	2 „ 16 „
Mallaka	2 „ 42 „
Persya: stacje 1-go rajonu, to jest leżące na północ od Teheranu	— „ 34 „
„ stacje 2-go rajonu, to jest leżące na południe od Teheranu	— „ 45 „
„ stacje przy zatoce Perskiej	1 „ 37 „
Siam	2 „ 37 „
Singapoore	2 „ 51 „
Sumatra	2 „ 97 „
Tonkin	2 „ 65 „
Jawa	2 „ 69 „

A F R Y K A.

Algier i Tunis	— „ 18 „
Capetown i Nathal (Przylądek Dobrej Nadziei)	4 „ 14 „
Egipt (Aleksandrya)	— „ 71 „
Madeira	— „ 68 „
Marocco	— „ 26 „
Mozambik Delagouve	4 „ 2 „
Senegal	— „ 70 „
Tripoli	— „ 54 „
Wyspy Kanaryjskie	— „ 41 „
Zanzibar	3 „ 37 „

A M E R Y K A.

Stany Zjednoczone i Kanada (opłata pobiera się od każdego stanu inna).

Ważniejsze stany:

Alabama (Prattville)	— „ 80 „
Illinois (Chicago)	— „ 80 „
Konecticut	— „ 69 „
Louizyana (Nowy-Orlean)	— „ 80 „
Maryland (Baltimore)	— „ 76 „
Massachusets (Boston)	— „ 69 „
New-York	— „ 69 „

Brazylja (opłata do każdego miasta osobna).

Ważniejsze miasta:

Rio de Janeiro	2 „ 88 „
Para	5 „ 36 „

	za 1 słowo
Pernambuco	2 „ 88 „
Wszystkie inne stacye rajonu północnego centralnego	3 „ 23 „
„ „ „ „ południowego.	3 „ 58 „
Peru	3 „ 82 „
Costa-Rica	2 „ 55 „
Honduras (Rzeczpospolita)	2 „ 11 „
Kuba (Hawana)	1 „ 43 „
Nicaragua	2 „ 44 „
Quatemala	2 „ 11 „
Rzeczpospolita Argentyńska.	3 „ 21 „
Salvador	2 „ — „
Meksyk (podług miast).	
Merico	1 „ 2 „
Tampico.	1 „ 36 „
Vera-Cruz	1 „ 36 „
Inne miasta	1 „ 43 „
Chili	4 „ 1 „

A U S T R A L J A.

(Podług prowincyj).

Australia południowa i zachodnia	1 „ 69 „
Victoria.	1 „ 73 „
Kweensland	3 „ 96 „
Newsouthwallos	1 „ 76 „
Nowa Zelandya	4 „ 30 „
Port Darwin	1 „ 52 „
Tasmania	1 „ 97 „

Nowe przepisy pocztowe.

Od dnia 19 czerwca (1 lipca) 1892 roku przepisy, dotyczące przesyłki pocztą korespondencyj wewnętrznych i zagranicznych, są dopełnione jak następuje:

1) Obowiązkowe frankowanie listów otwartych jest zniesione.

2) Niefrankowane listy otwarte opłacane być winny w miejscu odbioru według taksy dla niefrankowanych listów zamkniętych

3) Część karty korespondencyjnej, przeznaczona na opłaconą odpowiedź, może być wysłana do każdego z krajów związku pocztowego. Jeżeli taka odpowiedź skierowana jest nie do tegosamego kraju, skąd pochodzi karta korespondencyjna, wówczas odbiorca opłaca taksę, jak za niefrankowany list zamknięty.

4) Osoby wysyłające mogą na pierwszej stronie karty korespondencyjnej dopisywać swoje nazwisko i adres.

5) Przy przesyłkach druków za opłatą zniżoną wolno:

a) dodawać na biletach wizytowych swoje nazwisko i adres, oraz dopisywać umówione wyrazy w skróceniu, np.; „Z. p. i.“ (Z powinszowaniem imienin);

b) oznaczać lub zmieniać pismem, albo sposobem mechanicznym, czas wysłania, podpis albo firmę handlową i rodzaj zajęcia, wreszcie miejsce zamieszkania osoby wysyłającej;

c) dołączać do poprawionej korekty rękopis i robić na korektach wszelkie dopiski, dotyczące formy i druku; wrazie braku miejsca, poprawki te mogą być robione na oddzielnych arkuszach;

d) wykreślać niektóre miejsca tekstu drukowanego tak, aby ich nie można było przeczytać;

e) oznaczać albo poprawiać piórem i sposobem mechanicznym ceny, oraz wszelkie cyfry w cennikach handlowych, w przesyłkach do ogłoszeń, okólnikach handlowych i giełdowych;

f) oznaczać piórem czas odejścia statków parowych i t. d. na drukowanych blankietach;

g) oznaczać piórem lub sposobem mechanicznym na zaproszeniach nazwisko zaproszonego, czas, miejsce i cel zebrania;

h) w ogłoszeniach księgarskich (blankiety zapraszające do obstalunków) oznaczać pismem na stronie odwrotnej dzieła rekomendowane lub żądane, oraz wykreślać albo podkreślać częściowo lub zupełnie tekst ogłoszeń;

i) kolorować tablice mód, mapy geograficzne i t. d.

6) Wysyłki pod opaską z próbkami towarów powinny mieć następujące maksymalne wymiary: dla przesyłek wewnętrznych: 6 werszków dług., 4 werszki szer. i 2 werszki wysok.; dla międzynarodowych odpowiednio 30, 20 i 10 centymetrów.

7) Maksymalne wymiary przesyłek, zwiniętych w trąbkę, są następujące:

a) dla druków i papierów urzędowych 17 werszków dług. i 2 werszki w średnicy wewnątrz państwa, a 75 i 10 cent. w korespondencyi międzynarodowej;

b) dla próbek towarów: 6 werszków dług. i 3 werszki szer. wewnątrz państwa, a 30 i 15 cent. w korespondencyi międzynarodowej.

8) Przesyłki pod opaską zupełnie niefrankowane lub w opakowaniu takiem, że nie można sprawdzić ich zawartości, oraz mające większe wymiary i wagę, niebędą odsyłane według adresu; jeżeli taką korespondencyę wysłano skutkiem pomyłki do miejsca przeznaczenia, winna być cofnięta i, o ile możności, zwrócona oddawcy.

9) Istniejące obecnie wydawanie w miejscach wysyłania korespondencyi międzynarodowej pokwitowań zwrotnych od listów rekomendowanych i pakietów z zadeklarowaną wartością jest zniesione. Natomiast na miejsca odbioru korespondency wkłada się obowiązek sporządzania „zawiadomień o odbiorze“ (Avis de réception). Osoby, pragnące, aby przysłano im podobne zawiadomienie, winny na kopercie lub opakowaniu, na stronie adresu, zrobić notatkę: „Zawiadomienie o odebraniu“, i opłacić za nie 10 kop. przy liście rekomendowanym w marce, przy pakiecie — w gotówce.

10) Koperty z kolorowemi brzegami i szlakami do opakowania pieniędzy lub przesyłek wartościowych są niedozwolone.

11) Osoba, wysyłająca przesyłkę pieniężną lub wartościową, może żądać zwrotu jej lub zmienić adres, nawet już po wysłaniu za granicę, dopóki pakiet nie był oddany adresatowi. Zmiana adresu jest dozwolona tylko wrazie przesyłki mniejszej niż 125 rubli (600 fr.). Prośby w tym względzie wysyłane być winny pocztą lub telegraficznie, z zachowaniem następujących warunków:

a) za każdą prośbę oddawca winien opłacić 20 kop., jak za list rekomendowany o jednosce wagi;

b) za prośbę telegraficzną — ustanowioną taksę do miejsca przeznaczenia. Składając powyższą prośbę, oddawca winien załączyć kwit pocztowy i dokładną kopię adresu.

12) Wrazie żądania prostej zmiany w adresie (t. j. zmiany miejsca zamieszkania adresata) listów rekomendowanych albo pakietów wartościowych, wysłanych już za granicę — dołączenie kopii adresu nie jest wymagane.

Dział fabryczny.

Wyciąg przepisów z nowej Ustawy

o najmie robotników fabrycznych i o nadzorze nad zakładami przemysłowo-fabrycznemi.

DZIAŁ PIERWSZY.

Przepisy ogólne.

Artykuł 91. Najem robotników w zakładach przemysłowo-fabrycznych dokonywa się na zasadzie ogólnych praw o najmie osobistym z uzupełnieniami, zawartemi w następujących (91 — 111) artykułach.

Uwaga 1. Najem małoletnich do zakładów przemysłowo-fabrycznych unormowany jest niżej w artykułach 112—126.

Uwaga 2. Wyrostki, nie mający lat 17, oraz kobiety nie mogą pracować w nocy w fabrykach bawełnianych, płóciennych i wełnianych. Minister finansów po porozumieniu się z Ministrem spraw wewnętrznych ma prawo rozciągnąć ten przepis i do innych zakładów przemysłowych, uprzedziwszy o tem fabrykantów przed upływem zwyczajnego terminu najmu robotników.

92. W guberniach Królestwa Polskiego artykuł ten zastąpiony został przez następujący artykuł prawa o zastosowaniu:

Zarządy fabryk w guberniach Królestwa Polskiego obowiązane są przy najmowaniu robotników żądać od nich okazania dokumentu legitymacyjnego, zgodnie z obowiązującemi w kraju specjalnemi pod tym względem przepisami.

93. Robotnicy, mieszkający w mieszkaniach, urządzonych przy fabryce lub zakładzie, wręczają swoje dokumenty legitymacyjne na przechowanie zarządzającemu fabryką lub zakładem.

W prawie o zastosowaniu do gub. Królestwa Polskiego dodano jeszcze przepis następujący:

Po ustaniu umowy o najem i po otrzymaniu od zarządu fabryki lub zakładu dokumentu legitymacyjnego, robotnik obowiązany jest niezwłocznie opróżnić mieszkanie, zajmowane w gmachu fabrycznym lub specjalnie przez fabrykę na mieszkanie dla robotników wynajętem.

94. Jeżeli robotnik pragnie pozostać przy fabryce lub zakładzie po upływie terminu jego paszportu, wówczas zarządzający fabryką lub zakładem, może po porozumieniu się z robotnikiem, odnieść się do odpowiedniej władzy z prośbą o wysłanie robotnikowi nowego paszportu.

95. Przy najmie kobiet zamężnych lub osób nieletnich, mających oddzielne dokumenty na zamieszkanie — specjalne pozwolenie rodziców, opiekunów lub mężów nie jest wymagane.

96. Zarządzający fabryką lub zakładem obowiązany jest zwracać robotnikom doręczone sobie dokumenty na zamieszkanie (art. 93) natychmiast po ustaniu umowy o najem.

97. Umowy o najem robotników mogą być zawierane przez wydanie im książeczek obrachunkowych, w których wyłuszczają się warunki najmu, oraz zapisują się

wszelkie dopełniane z robotnikiem obrachunki i dokonywane, wedle umowy, potrącenia za opuszczenie godzin roboczych i wyrządzenie szkody właścicielowi.

98. Książeczka obrachunkowa przechowuje się u robotnika i bywa przezeń przedstawianą do kantoru fabryki lub zakładu dla odpowiednich odnotowań.

99. Najem robotników zawiera się: a) na termin określony, b) na termin nieokreślony i c) na czas wykonania danej roboty, wraz z ukończeniem której sama umowa o najem ustaje.

100. Przy najmie na termin nieokreślony każda z umawiających się stron może umowę zerwać, uprzedzając tylko o swym zamiarze drugą stronę na dwa tygodnie naprzód.

101. Przed upływem terminu umowy, zawartej z robotnikiem na czas określony, lub też bez uprzedzenia na dwa tygodnie naprzód, przy umowie na czas nieokreślony, nie wolno jest obniżać płacy, bądź przez ustanowienie nowych zasad jej obliczania, bądź przez zmniejszanie liczby dni roboczych w tygodniu lub liczby godzin roboczych na dobę, bądź wreszcie przez zmianę zasad roboty od sztuki i t. p. Podobnież i robotnicy nie mają prawa żądać przed upływem terminu umowy, jakichkolwiek zmian w jej warunkach.

102. Wypłata zarobków powinna się odbywać nie rzadziej, niż raz na miesiąc, jeżeli umowa o najem zawarta jest na termin dłuższy od miesięcznego, i nie rzadziej niż dwa razy na miesiąc, jeżeli umowa o najem zawartą jest na czas nieokreślony. Rachunki z robotnikami mają być zapisywane do oddzielnej księgi.

103. Robotnik, któryby nieotrzymał w terminie należnej mu płacy, ma prawo żądać drogą sądową zerwania umowy Jeżeli robotnik na tej zasadzie poda w przeciągu trzech miesięcy skargę, a prośba jego będzie uznaną za uzasadnioną w takim razie zasądzone mu będzie, oprócz przypadającej należności, oddzielne wynagrodzenie w kwocie, nie przenoszącej, przy umowie terminowej, dwumiesięcznego zarobku, a przy umowie na czas nieokreślony—zarobku dwutygodniowego.

104. Zabrania się wypłacanie robotnikom kuponami, kwitkami, zbożem, towarem, lub innemi przedmiotami zamiast pieniędzy.

105. Przy wypłacie nie wolno robić potrąceń za długi robotników. Do długów takich nie zaliczają się jednak rachunki zarządu fabrycznego za żywność, dostarczoną robotnikom i zaopatrywanie ich w konieczne artykuły spożywcze ze sklepów fabrycznych. W razie przedstawienia tytułu wykonawczego na ściągnięcie należności pieniężnej od robotnika, można mu zatrzymywać przy każdej wypłacie nie wyżej nad $^1/_3$ należnej mu sumy, jeżeli jest kawalerem i nie więcej nad $^1/_4$, jeżeli jest żonatym lub wdowcem, ale ma dzieci.

106. Zarządzającym fabrykami lub zakładami nie wolno pobierać procentów od pożyczek udzielanych robotnikowi, ani wynagrodzeń za poręczenie ich pieniężnych zobowiązań.

107. Nie wolno jest pobierać od robotników zapłaty: a) za pomoc lekarską, b) za oświetlenie warsztatów i c) za używanie narzędzi podczas wytwarzania robót dla fabryki.

108. Zarząd fabryczny układa instrukcję wewnętrznego porządku, jaki robotnicy powinni zachowywać w zakładzie lub fabryce. Przepisy te wywieszają się we wszystkich warsztatach.

109. Umowa robotnika z zarządem fabrycznym o najem ustaje: 1) w razie obustronnej zgody, 2) po upływie terminu najmu, 3) po ukończeniu roboty, od wykonania której zależał termin najmu (art. 99 p. c), 4) po upływie dwóch tygodni, od dnia wymówienia przez jednę ze stron umowy, jeżeli ta zawartą była na termin nieokreślony, 5) w razie wysłania robotnika przez właściwą władzę z miejsca wykonania umowy lub w razie skazania go na areszt na czas, uniemożliwiający wykonania warunków umowy, 6) w razie obowiązkowego wstąpienia robotnika do służby wojskowej lub obywatelskiej, 7) w razie jeżeli władza, która wydaje robotnikowi paszport terminowy na zamieszkanie odmawia odnowienia takowego, 8) w razie wstrzymania na dłuższy czas robót w fabryce albo w zakładzie, w skutek pożaru, powodzi, eksplozji kotła parowego i t. p. nieszczęśliwego wypadku.

110. Zarządzający fabryką albo zakładem może zerwać umowę o najem: 1) z powodu niestawienia się robotnika do roboty w ciągu trzech dni z rzędu bez słusznych przyczyn, 2) w razie oddania robotnika pod sąd, w skutek oskarżenia go o czyn występny, pociągający za sobą karę nie mniejszą nad zamknięcie w więzieniu, 3) w razie zuchwalstwa lub złego prowadzenia się robotnika jeżeli takowe grozi majątkowym interesom fabryki lub osobistemu bezpieczeństwu którejkolkwiek z osób należących do składu zarządu fabrycznego, 4) w razie dostrzeżenia u robotnika choroby zaraźliwej.

Uwaga. Robotnik, uwolniony na zasadzie niniejszego (110 artykułu z fabryki lub zakładu, może zerwanie umowy zaskarżyć do sądu, który w razie uznania skargi za uzasadnioną, orzeka o wynagrodzeniu robotnika za poniesione straty.

111. Niezależnie od wypadku, wskazanego w art. 103, robotnik ma prawo żądać zerwania umowy: 1) w razie pobicia go ciężkiego znieważenia i w ogóle złego obchodzenia się ze strony pracodawcy, jego rodziny lub osób, którym powierzony jest nadzór nad robotnikami, 2) w razie niedotrzymania warunków co do zaopatrywania robotników w żywność i mieszkanie, 3) w skutek pracy, rujnującej zdrowie robotnika, 4) w razie śmierci lub też obowiązkowego wstąpienia do służby wojskowej jednego z członków rodziny robotnika.

DZIAŁ DRUGI.

O najmie małoletnich do robót fabrycznych.

112. Najem małoletnich obu płci do robót w fabrykach, tak należących do osób i instytucji prywatnych (spółek, Towarzystw (jako też skarbowych, dokonywa się na zasadzie przepisów następujących (art. 113—1226).

113. Dzieci, nie mające 12 lat wieku, nie mogą być dopuszczane do pracy.

Uwaga. Minister finansów, po porozumieniu się z Ministrem spraw wewnętrznych, ma prawo czasowo dopuszczać, w razie potrzeby, do roboty w fabrykach małoletnich, mających nie mniej niż 10 lat wieku.

114. Małoletni w wieku od lat 12 do 15 nie mogą być zajęci pracą dłużej nad ośm godzin na dobę, nie licząc w to czasu, potrzebnego na śniadanie, obiad, kolację, bytność w szkole i odpoczynek. Nadto praca nie może trwać dłużej nad cztery godziny z rzędu.

Uwaga. Minister finansów, po porozumieniu się z Ministrem spraw wewnętrznych, ma prawo, czasowo, pozwalać na zatrudnienie małoletnich, będących w wieku, oznaczonym w artykule niniejszym, przez sześć godzin z rzędu, w tych wypadkach, gdy się to okazuje niezbędnem ze względu na rodzaj produkcji, a rodzaj roboty, trwającej przez sześć godzin z rzędu, nie może wywrzeć złego wpływu na zdrowie małoletnich. W tych wypadkach ogólny czas trwania pracy małoletnich w ciągu doby nie może przenosić sześciu godzin.

115. Małoletni do lat 15 nie mogą być zajęci pracą między godziną 9-tą wieczorem a 5-tą rano, jak również w dni świąteczne i galowe.

Uwaga. Minister finansów, po porozumieniu się z Ministrem spraw wewnętrznych, ma prawo, czasowo pozwalać małoletnim od lat 12-tu do 15-tu pracować nocą w tych zakładach przemysłowych, w których to, ze względu na rodzaj produkcji, okazuje się niezbędnem i nie może zaszkodzić zdrowiu małoletnich, wszakże z tem ograniczeniem, aby robota nocna nie trwała dłużej nad cztery godziny na dobę.

116. Małoletnich, wymienionych w art. poprzednim (115) zabrania się używać do takich produkcji, lub wchodzących w skład tychże oddzielnych robót, które w skutek swych właściwości, są szkodliwe dla zdrowia małoletnich, albo mogą być uznane dla nich za zbyt męczące. Wskazanie tego rodzaju zakładów rękodzielniczych i oddzielnych zajęć, a także określenie wieku (nie wyżej wszakże nad lat 15) do jakiego praca małoletnich w tychże dopuszczoną być nie może, pozostawia się wzajemnemu porozumieniu Ministra Skarbu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Zatwierdzony przez nich wykaz zakładów przemysłowych i robót, z oznaczeniem ustanowionych dla każdego z tych zakładów granic wieku małoletnich, ogłasza się dla wiadomości publicznej przez senat rządzący.

117. Właściciele fabryk i zakładów przemysłowych mają prawo otwierać przy nich szkoły, celem początkowego kształcenia małoletnich. Szkoły takie mogą być urządzane dla jednego zakładu przemysłowego, kosztem jego właściciela, albo dla kilku zakładów sąsiednich, na wspólny koszt ich właścicieli. Porządek uczęszczania do tych szkół, jak również zakres i plan wykładu ustanawiane są za wzajemnem porozumieniem się Inspektorów okręgowych z Dyrektorami szkół ludowych.

118. Założyciele szkół dla małoletnich robotników, są honorowymi kuratorami tychże. W szkołach, zakładanych na koszt kilku właścicieli zakładów przemysłowych, godność kuratora pozostawia się osobie, wybranej przez nich ze swego grona.

119. Właściciele zakładów przemysłowych, tym z liczby małoletnich robotników w ich zakładach, którzy nie posiadają świadectw z ukończenia kursu przynajmniej jednoklasowej ludowej, lub innej podobnej szkoły, obowiązani dostarczyć możność uczęszczania do szkół, otwieranych przy rzeczonych zakładach przemysłowych (118) albo do znajdujących się w bliskości szkół ludowych, niemniej jak przez trzy godziny dziennie, czyli ośmnaście godzin tygodniowo.

120. W razie braku szkoły przy fabryce, zakładzie przemysłowym lub rękodzielniczym, inspekcja fabryczna porozumiewa się z władzą szkolną miejscową co do przystosowania do nauki małoletnich, pracujących w tychże zakładach, szkół ludowych, znajdujących się w bliskości. Porządek nauczania w nich małoletnich robotników, w godzinach przeznaczonych dla ogólnych zajęć klasowych, albo w czasie wolnym od lekcji, ustanawia się po porozumieniu się wzajemnem Inspektora fabrycznego i miejscowego Dyrektora szkół ludowych.

121. W razie niemożności przystosowania egzystujących szkół początkowych dla dogodnego uczęszczania do nich robotników małoletnich, inspekcja fabryczna odnosi się do miejscowej władzy szkolnej o utworzenie dla wspomnionego celu szkół oddzielnych. Władza szkolna, ze swej strony, przedsiębierze wszelkie należyte środki do założenia szkół podobnych i w tym celu zwraca się do odpowiednich zarządów ziemskich, miejskich i wiejskich, kościelno-parafjalnych opiek i do tych osób prywatnych, od których spodziewać się można współudziału w sprawie nauczania początkowego.

122. Programy i plan nauczania w szkołach, zakładanych dla nauki małoletnich robotników, zatwierdzone być winny przez Ministra Oświaty, po porozumieniu się z Ministrem Skarbu.

123. Tam gdzie niema oddzielnych męzkich i żeńskich szkół ludowych i nie ma możności urządzić uczęszczania do szkoły dla małoletnich robotników obojga płci, w oddzielne godziny dla chłopców, a oddzielne dla dziewcząt, dozwala się wspólna nauka dla tych, którzy nie doszli jeszcze 14-tu lat wieku.

124. Jeśli dla nauczania małoletnich, pracujących w fabrykach, zakładach przemysłowych i rękodzielniczych, będzie otworzona albo przystosowana szkoła z wyższym niż jednoklasowy kurs szkół ludowych, w takim razie właściciel fabryki, zakładu przemysłowego lub rękodzielniczego, obowiązany będzie dać możność uczęszczania do tej szkoły, wszystkim tym małoletnim robotnikom. którzy posiadają świadectwa z ukończenia kursu szkoły jednoklasowej ludowej lub odpowiedniej tejże.

125. Właściciele zakładów przemysłowych, fabryk i zakładów rękodzielniczych, a także dyrektorowie lub zarządzający temi zakładami, obowiązani są w każdym czasie bez najmniejszej przeszkody dozwalać Inspektorowi głównemu, Inspektorom okręgowym i ich Pomocnikom dopełniania rewizji zakładów i wykonywanych w nich robót, okazywać współudział i wypełniać ich żądania prawne.

126. Szczegółowe przepisy, dotyczące wykonania postanowień o pracy i nauczaniu małoletnich robotników, przez właścicieli zakładów przemysłowych fabryk i zakładów rękodzielniczych, a także przez dyrektorów lub zarządzających temi zakładami. jak i o stosunku ich do inspekcji fabrycznej, ustanawiane zostają przez Ministra Skarbu, po porozumieniu się z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Oświaty. Przepisy te ogłoszone będą, dla publicznej wiadomości, w porządku ustanowionym.

DZIAŁ TRZECI *)

Przepisy szczegółowe o wzajemnych stosunkach fabrykantów i robotników.

127. W miejscowościach, odznaczających się znacznym stopniem rozwoju przemysłu fabrycznego (art. 47 i uwaga) zakłady fabryczne, z wyjątkiem należących do skarbu lub instytucyj rządowych, oraz prywatnych zakładów górniczych, podlegają oprócz postanowień, zawartych w art. 91—126, mocy obowiązującej specjalnych przepisów o wzajemnych stosunkach fabrykantów i robotników, wyłuszczonych w następujących artykułach (128—156).

128. Właściciele zakładów przemysłowo-fabrycznych przedsiębiorą środki celem zachowania dobrej organizacji i porządku w fabrykach, na zasadzie niżej przytoczonych przepisów i podlegają odpowiedzialności za wymaganie od robotników tego, co nie zgadza się ze wspomnionemi przepisami.

129. W zakładach niezarządzanych osobiście przez właścicieli lub należących do kilku osób, towarzystw komandytowych lub akcyjnych, obowiązki właściciela spełniają specjalni zarządcy fabryki, wyznaczeni przez właściciela.

*) Dział ten rozciągnięty został do dwóch guberni Królestwa Polskiego: warszawskiej i piotrkowskiej, przez przytoczone wyżej prawo o zastosowaniu i otrzyma moc obowiązującą od 1 (13) października 1891 r.

Uwaga: W fabrykach większych, szczególniej łączących w sobie kilka gałęzi przemysłu, może być mianowanych kilku zarządców pojedyńczych gałęzi.

130. Właściciel fabryki obowiązany jest zawiadamiać inspekcję, w terminie siedmiodniowym o mianowaniu zarządcy fabryki i o każdem zastąpieniu go przez inną osobę.

131. W razie chwilowej nieobecności osoby zarządzającej fabryką (właściciela lub zarządcy) osoba ta obowiązana jest zostawić zastępcę, o czem wywiesza się ogłoszenie w kantorze.

132. Zarządca fabryki uważany jest za odpowiedzialnego w razie przekroczenia przez zarząd fabryczny przepisów, zawartych w artykułach 48—60 i 128—156. Nakładane na zarządcę kary pieniężne, w razie niezapłacenia ich w terminie dwutygodniowym od dnia ogłoszenia wyroku, będą ściągane od właściciela fabryki, który może poszukiwać strat na winnym.

133. Zarząd fabryczny obowiązany jest prowadzić imienną listę robotników, ze wskazaniem w niej miejsca zamieszkania i wieku każdego z nich, jako też urzędu, skąd otrzymał dokument na mieszkanie. Paszporty robotników, mieszkających w mieszkaniach urządzonych przy fabryce, zachowują się w kantorze fabryki lub zakładu.

134. Każdy robotnik, nie później niż w siedm dni po przyjęciu go do roboty, powinien otrzymać książeczkę obrachunkową, podług wzoru zatwierdzonego przez urząd gubernialny.

Uwaga: Rodzicom, pracującym razem z nieletniemi dziećmi, może być wydawana jedna wspólna książeczka obrachunkowa, za pozwoleniem inspekcji fabrycznej.

135. Obowiązkowe wydawanie książeczki obrachunkowej (art. 134) nie rozciąga się do robotników, wynajętych do wykonywania w fabryce obowiązków lub robót, nie stanowiących przedmiotu produkcji fabrycznej.

136. Książeczki obrachunkowe wydają się robotnikom bezpłatnie. W razie zgubienia lub uszkodzenia książeczki przez robotnika, wydaje mu się nową, przyczem od robotnika ściąga się zapłata podług taksy, ustanowionej w regulaminie wewnętrznym.

137. W książeczce obrachunkowej powinno być zapisane: a) imię i nazwisko lub przezwisko, oraz imię ojca robotnika; b) termin najmu i dokumentu na mieszkanie; c) wysokość płacy zarobkowej, wskazanie zasad jej obliczania i terminów wypłaty; d) wysokość zapłaty za użytkowanie przez robotnika z urządzonego przy fabryce mieszkania łazni i t. p. e) inne warunki najmu, które umawiające się strony będą uważały za potrzebne wpisać do książeczki; f) zapisywanie zarobku, ze wskazaniem sumy zastosowanych do robotnika kar, oraz przyczyn ich zastosowania; g) wyciąg z rozporządzeń prawnych oraz regulamin wewnętrznego, określających prawa, obowiązki i odpowiedzialność robotników.

Uwaga: Przy zatwierdzeniu wzoru książeczki obrachunkowej dla robotników pracujących, urzędy gubernialne mogą zezwalać na odstępowanie od przepisów niniejszego artykułu, określających treść książeczki.

138. Książeczka obrachunkowa, złożona w kantorze fabryki lub zakładu do zapisania pozycyj potrzebnych, zwraca się robotnikowi nie później niż w tydzień od dnia jej złożenia. Czas złożenia książeczki w kantorze oznacza się na kontramarce wydawanej robotnikowi.

Uwaga. W fabrykach i zakładach, gdzie wprowadzone są dwie książeczki dla każdego robotnika, w zamian za książeczkę składaną w kantorze, robotnik otrzymuje drugą, przechowywaną w kantorze.

139. Jeżeli warunki umowy zawartej z robotnikiem nie wystarczają dla obliczenia przypadającej mu płacy roboczej, to za zasadę obliczenia jej przyjmują się ogólne tablice i wykazy płacy zarobkowej, oraz warunki i taryfy roboty wymiarowej, wywieszane w warsztatach, a podpisane przez zarządzającego fabryką.

Uwaga: Porządek i terminy wypłaty dla robotników podręcznych i osób pracujących partjami lub na akord, określają urzędy gubernialne do spraw fabrycznych.

140. Robotnikom, korzystającym z fabrycznego mieszkania, łaźni, jadalni, bufetów i t. p., można likwidować za to oddzielną zapłatę, nie inaczej, jak według taksy, zatwierdzanej przez inspekcję fabryczną.

141. W zabudowaniach fabrycznych mogą, za zgodą zarządzającego, być zakładane sklepy towarzystw spożywczych, w celu zaopatrywania oficjalistów i robotników w artykuły pierwszych potrzeb, nie drogie i w dobrych gatunkach. Zakładanie przy fabryce innych sklepów z tymże celem, zezwala się nie inaczej, jak na zasadzie pozwolenia inspekcji fabrycznej. Spis przedmiotów sprzedawanych w sklepach zatwierdza inspekcja fabryczna. Cennik lub taksę tych przedmiotów wywiesza się w sklepie.

142. Instrukcje wewnętrznego porządku w fabrykach (regulaminy) zatwierdza inspektor fabryczny. Powinny one zawierać: a) rozkład (oddzielny dla dorosłych i dla małoletnich) godzin rozpoczęcia i ukończenia robót; liczbę i czas trwania przerw na odpoczynek, śniadanie i obiad, jak również czas ukończenia robót w wigilie niedziel i dni świątecznych; b) wyszczególnienie świąt, w które roboty przerywają się; c) porządek i przeciąg czasu oddalania się od roboty, a dla robotników mieszkających w zabudowaniach fabrycznych—z mieszkań; d) warunki użytkowania z mieszkań, łaźni i t. p., urządzonych przy fabryce dla robotników; e) określenie czasu czyszczenia maszyn i aparatów, jak również sprzątania warsztatów, jeżeli podług warunków najmu, czynności te należą do robotników; f) określenie obowiązków robotników w zachowywaniu porządku i przyzwoitości w fabryce; g) środki ostrożności przy obchodzeniu się z maszynami, ogniem i t. p.

143. W celu utrzymania w fabrykach należytego porządku, zarządzającym pozostawia się możność stosowania do robotników kar pieniężnych: a) za robotę wadliwą, b) za niestawienie się do roboty i c) za naruszenie porządku. Żadne kary z innych powodów nie mogą być wymierzane.

144. Za robotę wadliwą uważa się wytwarzanie przez robotnika, w skutek niedbalstwa, wyrobów złego gatunku, psucie przez niego przy robocie materjałów, maszyn i innych przyrządów produkcji. Kary za robotę wadliwą określają się odpowiednio do rodzaju wadliwości.

145. Za niestawienie się, w odróżnieniu od przybycia do roboty nie w swoim czasie lub też samowolnego oddalenia się, uważa się nie przybycie do roboty: w przeciągu nie mniejszym niż pół dnia roboczego. Kara za niestawienie się wymierza się odpowiednio do płacy zarobkowej i ilości straconego czasu, w wysokości jednak nie przynoszącej sumy trzydniowego zarobku. Nadto robotnikowi zatrzymuje się płaca zarobkowa za czas stracony. Dla robotników, otrzymujących zapłatę od sztuki, kara za niestawienie się, określa się w stosunku nie wyżej nad jednego rubla za dzień stracony i nie wyżej nad trzy ruble w ogóle.

Uwaga. Kary za niestawiennictwo nie ściąga się, jeżeli nieprzybycie do roboty nastąpiło w skutek pozbawienia robotnika swobody, nagłego zniszczenia przez nieszczęśliwy wypadek, w skutek pożaru, wylewu rzek, choroby, nie pozwalającej opuścić mieszkania i śmierci lub ciężkiej choroby rodziców, męża, żony i dzieci.

146. Za naruszenie porządku w fabryce uważa się: a) przybycie do roboty nie w swoim czasie lub samowolne wydalenie się od niej; b) niezachowanie w zabudowaniach fabrycznych przepisanych środków ostrożności z ogniem; c) niezachowanie w tychże zabudowaniach czystości i porządku; d) zakłócenie spokoju podczas roboty przez hałasy, krzyki, wymyślania, spory lub bójki; e) nieposłuszeństwo; f) przybycie do roboty w stanie pijanym; g) urządzanie niedozwolonych gier o pieniądze (w karty, orła, reszkę i t. p. Kara za pojedyńcze naruszenie porządku nie może przewyższać jednego rubla.

147. Każde przekroczenie, podlegające karze na zasadzie art. 143—146, powinno być określone w oddzielnych tabelach, ze wskazaniem wysokości kary. Tabele te zatwierdzone przez fabryczną inspekcję, wywieszają się we wszystkich warsztatach.

148. Kary wymierzane za robotę wadliwą, za niestawiennictwo i za naruszenie porządku nie mogą przewyższać w ogólnej sumie jednej trzeciej części płacy zarobkowej, rzeczywiście przypadającej robotnikowi w ustanowionym terminie wypłaty.

149. Jeżeli podług ilości popełnionych przez robotnika przewinień, kary mające się od niego ściągnąć, przewyższałyby normę wskazaną w poprzednim (148) artykule, wówczas zarządzający fabryką może zerwać zawartą z robotnikiem umowę o najem.

Uwaga. Uwolniony na zasadzie niniejszego (149) artykułu robotnik, może zerwanie umowy oddać pod rozstrzygnięcie sądu, który jeżeli skargę będzie uważał za uzasadnioną, decyduje o wynagrodzeniu robotnika za poniesione straty.

150. Kara pieniężna, nałożona przez zarządzającego fabryką na robotnika, zapisuje się do książeczki obrachunkowej, nie później niż w trzy dni po nałożeniu jej — z oznaczeniem przyczyny i wysokości kary, poczem potrąca się przy pierwszej wypłacie z płacy zarobkowej. Oprócz tego, wszelkie kary pieniężne wpisują się do oddzielnie prowadzonej w fabryce księgi sznurowej, która przedstawia się organom inspekcji fabrycznej na każde żądanie.

151. Rozporządzenia, dotyczące nałożenia przez zarządcę fabryki lub zakładu

kar na robotników (art. 143) nie podlegają zaskarżeniu. Lecz jeżeli przy zwiedzaniu fabryki lub zakładu przez organy inspekcji fabrycznej wykryje się z zażaleń robotników, niezgodne z przepisami prawa nałożenia na nich kar, to zarządca zostaje pociągnięty do odpowiedzialności.

152. Kary pieniężne ściągane od robotników, używają się na sformowanie przy każdej fabryce kapitału zawiadywanego przez zarząd fabryczny. Kapitał ten może być używany, z decyzji inspekcji, tylko na zaspokojenie potrzeb robotników, zgodnie z przepisami wydanemi przez Ministra skarbu, w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych.

153. Zarządzający fabryką lub zakładem: a) za trzymanie robotnika bez książeczki obrachunkowej—i 2) za nieporządne prowadzenie tej książeczki — podlega karze pieniężnej od pięciu do dwudziestu pięciu rubli za każde przewinienie, a w razie zbiegu kilku przewinień—sumie przypadających za nie kar.

154. Zarządzający fabryką lub zakładem za naruszenie niniejszych przepisów: a) o wyznaczaniu zastępców; b) o zachowywaniu paszportów i prowadzeniu imiennych list robotników; c) o porządku zakładania sklepów fabrycznych i o prowadzeniu w nich handlu; d) o utrzymywaniu i prowadzeniu przepisanych ksiąg; e) o ogłoszeniach, których wystawienie i publikowanie jest obowiązujące; f) o karach ściąganych od robotników—podlega karze pieniężnej od dwudziestu pięciu do stu rubli.

Uwaga. Takiej samej karze podlegają właściciele fabryk za niestosowanie porządku przepisanego dla wyznaczania zarządców.

155. Zarządzający fabryką; 1) Za ściąganie od robotników zapłaty za takie przedmioty, które powinny być im dostarczane bezpłatnie, jak również za pobieranie zapłaty w wypadkach dozwolonych, ale w wysokości, przenoszącej normę przepisaną prawem lub oddzielnemi przepisami; 2) za pobieranie procentów od pożyczek udzielanych robotnikom i wynagrodzenia za poręczenie ich zobowiązań pieniężnych — oraz 3) za wypłaty robotnikom, dopełniane umówionemi znaczkami, chlebem, towarem i innemi przedmiotami, oprócz kuponów, podlega karze pieniężnej od pięćdziesięciu do trzystu rubli.

157. Minister skarbu w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych, może na skutek przedstawień urzędów gubernialnych do spraw fabrycznych rozciągać moc obowiązującą przepisów wyłuszczonych w artykułach 48—60 i 128—155 na znaczniejsze zakłady rzemieślnicze i uwalniać od stosowania się do nich mniejsze fabryki i zakłady, w razie rzeczywistej konieczności.

Przepisy szczegółowe

co do wykonywania postanowień o pracy i kształceniu robotników przez właścicieli zakładów przemysłowych, oraz przez osoby kierujące lub zarządzające temi zakładami.

(Zatwierdzone przez Ministra Finansów d. 19-go (31-go) Grudnia 1884).

---

1) Dzieci, nie mające 12-tu lat wieku, nie mogą być dopuszczone do pracy (art. 113 ust. przem.)

Uwaga. Wyjątkowo dozwolonem jest do czasu używanie do robót małoletnich w wieku od lat 10—12 w zakładach przemysłowych, fabrycznych i rękodzielniczych wymienionych w oddzielnym wykazie, zatwierdzonym przez Ministra Skarbu, po porozumieniu się z Ministrem Spraw Wewnętrznych, ogłoszonym w Zbiorze praw i rozporządzeń rządowych d. 1 (13) czerwca r. 1884 Nr. 57 i zamieszczonym poniżej.

2) Małoletni mogą być przyjmowani do zakładów przemysłowych, fabryk i rękodzielni nie inaczej, jak za okazaniem celem sprawdzenia ich wieku, świadectw metrycznych lub wyciągów z ksiąg parafjalnych. Wyciągi i świadectwa te zachowane być winny w kantorach zakładów fabrycznych i okazywane urzędnikom inspekcji fabrycznej na ich żądanie.

3) Małoletni w wieku od lat 12 do 15 nie mogą być zajęci pracą dłużej nad ośm godzin na dobę, nie licząc w to czasu, potrzebnego na śniadanie, obiad, kolację,

bytność w szkole i odpoczynek. Nadto praca nie może trwać dłużej nad cztery godziny z rzędu (art. 114 ust. przem.)

4) Przerwa między wskazanemi czterogodzinnemi zmianami (§ 3) powinna być zastosowaną tak do czasu potrzebnego na odpoczynek, stosownie do samego rodzaju produkcji, jak również, w razie potrzeby, na uczęszczanie do szkoły. Długość przerwy ustanawia Inspektor Okręgowy fabryczny. Spory i nieporozumienia mogące wyniknąć z tego tytułu między właścicielami zakładów przemysłowych a Inspektorami Okręgowymi, rozstrzyga Inspektor główny.

5) Czasowo pozostawia się Ministrowi Finansów, za porozumieniem się z Ministrem Spraw Wewnętrznych, dozwalać zajmowanie pracą małoletnich w wieku od lat 12—15 po sześć godzin z rzędu w tych wypadkach, kiedy rodzaj produkcji tego wymaga, a rodzaj wkładanego na nieletnich przez sześć godzin zajęcia bez przerwy, nie może szkodzić ich zdrowiu, z warunkiem, iżby w podobnych wypadkach cały przeciąg ich pracy nie przekraczał sześciu godzin na dobę (art. 114. Uwaga).

6) Właściciele fabryk i zakładów przemysłowych, którzy życzyliby korzystać z ulgi w § 5 wymienionej, obowiązani są wyjednać stosowne na to, za pośrednictwem właściwego Inspektora Okręgowego, zezwolenie.

7) Małoletni do lat 15-tu nie mogą być zajęci pracą między godziną 9-tą wieczorem a 5-tą rano, jak również w dni niedzielne i święta uroczyste (art. 115 ust. przem.)

8) Przy produkcjach, wymienionych w wykazie, zamieszczonym w Zbiorze praw i rozporządzeń Rządowych 1 (13) czerwca 1884 Nr. 57 małoletni w wieku powyżej oznaczonym (§ 7), czasowo mogą być używani do pracy nocnej, z tem jednakże zastrzeżeniem, aby pracujący cztery godziny nocą, używani byli do pracy w ciągu następnego dnia nie dłużej nad cztery godziny. Również do pracy nocnej przez godzin cztery mogą być używani tacy małoletni, którzy w ciągu dnia poprzedniego byli zajęci robotą nie dłużej nad cztery godziny. Małoletni zaś, pracujący w dzień sześć godzin bez przerwy (§ 5 i 6), pod żadnym pozorem do pracy nocnej użyci być nie mogą (por. uwagę do art. 115 ust. przem).

9) Małoletni robotnicy, nie mający lat 15-tu wolni od pracy w dni niedzielne, uroczyste, oraz obchodzone przez fabrykę za świąteczne, nie mogą być używani do pracy w następujące jeszcze dni gałowe dworskie:

26 lutego (10 marca). Urodziny Najjaśniejszego Pana.
2 (14) marca. Wstąpienie na Tron Najjaśniejszego Pana.
6 (18) maja. Urodziny J. C. W. W. Ks. Cesarzewicza Następcy Tronu.
15 (27) maja. Koronacja Najjaśniejszych Państwa.
22 lipca (3 sierpnia). Imieniny Najjaśniejszej Pani.
30 sierpnia (11 września). Imieniny Najjaśniejszego Pana.
14 (26) listopada. Urodziny Najjaśniejszej Pani.
6 (18) grudnia Imieniny J. C. W. W. Ks. Cesarzewicza Następcy Tronu.

10) Małoletni, mający mniej niż lat 15, nie mogą być używani do takich produkcji lub wchodzących w skład tychże oddzielnych robót, które przez swe własności, są szkodliwe dla zdrowia małoletnich lub mogą być uznane dla nich za uciążliwe (art. 116 ust. przem.)

Uwaga. Wykaz takich produkcji ogłoszony został w Zbiorze praw i rozporządzeń (w Nr. 57 d. 1 (13) czerwca 1884 r.) i zamieszczony jest niżej.

11) Niemowlęta oraz dzieci, niezdolne jeszcze ze względu na swój wiek do regularnych zajęć, nie powinny być wpuszczane do lokali, w których odbywają się roboty fabryczne.

12) Przybranie sobie przez dorosłych robotników pomocników z pośród małoletnich nie mających prawem przepisanego wieku, chociażby to nastąpiło nie z polecenia właściciela fabryki, lecz z własnej robotnika pobudki, nie uwalnia zarządzającego fabryką (właściciela lub jego pomocnika) od prawnej odpowiedzialności.

13) Właściciele zakładów przemysłowych, używający małoletnich do robót obowiązani są podać piśmiennie do wiadomości Inspektora Okręgowego: a) czy mają zamiar nadal używać w swych zakładach do pracy małoletnich prawem przepisanego wieku i w jakiej mniej więcej liczbie, b) jak będą rozłożone u nich roboty dla małoletnich: na zmiany lub też w inny jakibądź sposób, c) wykaz dni świątecznych, w których roboty w ich fabrykach prowadzone nie będą.

14) Wszyscy małoletni, pracujący w fabrykach powinni być zapisani do osobnej księgi, którą należy złożyć miejscowej Władzy policyjnej dla osznurowania, przyłożenia pieczęci, oparafowania i poświadczenia. Księga ta powinna stale znajdować się w kantorze fabryki lub zakładu przemysłowego i być przedstawianą urzędnikom inspekcji fabrycznej na każde ich żądanie.

Uwaga. W księdze tej, podług dołączonego niżej wzoru, zamieszcza się: imienna lista małoletnich, pracujących w zakładzie przemysłowym, fabryce lub rękodzielni z oznaczeniem w oddzielnych rubrykach: wieku małoletnich, zamieszkania ich rodziców, czasu wstąpienia do fabryki, rodzaju roboty, rozkładu czasu roboczego, rodzaju i numerów dokumentów, określających wiek małoletniego; wiadomości o ukończeniu kursu nauk w szkole jednoklasowej ludowej, a także czy małoletni uczęszcza do szkoły i jakiej mianowicie. W księdze powinna być osobna rubryka dla zamieszczenia w niej uwag urzędników inspekcji fabrycznej.

15) W każdej fabryce powinny być wywieszone na widocznem miejscu (w kantorze, fabryce lub wspólnych mieszkaniach) obowiązujące fabrykantów i przemysłowców przepisy o pracy i nauczaniu małoletnich robotników i wykaz fabrykacji, do których wzbroniono używać małoletnich; wykaz świąt obchodzonych przez fabrykę i w ogóle wszelkie postanowienia i rozporządzenia rządowe, odnoszące się do małoletnich robotników.

16) W każdej fabryce i zakładzie przemysłowym powinien się znajdować dokładny zegar, według którego reguluje się fabryczne życie robotników.

17) W razie zamknięcia fabryki, otworzenia nowej, lub też przyłączenia do istniejącej już fabryki nowej produkcji, fabrykant obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tem piśmiennie miejscowego Inspektora Okręgowego, lub jego Pomocnika.

18) Właściciele fabryk, tym, z liczby małoletnich robotników w ich zakładach, którzy nie posiadają świadectw z ukończenia kursu przynajmniej w jednoklasowej ludowej lub innej podobnej szkole, obowiązani są dostarczyć możności uczęszczania do pomienionych zakładów naukowych w czasie zajęć klasowych, nie mniej jak przez trzy godziny dziennie, albo ośmnaście godzin tygodniowo (art. 117 ust. przem.) i stosownie do tego rozłożyć czas roboty małoletnich.

19) Kierujący zakładami przemysłowemi (właściciele lub zarządzający), mając sobie wskazaną przez Inspekcję fabryczną szkołę, do której powinni uczęszczać pracujący u nich małoletni, obowiązani są co tydzień komunikować nauczycielowi szkoły listę imienną tychże małoletnich. Nauczyciel, lub osoba bezpośrednio zarządzająca szkołą, w której uczą się małoletni robotnicy, obowiązani są co tydzień zwracać właścicielowi lub zarządzającemu fabryką wspomnianą wyżej listę uczniów, z oznaczeniem w niej, ile każdy z nich opuścił lekcji. Listy te, po zamieszczeniu w nich przyczyny niebytności w szkole każdego małoletniego, właściciel zakładu przemysłowego lub zarządzający takowym, zwraca nauczycielowi, dla przedstawienia Inspekcji fabrycznej.

20) Właściciele fabryk, a także dyrektorowie lub zarządzający temi zakładami, obowiązani są w każdym czasie bez najmniejszej przeszkody dozwalać Inspektorowi głównemu, Inspektorom okręgowym i ich Pomocnikom dopełniania rewizji zakładów i wykonywanych w nich robót, okazywać współudział i wypełniać ich żądania prawne (art. 125 ust. przem).

21) Kierujący (właściciele lub zarządzający) zakładami przemysłowemi powinni przestrzegać, aby osoby zostające w służbie przy ich zakładach, jako to: stróże, dozorcy, majstrowie i t. p., oznajmiani byli z treścią powyższego przepisu (§ 20) i w zupełności go spełniali.

WYKAZ

zakładów przemysłowych, w których czasowo dozwolone zostały niektóre ulgi od przepisów o pracy małoletnich, jak również przedsiębiorstw i oddzielnych robót, przy których bezwarunkowo zabronioną została praca małoletnich,

Ogłoszony w „Zbiorze praw i rozporządzeń rządowych" d. 1. (13) czerwca 1884 r. Nr. 57).

I.

Wykaz przedsiębiorstw, w których czasowo dozwoloną jest dzienna praca małoletnich wieku od 10 do 12 lat.

1. Przędzalnictwo i tkactwo, z wyjątkiem robót wymienionych w wykazie III pod Nr. Nr. 1 i 3, dalej pasamonictwo, wyrabianie tasiemek, złotogłowia, galonów, pończosznictwo i wyrabianie mat.
2. Papiernictwo i wyrabianie obić, z wyjątkiem robót wyszczególnionych w wykazie III pod Nr. 11.
3. Wyrabianie szkła, z wyjątkiem robót, wymienionych w wykazie III pod Nr. 17.
4. Przemysł tytuniowy — jedynie przy wyrobie gilz, opakowaniu wyrobów, nalepianiu banderoli i t. p. zajęciach nieszkodliwych, w osobnych lokalach, oddzielnych od suszarni tytuniu i warsztatów, w których odbywa się przygotowanie tytuniu (machorki) i nasypywanie do gilz.

II.

Wykaz przedsiębiorstw, w których czasowo dozwoloną jest nocna praca małoletnich w wieku od 12 do 15 lat.

1. Przędzalnictwo i tkactwo.
2. Wyrabianie szkła.

III.

Wykaz przedsiębiorstw i robót, przy których praca małoletnich, nie mających 15 lat wieku, bezwarunkowo jest zabronioną.

1. W zakładach obrabiania lnu i międlenia konopji, w przędzalniach, przy trzepaniu oraz przy maszynach do czesania lnu, konopi, wełny, bawełny, dżutu i wyczesków wszelkiego rodzaju.
2. W fabrykach, przerabiających końce (odpadki) i szmaty na włókno.
3. W tkalniach przy postrzyganiu i czyszczeniu pluszu.
4. W fabrykach, trudniących się wyrobem skórek owczych i wojłoku.
5. W zakładach, obrabiających szczecinę, włos, grzywy, sierść jelonkową, pierze, puch, jako też trawę i łyko do wyścielania mebli.
6. W fabrykach ceraty, wyksatyny i płótna nieprzemakalnego.
7. W bielarniach płótna i lnu—przy farbowaniu, ługowaniu i bieleniu.
8. W bielarniach tkanin bawełnianych i nici — przy opalaniu i bieleniu.
9. W fabrykach sukno wykończających — przy foluszach, szyszkownicach, postrzygalniach, oraz przy bieleniu.

Uwaga: Podawanie ram szyszkowych nie jest zabronione.

10. W wytłaczalniach (drukarniach) tkanin i farbiarniach—przy sporządzaniu farb i podfarbia (bejcy), drukowaniu, dojrzewaniu, wyparzaniu, odswierzaniu farb, wybielaniu, oczyszczaniu tkanin od tłustych plam i przy farbowaniu.

11. W papierniach — przy darciu i sortowaniu szmat, krajaniu, gotowaniu, mieleniu w holendrach i bieleniu takowych, a w fabrykach obić—przy rozcieraniu farb suchych.

Uwaga. Darcie wełny z wypranych skór owczych, przebieranie rząpia, oraz stateczne wykończenie towaru nie jest wzbronione, z wyjątkiem jednak skrobania pargaminu pokrytego bielą.

13. W fabrykach skór lakierowanych — z wyjątkiem robót przy wykończaniu towaru.

14. W fabrykach lakieru i olei — z wyjątkiem nalewania gotowego laku w małe naczynia, nalepiania etykiet i układania w skrzyniach.

15. W fabrykach palenia i mielenia kości.

16. W fabrykach obrabiania nafty i wytwarzania rozmaitych węglowodorów, oraz terpentyny.

17. W fabrykach szkła i zwierciadeł — przy przyrządzaniu masy (z wyjątkiem suszenia piasku), przy wyrabianiu szkła (wydmuchiwaniu) z wyjątkiem nakładania na rurki i rozmachania masy, trzymania (odkrywania i nakrywania) form i odnoszenia gotowych wyrobów do pieców hartownych, przy rytowaniu i szlifowaniu na sucho, przy odpalaniu wyrobów, jako też przy przyrządzaniu i nakładaniu amalgamatu.

18. W fabrykach wyrobów garncarskich, fajansowych i porcelanowych, przy przyrządnaniu masy, (toczeniu) szlifowaniu polewaniu i hartowaniu.

Uwaga. Modelowanie naczyń w zakładach wyrobów fajansowych i porcelanowych nie jest zabronione.

19. W zakładach wypalania wapna i alabastru, — przy wypalaniu i mieleniu.

20. W fabrykach obrabiających ciała kopalne, — przy piłowaniu, mieleniu, tłuczeniu na sucho, przesiewaniu i polerowaniu na sucho: alabastru, gipsu, cementu wapna i t. p., oraz przy nacinaniu kamioni młyńskich.

21. W odlewniach ołowiu, — przy topieniu ołowiu i jego stopów, przy utlenianiu ołowiu na glejtę i minję.

22. W odlewniach mosiądzu,—przy topieniu mosiądzu.

23. W fabrykach wyrobów gumowych, przy rozgniataniu, rozpuszczaniu, wulkanizowaniu gumy, przy lakierowaniu i suszeniu wyrobów.

24. W fabrykach bieli ołowianej i cynkowej.

25. W fabrykach wyrobów metalowych, — przy topieniu metalu i rozcinaniu go maszynami wprawianemi w ruch przez przewody (transmisjo) przy kuciu młotami parowemi przy walcowaniu, przy sztampowaniu i przebijaniu dziur, przy szlifowaniu na kamieniach.

26. W gorzelniach i dystylarniach, — przy pędzeniu spirytusu i ożywianiu węgla.

27. W fabrykach chemicznych, wytwarzających kwasy, sole, siarczany, farby i inne przetwory.

28. W cukrowniach i rafinerjach cukru—przy myciu buraków i płatów, przy szlamie defekacyjnym, przy rozlewaniu masy cukrowej.

20. W fabrykach zapałek fosforowych—w lokalach (gdzie odbywa się topienie masy, maczanie i suszenie zapałek, jako też przy układaniu zapałek w pudełka.

30. W zakładach rzemieślniczych, trudniących się oczyszczaniem złota i srebra za pomocą kwasów — przy złoceniu i posrebrzaniu w ogniu lub galwanoplastyką,— również przy obrabianiu resztek zawierających metale cenne.

31. W fabrykach wyrobów mosiężnych — przy przyrządzaniu i topieniu mosiądzu.

32. W fabrykach wyrobów drzewnych—przy rżnięciu belek i desek piłami okrągłemi i taśmowemi.

Uwaga. Robota małoletnich przy ręcznych przyrządach do wypiłowywania, nie jest wzbronioną.

33. W rzeźniach i zakładach oprawczych—przy zdejmowaniu skór z zabitych zwierząt i w zakładach oczyszczania kiszek.

34. W piekarniach chleba i bułek.

Uwaga. Układanie i roznoszenie pieczywa nie jest wzbronionem.

35. W zakładach wyrobu futer baranich.

36. W drukarniach i broszurowniach — porą nocną.

Przepisy dodatkowe

o pracy nocnej kobiet i robotników małoletnich.

I.

(Okólnik ministerjum spraw wewnętrznych z d. 12 (24) października 1885 r. Nr. 2,500).

Celem usunięcia możliwych nieporozumień przy zastosowaniu prawa z dnia 3 (15) czerwca 1885 r. o zakazie pracy nocnej w fabrykach dla kobiet i wyrostków do lat 17 (patrz uwagę 2 do art. 91), ministerjum spraw wewnętrznych, po porozumieniu się z ministerjum skarbu, uznało za konieczne postanowić, iżby, aż do czasu specjalnego rozporządzenia, za robotę nocną, niedopuszczalną na zasadzie prawa z d. 3 (15) czerwca r. 1885, uważane były zajęcia w fabrykach pomiędzy godziną 10 wieczorem a 4 godziną z rana. O czem zawiadomieni zostali Gubernatorzy dla kierowania się w odpowiednich wypadkach.

II.

(Zbiór praw i rozporządzeń rządowych z r. 1886 Nr. 24).

W Najwyżej zatwierdzonem d. 3 (15) czerwca 1885 roku zdaniu rady państwa między innemi postanowiono: zakazać w formie próby na trzy lata, począwszy od d. 1 października 1885 roku dla dzieci i wyrostków do lat 17 pracy nocnej w fabrykach bawełnianych płóciennych i wełnianych, z pozostawieniem ministrowi finansów, po porozumieniu się z ministrem spraw wewnętrznych, prawa rozciągania tego przepisu i do innych zakładów przemysłowych, z uprzedzeniem o tem fabrykantów przed terminem zwyczajowym wynajmu robotników.

Uznawszy obecnie, po porozumieniu się z ministrem spraw wewnętrznych, za konieczne rozciągnąć moc rzeczonego przepisu od d. 13 (25) kwietnia 1886 roku do przędzalni i czesalni lnu, oraz do fabryk, wyrabiających tkaniny mieszane, minister skarbu d. 10 (22) marca 1886 roku doniósł o tem Senatowi Rządzącemu.

Przepisy

o przechowywaniu i wydatkowaniu kapitału, uformowanego z kar fabrycznych.

(Rozporządzenie, zakomunikowane Senatowi Rządzącemu przez Ministra Skarbu, z d. 4 (16) grudnia 1890 roku).

1. Kary pieniężne, ściągane z robotników na zasadzie art. 143—148 Ustawy przemysłowej, przeznaczają się na uformowanie osobnego przy każdej fabryce kapitału, pozostającego w zawiadywaniu zarządu fabrycznego i przeznaczonego wyłącznie na zaspakajanie potrzeb samych robotników.

2. Wypłaty z rzeczonego kapitału dokonywają się przez właściciela lub zawiadowcę fabryki, z upoważnienia inspekcji fabrycznej, przedewszystkiem na następujące potrzeby robotników:

a) na wsparcia robotników, którzy utracili na zawsze możność pracy, lub którzy nie mogą pracować czasowo z powodu choroby;

b) na wsparcie robotnic, będących w ostatnim okresie brzemienności i które przerwały pracę na dwa tygodnie przed rozwiązaniem.

c) w razie utraty lub uszkodzenia mienia przez pożar lub inny nieszczęśliwy wypadek;

d) na pogrzeb.

3. Kapitał, uformowany z kar, w sumie rs. 100. przechowuje się u właściciela fabryki. W miarę powiększenia się rzeczonego kapitału ponad tę sumę, kapitał ten składa się nie rzadziej jak dwa razy do roku do jednej z kas oszczędności Banku Państwa, celem oprocentowania. Wycofywanie wkładów, złożonych do kas oszczędności, dokonywa się na żądanie, podpisane przez właściciela lub zawiadowcę fabryki i inspektora fabrycznego lub jego pomocnika.

4. Przychód i rozchód z kapitału kar zapisują się do osobnej księgi, prowadzonej w każdej fabryce według formy, zatwierdzonej przez właściwy urząd do spraw fabrycznych.

5. Czuwanie nad wykonywaniem przytoczonych wyżej przepisów należy do inspekcji fabrycznej, która powinna przestrzegać tak bezpieczeństwa funduszu kar, jak i prawidłowego wydatkowania.

6. Kapitał, uformowany z kar i pozostały w razie zamknięcia fabryki, przekazuje się właściwemu urzędowi do spraw fabrycznych, celem uformowania kapitału roboczego ogólnego dla całej gubernii. Sumy, przekazane urzędowi do spraw fabrycznych, aż do czasu otrzymania specjalnego przeznaczenia, lokują się w papierach procentowych i składają do przechowania w instytucjach Banku Państwa.

Artykuły kodeksu kar

h i poprawczych, dotyczące robotników fabrycznych.

1352. Gospodarz fabryki lub innego zakładu, który czeladnika lub robotnika bez należytego pasportu lub biletu przyjmie, ulegnie:

karom określonym w artykule 61 Ustawy o karach, wymierzanych przez sędziów pokoju.

Jeżeli zaś przyjmie bez pasportu lub biletu czeladnika lub robotnika z innej fabryki lub zakładu, to oprócz kary wyżej określonej, obowiązany jest wynagrodzić wszystkie straty, poniesione w skutek takiego przejścia czeladnika lub robotnika, przez poprzedniego jego pryncypała, zwróciwszy mu tak pieniądze nadebrane przez czeladnika lub robotnika, jakoteż te, które mu się mogą od nich należeć.

1355. Kto z ludzi, należących do fabryki lub zakładu, wyda jakibądź trzymany w tajemnicy i pod obowiązkiem jej zachowania powierzony sobie sposób, przy produkowaniu lub wykończeniu wyrobów tych fabryk lub zakładów używany, bez wyraźnego zezwolenia tych do których tajemnica rzeczona podług prawa należy, a przeto na ich szkodę, ulegnie:

osadzeniu w więzieniu na czas od czterech do ośmiu miesięcy.

1358. Za zmowę robotników jakiej fabryki lub zakładu przemysłowego, celem zaprzestania roboty przed upływem umówionego z utrzymującemi też zakłady czasu, aby wymódz na nich podwyższenie pobieranej płacy, winni ulegną:

aresztowi—przywódzcy na czas od trzech tygodni do trzech miesięcy, pozostali zaś od siedmiu dni do trzech tygodni.

1358[1]. Za przerwanie robót w fabryce lub zakładzie w skutek zmowy robotników pomiędzy sobą, w celu zmuszenia fabrykantów do podwyższenia płacy zarobkowej lub zmienienia innych warunków najmu przed upływem terminu tego ostatniego, winni podlegają:

podżegacze do urządzenia lub przedłużenia zmowy — zamknięciu w więzieniu na czas od czterech do ośmiu miesięcy, a inni uczestnicy—zamknięciu w więzieniu na czas od dwóch do czterech miesięcy.

Ci z pomiędzy biorących udział w zmowie, którzy jej zaniechali i rozpoczęli pracę na pierwsze żądanie władzy policyjnej, wolni są od kary.

1358[2]. Uczestnicy zmowy, którzy spowodowali uszkodzenie lub zniszczenie mienia fabrycznego lub mienia oficjalistów fabrycznych, jeżeli to, co uczynili, nie stanowi cięższego przestępstwa, podlegają:

podżegacze do tych czynów lub kierujący tłumem — zamknięciu w więzieniu na czas od ośmiu miesięcy do jednego roku i czterech miesięcy — a inni uczestnicy—zamknięciu na czas od czterech do ośmiu miesięcy.

1358[3]. Uczestnicy zmowy, którzy zmusili innych robotników siłą lub groźbami do przerwania pracy lub do nierozpoczynania na nowo przerwanej, jeżeli spowodowany tem gwałt nie stanowi cięższego przestępstwa, podlegają:

podżegacze do tych czynów lub też kierujący tłumem, zamknięciu w więzieniu na czas od ośmiu miesięcy do jednego roku i czterech miesięcy, a inni uczestnicy—zamknięciu w więzieniu na czas od czterech do ośmiu miesięcy.

1359. Utrzymujący fabryki lub zakłady przemysłowe, którzyby przed upływem umówionego z robotnikami tych zakładów czasu, samowolnie zniżyli płacę swych robotników, lub zmuszali ich do przyjęcia w miejsce należącej się im zapłaty w pieniądzach, towarów, chleba lub innych jakichkolwiek przedmiotów. ulegną:

karze pieniężnej od stu do trzystu rubli i nadto obowiązani będą wynagrodzić robotnikom straty, w skutek tego przez nich poniesione.

1359[1] Za wypłatę robotnikom zarobku nie w gotowiźnie. lecz kuponami, odciętemi od papierów procentowych, tak niepłatnemi jeszcze, jak i płatnemi winni tego wynajmujący lub osoby przez nich upoważnione, ulegną:

karze pieniężnej od pięćdziesięciu do trzystu rubli.

1359[2]. Za popełnienie wykroczeń, przewidzianych w art. 1359, 1359[1] tej ustawy, po raz trzeci lub też chociażby po raz pierwszy i drugi. ale gdy te wykroczenia wywołały w fabryce lub zakładzie rozruchy, połączone z zakłóceniem publicznego spokoju lub porządku i zmuszające do użycia środków nadzwyczajnych w celu stłumienia nieporządków, zarządzający fabryką podlega:

aresztowi na czas do trzech miesięcy i nadto może być na zawsze pozbawiony prawa zarządzania fabrykami lub zakładami.

1404[1]. Kierujący (właściciele lub zarządzający (fabrykami, zakładami przemysłowemi i rzemieślniczemi, winni niewykonywania ustanowionych przez prawo lub wydanych w należytym porządku przepisów o pracy małoletnich w wymienionych zakładach, ulegają:

aresztowi do jednego miesiąca lub karze pieniężnej do stu rubli.

1404[2]. Kierujący (właściciele lub zarządzający) fabrykami, zakładami przemysłowemi i rzemieślniczemi, którzyby nie dostarczyli małoletnim, pracującym w ich zakładach. a nie posiadającym świadectw z ukończenia kursu w szkołach ludowych jednoklasowych, możności uczęszczania do tych szkół w ciągu czasu oznaczonego przez prawo, ulegają:

karze pieniężnej do stu rubli.

1404[3]. Jeżeli kierujący (właściciel lub zarządzający) fabryką, zakładem przemysłowym lub rzemieślniczym, dowiedzie, iż przekroczenia, określone w art. 1404[1] i 1404[2], nastąpiły bez jego wiadomości, z winy osoby bezpośrednio dozorującej robót, w takim razie karom w tych artykułach wymienionym, ulega owa osoba.

Artykuły Ustawy o karach

wymierzonych przez sędziów pokoju dotyczące robotników fabrycznych.

51[1]. Za samowolne odmówienie się od roboty, przed upływem terminu umowy o najom robotnik fabryczny lub zakładu przemysłowego, ulega:

aresztowi nie dłuższemu nad jeden miesiąc.

61. Za wydalenie się lub zamieszkiwanie bez ustanowionych dokumentów tam, gdzie dokumenty takie są wymagane, albo z dokumentami przetrzymanemi lub nieformalnemi, winni niezależnie od uiszczenia przypadającej od nich zapłaty, ulegają:

karze pieniężnej nie większej od 15 kop. za każdy dzień ale w każdym razie w ogólnej sumie kary nie większej nad 10 rubli.

Takiej samej karze ulegają winni trzymania u siebie człowieka bez dokumentu legitymacyjnego, albo z dokumentem przetrzymanym lub nieformalnym.

153[2]. Za umyślne uszkodzenie lub zniszczenie znajdujących się w fabryce, lub zakładzie skomplikowanych lub kosztownych narzędzi wytwarzania, robotnikt jeżeli czyn jego nie stanowi cięższego przestępstwa, ulega:

aresztowi do trzech miesięcy.

Jeżeli zaś takie uszkodzenie lub zniszczenie, spowoduje wstrzymanie w fabryce, to winny podlega:

zamknięciu w więzieniu na czas od trzech miesięcy do jednego roku.

Przepisy

o pomocy lekarskiej w fabrykach i zakładach przemysłowych w Guberni Piotrkowskiej.

1) Wszystkie fabryki i zakłady przemysłowe obowiązane są bezpłatnie nieść prawidłową pomoc lekarską swoim robotnikom i wydawać darmo lekarstwa z przepisu lekarza.

Uwaga. Fabryki ręczne, mające mniej niż 16 robotników, nie podlegają temu prawidłu.

2) Wszystkie fabryki i zakłady przemysłowe, mające 50 i więcej niż 50 robotników, obowiązane mieć stałego lekarza, który powinien co najmniej 2 razy tygodniowo, w pewnych godzinach, odwiedzać fabrykę dla niesienia pomocy robotnikom; w wypadkach chorób lekkich, powinien przyjmować u siebie w mieszkaniu robotników zarządzanej przez niego fabryki, w oznaczone przez siebie godziny; powinien leczyć ciężko chorych robotników w ich mieszkaniach, lub też w lecznicy fabrycznej, jeżeli takowa jest przy fabryce. (Lecznicę fabryczną lekarz obowiązany odwiedzać codziennie).

3) W fabrykach dużych do pomocy lekarzowi powinni być wzywani stali felczerzy, felczerki, albo akuszerki, lecz ci ostatni znajdują się w zawiadywaniu lekarza i nie mają prawa samodzielnie leczyć chorych, a powinni pracować tylko pod kierownictwem lekarza.

4) Lekarze fabryczni obowiązani są dawać świadectwo o stanie zdrowia nowowstępujących do fabryki robotników, prowadzić po ustanowionej formie książkę do zapisywania chorych w ambulatoryum i chorych robotników, których leczą w ich mieszkaniach lub lecznicy fabrycznej, szczepić ochronną ospę i śledzić za sanitarnym stanem fabryki.

5) Wszystkie fabryki, mające 50 i więcej robotników, dla ambulatoryjnego leczenia robotników powinny mieć komnatę gościnną, złożoną z przedpokoju, w którym robotnicy mają oczekiwać kolei i gościnnego pokoju, gdzie mają się dokonywać oględziny chorych. Lokal przeznaczony dla komnaty gościnnej powinien być widny, czyli nie może być pomieszczony ani w suterynach, ani też na strychu.

Uwaga. W fabrykach parowych, jako przedstawiających znaczne niebezpieczeństwo dla życia robotników i mających 50 do 100 robotników w wyżej wzmiankowanej komnacie gościnnej powinno być nie mniej jak jedno łóżko dla niesienia pierwszej pomocy robotnikom w razie kalectwa. W fabrykach mających 100 do 500 robotników, w komnacie gościnnej powinno być jedno do 3-ch łóżek.

6) Wszystkie fabryki miejskie, mające 500 i więcej jak 500 robotników, dla niesienia prawidłowej pomocy lekarskiej ciężko chorym robotnikom, powinny mieć lecznicę fabryczną z jednem stałem łóżkiem na każde 100 robotników. Fabryki miejskie, mające 100 do 500 robotników i nie mogące mieć przy swojej fabryce lecznicy, mogą urządzać na 1 do 5 fabryk jedną ogólną lecznicę w miejscu centralnym co do położenia tych fabryk; w lecznicy takiej powinno być po 1 łóżku na każde 100 robotników ogólnej liczby robotników tych fabryk. Fabryki powiatowe, położone bliżej niż 5 wiorst od miasta, co do urządzenia lecznic podlegają tym samym prawidłom, jakim podlegają fabryki miejskie. Fabryki powiatowe, położone dalej jak 5 wiorst od miasta, w którem jest szpital, powinny mieć lecznicę fabryczną w tym tylko razie, jeżeli mają 300 i więcej robotników. Jeżeli zaś fabryki te są oddalone od miasta więcej jak 10 wiorst, jeżeli w najbliżej położonem mieście niema szpitala miejskiego, jeżeli wyroby fabryki są szkodliwe dla zdrowia robotników i przyczyniają się do wynikłych z nich chorób i jeżeli, wreszcie, robotnicy mieszkają w złych mieszkaniach, to w takich razach fabryki powiatowe obowiązane są mieć lecznice nawet i wtedy, jeżeli w nich pracuje tylko 100 robotników. Jeżeli fabryki oddalone są więcej niż 10 wiorst od miasta lub osady, w której mieszka lekarz, to w takim razie lekarz fabryczny powinien mieszkać przy fabryce. Lecznicą fabryczną zarządza lekarz fabryczny, tudzież lecznice te podlegają wszystkim tym wymaganiom i przepisom ustawy lekarskiej, jakim podlegają wszystkie prywatne zakłady lecznicze.

Uwaga. Jeżeli przy fabryce jest lecznica, to komnata gościnna może być urządzoną przy lecznicy, przytem w komnacie gościnnej, jakieby nie były rozmiary fabryki, musi być tylko 1—3 łóżka dla niesienia pierwszej pomocy zranionym robotnikom. 2) Lokal przeznaczony na lecznicę powinien odpowiadać sanitarnym i lekarskim wymaganiom. 3) Lecznice, przed otworzeniem takowych, powinny być obejrzane w porządku, wskazanym w ustawie lekarskiej.

7) W lecznicach fabrycznych, urządzonych przy fabrykach, w których pracują mężczyzni i kobiety, powinny być oddziały męzki i kobiecy. Oprócz tego w lecznicy fabrycznej, urządzonej na 10 i więcej łóżek, powinien być osobny oddział dla chorych na zaraźliwe choroby.

8) Przy komnatach gościnnych i lecznicach fabrycznych powinny się znajdować wszystkie niezbędne dla niesienia pierwszej pomocy proste lekarstwa, środki opatrunkowe i niezbędne instrumenta chirurgiczne.

9) W razie skarg robotników do inspekcyi fabrycznej na lekceważenie przez lekarza swoich obowiązków, albo w razie, gdyby jeden lekarz zarządzał więcej niż 2 fabrykami z ilością robotników od 100 do 500, albo więcej niż 2 fabrykami z ilością od 500 do 1,500, inspekcya fabryczna obowiązaną jest zawiadomić o tem piotrkowską gubernialną komisyę fabryczną dla użycia należytych środków w celu ustanowienia normalnego porządku.

Uwaga. W dużych fabrykach na jednego lekarza nie może przypadać więcej, jak 3,000 robotników.

10) W fabrykach, w których większa połowa robotników złożoną jest z kobiet i dziewcząt, oprócz lekarza i felczera, o ile to jest możebnem, powinna być felczerka lub akuszerka.

Uwaga. Pomoc lekarska robotnikom, zgodnie z niniejszem postanowieniem, pawinna być zorganizowaną od 1 czerwca roku bieżącego, urządzenie zaś komnat gościnnych może być odłożone do 1 października r. b., a urządzenie lecznic fabrycznych może być odłożone do 1 czerwca 1893 roku. 2) Jeżeliby fabryki miejskie większe, z ilością robotników więcej niż 500, zechciały urządzić ogólną lecznicę, to muszą uzyskać na to pozwolenie piotrkowskiej gubernialnej komisyi fabrycznej. 3) Wszystkie fabryki i zakłady przemysłowe, mające więcej niż 100 robotników i obowiązane w tym lub innym rodzaju urządzić lecznice fabryczne, zanim takowe urządzone zostaną, obowiązane są z dniem ogłoszenia niniejszego postanowienia oddawać na swój koszt do szpitala miejskiego ciężko chorych robotników i opłacać za nich wszelkie koszta szpitalne w ciągu 6-ciu miesięcy."

Zwrot cła.

A.

Najwyżej zatwierdzona d. 10 (22) czerwca 1892 r. uchwała rady państwa— o wywozie tkanin bawełnianych za zwrotem cła od materyałów surowych.

Rada państwa, w połączonych departamentach ekonomii państwowej i praw, oraz na zebraniu ogólnem, rozpatrzywszy wniosek ministra skarbu o wywozie tkanin bawełnianych ze zwrotem cła od materyałów surowych—uchwaliła:

I. W uzupełnieniu praw dotyczących postanowić:

1) Dla ułatwienia wywozu tkanin bawełnianych ze zwrotem cła od materyałów, użytych do ich wyrobu, zezwala się na poddawanie towarów tego rodzaju rewizyi celnej w fabrykach i składach towarowych,

2) Fabrykanci i kupcy, chcący korzystać z tego pozwolenia (art. 1), zwracają się z prośbą do departamentu celnego za pośrednictwem najbliższej instytucyi doradczej dla spraw handlu i przemysłu, która wniesie do miejscowej kasy rządowej, na żądanie departamentu, sumę potrzebną na pokrycie kosztów rewizyi celnej, licząc po 2,500 rs. rocznie na każdego z kontrolerów celnych, wyznaczonych przez departament (art. 3). Sumy te wnoszą się z góry za cały rok i nie zwracają się w żadnym wypadku. Podział tych sum na zainteresowanych fabrykantów i kupców pozostawia się im samym w porozumieniu z instytucyą doradczą, która wniosła sumy do kasy rządowej.

3) Rewizya celna przeznaczonych na wywóz towarów bawełnianych w fabrykach i składach towarowych powierza się kontrolerom celnym pod ogólnym nadzorem urzędników wydziału celnego, według wyboru dyrektora departamentu celnego, a w miejscowościach, gdzie niema instytucyj celnych—pod nadzorem urzędników akcyzy, według wyboru miejscowych zarządzających poborem akcyzy. Liczbę kontrolerów w każdej miejscowości określa dyrektor departamentu celnego.

4) Kontrolerów celnych (art. 3) wyznacza dyrektor departamentu celnego z pośród osób, posiadających wyższe wykształcenie techniczne. Przy obejmowaniu urzędu, kontrolerzy celni składają przysięgę na ogólnych zasadach i dopóki sprawują urząd, korzystają z praw służby rządowej, z wyjątkiem praw do rang wyższych i do emerytury. Wynagrodzenie wypłaca się im z sum wskazanych w art. 2, w wysokości, określonej przez dyrektora departamentu celnego, z tym warunkiem, żeby nie przewyższało dwóch tysięcy rubli rocznie.

5) Kontrolerzy celni mogą być wysyłani do fabryk i składów towarowych znajdujących się poza obrębem miejsc stałego ich zamieszkania, z decyzyi osoby, której dyrektor departamentu celnego powierzy ogólne zawiadywanie rewizyą celną przeznaczonych do wywozu tkanin bawełnianych poza obrębem instytucyj celnych. Przy takich wyjazdach kontrolerzy celni otrzymują dyety w wymiarach określanych przez dyrektora departamentu celnego, odpowiednio do kosztów, spowodowanych przez wyjazd.

Uwaga. Sumy potrzebne dla pokrycia wydatków na dyety kontrolerów celnych wnoszą zainteresowani fabrykanci i kupcy do miejscowej kasy rządowej, za pośrednictwem odpowiedniej instytucyi doradczej dla spraw handlu i przemysłu.

6) Wynagrodzenie dla osób, którym powierzone jest ogólne zawiadywanie, nadzór i prowadzenie ksiąg rewizyi celnej towarów bawełnianych, wyznacza się, według uznania dyrektora departamentu celnego, z reszty sum wskazanych w art. 2.

7) Na kontrolerów celnych wkłada się obowiązek: a) ciągłej obecności przy opakowywaniu towarów bawełnianych, przeznaczonych na wywóz, ważenia ich, a także oznaczenia ich gatunku; b) nakładania na każdą sztukę wywożonego towaru, obok fabrycznego, celnego stempla; c) dopilnowania, aby ambalaż nałożony był w ten sposób, iżby bez jego uszkodzenia nie mógł być zamieniany towar w nim zawarty; d) nałożenią plomby celnej na każdą pakę towaru, i e) wydawania świadectw o liczbie, wadze rzeczywistej i gatunku wywożonych pak towaru.

8) Swiadectwa kontrolerów celnych (p. art. 7) przedstawiają się w pogranicznych komorach wywozowych przy wywozie przez nie towarów bawełnianych. Komory, po sprawdzeniu liczby i wagi pak towaru i po przekonaniu się o nieuszkodzeniu opakowania, tudzież o całości plomb celnych, wydają odpowiednio do świadectw kontrolerów, kwity zaliczeniowe na spłatę cła od bawełny, sprowadzanej z zagranicy (art. 2. Najwyżej zatw. 3. (15) lutego 1892 r. uchw. rady państwa), przystępując do powtórnej rewizyi tylko w razie zaginięcia lub uszkodzenia plomb, albo też uzasadnionego podejrzenia, że zadeklarowane do wywozu paki towaru są podstawione lub zamienione.

9) Towary bawełniane, przedstawione do wywozu w pogranicznych komorach wywozowych bez świadectw kontrolerów celnych (p. e art. 7) poddają się rewizyi celnej na zasadach ogólnych. Kwity zaliczeniowe na te towary wydają się przez komory po nałożeniu na każdą sztukę towaru, obok fabrycznego, celnego stempla. Na towary niezaopatrzone w odpowiednie stemple fabryczne (art. 160 i nast. ust. przem fabr., Zbiór praw t. XI cz. II, wyd. 1887 r.) nie wydają się kwity zaliczeniowe.

10) Ministrowi skarbu pozostawia się rozstrzyganie wszystkich kwestyj i nieporozumień, mogących wyniknąć przy stosowaniu niniejszego prawa, również wydawanie, w rozwinięciu i wyjaśnieniu tegoż prawa, obowiązkowych dla wywożących towary bawełniane ogólnych instrukcyj i oddzielnych postanowień, z warunkiem, żeby te instrukcye i postanowienia były przedstawione senatowi rządzącemu do opublikowania.

II. Sumy, wpływające od instytucyj doradczych dla spraw handlu i przemysłu (art. 2 i uw. do art. 5 działu I), zaliczają się do specyalnych funduszów ministeryum skarbu, a w szczególności departamentu celnego, na pokrycie kosztów dopełniania w fabrykach i składach towarowych rewizyi celnej przeznaczonych do wywozu towarów bawełnianych i wydawania dyet kontrolerom celnym.

B.

Przepisy o porządku rewizyi i przepuszczania przez granicę wyrobów bawełnianych, wywożonych ze zwrotem cła od bawełny i innych materyałów surowych.

(Zatwierdzone przez zarządzającego ministeryum skarbu dnia 5 czerwca 1802 r. tymczasowo na rok jeden).

1) Rewizya celna towarów bawełnianych, przeznaczonych na wywóz za granicę ze zwrotem cła od użytej do ich wyrobu bawełny i innych materyałów surowych, uskutecznia się w fabrykach i składach towarowych, lub też na komorach.

2) Fabrykanci i kupcy, życzący sobie, ażeby rewizya przeznaczonych na wywóz za granicę towarów bawełnianych była dopełnioną w fabryce lub składach, znajdujących się w miejscu stałego służbowego zamieszkania kontrolera celnego, zawiadamiają go o tem piśmiennie w specyalnie do tego zaprowadzonej księdze szmurowej, wysyłanej przez departament celny, przyczem, dla uniknięcia nieporozumień, oznaczają dzień i godzinę, w której to uskuteczniono.

3) Kontroler przystępuje do rewizyi towarów w tymsamym porządku chronologicznym, w jakim wpływają zawiadomienia. Ustepstwa od tego przepisu mogą być dopuszczane tylko za zgodą osób interesowanych, a także w tych wypadkach, jeśli zadeklarowane do rewizyi towary, po przybyciu do fabryki lub składu kontrolora, okażą się nieprzygotowanemi do rewizyi.

4) Fabrykanci i kupcy, życzący sobie, żeby rewizya ich towaru uskutecznioną była poza obrębem miejsc stałego służbowego zamieszkania kontrolera, zwracają się z takiem zawiadomieniem piśmiennie lub telegraficznie do osoby, której powierzone będzie ogólne zawiadywanie rewizyą celną przeznaczonych do wywozu tkanin bawełnianych, która to osoba poleci odpowiedniemu kontrolerowi dopełnienie wszystkich czynności rewizyjnych w fabrykach lub składach, wskazanych przez zawiadamiającego.

5) Polecenie wyjazdu dla czynności rewizyjnych z miejsca stałego zamieszkania służbowego kontrolera wykonywa się po załatwieniu wniesionych do księgi (art. 2) zawiadomień miejscowych fabrykantów i kupców.

6) Przed skonstatowaniem ilości i gatunku towaru, stosownie do ustępów a, b i c punktu I Najwyżej zatwierdzonej w d. 3 (15) lutezo 1802 uchwały rady państwa o zwrocie cła od bawełny, kontroler obowiązany jest przekonać się, że przedstawiony do rewizyi towar wyrobiony jest wyłącznie z bawełny. Przymieszka innych materyałów dopuszcza się tylko w zarobieniach towaru.

7) Przystępując następnie do określenia gatunku towaru, kontroler powinien kierować się następującemi zasadami:

a) Za towary bawełniane surowe i bielone uważa się tylko takie, w których oprócz zabarwienia brzegów tkaniny, stempli, kolorowych znaków fabrycznych, pasków niestanowiących wzoru w tkaninie i apretury, choćby lekko zabarwionej, niema żadnych materyałów farbierskich.

b) Za towary bawełniane, farbowane na kolor czerwony adryanopolski, uważają się takie, w których prawdziwy lub sztuczny barwnik marzanny (krapu) utrwalony jest w całej masie przędzy lub tkaniny, chociażby na zabarwionym w ten sposób gruncie były następnie wydrukowane wzory innemi farbami. Wyroby tego rodzaju mogą mieć kolor czerwony rozmaitych odcieni*).

*) Znamiona dające możność odróżnienia zafarbowania adryanopolskiego od zafarbowania na kolor czerwony innemi barwnikami, są następujące:

1) Przędza i nici, zafarbowane na kolor czerwony adryanopolski, wydają zapach oleju zgorzkniałego i w dotknięciu są tłuste; przy traktowaniu ich eterem można wykryć obecność tłuszczów.

2) Mocny spirytus 96° Tr. nie działa na przędzę i tkaniny, zabarwione na kolor adryanopolski, nawet przy zagrzaniu do temperatury wrzenia, podczas gdy towary, zabarwione niektóremi innemi farbami węglowemi, tracą kolor pod działaniem spirytusu, przyczem farba przechodzi w roztwór.

3) Kwas solny, o tęgości 1° B., przy zwykłej temperaturze, a nawet przy nagrzaniu 40° C., nie zmienia czerwonego koloru adryanopolskiego, podczas gdy zabarwienie innemi czerwonemi farbami węglowemi, przy takiem traktowaniu, przechodzi w kolor żółty, oprócz zabarwienia farbą kongo, które pod działaniem słabego kwasu solnego, przybiera charakterystyczny kolor niebieski.

4) Przy gotowaniu tkanin lub przędzy, zafarbowanych na czerwony kolor

adryanopolski w tęższym kwasie solnym, lak farbierski rozkłada się na części składowe, przyczem wydziela się farba, która, pod działaniem amoniaku, przybiera barwę niebiesko-fioletową.

5) Tkaniny i przędza, zabarwione na czerwony kolor adryanopolski, nie zmieniają się pod działaniem sody gryzącej o tęgości 1^0 B., nawet przy dłuższem ich gotowaniu, przyczem płyn alkaliczny przybiera tylko słabo czerwoną barwę z odcieniem fioletowym; tesame towary, zafarbowane nie na kolor czerwony adryanopolski. przy takiej operacyi tracą barwę.

6) Nakoniec, tkaniny i przędza, zafarbowane nie na kolor czerwony adryanopolski, pod działaniem kwasu azotowego, o tęgości 6^0 B., jedne tracą kolor, inne pozostają czerwonemi; adryanopolski zaś zafarbowanie czerwone zmienia się w barwę żółto-pomarańczową.

c) Wszystkie inne wyroby bawełniane, niepodchodzące pod określenia zawarte w poprzednich punktach a i b, powinny być uważane za drukowane lub farbowane na kolor czerwony nieadryanopolski.

8) Pod rzeczywistą wagą tkanin bawełnianych należy rozumieć wagę samego towaru, bez wewnętrznych wałków drewnianych, ramek, okładek i innego opakowania, oprócz naklejonych etykiet, przyszytych płatków lub kartek z napisami, sznurków, tasiemek lub wstążek, używanych przy opakowywaniu handlowem towaru, celem uniknięcia rozsypania się jego w drodze podczas przewozu.

9) Przy określaniu rzeczywistej wagi przędzy i nici bawełnianych, nawiniętych na szpulki, krążki, gilzy papierowe i t. p., waga tych przyborów do opakowania potrąca się z ogólnej wagi ich z towarem i w tym celu przeważa się, według wskazówek kontrolera, pewien procent opakowania.

10) Po określeniu wyżej wskazanemi sposobami gatunku i ilości towarów, kontroler przystępuje do ich ostemplowania, przyczem, nakładając obok wyciśniętego stempla fabrycznego stempel celny, uważa, żeby ten ostatni był zupełnie dokładny i kolorem farby odpowiadał wymaganiom uwagi do art. 160 ust. handl. wyd. 1887 t. j. aby na towarach białych i jasnych stempel celny był ciemny lub czarny, a na towarach czarnych lub ciemnych—biały lub czerwony.

Na przędzę i nici skręcone, wywożone w paczkach i motkach, stempel celny może być wyciśnięty obok fabrycznego, na kartkach papieru, naklejonych na węzły sznurków, któremi obowiązane jest opakowanie; nitki i przędza, wywożone na gilzach, szpulkach i t. p., powinny być przedstawiane do rewizyi, po zaopatrzeniu już przedtem w stemple nietylko fabryczne, lecz i celne, według przepisanego rysunku, sporządzone i nałożone na towar przez samych właścicieli towaru.

11) Po ostemplowaniu, towar opakowuje się ostatecznie w skrzynie, beczki, kosze, bele i t. p. pomieszczenia, przyczem kontroler dopilnowuje, żeby pomieszczenia te były dogodne dla nałożenia plomb celnych, t. j. żeby po nałożeniu tych plomb, towar nie mógł być wyjętym z oplombowanych pomieszczeń, ani też zamieniony bez naruszenia plomb, lub uszkodzenia sznurków, na których są one zawieszone.

12) Plombowanie skrzyń, beczek i innych podobnych pomieszczeń, uskutecznia się u ich pokrywy i dna, tak żeby sznurek z drutem objął kolejno przewiercone brzegi z jednej strony boku i pokrywy, z drugiej zaś—boku i dna skrzyni lub beczki; następnie końce tak wierzchniego, jak i dolnego sznurka, zawiązują się w węzeł, a na pozostałe ich końce, niedalej jak w odległości cala od węzła, zawiesza się i wyciska stemplem przepisanym, wreszcie obszywa się, celem zabezpieczenia od uszkodzeń, plomba celna.

13) Bele, paczki, kosze i tym podobne pomieszczenia winny być opakowane w płótno, grube tkaniny lub rogoże. Takie opakowanie winno składać się z jednej lub dwu sztuk, stosownie do opakowywanego pomieszczenia i zszywać się na wszystkich szwach sznurkiem z drutem, bez wszelkich guzów i węzłów, na którego końce, złączone i związane w węzeł, nakłada się plomba celna.

Historja fabryk w Łodzi*).

Towarzystwo Akcyjne wyrobów bawełnianych Karola Scheiblera w Łodzi.

Rozwój przemysłu bawełnianego w Królestwie Polskiem rozpoczął się dopiero przed laty trzydziestu kilku. Do tego okresu przemysł bawełniany znajdował się jeszcze w kolebce, a Łódź, obecnie centrum przemysłu fabrycznego całego kraju, — w owym czasie zamieszkiwali przeważnie tkacze, wyrabiający na ręcznych warsztatach pośledniejsze gatunki materyj bawełnianych. Tkalni mechanicznych w kraju jeszcze nie było, — istniejących zaś kilka, a rozmiarami nieznacznych przędzalni bawełny — nie w kwitnącej znajdowało się fazie rozwoju.

Stan taki trwał do roku 1854, w którym przybył do Łodzi Karol Scheibler.

W historyi ekonomicznego rozwoju kraju — Karol Scheibler zajmuje jedno z wybitniejszych miejsc w rzędzie przedstawicieli i zasłużonych pracowników na polu przemysłu.

Zmarły Karol Scheibler, pochodzący ze znanej w nadreńskich prowincjach rodziny, zajmującej się w ciągu paru stuleci działalnością przemysłową — kształcił się w szkole technicznej. Po ukończeniu kursu szkolnego, przyjął tamże miejsce dyrektora w jednym z zakładów przemysłowych i zwrócił na siebie uwagę Johna Kokerilla, założyciela belgijskiego przemysłu fabrycznego. W ciągu szeregu lat Karol Scheibler występuje jako współpracownik Kokerilla w dziele wprowadzenia mechanicznego przędzalnictwa i tkalnictwa w Niemczech, Austryi i innych państwach. Zadanie to spotykało olbrzymie trudności, ponieważ z Anglii wywóz maszyn był wzbroniony, dla obznajmienia się więc z ich układem, Scheibler musiał jeździć do Anglii i tam walczyć z różnorodnemi trudnościami. Dzięki jednak zdobytym tam doświadczeniom nauczono się budować maszyny i zakładać przędzalnie na wzór angielski.

Przez pewien czas Karol Scheibler w Austryi zarządzał jedną z większych przędzalni, lecz gdy podczas zaburzeń w r. 1848 wszyscy

*) W rubryce tej corocznie kolejno pomieszczać się będą opisy fabryk łódzkich, co, z czasem, utworzy materjał kronikarski do historyi rozwoju przemysłu fabrycznego Łodzi i okolicy.

cudzoziemcy musieli wydalić się z granic państwa i Scheibler, jako belgijski poddany, opuścił Austrją i przyjechał do Ozorkowa, by zająć proponowaną mu posadę dyrektora przędzalni Schlössera. Fabryką tą zarządzał do r. 1854 to jest do czasu, gdy przedsięwziął budowę własnej fabryki w Łodzi; odtąd też rozpoczyna się twórcza jego działalność i pomyślny rozwój przemysłu łódzkiego.

Dla budowy pierwszej fabryki wybrano miejscowość obok parku „Kwella", obfitującą w dobrą wodę, tam powstała pierwsza przędzalnia o 18,000 wrzecionach i pierwsza tkalnia o 100 mechanicznych warsztatach. W r. 1861 tkacze ręczni, w obawie upadku ręcznego tkalnictwa, napadli na fabrykę Scheiblera i połamali warsztaty mechaniczne. Wypadek ten jednakże nie osłabił energii Karola Scheiblera a fabryka w r. 1869 posiadała już 40,000 wrzecion. Oprócz tego Scheibler wybudował tamże nową mechaniczną tkalnię wyrobów bawełnianych o 400 warsztatach i blicharnię, i nabył jeszcze przędzalnię bawełny w Żarkach (około 8,000 wrzecion). Wówczas dla przemysłu bawełnianego nastała nader pomyślna epoka. W r. 1870 Karol Scheibler rozpoczął budowę nowej ogromnej przędzalni. Fabryka ta wprowadzona w ruch w r. 1873 posiadało 70,000 wrzecion i 1,200 mechanicznych warsztatów. Jednocześnie tkalnia, w starej fabryce, powiększoną została o 600 warsztatów. W r. 1876 w nowej fabryce wynikł pożar, ofiarą którego padła część fabryki, zawierająca przędzalnię, ocalały motory parowe i tkalnia, W następnym roku spaloną część fabryki już odbudowano z ulepszeniami i zabezpieczeniem na wypadek ognia, a ilość wrzecion powiększoną została o 18,000. Jednocześnie pobudowano także kolej żelazną, około 6 wiorst, łączącą drogę żelazną Fabryczno-Łódzką z fabrykami K. Scheiblera. Do liczby fabryk w owym czasie przyłączoną została tkalnia mechaniczna, tak zwana „Tivoli" położona w południowo-zachodniej stronie miasta.

W r. 1879 K. Scheibler powiększył główny budynek nowej fabryki, dobudowując nowy oddział przędzalni na 25,000 wrzecion i tkalnię o 525 warsztatach.

W r. 1881 zatwierdzone zostało Towarzystwo akcyjne z zakładowym kapitałem 9,000,000 rubli, Karol Scheibler pozostał nadal głównym kierownikiem „Towarzystwa", nie mógł jednak zamiarów swych w czyn wprowadzić, ponieważ w 3 miesiące później, w dniu 13 Kwietnia 1881 r. zakończył życie.

Ciężkim ciosem dla Towarzystwa była strata kierownika, który w ciągu 25 lat, z małej przędzalni o 18,000 wrzecionach utworzył przemysłowe przedsiębiorstwo największe z istniejących w Cesarstwie, a rozległą swą wiedzą w różnych kierunkach, niezwykłą energią i zamiłowaniem pracy, zjednał sobie ogólne uznanie i szacunek.

Jedynem ułatwieniem trudnego zadania dla następców K. Scheiblera był wzorowy porządek, w jakim wszystko pozostało, „Towarzystwo" zaś wykonywało dalej plany w tym kierunku, w jakim były przedsięwzięte. W r. 1891 w Łodzi i w Żarkach ukończono ostatecznie budowle podług planów skreślonych jeszcze za życia K. Scheiblera. W ostatnich czasach, wskutek ogólnego zastoju w Łodzi, „Towarzystwo" wstrzymało na pewien czas dalsze rozszerzanie fabrycznych budynków, które i tak w tej gałęzi przemysłu największemi są w Europie.

Wytwórstwo wyrobów bawełnianych, stanowiących przedmiot działalności „Towarzystwa" uskutecznia się obecnie w 6-ciu fabrykach.

W Łodzi:

1) W starej fabryce około miejskiego parku, nazywającej się „Centralną",
2) w nowej, nazwanej „Pfaffendorff" (Księży młyn),
3) tkalni mechanicznej, zwanej „Tivoli",
4) przędzalni odpadków,
5) blicharni.

W Żarkach:

W przędzalni bawełny.

Stara fabryka, nazwana „Centralną" mieści w sobie: 1) przędzalnię, 2) tkalnię wyrobów bawełnianych, 3) warsztaty mechaniczne dla wszystkich zakładów. Tutaj znajduje się główny zarząd „Towarzystwa" oraz centralny skład różnych materjałów i fabrycznych przyrządów. Wszystkie budynki murowane, pokryte szyfrem, blachą lub papą. Dla ułatwienia komunikacyi między piętrami istnieje 5 wind. Tutaj znajduje się 9 kotłów parowych, z których 3 podwójne, 8 parowych maszyn równających sie sile 945 koni

W skład fabryki wchodzą: a) przędzalnia bawełny, składająca się z trzepalni, sali zgrzebnic, sali prząśnic skrzydełkowych i sali samoprząśnic; b) tkalnia wyrobów bawełnianych i c) warsztaty mechaniczne z ślusarnią i stolarnią. Budynki oświetlone gazem z własnej fabryki, podwórze elektrycznemi lampami, ogrzewanie — parą.

Nowa fabryka „Pfaffendorff" składa się z dwóch przędzalni ze skręcalnią, z tkalni i pomocniczych warsztatów.

Budynki murowane, sklepione na wszystkich piętrach z wyjątkiem tylko jednej oficyny. Główny budynek zawiera 67 okien frontu, schody wszędzie żelazne, a w środkowym korpusie, gdzie mieści się główna maszyna parowa, oddzielonym od bocznych skrzydeł dwiema ogniotrwałemi ścianami, znajduje się czworo żelaznych schodów. Ośm wind służy dla komunikacyi pomiędzy piętrami. Sala, gdzie stoi główna maszyna, oświetlona elektrycznemi lampami.

Fabryka zawiera 16 większych kotłów parowych, jeden większy ogrzewacz i ośm parowych maszyn równających się sile 3,000 koni. W skład fabryki wchodzą: sala trzepaków, sala zgrzebnic, sala prząśnic skrzydełkowych, sala samoprząśnic, skręcalnia, tkalnia z oddziałem przygotowawczym, wykończalnia, warsztaty pomocnicze i zakład gazowy.

Tkalnia mechaniczna „Tivoli" mieści się w dwóch czteropiętrowych budynkach, ogrzewana—parą, oświetlona gazem miejskim. Fabrykę wprowadzają w ruch następujące motory gazowe: 3 kotły parowe i jedna podwójna maszyna parowa o sile 190 koni. Z maszyn tu znajdują się następujące: 5 motaczek, 9 maszyn do snucia i 3 szlichtmaszyny. 480 samotkackich warsztatów i 3 maszyny do mierzenia i składania tkanin.

Przędzalnia odpadków przerabia wszelkiego rodzaju bawełniane odpadki z wszystkich fabryk „Towarzystwa"; mieści się w dwóch czteropiętrowych murowanych budynkach, posiada 2 kotły parowe, jedną parową maszynę o sile 80 koni, 14 selfaktorów o 6750 wrzecionach 75 maszyn przygotowawczych i windę.

Blicharnia. Fabryka ta składa się z blicharni, pralni odpadków tkackich, farbiarni, drukarni, wykończalni i warsztatów pomocniczych. Budynki murowane, kryte twardym materjałem. Szcze-

gólniej oddziały fabryczne, mieszczące się w jednopiętrowych budynkach, odznaczają się obszarem, obfitością powietrza, dobrą wentylacją i dogodnem rozstawieniem maszyn, skutkiem czego, w blicharni utrzymuje się porządek i czystość powietrza. Oświetlenie gazem z własnego zakładu. Tutaj znajdują się następujące motory parowe: 10 parowych kotłów i 3 parowe maszyny o sile 500 koni.

Pakowanie tkanin odbywa się z pomocą pras hydraulicznych i ręcznych.

Przędzalnia w Żarkach 6 wiorst od stacyi Myszków kolei Warsz. Wiedeńskiej. Budynki fabryczne z kamienia, zakład gazowy z cegły. Motory: 3 kotły parowe i jedna podwójna maszyna parowa o sile 80 koni. Fabryka mieści w sobie oddziały: salę trzepaków, salę zgrzebnic, salę prząśnic skrzydełkowych, salę samoprząśnic i motalnię. Oprócz tego warsztaty stolarskie i ślusarskie i zakład gazowy.

Reasumując to — zakłady Towarzystwa zawierają: 4 przędzalnie o 230952 cienkoprząśniczych i 10954 skręcających wrzecionach, wykończające rocznie około 400,000 różnej przędzy a mianowicie:

przędzę wątkową od Nr. 4—50
„ półosnowną od Nr. 16—40
„ osnowną od Nr. 6—36
„ dwojoną (double) od Nr. $^{8}/_{4}$—$^{60}/_{30}$,

3 tkalnie mechaniczne z 3664 mechanicznemi warsztatami, wyrabiające rocznie około 1,000,000 sztuk, czyli 60—70,000,000 arszynów różnych tkanin jako to: perkal do druku, perkal bielony, kreton, krośniak, tkaniny podszewkowe, nankin, barchany proste, rypsowe i drukowane, kort bawełniany, a także dymkę, pikę i różne tkaniny drobnowzorzyste.

Blicharnia, farbiarnia i drukarnia wykończają ostatecznie wyroby rozchodzące się następnie w Królestwie i w najdalszych guberniach Cesarstwa. Tkalnie wyrabiają połowę przędzy, resztę zaś kupują tkacze miejscowi i z Cesarstwa.

Przędza i wyroby „Towarzystwa“ otrzymały następujące nagrody:

W r. 1857 w Warszawie — Dyplom honorowy,
1870 w Petersburgu — Herb Państwa,
1876 w Warszawie — Medal złoty,
1878 w Paryżu — Wielki medal złoty,
1882 w Moskwie — Herb Państwa,
1883 w Amsterdamie — Najwyższą nagrodę Dyplom honorowy,
1885 w Warszawie — Wielki medal złoty,
1886 w Antwerpii — Najwyższą nagrodę Dyplom honorowy,
1886 w Warszawie — Złoty medal,
1887 w Warszawie na wystawie hygienicznej najwyższą nagrodę Dyplom honorowy 1-ej klasy za wzorowe szkoły, szpital, domy robotników i usiłowania poprawy bytu tychże,
1888 w Warszawie — Dyplom honorowy 1-ej klasy,
1891 w Moskwie —

Trzy główne zakłady „Towarzystwa“, Centralna fabryka, „Pfaffendorff“ nowa fabryka i Blicharnia połączone są koleją i telefonem.

Towarzystwo posiada wzorową straż ogniową zaopatrzoną we wszelkie narzędzia i przyrządy ratunkowe oraz obfitość wody.

Surowa bawełna dla produkcyj fabryk sprowadza się z północnej Ameryki, Egiptu, Indyj Wschodnich i Środkowo-Azyjatyckich miejscowości: Buchary i Taszkientu. Jako smaru używa się olej Hallipolski, który po licznych próbach okazał się najodpowiedniejszym.

Krochmal kartoflany używa się wyrabiany w Królestwie polskiem, gdzie przemysł ten znacznie się rozwinął.

Chemiczne materjały biorą się poczęści z miejscowych fabryk, a poczęści z zagranicy, przemysł bowiem chemiczny w kraju mało rozwinięty, a szkoda, bo zapotrzebowanie w samych fabrykach „Towarzystwa“ wynosi około sumy 500,000 rubli, a wysokie cło na te produkty gwarantowało by fabrykantom miejscowym znaczne korzyści. Ażeby dać pojęcie o olbrzymiej produkcyj fabryk „Towarzystwa“, dość powiedzieć, że nitką przędzy, wyrobioną w ciągu 36 minut można by opasać kulę ziemską, czyli, że ma 37,000 wiorst długości. Długość tkanin wyrobionych w ciągu dnia wynosi 110 wiorst.

W fabrykach pracuje przeszło 6,500 robotników, którym tygodniowo wypłaca się około 30,000 rs.

W kwestyi zabezpieczenia bytu robotników „Towarzystwo“ zdziałało więcej, niż w innych zakładach fabrycznych w kraju. Zmarły Karol Scheibler był nietylko wzorowym fabrykantem lecz i zacnym człowiekiem, filantropem. Pojmował on potrzeby robotników i starał się możliwie czynić im zadość. Większa połowa robotników mieszka w umyślnie wybudowanych w tym celu domach, cyfra których ciągle się powiększa. Mieszkanie otrzymują częścią — bezpłatnie, lub też uiszczają opłatę od 80 kop. — do 2 rs. miesięcznie, — zależnie od rozmiaru mieszkania.

Chorzy leczą się w szpitalu fabrycznym św. Anny, wybudowanym z wszelkiemi wymaganiami hygieny i medycyny, budowa którego kosztowała 170,000 rs. Przy szpitalu istnieje przytułek dla starców i kalek z liczby robotników.

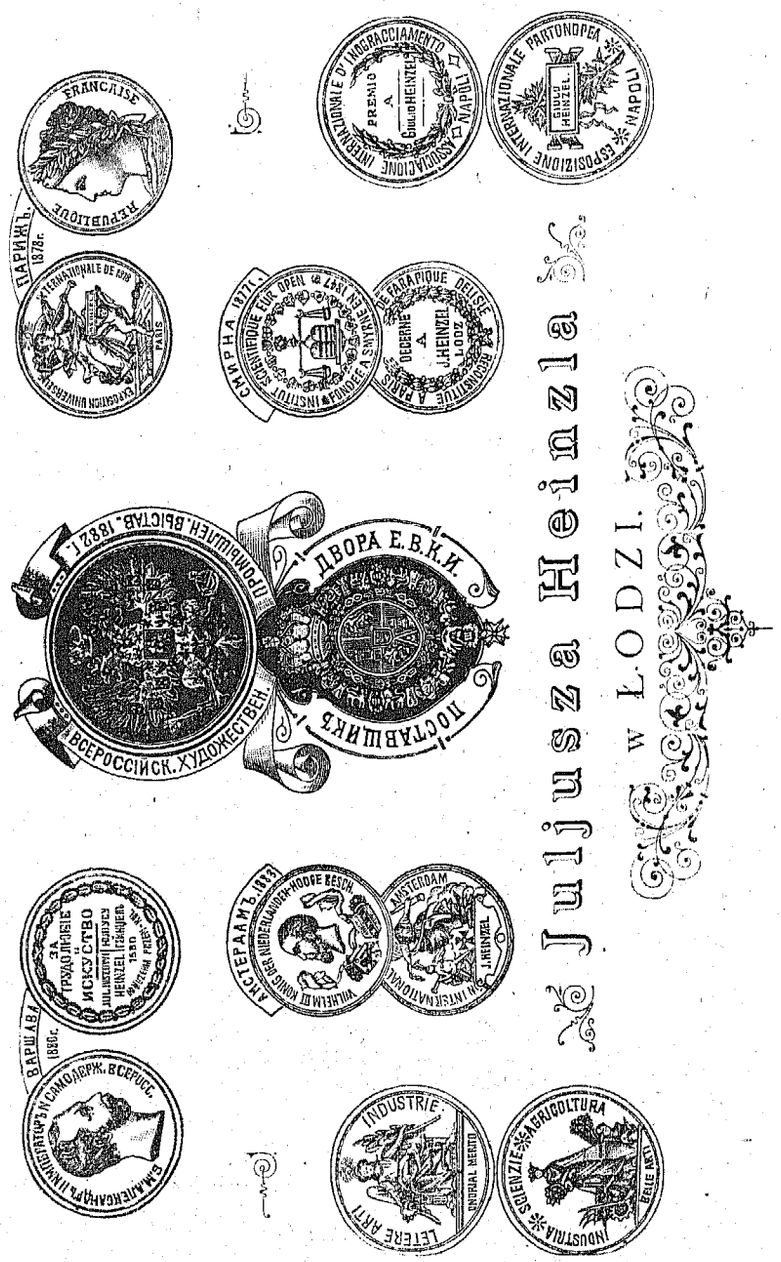
Dzieci robotników uczą sie w dwóch szkołach, gdzie wykładem zajmuje się 8 nauczycieli; około 400 dzieci uczęszcza do szkoły. Robotnicy otrzymują też zasiłki pieniężne w razie choroby i — wsparcie w razie niezdolności do dalszej pracy. Również rodziny zmarłych robotników otrzymują fundusz na pogrzeb, a wdowy i sieroty — wsparcie. Istnieje także kassa emerytalna dla wysłużonych robotników i sklep spożywczy, gdzie sprzedają się wszelkie wiktuały i inne przedmioty codziennego użytku — bez żadnego zysku. Dzienny obrót sklepu wynosi około 900 rs.

Oto główne rysy Towarzystwa Akcyjnego Karola Scheiblera, z nich przekonywamy się, że zakłady te odgrywają ważną rolę w ekonomicznym rozwoju kraju. Wyroby fabryk mają daleki zbyt, nawet na rynkach Wschodu i śmiało rzec można, iż odkrywają nowe źródła pomyślności krajowej.

Skład Towarzystwa:

Prezes Zarządu i Dyrektor Towarzystwa Edward Herbst.

Członkowie: Karol Scheibler, G. v. Kramsta, H. Herbst, G. Pastor, D. Rosenblum.

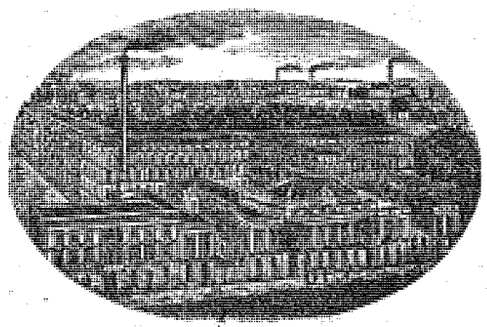
Towarzystwo Akcyjne zakładów przemysłowych

Juljusza Heinzla

w Łodzi.

Fabryka założona w roku 1866 z 32 mechanicznemi warsztatami, 2-ma motaczkami, 120 wrzecionami, jedną parową maszyną o sile 35 koni i parowym kotłem o 45 siłach. Fabryka ciągle wprowadzała ulepszenia i rozszerzała się tak, iż w 1870 r. znajdowało się już 96 mechanicznych tkackich warsztatów, 6 motaczek z 360 wrzecionami i oprócz tego 200 ręcznych warsztatów tkackich.

W roku 1874 wybudowaną została nowa fabryka o 510 mechanicznych warsztatach i 16 motaczek z 840 wrzecionami, z nową podwójną parową maszyną o sile 180 koni i dwoma kotłami parowemi o 270 siłach. Po budowie nowej fabryki, zaprzestano zupełnie tkactwa ręcznego i już od 1877 r. puszczono w ruch wszystkie 510 mechanicznych warsztatów. W r. 1879 liczba warsztatów powiększoną została do 1000 dla wyrobów wełnianych i półwełnianych. W obecnym czasie jest czynnych 946 mechanicznych warsztatów, 18 motaczek z 1260 wrzecionami, 4 szlichtmaszyny i 8 mechanicznych maszyn do snucia. Tkalnia wprowadzaną jest w ruch 5 parowemi maszynami o sile 480 koni (dwie podwójne i jedna pojedyncza) czerpiącemi parę z 4-ch kotłów parowych o sile 600 koni.

GŁÓWNY ZAKŁAD.

W r. 1874 wybudowaną została farbiarnia i apretura dla własnego użytku.

W r. 1879 fabrykę o tyle powiększono, że obecnie czynnych jest 6 parowych maszyn z przyrządem nazwanym Economiser o sile ogólnej 120 koni z 6-ma kotłami parowemi o sile 600 koni, a także niezbędne dla apretury i farbiarni 6 hydraulicznych pras o ciśnieniu 1,000,200 f. na cal kwadratowy.

W ostatnich czasach pobudowano jeszcze drukarnię tkanin wełnianych i bawełnianych.

W obecnym czasie w skład fabryki wchodzą:

1) Tkalnia z 946 mechanicznemi warsztatami dla wyrobów wełnianych i półwełnianych; 2) Farbiarnia; 3) Apretura; 4) Ślusarnia; 5) Stolarnia; 6) Kuźnia i 7 Drukarnia.

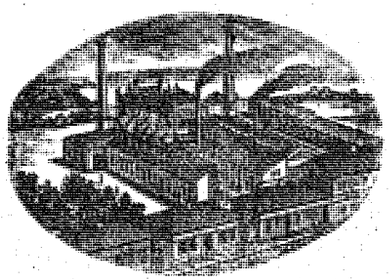
W swej gałęzi przemysłu jest to największa fabryka w Cesarstwie.

Oprócz składu i głównej sprzedaży przy samej fabryce, firma posiada jeszcze następujące składy:

W Łodzi: ul. Piotrkowska № 268.
W Warszawie: Gęsia № 1.
W Moskwie: Bogojawleńskij pereułok.
W Petersburgu w Gościnnym Dworze № 49—50.
W Charkowie u pp. Krusche & Ender, ul. Uniwersytecka.
W Rydze u pp. Lorch & Comp.
Na jarmarkach: W Łęcznie, Lubels. gub. Niżnonowogrodzkim.

Fabryka zajmuje 1600 robotników, z których 1050 mężczyzn i 550 kobiet. Praca w fabryce trwa od 6-ej rano do 7-ej wieczór.

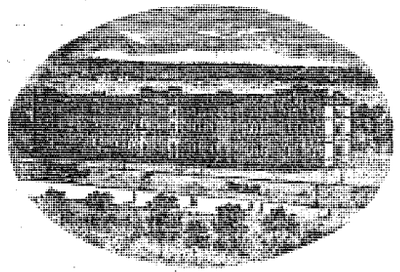
Produkcya wyrobów: kamlotu, rypsu, kaszmiru, letnich kamgarnów, wyrobów konfekcyjnych, nanbuku, adrii, irmy, niksu i t. p. w cenie od 14 kop. do 4 rs. za arszyn dochodzi do 3,500,000 rs. z płacą roboczą 420,000 rs. rocznie. Towary mają zbyt do wszystkich gubernij Cesarstwa. Węgla kamiennego w fabryce zużywa się rocznie 700 wagonów.

Farbiarnia i Apretura.

Jednocześnie z powiększeniem fabryki w r. 1879 wybudowane zostały domy dla robotników w celu ochrony ich zdrowia od zgubnego wpływu złych i nieodpowiednich lokalów. Założono również w tym

czasie dwie szkoły początkowe dla dzieci robotników i szkołę wieczorną dla dorosłych, a także szpital czasowy na 15 łóżek.

Domy Familijne.

Robotnicy, mieszkający w familijnych domach, muszą posyłać swe dzieci do szkoły — pod groźbą utracenia prawa obniżki komornego.

Przędzalnia bawełny, tkalnia mechaniczna, blicharnia i apretura Towarzystwa Akcyjnego Wyrobów Bawełnianych Heinzla i Kunitzera

w Widzewie pod Łodzią.

Zakłady te założone zostały w roku 1879 pod firmą „Heinzel i Kunitzer“ przez Juliusza Heinzla i Juliusza Kunitzera; w skład ich wchodzi: przędzalnia i tkalnia bawełny, blicharnia i apretura, warsztaty mechaniczne, stolarnia i fabryka gazu. 1/13 Września 1890 r. zakłady przeszły na własność Towarzystwa Akcyjnego, utworzonego na zasadzie Najwyżej zatwierdzonych d. 2-go Lipca 1889 roku statutów.

Fabrykę wprowadza w ruch podwójna „tandem-compound“ maszyna parowa o sile 1200 koni indykacyjnych. Parę dla maszyny parowej, dla kotłów do gotowania tkanin i dla ogrzewania sal fabrycznych, wytwarza się w ośmiu kotłach parowych. Jako paliwo dla kotłów, służy wyłącznie krajowy węgiel kamienny, którego wychodzi około 700 wagonów rocznie.

Obecnie zakłady posiadają 30,500 wrzecion i 1,200 warsztatów tkackich mechanicznych i zatrudniają 1,300 robotników, mianowicie: 550 mężczyzn, 600 kobiet i 150 niepełnoletnich płci obojga.

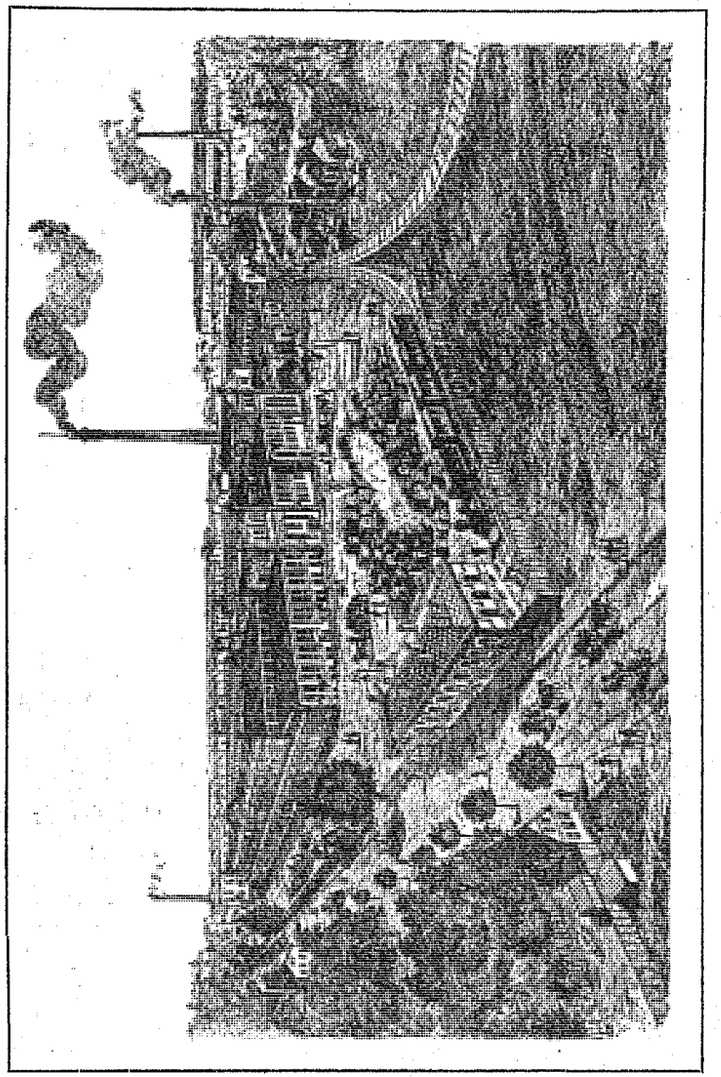
Płaca zarobkowa wynosi około 260,000 rubli rocznie.

Zakłady przerabiają rocznie około 7,500 bel bawełny, której większa część pochodzi z rossyjskich posiadłości w Azyi środkowej, reszta zaś z Ameryki północnej.

Roczne wytwórstwo przędzy różnych numerów (od № 6 do № 50) dosięga 2,600,000 funtów, wartość około 1,100,000 rubli. Większa część przędzy podlega dalszej przeróbce we własnej tkalni. Tkanin zakłady wyrabiają około 11,000,000 arszynów na ogólną summę około 1,600,000 rubli. Nazwy tkanin są następujące: Szyrting, Krośniak, Płótno widzewskie, Płótno domowe, Polonia, Madapollam, Silesia, Hollandia, Ryps, fińska Herringbona, Satynka, Brylantyna, Barchan, Ręczniki, Serwetki, Chustki do nosa, Perkal farbowany, Zefiry, Satin-Haut-Lisse Jacquard, Bayadères, Pika kamizelkowa, i t. d.

Towary mają zbyt we wszystkich guberniach Cesarstwa Rossyjskiego. Skład główny znajduje się w Łodzi przy ulicy Piotrkowskiej № 268; prócz tego, firma posiada składy: w Warszawie przy ul. Gęsiej № 1; w Petersburgu w Gościnnym Dworze № 49-50; w Moskwie u p. Karola Stucken, w Charkowie u firmy Krusche i Ender, i w Rydze u firmy K. Lorch i S-ka.

Dotychczas fabryka posiada pięć domów mieszkalnych dla robotników, a 2 nowe domy są w trakcie budowy. Fabryka utrzymuje bezpłatną szkołę początkową dla dzieci robotników fabrycznych, oraz kassę oszczędności. Robotnicy są ubezpieczeni od nieszczęśliwych wy-

padków i otrzymują darmo, na rachunek fabryki, poradę lekarską i lekarstwa; prócz tego, przez czas trwania choroby, robotnicy otrzymują zapomogę pieniężną, wynoszącą przynajmniej połowę ich zarobku.

Fabryka jest oświetlona po części elektrycznością, a po części gazem i ogrzewana parą.

Nowiny statutowe.

Ustawa **„Lutni łódzkiej“** zatwierdzona przez ministeryum spraw wewnętrznych d. 23 marca (4 kwietnia) r. b. brzmi jak następuje:

I. Cel towarzystwa.

§ 1. Łódzkie towarzystwo śpiewackie ma na celu popieranie rozwoju dobrego śpiewu.

§ 2. Dla dosięgnięcia rzeczonego celu, towarzystwu pozostawiono prawo urządzać wieczory publiczne i koncerty.

Uwaga. O każdym, mającym być urządzonym koncercie lub wieczorze, towarzystwo we właściwym czasie zawiadamia miejscowe władze policyjne i w ogóle przestrzega wszelkich ustanowionych w tej mierze przepisów i rozporządzeń rządowych.

II. Środki towarzystwa.

§ 3. Środki towarzystwa składają się z wkładów członków.

III. Skład towarzystwa.

§ 4. Członkami towarzystwa mogą być osoby płci obojga, bez różnicy stanu.

Uwaga. Członkami towarzystwa nie mogą być: a) małoletni z wyjątkiem posiadających rangi klasowe; b) wychowańcy i wychowanice zakładów naukowych, junkrowie i żołnierze niższego stopnia, oraz c) ci wszyscy, którzy przez sąd mają ograniczone prawa stanu.

§ 5. Członkowie towarzystwa dzielą się na: honorowych, rzeczywistych (czynnych) i zwyczajnych.

§ 6. Członkowie honorowi wybierani są $^2/_3$ głosami obecnych na zebraniu stowarzyszonych.

§ 7. Życzący sobie należeć do grona członków rzeczywistych, musi być przedstawiony przez jednego z członków towarzystwa i podlega egzaminowi dyrygującego chórem, poczem ogłasza się jego nazwisko. Po upływie dwóch tygodni, gdy nie zaprotestowano przeciwko jego wstąpieniu, następuje, z początku na członka czasowego, bez prawa głosu. Później dopiero ogólne zebranie większością $^2/_3$ głosów zatwierdza go, jako członka rzeczywistego ze wszystkiemi prawami przysługującemi tej godności. W razie zaprotestowania, kwestyę przyjęcia kandydata rozstrzyga zarząd.

§ 8. Przyjęcie na członka zwyczajnego dokonywa się na przedstawienie jednego z członków towarzystwa i zatwierdza się większością $^2/_3$ głosów, na ogólnem zebraniu; nazwisko kandydata wywiesza się w lokalu towarzystwa na dwa tygodnie przed wyborami.

Uwaga. Członkowie zwyczajni nie mają prawa głosowania na ogólnych zebraniach.

§ 9. Wysokość pieniężnych wkładów członków oznacza się na ogólnem zebraniu.

§ 10. Członkowie towarzystwa mają prawo wprowadzać gości na wieczory muzyczne za ustanowioną opłatą.

IV. Zarząd towarzystwa.

§ 11. Zarząd sprawami towarzystwa składa się z sześciu członków: prezesa, zastępcy, kasyera, sekretarza, administratora i dyrygenta, wybieranych na rok, z liczby członków rzeczywistych, na zwyczajnem ogólnem zebraniu, większością głosów.

Uwaga I. Jeden członek zarządu może być wybrany z liczby członków zwyczajnych.

Uwaga II. Wychodzący z kadencyi mogą być wybierani ponownie.

V. Ogólne zebranie.

§ 12. Ogólne zebrania są zwoływane dwa razy na rok, w początku półrocza.

§ 13. W razie konieczności zwołują się nadzwyczajne zebrania ogólne przez prezesa, lub na żądanie najmniej dziesięciu członków.

Uwaga. O czasie, miejscu i porządku dziennym ogólnych zebrań członków towarzystwa, za każdym razem, zawiadamia się w swoim czasie miejscowego naczelnika policyi.

§ 14. Wszystkie kwestye na ogólnem zebraniu rozstrzygają się zwyczajną większością głosów, przyczem głos prezesa ma przewagę.

§ 15. Ogólne zebranie wybiera komisyę rewizyjną dla sprawdzania działalności zarządu.

§ 16. Towarzystwo zamyka swoją działalność wskutek uchwały większości $^3/_4$ głosów, zwołanego w tym celu ogólnego zebrania, w którem powinno brać udział najmniej $^2/_3$ członków rzeczywistych; gdy zebranie nie odbędzie się, to zwołuje się drugie, które bez względu na liczbę obecnych członków jest ważnem.

§ 17. W razie zamknięcia działalności towarzystwa, przeznaczenie majątku jego, gdy okaże się z likwidacyi, że jest nie obciążony, zależy od uznania gubernatora piotrkowskiego.

§ 18. Każda zmiana lub uzupełnienie ustawy winna być przedstawiona do zatwierdzenia w drodze właściwej.

Zarząd tutejszego **Chrześciańskiego towarzystwa dobroczynności,** przedstawił na ostatniem ogólnem zebraniu zmiany i uzupełnienia w ustawie towarzystwa, jakie zamierza przeprowadzić w drodze prawodawczej.

Zmiany te i uzupełnienia, zdaniem zarządu, stają się konieczne wobec wzrostu działalności towarzystwa. Istotę ich zawarł referat zarządu w następujących punktach:

1) Uzupełnić § 2 ustawy towarzystwa punktem a, tej treści: „zakłada w miarę swoich środków i za każdem razem po uzyskaniu zezwolenia odnośnej władzy: tanie kuchnie, przytułki noclegowe, domy przytułku, żłobki, przytułki położnicze, szpitale, ochrony, przytułki dla podrzutków i t. p. zakłady, w których potrzebujący znaleźliby ucieczkę i opiekę.“ Brak tego przepisu w ustawie, obowiązującej obecnie towarzystwo, utrudnia jego działalność.

2) § 6 ustawy ma być uzupełniony temi słowy: „Osoby, które swoją gorliwością oddały towarzystwu znaczne usługi, stosownie do uznania zarządu, bez wniesienia opłaty, oznaczonej w § 6, mogą być zaliczane do grona członków czynnych towarzystwa“. Uzupełnienie to zapewni osobom, które nie mogą płacić 12 rs. rocznie, ale oddają znaczne usługi towarzystwu, możność brania czynnego udziału w sprawach towarzystwa i prawo zabierania głosu na zebraniach ogólnych.

3) Chcąc pobudzić członków współdziałających do zapisywania się na członków czynnych i tym sposobem brania większego udziału w sprawach towarzystwa, zarząd zaproponował dodać do § 7 ustawy słowa: „i nie mają prawa głosowania“, a wykreślić wyrazy: „według ogólnego zwyczaju“.

4) Punkt c § 9 ma być uzupełniony słowami: „Bazarów, loteryj, zabaw ogrodowych z niespodziankami i bez niespodzianek“. Potrzeba coraz większych środków na urzeczywistnienie celów towarzystwa, zmusza zarząd do obmyślania różnych źródeł dochodów, na urządzanie których musi być wyraźny przepis w ustawie.

5) Wobec wzrastającej ciągle liczby członków towarzystwa, zarząd uznał za wielce kłopotliwe rozsyłanie zawiadomień o zebraniu ogólnem do każdego członka zosobna, przeto zaprojektował, ażeby koniec § 11 uzupełnić w taki sposób: „o czasie i miejscu ogólnego zebrania, członkowie mają być zawiadomieni przez gazety“, dotychczas bowiem ustawa o takiej formie zawiadomień nie mówi.

6) § 13 ustawy zarząd proponuje uzupełnić punktem d treści następującej: „roztrzygnięcie kwestyj sprzedaży lub nabycia nieruchomości i założenia zakładów, wymienionych w § 2 pun. a“, a to w tym celu, iżby kwestye te uchwalane były tylko na ogólnem zebraniu.

7) § 14 ma być zmieniony w ten sposób, iżby określał, że do prawomocności ogólnego zebrania potrzebna jest obecność $^1/_5$ wszystkich rzeczywistych i honorowych członków towarzystwa, do uchwał zaś w sprawach specyalnych, wymienionych w tymże (14) paragrafie, $^1/_3$ część członków towarzystwa.

8) § 16 ma być opatrzony uwagą tej treści: „członkowie i ich zastępcy, wychodzący z kadencyi, mogą być ponownie wybierani“, a to dlatego, że brak tej uwagi nie pozwalał towarzystwu wybierać ponownie tych członków, którzy z wielką nawet gorliwością oddawali się celom towarzystwa.

9) Wobec tego, że przy rozszerzonej działalności towarzystwa, czynności prezesa są nader liczne, zarząd uznał za stosowne uzupełnić §§ 17 i 18 wyrazem „wiceprezes“, a to w tym celu, iżby towarzystwo miało prawo dokonać wyboru wiceprezesa, który mógłby ewentualnie zastępować prezesa towarzystwa.

10) § 20 ma być uzupełniony przez wyszczególnienie czynności zarządu, o których obecna ustawa nic nie mówi. Czynnościami temi są: a) starania o powiększenie środków towarzystwa, b) wynajdywanie i przeznaczanie takowych, c) nadzór nad wpływaniem wniosków członków, d) prowadzenie książek kasowych towarzystwa, e) wydatkowanie pieniędzy w granicach, zakreślonych przez zebranie ogólne, f) zarząd zakładami towarzystwa za pomocą ustanowionych urzędników, g) przedstawianie piotrkowskiej gubernialnej radzie dobroczynności publicznej do nagrody osób, które działalnością swoją na to zasłużyły, stosownie do § 23 punktu i postanowienia o zarządzie zakładami publicznymi w Królestwie Polskiem z dnia 19 czerwca 1880 r., h) wogóle kierownictwo wszystkiemi działami instytucyi.

11) § 28 ma być uzupełniony taksamo, jak uwaga do § 17, to jest: „członkowie wychodzący mogą być wybierani ponownie“.

12) W § 21 do nazwy towarzystwa dodać wyrazy: „towarzystwo chrześciańskie“.

13) Poza powyższemi zmianami i uzupełnieniami zarząd zaprojektował dodanie w ustawie nowych paragrafów, a mianowicie: § 32 „Towarzystwo ma prawo dla wypełnienia swoich zadań za pomocą dozwolonych środków, pozyskiwać wszelkiego rodzaju nieruchomości“ i § 33: „Dla pobudzenia dobroczynności swoich członków, towarzystwo może wydawać żetony do noszenia, jako breloki, tym członkom, którzy oddali mu szczególniejsze usługi“.

Ambulatoryum bezpłatne Czerwonego Krzyża.

Staraniem Komitetu łódzkiego oddziału Czerwonego Krzyża urządzona i otwarta w r. 1890 lecznica bezpłatna dla przychodzących chorych bez różnicy wyznania, dzięki bezinteresownemu współudziałowi lekarzy łódzkich i napływającym ofiarom osób prywatnych rozwija się pomyślnie, tak iż gdy w d. 22 lipca 1890 r. t. j. dniu otwarcia Ambulatoryum posiadało kapitału rs. 1535 k. 94, to w dniu 13 Stycznia 1891 r. Komitet wydatkowawszy na Ambulatoryum rs. 2204 kop. 90 miał jeszcze w kasie rs. 2594 kop. $63^1/_2$.

Od d. 22 Lipca 1890 r. po dzień 13 Stycznia 1891 r. udzielono w Ambulatoryum bezpłatnych porad 5130 osobom, z których mężczyzn 1826, kobiet 1837, dzieci 1469.

Dla zarządu Ambulatoryum we względzie lekarskim i farmaceutycznym, zaraz po otwarciu tegoż utworzony był komitet lekarski z pięciu osób, wybranych przez lekarski personel Ambulatoryum. Prezesem wybrany był Dr. Wieliczko,—członkami zaś D-rzy: Jonscher, Koliński, Krusche i Elzina-Sack. Po upływie pół roku praktyka okazała, że niezbędnem jest bliższe zarządzanie Ambulotoryum w kierunku gospodarczym, oraz powiększenie pomocy bandażowania chorych.

Lokal Ambulatoryum odwiedzany przez znaczną ilość osób z różnemi chorobami i przeważnie nadzwyczaj biednych, powinien być codziennie wywietrzany i czyszczony, a raz na tydzień dezynfekcyowany. Instrumenty po każdem użyciu powinny być oczyszczone i przyprowadzone do porządku. Lekarstwa ambulatoryjne i środki opatrunkowe dla różnych chorób wymagają pilnego doglądania, aby mogły być utrzymane w stanie zupełnej świeżości, czystości i niebyły pomięszane. Tymczasem zaś oprócz niespecyalistów członków Komitetu Czerwonego Krzyża, dozór nad tem miał tylko felczer, zajęty jednocześnie klasyfikacyą chorych po gabinetach i pomaganiem lekarzom przy opatrunkach. Okazał się przeto koniecznym dozór pilny i stały osoby na miejscu zamieszkałej, inaczej bowiem drogie narzędzia lekarskie ulegałyby zepsuciu, a Ambulatoryum mogłoby się stać źródłem rozszerzania chorób.

Na skutek więc odezwy łódzkiego Komitetu do Warszawskiego Zarządu Okręgowego, tenże delegował ze Stowarzyszenia św. Elżbiety dwie siostry, które rozpoczęły swoją działalność z dniem 22 lutego.

Przy pomocy sióstr miłosierdzia porządek wewnętrzny w Ambulatoryum odpowiadał poważnej pomocy lekarskiej. Narzędzia, lekarstwa i środki opatrunkowe utrzymywane są we wzorowym porządku. Siostry obecne są przy przyjmowaniu chorych przez lekarzy w tych wypadkach, kiedy potrzebna jest ich pomoc, przygotowując potrzebne narzędzia, lekarstwa i środki opatrunkowe. Zręczna i baczna ich pomoc przy opatrunkach jest prawdziwem dobrodziejstwem dla chorych, szczególnie dla kobiet i dzieci. Mają one także dozór nad porządkiem i dezynfekcyą lokalu.

Dla umieszczenia sióstr miłosierdzia Komitet wynajął dwa małe pokoje z kuchnią, przylegające do Ambulatoryum, za rs. 170 rocznie, od 1 stycznia 1891 r.

Urządziwszy porządek przyjmowania chorych, Komitet zwrócił uwagę na zmniejszenie wydatków na lekarstwa z recept. Ofiarowane przez aptekarzy pie-

niądze były wydane, a następnie, jakkolwiek lekarstwa były wydawane przez aptekarzy dla chorych za potrąceniem 50% Ambulatoryum wydawało na lekarstwa miesięcznie od 90 do 100 rs. Zmniejszyć wydatki można było tylko przez urządzenie domowej apteki i Komitet przystąpił do urządzenia takowej przy Ambulatoryum. Panowie: Spokorny i Stopczyk, właściciele łódzkich aptek, ułożyli spis lekarstw i inwentarza niezbędnego dla apteki, pan Spokorny zaś obok tego zajął się urządzeniem takowej. Warszawski Zarząd Okręgowy delegował na skutek prośby Komitetu trzecią siostrę miłosierdzia dla zarządzania apteką, a tymczasem, dla rozpoczęcia tego dzieła, jedną z sióstr zarządzającą apteką przy Warszawskiem Ambulatoryum Czerwonego Krzyża. A następnie przy odezwie z dnia 16 września 1891 roku za № 757, przysłał Komitetowi katalog lekarstw, opracowany dla wszystkich Ambulatoryów Czerwonego Krzyża przez pp. profesorów i lekarzy Ambulatoryum Warszawskiego. Katalog ten był przejrzany na ogólnem zebraniu lekarzy Ambulatoryum Łódzkiego w dniu 27 września i przyjęty, z nieznacznemi dodatkami. Według tego katalogu, apteka domowa powinna mieć ograniczoną ilość lekarstw, o ile można tanich, lekarstwa zaś same są bardzo proste, nieskomplikowane. Następnie wydano rozporządzenie, żeby lekarstwa dla biednych, silnie działające, oraz z recept z konieczności skomplikowanych były przygotowywane nie w aptece przy Ambulatoryum, lecz aptekach prywatnych.

Od 1 (13) lipca wynajęto w tymże domu jeszcze trzy pokoje, przedpokój i kuchnię za 400 rs. rocznie. W mieszkaniu tem urządzono aptekę i ulokowano trzy siostry miłosierdzia z obsługą żeńską. Z dawnego zaś lokalu sióstr miłosierdzia— jeden pokój przyłączono do Ambulatoryum, obrócono go na drugi gabinet dla przyjmowania chorych, gdyż jeden gabinet okazał się szczupłym: chorzy źle rozumiejąc znaczenie godzin przyjęcia, przychodzą zwykle wszyscy razem, w ilości najmniej 40 osób, a w czasie szczepienia ospy w większej nieporównanie liczbie, wskutek czego, wielu z nich nie mogąc pomieścić się w jednym pokoju, czekało na ulicy. Następnie z drugiego małego pokoju zrobiono schowanie na naczynia, w kuchni zaś ulokowano stróża, który przedtem zajmował oddzielne mieszkanie.

Domowa apteka przy Ambulatoryum rozpoczęła swoją działalność z dniem 1 (13) listopada i w ciągu trzech miesięcy wydała lekarstw z 984 recept lekarzy.

W dniu 1 (13) stycznia 1892 roku łódzka ambulatoryjna lecznica posiadała:

1) Lekarski personel bezpłatny z 26 lekarzy. W chorobach kobiecych: M. Elcyna-Sack, L. Żłobina i Maksymilian Kohn. — W chorobach wewnętrznych: A. Wildauer, K. Jonscher, G. Kowalew, W. Pinkus i Z. Frydberg, — W chorobach wewnętrznych i dzieci: E. Bekmann, E. Sack, A. Kelm, H. Kohn, A. Łagowski, S. Makow, H. Jakubowski i M. Silberstein. — W chorobach nerwowych: A. Pański. — W chorobach chirurgicznych: A. Krusche i M. Kohn. — W chorobach oczu: J. Koliński i M. Likiernik. — W chorobach gardła, nosa i uszów: H. Donchin i P. Przedborski. — W chorobach żołądka i kiszek: J. Gensz i R. Handelsmann. — W chorobach skórnych i wenerycznych: J. Wieliczko i W. Litauer.

2) Komitet Lekarski dla zarządzania Ambulatoryum we względzie lekarskim i farmaceutycznym, wybrany przez sześciu lekarzy Ambulatoryum na rok 1892.

Prezes — K. Jonscher i członkowie: J. Koliński, M. Kohn, A. Krusche i J. Gensz.

3) Trzy siostry miłosierdzia, z których jedna siostra zarządza wydziałem gospodarczym Ambulatoryum. Dwie siostry miłosierdzia, a w ich liczbie starsza, assystują przy przyjmowaniu chorych przez lekarzy, przy szczepieniu ospy, oraz opatrują chorych. Młodsza siostra nadto zapisuje chorych do książki przyjęć i odsyła ich do właściwego lekarza, stosownie do choroby. Trzecia siostra miłosierdzia zarządza apteką domową.

4) Felczera, który jest obowiązany assystować przy przyjmowaniu chorych na choroby weneryczne.

i 5) Dwóch służących — mężczyznę i kobietę. Do nich należy utrzymywanie porządku w mieszkaniach, dezynfekcya lokalu, mycie naczyń, pranie bielizny, a do służącej nadto—usługiwanie siostrom miłosierdzia.

Ambulatoryum w dniu 1 (13) stycznia 1892 roku posiadało — narzędzi, mobli ambulatoryjnych i aptecznych naczyń i innych ruchomości na summę 2,433 rs.

Przyjmowanie chorych odbywa się codziennie, z wyjątkiem 46 dni świątecznych, od godziny 10 rano do 3-ej po południu.

W ciągu roku 1891 udzielono porady:

NAZWA CHOROBY	Ilość osób	z tych	
		chrześcian	żydów
w chorobach wewn. i nerw. . .	2,155	1,010	1,145
„ „ oczu	1,717	905	812
„ „ dzieci	1,520	752	768
„ „ kobiecych . . .	1,287	369	918
„ „ chirurgicznych . .	1,046	475	571
„ „ skórnych i wenerycznych . . .	890	534	356
„ „ uszów	344	125	219
„ „ gardła i nosa . .	310	128	182
„ „ zębów	204	96	108
„ „ żołądka i kiszek .	154	73	81
„ szczepienia ospy . . .	1,572	884	688
opatrunków	2,044	1,006	1,038
Razem . . .	13,243	6,357	6,886

Wydano w roku 1891 na Ambulatoryum:

a) rozchody bieżące.

Na wynajem lokalu rs. 962 k. 50; na reperacyą lokalu rs. 25 k. 41; na opał i oświetlenie rs. 173 k. 42; na naprawę narzędzi i dezynfekcyę naczyń, bielizny i mieszkań rs. 59 k. 44; na kupno narzędzi rs. 184 k. 94; na kupno mebli i innych rzeczy rs. 45 k. 77; na środki opatrunkowe i lekarstwa rs. 275 k. 58; na lekarstwa według recept z aptek prywatnych rs. 747 k. 88; na lekarstwa według recept z apteki domowej rs. 61 kop. 66; *) biednym rozdano rs. 35 k. 35; na utrzymanie sióstr miłosierdzia według obrachunku na każdą rocznie rs 319—798 k. 81; na pensyę dla felczera (od 1 stycznia do 1 października po 20 rs. na miesiąc, a od 1 października po 10 rs.) wynosi rs. 180; (reszta zapłacona w styczniu 1892 r.). Na pensyę stróżowi (po 15 rs. na miesiąc i za pierwsze 2 miesiące po 3 rs. za pranie bielizny) rs. 186; na pensyę służącej (po 10 rs. za 10 miesięcy) rs. 100; na wydatki kancelaryjne i drobne (książki dla lekarzy ze wszystkich działów chorób, książka przyjęć, papier, pióra, atrament i inne) rs. 38 k. 93; na pensyę pisarza Łódzkiego Komitetu Czerwonego Krzyża rs. 100. Razem rs. 3,974 k. 69.

b) Jednorazowe wydatki:

Urządzenie apteki domowej rs. 447 k. 70; przygotowanie Ambulatoryum do przyjmowania chorych i zabezpieczenia od kradzieży rs. 62 k. 20; Umeblowanie mieszkania dla sióstr miłosierdzia rs. 319 k. 43—razem rs. 829 k. 33; i c) Kupiono dla apteki na rok 1892 lekarstw, butelek, pudełek, etykiet i t. p. rzeczy na summę 114 k. 42—wszystkiego razem rs. 4,918 k. 44.

Tym sposobem, wydatki Zarządu Komitetu na utrzymanie Ambulatoryum nie przewyższyły upoważnienia w tej sprawie ogólnego zebrania Komitetu, które na sesyi w dniu 13 maja roku sprawozdawczego, oznaczyło bieżące wydatki na summę 4,000 rubli. Urządzenie apteki nie wynosiło 500 rs., wyasygnowanych przez Ogólne Zebranie, a pozostałe jednorazowe wydatki, wywołane były koniecznością urządzenia z byłej izby felczerskiej, gabinetu do przyjmowania chorych przez lekarzy, urządzenie okiennic w oknach i drzwiach, angielskich zamków i futryn, w mieszkaniu zaś sióstr miłosierdzia—umeblowania. Następnie kupno lekarstw i wogóle wszystkiego niezbędnego dla apteki do roku 1892, jest koniecznem przy nieprzerwalnem wydawaniu lekarstw.

Rozdzielając wydatki bieżące na utrzymanie Ambulatoryum na liczbę chorych, którzy je odwiedzili, wypadnie, że porada lekarska dla każdego chorego przeciętnie kosztowała w roku 1891—kop. 30 (z opatrunkami i lekarstwami).

*) Na dorożkarzy, którzy odwożą chorych do domu i na chleb, ponieważ chorzy bywają nieraz tak wycieńczeni, że lekarze radzą dać im na życie, gdyż bez tego, lekarstwo byłoby zbyteczne.

Z chwilą urządzenia domowej apteki, wydatki na lekarstwa zmniejszyły się o połowę: lekarstwa dla jednego chorego z apteki miejskiej przeciętnie kosztuje 13½ kop., gdy tymczasem z domowej, razem z utrzymaniem siostry zarządzającej apteką—tylko 6¼ kop.

Fundusze na utrzymanie Ambulatoryum w roku 1891.

Kapitału zakładowego Ambulatoryum nie posiada, utrzymuje się zaś z ofiar stałych i jednorazowych.

Ofiary stałe.

W roku sprawozdawczym 63 osoby wyraziły chęć ofiarowywania corocznie pewnej kwoty na utrzymanie Ambulatoryum.

Anna Scheibler, K. Scheibler, E. Herbst, O. Gehlig, I. Poznański i firma „Hielle i Dittrich“ po rs 100; Paulina Grohmann i A. Gehlig po rs. 50; H. Grohmann, I. Hertz, R. Keller, K. Poznański, H Poznański, I. Poznański, A. Teszich, W. Vorwerk po rs. 25; A. Hertig i firma „Hertzenberg i Rappaport“ po rs. 20; J. Heincel, R. Fischer i J. Hildt po rs. 15; J. Albrecht; S. Barczyński, I. Birnbaum, A. Borst, L. Heinzel, J. Gampe, I. Zachs, L. Kaizerbrecht, F. Kindermann, K. Kiper, M. Kiper, E. Kern, M. Kutner, E. Kreizler, S. Landau, rabin Meizel, M. Tauber, Bank Handlowy, R. Falzmann, L. Fiszer, S. Czamański i A. Starke po rs. 10; W. Lukomski, Z. Salamonowicz i H. Fernbach po rs. 6; A. Bechtold. W. Wizbek, E. Heimann, D. Zylberstein. N. Zeger, H. Zachs, D. Landau, L. Lipiński, Landau i S-ka, M. Mogilnicki, F. Neimann, A. Pniower i Baron N. Tyzenhauzen po rs. 5; S. Bestermann, M. Badior i M. Zbijewski po rs. 3; H. Kalmann rs. 4—co wynosi rocznie rs. 1,299. Na rachunek tego wniesiono rs. 712.

Jednorazowe ofiary i dochody.

Ze skarbonek rs. 534 k. 31; Od Dowódcy Ekaterynburskiego Pułku, Pułkownika N. L. Boltina, otrzymane z koncertu wojskowego na rzecz Ambulatoryum rs. 1,260; Od Pastora parafii S-go Jana ofiarowane przez parafian rs. 50; Od pana Huge Wulfson rs. 30; Od redaktora „Lodzer Zeitung“ rs. 28; Od stowarzyszenia stolarzy rs. 10; Od stowarzyszenia wełocypedystów rs. 17 k. 25; Od p. Karola Hofrichtera rs. 15; Od Akademika Majewskiego rs. 12; Od innych osób rs. 75; Otrzymano czystego dochodu z „choinki“ 25 grudnia rs. 619 kop. 94, % od kapitałów rs. 10 k. 39—razem rs. 3,662 k. 89, a ogółem rs. 4,374 k. 89.

Tym sposobem na utrzymanie Ambulatoryum w roku 1891 było:

Pozostałości z roku 1890 rs. 1.594 k. 63½; Stałych ofiar rs. 712; Jednorazowych ofiar i opłat rs. 3,662 kop. 89, a razem rs. 6,969 k. 52½. Po odtrąceniu zaś wydatków na Ambulatoryum w ciągu roku 1891 w sumie rs. 4,918 k. 44. W dniu 1 (13) stycznia 1892 r. pozostało w papierach procentowych rs. 1,000 i gotowizną rs. 1,023 kop. 27½.

Potrzeby i fundusze Ambulatoryjne w przyszłości.

Doświadczenie prawie półtorarocznego egzystowania Ambulatoryum nauczyło, że roczny budżet powinien przedstawiać się jak następuje: Lokal rs. 1,170; Opał, światło rs. 175; Kupno narzędzi rs. 250; Kupno mebli i innych rzeczy rubli 50; Naprawa narzędzi, mebli i innych rzeczy rs. 50; Dezynfekcya lokalu, naczyń i bielizny rs. 50; Lekarstwa i środki opatrunkowe dla Ambulatoryum rs. 275; Lekarstwa z apteki domowej z naczyniami rs. 275; Zapomogi dla biednych w gotowiźnie rs. 50; Utrzymanie trzech sióstr miłosierdzia etatowe rs. 957; Pensya felczera rs. 300; Utrzymanie pisarza, wydatki kancelaryjne i drobne rs. 150, razem rs. 3,852. A z wydatkami nieprzewidzianemi rs. 4,000,

Oparta na zasadzie Towarzystwa Czerwonego Krzyża — pomoc dla cierpiących, bez względu na ich narodowość i religię—lecznica Ambulatoryjna dla biednych, do czasu założenia w Łodzi ogólnego szpitala, jest instytucyą niezbędną. A ponieważ Towarzystwo Czerwonego Krzyża nie jest skarbową instytucyą, przeto Ambulatoryum z całym jego majątkiem, należącym do ofiarodawców, a więc do obywateli m. Łodzi, może egzystować w przyszłości albo jako oddzielna instytucya miejska, lub też przyłączyć się do szpitala miejskiego, w charakterze jego oddziału — bezpłatnej porady lekarskiej dla przychodzących chorych biednych.

Z tego względu pożądanem jest utrwalenie egzystowania Ambulatoryum przez stopniowe utworzenie kapitału żelaznego można przez powiększenie ilości stałych ofiarodawców — członków Ambulatoryum, składki których przyniosłyby 4,000 rs. Następnie wszystkie jednorazowe ofiary i dochody z zabaw towarzyskich na rzecz Ambulatoryum, doliczałyby się do żelaznego kapitału.

Obecnie Łódzkie Ambulatoryum Czerwonego Krzyża jest instytucyą zakończoną. Porada lekarska i pomoc, udzielana dla cierpiących—jest prawdziwie ludzka. Biedny korzysta z zabiegów personelu lekarskiego i sióstr miłosierdzia tak, jakby korzystał człowiek bogaty. Ambulatoryum jest obficie zaopatrzone w narzędzia, środki opatrunkowe i lekarstwa, i z tego wszystkiego biedny korzysta bezpłatnie.

O wysoce pożytecznej działalności personelu lekarskiego Ambulatoryum, Komitet zawiadomił Warszawski Zarząd Okręgowy, który w d. 27 listopada 1891 r. postanowił: wyrazić lekarzom Ambulatoryum szczere podziękowanie w imieniu Towarzystwa Czerwonego Krzyża. Żeby choć czemkolwiek wynagrodzić pomoc lekarzy Ambulatoryum, Komitet stara się uczynić takowe pożytecznem dla ich praktycznej działalności. W tym celu nie szczędzi pieniędzy na kupno narzędzi, od przyszłego zaś roku 1892 — zamierzył nabywać stopniowo oddzielne dzieła lekarskie, atlasy i t. p., żeby tym sposobem Ambulatoryum mogło być dla lekarzy choć w części kliniką i miejscem informacyi w naukowych kwestyach wszystkich gałęzi medycyny.

Pierwsza wystawa ogrodnicza w Łodzi.

Koniec lata roku ubiegłego przyniósł Łodzi nowość, na którą bezwątpienia zazdrosnem okiem spoglądać musiały jej starsze, acz mniejsze siostrzyce, inne miasta prowincyonalne kraju.

Towarzystwo ogrodnicze, nie poprzestając na urządzanych w Warszawie peryodycznych wystawach sezonowych, umyśliło działalność swoją przelać i na prowincyę gdzie najsamprzód uwaga instytucyi zwróconą została na największe miasto po Warszawie, Łódź naszą, którą też Towarzystwo ogrodnicze obrało na miejsce pierwszej wystawy ogrodniczej prowincyonalnej.

Po wstępnej naradzie w łonie samego Towarzystwa odbytej, wydelegowało ono do Łodzi dwóch swoich członków pp. Edmunda Jankowskiego i Zygmunta Ostrowskiego, którzy wespół z miejscowymi członkami stowarzyszenia, jakich Łódź w liczbie siedmiu posiadała, w końcu kwietnia na teren przyszłej wystawy wybrali park miejski, „Kwelę." Ofiarowało go Towarzystwu ogrodniczemu na ten cel zupełnie bezinteresownie, dzierżawiące „Kwelę", Towarzystwo akcyjne Karola Scheiblera. Następnie odbyto pierwszą naradę wspólną na miejscu w lokalu Towarzystwa popierania przemysłu i handlu.

Tutaj zorganizowano przedewszystkiem komitet miejscowy, pomocniczy wystawy, do którego weszli z obywatelstwa miejskiego pp. Dr. Stanisław Bartkiewicz, Henryk Grohman, Bolesław Knichowiecki, Oskar Kindler i początkowo, zmarły później budowniczy miasta ś. p. Hipolit Majewski; z ogrodników-fachowców zaś pp. Diedrich Baar, Oswald Brenner, Juljusz Gernoth i Leon Kołaczkowski. Przewodnictwo komitetu objął p. Władysław Wizbek, sekretaryat zaś powierzono p. Władysławowi Wścieklicy. Dla zainteresowania wystawą szerszych kół przemysłowych Łodzi zaproszono jeszcze na protektorów takowej oprócz przedstawicieli władz: p. Gubernatora Piotrkowskiego rz. r. st. Millera, prezydenta m. Łodzi r. dw. Pieńkowskiego i policmajstra m. Łodzi, podpułkownika Daniłczuka—pp. Juljusza Borsta ze Zgierza, oraz Adolfa Gehliga, Ryszarda Geyera, Edwarda Herbsta, barona Juljusza Heinzla, Juljusza Kunitzera, Ludwika Meyera, Izraela K. Poznańskiego, Karola Scheiblera Markusa Silbersteina—wszystkich z Łodzi. Na drugiej z kolei odbytej naradzie Towarzystwa ogrodniczego opracowano program wystawy w Łodzi, wyraźnie określając jej przeznaczenie: „dla Łodzi i gub. Piotrkowskiej" Program ten, ogłoszony potem drukiem w dziennikach i oddzielnie wydany, obejmował w poszczególnych działach: 1) plany, 2) ogrodnictwo ozdobne, 3) warzywnictwo, 4) owocarstwo — i 5) technikę ogrodową, z których każdy znów na drobniejsze rozpadał się konkursy.

Dla wystawców zaś z po za terytoryum objętego zakresem wystawy dodano jeszcze jeden dział: „Po za konkursem", uczestniczący w którym nie mogli pretendować do nagród, aczkolwiek narówni z innymi byli sądzeni i oceniani.

Na urządzenie wystawy ogrodniczej zebranie ogólne członków Towarzystwa warszawskiego wyasygnowało i zaryzykowało summę rs. 5000, a uzyskawszy pozwolenie władz na wprowadzenie projektu swego w wykonanie, uchwaliło czterodniowe trwanie wystawy od 4 do 8 września włącznie, co później uległo zmianie o tyle, że przedłużono ją jeszcze dni 4 t. j. do 11 września włącznie.

Teraz losy turnieju ogrodniczego spoczęły głównie w rękach komitetu miejscowego, który rozwinął jaknajenergiczniejszą, i jaknajszerszą agitacyę, celem wciągnięcia do udziału w wystawie nietylko bogatych przemysłowców łódzkich, udział których przez sam charakter ich, jako protektorów, był już zapewniony, tudzież

ogrodników — fachowców, handlowo zawód swój wyzyskujących — ale także i głównie producentów wiejskich: ziemian, księży i włościan. Zabiegi te, niestety, dzięki dziwnym, a trudnym do usprawiedliwienia pobudkom nie wydały pożądanego rezultatu. Pomimo, że zaproszono osobiście wszystkich stowarzyszonych Tow. kred. ziemskiego i duchownych w gub. piotrkowskiej imiennemi odezwami, a na gospodarzy małorolnych starano się wpłynąć przez najbliżej nich postawione osoby — ani pierwsi ani drudzy i trzeci zupełnie prawie nie dopisali; wieś i jej ogrodnictwo świeciło na wystawie łódzkiej nieobecnością, czem też odjęło jej właściwy, w założeniu nadany charakter. Pierwsza wystawa ogrodnicza prowincyonalna minęła się więc całkiem z przeznaczeniem swojem i nie uczyniła mu wcale zadość. Jednogłośnie zgodziła się na to prasa, a pogląd słuszny taki podzieliło bezstronnie samo Towarzystwo ogrodnicze, pocieszając się tylko z doświadczenia wyniesionem przekonaniem, że każdy początek jest trudny, że przykład z góry t. j. ze sfer najzamożniejszych wyjść musi, że zatem bądź co bądź niepodobna odmówić wystawie łódzkiej pożytku i wpływu korzystnego na przyszłość ogrodnictwa krajowego oraz wyraz jej, następną podobną wystawę prowincyonalną. Jeżeli więc, że tak powiemy, wewnętrznie wystawa ogrodnicza w Łodzi była „dobrym przykładem", to zewnętrznie nie da się zaprzeczyć, że stanowiła ona dzieło bogate i okazałe przez swoje właśnie bogactwo.

W liczbie 19,225 osób, które za biletami płatnemi zwiedziły wystawę w czasie dziesięciodniowego jej istnienia, znalazł się niewątpliwie każdy dzisiejszy czytelnik „Łodzianina". Zresztą prasa perjodyczna, licznie reprezentowana na otwarciu wystawy, poświęciła opisom jej wszechstronnym dużo miejsca. Uwalnia nas to od drobiazgowej analizy i krytyki zawartości wystawy, a dla uniknięcia zarzutu, że przypominamy raz jeszcze łodzianom rzecz przebrzmiałą, każe stanąć na gruncie czysto kronikarskim i z kronikarską zwięzłością pozwala zaregestrować to, co było w „Kweli" najciekawszego do widzenia i najgodniejszego zaznaczenia.

Gdyby nie zbytnie oddalenie „Kweli" od środka miasta, trudno istotnie o miejscowość bardziej odpowiadającą celowi, do jakiego park ten użyto. Przedewszystkiem zalecał go starodrzew z wysmuklych: jodeł, grabów i buków złożony, a w malowniczych grupach na dość dużej i sporo wolnego miejsca pomiędzy niemi zawierającej przestrzeni, rozrzuconych, potem obfitość wody ze źródeł, zasilających najstarszą fabrykę scheiblerowską, a nadających nazwę parkowi, którego historyę i monografyę zajmująco podał p. Władysław Rowiński w okolicznościowym, wystawowym numerze „Dziennika Łódzkiego."

Nie dziw więc, że w takich warunkach przyrodzonych „Kweli" smak architektoniczny i estetyczny p. Władysława Luby, budowniczego wystawy, która według jego planu powstała; gust i kunszt ogrodników — fachowców; nakład możnych przeważnie wystawców lub zasobność starych firm ogrodniczych, a nakoniec zabiegliwość komitetu wystawy — stworzyły całość doskonale harmonijną a pierwszą i dotąd jedyną w swoim rodzaju, jaką w kraju oglądać było nam danem.

Toteż, gdyś przez wgustowne, wysokie maszty z flagami, zbrojne w festony z zieleni i monogram Towarzystwa ogrodniczego zdobne wejście główne wystawy wkraczał do jej wnętrza, strzeżonego przez dwie kasy — ogarniała cię mieszanina odurzających woni wszelakiego aromatu, a wzrok tonął w różnobarwności kiosków i pawilonów wystawowych, przeskakiwał z jednej grupy wzorzystych kobierców na inne, z jednego gaju rzadkich roślin szerokolistnych do drugiego; porównywał, czy piękniejsze były te, w cieplarniach troskliwie wypielęgnowane okazy flory od żywych rodzimych kwiatów: róż, stokrotek, konwalij przy domowem wychowanych ognisku, które dawały sobie na wystawie tak licznie r e n d e z - v o u s, jak im się w Łodzi w zwykłej porze nigdy prawie nie zdarza...

Gdyś wreszcie ochłonął z pierwszego wrażenia i... wzruszenia, rozróżniałeś po przez bramę, z tkanin metalowych p. Chrzanowskiego uwitą, owalny pawilon oszklony. To przytułek cieplarniany kwiatów doniczkowych p. Juljusza Gernotha, pomiędzy któremi na intruzów wyglądali p. Golicki ze swemi wyrobami powroźniczemi i p. Wężyk z Bełdowa z 6-ma drzewkami morwowemi z całej szkółki—tembardziej, że kolekcya roślin doniczkowych, a przeważnie koleusów p. L. Geyera, zajmująca najwięcej miejsca w tym pawilonie, walczyć mogła o lepsze z najwspanialszemi podobnemi doborami najzasobniejszych oranżeryj.

Taż sama firma zajęła całą przestrzeń wolnego miejsca przed rzeczonym pawilonem na wspaniałe klomby dywanowe i rabaty z kwiatów ciętych i liściastych. Ogólną z pośród nich zwracały uwagę dywan, naśladujący dwie nakrywające się serwety z arabeskowemi deseniami i koszem mchowym na nich ustawionym, — tarcza z ładnie wiązanym monogramem „L. G" i oryginalny w pomyśle klomb w postaci wysypanego kosza kwiatów.

Krocząc główną od wejścia ścieżyną parku, wstępowałeś do najbliższego po drodze na lewo pawilonu „Ogrodnika polskiego", gdzie obfita kolekcya nasion ogro-

dniczych oraz narzędzi i maszyn ulepszonych w ogrodnictwie używanych nie robiła bynajmniej ujmy wydawnictwom „Ogrodnika polskiego“ i samemu temu organowi, inroczniki którego wraz z dziełami pionierów postępowych naszego ogrodnictwa zajmowały cały stół środkowy w tym pawilonie i... umysł zwiedzającej go licznie publiczności.

Zanim z tego biało-zielonego, okrągłego namiotu przeszedłeś do następnego pawilonu prasy, rzucić musiałeś okiem na rozstawiony w słojach u podnóża smukłego grabu smar, chroniący od liszek, wyrobu p. Konrada Olchowicza z Warszawy, poczem mogłeś wkroczyć w progi 7-go mocarstwa, prasy, zupełnie spokojny, że nie narazisz się jego ambasadorom. Ci bowiem za dużo mieli na wystawie do czynienia, aby módz sobie odpoczywać pod buńczukiem tureckim i tkaniną w pasy niebieskie i żółte, w jakie pawilon prasy przyodziano; — byli oni tam przeważnie nieobecni. Kioskowi temu przypadł w udziale zaszczyt podpisania w jego ścianach protokułu uroczystego otwarcia wystawy ogrodniczej w Łodzi przez p. Gubernatora Piotrkowskiego — który aktu tego w sobotę d. 3 września o g. 12½ w południe dopełnił — oraz innych przedstawicieli władz, członków zarządu Towarzystwa ogrodniczego i komitetu miejscowego wystawy, biorących udział w uroczystości.

Murowany budynek, w zwykłej porze służący za przybytek Gambrynusowi, w czasie wystawy zamieniono na siedzibę jej władz; z telefonem, i pomieszczenie działu artystycznego ogrodnictwa lub gałęzi sztuki mu pokrewnych. W przedsionku, obwieszonym na ścianach planami parków i ogrodów pp. Kulaczkowskich, szkoły ogrodniczej, d-ra Karola Zawady w Częstochowie i p. Kuphaldta, środek zajmowała szafa dwustronna z tkaninami p. Chrzanowskiego; a stoły, wieńce i poduszki p. J. A. Hrdiny oraz jedyne na wystawie wyroby koszykarskie, odznaczające się wzorową czystością w wykończeniu p. Podsiadły z Warszawy.

Właściwa świątynia sztuki, do potrzeb ogrodnictwa stosowanej, zajmuje długą komnatę z policami i stołami przy ścianach i pośrodku. Tutaj, począwszy od pięknie modelowanej postaci ś. p. Cieleckiego, odtworzonej w gipsie w wielkości naturalnej przez miejscowego artystę-rzeźbiarza p. Ludomira Wąsowskiego, ze wzrastającem zadowoleniem przyglądasz się kwiatom sztucznym i zasuszonym różnych wystawców, pomiędzy którymi prym niezaprzeczony trzyma d-rowa Adela Bartkiewiczowa; wchłaniesz zapamiętale wonie wspaniałych równianek kwiatowych świeżych, ujętych w bukiety, poduszki, ramy i t. p. pp: Brennera, Gernotha i Geyera; zatrzymujesz się chwilę przy próbach jedwabnictwa amatorskiego p. Leona Kołaczkowskiego i tegoż róży jerychońskiej, badasz porozwieszane na ścianach pracowite plany ogrodów i parków pp. Chrzońskiego, Sandnera, Bardeta i plan samej wystawy budowniczego Luby; z uznaniem pochwalasz plany meljoracyj rolnych p. J. Łuszczewskiego z Łodzi; dopełniasz sobie wyobrażenia o całości wystawy z fotografij pp. Wilkoszewskiego i Czesława Luby — i zmęczony naprawdę temi oględzinami wychodzisz drugiem wyjściem, aby stanąć olśnionym przed pawilonem scheiblerowskim.

W nim bowiem w całej jaskrawości dopiero wychodzi na jaw, co może zdziałać pieniądz, oddany na usługi piękna artystycznego i hodowli ogrodniczej. Jasność barw różowej i błękitnej tkaniny, w którą spowito lekkie ścianki i formy pawilonu scheiblerowskiego idzie w parze z trzymanemi w tymsamym tonie ornamentacyami zewnętrznemi. Pomiędzy olbrzymiemi palmami kulistemi unoszą się jakby w powietrzu powiewne a świetlane boginie: Flora, Cerera, Pomona i Fortuna miękkim pędzlem p. Jana Łuby na ścianach cieplarni wskrzeszone. A tak strojna od frontu, nie powstydzi się ona oględzin od tyłu, którego ścianę zajęły wazony pełne „martwej natury“ ogrodniczej, także artystycznie odrobione.

Zawartość cała cieplarni scheiblerowskiej: zielona i wielce różnobarwna, na którą promienie światła leją się przez popruszony tylko choiną dach szklanny pawilonu — świadczy o rzetelnej, do szczytu posuniętej staranności w ogrodnictwie pani Anny Scheiblerowej i p. Edwarda Herbsta, co też niedarmo przyniosło im najwyższe na wystawie odznaczenia. Owe storczyki, których nam zwykłym śmiertelnikom zazdrościć tylko wolno nababom tego świata — w jakiejż mnogości i rozmaitości odmian znajdują się tutaj?!... A winogrona, a pieczarki, a ogórki i kartofle olbrzymy i... et skończmy lepiej, bo aż ślinka do ust idzie, a w czasie pisania—to pokusa conajmniej niepotrzebna!...

Chcąc zakończyć z arcytworami kunsztu ogrodniczego na wystawie magnackiego domu Scheiblerów obejrzeć jeszcze musimy jej kobierce, zaścielające cały prawie środkowy plac „Kweli“ w misternych figurach z najwyszukańszych i najdelikatniejszych kwiatów ułożonych; zajrzeć w oczy figlarnym faunom i karłom, które bez ceremonii przysiadły sobie w tych klombach tu i owdzie wśród delikatnej trawki a i wspomnieć koniecznie o bogatem przybraniu kwiatami zręcznej estrady dla orkiestry, z której dwie kapele naprzemian zabawiały spacerowiczów podczas wystawy.

Jeżeli cofniemy się jeszcze trochę ku przodowi parku dla odwiedzenia stylowego, szwajcarskiego drownianego kiosku barona Heinzla z Juljanowa — nie ujdą uwagi naszej dwa kompasy: marmurowy p. Dreckiego i kwiatowy, bardzo udatny, innego ogrodnika, które to czasomierze najlepiej zaświadczyłyby jak szybko schodził nam czas na wystawie.

W głębi parku, nawprost dywanów scheiblerowskich i pawilonu estradowego przy rozgałęzieniach głównej alei znaleźliśmy także piękny kląb cięty, ozdobiony olbrzymim koszem kwiatów, palmy i laury p. M. Silbersteina; dalej szkółki owocowe, klomby angielskie z drzew iglastych, okazy drzew laurowych, piramidalnych i kulistych C. Ulricha z Warszawy, szkółki drzew owocowych F. Bardeta i t. d. aż do pawilonu p. Walerego Kronenberga, gdzie zatrzymaliśmy się nieco dłużej. Otaczały go próby klombów z drzew iglastych i szkółki owocowe, a wewnątrz ściany skromnego lecz, gustownego kiosku zawieszone były planami parków i ogrodów, fotografiami, licznemi wreszcie dyplomami, podczas gdy na stołach leżały kolekcye liści z drzew ozdobnych i 300 gatunków róż ciętych.

Nieopodal p. Kronenberga ulokowała się znana także warszawska firma „braci Hoser“, wystawiwszy przed kioskiem własnym kolekcye roślin skalnych pelargonij-kann, a zasadziwszy tu również klomby angielskie z drzew iglastych i szkółkę owocową. W pawilonie swoim pomieścili „bracia Hoser“ dobór owoców i roślin cieplarnianych, palmy i sagowce.

Z kolei przychodzi nam wspomnieć w tem miejscu o jednem z dziwów wystawy, wieży laurowej à la Eiffel p. I. K. Poznańskiego. Nie jestto winą wystawcy, że budowniczowie wieży w wykonaniu zatarli i zepsuli oryginalność i prostotę samego pomysłu, na czem wieża p. Poznańskiego dużo straciła, w każdym jednak razie, jako figlik ogrodniczy, kręte wysokopienne schodki wieży zwabiały wielu ciekawych widoku wystawy z platformy 4-go piętra. Niezbyt udaną wieżę, której wartość obniżyły jeszcze laurusy sprowadzone prosto z Wrocławia — zrehabilitował zupełnie p. Poznański nader misternym kobiercem kwiatowym, wyobrażającym głowę Minerwy i istnym gajem wspaniałych ogromem palm i innych roślin podzwrotnikowych, szerokolistnych, jakich u kogo innego na wystawie nie widzieliśmy...

Zdążającym do drugiego bocznego wejścia wystawy od strony „Faffendorfu“ musiał się jeszcze rzucić w oczy zręczny teatrzyk drewniany z prowizoryczną widownią... pod gołem niebem. Zkąd jednak, gdy deszcz figlarz wygnał pewnego wieczora publiczność, żądną śpiewu p. Zimajerowej i p. Rapackiego syna, p. Janowski dalszych przedstawień zaniechał.

Naprzeciw teatrzyku rozłożyły się jeszcze niektóre przedmioty techniki ogrodowej, a z pośród nich wyróżniano niezmiernie lekką, a trwałą altankę żelazną, młodego przemysłowca p. Żukowskiego.

Pozostają nam do przypomnienia czytelnikowi dwa zupełnie jednakowe pawilony, naprzeciw siebie, na krańcach poprzecznej alei wystawy ustawione. W pierwszym na lewo od wejścia, ozdobionym herbem gub. Piotrkowskiej, wyobrażającym trzy „czółenka“ obok działu owocarskiego znalazły pomieszczenie różne drobniejsze okazy techniki ogrodowej; w drugim przeciwległym ułożono we mchu same warzywa.

Niepodobna nam wyliczyć wszystkich tych kolekcyj owoców i warzyw, jakie się znalazły w tych dwóch długich i pakownych pawilonach. Choć nie zajęły one połowy ich miejsca — nam przedłużyłyby nadmiernie relacyę. Jeżeli więc nadmienimy o wystawcach w dziale owocarstwa pp. d-rze Bartkiewiczu, d-rze Zawadzie (szkoła ogrodnicza w Częstochowie) Wężyku z Bełdowa, Kazimierzu Łuszczewskim z Nowomińska, Geyerze, Ulrichu, Jankowskim, hr. Juljanie Ostrowskim z Ujazdu (wszyscy mniejsze lub większe kolekcye owoców), fabryce przetworów owocowych p. Perkowskiego w Kornelinie pod Radomiem (wyroby), fabrykach owocowych pp. Kostro i Sellina wreszcie o pp: Kindlerze i Meyerze, jako jedynych na wystawie hodowców ananasów — uczynimy zadość obowiązkowi sumienia. Nie będziemy zaś mieli sobie nic do wyrzucenia, gdy w dodatku wyróżnimy poważny dobór próbek drzew owocowych i krzewów pastora Zimmera z Pabianic, w tym samym umieszczonych pawilonie.

Pawilon warzywny zawierał także dużo i pięknych okazów, które doń do samego końca wystawy ciągle napływały. Zapamiętaliśmy lepiej wielorakie tykwy i banie p. Geyera, jego pomidory w czterdziestu odmianach, nakoniec kartofle pp. d-ra Bartkiewicza, Wasilewskiego i Hosera.

Po za pawilonem warzywnym czekała nas miła niespodzianka: dobra Rąbień p. Stanisława Gałeckiego wystawiły tutaj pod własną strzechą próby różnorakie torfów tamtejszych i ich przetworów, począwszy od nawozu naturalnego, bezwonnego, a skończywszy na wojłoku roślinnym do wyrobu przędzy i tkanin z niej używanym. Pawilon Rąbienia roił się stale od ciekawych.

Ostatni pawilon z 20-tu ogółem budynków, wliczając dwie werendy restauracyjne i jedną cukierniczą, postawionych w „Kweli“ prowizorycznie dla wystawy ogrodniczej, acz ukryty po za innemi i na uboczu stojący, liczną cieszył się frekwencyą gości wystawowych. Na nim też skończymy nasz kalendarzowy przegląd, ażeby stwierdzić prawdziwą taniość przy praktyczności i trwałości mebli ogrodowych, zwierzynieckich oraz trafność pomysłu, przeszczepienia na nasz grunt, fabrykacyi lamp i ampl ogrodowych z t. zw. „Ferro battuto“, naśladujących dawne wzory weneckie i gotyckie. Obadwa te rodzaje ozdób ogrodniczych wystawił przedstawiciel odnośnych fabryk p. Gąsiorowski, który też otrzymał na nie dużo zamówień, pozbywszy wszystkie przywiezione.

W naszym pobieżnym szkicu pierwszej wystawy ogrodniczej w Łodzi pominęliśmy bezsprzecznie wielu wystawców może i godnych przekazania ich nazwisk historyi. Nie rządziliśmy się jednak w tym względzie złośliwemi pobudkami „Satyra“, który pomimo, że dostał medal, z humorystycznej strony odtworzył naszą wystawę w dowcipnej „Musze“. Nie chcielibyśmy bowiem, jak onswemu twórcy, rzeźbiarzowi p. Wąsowskiemu, przyczynić tyle kłopotu za podobne przestępstwo wydawcy „Łodzianina.“ Nie pisaliśmy katalogu wystawy i — to jedno uwalnia nas od wszelkiej odpowiedzialności i wszelkich pretensyj...

Pozostaje więc nam tylko przebiedz szybko główniejsze i wybitniejsze momenty wystawy i wypowiedzieć o niej ostatnie nasze słowo. Jakkolwiek sądzenie nadesłanych okazów przez powołane a d h o c komisye, ze specjalistów w każdym dziale złożone, ukończyło się przed otwarciem wystawy, a listę nagrodzonych dzienniki natychmiast głosiły — rozdanie odznaczeń dyplomów i podziękowań odbyło się dopiero we czwartek, d. 8 września o godzinie $5^1/_2$ po poł. na scenie teatrzyku wystawowego a uroczystego wręczenia takowych dopełnił szanowny wiceprezes warszawskiego Towarzystwa ogrodniczego, dziekan dr. Karol Jurkiewicz, w otoczeniu członków zarządu instytucyi i komitetu miejscowego, po wygłoszeniu do zgromadzonych odpowiedniej przemowy. Mówca podniósł w niej szczególne zasługi około urządzenia wystawy położone przez rodzinę Scheiblerów, p. prezydenta miasta i prezesa komitetu wystawy, czynnego a energicznego jej promotora, p. Władysława Wizboka. Zasługom tym z całem uznaniem wyraz tu dajemy.

Po otrzymaniu przez wyróżnionych i nagrodzonych, co komu w udziale sprawiedliwie przypadło, wspólną biesiadą uświetnił komitet wystawy z jej protektorami i członkami Towarzystwa ogrodniczego pamięć uroczystego dnia rozdania nagród.

W piątek d. 9 września odbyła się w „Kweli“ ożywiona zabawa dziecinna, w której uczestniczyło ochoczo około 300 „milusińskich“ płci obojej. Kulminacyjnym zaś dniem wystawy okazała się, jak to zresztą można było przewidywać, ostatnia niedziela d. 11 września, która sprowadziła do „Kweli“ około 6000 osób.

Znaczne zainteresowanie się pierwszą wystawą ogrodniczą, prowincyonalną, które znalazło nawet oddźwięk w sferach obywatelstwa i duchowieństwa wiejskiego obojętnych na udział w turnieju płodów: Flory, Pomony i Cerery z jednej prowincyi; pokrycie się zupełne kosztów urządzenia wystawy, o czem pod koniec jej jeszcze powątpiewano, i ta ujawniona energia w przeprowadzeniu projektu ze strony organizatorów wystawy łódzkiej, jaką tu z przyjemnością stwierdzamy—oto względy, dopuszczające urządzanie dalszych wystaw, oby tylko z lepszym rezultatem dla wniosków praktycznych o danej gałęzi gospodarstwa w poszczególnych kraju zakątkach.

Z. J. N.

Łódź we wrześniu 1892 r.

Z ROKU NA ROK.

Wstęp: Z ruchu: ekonomicznego, korporacyjnego, artystycznego i umysłowego.— Sprawy i fakty miejskie i miejscowe. — Szkolnictwo.

Łódź wzrasta, rozwija się, rozszerza. Trzy to czynniki, stanowiące o wzmożonym w niej ruchu prawie w każdej dziedzinie życia, a w ekonomicznej, jako właściwie charakteryzującej miasto nasze, w szczególności. Nie łatwo więc zapamiętać całego szeregu różnorodnych spraw i faktów, jakie się na to życie wszechstronnie składają, a cóż dopiero sprawy i fakty takie podzielić, do poszczególnych działów, na jakie rozpadają się, zakwalifikować i nakoniec sprawiedliwie ocenić?!...

Nie mówimy tego dla podniesienia siebie w oczach czytelników, lub pochełpienia się, jak trudnej dokonaliśmy rzeczy; ale pragniemy sobie uprosić jedynie ich względność. Pozwoli nam ona bowiem wytrwać na raz zajętem stanowisku i mieć nadzieję, że za rok, da Bóg, spotkamy się w „Łodzianinie“ znowu, tym razem już jako dobrzy znajomi...

Zresztą, pierwsze bywa zawsze „przepustne“; gdybyśmy więc w czemkolwiek poniżej skrewili, gdyby nam nie dopisała pamięć, a omyliła nas opinia — niechaj to będzie darowane, czytelnicy, niżej podpisanemu, a niech posłuży wam nie do ostrej wymówki lub złośliwej obmowy, ale wywoła życzliwą uwagę, która i z wdzięcznością przyjętą będzie i w miarę możności później jaknajchętniej uwzględnioną.

Tyle wstępu do tegorocznej kroniki „Łodzianina“, którą zatytułowaliśmy: „Z roku na rok“, aby uwydatnić, że czas, jaki nią obejmujemy, dotyczy drugiej połowy r. 1891 i pierwszej bieżącego.

. . . . . .

Przemysł łódzki, zajmujący dziś pierwsze miejsce w kraju, a zmuszający do liczenia się z nim inne okręgi przemysłowe Państwa, identyczne co do rodzaju produkcyi, rozpada się głównie na 2 wielkie gałęzie: bawełnianą i wełnianą.

Pierwsza jest znacznie potężniejsza od drugiej, bo znalazła dla siebie podatniejsze i łatwiejsze warunki rozwoju, który stworzył znów olbrzymie kapitały, na jakich przemysł bawełniany oparł się solidnie i trwale. Dziesiątki tysięcy rąk już trzyma od siebie w zależności przemysł bawełniany Łodzi, a przybywają mu coraz nowe filary w postaci mnożących się z rokiem każdym Towarzystw akcyjnych.

Nie brakuje ich także w przemyśle wełnianym naszym. O ileż jednak słabsze są jego ramiona, a skąpsze owoce materyalne?! Co

jest przyczyną tego i co w ogóle powoduje taki status quo przemysłu łódzkiego, a nie inny — nie jest miejscem do rozpatrzenia kronika kalendarzowa — ale studyum ekonomiczne. Ostatnie roztrząsa, pierwsza konstatuje fakty. Dla tego, zaznaczywszy tak ogólnikowo obecne położenie i stan przemysłu łódzkiego, przejdziemy bezpośrednio do jego historyi w okresie sprawozdawczym.

Każdy rok ekonomiczny Lodzi ma dwa główne swoje sezony: letni w miesiącach zimowych, a zimowy w letnich. To znaczy, że całoroczna wytwórczość i zbyt miasta skupia się i wytęża w pewnych ustalonych miesiącach, w których zimą przygotowuje się i sprzedaje wyroby na lato przeznaczone, a latem znów — na zimę.

Pragnąc uczynić kronikę naszą ścisłą i ciągłą kontrolerką doby minionej, musimy w tym roku uwzględnić w niej trzy takie sezony, a mianowicie: zimowy r. 1891, oraz letni i zimowy r. 1892.

Przejrzymy je kolejno w każdej gałęzi przemysłu: tak bawełnianej, jak wełnianej. Nasamprzód jednak przypomnieć musimy, że rok 1891 odziedziczył po swoim poprzedniku brak wszelkiej nadziei zbytu zwykłej ilości wyrobów fabryk tutejszych, co spowodowało ograniczenie wytwórczości i w bezpośredniem następstwie tego, zmniejszenie liczby godzin pracy oraz robotników. Stan taki trwał do początku lutego. Z chwilą rozpoczęcia sezonu letniego r. 1891 dał się uczuć zupełny brak nabywców przy ogólnem pogorszeniu się warunków sprzedaży — słowem dalszy ciąg zwykłego zastoju z jego wszystkiemi doraźnemi konsekwencyami. Wiosna i lato nie przyniosły również nic pomyślniejszego. Zawiodły rachuby na jarmark w Jarmolińcach, którego przebieg był bardzo niekorzystnym dla towarów łódzkich, a do ostatecznego przygnębienia naszych sfer przemysłowych, przyczyniły się liczne bankructwa w Cesarstwie. Słaby bieg interesów trwał dalej aż do jarmarku w Niższym Nowogrodzie: obstalunków na towary wcale nie było, zdawało się, że na zimę przynajmniej połowę warsztatów tkackich trzeba będzie zatrzymać. Niepomyślne wiadomości o stanie urodzajów w Cesarstwie, mnóstwo niewypłacalności w rozmaitych miejscowościach odebrały najśmielszym przemysłowcom nawet otuchę i każdy z nich starał się ograniczyć produkcye do minimum, aby przynajmniej na zimę nie mieć na składzie wielkiej ilości towarów.

Wbrew jednak wszelkim oczekiwaniom, w końcu sierpnia zaczęły napływać obstalunki, przez cały miesiąc wrzesień gościła w Lodzi masa kupców, a nawet w październiku wielu jeszcze po raz drugi przyjechało dla dokonania zakupów na sezon zimowy. Wprawdzie do gubernij, położonych nad Wołgą i w centrum Cesarstwa, w których nieurodzaj dał się uczuć najwięcej i do których przewóz zbyt drogo kosztuje, towary nie odchodziły prawie wcale. Za to jednak gubernie, w których urodzaj był dobry lub chociaż średni, nadsyłały żądania na znaczne ilości towarów. Prym pod tym względem trzymały: Bessarabia, gubernie nadbałtyckie i północno-zachodnie. Tak nagle ujawnione znaczne zapotrzebowanie przetrwało jarmark niższo-nowogrodzki i pozostało już do końca roku prawie, przynosząc jednocześnie w tranzakcyach, drogą zwykłą zawieranych pewną zwyżkę cen niektórych rodzajów wyrobów. Ta ostatnia przy cenach wyciągniętych we wrześniu do ostateczności następowała tem trudniej — im bardziej kredyt uważany był za chwiejny czynnik tranzakcyjny i im częściej weksle zastępować zaczęły gotówkę. Żądania tej ostatniej wyszły od fabrykantów, kilkakrotnie na odbiorcach zawiedzionych. Sprzedaże za zaliczeniem, a z zapłatami w terminach późniejszych były wprawdzie dopełniane, lecz tylko przez firmy pierwszorzędne i to względem kupców, dających wskutek długoletnich stosunków istotną rękojmię.

Była też w sezonie zimowym r. 1891 chwila wyczerpania się i braku towaru gotowego, co wywołało powtórną zwyżkę cen wobec konieczności sprzedawania niektórych wyrobów prosto z maszyn — aż do połowy listopada.

Dalszy przebieg tak pomyślnych interesów przerwała niebawem niepogoda i słoty, zamiast mrozów i śniegów w Cesarstwie, a co zatem idzie utrudnienie komunikacyj w głębszych jego prowincyach.

Łódzki przemysł bawełniany — górował materyalnemi wynikami w sezonie zimowym r. 1891 po nad wszystkiemi rodzajami wytwórczości miejscowej. Wyszedł on obronną ręką z niebezpiecznych wirów handlowych ówczesnych, dzięki wyczerpaniu się na rynkach ruskich dawnych zapasów wyrobów tanich, na które z powodu nieurodzaju prawie ogólnego w państwie, znaczny, ale też i jedyny okazał się popyt. Godzi się jeszcze zaznaczyć, że gwałtowne zapotrzebowanie końca r. 1891 dotyczyło nie jednych i tych samych rodzajów i gatunków wyrobów bawełnianych we wszystkich produkujących je fabrykach, ale po większej części poszczególnych gatunków w każdej z fabryk danych oddzielnie. Głównym pokupem cieszyły się „bojki“, t. j. barchany drukowane. Odtąd też datuje znaną w naszych sferach przemysłowych gorączka „bojkowa“, dotąd trwająca. Inne wyroby bawełniane, jak np. „lama“, t. j. barchan tkany w różne kolory, także chętnych znajdowały nabywców. Z wyrobów bawełnianych białych: kreasy, szyrtyngi, madapolamy, jako niepodlegające modzie, a raczej jej kapryśnym zmianom i wyrabiane tylko przez kilka fabryk, także zbyt wielki sobie zapewniły. Mimo zaznaczonego nadspodziewanie pomyślnego zwrotu w dziale fabrykacyi bawełnianym, fabrykanci nasi nauczeni doświadczeniem, nie gorączkowali się bynajmniej i nie łudzili chwilowo pomyślną sytuacyą, tak ograniczając fabrykacyę swoją, aby ona w żadnym razie nie przeniosła wysokości zapotrzebowań.

O wiele słabiej, niż dla przemysłu bawełnianego wypadł sezon zimowy 1891 r. dla wełnianego. Niemniej jednak ujawnił on także już pewne polepszenie w jego interesach w porównaniu z tem, jak one stały na początku r. 1891.

Przyczyny niezbyt pomyślnego przebiegu sezonu zimowego roku 1891 w fabrykacyi wełnianej są te same, które tamowały początkowo ruch w tranzakcyach wyrobami bawełnianemi, lecz dzięki innym sprzyjającym okolicznościom nie zdołały wywołać w nich zastoju. Dadzą się przyczyny te zredukować do dwóch głównych: nieurodzaju w Cesarstwie i współzawodnictwa fabryk moskiewskich. Głównymi odbiorcami towaru wełnianego zimowego były w r. 1991 gubernie południowe Cesarstwa i w mniejszym stopniu Petersburg. Moskwa zaś i gubernie nadwołżańskie nie dostarczyły wyrobom łódzkim wcale prawie nabywców. Najlepiej odchodziły tanie chustki wełniane, których zbyt trwał do końca listopada, podczas gdy zwykle kończy się już w październiku. Toż samo da się powiedzieć o kortach i tańszych gatunkach. Natomiast kamgarny oraz droższe materyały konfekcyjne miały popyt bardzo słaby. Cokolwiek lepszym zbytem cieszyły się także

lekkie materyały wełniane na suknie, tybety, atłasy wełniane i materyały deseniowe, ale tylko w najtańszych gatunkach. Wpływ weksli za sezon zimowy r. 1891 był dość zadawalniający. Najlepszą stosunkowo wypłacalnością odznaczyły się: gubernie wewnętrzne (więcej na północ i wschód Rossyi położone), Kaukaz oraz kraj północno-zachodni. Najmniejszą — gubernie południowo-zachodnie, chersońska, stawropolska, czernichowska oraz kazańska. Moskwa okazała się w wypłatach mierną, Petersburg dobrym.

Ażeby zakończyć z drugą połową r. 1891 pozostaje nam jeszcze powiedzieć o przebiegu jarmarku w Niższym-Nowogrodzie, który stanowił, jak to już wyżej nadmieniliśmy, chwilę przełomową w ówczesnych interesach przemysłu łódzkiego.

Obroty towarami tkackiemi i suknami zdeklarowały się już w tym roku o 30% mniejsze niż na jarmarku w r. 1890, obroty zaś specyalnie towarami wełnianemi o 20%. Ceny płacono niższe od cen roku poprzedniego. Barchan, główny wyrób dostarczany na jarmark przez wielkie zakłady przemysłowe, w ogromnych ilościach go produkujące, jak Towarzystwo akcyjne Karola Scheiblera, Towarzystwo akcyjne „Zawiercie“, firma pabianicka „Krusche i Ender“ i t. d., które za pośrednictwem pierwszorzędnych kupców moskiewskich i pod ich firmą miały na jarmarku silnie reprezentowany ten rodzaj, najbardziej pokupny, swojej produkcyi—sprzedano o 5% niżej ceny właściwej, normalnej, t. j. ze stratą. Największa ilość tranzakcyj przypadła na południowe prowincye Cesarstwa i Syberyę, reszta, t. j. 1/3 na okolice nad Wołgą i inne Rosyi europejskiej. Obniżka cen jarmarcznych, towarów bawełnianych osobliwie, tłumaczy się znacznem nagromadzeniem zapasów, przywiezionych na jarmark przez żydów z Moskwy wysiedlanych, którzy wyprzedawali teraz w jakibądź sposób, choćby po cenie najniższej dla kupców rzeczywistych niemożliwy. Wypłaty za wyroby bawełniane następowały tępo i opieszale, zwłaszcza z miejscowości, gdzie przewidywany był głód. Mimo wszystkie te jednak niesprzyjające okoliczności, ilościowo zbyt wyrobów bawełnianych wynagrodził fabrykantom łódzkim straty z różnych innych warunków poniesione i w ostatecznym rezultacie sezon zimowy r. 1891 wypadł dla nich, jakeśmy to wyżej widzieli, dodatnio.

Jakkolwiek bilanse łódzkich zakładów przemysłowych wyrównały się w końcu r. 1891, rezultaty którego porównywano z wynikami pieniężnemi r. 1888, jednego z lepszych, to przecież spodziewano się znacznie gorszego i słabszego sezonu letniego r. 1892, któremu nie rokowano nawet 75% wytwórczości w porównaniu z poprzednim zimowym, przy najpomyślniejszych choćby warunkach. Istotnie, przemysł wełniany łódzki w twardej jesieni przechodził ciężkie chwile. Komiwojażerowie rozesłani po całem Cesarstwie, otrzymywali zamówienia początkowo dwa razy mniejsze niż w tym samym czasie roku 1890, co głównie pochodziło ztąd, że, nabywcy, posiadający kredyt i zaufanie, wstrzymywali się z obstalunkami, zanim o rezultatach handlowych pierwszych miesięcy r. b. pewnego czegoś nie powzięli; odbiorcom zaś średniej miary, dotychczasowym, fabrykanci wprost odmawiali kredytu. Głód w guberniach środkowych Cesarstwa, oraz położonych nad Wołgą i Kamą nie małą dla obrotów handlowych rozpoczętego sezonu wełnianego stanowił zaporę. Innego rodzaju acz niemniej poważną zaporą było dla nich ciężkie położenie naszego rynku pieniężnego, oraz nizki ciągle kurs waluty ruskiej. Z powodu takiego bowiem stanu tej ostatniej — ceny materyałów surowych podnosiły się stale, przez co fabrykanci, wyrób swój obliczający w produkcyi podług dawniejszej rzeczywistej ich ceny, dużo tracili na kursie.

Pod koniec roku widoki przemysłowców łódzkich poprawiły się wprawdzie, ale tylko pozornie, bo styczeń r. b. wypadł dość słabo. Kupców z Cesarstwa przybywało mało. Wskutek głodu w guberniach dotkniętych nieurodzajem, r. 1891 popyt i na towary bawełniane okazał się stosunkowo słabszym o 50% niż w tymże czasie r. z. Wypłaty jednak z tych miejscowości z nielicznemi wyjątkami wpływały nadspodziewanie regularnie. Jedynie południe zdradzało już wówczas pewne ożywienie w handlu; słaby nastrój ujawniał się tylko w miastach portowych, np. w Odessie, gdzie dzięki zakazowi wywozu zbóż— nastąpiła bezczynność, a z nią nieunikniony brak pieniędzy. Kaukaz, jak przedtem, robił zakupy bardzo raźno, a popyt z tamtych prowincyj na towary łódzkie, najbardziej był wówczas ożywiony. Głównemi artykułami handlowemi naszego przemysłu były w styczniu towary tanie i lichsze, a mianowicie: bukskiny, meltony, tanie sukna, takież kamgarny i t. p. Pomimo takiego dość dwuznacznego położenia na początku sezonu letniego r. b., wobec ciężkiego roku w całem państwie, w ogóle ostatecznie zakończył się sezon ten pomyślnlej nawet niż oczekiwano. Mniejsze zapotrzebowanie towarów do miejscowości wzmiankowanych pokryło z nadwyżką w dwójnasób większe zapotrzebowanie towarów na południe i Kaukaz. Niemniej przecież jeżeli obrót w stosunku ilościowym dorównał zeszłorocznemu, to jakościowo cyfry obrotu tego różnią się i to znacznie. Towary poszczególnie i na ogół sprzedawano taniej, niż w roku ubiegłym, a to z powodu pojawienia się i powstania w ostatnim roku mnóstwa handlarzy-fabrykantów, przeważnie z Moskwy przybyłych, którzy nie mając własnych fabryk, skupują towary podlejszego gatunku od tkaczów-rękodzielników (Kleinweber) i dzięki unikaniu w ten sposób wydatków administracyjnych i innych nieodłącznych od każdej fabykacyi, na większą prowadzonej skalę, są w możności zalewać rynki towarem tanim. Naturalnie nie dorównywa on gatunkiem o wiele towarom fabryk renomowanych; wskutek wyrabiania jednak towarów tanich na wzór tych ostatnich, istotnie fabrycznych — znajdują one chętnych nabywców.

Wypłaty w lutym i marcu wpływały nadzwyczaj regularnie i punktualnie; bankructw prawie, że nie było, co się zaś tyczy rachunków, to te w guberniach południowych środkowych Cesarstwa załatwione były dość powolnie. Przewóz ładunków zbożowych do miejscowości głodem dotkniętych, spowodował nadspodziewanie długą zwłokę i przetrzymanie towarów w drodze. Wysłane z Łodzi transporty w styczniu, zaledwie w końcu marca dochodziły do miejsca przeznaczenia. Chociaż fabrykanci nasi nie byli winni tym opóźnieniom, większość kupców niezadowolnionych z otrzymania tak późno towarów, przeznaczonych na sprzedaż przed świętami Wielkiejnocy odmawiała wręcz odbioru i przyjęcia takowych, a jeśli nawet i przyjmowała, to nie inaczej jak z rabatem lub ustępstwem pewnem od ceny właściwej. Handlujący towarami ordynaryjnemi (chłopskiemi) sprzedawali, a więc i zakupywali mało, ponieważ wskutek nieurodzaju kontyngens odbiorców ich zmniejszył się. Reasumując w ogóle uwagi co do sezonu letniego niepodobna nie zaznaczyć tego objawu, że panował w nim popyt na towary wełniane.

To też sezon ten w przemyśle wełnianym był najlepszym ze wszystkich poprzednich, nawet mocnych sezonów ubiegłych lat pięciu (za wyłączeniem sezonu letniego r. 1888), które przewyższył tak popytem, jak silnem i stałem zwyżkowem żądaniem oraz solidnem i supytem, jak silnem i stałem zwyżkowem żądaniem oraz solidnem i supytem, jak silnem i stałem zwyżkowem żądaniem oraz solidnem i sumiennem wywiązaniem się kupców z zobowiązań. Produkcya wełniana nie zdobyła sobie w kończącym się roku prawie żadnych nowych rynków zbytu. Południe Rosyi objawia tylko pewną progressywnie rosnącą chęć do artykułów łódzkich, a ztąd w tamtych stronach jedynie nowych rynków, po większej części jednak nieznacznych, przybywa coraz więcej. Wszystkie inne prowincye odbiorcze Łodzi w dziale wełnianym trzymają się na niezmienionym prawie poziomie. Kaukaz, o ile można zauważyć, zaczyna korzystać ze źródeł moskiewskich i redukuje zapotrzebowania swoje w Łodzi. Finlandya nie cieszy się tutaj zbytniem zaufaniem z powodu tylko trudnej do zrozumienia niepunktualności wypłat. Łódź więc stara się zupełnie z biegiem czasu od tak niewdzięcznego kuntmana uwolnić. Kurlandya, Liflandya i Estlandya manifestują poprawę i budzą się z kilkoletniego letargu.

Ostatni sezon łódzki, o jakim mówić mamy, sezon zimowy r. b. w fabrykacyi bawełnianej zapowiedział się od razu pomyślnie. Ceny tylko spadły początkowo o 10% na niektórych wyrobach, przyczyny czego szukać należy w rosnącem nieustannie współzawodnictwie naszego przemysłu bawełnianego z takąż wytwórczością innych okręgów. Jak zwykle dobry początek tranzakcyom sezonu zimowego dały towarzystwa akcyjne: Karola Scheiblera, I. K. Poznańskiego i „Zawiercie". Zanim zaś nastąpił gremialny i tłumny zjazd kupców z całej prawie Rossyi do naszego miasta — całą uwagę kilku największych fabryk miejscowych, a wielu średnich i mniejszych pochłonął w czerwcu jarmark w Jarmolińcach, rozpoczynający się urzędownie 29 t. m.

Od lat 10-u jarmark ten zaczął się chylić stopniowo do upadku, z którego r. b. podniósł go dopiero. Łódź w jarmarku jarmolinieckim bierze udział w trojaki sposób: bądź przez znane swoje firmy bezpośrednio, bądź za pośrednictwem kupiectwa tamtejszego, a głównie z Berdyczowa, Kamieńca Podolskiego i Żytomierza, bądź też nakoniec za pośrednictwem drobnych handlarzy-agentów raczej, nie kupców. Pierwszy rodzaj udziału przemysłu łódzkiego w jarmarku jarmolinieckim, zaniechany zupełnie prawie skutkiem współzawodnictwa drugiego, a mianowicie reprezentacyi kupiectwa lokalnego na jego własny rachunek, teraz dzięki rozchwianiu się zmowy długoletniej kupców podolskich i wołyńskich przeciw naszym fabrykantom, jako bezpośrednim uczestnikom operacyj jarmarcznych do dawnego powrócił znaczenia i liczniejszych na tegorocznym jarmarku znalazł z nich przedstawicieli. Określić jakość wyrobów wysyłanych lub zakupywanych z Łodzi do Jarmoliniec trudno. Bawełnianych tanich odchodzi tylko więcej, niż wełnianych, choć z tego ostatniego działu chustki łódzkie i pabianickie szczególnym cieszą się pokupem i wzięciem u ludności wiejskiej podolskiej i wołyńskiej. Zresztą w ogóle wysyłają się do Jarmoliniec przeważnie towary tanie i lichsze.

Tegoroczny jarmark jarmoliniecki pod względem tranzakcyj towarami łódzkiemi wypadł nader pomyślnie, a rozpoczął się o 10 dni przed terminem urzędowym, t. j. już d. 19 czerwca. Dowóz wszystkich w ogóle, łódzkich zaś towarów w szczególności, był nader obfity. Przybliżona suma tranzakcyj dokonanych temi ostatniemi, doszła do

1½ miliona rs. Na jarmarku reprezentowanych było do stu firm łódzkich ze wszystkich poszczególnych działów produkcyi. Ceny trzymały się na poziomie zadawalniającym, acz niższym od zeszłorocznego, co jednak nie odbiło się na tranzakcyach niekorzystnie, bo wszystkie dokonano za gotówkę. Najpomyślniej wypadł jarmark dla wyrobów bawełnianych, zarówno białych jak i farbowanych. Najwięcej sprzedano bojek i szyrtingów, zbyt lamy natomiast fabrykacyi łódzkiej, wobec znacznej konkurencyi moskiewskiej, mniej wypadł pomyślnie. Słabszym zbytem cieszyły się wyroby wełniane, z których szewioty doznały zupełnego niepowodzenia. Nieco lepiej poszła sprzedaż kamgarnów i kortów, a doskonale w całem tego słowa znaczeniu wypadł zbyt chustek, które po stosunkowo dobrych cenach całkowicie prawie wyprzedane zostały. Ceny wyrobów wełnianych, biorąc naogół, pozostawiały dużo do życzenia tak, że niektóre firmy nawet zamiast zarobku, osiągnęły jeszcze straty. Przebieg jarmarku w Jarmolińcach w pierwszych dniach po otwarciu odznaczał się ospałością, która dopiero w połowie jego ustąpiła miejsca niezwyklemu ożywieniu. Na jarmark tegoroczny przybyli wyłącznie niemal kupcy z miast prowincyj południowo-zachodnich, jak: Kijów, Kamieniec Podolski, Odessa, Ostróg i t. d.

Pomyślnie zapoczątkowany przez jarmark jarmoliniecki sezon zimowy w dziale wełnianym wypłatał przemysłowcom naszym niespodziewanego, choć przyjemnego figla. W czerwcu zapowiadał się on słabo. Zamówień w dodatku tymczasowych napływało niewiele, a ceny utrzymały się stale na poziomie o 5% niższym od zeszłorocznych. Aliści już na początku lipca zaczął się ruch, spodziewany wprawdzie w porze międzysezonowej, ale uważany już dla tego sezonu później za stracony, ruch tak żywy i wielki, że niebawem przeszedł w formalną gorączkę przemysłowo-handlową.

Rozpatrzmy poszczególne jego momenty. Jak wiadomo epidemia, która groźnie wybuchła w Cesarstwie z wiosną r. b., zachwiała chwilowo tegoroczną egzystencyę tyle ważnego dla Łodzi jarmarku w Niższym-Nowogrodzie. Szybkie jednak opanowanie cholery w tem mieście przez władze tamtejsze, które ogromną w tym kierunku ujawniły energię, rozumne zarządzenia, ochronne środki zaradcze, starannie przedsiewzięte, pozwoliły na odbycie się jarmarku w Niższym-Nowogrodzie, który też w terminie właściwym otwarto. Mimo to fabrykanci ruscy, a po części i nasi, zwlekali dość długo z dostawami na jarmark, na które nie czekając niecierpliwi kupcy głównie z gub. południowych i południowo-zachodnich rozpoczęli formalną pielgrzymkę do Łodzi, jako miejscowości i wolnej od epidemii i rozporządzającej zawsze zasobem znacznym towaru. Główną zaś pobudką, która kierowała niebywałym pośpiechem nabywców, były znakomite urodzaje tegoroczne w całem Cesarstwie, które naturalnie zdwoiły popyt na towary. Rezultat ogólny więc ubiegłego sezonu zimowego w przemyśle wełnianym okazał się lepszym od wyników sezonów w ciągu ostatnich lat 10—12!

Z wielkich centrów życiowych handlowych Cesarstwa: Moskwa dała wyniki średnie, zapotrzebowując głównie konfekcye damskie i kamgarny; Petersburg, który początkowo był za bardzo słaby uważany, w czasie sezonu i pod koniec jego znacznie się poprawił, z czego da się wyciągnąć logiczny wniosek o małym wpływie cholery na

deprecyacyę rynków dla Łodzi, boć w Petersburgu właśnie epidemia pojawiła się później, jednocześnie z żywszym zwrotem ku Łodzi naszych odbiorców tamtejszych. Najlepszymi i najchętniejszymi nabywcami odznaczyły się gubernie nadwołżańskie, część gubernij wewnętrznych Bessarabii, silniej kupująca niż w r. z. i kraj nadbałtycki. Słabemi były dla zbytu wyrobów wełnianych łódzkich gub. południowo-zachodnie, gub. nadwołżańskie, bliżej ujścia do morza Kaspijskiego, i Kaukaz. Zupełnie zaś poronionemi okazały się gub. południowe, stracone nieoczekiwanie z powodu cholery, całkiem średniego po upałach i suszach urodzaju, oraz według oczekiwań, Finlandya, gdzie incasso poszło bardzo źle, pociągając za sobą zamiast wypłat po większej części prolongaty sum na 6—18 (!) miesięcy, weksli na 4—6 miesięcy, a na domiar złego ze strony firm większych wywołując pogróżki o przystąpieniu do likwidacyi interesów w razie nie udzielenia im prolongaty na rok czasu. Te i t. p. krętactwa handlowo-finansowe kupców finlandzkich ostatecznie sprzykrzyły się i zniechęciły do nich naszych fabrykantów. Kaukaz przy zamawianiach robił piękne nadzieje z powodu znakomitego wyjątkowo urodzaju w r. z. Ale później przez 6 do 8 tygodni nie dawał żadnego znaku życia, w czem jaskrawo uwidoczniły się następstwa grasującej tam tak strasznie epidemii; fabrykanci nie wiedząc jak postąpić sobie wobec licznych wiosennych tymczasowych zamówień, odnieśli się do odbiorców swoich z zapytaniami telegraficznemi, na które $^1/_3$ część kupców kaukazkich tylko odpowiedziała. Inni albo powymierali, albo powyjeżdżali, a tym sposobem wobec zredukowania się zapowiedzianego zbytu towaru na Kaukazie do $^1/_3$, rynek ten za zachwiany w tym sezonie poczytać należy. Mała tylko cząstka kupców, którzy byli wyrazili zamiar przybycia, dotrzymać go mogła z powodu kwarantanny, a i byli handlujący średniej miary. Wypłaty z Kaukazu za sezon letni wpływały nader opieszale, choć tylko mała część kupców zawiesiła wypłaty, przyczyniając Łodzi straty, acz nie dające się określić dokładnie, ale nieznaczne. Otrzymano z Kaukazu wiele żądań, t. z. moratoryum, niektórzy zaś z większych kupców płacili zupełnie regularnie. Wypłaty ogólne były dość dobre. Całkiem regularnemi w tym względzie okazały się: Moskwa, Petersburg i inne miejscowości, oraz prowincye powyżej wymienione, za wyłączeniem południa, które płaciło słabo.

Na odrębnym co do wypłat szczeblu trzeba postawić Bessarabię, która wywiązała się z zobowiązań pieniężnych dość dobrze, ale nie tak równo jak całe Cesarstwo. Z większych jego ognisk handlowych da się jeszcze powiedzieć o Odessie, że ujawniła zapotrzebowanie kolosalne, czem przywróciła sobie dawne, zachwiane w r. z. dla Łodzi znaczenie; Rostów nad Donem okazał się gorszym jak w r. z. Charków natomiast bardzo dobrym, dzieląc tę opinię z: Kiszyniewem, Kamieńcem Podolskim, Rygą, oraz Wołogdą i Wiatką, w gub. północnych, których rynki, otwierające dla Łodzi pole szerokiego zbytu, pozostały w r. b. niewyeksploatowe z powodu, że przemysł nasz przy gwałtowności zapotrzebowania, nie był w stanie już nawet ogarnąć handlowo gubernij północnych, jako bardzo oddalonych. Nakoniec godne są również wyróżnienia, jako dzielniejsze rynki zbytu w sezonie zimowym: Saratów i Astrachań, które, rzecz dziwna wobec faktu, że miasta te tak cholerą dotknięte zostały—powtórne nadesłały na towary

łódzkie zapotrzebowania—Carycyn, Orzeł, Tambów, Woroneż i inne... Co do rodzajów towarów wełnianych, mających odbyt największy w sezonie ubiegłym, to: kamgarny odchodziły głównie średnie w cenach od rs. 1.20 do rs. 2.40; przytem nadmienić należy, że ujście do Cesarstwa wyrabiają sobie teraz kamgarny tańsze; kamgarny czarne i gładkie, w cenie od kop. 60 do rs. 1, miały też wcale dobry popyt, droższe zaś w cenie od rs. 2.40 do rs. 4 za arszyn, mniej były kupowane. Konfekcye damskie sprzedawano w gatunkach po rs. 1.30 do rs. 2.80, a zimowe towary deseniowe na ubrania po rs. 1.80 do rs. 4.50, cieszyły się także niezłym odbytem. Gatunki powyższe w tych cenach miały zbyt w całej Rosyi, oprócz Petersburga i Moskwy, gdzie kupowano towary wełniane w lepszych i droższych przeważnie gatunkach. Szczególniejszym popytem w sezonie zimowym r. b. zaznaczyły obroty swoje flanele tutejsze, które w latach ostatnich progresywnie rugują z powodu swej gustowności, trwałości i taniości flanele fabryk moskiewskich. Petersburg np. pokrywa całe swoje zapotrzebowanie flaneli w Łodzi i obywa się prawie bez Moskwy. Szewioty miały zbyt słaby, pokonywane stale przez sztrajchgarny (wyroby z wełny sztucznej i z odpadków wełny czesankowej), które jakkolwiek niedawno weszły w użycie, ponieważ odznaczają się wielką praktycznością i są w cenach dostępniejsze dla spożywców średniej zamożności, znajdują coraz szersze rozpowszechnienie.

Wszystkie ceny wyrobów wełnianych w sezonie zimowym spadły o 5% w porównaniu z zimowym zeszłorocznym—mimo tak wielkiego na towary zapotrzebowania, że fabrykacya, trwająca dniem i nocą od połowy lipca do końca prawie września przy dwóch zmianach 10-cio godzinnych—nie była jeszcze w stanie mu zadość uczynić. Osobliwie gorączkowo pracować musiały wykończalnie, które nastarczyć nie mogły czychającym wprost na towary handlującym, a niemniej forsownie czynne były przędzalnie wełny czesankowej i wełny zwyczajnej. Zarówno pierwsze, jak drugie, mimo to nie robiły świetnych interesów, przedewszystkiem, dla nizkich cen przędzy, jakie utrzymywały konjunktury walutowe i to wyrachowanie ze strony odbiorców, że skoro w normalnym czasie fabrykacyjnym, płacili za przędzę tanio, nie powinni płacić drożej tembardziej w porze nadzwyczajnego jej, zdwojonego zapotrzebowania i zbytu. Tym sposobem sezon zimowy świetny w innych działach fabrykacyi, nie odbił się tak korzystnie na przędzalniczym, jakby się to na pozór zdawać mogło.

W dziale chustek sztrajchgarnowych i kamgarnowych ruch panował takiż, jak w ogóle w wełniarstwie z temi samemi prawie rynkami odbiorczemi, i takim samym stopniem popytu poszczególnych, jak na inne wyroby wełniane.

Pragnąc umotywować doskonałe także rezultaty sezonu zimowego w przemyśle bawełnianym łódzkim — musielibyśmy powtórzyć dosłownie prawie to, czemu przypisaliśmy znakomite powodzenie przemysłu wełnianego. Głównie sprzedawano wyroby tanie: bojki, kreasy, szyrtyngi, a choć ceny ich początkowo były o 3—5% niższe od zesztorocznych, niemniej olbrzymi zbyt ilościowo je nagradzał. Popyt na towary bawełniane był tak wielki, że np. Towarzystwo akcyjne „Zawiercie“ po raz pierwszy od swego istnienia musiało zaprzestać przyjmowania obstalunków aż do Nowego Roku, do którego to czasu zaledwie w stanie będzie podołać przyjętym wcześniej zamó-

wieniom. Najlepszymi odbiorcami towarów bawełnianych okazały się w sezonie ostatnim: Kaukaz, gubernie nadwołżańskie, oraz chersońska, jekaterynosławska, tauryckа, a z miast, centrami handlowemi będących: Kijów i Odessa. Jarmark tegoroczny w Niższym Nowogrodzie, choć zrazu zapowiadał się bardzo źle, bo martwym był zupełnie, bez dowozów i zjazdu nabywców, w końcu sierpnia dopiero zawrzał ogromnem życiem i ruchem, dzięki opanowaniu epidemii przez władze miejscowe z energicznym generałem Baranowem na czele. Zjazd kupców liczny nie ustał też do końca jarmarku. Towary łódzkie miały popyt bardzo dobry, zwłaszcza wełniane. Nadmienić wypada, że przemysłowcy łódzcy, bojąc się i unikając ryzyka, żadnego udziału w jarmarku bezpośrednio nie brali, towary swoje zbywszy odbiorcom hurtowym po większej części za gotowiznę.

Ogólne wnioski z przebiegu minionego sezonu, muszą być najdodatniejsze, zwłaszcza poparte jeszcze cyframi wywozu gotowego towaru i przywozu wełny. Pierwsze wykazują, że w czasie od 1-go stycznia do 1-go września r. b. wywieziono z Łodzi koleją fabrycznotowary tkackich, co w porównaniu z cyfrą łódzką 1,480,044 pudy towarów tkackich, co w porównaniu z cyfrą 1,293,881 pudów wywozu, w tym samym okresie czasu r. z. daje przewyżkę 186,163 pudów, wartujących, licząc przeciętnie przewyżkę ośmiu manufaktury" po rs. 40—rs. 7,446,520, stanowiące przewyżkę ośmiu miesięcy r. b. nad wartością towarów tkackich, wywiezionych w ciągu takiegoż czasu r. z. Drugie zaś świadczą, że w ciągu okresu czasu od 1 kwietnia do 1 września r. b. dowieziono o 157,781 pudów wełny więcej, niż w tym samym okresie r. z. Tyle mówią cyfry, dość wymowne.

Ostatnie jednak słowo o sezonie i roku minionym, przypadnie dopiero wypłatom, których zdeklarowanie się poprze nasz sąd, lub go, co nie daj Boże, zachwieje.

Ściśle z łódzkim rynkiem towarowym, związany jest łódzki rynek pieniężny, z którego możemy zapisać na rachunek roku ubiegłego następujące fluktuacye. Już w jesieni r. 1891 dał się zauważyć brak gotówki na rynkach w Cesarstwie, co naturalnie musiało się odbić i na stosunkach tutejszych. Pod koniec roku zeszłego, brak ten zaczął szybko wzrastać, tak, że na początku roku, szczególniej w miesiącach styczniu i lutym, ograniczenie gotowizny dało się odczuć przemysłowcom naszym niezmiernie dotkliwie. Kredyt został nader utrudniony, a dyskonto podniosło się dość znacznie. Bank Państwa raz po raz podnosił stopę dyskontową, która z 5% wzrosła do $6^1/_2$ %. Stopa ta jednakże nie jest miarodajną, gdyż, na ogół biorąc, tylko mała część weksli, jakie tutejszym fabrykantom wpływają może być w Banku Państwa dyskontowaną—reszta zaś tych papierów przechodzi w ręce instytucyj bankierskich, lub bankierów prywatnych, którzy znowu redyskontują je w bankach petersburskich, moskiewskich, rygskich, odesskich i t. d. Że zaś w Cesarstwie, jakeśmy to już wyżej zoznaczyli, gotówka bardzo była skąpa, a co za tem idzie, i drogą, więc też i na miejscu musiano lokować pierwszorzędne papiery po 8—9%. Za weksle słabsze płacono chętnie 10%, a jednak trudno je było umieścić! To też przemysł nasz w trudnem znalazł się chwilowo położeniu, a ze względu na zeszłoroczne nieurodzaje i panującą ztąd biedę, a miejscami nędzę, nie świetne stawiano mu—jak to zresztą z przebiegu sezonu widzieliśmy, horoskopy. Atoli już w połowie

marca r. b. kredyt zaczął cokolwiek tanieć i od tej chwili stopa dyskontowa, jakkolwiek powoli, lecz stale się obniżała. Pod koniec maja, kiedy już mniej więcej można było przewidzieć z widoków dobre urodzaje, a zapas gotówki znacznie się powiększył — dla przemysłu łódzkiego świetna zajaśniała gwiazda. Nastąpił sezon zimowy, jakiego dawno tu niepamiętają: w czerwcu, lipcu i sierpniu zjazd kupców z Cesarstwa początkowo dla zakupu bojek, a następnie chustek zimowych i kortów, był tak wielki, iż wszystkich tych artykułów na sprzedaż zabrakło; wszystkie wykończalnie i większość przędzalni, pracowały we dnie i w nocy, aby podołać obstalunkom, lecz te usiłowania nie czyniły zadość zapotrzebowaniom. Bo też ceny bojek, chustek i kortów, ogólnie się podniosły, a nabywcy formalnie, wydzierali sobie towar, płacąc zań gotówką. Taki stan rzeczy wpłynąć musiał również na ułatwienie kredytu producentom i obniżenie stopy dyskontowej, która w drugiej połowie roku wynosiła od 5—$6^1/_2$% za papiery pierwszorzędne, a od 7—8% za weksle średnie. Na jesieni, t. j. w chwili, gdy to piszemy, stopa dyskontowa zaczęła się znowu trochę podnosić. Ostatecznie, jakkolwiek na początku roku dla naszego przemysłu stawiano wcale nie świetne horoskopy — przewidywania te szczęśliwie się nie sprawdziły, gdyż ogólny stan interesów w Cesarstwie, trzymający Łódź w głównej i ścisłej od siebie zależności, przedstawiał się dobrze, pomimo przebytych głodu i epidemii, a wypłacalność kupców w dziale towarów tkackich, była w ogóle zadawalniająca.

Z większych niewypłacalności ruskich, na których producenci łódzcy mniej lub więcej w ciągu roku ucierpieli, wymienić możemy następujące, podług miejscowości rozsiedlenia firm: w Petersburgu: G. A. Liliparow, M. D. Browkin, M. Orłow, K. F. Dalle; w Moskwie: M. Tereszczenkow, P. P. Szaposzkow, J. I. Petters, D. I. Petrow, J. Pechowicz i syn (filje: w Odessie, Kijowie i t. d.), Brenner i Goldberg, oraz I. N. Safanow i S-wie; w Charkowie: S. S. Rosenman, D. S. Eisenberg (filja w Połtawie), A. M. Kibiczenko, M. W. Diamantr, J. Horowitz, M. D. Sznajder, I. Patin, P. J. Czerwoński, T. G. Emurowski; w Odessie: P. M. Angałow, E. Akschad, M. Kaufman, Bracia Titow, M. Rosenfeld, G. Kelmanowicz, Bracia Samsonow i Wiktorya Lempert; w Kijowie: M. Żórawski, I. M. Salganik; w Rydze; B. Blumenau; I. A. Korablew; w Rostowie nad Donem: G. H. Trapczenkow, G. M. Taszczejew D. M. Lebiediew et Comp.; w Woroneżu, M. S. Wosbobojnikow, B. M. Lewinsohn; w Kiszyniewie: M. Kandel; w Grodnie: S. L. Frank; w Kownie: H. Dangielewicz; w Teodozyi: Dawidow i Bokowicz; w Chersoniu: M. W. Moskarczenko; w Samarze A. I. Czurin; w Białymstoku Leiter Katz; w Nikołajewie: E. W. Aleksandrow i M. Grünberg; w Saratowie. S. F. Sorokin i M. A. Szerstobitowa Synowie; w Niższym Nowogrodzie: A. M. Mokiejew; w Nieżynie: J. N. Kulikow i J. Steinowicz; w Jelcu W. A. Miłowanow; w Samarkandzie I. Fenter, w Elizawetgradzie I. B. Kowalewski; w Dynaburgu A. Z. Lewie, w Ekaterinodarze N. H. Bakczisarajew; w Tyflisie Chondamow; w Sewastopolu O. D. Burnas; w Stawropolu J. M. Pachałow i w Dorpacie Hugo Jguée.

W zakończeniu naszej czarnej listy firm niewypłacalnych we wszelkiego rodzaju formie podnieść musimy tę okoliczność, że Warszawa i Królestwo trzymały się w roku ubiegłym pod względem fi-

nansowym w stosunku do Łodzi doskonale, o czem świadczą tylko 4 firmy warszawskie, na niewypłacalności których przemysł nasz był poszkodowany w bardzo małym stopniu. Są to: I. Ch. Tokar, G. Schröter, Ch. Grünspan i W. Herziger.

Z upadłości miejscowych, których szczęśliwie przypomnieć i naliczyć możemy nie wiele, na Zgierz przypadły trzy, stosunkowo największe, pomniejszego fabrykanta: A. B. Kohna, którego dwaj synowie nafałszowawszy weksli i zrealizowawszy je głównie w jednym z banków prywatnych w Łodzi, zbiegli do Ameryki, co w swoim czasie wywołało wielką sensacyę; fabrykanta Wilhelma Kuntzego, oraz znanej starej i przez długie lata doskonałej opinii zażywającej firmy fabrycznej K. A. Meyerhoffa, która po dokonaniu likwidacyi, dokonanej pod egidą banku handlowego łódzkiego, przejętą podobno została przez jednego z naszych potentatów przemysłowych. Nowy właściciel wszakże jest nim tylko chwilowo, zamierza bowiem fabrykę dawniej K. A. Mayerhoffa odprzedać. W samej Łodzi wydarzyła się jedna mniejsza upadłość fabryczna S. H. Rosenthala i kupieckich firm: Josephsohn Librach, J. N. Szatan, F. Szuldsinger.

. . . . . .

Przemysł nasz, acz młody, z rozrostem swoim w dwóch głównych kierunkach zdobył już doświadczenie, które też wyklucza wszelkie próby wytwórcze, czynione tam, gdzie tory przemysłowe nie są jeszcze ustalone i utarte, gdzie je więc dopiero stwarzać i wytykać potrzeba. Zresztą nie stać nas na nowe jakieś kierunki przemysłowe, bo kapitały krajowe wolą spokojnie, acz bezczynnie zalegać wszelkiego rodzaju solidnemi papierami kasy magnackie; kapitały zagraniczne choć i nieraz czynią wstępne do nas wycieczki, kończą je zwykle szumnemi zapowiedziami, a nie istotnem zaangażowaniem się w naszych przedsiębierstwach przemysłowych; nakoniec kapitały osiągane z rozwoju wyrobionych już fabryk i początek swój z nich biorące zużytkowane zostają na udoskonalenie, i coraz większe rozszerzenie działalności takowych, rzadko wychodząc po za obręb jednej uprawianej gałęzi przemysłowej. Dla tego niema u nas wybitnych z roku na rok zmian i inowacyj w wytwórczości miejscowej, a drobne, dotyczące pewnej danej specyalności, mające zaś na celu podniesienie wartości i trwałości pewnego danego wyrobu, lub wprowadzenie nowego z korzyścią dla wytwórcy, są tak ścisłemi składnikami „Geschäftsgeheimnisse", że żadną miarą dziennikarzowi zwłaszcza nie będą wyjawione, pozostając dlań niepochwytnym sekretem. Ztąd też kronika nasza w tej dziedzinie nie odznaczy się obfitością i rozmaitością. W każdym razie podzielimy się z czytelnikami kilkoma choć uczynionemi w niej spostrzeżeniami.

Znaczne ożywienie dostrzegliśmy w roku ubiegłym, w przemyśle pończoszniczym Łodzi. Objawiło się ono pomyślnym zbytem towarów i forsowną produkcyą wyczerpujących się zapasów. Należy to przypisać zeszłorocznemu ustanowieniu cła od wyrobów zagranicznych, wskutek czego warunki konkurencyjne uległy znacznym zmianom na korzyść wytwórców krajowych. Cło wspomniane w rozmiarach 1 rs. od puda towaru pończoszniczego, spowodowało wzmożenie się zapotrzebowania na wybór krajowy, czego bezpośredniem następstwem było wyczerpanie się nagromadzonych wskutek niedawnego zastoju zapasów i ewentualna potrzeba ożywienia produkcyi. Oprócz tej przyczyny, czysto fiskalnej, na zwiększenie się popytu na łódzkie towary pończosznicze wpłynęło i przeświadczenie handlujących niemi, że towar tutejszy należy do najtrwalszych i najgustowniejszych. Przyczyniły się do tego znaczne w ostatnich czasach ulepszenia techniczne w fabrykach pończoch. W niedalekiej tedy przyszłości spodziewać się możemy zupełnego nawet wyrógowania zagranicznych wyrobów pończoszniczych z łódzkich rynków zbytu, przemysłowcy bowiem nasi usilnie starają się o utrzymanie dobrego mniemania o towarze tutejszym. Korzystając też ze sposobności, niektórzy fabrykanci łódzcy rozszerzyli już działalność swoją, podnosząc skalę wytwórstwa wyrobów pończoszniczych. Skrzętnemu i sumiennemu obserwatorowi naszego ruchu ekonomicznego niepodobna pominąć pewnego nowego objawu, który zaszedł w roku bieżącym i ujawnił się w całej swej jaskrawości. Początek jego sięga jesieni r. 1891, a genezę swą czerpie z emigracyi ludności żydowskiej z Cesarstwa do Królestwa. „Dziennik łódzki" w swoim czasie objaw pomieniony, tak zaznaczył i scharakteryzował:

„Wielu żydów moskiewskich, przybyłych do Łodzi w jesieni, stało się tutaj właścicielami t. zw.: „Tuch und Cord-Fabrik". Nie prowadzą oni jednak fabrykacyi w dosłownem jej znaczeniu, ale właściwie handlują tylko towarem wełnianym, utkanym z dostarczonej, nabytej przędzy, przez kilka miejscowych tkalń mechanicznych i kilkudziesięciu drobnych tkaczów ręcznych, pracujących na własnych warsztatach. Około pół setki tych ostatnich znalazło dzięki temu zarobek nowy, jakkolwiek cyfra ta i większa być może, bo ściśle oznaczyć się nie da. Towar w ten sposób wyrabiany oznacza się taniością, ale też jednocześnie lichym gatunkiem. Na zaznaczenie zasługuje okoliczność, że nowi przedsiębiercy, pojedyńczo i do spółki pracujący, nie mają tutaj żadnego kredytu i zaczynają swoją działalność z kapitałami bardzo małemi, przywiezionemi z dotychczasowego miejsca zamieszkania, Moskwy. Ponieważ podobnego rodzaju „fabrykacya" istotnie nie wymaga znacznego kapitału obrotowego, bo towar gotowy wyrobiony za daną sumę pieniędzy, posiadaną przez takiego spekulanta, spienięża się zaraz, dając gotówkę potrzebną na dalszą produkcyę — fabryczek opisanych namnożyło się dużo. Firmy, istniejące już i czynne, są zbyt małe, abyśmy je tu wymieniać mieli. Chociaż rosnące ilościowo, charakterystyczne te „fabryki chustek i kortów", pojedynczo wzięte, nie przedstawiają żywiołu konkurencyjnego dla rdzennie miejscowych, jako zbyt drobne, nie można przecież lekceważyć ich działalności zbiorowej. Z przybytku drobnych zakładów przemysłowo-handlowych tego typu korzystają tutejsi tkacze drobni, o tyle nb., o ile nie są wyzyskiwani".

Rok ubiegły przekonał nas wbrew dość optymistycznemu, ale podówczas jeszcze usprawiedliwionemu twierdzeniu „Dziennika", że nowi ci fabrykanci minorum gentium jakkolwiek nie stanowią w dosłownem znaczeniu konkurencyi dla fabryk rzeczywistych, dawniejszych, to jednak szkodzą renomie ich wyrobów. Pracując bowiem tylko dla wyżywienia się, a nie podniesienia stanu przemysłu wyrabiają lichotę i tem naturalnym biegiem rzeczy psują towarem drobnym w jednym i tym samym rodzaju pozyskaną dobrą markę. Jakkolwiek przemysłowcy nasi przedsiębierą systematycznie a ciągle odpowiednie kroki,

celem zwalczenia tej falangi ich krzywdzicieli, nie wiadomo czy i kiedy osiągną one rezultaty pożądane. Falanga owa bowiem, jak hydra stugłowa, rośnie z każdym miesiącem i w końcu roku bieżącego nabrała znaczenia elementu, z którym poważnie już liczyć się trzeba. O tej, samej kategoryi ludzi, nowych na bruku łódzkim przybyszów, pisał „Wiek“ w jednej z korespondencyj łódzkich, w miesiącu lutym drukowanych:

„Wiadomo, że napływ do Łodzi żydów z Cesarstwa trwa od maja roku zeszłego. W ciącu lata ubiegłego przybyło ich tu wielu. Z końcem roku ruch ten ustał, na krótko wszakże, bo z wiadomości drogą korespondencyi przez osoby prywatne tutaj otrzymanych, dowiadujemy się, że lada tydzień oczekiwaną jest w Łodzi nowa partya żydów moskiewskich, składająca się z kilkuset osób. Wieści te znajdują uzasadnienie w fakcie wyjazdu ostatnio z Moskwy 3000 rodzin żydowskich. Część ich, przeważnie młodzieży, lecz także ludzi żonatych i dzietnych, przyjedzie znów tutaj bez zasobów, bez oparcia, bez widoków, a jedynie z nadzieją znalezienia w dość gościnnej dla wszelakiego rodzaju przybyszów Łodzi jakich takich środków utrzymania. Doświadczenie kilkumiesięczne nie zdołało ich nauczyć, jak trudno jest obecnie znaleźć tu chleb przy dzisiejszych warunkach konkurencyjnych każdej pracy, a zwłaszcza tak ryzykowanej i zmiennej, jak przemysł fabryczny w ostatniej dobie. Nie biorą na uwagę ci emigranci łódzcy, że tylko niewielki procent ich poprzedników rzeczywiście znalazł przytułek na bruku miasta naszego, że nadto ci, którym w niem pozostać się udało, byli przeważnie zaopatrzeni w jakieśkolwiek listy polecające kupców moskiewskich, pozostających w stosunkach z fabrykantami tutejszymi. Przyjęli oni nowicyuszów na pewien przeciąg czasu próbnej pracy bezpłatnej, lub za wynagrodzenie o połowę, a często i trzy czwarcze niższe od pobieranego przez miejscowych pracowników. Ci, co zdecydowali się w ten sposób dobijać się lepszego zarobku, i wyczekiwać latami całemi sposobności objęcia korzystniejszych stanowisk — musieli mieć doprawdy dużo rezygnacyi i wiary we własne siły i cierpliwość!... Jakkolwiek nie wątpimy, że w nowych rzeszach do Łodzi przybywających, znaleźliby oni wielu naśladowców, zasobnych w tesame zalety — to przecież nie należy zapominać, że pole pracy i zarobku ścieśnia się coraz bardziej i że znakomita ilość podobnie myślących i jednakowo usposobionych kandydatów do chleba łódzkiego — jechać musiała ztąd z kwitkiem, po niedługim popasie. Popas ten zaś pozostawia po sobie najdotkliwsze ślady w trybie i środkach do życia niedawnych kolegów współwyznawców, z wielkiemi trudnościami w Łodzi osiadłych. Nowi ci fenijczycy bowiem, żeglujący po nieznanych morzach popytu na pracę ludzką — bez żadnej ceremonii i najmniejszego skrupułu spadają na karki swoim jedynym współczującym mieszkańcom Łodzi z tej sfery i na ich koszcie, na łasce lub niełasce przebywają tu czas pewien, zanim albo przy pokątnych protekcyach, z niczem nie dającą się porównywać natarczywością, i licytowaniu in minus do niemożliwości zapłaty za wakujące zajęcie — nie zyskują otwarcia podwoi kantorów, albo po nieudanej kampanii podobnej — iść muszą każdy w swoją stronę, bliżej lub dalej, probować zawodnego szczęścia gdzieindziej. Trzeba przyznać, że ze strony współwyznawców i współkrajowców swoich omawiani żydzi napływowi doznają bezinteresownej rzeczywiście opieki i pomocy. Poświęcenie to nie zjedna przecież,

mimo to wszystko, zaaklimatyzowanym na bruku łódzkim przesiedleńcom, żadnej wdzięczności lub pociechy w przyszłości, a samych przygarnionych do ich ognisk domowych ludzi tylko nieistniejącemi i nieziszczonemi widokami ustalenia bytu, a przyucza do zdawania się na los i owe zgubne „jakoś to będzie.“ Ze wszech miar więc pożądane jest powstrzymanie się od takiej na Łódź inwazyi żydów z Cesarstwa— głównie dla nich samych, jako najbardziej interesowanych. Płodność semicka wychodzi na jaw i towarzyszy mnożeniu się powyżej scharakteryzowanych „Tücher und Cord-Fabrik.“ Niedość, że z morza przemysłowego łódzkiego wyłaniają się jedna za drugą, niby skały, nowe „firmy“ tej kategoryi, nie przebierające w środkach, byle pozyskać grunt pod nogami, a z nim egzystencyę i przyszłość, ale płodzą one jeszcze i inny, nowy rodzaj wytwórców, który chyba, jako najświeższy w naszem życiu ekonomicznem, „młodym“ nazwiemy.

Na rodzaj ten składają się całkiem oryginalne i odrębne zakłady przemysłowe, które do żadnych z czynnych dotychczas zaliczyć się nie dadzą. Zakładają je znów żydzi tegosamego, co poprzednio omówieni autoramentu i pochodzenia. Kapitał zakładowy tych młodych ludzi bywa najrozmaitszy stosownie do sprytu, obrotności większego lub mniejszego stopnia zdobytego zaufania, wreszcie ryzykowności danego osobnika. Więc najmniejszy kapitał taki na rs. 1000, a największy na rs, 40000 nawet oznaczyć można. Z takiemi sumami rozpoczynają ci „młodzi“ karyerę swoją przemysłową. Posiadając jaki taki kapitalik, dużo pewności siebie; odwagi i chęci ryzyka „przemysłowiec“ taki nie buduje odrazu fabryki, nie otwiera przy niej kantoru i nie obsadza pierwszej potrzebną liczbą robotników a drugiego pewnem quantum „kantorowiczów.“ Wynajmuje on poprostu w pierwszym lepszym domu, w podwórzu jak najtańsze mieszkanie; robi w niem skład materyału surowego i przędzy wełnianej, nabywanej w drobnych ilościach, umieszcza naturalnie specyalistę od przygotowania wzoru danego wyrobu dla tkaczów, wreszcie zaimprowizuje tu skład gotowego swego towaru i kantor administracyjny „interesu.“ Gdzieindziej znów w wynajętej sali stawia kilkanaście lub kilkadziesiąt własnych warsztatów tkackich, przy których robotnicy pod kierunkiem jednego majstra, często dopuszczanego do spółki przez udział w zyskach, tkają towary wyłącznie wełniane: kamgarny, szewioty i chustki. „Fabrykanci“ tacy, nie rozporządzający dostatecznym kapitałem obrotowym i zakładowym, zamiast urządzać własne miniaturowe tkalnie, oddają poprostu przędzę do roboty tkaczom — rękodzielnikom, jak to wszyscy czynią zresztą odnośnie do farbiarni i wykończalni. Tak przygotowany towar zbywa się pomniejszym handlującym, którzy zamiast zaopatrywać się w dany wyrób u jednej firmy stale, zakupują go po trochu u różnych, byle cośkolwiek zyskać w ogólnej sumie zakupów na cenie. Odbiorcy ci rekrutują się najczęściej z pośród dawnych klientów poprzedniego pracodawcy dzisiejszego „młodego przemysłowca,“ którego usilnem staraniem jest naturalnie w miarę zakresu swojej fabrykacyi odbić dawnemu „szefowi“ klientelę. Wielu uczestników tej spekulacyjnej fabrykacyi wyrabia się powoli, wielu jednak przepada, ginie i wraca zkąd przyszło, lub w razie karkołomniejszego upadku—nie wraca nawet wcale.

Nowy ten kierunek ruchu przemysłowego przedstawia ciekawy i charakterystyczny przykład ryzyka przemysłowego i odrębny całkiem sposób powstawania firm nowych. Co najważniejsza zaś, daje

on zatrudnienie kilkuset ludziom, motaczom, tkaczom, farbiarzom, którzy choć co prawda rekrutują się z pośród ludności fabrycznej żydowskiej, bez tego sposobu zarobkowania byliby może ciężarem bezużytecznym miasta i sumy jego zbiorowej wytwórczości.

Chcąc dopełnić najważniejszych naszych spostrzeżeń ekonomicznych ubiegającego roku, powiedzieć musimy słówko o tkaczach ręcznych. Fach ten nie zapewnia dziś chleba stale i niewzruszenie. Tkacze ręczni wypierani z przemysłu stopniowo udoskonalonemi urządzeniami mechanicznemi, stają się powoli uczestnikami pracy tych tylko zakładów przemysłowych gdzie są niezbędnymi i gdzie przez maszyny zastąpić się nie dadzą. To też egzystencya rękodzielników tej kategoryi po większej części jest mizerną, a poprawia się jedynie w tych rzadkich chwilach przejściowych, kiedy nadmiar zapotrzebowań nie pozwala wywiązać się z przyjętych zobowiązań fabrykom mechanicznym. Wówczas z pokorą kołaczą one do tkaczów ręcznych, którzy też słusznie wyzyskują taką rzadką dla siebie gratkę i choć nie wahają się warsztatom nadać ruch szybszy — każą sobie za to dobrze płacić.

Od dawna w mizernym bycie oczekiwaną taką chwilą był dla tkaczów ręcznych tegoroczny sezon zimowy. Pracodawcy z trudnością umieszczali przędzę swoją do utkania, którą tkacze rzucali im wprost pod nogi, jeśli nie chciano zapłacić za robotę żądanej ceny. Tym sposobem w pewnych nawet gałęziach fabrykacyi, tkacze byli w lecie panami położenia, a żaden z nich nie był wolny i nie miał wolnej chwilki czasu. Dobrzeby było, gdyby stan taki potrwał długo. Ale niestety, w zmiennych stosunkach przemysłowo-handlowych naszych liczyć na to nie można. Po chwilowej więc gorączce fabrykacyjnej, nasi tkacze ręczni miejscowi i okoliczni—powrócą do dawnej zależności od pracodawców, przeważnie żydów spekulantów, którzy narzucają im bez ceremonii swoje warunki pracy, jakie ci, znagleni położeniem, nieraz bardzo ciężkim, przyjmować są zmuszeni. Zresztą gnębi także nasze rękodzielnictwo tkackie lichwa, ta plaga niezasobnych w soki materyalne społeczeństw. W każdym bądź razie dobrze, że po całych latach utyskiwań i narzekań na losy tkactwa ręcznego, mogliśmy w końcu roku skonstatować znaczną poprawę jego położenia, przejściową może, ale stanowiącą weselszy okres w życiu licznej rzeszy rękodzielniczej tej kategoryi.....

Trzykrotnie w styczniu i w maju r. b. bawił w Łodzi po kilka dni p. Biełow, członek Towarzystwa przemysłu i handlu, delegowany z ramienia jego komitetu centralnego w Petersburgu, do zbadania warunków rozwoju przemysłu fabrycznego w okręgach przemysłowych Królestwa, oraz w środkowym Cesarstwa, moskiewskim. Dane spostrzeżenia i obserwacye zgromadzone w każdym z nich posłużyć miały p. Biełowowi do wyjaśnienia właściwego położenia każdego z tych okręgów poszczególnie, celem bezstronnego wykazania ich stosunku konkurencyjnego. Misya więc jego miała dla przemysłu naszego znaczenie pierwszorzędne.

W biurze tutejszego oddziału Towarzystwa popierania przemysłu i handlu p. Biełow, znalazł wzorowy porządek i bogaty zbiór źródeł statystycznych, który znacznie ułatwił mu zadanie. Za powtórnym swoim pobytem, p. Biełow zwiedził zakłady przemysłowe towarzystw akcyjnych: Karola Scheiblera, oraz Heinzla i Kunitzera, gdzie robił

liczne zapiski z ksiąg fabrycznych. Ostatnim zaś razem, delegat petersburski oglądał dwie fabryki: Tow. akc. wyrobów bawełnianych I. K. Poznańskiego i zakłady przemysłowe A. G. Borsta w Zgierzu. Wnioski wysnute przez p. Biełowa z jego spostrzeżeń, wypadły dla przemysłu naszego najpochlebniej i najkorzystniej co do warunków, w jakich się on rozwija i pracuje. P. Biełow rozwój wytwórczości naszej przypisał tylko doskonałemu technicznemu stanowi fabryk i umiejętności ich kierowników trafienia do gustu, a zastosowania kosztu produkcyi do położenia materyalnego odbiorców wyrobów tutejszych. Wskutek tego p. Biełow nie uznał rozwoju przemysłu fabrycznego naszego za anormalny w tym kierunku.

Uwagę delegata petersburskiego, zwróciła wszakże niewłaściwość obsadzenia przez przemysłowców stanowisk majstrów i podmajstrów w fabrykach cudzoziemcami. Nie starając się poznać charakteru rdzennej ludności fabrycznej i zwyczajów i potrzeb jej, panowie ci stają się przyczyną rozterek pomiędzy pracownikami a pracodawcami, nie przelewając zarazem na pierwszych, z pośród ludności miejscowej głównie się rekrutujących, umiejętności swoich fachowych. Dobrze spieniężywszy je tutaj, uwożą potem do Vaterlandu, lub zatrzymują w rodzinie, przekazując fach z ojca na syna. Wynikiem delegacyi p. Biełowa będzie referat, który przyrzekł on nadesłać tutejszemu oddziałowi Towarzystwa popierania przemysłu i handlu.

Pogląd osobisty p. Biełowa, musiały podzielać i powziąć już dawniej władze prawodawcze, kiedy w czerwcu wydane zostało nowe, najdonioślejsze z zarządzeń fabrycznych administracyjnych ubiegłego roku rozporządzenie zastosowane we wszystkich zakładach przemysłowych okręgu fabrycznego piotrkowskiego. Zobowiązano mianowicie piśmiennemi deklaracyami właścicieli fabryk do nieprzyjmowania od Nowego Roku żadnych pracowników fabrycznych administracyjnych, czy technicznych, mających inne bezpośrednie stosunki—z robotnikami, jeżeli oni nie wykażą dokładnej znajomości języków: ruskiego lub polskiego. Nadto wszyscy dotychczas zajmujący podobne stanowiska, poddani będą ścisłemu egzaminowi z języków: ruskiego i polskiego, w razie nieposiadania biegłe których, zmuszeni zostaną do opuszczenia natychmiast zajmowanych stanowisk.

Termin półroczny, wyznaczony do przeprowadzenia tej reformy w zakładach przemysłowych tutejszych, ukrajowienie personelu fabrycznego na celu mającej, wydał się za krótkim, ich właścicielom, którzy też uchwalili wysłać dwie deputacye do władzy odnośnej: gubernialnej i krajowej z prośbą o odroczenie tego terminu co najmniej na lat trzy. Starania te jednak przemysłowców łódzkich załatwione zostały odmownie i to kategorycznie z tą jedynie ulgą, że w każdym wypadku poszczególnym, gdy chodzić będzie o wyłączenie z pod powyższego rozporządzenia na czas pewien specyalistów-techników, dozwolono prosić o to władzę wyższą za pośrednictwem gubernatora piotrkowskiego. Z chwilą takiego ostatecznego zdeklarowania się stanu rzeczy, ujawnił się zaraz pewien ruch w kierunku wykonawczym omawianego rozporządzenia, a z wielkich zakładów przemysłowych tutejszych zakrzątnęło się najpierw około ukrajowienia swego wyższego personelu technicznego, Towarzystwo akcyjne Karola Scheiblera. Ruch ten zaś uogólni się z Nowym Rokiem, gdyż inspekcya fabryczna przygotowuje ścisłą listę kwalifikujących się do opuszczenia fabryk

pracowników, nieposiadających wymaganych przez władze warunków, a nadto baczną nad wykonaniem jej rozporządzenia rozciągnęła kontrolę.

Z faktów natury administracyjnej, ubiegłego roku, musimy jeszcze zapisać wizytacyę okręgu fabrycznego piotrkowskiego, przez głównego inspektora fabrycznego, delegowanego ad hoc z Petersburga p. Michajłowskiego. Z rewizyi swojej i pobytu wśród fabryk i kopalń w gub. piotrkowskiej p. inspektor wywiózł zupełne zadowolenie, którego wyrazem było stosowne jego podziękowanie piśmienne, wyrażone inspektorowi fabrycznemu, okręgu piotrkowskiego, p. Rykowskiemu.

O ile rok sprawozdawczy odznaczył się ożywionym ruchem handlowym w przemyśle, o tyle znów dość jałowym okazał się on w ruchu instalacyjnym. Nowych fabryk prawie że nie zakładano, a jedyne inowacye w dziedzinie technicznego rozrostu zakładów przemysłowych dotyczą ich rozszerzeń wewnętrznych, lub przenosin. Ze spalonych—w okresie czasu przez nas uwzględnionym—większych fabryk: Helma, Lewkowicza, Wienera i Wickego, wszystkie odbudowano i w ruch już dawno puszczono. Najwięcej zaś powiększają zakłady swoje Towarzystwa akcyjne: Karola Scheiblera budową nowego bielnika i drukarni i I. K. Poznańskiego takiemiż oddziałami fabryki, które siłę motorów powiększą o 400 koni parowych. Towarzystwo akcyjne Heinzel i Kunitzer w Widzewie pobudowało nową tkalnię, poruszaną motorem o sile 300 koni parowych; Towarzystwo akcyjne Juljusza Heinzla powiększyło budynek farbiarni przy ul. Piotrkowskiej i mechanizm jej o siłę 100 koni parowych. Rozszerzyły także zakłady swoje dwa świeżo powstałe Towarzystwa akcyjne: Gustawa Lorenza i Sz. Rosenblatta. Nową farbiarnię postawiła firma J. Buhle, fabrykę taśmy gumowej F. Balle, a wykończalnię p. Raczyński w Widzewie. Firma Dawida Prusaka wzniosła nową przędzalnię i tkalnię wełny znacznych rozmiarów, bo o sile 100 koni parowych. Przędzalnię wełny pobudowali także: p. Geldring o sile 60 koni, p. Seiler o 20 koniach parowych i p. J. Krauze o sile motoru 40 koni parowych. Te są główne zmiany zaszłe i dokonane w instalacyach fabrycznych Łodzi z ostatniej doby. Jest ich w projekcie lub na wykończeniu jeszcze wiele, ale te do przyszłorocznej odnosimy kroniki.

W dwóch kadencyach nadzwyczajnych, przypadłych w dniach 4 i 5 sierpnia, oraz 12, 13, 14 i 15 września r. b. sąd okręgowy piotrkowski sądził w sali posiedzeń zjazdu sędziów pokoju m. Łodzi sprawy, wytoczone znacznej liczbie przeważnie robotników fabrycznych i rzemieślników o wyniki w Łodzi w pierwszych dniach maja r. b. bezrobocia w fabrykach, zaburzenia uliczne i pogromy żydowskie.

W czasie pierwszej kadencyi komplet sądu składali: prezydujący S. Firsow, sędziowie: Ch. A. Szestakow i P. F. Rudniew, oraz sekretarz Łoś. Oskarżał zaś towarzysz prokuratora B. A. Grygorjew. Na ławie oskarżonych w 14 rozpatrzonych w tej kadencyi sprawach, zasiadło kolejno 40 podsądnych, co do których sąd wydał 14 wyroków, któremi potępił 33 oskarżonych, a uniewinnił 7. Najwyższą karą zastosowaną w sprawach o zaburzenia uliczne i pogromy żydowskie, było $1^1/_2$ roku rot aresztanckich, a w sprawach o udział w bezrobociach, lub podmawiania do nich—3 miesiące więzienia.

W czasie drugiej kadencyi komplet sądu składali: prezes sądu okręgowego piotrkowskiego P. J. Potułow, jako prezydujący i sędziowie: E. R. Krüger i Ch. F. Kołokołow, oraz sekretarz Chrzanowski. Oskarżenia zaś wnosił towarzysz prokuratora N. A. Grygorjew. Z 35 spraw wokandą objętych, rozpatrzono 31, wydawszy 29 wyroków, któremi z ogólnej liczby 82 podsądnych, jacy na ławie oskarżonych zasiadali, potępiono 71, a uniewinniono 11. Najwyższą karą, zastosowaną w kategoryi spraw o bezrobocie i zaburzenia robotnicze, były 3 lata rot aresztanckich, a najwyższą karą, zastosowaną w sprawach o pogromy żydowskie 1 rok i 4 mies. rot aresztanckich. Obydwie te normy zastosowano tylko wszakże do 2-ch podsądnych.

Sprawy antysemickie rozpatrywano jako znęcanie się nad osobami i mieniem ludności żydowskiej z pobudek nienawiści plemiennej. Większość dzienników warszawskich i kilka ruskich, oprócz miejscowych, podały ze spraw pomienionych szczegółowe i wyczerpujące relacye.

Nie wyczerpalibyśmy materyału kronikarskiego w dziedzinie przemysłowo-handlowej, gdybyśmy na zakończenie nie wspomnieli o dwóch w tej sferze samobójstwach, które w swoim czasie były przedmiotem i przyczyną ogromnej w mieście sensacyi. Pierwszy odebrał sobie życie wystrzałem z rewolweru znany fabrykant chustek. Powodem targnięcia się na życie człowieka, w pełni sił żywotnych, miał być powikłany stan jego interesów. Drugim samobójcą został zamożny właściciel fabryki I. K. Objąwszy fabrykę, której poprzednio był wspólnikiem, zarzucony został obstalunkami, których nadmiaru nie widział się w możności wykończenia w terminie. To szczególne położenie dopełniło miary nadwyrężonych władz umysłowych, i w sile wieku, bo licząc lat 45, mając zaś i 5-ro dzieci, także wystrzałem z rewolweru odebrał sobie życie.

„Gdzie drzewo rąbią, tam wióry lecą", powiada znane przysłowie. I nie dziw, że w ogólnej gorączce pracy i „walki o byt", wytężać zmuszającej siły umysłu i ducha ze szkodą i zaniedbaniem ciała—słabsze jednostki i organizmy padają ofiarą tej gorączki.

. . . . . .

Młoda Łódź daleko pozostawiła w tyle poza sobą pod względem rozwoju instytucyj miejscowych, znacznie starsze od siebie miasta prowincyonalne, czemu zresztą dziwić się nie można, bo złożyły się na to i warunki wyjątkowo szybkiego rozwoju w mieście życia głównie ekonomicznego i rosnący stopień zamożności sfery mieszkańców Łodzi w rozwoju instytucyj jej właśnie udział biorących. Stosunkowo jednak do ich możności i liczebności rezultaty, osiągane przez instytucye łódzkie, nie dadzą się uważać bezwzględnie doskonałemi i niepozostającemi już nic do życzenia.

Postaramy się twierdzenie nasze poprzeć, co do niektórych instytucyj przynajmniej, przedstawionemi kolejno sprawozdaniami z ich działalności zeszłorocznej.

Dla ułatwienia zaś sobie oryentowania się w labiryncie cyfr i danych, jaki z naszego exposé wyniknie, podzielimy wszystkie instytucye na dwie grupy odrębne, które one w rzeczywistości stanowią, a mianowicie na: instytucye przemysłowo-finansowe i czysto społeczne.

Na czele pierwszych wypada bezwątpienia postawić oddział łódzki Towarzystwa popierania przemysłu i handlu, który, jako niedawno istniejący, jeżeli jeszcze nie wydał wielkich i mnogich rezultatów praktycznych, to w teoryi wykazał dobitnie, że oddać je naszemu przemysłowi i handlowi może, tembardziej, że cel powstania oddziału i obrona interesów łódzkich kupców i przemysłowców — szerokie i wdzięczne do tego daje pole.

Oddział łódzki Towarzystwa popierania przemysłu i handlu posiada już trzy sekcye: przędzalniczo-tkacką vel statystyczną, techniczną i ostatnio ukonstytuowaną sekcyę rzemieślniczą.

Pierwsza z nich jest podobno najczynniejsza; gromadzi skarby statystyczne i materyały źródłowe do historyi rozwoju naszego głównego przemysłu i handlu jego wytworami — całą jednak działalność swoją tak skupia w sobie i zasłania przed okiem nie należącego do grona mężów zaufania, członków sekcyi, że kronikarz choćby był najciekawszy i najbardziej niedyskretny, niczego się nie dowie i sąd o wartości owych skarbów, statystycznych i dokumentów do historyi gospodarki ekonomicznej Łodzi pozostawić musi przyszłości.

Czy otaczanie się takie chińskim murem tajemnicy, właściwe jest lub pożyteczne dla samej sekcyi — nie podejmujemy się rozstrzygać, mając do tego za mało danych i będąc przekonanymi, że każdy roni to, co mu jest najdogodniejsze i tak, jak mu jest najlepiej.

To też nie zatrzymując się dłużej nad tą kwestyą, przejdziemy do znacznie krótszego określenia drugiej sekcyi oddziału łódzkiego, technicznej. Jest ona dotąd wyrazem bezcelowości walki kilkunastu czynniejszych i energiczniejszych jednostek fachowych z bezczynnością, ospałością i apatyą reszty niewielkiej miejscowej grupy pracowników swojskich na tej samej niwie technicznej. Objaw to w naszem życiu zbiorowem tak powszedni i tak dla tego wszechstronnie obgadany, że i zatrzymywać się nad nim dłużej niema poco....

Pozostaje więc nam tylko wyrazić jaknajlepsze nadzieje dla trzeciej sekcyi rzemieślniczej, która dotąd nie miała jeszcze czasu i sposobności zamanifestować swego charakteru, a której mamy zasady życzyć, aby zasłużyła na określenie oryginalne i odrębne od tych, jakie do dwóch jej poprzedniczek zastosowaliśmy.

Obraz działalności oddziału łódzkiego Towarzystwa popierania przemysłu i handlu, dają nam sprawy, poruszane na dwóch ostatnich zebraniach ogólnych jego członków, przebieg których w możliwie ścisłem streszczeniu, powtórzyć się tu postaramy.

Pierwszą taką sprawą był projekt urządzenia w Łodzi jarmarku wełnianego, podniesiony przez p. Edmunda Dobrzańskiego. Był on rozpatrywany najpierw na 28-em zebraniu ogólnem członków oddziału w dniu 3 czerwca r. z., z którego kopię protokułu prezydyum oddziału przesłało komitetowi towarzystwa w Petersburgu. Na zebraniu tem wybrano komisyę specyalistów miejscowych z pp: Fischera, Hentschla, Leonhardta, Meyerhoffa i Rosenblatta, którzy obradowali nad projektem bardzo szczegółowo na posiedzeniu w dniu 30 lipca r. z. przy udziale projektodawcy p. E. Dobrzańskiego i przedstawiciela naszych hodowców owiec p. J. Sypniewskiego. Jarmark wełniany w Łodzi uznano wówczas jednogłośnie za zbyteczny wobec bardzo blizkiego sąsiedztwa Warszawy, ponieważ nie byłby on żadnym udogodnieniem dla naszych fabrykantów, którzy pragnąc z korzyścią zaopatrzyć się

w wełnę, musieliby odwiedzać zawsze obadwa jarmarki i nakoniec z powodu, że urządzenie jarmarku w Łodzi nie wywarłoby korzystnego wpływu, ani na ceny wełny naszej, ani na rozszerzenie jej zbytu. Rezolucyę w tym względzie, zawierającą wskazówki praktyczne dla hodowców, których jak ogólnie przez prasę powtórzonych, przytaczać tu już teraz nie widzimy potrzeby, zakomunikowano projektodawcy p. Dobrzańskiemu, stosownie do jego życzenia, piśmiennie.

W łonie prezydyum oddziału powstał już dawno projekt urządzenia w Łodzi stacyi meteorologicznej, do czego sprowadzono nawet przed kilkoma laty potrzebne instrumenty, które leżały bezużytecznie, gdyż nikt nie chciał się zająć prowadzeniem obserwacyj. Dopiero profesor gimnazyum męzkiego p. Służewski na propozycyę oddziału wyraził po temu gotowość jeżeli oddział za zezwoleniem dyrektora gimnazyum w gmachu szkolnym stacyę urządzić się zdecyduje i zupełnie gotową do użytku ją odda. Zebranie ogólne byłoby się na warunki prof. Służewskiego zgodziło, ale p. Włodzimierz Wisłocki, współpracownik „Dziennika Łódzkiego“ zaproponował, aby stacyę oddano redakcyi, w której on sam doświadczenia czynić będzie a następnie ogłaszać je w swoim piśmie. Wniosek ten przyjęto i postanowiono kosztem oddziału instrumenty obserwacyjne w dobrym stanie w redakcyi umieścić i użytkowanie z nich p. Wisłockiemu powierzyć, nie pozbawiając się zarazem tytułu własności takowych. Dotąd wszakże postanowienie to w życie nie weszło.

P. Pułjanowski dokonał po długiej zwłoce ułożenia „Podręcznika podatkowego“ z dwóch nagrodzonych na konkursie oddziału praw praktycznych. Inżynier zaś p. Stefan Kossuth dopełnił jeszcze rękopis p. P. najnowszemi rozporządzeniami, dotyczącemi podatków. Praca ta więc niebawem ukaże się w druku zapewne.

Sprawa dalszego istnienia oddzielnej na 25 zebraniu oddziału utworzonej t. zw. „grupy centralnej“ przy nim, czyli czytelni—dotąd nie zadecydowano, bo odłożona z pierwszego zgromadzenia zeszłorocznego na następnem także omawianą jeszcze nie była.

Ponieważ projekt założenia w Łodzi giełdy pieniężnej lub towarowej na ścisłem posiedzeniu komitetu oddziału został zaniechany, jako nieprzedstawiający ani dla przemysłowców łódzkich, ani dla kupców żadnych korzyści, podjęto myśl utworzenia zamiast giełdy, o wiele potrzebniejszego w Łodzi „komitetu przemysłowego“, którego obowiązki i kompetencyę określa art. 25 ust. przem. wyd. z 1887 roku w sposób następujący:

„Do obowiązków komitetu przemysłu i handlu należy: 1) wydawanie opinii w kwestyach, przedstawionych przez ministeryum skarbu, radę handlowo-przemysłową i władzę gubernialną, a dotyczących handlu i przemysłu, oraz w kwestyi urządzenia i utrzymania zakładów handlowych i przemysłowych; 2) wydawanie opinii w kwestyach dotyczących miejscowego przemysłu i handlu, a podnoszonych z inicyatywy samego komitetu i przedstawianie ministeryum skarbu propozycyi w tych kwestyach, uchwalonych przez większość z zakomunikowaniem w razie różnicy zdań, także opinii mniejszości—i 3) przedstawienie ministeryum skarbu corocznie w styczniu sprawozdania z przebiegu stanu handlu i przemysłu z miejscowości, na którą rozciąga się działalność komitetu“. Projekt założenia w Łodzi takiego „komitetu przemysłowego,“ utrzymanie którego kosztować może 6 do

7 tysięcy rubli rocznie, uznano za bardzo pożądany i pożyteczny dla sfer przemysłowo-handlowych łódzkich i ich interesów, a urzeczywistnienie takowego przekazano zgromadzeniu kupców m Łodzi, do którego należy inicyatywa w tej sprawie na zasadzie art. 15 ustawy przemysłowej.

Wskutek nadzwyczajnej drożyzny w roku ubiegłym (1891) najniezbędniejszych artykułów żywności jak: chleba, kartofli i t. d. Łódzki oddział towarzystwa pop. przemysłu i handlu wniósł umotywowaną w specyalnym memoryale prośbę na ręce Komitetu Towarzystwa do władz rządowych o zniżenie taryf kolejowych na przewóz do Królestwa Polskiego wszelkiego rodzaju ziarna jak również mąki i kartofli. Zanim zapadła i nadeszła przychylna rezolucya ministeryalna rozesłano z inicyatywy oddziału do wszystkich znaczniejszych fabrykantów jednobrzmiący cyrkularz zachęcający ich, aby przygotowali większe zapasy kartofli i zboża, przemysłowcy zaś mniejsi, aby ze względu na smutne położenie swoich pracowników, także zakupy podobne czynili zbiorowo dla osiągnięcia tem większej korzyści na cenach ziemiopłodów i produktów.

Cyrkularz ten znalazł szeroki oddźwięk w kołach przemysłowych łódzkich i dzienniki z nadejściem zimy i jeszcze powiększonej drożyzny notowały wiele faktów pójścia fabrykantów za głosem okólnika oddziału i ułatwienia tym sposobem przezimowania licznej klasie ubogich robotników fabrycznych...

W toku dyskusyj pierwszego zebrania tutaj omawianego, jeden z jej uczestników zauważył, że byłby niezmiernie pożądany i pouczający odczyt, przez którego z pp. techników dla palaczów wygłoszony, a traktujący o paleniu pod kotłami, palenisku i sposobach ogrzewania kotłów. Wskazówki bowiem specyalistów udzielone robotnikom w sposób przystępny zmniejszyłyby może ilość wypadków i stopień niebezpieczeństwa w fabrykach. Wśród ożywionej na temat poruszony rozmowy p. Printz wniósł projekt założenia specyalnej szkoły dla palaczów w mieście, czem zająćby się winna sekcya techniczna. Sekretarz jej p. Sozański, któremu projekt rzeczony zakomunikowano, przyjąwszy go do wiadomości, przyrzekł zawiadomić prezydyum o rezultacie narad w tym względzie z kolegami. Istotnie na jednem z najbliższych zebrań miesięcznych sekcyi technicznej, członkowie jej wybrali z pomiędzy siebie komisyę ze specyalistów do opracowania odnośnego projektu według jej uznania. Skrystalizowany ostatecznie i zreferowany operat tej komisyi, uznający za najodpowiedniejszą formę do kształcenia palaczów nie szkołę, lecz „odczyty" przedstawiony został na następnem zebraniu ogólnem członków oddziału Tow. pop. przemysłu i handlu. W d. 10 lipca r. b. odczytał operat ów najprzód po polsku członek komisyi technicznej, p. Jan Arkuszewski, a później powtórzył jeszcze po niemiecku w daleko szerszem własnem opracowaniu p. Seeman. Po ożywionej dyskusyi, jaką wywołał projekt omawiany nad zastosowaniem go w Łodzi w praktyce—opracowanie i obmyślenie tego powierzono nowo-wybranej komisyi z pp. Arkuszewskiego, Hertzberga, Jechalskiego. Printza, Seemana i M. Silbersteina z których pomysłem, jaki znów na najbliższem zebraniu przedstawiony będzie, prezydyum oddziału postąpi potem, jak uzna za najstosowniejsze i najlepsze. A wtedy i my w przyszłorocznym „Łodzianinie" nie omieszkamy wtajemniczyć czytelników w treść ze wszech miar pochwały godnej inowacyi fachowej.

Na tem samem, drugiem z omawianych zebraniu podano do wiadomości zgromadzonych Najwyżej zatwierdzone rozporządzenie, nakazujące zwracać cło od bawełny i materyałów farbowanych przy wywozie przędzy i towarów bawełnianych, wyjednane dzięki ponawianym ciągle przez oddział łódzki staraniom, popieranym przez komitet Towarzystwa. Treść pomienionego rozporządzenia ogólnie jest już znaną—wypada nam więc tutaj tylko zaznaczyć, że szczegółowe przepisy co do formalności, jakim towary wywożone za zwrotem cła od bawełny podlegać mają teraz dopiero, po zmianie ministeryalnej, wywołanej chorobą b. ministra skarbu p. Wyszniegradzkiego, zatwierdzone zapewne zostaną. Według zaś projektu, przedstawionego przez departament celny, formalności te odbywać się mają na miejscu w fabrykach i składach przez specyalnych urzędników, których koszt utrzymania pokrywać będą interesowani fabrykanci za pomocą składek, rozłożonych na oddzielne fabryki proporcyonalnie do sumy ich obrotu rocznego.

Zarząd oddziału łódzkiego otrzymał od komitetu Towarzystwa kopię opracowanej przez specyalną komisyę i przesłaną w kwietniu r. z. do ministeryum sprawiedliwości i skarbu oraz do rady państwa oceny projektu prawa o upadłościach. Ostateczny wniosek jej opiewa, że projekt rzeczony, ze względu na liczne sprzeczności i niedomówienia oraz niejasną redakcyę i niesystematyczny wykład wymaga koniecznie gruntownej przeróbki od pierwszego do ostatniego słowa, czyli że w tej formie w jakiej został przedstawiony na nic się nie zdał. Po zakomunikowaniu powyższego zebranym p. Printz w imieniu komisyi, powołany do krytyki projektu prawa o upadłościach z oddziału łódzkiego, usprawiedliwiał się z tych ujemnych jej stron, jakie okazać się mogły. Komisya miała zbyt krótki czas do opracowania potrzebnego referatu, który wygotować musiała na trzech zaledwie posiedzeniach. Referat ten przy rozpatrywaniu sprawy w wyższych dekasteryach nie był uwzględniony; ponieważ zaś samo prawo znajduje się jeszcze w fazie rozstrzygania, a obecnie zapóźno byłoby występować z powtórną krytyką wnioskami poprawniejszemi i głębiej opracowanemi, uchwalono tedy przekazać poprzedniej komisyi zajmującej się tą sprawą dopełnianie zmian w referacie oddziału na wypadek odroczenia ustanowienia zaprojektowanego prawa.

Sprawozdanie kasowe oddziału łódzkiego Tow. pop. przemysłu i handlu za rok 1891 wykazuje, że ogólne wpływy wyniosły: ze składek członkowskich (od 140 członków) r. 1870; z dobrowolnych opłat 5 firm r. 975 i z procentów rs. 32 kop. 30; że zaś pozostałość z roku poprzedniego czyniła rs. 1515 kop. 42, po odtrąceniu przeto od ogólnej sumy przychodu rs. 4,392 kop. 72—wydatków, pozostało na rachunek b. remanentu r. 1655 kop. 36.

Sprawozdanie z działalności oddziału i jego sekcyi wydrukowano w tym roku, jak zwykle w trzech językach, w ilości 280 egzemplarzy.

Utworzenie, z inicyatywy 19 starszych zgromadzeń cechowych, nowej sekcyi rzemieślniczej nastąpiło na wniosek, podpisany zbiorowo przez pp.: Folkmana—od tkaczów, Modrowa—od blacharzy, Butschkata—od malarzy, Gorczyńskiego od krawców, Stranicha—od szewców, Starka od cieśli, Kamerera—od stolarzy, Graupnera od ślusarzy, Gesslera—od malarzy, Knacka—od zdunów, Kühna od rzeźników, Ulricha—od kołodziejów, Wolnera—od kowali i Jeziorskiego— od piekarzy, jako założycieli sekcyi. Starania ich najprzychylniej przyjęto. Pierwsze uro-

czyste posiedzenie nowej sekcyi odbyło się w lipcu. Przedewszystkiem uchwalono zaprenumerowanie 11 pism specyalnych po jednemu dla każdego z cechów: tkaczów, blacharzy, malarzy, zdunów, cieśli, ślusarzy, krawców, szewców i rzeźników, a to z celem podniesienia poziomu wykształcenia rzemieślników. Wybory na członków zarządu powołały: na przewodniczącego p. Edwarda Modrowa, na jego zastępcę p. Edmunda Jezierskiego, a na sekretarza pana Władysława Wścieklicę.

Ażeby obraz działalności zeszłorocznej oddziału łódzkiego uczynić zupełnym, wypada jeszcze zapisać na jej dobro fakt przywrócenia dawniejszej stawki dla przewozu węgla kamiennego ze stacyi Dąbrowa i Strzemieszyce kolei wiedeńskiej do Łodzi. Od dnia 13 marca r. b. bowiem taryfa przewozowa dla pomienionego produktu z obudwóch tych stacyj do Łodzi podniesioną została o 0,18 kop. na pudzie. Podwyżka ta nie leżała właściwie w zamiarach ani kolei ani departamentu—a wywołał ją jedynie przypadek. Ze względu na to, że fabrykanci w Pabianicach w ciągu całego r. 1891 sprowadzali węgiel nie przez Łódź, ale przez Rokiciny, ażeby ukrócić i przerwać ten kierunek ekspedycyi węgla, departament kolejowy przemienił taryfę przewozową w ten sposób, że za przestrzeń 171 do 191 wiorst zamiast dawniejszej opłaty po $^1/_{45}$ kop. od puda i wiorsty jedną i tę samą taryfę po kop. 4.25 od puda za całą przestrzeń ustanowił. Przy takiej opłacie wypadał jednakowy koszt przewozu zarówno na dystansie Sosnowice—Rokiciny (183 wiorsty) jak i Sosnowice—Koluszki (192 wiorsty). Departament kolejowy nie zwrócił wszelako uwagi na to, że wskutek ustanowienia powyższej taryfy podniósł się również koszt przewozu węgla z Dąbrowy i Strzemieszyc do Koluszek, ponieważ obiedwie te stacye oddalone są od siebie także o 183 wiorsty. Kiedy pomyłka ta się wyjaśniła za pośrednictwem oddziału łódzkiego, fabrykanci wystąpili z podaniem o zniesienie niekorzystnej dla nich podwyżki. Departament starania ich uwzględnił i w krótce w „Zbiorze taryf“ ogłoszono nową odnośną taryfę specyalną.

Sekcya techniczna oddziału obchodziła w d. 7 listopada r. zesz. pierwszą rocznicę swego założenia. Z tego powodu w lokalu Towarzystwa zebrało się wieczorem 21 osób z członków sekcyi, gości fachowców i dziennikarzy. Przewodniczył posiedzeniu jak zwykle czynny prezes sekcyi inżynier Jechalski, a z odczytanego przez sekretarza jej p. Sozańskiego sprawozdania dowiedzieliśmy się o ówczesnym stanie korporacyi. P. Jechalski poświęcił w dłuższem przemówieniu swem gorące słowo wspomnienia dla inicyatora i założyciela sekcyi p. Billewicza, pracującego po za Łodzią i na zebraniu nieobecnego. Członków liczyła sekcya w ciągu całego roku z. 44, najsamprzód ubyło ich 9, czem cyfra zmodyfikowała się w końcu roku do 35, a do chwili gdy to piszemy, dzięki nieuiszczaniu się wielu członków z przypadających od nich opłat zakwestyonować umiano na pierwszem posiedzeniu po feryjnem znów 8, tak że ostateczna liczba uczestników sekcyi zredukowała się do 27. Podług zawodów chwili największej jej liczebności dzielili się stowarzyszeni w ten sposób: 16 było inżynierów mechaników, 12 chemików, 1 budowniczy i 12 przemysłowców oraz techników fabrycznych. Posiedzeń zwyczajnych w pierwszym roku istnienia sekcyi odbyto 27, ogólnych 10 i jedno nadzwyczajne z przerwą 3 miesięczną na ferye letnie, którą i w r. b zachowano.

Najważniejszym rodzajem pracy techników łódzkich były odczyty, których wygłoszono na zebraniach w okresie sprawozdawczym ogółem 6. Mianowicie p. Billewicz mówił „o gazie wodnym“; p. Arkuszewski, „o próbach manchesterskich z kotłami kornwalijskiemi“; p. Doliżyński „o fabrykacyi rur gazowych“; p. Jechalski dwukrotnie „o eksploatacyi torfu w okręgu fabrycznym moskiewskim“; p. Lisiecki miał wykłady „o fabrykacyi rur systemu Mannesmanna“ oraz o „układzie jednostek fizycznych; kilku członków sekcyi odbyło wycieczkę wspólną do wschodniego okręgu górniczego a zwiedziło przy tej sposobności walcownię i hutę w Ostrowcu.

Sprawozdanie finansowe sekcyi za cały czas jej istnienia wykazuje dochodu ogólnego ze składek członkowskich rs. 585 kop. 35, wydatki zaś na rs. 592 kop. 87 określa. Z tych ostatnich ważniejsze pozycye stanowią: prenumerata pism specyalnych rs. 182, a literackich rs. 18, rozmaite koszta rs. 16 kop. 87, utensylia i służba rs. 105, książki do biblioteki rs. 111 i opłata składki za 32 członków oddziałowi Towarzystwa po rs. 5 od każdego—rs. 150.

Najdonioślejszą w rezultatach praktycznych dla przemysłu naszego sprawą, dokonaną przez sekcyę w roku ubiegłym, z którego szczegółowe sprawozdanie, jak z poprzedniego dopiero w styczniu ma być do wiadomości członków podanem, jest bez wątpienia ów projekt odczytów dla palaczów, o którym wyżej obszerniej już mówiliśmy.

W tem miejscu wspomnieć nam wypada o wycieczce techników warszawskich, przedsięwziętej d. 28 października r. 1891 do naszego miasta. Przybyło z górą 30 członków sekcyi technicznej oddziału warszawskiego Towarzystwa popierania przemysłu i handlu z kilku przedstawicielami prasy i wiceprezesem swym, inżynierem Wojciechowskim oraz sekretarzem oddziału p. Józefem Leskim na czele. Honory domu tutaj robili p. Jechalski, prezes naszej sekcyi technicznej i pan Bronikowski, sekretarz tutejszego oddziału Tow. pop. przem. i handlu wespół z innymi członkami sekcyi miejscowej. W czasie jednodniowego swego w mieście naszem pobytu technicy warszawscy zwiedzili zakłady Towarzystwa akcyjnego Heinzla i Kunitzera w Widzewie, bielnik Towarzystwa akcyjnego Karola Scheiblera, oraz fabryki wyrobów wełnianych firmy: „Leonhardt, Woelker i Girbardt“ w Dąbrowie pod Łodzią.

Po wypełnieniu właściwego programu wycieczki, technicy warszawscy i nasi zasiedli do wspólnego obiadu w hotelu Manteuffla w którym uczestniczyli także dwaj przemysłowcy miejscowi pp. Herbst i Kunitzer, prezes oddziału łódzkiego Tow. pop. przem. i handlu, oraz z 2 tegoż sekretarzami pp. W. Bronikowskim i W. Wizbekiem. Relacye pism warszawskich z tej wycieczki dowiodły, że goście nasi jaknajlepsze z niej wywieźli wrażenie.

Dwudziestolecie swej działalności obchodzić będzie w roku nadchodzącym nasza najpoważniejsza instytucya finansowa Towarzystwo Kredytowe m. Łodzi.

Sprawozdanie za rok dziewiętnasty istnienia instytucyi, rozesłane przed zebraniem wszystkim stowarzyszonym, daje nam pełny obraz stanu obecnego Towarzystwa i zapoznaje nas zarazem z działalnością jego w ostatnim czasie.

Idąc koleją omówionych w sprawozdaniu tem operacyj i poszczególnych spraw Towarzystwa, stwierdzić najsamprzód musimy, że

w ciągu upłynionego roku finansowego wypłacono i zahypotekowano pożyczek serji czwartej rs. 468,800. Ogólna zaś suma wypłaconych pożyczek wszystkich czterech seryj wynosiła z końcem rzeczonego roku rs. 7,087,100. Pożyczki te w liczbie ogólnej 1,016, t. j. 718 pierwotnych, 241 dodatkowych, 25 odnowionych z konwersją i 82 odnowionych bez konwersji, zaintabulowane są na pierwszej hypotece, 747 nieruchomości miejskich. Szacunek techniczny tych nieruchomości wynosi rs. 17,082,887 (kopiejki opuszczamy), a samych budowli murowanych w nich istniejących rs. 12,299,915. Wartość sprzedażna nieruchomości obciążonych pożyczkami figuruje w sumie rs. 16,709,438; ubezpieczenie od ognia samych budowli murowanych w Towarzystwach: warszawskiem, moskiewskim, ruskiem z roku 1827, rosyjskiem z r. 1885, petersburskiem i „Jakor", wynosiło rs. 12,135,254. W roku sprawozdawczym przyznano pożyczek: pierwotnych, dodatkowych i odnowionych z konwersją na 67 nieruchomości w sumie ogólnej rubli 622,400. W ogóle suma przyznanych pożyczek w latach 1872 do 1891 wynosi rs. 8,383,900. Suma przyznanych pożyczek w r. z. powiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o rs. 307,200, co tłumaczy się zarówno coraz częstszemi żądaniami pożyczek z umorzenia, czyli t. zw. konwersyjnych, jak i zwiększonym ogromnie ruchem budowlanym w mieście.

Skutkiem znacznie zwiększonej ilości przyznanych pożyczek w porównaniu z rokiem poprzednim, kapitał zasobowy przewyższył wprawdzie z końcem roku sprawozdawczego wysokość normalną zakreśloną ustawą, nie o tyle wszakże, jak zapewnia sprawozdanie, aby z przewyżki można było obniżyć przypadającą od stowarzyszonych najbliższą ratę majową, jak to w latach poprzednich nastąpiło.

Suma kapitału zasobowego z końcem roku sprawozdawczego wynosiła rs. 521,816, a że $^1/_{14}$ część pożyczek, zabezpieczonych na hypotece nieruchomości, stanowi według ustawy Towarzystwa normalną wysokość kapitału zasobowego, co uczyniło tylko rs. 506,221, osiągnięto zatem przewyżki nad normalną wysokość kapitału zasobowego rs. 15,595, które dyrekcja projektowała użyć na ulgi lat następnych. Procenty od tegoż kapitału w roku ubiegłym przyniosły rs. 17,564. Ogólna suma pozostających w obiegu niewylosowanych listów zastawnych Towarzystwa czterech seryj wynosiła z końcem roku bież. rs. 5,554,950.

W dwóch losowaniach, odbytych w d. 16 grudnia 1890 roku i 10 czerwca 1891 r., wylosowano ogółem 534 sztuk listów zastawnych na rs. 203,000. Ze zwłoki, dozwolonej § 77 ustawy, korzystało: co do raty listopadowej 1890 r. 559 nieruchomości i co do raty majowej r. z. 565 nieruchomości. Za zaległości z raty majowej r. 1890 nie sprzedano w drodze przymusowej żadnej nieruchomości, a za zaległości z raty listopadowej r. 1890 sprzedano przez licytacyę dwie, przyczem, gdy suma nieumorzonych pożyczek co do nieruchomości wynosiła rs. 7,523, suma osiągnięta ze sprzedaży uczyniła rs. 22,800. Jako remanent na rok następny pozostało w kasie Towarzystwa rubli 18,906. Dochody Towarzystwa w roku sprawozdawczym obliczono na rs. 59,875, wydatki zaś na rubli 33,575, pozostałość zatem w sumie rs. 26,300 przeniesiono pod kapitał zasobowy.

Nadmienić w końcu należy, że nieruchomość przy ul. Średniej nr. 427, której Towarzystwo Kredytowe m. Łodzi jest posiadaczem od d. 1 listopada 1890 r., kosztowała włącznie z budową odpowiedniego gmachu dla instytucji rs. 122.853, które pokryto z kapitału zasobowego.

W kwestyi przewyżki nad normalną wysokość kapitału zasobowego 20 stowarzyszonych wniosło podanie, aby dla skompletowania funduszu potrzebnego na ulgę w racie majowej r. 1892, udzielić się mającą, użyto sposobem zaliczenia z kapitału zasobowego rubli 469 kop. 85 i aby zebranie ogólne członków Towarzystwa przyznało ulgę rzeczoną w sumie rs. 16,430 kop. 75 z warunkiem, że zaliczenie pomienione z wpływów bieżących będzie zwrócone. Wniosek ten zebranie przyjęło i ulgę uchwaliło, lecz pokrycie brakującej do funduszu ulgowego sumy rs. 469 kop. 85 dopełniono z dochodów bieżącego roku finansowego.

Etat r. b., obliczony na rs. 60,620 kop. 88 co do dochodów, a na rs. 34.335 kop. 40½ co do rozchodów wykazywał przewyżki stąd osiągniętej rs. 26,258 kop. 47½, którą przeznaczono przekazać kapitałowi zasobowemu.

Zaraz po towarzystwie kredytewem miejskiem postawić musimy instytucyę równie solidną jak najlepszą cieszącą się opinią Bank Handlowy w Łodzi. Sprawozdanie z jego czynności za rok ubiegły 1891 akcyonaryuszom dywidendę w stosunku 10% kapitału akcyjnego, czyli po rs. 25 od akcyi.

Obroty banku w roku ubiegłym dosięgły sumy rs. 172,530,367 kop. 98 (więcej niż w roku poprzednim o 16 milionów rubli. Najważniejszą operacyę banku stanowił skup weksli; rachunek ten wynosił rs. 10,449,811 kop. 77 z zyskiem rs. 114,118 kop. 68. Obroty skupu za rok ubiegły były mniejsze niż w roku poprzedzającym, co objaśnia się niezwykłą obfitością gotowizny na tutejszym rynku aż do połowy 1891 roku, to zaś wywołało zmniejszenie stopy procentowej przy dyskoncie weksli. Rachunki bieżące wynosiły sumę rs. 51,427,070 k. 96 i dały zysku rs. 41,657 kop. 80. Rachunek dewiz wykazuje zysku na procentach i prowizyi rs. 84,127 kop. 16. Czysty zysk banku za rok ubiegły wogóle wynosił rs. 187,749 kop. 83, a z pozostałością z roku poprzedniego rs. 195,792 kop. 64. Z zysków zeszłorocznych wydzielono: 10% na fundusz rezerwowy, 5% na rzecz rady, 2% na rzecz zarządu, na kasę przezorności dla urzędników sumę rs. 5,374 kop. 85, wreszcie 10% na dywidendę, co razem wyniesie sumę rubli 187,292 kop. 32, pozostałość zaś rs. 8,500 kop. 32 przeniesiono na nowy rachunek. Fundusz zapasowy czyli rezerwowy banku z końcem roku sprawozdawczego wynosił rs. 473,764 kop. 62.

Najsympatyczniejszą naszą instytucyą finansową współdzielczą dzielnie popierającą interesy naszych pomniejszych przemysłowców, a rok każdy zamykającą nadzwyczaj szybkim wzrostem swych obrotów jest kasa pożyczkowa przemysłowców łódzkich. Rozpoczęła ona działalność swoją od 1 listopada r. 1883 po zatwierdzeniu w d. 13 marca t. r. ustawy. W początkach kasa ograniczała się na dyskoncie drobnych weksli na warunkach nizkiej, bo 9% wynoszącej stopy procentowej.

Dogodność warunków dyskonta, roztropne i umiejętne kierownictwo w połączeniu z odpowiedzialnością osób stojących u steru zarządu, zjednywały wszakże instytucyi coraz szersze koło zwolenników, których liczba w trzecim zaledwie roku oficjalnego istnienia podniosła się do 228 reprezentując poważną cyfrę wkładów rs. 131,849 udzielonych pożyczek rs. 209,701 i obrotu rocznego rs. 1,987,907 k. 75.

Zarząd instytucji należy do wybranego przez tajne balotowanie komitetu, złożonego z prezesa, sekretarza, kontrolera, oraz 8 członków kasy. Posiedzenia komitetu w liczbie najmniej trzech członków odbywają się przynajmniej co tydzień, decydując wszystkie sprawy większością głosów. Na czele instytucyi stoi komitet reprezentantów, złożony z 50 członków, wybranych przez wszystkich uczestników z łona najwyższem cieszących się zaufaniem przemysłowców i kupców. Rozległa atrybucja komitetu reprezentantów obejmuje: wybór członków komitetu, oraz oznaczenie z góry dla każdego półrocza normy obrotów pożyczkowych, której komitetowi wykonawczemu przekroczyć nie wolno.

Ze wzrostem obrotów instytucji szedł w parze i wzrost zysków których cyfra od r. 1886 po rok 1890 powiększyła się sześć blizko razy i wynosiła 20,538 rs.; toż samo da się powiedzieć o kapitale rezerwowym, reprezentującym obecnie sumę 23,882 rs. siedm z górą razy przewyższającą kapitał z przedpięciolecia.

Niemniej wymownie o rozwoju sympatycznej instytucji świadczą cyfry udzielonych pożyczek, których suma rs. 209,701 w r. 1886, wzrastając stale z roku na rok, doszła obecnie do rs. 1,041,992.

Bilans obrotów rocznych za ostatnie pięciolecie, które w załączonej tabelce wiążemy ze wzrastającą z rokiem każdym liczbą członków kasy, przedstawia się, jak następuje:

Rok.	Liczba członków.	Obrót roczny.
1886	228	rs. 1,987,907 kop. 74
1887	264	„ 3,019,940 „ 24
1888	322	„ 5,325,932 „ 98
1889	418	„ 9,037,155 „ 74
1890	496	„ 11,377,853 „ 53

Kapitał zakładowy kasy wynosił w końcu r. 1891 rs. 817,389 kopiejek 21.

Decyzją z d. 9 lipca r. b. ministerjum skarbu zezwoliło na uzupełnienie ustawy, według którego Towarzystwo za wspólnem postanowieniem zebrania reprezentantów może nabywać nieruchomości dla pomieszczenia kasy. Na zasadzie też tego uzupełnienia ustawy kasa pożyczkowa przemysłowców łódzkich wzniosła swój własny gmach przy ul. Ewangelickiej, z wygodnemi pomieszczeniami dla biur swoich, oraz mieszkaniami dla dyrektora, kasyera i urzędników. Od lata r. b. instytucja więc rezyduje pod własnym dachem.

Kasa przemysłowców łódzkich miała w r. z. wpływów z procentów 108,762 rs. 94 k., że zaś pozostałość z r. 1890 wynosiła jeszcze 384 rs. 17 k. a koszty roku sprawozdawczego uczyniły 18,651 rs. 90 k., dochód zatem rozporządzalny kasy wyrażał się sumą 90,495 rs. 21 k. Procenty wypłacone członkom wyniosły 52,249 rs. 49 k. (6%), procenty wypłacone uczestnikom kasy oszczędności 20,941 rs. 30 k., a straty roku sprawozdawczego 370 rs.; gratyfikacji w ciągu roku udzielono 55 rs., a na amortyzację ruchomości instytucyi odliczono 5% ich pierwotnego szacunku 1,619 rs. 75 k., czyli 81 rs., rozchód kasy zatem reasumuje się w cyfrze 73,666 rs. 79 k. Tym sposobem dochód czysty, a raczej przewyżka dochodu nad rozchodem wynosi 16,828 rs. 42 k., z których 1¼% w sumie 10,885 rs. 31 k. zebranie ogólne uchwaliło rozdzielić na dywidendę zeszłoroczną dla członków kasy pożyczkowej, 1,000 rs. wydać na gratyfikacje dla personelu biurowego, a pozostające 4,943 r. 11 k. przelać na kapitał zasobowy, który dotychczas wynosił 30,930 rs. 70 k. W ciągu całego roku kasa pożyczkowa zdyskontowała weksli na sumę rs. 4,294,743, k. 36, wymownie świadczącą o rozległości operacyj instytucyj, a jednocześnie o rubli 765,143 k. 2 wyższą od zaprzeszłorocznej sumy zdyskontowanych weksli.

Stopa dyskontowa, w ciągu r. ubiegłego przez kasę pobierana, chwiała się pomiędzy 6½% a 7%, gdy w r. 1890 sięgała 8%. Stało się to wskutek nadmiaru gotowizny na tutejszym rynku pieniężnym w ciągu większej części roku sprawozdawczego i fluktuacyj pieniężnych innych rynków, łódzki w zależności od siebie trzymających. Ta nizka stopa dyskonta stała się też przyczyną mniejszej za r. z. dywidendy (7¼% łącznie z % wydzielonemi uczestnikom kasy), dywidenda roku 1890 bowiem wyniosła 8%.

Okazała się potrzeba obniżenia w r. b. stopy procentowej płaconej przez kasę osobom, powierzającym jej swe kapitały, a to skutkiem obniżenia obecnego tejże stopy od niektórych papierów publicznych i ogólnego obecnego położenia finansowego. Odtąd więc kasa pożyczkowa przemysłowców łódzkich płaci od wkładów za natychmiastowem wypowiedzeniem 3%, od wszelkich sum wyższych od 300 rs. za trzymiesięcznem wypowiedzeniem 4%, (zamiast jak dotąd 4½%) i od takichże sum niższych od 300 rs. za takiem samem wypowiedzeniem 4½%, (zamiast, jak dotąd 5%).

Ze wszystkich krajowych stowarzyszeń kredytowych współdzielczych pierwsza nasza kasa przez usta uczestnika swego i jednego z reprezentantów p. Edwarda Ramischa, poruszyła kwestyę kapitału zasobowego. Żądał on mianowicie „aby w razie śmierci lub wystąpienia danego członka kasy, zwracaną była sukcesorom, lub jemu samemu taka część pomienionego funduszu, jaką do powiększenia go w ciągu swego uczestnictwa się przyczynił. Żądanie swoje w formie wniosku postawione, p. Ramisch motywował dobrze zauważoną okolicznością, że w dotychczasowej procedurze tworzenia kapitału zasobowego członek kasy, uczestniczący w operacyach jej od roku, takież same ma doń prawo, jak członek długoletni. Interpelacyę tę wyjaśnił na zebraniu ogólnem reprezentantów instytucyi prezes zarządu kasy, p. Beyer, w ten sposob, że ponieważ ustawa wymaga bezwarunkowo przelewania co rok pewnej części dochodu na kapitał zasobowy, proponowana zmiana może być wprowadzoną dopiero w drodze ustawodawczej, jako uzupełnienie dotychczasowej ustawy kasy pożyczkowej, co i tak prędko nastąpić nie może, bo wybudowany co tylko właśnie gmach własny wyczerpał cały prawie kapitał zasobowy... Charakterystyczną cechą kasy pożyczkowej przemysłowców łódzkich stanowi zupełny brak w łonie jej uczestników izraelitów. Tem to też odpowiedzialniejszą jest instytucya nie narażana na nieprzewidziane straty, często przez niesumiennych przemysłowców i kupców „minorum gentium“ w tej sferze nieoczekiwanemi podstępnemi bankructwami powodowane, a coraz bardziej rosnąca arena operacyjna instytucyi, zmusza do liczenia się z nią bankierów i inne instytucye bankierskie prywatne, zwłaszcza w kwestyach dyskonta...

Instytucyą, grającą wybitną rolę w życiu ekonomicznem Łodzi, jest kolej Fabryczno-Łódzka, nie lubiona wprawdzie przez publiczność, tysiącznemi zarzutami obrzucana przez interesowanych klientów swoich, ale „cierpiana“ i „tolerowana“ z konieczności, jako jedyny, tyle dziś czynny łącznik ze światem, wyprawiający wytwórczość łódzką na wszystkie jego strony, co pozwala łatwiej ją spieniężać—jako ogniwo

jedno z najpotężniejszych w wielkim naszym przemysłowo-handlowym łańcuchu. Nie ma innej kolei, więc kontentować się trzeba tą, jaka jest, oczekując cierpliwie i nadziejnie poprawy panujących na niej stosunków, w dalekiej, niestety! widzianej perspektywie...

Tymczasem każdy najoptymistyczniej nawet usposobiony obserwator dostrzeże bezwarunkowo brak jakiejkolwiek proporcyi pomiędzy tem, co kolej Fabryczno-Łódzka z Łodzi materyalnie bierze, a tem co jej za to daje, Dochód jej zeszłoroczny brutto dosięgnął niebywałej dotychczas cyfry rs. 969,068 kop. 81, wydatki zaś uczyniły rs. 399,919 kop. 33. Stosunek wydatków do dochodów 41,27% mniejszy jest w porównaniu z rokiem 1890 o 1,55%. Z rs. 529,724 kop. 81 czystego dochodu po zapłaceniu kuponów i odpisaniu 3% na kapitał zapasowy pozostało rs. 357,955 kop. 57, z których przypadło na rzecz rządu $^1/_3$ część t. j. rs. 119,318 kop. 52, na korzyść członków założycieli rs. 22,547 i dla akcyonaryuszów rs. 217,210, czyli po rs. 17 kop. 50 na akcyę sturublową.

17$^1/_2$% netto dywidendy moglibyśmy życzyć gorąco akcyonaryuszom każdego najbardziej ryzykownego przedsiębierstwa w stosunkach obecnych naszych, nic dziwnego więc, że publiczność i klienci drogi widząc tak znacznie przynoszone przez nią zyski, pragnęliby co rok choć trochę zobaczyć sprowadzanych inowacyj, wygodę mieszkańców i interesantów, na celu mających. Tymczasem inowacye te w iście aptekarskich i to homeopatycznych ustanawiane są dozach, wywołujących sarkanie ogółu, którego słowa nasze są tylko słabem echem. Do czego kolej łódzka nie jest zmuszoną — tego sama dobrowolnie i z własnej inicyatywy nie zrobi; a choćby potrzebę nawet doskonale widziała i rozumiała, uda, że jej nie widzi i nie rozumie i przechodzi nad wszelkiemi desideriami do porządku dziennego zgoła o tych, którzy ponosić będą konsekwencye niezałatwionych i niezaspokojonych potrzeb się nie kłopocząc! Jedynie dwie z donioślejszych inowacye zaprowadzone na drodze łódzkiej w okresie sprawozdawczym mamy do zaznaczenia pociąg nowy, łączący się z pociągiem kurjerskim kolei warszawsko-wiedeńskiej, wychodzącym z Warszawy późnym wieczorem, który przybywa do Łodzi o godz. 1 w nocy, a ustawiony początkowo sposobem próby, na wyraźne polecenie ministeryum komunikacyj, wyjednane przez tutejszych przemysłowców za pośrednictwem oddziału łódzkiego Towarzystwa popierania przemysłu i handlu—później na stałe w rozkładzie pociągów umieszczony—jest dopiero od m. kwietnia r. z. pierwszą z tych inowacyj. Bilety zaś sezonowe, powrotne pomiędzy Andrzejowem a Koluszkami, wprowadzono od 15 sierpnia r. z., obniżające ceny za przejazd pomiędzy stacyami temi o 50%—są inowacyą drugą. Nadto oddano do użytku publicznego stacye telegraficzne na dworcu w Łodzi i na przystanku w Andrzejowie, w którym w lecie ze względu na wzmagający się z rokiem każdym ruch letników, w tym kierunku pobudowano altanę drewnianą, jako poczekalnię dla pasażerów, nowe ustępy i uporządkowano nieco sam wygląd zewnętrzny przystanku.

Tyle zdziałano na drodze Fabryczno-Łódzkiej dla publiczności w roku ubiegłym, a wątpimy, czy po tem z czyjejkolwiek piersi wydobył się okrzyk: „jakże zrobiono wiele!“... Może przyszłość niedaleka przyniesie nam co więcej... W drugiej bowiem połowie r. b. słyszeliśmy o projekcie nowego dworca centralnego na stacyi Koluszki, dla

wszystkich trzech krzyżujących się w tym punkcie kolei: warszawsko-wiedeńskiej, iwangrodzko-dąbrowskiej i fabryczno-łódzkiej. Projekt ma już być stanowczo zadecydowany, a wydelegowana komisya, złożona z przedstawicieli ministeryum i delegatów kolei zainteresowanych ze służb: ruchu, ekspedycyi i służby drogowej, pod przewodnictwem inżyniera departamentu kolejowego p. Maciejowskiego zająć się ma opracowaniem odnośnego projektu dworca centralnego, do czego czynności przygotowawcze już rozpoczęła.

Pierwotne projekty kasy pomocy dla urzędników kolei fabryczno-łódzkiej, oraz instrukcyi dla jej komitetu, przesłane przez radę zarządzającą takowej p. ministrowi komunikacyj we wrześniu r. 1891 nie zostały zatwierdzone przez komitet ministrów, jako nie zupełnie odpowiadające Najwyżej zatwierdzonej w d. 30 maja 1888 r. ogólnej ustawie kas oszczędności i wsparć.

Sporządzono więc nowy projekt ustawy na wzór zatwierdzonych już ustaw tego rodzaju kas na kolejach moskiewsko-kurskiej i carskosielskiej, który ostatnie zebranie ogólne akcyonaryuszów zaaprobowało.

O wiele więcej palącą i interesującą kwestyą, niż nawet pożądane inowacye na już istniejącej drodze fabryczno-łódzkiej — jest ostateczne załatwienie zasadniczej sprawy kolei obwodowej, która znów od jesieni roku zeszłego nęka umysły naszego społeczeństwa i natęża uwagę prasy, zupełnie jednakowo błądzących w tym labiryncie, ciągle zmieniającej się postaci rzeczy, jaki przebieg i procedura starań o koncesyę na kolej obwodową łódzką tworzy.

Jest ona nietylko nie nową, ale nawet dość starą kwestyą, od całego szeregu lat z roku na rok odkładaną i odwłóczoną. To też nikomu nie wydało się dziwnem, gdy w połowie października r. z. przeczytał telegraficzne doniesienie, że koncesyę na pobudowanie nietylko kolei obwodowej, ale i linij dojazdowych do Zgierza i Pabianic otrzymał p. Jan Bloch vel Towarzystwo akcyjne kolei fabryczno-łódzkiej. Odgrzebano też zaraz z popiołów stare jej projekty i plany. Dzienniki miejscowe i zamiejscowe rozpisały się o nich obszernie, niektóre objaśniając nawet opisy rysunkami topograficznemi — i zapanowała ogólna radość wielka, że kolej obwodową mieć będziemy. Cieszono się słusznie, nie pomyślano jednak, kiedy ją właściwie posiądziemy i stąd gorączka, stale towarzysząca śledzeniu za dalszym przebiegiem tej ciekawej sprawy...

Że się coś około drogi obwodowej święciło, ostatnie dowodem studya nad nią pospiesznie przeprowadzone przez inżyniera-technologa p. Starynkiewicza przed nastąpieniem zimy i nawet rozpoczęte pomiary gruntów, mających uledz wywłaszczeniu dla projektowanego terenu kolei obwodowej, przez geometrę przysięgłego p. Kułakowskiego. Mimo to przezimowano spokojnie, a żaden świst lokomotywy w oddalonych od istniejących już linij kolejowych krańcach miasta, nie zakłócił błogiej ciszy mieszkańcom...

Tymczasem wiedziano już, że o koncesyę na nowe koleje miejscowe ubiega się oprócz p. Blocha konsorcyum przemysłowców miejscowych, których przedstawicielem w Petersburgu był inżynier p. Weisblat. Pierwszą też wieścią, która z nadejściem wiosny zaalarmowała nasze sfery sprawą tą kolejową się interesujące, była odmowa prowizoryczna władz petersburskich udzieloną konsorcyum łódzkiemu, oparta na motywie niedostatecznej jego odpowiedzialności materyalnej.

Bezpośrednio po tej wiadomości wszakże wyszło na jaw, że w odpowiedzi na odmowę przedstawiciele konsorcyum łódzkiego, którymi się teraz po raz pierwszy jawnie okazali pp.: Heinzel, Kunitzer i Weisblat złożyli do rozporządzenia sfer decydujących na poparcie swych starań milion rubli kaucyi.

W ślad za tym milionem podążyło do Petersburga podanie zbiorowe kilkunastu najlepiej znanych z zakresu działalności i zamożności przemysłowców, adresowane na ręce ówczesnego zarządzającego ministeryum komunikacyj, a petycyonujące o wydanie koncesyi rzeczonemu konsorcyum w imię korzyści stąd dla zainteresowanych w budowie kolei fabrykantów i przemysłu miejscowego spłynąć mających.

Strona przeciwna jednak nie dała także za wygraną i, kiedy specyalna delegacya pomienionego konsorcyum z pp.: Juliusza Heinzla młodszego, Kunitzera, Hertzberga i Weisblata bawiła w Petersburgu — wyszło z Łodzi inne zbiorowe podanie od znacznie liczniejszego grona petentów, przemysłowców średniej miary, dopraszające się o udzielenie koncesyi na kolej obwodową tylko Tow. kolei fabryczno-łódzkiej, a to przez wzgląd, że ona jedynie w połączeniu z interesami już istniejącej drogi oddać może przemysłowi istotne i rzetelne usługi.

Obadwa projekty z rąk ministeryalnych oddane kompetencyi i opinii wyższych władz krajowych, co jak doniesiono oficyalnie, sprawę na pewien czas odroczy".

Tymczasem ile w tym międzyakcie niepewności losów koncesyi nadrukowano najróżnorodniejszych informacyj z najlepiej poinformowanego i „najwiarogodniejszego" źródła, które okazało się potem tylko bagniskiem kaczek kronikarskich — zliczyć się doprawdy niepodejmujemy!...

Jeżeli relacya powyższa streszcza zakulisową stronę przebiegu i stanu sprawy, to jej stronę konwencyonalną, stanowi skromna notatka w protokule zebrania ogólnego akcyonaryuszów kolei fabryczno-łódzkiej umieszczona, tej treści:

„Na skutek niejednokrotnych przedstawień rady do ministeryum komunikacyj i skarbu o konieczności przyspieszenia rozstrzygnięcia sprawy budowy linii obwodowej, departament kolejowy przy ministeryum komunikacyj nadesłał radzie projekt dodatkowych paragrafów do ustawy Towarzystwa kolei łódzkiej. Rada na zasadzie udzielonego jej przez ogólne zgromadzenie w d. $^{18}/_{30}$ czerwca r. 1890 pełnomocnictwa, projekt departamentu z małemi zmianami przyjęła i odesłała mu. Odtąd rada żadnych oficyalnych wiadomości nie otrzymała i dla tego prosi ogólne zgromadzenie, aby plenipotencya, dana jej do działania w tej mierze przedłużoną nadal została. Wniosek rady zgromadzeni zatwierdzili".

. . . . . .

Dwie już z naszych instytucyj społecznych: Towarzystwo dobroczynności i straż ogniowa ochotnicza doczekały się rocznic jubileuszowych po 15 latach sumiennie na usługach miasta i mieszkańców jego strawionych. Zapisały też sobie obadwa stowarzyszenia piękną kartę w historyi miasta, z której najwybitniejsze choć powtórzyć tu pragniemy ustępy i momenty.

Pomimo, że straż ochotnicza o rok starszą jest od swego towarzysza — jemu damy pierwszeństwo w naszej relacyi w czasach bo-

wiem ogólnego egoizmu i sobkowstwa każda działalność filantropijna wyróżniona być powinna.

Na początku r. b. upłynęło właśnie lat 15 od zawiązania tak pożytecznej instytucyi. Z tego powodu wydano tegoroczne sprawozdanie Towarzystwa dobroczynności w większej objętości, a we wstępie rzucono także okiem na jego przeszłość.

Przewodnią myślą, kierującą inicyatorami przy zakładaniu Towarzystwa, złożyły się konieczność ukrócenia żebractwa, oraz potrzeba skierowania hojnych już wówczas prądów miłosierdzia w jedno moralne łożysko. Względy te były tak potężne, że gdy w r. 1878 dozwolono się stowarzyszeniu ukonstytuować, znalazło ono ogólne poparcie swoich celów. Dowodem jego były pierwsze zaraz wpływy ofiarne w roku założenia Towarzystwa, które dosięgłszy sumy rs. 10800 przewyższającej to, czego oczekiwano, pozwoliły odrazu położyć tamę natrętnemu żebractwu domowemu.

Ze smutkiem jednak konstatuje sprawozdanie, że sympatye i idące z nimi w parze poparcie materyalne Towarzystwa, jej nowość, zwykłą rzeczy koleją, nabrała cech powszedności i pociągać przestała — ostygły i osłabły. Uwidocznił to wymownie stopniowy upadek wpływów ze składek, które spadły w r. 1885/6 do rs. 9670 kop. $25^1/_2$ na tym samym mniej więcej utrzymuje się dotychczas poziomie. Dzieje się tak wbrew rosnącym ze wzrostem miasta zastępem jego nędzarzy i proporcyonalnie wzmagającym się potrzebom instytucyi, która znosi obecnie nowy ciężar utrzymywania domu przytułku, gdzie 78-u niezdatnych do pracy starców otrzymuje dach i chleb bezpłatnie. Kierownicy instytucyi nie zaniedbują niczego, ażeby dochodami t. zw. nadzwyczajnemi wypełnić lukę w zwyczajnych, co też dotąd za pomocą urządzanych corocznie zabaw udaje się im w zupełności. „Obawiać się jednak trzeba wkrótce — mówi sprawozdanie — że te źródła uboczne i pomocnicze kiedyś się wyczerpią a wówczas stowarzyszenie ujrzy się w konieczności naruszenia mozolnie w ciągu lat 15 uzbieranego funduszu zasobowego." W końcu wspomnienia swego, poświęconego chwilom bieżącym sprawozdanie zaznacza pojawienie się znów w dużej liczbie żebraków po domach i ulicach, co przypisuje fałszywemu miłosierdziu niektórych mieszkańców.

Tak kończy relacyę swoją z okresu piętnastoletniego Towarzystwo i przechodzi następnie do roku ubiegłego, w którym słusznie za najpiękniejszą chwilę dla siebie uważa otwarcie „przytułku położniczego".

Inicyatywę tego nowego zakładu w mieście naszem podjął dr. Jan Wisłocki, który nie mógł jej jednak w ciągu lat kilku ze sfery projektów przenieść w rzeczywistość. Dopiero w r. 1889 udało się czynnemu lekarzowi pozyskać dla swej myśli panie Olgę i Annę Geyerową, w których towarzystwie, gdy udał się do osób i firm zamożnych a wpływowych, wkrótce zgromadził zapisy na potrzeby dla przyszłego przytułku fundusz zakładowy, które złożyły się na pokaźną sumę 13000 bez mała rubli. Przystąpiono więc zaraz do opracowania ustawy zakładu i instrukcji dla jego obsługi, które też d. 23 listopada r. 1889 przesłano do zatwierdzenia władzom. Nastąpiło ono w rok prawie, bo dopiero 5 listopada r. 1890, a to wskutek zażądania przez departament lekarski zmian w ustawie pierwotnie zaprojektowanej. Niebawem zwołano też naradę wybitniejszych osobistości w mieś-

cie z ich małżonkami i na posiedzeniu organizacyjnem, odbytem w dniu 26 października r. z. umówiono urządzenie „przytułku położniczego“, w mieście. Wybrano wówczas także komitet mieszany do spraw nowego zakładu z panią M. Kunitzerową, jako prezesową i p. B. Teschichową, jako wiceprzewodniczącą na czele oraz z pań: Anny i Olgi Geyer, D. Leonhardtowej, E. Tanfani, a nadto pp.: B. Geyera, jako kasyera, B. Pstrągowskiego sekretarza, K. Scheiblera, L. Geyera, d-ra Jonschera i Kreuslera członków, w charakterze zaś zarządzającego ordynatora zakładu zatwierdzono urzędownie d-ra Jana Wisłockiego. Nie pozostawało więc już komitetowi powyższemu jak zająć się w dalszym ciągu energicznie samem urządzeniem przytułku położniczego, czego też wkrótce w istocie dokonał. Nowy zakład mieści się od 1 listopada r. 1891 w odpowiednio przygotowanem mieszkaniu w domu Fränkla przy ul. Dzielnej N. 26. Zajmuje on na parterze od frontu i podwórza 4 pokoje, przedpokój i kuchnię, będącą zarazem łazienką a zaopatrzony jest w 5 łóżek na początek i we wszelkie w podobnym zakładzie potrzebne wygody oraz utensylia; nad choremi zaś pod kierunkiem lekarza zakładu czuwa stale miejscowa akuszerka. Nowy przytułek położniczy otwarty i do użytku biednych matek ze wszystkich sfer bez różnicy wyznań oddany w lutym r. z., napotkał pierwiastkowo w rozpostarciu swej działalności nielada przeszkodę ze strony pokątnych akuszerek tego gatunku, z którego rekrutują się od całych lat szeregów owe Skublińskie, Bednarskie i inne im podobne „fabrykantki aniołków“... Nie mogły one przecież okiem spokojnem bez nienawiści patrzeć na zakład, który gdy z rokiem każdym setkom matek ułatwi wydanie na świat zdrowego potomstwa—wydrze zupełnie ze szponów tych pasożytów nędzy i nieprawego macierzyństwa—ich biedne, nieszczęśliwe ofiary. To też nie było środków i podstępów, opartych zawsze na ciemnocie, niewiadomości i drażliwości położenia matek, którychby owe megiery nie użyły dla ociągnięcia ich i odstręczenia od dobroczynnej łożnicy. Ale wytrwałość i cierpliwość założycieli i opiekunów przemogło sztuczną walkę tej „konkurencyi i dziś o przytułek położniczy spokojnym być można, że spełni on swe zadanie i że w sferach kobiet, dla których otrzymał przeznaczenie, pozyska to zaufanie, z jakiem patrzą nań wszyscy rozumnie znaczenie i doniosłość całą podobnego zakładu — dla dobra ludności miejscowej pojmujący.

Ważnym także faktem z zeszłorocznej historyi Towarzystwa dobroczynności jest pozyskanie placu miejskiego, na przedłużenie ulic Targowej, Cegielnianej i Dzielnej położonego, oszacowanego na rubli 23,984 k. 66½, a mającego obszaru 3,496,267 łokci kwadratowych. Ponieważ plac ten ma być użyty na budowę domu przytułku—doprowadzenie jej do skutku znakomicie ułatwione zostało. Wiele jednakże jeszcze pozostaje w tym względzie do zrobienia, gdyż Towarzystwo prawie żadnych określonych funduszów na ten cel dotąd nie posiada. Zarząd ma udzielone sobie pełnomocnictwo do wydatkowania w razie potrzeby o 25% więcej niż przewidziano w budżecie; czynienia wszelkich wydatków, jakie okażą się potrzebne przy budowie dla przytułku własnego gmachu i nakoniec zbierania ofiar dobrowolnych na rzeczoną budowę oraz zaciągnięcia na dom Tow. dobroczynności w przyszłości pożyczki Towarzystwa kredytowego miejskiego.

Nakoniec znacznie wpłynęło na powiększenie dochodów Towarzystwa na utrzymanie przytułku rzeczonego obracanych, obłożenie przez radę gubernialną dobroczynności publicznej opłatą specyalną biletów na wszelkie widowiska w mieście dawane, z czego osiągnięto w roku ubiegłym od lutego rs. 788 kop. 35.

W roku sprawozdawczym urządzano na korzyść Towarzystwa: dwa bale maskowe, zabawę ogrodową w parku miejskim „Kwela“ z t. zw. „niespodziankami i „bazar“, wspaniały i bogaty „bazar w sali koncertowej—Vogla, zamienionej na prowizoryczny wielki skład wszelakich wszelakości, przy których co najwpływowsze panie, a co najponętniejsze panienki w roli kupcowych miały nie lada pole do wykazania co mogą: płeć, wdzięk i flirt!... Na korzyść zaś specjalnie ochronki urządzono bal. Wszystkie te zabawy, otoczone ogólną sympatyą za wyłączeniem balów miały niezwykłe powodzenie i dały kasie Towarzystwa rs. 9,514 kop. 58 czystego dochodu. Należy to przypisać energii komitetu tak zw. pomocniczego, urządzającego zabawy, którym do niedawna niezwykle czynnie przewodniczył p. Herman Gehlig.

Sprawy bieżące Towarzystwa omawiane są na posiedzeniach miesięcznych, których odbyto w r. 1891 12 zwyczajnych, oprócz jednego nadzwyczajnego i jednego ogólnego posiedzenia komitetów damskich. Przechodząc do rachunkowej strony sprawozdania z zeszłorocznej działalności naszej instytucji dobroczynnej, widzimy, że dochód jej cały obliczono, włącznie z pozostałością roku poprzedniego, rubli 24,031 kop. 57½ — na rs. 58,365 kop. 3, w czem, między innemi, roczne opłaty członków uczyniły rs. 11,873 kop. 27, zawartość puszek rubli 710 kop. 20½, dochody „nadzwyczajne“, a mianowicie: bale maskowe, zabawa ogrodowa, bazar rs. 9,514 kop. 58, jednorazowe ofiary rubli 321 k. 56 i fundusz przytułku położniczego rs. 10,345 kop. 40. Wydatkowano zaś w tym samym okresie czasu rubli 19,954 kop. 75, a głównie na 28,820 wsparć stałych, tygodniowych, udzielanych na początku roku 402 osobom, a potem 418 w kwotach od kop. 50 do rs. 1 kop. 80—rs. 13,782 kop. 80; na wsparcia jednorazowe rs. 235 i na utrzymanie przytułku rs. 5,207 kop. 70. Pozostałość więc na r. b. wynosi rs. 38,410 kop. 28, z których rs. 35,227 kop. 45 deponowanych jest w banku handlowym łódzkim, gotowizną w kasie rubli 3,182 k. 83. Nadto Towarzystwo posiada rs. 6000, zahypotekowane na nieruchomości nr. 317a, i jest samo właścicielką nieruchomego majątku pod n-rami: 451 i 1379, wartości rs. 1509 k. 35.

Dochody przytułku dla biednych starców i kalek wyniosły ogółem rs. 5,595 kop. 62 i tyleż wydano na jego utrzymanie, oprócz 479 korcy węgla ofiarowanego przez różnych składników, wartości rubli 407 kop. 75 i rozmaitych artykułów spożywczych, także z ofiar, przechodzących wartość rs. 152 k. 3. Schronienie miało w przytułku na początku roku osób 101, z których 16 zmarło, a 7 wyszło dobrowolnie, pozostało więc osób 78, a mianowicie: katolików 29 i ewangelików 49. Dni instytutowych przebyły one 28,881, a koszt średni utrzymania jednej osoby uczynił k. 24·4 gotowizną. Lekarz odwiedził w ciągu roku przytułek 4 razy, kapelan 10, panie 19 razy i członkowie komitetu 374 razy. Składki dobrowolne wnosiło w roku sprawozdawczym na rzecz Tow. dobroczyn. oprócz osób wchodzących wskład jego władz administracyjnych i reprezentacji 1126 członków; najniższa wniesiona i zadeklarowana przez nich opłata roczna wynosiła 50 k., a najwyższa rs. 500.

Etat Towarzystwa na r. b. przewidziano w dochodach ze źródeł stałych na rs. 14,350 k. 13 a w wydatkach na rs. 22,024 kop. 83. Spodziewany tym sposobem niedobór Towarzystwo pokryje z dochodów „nadzwyczajnych", dorównywających zazwyczaj stałym.

Wskutek znacznego rozszerzenia się kręgu działalności naszego Towarzystwa dobroczynności, zaszła potrzeba wprowadzenia do ustawy jego pewnych zmian i uzupełnień. Główne dwie inowacye polegają na dodaniu do pomocy w zarządzie prezesowi wiceprezesa i nagradzaniu członków czynnych Towarzystwa za ich honorową pracę w ciągu lat 10 do 20 lub za jednorazowe ofiary pieniężne nie mniejsze jak od rs. 100 do rs. 1000 żetonami: złotemi, srebrnemi lub bronzowemi, które przyznawane będą dyplomem z uchwały zarządu podpisywanym przez prezesa i sekretarza Towarzystwa. Projekt zmian każdego poszczególnego paragrafu i punktu do uzupełnień zakwalifikowanego w ustawie Towarzystwa na innem podajemy miejscu.

Oddzielne słówko należy się niezmiernie pożytecznej, a niezbędnej w mieście naszem instytucyi pod protektoratem Towarzystwa dobroczynności zostającej: ochronce dla ubogich dzieci przychodnich. Zakład ten dzięki staraniom i pieczy zarządzającego nim komitetu damskiego potrafił stanąć już nietylko o własnych siłach materyalnie, ale i bez żadnych funduszów stałych lub zasobów odkładać z roku na rok coś jeszcze i w każdym działalność swoją zaznaczyć nowym użytecznym, oświatę i zdrowie kształconych tu dziatek na celu mającym czynem.

W roku z. więc, zakończonym w d. 1 października roku 1891 rozszerzono lokal ochronki, w którym obecnie 250 znaleźć może wygodne pomieszczenie. Podwyżkę w opłacie komornego stąd wynikłą w kwocie 100 rs. wziął na siebie patron troskliwy instytucyi ksiądz proboszcz, Karol Szmidel. Rozszerzenie lokalu wpłynęło przedewszystkiem na zdrowotność dzieci, co się ujawniło w ustaniu epidemii ocznej, do stłumienia której przyczynił się także niemało bezinteresowną radą swą i pomocą dr. Koliński. Doskonałe także rezultaty wydaje coroczna kuracja pewnej liczby dziatwy w Ciechocinku, z której w sezonie ostatnim korzystało bezpłatnie 15 dzieci płci obojej. Sprawozdanie kasowe ochronki wykazuje, że miała ona w roku minionym dochodu ogółem rs. 2608 kop. 65, a łącznie z remanentem z r. poprzedniego rozporządzała sumą rs. 5326 kop. 38. Wydatkowała zaś w tym samym czasie rs. 2174 kop. 25—a tem samem pozostało na r. bież. rs. 2152 kop. 13, z których rs. 3,100 ulokowane są w banku handlowym, a rs. 52 kop. 13 spoczywa w kasie komitetu.

Pomimo zwycięzkiego wychodzenia z budżetu ochronki, w każdym roku komitet jej uskarża się na zbyt małą jeszcze ofiarność ogółu w stosunku do wzrastającej potrzeby ludności ubogiej miejskiej, która nadaremnie nieraz puka dotąd dla dziatwy swej do drzwi zakładu. Cały ciężar utrzymania ochrony spoczywa tymczasem na 82 jej zacnych opiekunkach, które radeby widzieć współdziałanie w swojem dobrem przedsięwzięciu szerszych kół łodzian. Dadzą im po temu sposobność zaprojektowane na jesieni koncert ze współudziałem „Lutni" łódzkiej, w zimie wieczór taneczny, a na wiosnę zabawa ogrodowa. Główną dozorczynią, rachmistrzynią ochronki jest panna Stępniewska,, której też pracy i staraniom zawdzięczać należy ten doskonały i normalny rozwój umysłowy jej małych wychowanek jakie na ostatnim popisie stwierdzić mieliśmy sposobność.

Instytucyę dobroczynną a oryginalnie pomyślaną stojącą zaś zupełnie poza Towarzystwami filantropijnemi naszemi stworzyła w roku ubiegłym dla ubogiej ludności żydowskiej ofiarność i zabiegliwość znanego kupca i obywatela łódzkiego p. Hermana Konstadta. Na fundacyi imienia małżonków Hermana i Miny Konstadt oparł założyciel podstawy bytu otwartego w maju r. b. „domu starców". Na pomieszczenie takowego własnym kosztem nabył pan K., przebudował i odpowiednio urządził nieruchomość przy ul. Średniej, złożoną z 2piętrowego domu frontowego o 7 oknach, drewnianych przybudówek gospodarskich, piętrowej oficynki i ogródka. Na parterze oficynki mieści się izba kąpielowa z 3 wannami miedzianemi, z kotłem do prania, sąsiadująca z ogromną widną kuchnią, z której znów przechodzi się do jadalni, zastawionej kilkoma rzędami schludnie malowanych stołów i ławek. Na dole gmachu frontowego mieszczą się także pokój przeznaczony do modlitwy i sala sesyjna. Pierwsze zaś i drugie piętro domu po 9 obszernych i widnych pokojów, a w każdym łóżka żelazne z pościelą, stoliczki nakryte obrusami, umywalki blaszane i inne sprzęty stanowią staranne urządzenie wewnętrzne zakładu. Góra i facyatki domu mieszczą jeszcze 5 rezerwowych cel mieszkalnych i pokoików dla służby. Ze stu pensyonarzy na ilu „dom starców imienia małż. Konstadt" przeznaczony został, początkowo znalazło w nim pomieszczenie 25. Byt zaś zakładu zabezpiecza suma rs. 40,000, na ten cel przez założyciela ofiarodawcę zadeklarowana i zapisana.

Założona dnia 14 maja r. 1876 straż ogniowa ochotnicza łódzka święciła w r. 1891 swą rocznicę swego użytecznego dla miasta istnienia. Straż ogniowa zasługuje z powodu pierwszego pełnego okresu swej działalności na bliższe, choć jako jedynie w ramach relacyi niniejszej zamknąć się dające, pobieżne tylko jej rozpatrzenie.

W tym celu uciekamy się do wyczerpującego sprawozdania za cały czas funkcjonowania Stowarzyszenia sporządzonego, a ogłoszonego drukiem i właściwem przedstawionegu świetle w piśmie miejscowem Lodzer Tageblatt.

Pierwszą myśl założenia straży pożarnej w Łodzi powzięto w gronie członków ówczesnego stowarzyszenia obrony obywatelskiej. Jak każda inicyatywa jednak, napotkała ona w początku na przeszkody i trudności, po usunięciu których na zwołanej naradzie obywateli miasta pod przewodnictwem naczelnika powiatu, p. Ottona von Oettingena, wybrano prowizoryczny komitet, który zajął się dalszą organizacją zaprojektowanej instytucji. Komitet ten pod d. 7 sierpnia 1875 wydał odezwę, zachęcającą ludność miejscową do czynnego udziału w Stowarzyszeniu, a można część mieszkańców Łodzi do materjalnego poparcia go wzywając i nawołując. Po opracowaniu dokładnego planu organizacyjnego straży ogniowej na drugiem posiedzeniu obywatelskiem wybrano już większością głosów pierwszą radę zarządzającą straży. Kiedy zaś ona się już ukonstytuowała, przystąpiono do werbowania strażaków pośród młodzieży i gromadzenia funduszu na zaopatrzenie towarzystwa ogniowego w konieczne rekwizyty i narzędzia ratunkowe. Na początek zaraz 200 młodych ludzi zaciągnęło się w szeregu straży, podzielonej pierwiastkowo na trzy oddziały pod dowództwem pierwszego jej naczelnika, p. L. Grohmana i pomocnika jego, p. J. Jarzębowskiego. Ze stopniowym wzrostem miasta musiano powiększyć liczbą cyrkułów ogniowych o jeden, a tem samem

utworzyć czwarty oddział straży, co nastąpiło w d. 26 lipca 1882 r. W ciągu piętnastoletniego istnienia swego straż ogniowa tutejsza alarmowaną była 632 razy, z których w 132 zachować się musiała bezczynnie. Działalność zaś swoją rozwijała przy 500 pożarach, a mianowicie; 93 wielkich, 153 średnich i 214 małych. Fałszywie alarmowano nasz zastęp obronny 40 razy. Najwięcej w ogóle alarmów przypadło na rok 1884 (63), wielkich pożarów w r. 1882 (12), średnich w tymże roku (22), a małych w r. 1881 (31).

Po śmierci pierwszego naczelnika straży, ś. p. L. Grohmanna, nastąpionej w końcu r. 1877, dowództwo jej objął ś. p. I. Jarzębowski, który także znarł niebawem w listopadzie 1878. Miejsce jego zajął potem p. E. Zoner, który obowiązki komendanta pełnił do września r. 1888. Złożony przezeń mandat przypadł w udziale z woli zebrania ogólnego straży p. Emilowi Geyerowi, którego zastępcą był p. K. Kessler wybrany. W ostatnim czasie naczelne dowództwo straży przeszło w ręce p. Ludwika Meyera i jego pomocnika p. E. Petera, spełniających funkcje te dotychczas. W dniach: 18 czerwca 1886 r., 4 września 1887 r., 6 września 1888 r., 30 czerwca 1889 r. i 3 maja 1890 r., 53 czynnych członków straży otrzymało odznaczenia w postaci naszywek za 10 letni czas służby w Towarzystwie; d. 23 b. m. i r. zaś 17 członków otrzymało także oznaczenia za 15-letni okres służby, 6 jeszcze za 10-letni i 23 członków straży za 5-letnią w stowarzyszeniu działalności. W uznaniu zasług dla stowarzyszenia położonych w ciągu 15 lat sprawozdawczych, wybrano na członków honorowych straży dwóch jej wybitniejszych działaczy.

W ciągu całego czasu istnienia straży, nie było żadnego śmiertelnego przy pożarze wypadku ze strażakami—ochotnikami. Natomiast dwie daty chlubnie figurować mogą w historji straży łódzkiej, jako upamiętnienie odwagi, brawury i bohaterstwa jej niektórych członków w ratowaniu nieszczęśliwych pogorzelców: dzień 11 kwietnia 1877 r. przy pożarze fabryki Izr. K. Poznańskiego i d. 15 marca 1890 r.—dziwnem zrządzeniem trafu przy pożarze zabudowań fabrycznych tegoż Tow. akcyjnego.

W tem miejscu należy się wzmianka dwóm prywatnym oddziałom straży ogniowej, stanowiącym 5 i6 oddziały w ogólnej rachubie organizacji miejskiej przeciwpożarnej. Pierwszy z nich mianowicie utworzyło Tow. akcyjne Karola Scheiblera w r. 1885, drugi zaś Tow. akc. Izr. K. Poznańskiego w r. 1891 Straż Schejblerowska, znakomicie utrzymywana, a pod dowództwem samego p. K. Scheiblera, syna, zostająca, czynna była przy 11 wielkich, 10 średnich i 5 mniejszych pożarach; straż fabryki Poznańskiego, przy 4 wielkich pożarach i wiele pomniejszych. Zestawienie dochodów i wydatków w okresie 15-letnim za rok każdy wykazuje normalne powiększanie stopniowe obydwu pozycyj budżetowych straży. Mianowicie, gdy w r. 1875, pierwszym jej istnienia, dochody wyniosły rs. 3,996 k. 91, a wydatki rs. 3,488 k. 77; w ostatnim ubiegłym roku pierwsze uczyniły łącznie z pozostałością z r. 1891 rs. 10,210 k. 81,—rs. 19,602 k. 55, na co głównie złożyły się: wnioski członków rs. 4,292, dochód z 3 zabaw łyżwiarskich rs. 405, z koncertu w Helenowie rs. 1,150 kop. 20, różne ofiary jednorazowe fabrykantów oraz towarzystw ubezpieczeń w rozmiarze od 20 do 166 rs., wreszcie subwencja Towarzystwa kredytowego miejskiego rs. 300. Wydatki zaś wyniosły rs. 13,125 k. 88, z czego na wynajem koni w czasie pożarów i ćwiczeń wydatkowano rs. 1,706 k. 96, na utrzymanie kancelarji rs. 1,293, na różne naprawy narzędzi rs. 4,006 k. 26, na urządzenie stacji wodnej rs. 2,672 k. 99 i na wsparcia dla biednych członków rs. 960 k. 10. Pozostałość więc na r. b. figuruje w sumie rs. 6,976 kop. 67. W końcu roku 1890 straż ogniowa łódzka miała w swych 4 oddziałach: 35 toporników, 161 pompierów, 78-iu wodniczych, 27 ludzi do ratowania ruchomości pogorzelców i utrzymywania porządku przy pożarze, 3 trębaczy i 7 felczerów. Z początkiem roku sprawozdawczego straż liczyła 699 członków czynnych, w ciągu roku przybyło ich 110, wystąpiło 70 i umarło 3; z dniem 1 stycznia r. z. przeto straż posiadała 736 członków czynnych. Osób opłacających składkę roczną do kasy straży ogniowej, było razem 1,127, z których 496 wnosiło więcej niż po trzy ruble.

W ciągu całego roku straż ogniowa odbyła 33 ćwiczenia zwyczajne, 12 ćwiczeń sygnałowych i 2 ogólne. Topornicy odbyli dwa ćwiczenia. Nadto straż stawała do przeglądu, którego dopełnił brandmajster warszawski. Alarmowaną była straż ogniowa w ciągu roku zeszłego 37 razy, czynną jednak tylko 33 razy, a mianowicie: 9 razy, przy wielkich pożarach, 12 razy przy średnich, i 12 przy małych.

Rekwizyty straży z końcem roku zeszłego składały się: z 8 sikawek dużych, 4 wozów rekwizytowych, 15 żelaznych beczek, 6 wielkich drabin, 2 przyrządów do ratowania z worków, haków, wałów, pochodni, dzwonków, lektyki i tp. Szczegóły powyższe dotyczą czterech oddziałów straży ochotniczej, dwa ostatnie bowiem utrzymywane są na koszt prywatny, a mianowicie: oddział piąty kosztem towarzystwa akcyjnego wyrobów bawełnianych Karola Scheiblera i szósty—kosztem towarzystwa akcyjnego wyrobów bawełnianych I. K. Poznańskiego. Oba te oddziały posiadają własne rekwizyty, a mianowicie: oddział piąty: 1 sikawkę parową, 6 sikawek ręcznych, 12 beczek żelaznych, 3 wozy dla straży, 2 wozy rekwizytowe, 2 wielkie drabiny mechaniczne i t. p.; oddział szósty: 2 sikawki ręczne, 1 drabinę mechaniczną, 2 wozy rekwizytowe, 2 wozy dla straży, 4 beczki żelazne i t. d. Oddział piąty odbył w ciągu roku zeszłego 6 ćwiczeń zwyczajnych, 6 głównych i 2 sygnałowe; oddział szósty, w tymże czasie, odbył 37 ćwiczeń zwyczajnych, 5 sygnałowych i 6 głównych. W tym roku tabor straży powiększony będzie przez zakup 2 sikawek, 15 beczek żelaznych najlepszej konstrukcyi, na zakup których wyasygnowane z funduszów stowarzyszenia rs. 7,200 ministeryum już zatwierdziło.

Nie potrzeba do cyfr i faktów powyższych nic dodawać dla podniesienia znaczenia łódzkiej straży ogniowej ochotniczej w opinii łodzian. Cieszy się ona u nich dobrze zasłużoną sympatyą i wdzięcznością, dowody których składają w licznym swym zawsze udziale w zabawach na korzyść instytucyi tej organizowanych i w publicznych podziękowaniach po każdym większym pożarze przez pogorzelców. Aprobacyę zaś swej wewnętrznej organizacyi pozyskał nasz zastęp obronny na tegorocznej wystawie środków przeciwko pożarom w Petersburgu, gdzie otrzymał nawet zaszczytne odznaczenie.

Objawem zupełnie nowym w zbiorowem życiu Łodzi jest ujawnione dopiero w roku ubiegłym w tym stopniu szczere zainteresowanie się losem nieszczęśliwych zwierząt wszelakiego kalibru, niemiłosiernie nękanych przez ich eksploatatorów, ludzi po większej części pozbawionych uczuć ludzkich i w ciemności swojej, połączonej

z wrodzonem dążeniem do jaknajwiększego wyzysku każdego bezbronnego stworzenia, pastwiących się nad niem bez żadnego opamiętania. Energicznym zabiegom dwóch członków, korespondentów tutejszych, warszawskiego oddziału Towarzystwa opieki nad zwierzętami pp.: Rejewskiego i Wergaua zawdzięczać należy, że pozyskało ono w Łodzi około 200 członków, którzy w niedalekiej przyszłości zamierzają utworzyć nawet własny miejscowy oddział. Posiedzenia co miesiąc odbywane są zazwyczaj dość liczne i ożywione, a ponieważ niepodobna nam nawet w streszczeniu powtórzyć wszystkich uchwał i starań powziętych i przedsięwziętych dla wypełnienia w Łodzi ogólnych zadań towarzystwa, poprzestaniemy na ogólnikowem zaznaczeniu, że członkowie jego tutejsi robią wszystko, co w tym kierunku przy bardzo trudnych w Łodzi szczególniej warunkach zdziałać można. Co do przebiegu posiedzeń miesięcznych, odbywanych obecnie po zrezygnowaniu p. Rejewskiego z godności przewodniczącego, pod egidą p. Roberta Wergaua — mielibyśmy do zarzucenia, że obrady prowadzone są zbyt chaotycznie, jednostronnie że rzadko kiedy wykraczają po za szczupłe ramy jednych i tych samych kwestyj, nie odznaczając się nowemi pomysłami lub oryginalną inicyatywą. Wina tego tkwi w niewyrobieniu jeszcze łodzian w kierunku korporacyjnym i w tej nieregularności uczęszczania na posiedzenia wszelkie, która sprawia, że nieobecni na jednem — przybyli nanastępne, nie wiedzą co się poprzednio podniosło i o czem mówiło i stąd rewelując po kilkakroć jedne i te same sprawy wprowadzają do obrad — chaos i zamięszanie. Ważniejszą i bardziej charakterystyczną sprawą z roku sprawozdawczego, godną zapisania jest délegacya do Łodzi w końcu marca pp.: Niedzielskiego, kasyera zarządu i Gołowaczewskiego referenta biura, którzy złożyli odpowiednie wyjaśnienia członkom tutejszym co do niezałatwionego ich żądania wyasygnowania ze składek miejscowych początkowo 100 rs. na cele lokalne. Nastąpiło to dopiero na zebraniu ogólnem oddziału warszawskiego w d. 10 kwietnia, w którem udział brała też deputacya członków łódzkich. Przybyli do naszego miasta delegaci warszawscy przyrzekli gorąco popierać zawsze sprawy łódzkie w zarządzie i oddali należne uznanie dotychczasowej działalności stowarzyszonych miejscowych.

Z kolei przejść nam wypada do charakterystyki działalności właściwych naszych korporacyj, z których pierwsza nawija nam się pod skalpel kronikarski, najliczebniejsza—stowarzyszenie subjektów handlowych w Łodzi.

W żadnem zapewne stowarzyszeniu krajowem nie ogniskuje się tyle różnolitych, różnorodnych żywiołów, ile ich liczy stowarzyszenie subjektów łódzkich. Że zaś składa je przeważnie młodzież i to po większej części na dość jeszcze nizkim poziomie inteligencyi stojąca—wyradzają się w łonie tego Towarzystwa tak przeciwne sobie prądy i... poglądy, że nie małej sztuki zaprawdę dokazałby ten, ktoby już nie wynalazł dla nich modus vivendi, utorował takowym jedno, spokojne, ogólne ujście, ale chociaż połapał się w tym wszechstronnym chaosie!... Wyrazem powyższego sądu naszego są doroczne zebrania ogólne subiektów łódzkich, które wyróżniają się z pośród wszystkich innych obrad w mieście hałaśliwością, bezładem, prywatą, partyjnością, i co najważniejsza brakiem... wszelkiego zastanowienia.

Gdzież bowiem zastanowienie u tych, którzy składając się na poważny ilościowo i liczyć się z sobą dla tego zmuszający stan cały, zamiast spokojnie, trzeźwo i rozważnie raz do roku rozpatrywać i zastanawiać się nad sprawami jego samopomocy, głównym celem istnienia stowarzyszenia przecież będącej, forytują swoje kandydatury do reprezentacyi, tworzą koalicye dla obalenia pewnych uchwał, wynajdują „kwestye“ i „kwestyjki“ na porządku obrad nie będące! Te wprowadzają znów do dyskusyi jad różnic i drażliwości nawet narodowościowych, jątrzący członków jednego i tego samego Towarzystwa, pracowników na jednem i tem samem polu przeciwko sobie, dzielący ich na obozy.

Nie naszą jest rzeczą wdawać się w ich szczegóły i niesmaczne i nie ciekawe. Zapisze takowe kronika stowarzyszenia na karb niezbyt dodatnich stron jego żywotności, my zaś zajmujemy się istotnie lepszemi tejże cząstkami.

Stowarzyszenie liczyło z końcem r. z. członków 492 handlowców a 211 członków protektorów, lekarzy i prawników. Tym sposobem całe Stowarzyszenie subjektów składa poważna liczba 703 członków. Ogólna suma przychodu Stowarzyszenia uczyniła 3550 rs. (kopiejki opuszczamy), w czem wpisowego od stowarzyszonych 715 rs., wniosków członków rzeczywistych 2,861 rs., a protektorów 1,465 rs. Że jednak od jednych i drugich odlicza się 25% na kapitał zakładowy, ogólne opłaty członkowskie uczyniły właściwie 3,244 rs., podczas gdy kapitał zakładowy zasilał się z tego źródła sumą 1,081 rs. Wydatki stowarzyszenia wyniosły 3,209 rs., a stąd kapitał obrotowy powiększył się o nadwyżkę dochodów nad wydatkami o 340 rs. Kapitał zakładowy Stowarzyszenia wynosi 7,531 rs., a oddzielnie wydział kasy wdów i sierot 1,754 rs., w tej ostatniej sumie mieści się legat współpracowników firmy M. Silbersteina 500 rs. Oprócz niego wpłynęło w roku sprawozdawczym na kasę rzeczoną 931 rs. Złożyły się na tę sumę składki stowarzyszonych na perjodycznych wieczorkach muzycznych dla członków i ich rodziu urządzanych, oraz 465 rs. czystego dochodu z zakupionego przedstawienia w teatrze, z inicyatywy p. Lewina. Kapitał zakładowy Stowarzyszenia mieści się w kasie własnej i na rachunku bieżącym miejscowego banku handlowego w sumie 1,203 rs., oraz w depozycie tegoż banku 6,780 rs. w papierach procentowych publicznych. Zaległości w składkach stowarzyszonych wyniosły 1,231 rs., czyli przewyższały o przeszło 600 rs., takiż niedobór roku 1890. Przypisać to należy ciężkim warunkom utrzymania w r. p. z powodu jego drożyzny.

Tyle mówią cyfry. Obserwacya zaś bezstronna każe, bądź co bądź, przyznać stowarzyszeniu wytrwałe dążenie, dzięki kilkunastu sprężystym kierownikom, do osiągnięcia ideału związku fachowego samopomocy, do którego subjekci nasi zbiorowo brani, tem prędzej się zbliżać będą, im dalej za sobą pozostawiać owe rozkładowe czynniki, narzucone im raczej, niż wrodzone, i niedoświadczeniem wywoływane prędzej niż złą wolą—o jakich z przykrością zmuszeni byliśmy wspomnieć powyżej.

Najruchliwszym i najlepsze, bo doraźne, a praktyczne usługi oddającym wydziałem stowarzyszenia jest t. zw. jego „biuro informacyjne“. Po ukonstytuowaniu się w tym roku prawie w zeszłorocznym swym składzie „biuro“ niezwłocznie przystąpiło do obudzenia w sfe-

rach handlowo-przemysłowych miasta tego zainteresowania, na jakie faktycznie zasługuje i pozyskania tego zaufania, do którego podstawę dają jego działacze. Wydział rzeczony stowarzyszenia subjektów w ciągu 8-miesięcznej działalności swojej w r. z. umieścił na posadach tylko 18 członków z ogólnej liczby 138, poszukujących miejsc kandydatów, a dowiedział się o 75 wakujących posadach. Wychodzi stąd na jaw, że „biuro informacyjne“ zdołało udzielić posad zaledwie 1/8 części ze zgłaszających się kandydatów, podczas, gdy reszta pozostała bez miejsca. O posadach wakujących „biuro“ dowiadywało się zapóźno lub wcale nie było zawiadamiane, a główną przyczynę tego stanowił — zdaniem wydziału „biura informacyjnego“ — brak poparcia ze strony współkolegów, do stowarzyszenia należących. Pragnąc tedy osiągnąć lepsze, niż poprzedniego roku, rezultaty dla swych członków, rozesłał wydział w lutym wszystkim stowarzyszonym jednobrzmiący cyrkularz, w którym odnosił się do każdego z nich, aby nadal we wspólnym interesie, wiedząc o jakichkolwiek posadach, bezzwłocznie zawiadamiali o tem biuro. Dołączono ad hoc umyślnie listy zwrotne, szematycznie wydrukowane w pewnej liczbie egzemplarzy do każdej odezwy. Słusznie też wydział informacyjny dodał w końcu swego okólnika, że rychłe zawiadomienie go o wakującej posadzie często nie jednemu, pozbawionemu na razie pracy i zarobku, handlowcowi, egzystencyę zapewnić może.

Rzeczony cyrkularz doznał wśród stowarzyszonych subjektów handlowych i ich protektorów jaknajżyczliwszego i najlepszego przyjęcia. Sam wydział zaś nie zaniedbuje żadnych starań — byle okazać się jaknajużyteczniejszym. Składa go 6 członków pod przewodnictwem 2 członków zarządu stowarzyszenia, którzy kolejno przewodniczą naprzemian 2 razy na tydzień we wtorki i piątki odbywanym posiedzeniom, przy pomocy także honorowo obowiązki swe pełniącego sekretarza. Jakkolwiek w tym roku wydział „biura informacyjnego“ umieścił już na posadach trzykrotnie większą liczbę petentów niż w roku poprzednim, to przecież nie jest to jeszcze rezultat najpomyślniejszy, do osiągnięcia którego dużo jeszcze potrzeba. A przedewszystkiem zmiany w postępowaniu panów chlebo i pracodawców, którąby ujawniła się w stałem zapotrzebowywaniu wszelakiego rodzaju pracowników biurowych i handlowców w wydziale „biura informacyjnego“ a nie rekrutowania ich w widokach korzyści materyalnych, w kodeksie moralnym poprostu wyzyskiem zwanych, z bruku ulicznego! Dziwnie zacofane pod tym względem panują pojęcia w naszym niby postępowym światku łódzkim, reformy których gwałtownej domaga się choćby wzgląd na usprawiedliwienie pretensyj do owego miana i zresztą własny dobrze zrozumiany interes. Pewniejszy bowiem i odpowiedzialniejszy będzie zawsze ten pracownik, którego po przekonaniu się czarno na białem o jego wartości fachowej i moralnej zarekomenduje „biuro informacyjne“ niż ów z bruku wzięty rozporządzający fikcyjnemi kwalifikacyami wbrew często świadectwom i ukrywać mogący wady indywidualne, które wkrótce zawiódłszy prycypała, przeniosą go znów z za kantorka na ulicę...

Bardzo słusznie ograniczono w tym roku zakres działalności biura, wyłącznie do miejscowych kandydatów z zupełnem pomijaniem i odmawianiem pośrednictwa zamiejscowym. Dla ostatecznego dopełnienia bardzo pochlebnie zalecających się dążeń obecnych „biura informacyjnego“ stowarzyszenia subjektów handlowych m. Łodzi, na miejscu będzie przypomnienie, że w swoim czasie usiłowało ono i starało się zawiązać bliższe stosunki z podobnemi wydziałami „obudwu stowarzyszeń, odnośnych w Warszawie, które jednak nie okazały ani chęci, ani gotowości wejścia w zażyłość większą z instytucyą łódzką. A przecież takie komunikowanie się trzech identycznych instytucyj, jedne cele mających, dwóch miast, tak ze sobą zestosunkowanych handlowo jak Warszawa i Łódź, tylko korzyści dla pracodawców jak i dla pracowników przynieść może!...

Nie bylibyśmy sprawiedliwi, gdybyśmy nie przyznali w końcu naszym subjektom handlowym, że bawić się umieją; toć w pamięci świeżo mamy jeszcze ową tak udaną „zabawę ogrodową“ w ogródku hotelu Manteufla, przepięknego wieczoru lipcowego odbytą, podczas której wśród 500 osób zgromadzonych, kłóciły się o lepsze wszelakiego pomysłu zabawy, od „niespodzianek“, szarad żywych i deklamacyi począwszy, a na tańcach i biesiadzie skończywszy...

Tak, bawić się umieją, ale żeby też myśleć poważnie ryczałtem potrafili! Z czasem to przyjdzie... Jedyne stowarzyszenie sportowe Łodzi, założone przed 6 laty przez pierwszego zarazem prezesa swego p. Roberta Reesigera—klub cyklistów odznacza się powściągliwością w przyjmowaniu nowych członków, pragnąc stanowić kółko młodzieży jednolite i odrębne, które mimo to liczy ogółem 150 członków czynnych i honorowych. Stowarzyszenie nie odznacza się wielką ruchliwością, czyni jednak zadość swoim zadaniom sportowym, rozbudziło bowiem w mieście istotne zamiłowanie do sportu kołowego, który wprawdzie uprawia więcej dzikich niż klubowców — rodzaj jednak sportowstwa nie stanowi tu o wartości rezultatów. W roku ubiegłym stowarzyszenie zamieniło prezesa. Dotychczas piastujący dzielnie tę godność p. Stanisław Lorentz, usunął się na własne żądanie z tego stanowiska, które zgodnie z ogólnemi życzeniami cyklistów objął po nim baron Juliusz Heinzel (młodszy). W bilansie swoim sportowym klub nasz ma od początku swego istnienia 5 zorganizowanych wielkich wyścigów dorocznych, z których pierwszy odbył się na szosie, a 4 następne na torze w „Selinówce“. Ten ostatni Towarzystwo cyklistów dzierżawiło do r. b., kiedy swe lary i penaty wyścigowe przeniosło na nowy, tymczasem mały tor, urządzony wytwornie przez pp. Ansztadtów w Helenowie.

Ostatnie czasy w laury sportowe dla klubu łódzkiego nie obfitowały. W roku zeszłym urządził on dwa rodzaje wyścigów: wielkie, właściwe i mniejsze, klubowe; w r. 1892 tylko klubowe. W wyścigach zeszłorocznych przyjęli licznie udział cykliści warszawscy, którzy nie jeden znaczek zwycięzki z Łodzi wywieźli, a byli tu tak serdecznie i gościnnie podejmowani, że węzeł koleżeństwa sportowego pomiędzy jednym a drugim klubem zacieśnił się na dobre i długo. To też wywzajemniają się warszawianie łódzkiej młodszej swej braci i żadnej uroczystości swojej nie odbywają bez jej udziału lub przynajmniej bez zaproszenia cyklistów łódzkich do siebie. W tegorocznych wszakże wyścigach „na Dynasach“ i obudwu w Warszawie urządzonych „recordach“ żaden z naszych klubowców nie odniósł zwycięztwa. Szczęśliwiej powiodło im się na otwarciu toru w Kaliszu. Jedną wyróżniającą cechę z pośród reszty młodzieży tutejszej posiadają cykliści, a jest nią rycerskość. To też chcielibyśmy być w niejednem serdusz-

ku panieńskiem, podczas wyścigów lub ślizgawki, gdzie nasi sprężyści gospodarują i królują. Takie serduszka niemiłosiernie pukać muszą!... Budynek letni na dzierżawionym placu przy ul. Przejazd, kompletnie urządzony, zaopatrzony dotąd w bilard i pisma sportowe, ma być według uchwały ostatniego zebrania ogólnego przebudowany. Kiosk ten rozszerzony będzie od tyłu w ten sposób, aby pomieścił salę zebrań zimowych, kuchnię, oraz kręgielnię. Na torze treningowym zaprojektowanem jest „mateku“ z tyle rozpowszechnionej za granicą „lawntennis“ sprowadzonej przez klub w tym roku. Partya jednak zacznie się po nabyciu przez członków Towarzystwa odpowiedniej wprawy w grze pomienionej, w której także przyjąć udział mają panie. W drugiej połowie listopada klub daje bal inauguracyjny proszony, w karnawale zaś w sali koncertowej nie znaną w Łodzi jeszcze zabawę nową na sposób wiedeńskich, w Praterze urządzanych „Vogelwiese“.

Plac treningowy i lokal klubowy oświetlone być mają elektrycznością za pomocą nowej dynamo-maszyny, gdyż dotychczasowa okazała się nie praktyczną. Słowem i w dziedzinie sportu Łódź, o ile w możności szparko dąży, aby nie pozostać w tyle za Warszawą, słusznie, gdy prze ją chęć zdobycia sobie wielkomiejskiej marki.

O jedynej naszej instytucyi naukowej, łódzkiem Towarzystwie lekarskiem, z żalem nie wiele mamy do powiedzenia. Założone w roku 1886 na mocy Najwyżej zatwierdzonej ustawy d. 12 września r. 1886, nie ogniskuje w sobie tak życia naukowego w danej jego gałęzi, jakby na to liczba jej miejscowych adeptów pozwalała, a wyjątkowe warunki Łodzi, jako miasta niezwykle ludnego i ruchliwego nakazywały. W ciągu roku 1890 ostatniego, za jaki danemi co do działalności Towarzystwa rozporządzamy, składało go 37 członków rzeczywistych, włączn.e z członkami zarządu, w której to liczbie znajdowało się: 30 lekarzy, 2 weteryuarzy i 5 aptekarzy. W ciągu tegoż roku odbyto 19 zwykłych posiedzeń, na których oprócz załatwiania kwestyj administracyjno-gospodarczych, omawiano środki uzdrowotnienia Łodzi, głównie z chorób infekcyjnych. Większość zebrań miała charakter czysto naukowy; lekarze zdawali na nich sprawę z praktyki prywatnej i szpitalnej, oraz komunikowali: wypadki rzadsze, wyróżniające się czemkolwiek i wychodzące po za ramki zwykłej obserwacyi klinicznej, rezultaty dokonywanych operacyj i obdukcyj sądowo-lekarskich. Referowano także na posiedzeniach tych zasługujące na uwagę dzieła i artykuły, zarówno z krajowej jak i zagranicznej literatury lekarskiej.

Stan funduszów łódzkiego Towarzystwa lekarskiego przedstawia się w ten sposób, że do d. 1 stycznia 1890 r. miało ono w kasie swojej rs. 218 kop. 94 gotowizną, w roku sprawozdawczym zaś wpłynęło składek członkowskich rs. 306 i wpisowego rs. 8, razem więc dochód Towarzystwa uczynił w r. 1890 rs. 532 k. 94, z których po wydatkowaniu na najem lokalu, prenumeratę pism, oprawę książek i inne potrzeby gospodarcze rs. 252 kop. 60, rachunki kasy wykazały 280 rs. kop. 34 pozostałości na r. 1891.

Strona kasowa więc odpowiada w zupełności ciasnym granicom, w jakich działalność naszego Towarzystwa lekarskiego, bez nadziei wielkiej ożywienia w najbliższej przyszłości się obraca...

. . . . . .

Nawskróś praktyczna Łódź, żyjąca z dnia na dzień życiem ruchliwem, gorączkowem z celami materyalnemi wyłącznie związanemi i im w zupełności oddanem, nie przedstawia pola dla rozwoju strony duchowej ludzi, którzy się od przeciętnego typu łodzianina odrodzili; a tem samem nie jest wdzięcznem miastem dla krzewienia poszczególnych rodzajów sztuki reprezentowanych przez całe grupy lub też jednostkowych „odrodzonych“ — mówiąc zaś wyraźniej, nie dostarcza danych i nie ma warunków do postępu szybkiego w kierunkach artystycznych. To też pomimo znacznych w ostatnich latach zaszłych zmian pod tym względem w grodzie bawełnianym naszym, strona jego życia duchowa, względnie artystyczna i umysłowa, jakże pozostaje w tyle po za stroną utylitarną, tak szalonemi naprzód dążącą krokami!... Głównym a jedynym stale uprawianym rodzajem sztuki i jej jako tako godnym przedstawicielem jest w Łodzi teatr, który, o ile wyjątkowo w trudnych i odrębnych istnieć musi warunkach, stoi prawie na wysokości swego zadania. Minęły czasy, kiedy w kołach artystycznych naszych, a głównie w prasie warszawskiej, z chwilą ustalenia się do pewnego stopnia sceny polskiej w Łodzi, panowało głębokie przekonanie, że będzie ona młodszą siostrą sceny warszawskiej, pepinierą dla niej i klasą, że tak powiemy przygotowawczą.

Były to bardzo piękne iluzye tylko, nieodłączne u nas od każdego wykluwającego się przedsięwzięcia z charakterem bardziej abstrakcyjnym, iluzye, które dopiero doświadczenie z czasem rozwiać miało. I rozwiało je, pozostawiając z tej aureoli pięknych widoków tyle tylko, ile jej dla... pożytku kasowego i powierzchownej opinii teatru było potrzeba. W potężnem państwie Merkurego daremnie Thalia i Melpomena wznosiły dumnie czoła i usiłowały utrzymać w pełni swą godność, która im się wydawała wyższą od potęgi ruchliwego a obrotnego bożka... Niebawem i one uczuć musiały jego dłoń ciężką a szorstką na głowach i spuściły je, może wstydliwie, bo z uczuciem doznanego upokorzenia, ale z uznaniem wyższości tryumfującego Merkurego.

Łódź inteligentna obok praktyczności swojej typowej i... kupieckiej, odznacza się takiem zepsuciem, zwyrodnieniem, że tak powiemy, gustu i smaku artystycznego, jak mało które inne miasto. Staje się to łatwo zrozumiałem, gdy się weźmie pod uwagę liczne wycieczki przeważnej części publiczności za granicę, gdzie każdy rodzaj artyzmu smakuje i bawi bo... zagraniczny i gdy się uwzględni środki, jakiemi miasto prywatnie bogate, na podobne cele rozporządza. Dla tego dogodzić łodzianom rzecz niełatwa: zawsze mieć będą oni w pamięci wzory widziane zagranicą, jeśli lepsze to naturalnie obowiązkowo przez nich porównywane i do naśladowania tutaj podawane, jeśli gorsze, to zawsze jeszcze... zabawniejsze.

Ta oryginalna a czysto miejscowa cecha publiczności łódzkiej nielada stanowi zaporę dla wytknięcia właściwego kierunku teatrowi i nie małego klina zabija w głowę tym co do prowadzenia podobnej imprezy się zabiorą. Ostatecznie powzięto przekonanie, że najlepszy, a przynajmniej najlepiej widziany przez łodzian rodzaj sztuki na scenie jest „wesoły“, lub na drugim planie „aktualny“ t. j. taki, któryby sprowadzał publiczność miejscową au courant fluktuacyj repertuarowych scen stołecznych, względnie zaś sceny najbliższej warszawskiej. Każdy za swoje pieniądze bowiem nietylko pragnie spędzić co najmniej przyjemnie parę

godzin czasu w teatrze, ale chciałby jeszcze posiąść zarazem świadomość tego, co się dzieje w teatrach na szerszym świecie, aby, gdy na chwilę nań od czasu do czasu się dostanie—nie okazać się wobec innych ignorantem i potrafić dorzucić także własne słówko opinii o „premierze“ wśród salonowego flirtu... Temi względami tylko publiczność łódzka powodowana uczęszcza do teatru o tyle, o ile on jej upodobaniom schlebia, a za najmniejszem choćby sprzeniewierzeniem się od narzuconego kierunku, odwraca się od przybytku sztuki z niechęcią i wyrazem ironicznej pogardy na twarzy. Odczuł to wszystko i zrozumiał, odgadnął i przeniknął teatralnego ducha publiczności łódzkiej p. Czesław Janowski, pod sprężyste kierownictwo którego przy pozostawionej teatrowi pewnej subwencyi pieniężnej przeszła w roku 1891 scena łódzka. Dowodem naszego twierdzenia są rezultaty materyalne dotychczasowej imprezy p. Janowskiego, który zdołał teatr łódzki przez rok cały utrzymać bez deficytu w budżecie, po raz pierwszy nie pozbawiając Łodzian prawie na chwilę własnego ich teatru, ustalając go tym sposobem i w dodatku zapewniając kilkudziesięciu ludziom, adeptom mozolnego a niezbyt wdzięcznego zawodu, chleb dostatni, a przynajmniej możliwą egzystencyę. To jest niewątpliwie zasługą p. Janowskiego i takową skwapliwie zapisujemy z przyjemnością na rachunek dodatni jego teatralnej dotychczasowej działalności. Do takich zaś wyników doszedł dyrektor teatru łódzkiego przedewszystkiem niezmierną ruchliwością repertuaru, a potem zdolnością organizacyjną teatru, wykazaną w staraniach w dobraniu możliwie dobrego ansamblu i w wyzyskaniu pracy każdej jednostki w maszynę teatralną wciągniętej w zakresie jej właściwym, a przez to samo uniknięciu balastu darmozjadów-komparsów, fatalnie zawsze na budżecie teatru każdego ciążących. Słowem p. Janowski natrafił na właściwą strunę administracyjną, poprowadził teatr po kupiecku, rachunkowo pokazał co przy sprężystości, ruchliwości i obrotności nawet w Łodzi zrobić można. To też ta strona teatralnej epoki ostatniej nie pozostawia prawie nic do życzenia.

Nie tak jest jednak ze stroną jej—artytystyczną.

Wiele braków wprawdzie kładzie się tu na karb warunków miejscowych wyżej scharakteryzowanych, na wiele rzeczy dla tego patrzy się przez szpary i przebacza, ale takiego łagodnego sądu nie można stosować hurtem, bo w naszem przekonaniu ubliżylibyśmy tem samej instytucyi teatru, której bądź co bądź pewne wymogi artystyczne stawiać trzeba.

Bezstronność przyznać każe, że początek zeszłorocznej kampanii teatralnej traktowano w „Victoria“ bardzo starannie a przynajmniej o wiele staranniej niż jej większą część drugą. Okazało się jednak, że było to tylko naoliwianie silne maszyny wypróbowywanej, czy dobrze skonstruowaną została i siłę motoru wytrzyma. Skoro zaś raz się o tem już dostatecznie przekonano, zdwojono szybkość obrotu koła rozpędowego i przez transmisyę przerzucano na scenę łódzką tyle sztuk, na afiszu których widniał dopisek „poraz pierwszy“, że ten biedny teatr „Victoria“ zamienił się w „magazyn nowości“, bardzo wprawdzie uczęszczany i wzięty, ale pod tęczą całą barw, a kalejdoskopem gatunków sprzedawanych pospiesznie towarów, ukrywający i przemycający z małemi wyjątkami lichotę ich wyrobu, głównie znamionującą się przygotowywaniem sztuk na scenę.. całemi sztukami!...

Nie wina to artystów ani reżyseryi. Pierwsi mają zawsze chęci najlepsze, a ci co z nich czują w piersi choć iskierkę artystycznego ducha zżymają się i sarkają na podobne traktowanie teatru; druga w naszym zwłaszcza teatrze, spoczywając w ręku dwóch tak wytrawnych artystów jak pp.: Winkler i Trapszo odznacza się szczególniejszą starannością i pewnym nawet dla sceny swojej pietyzmem. Zarzuty, jakieby się szczegółowiej w tym względzie sformułować dały, musiałyby być wszystkie bez wyjątku wymierzone przeciwko tym prądom z góry płynącym, prądom kupieckim, handlowym, spekulacyjnym, których niebezpiecznie, acz tak kasowo szczęśliwie stwarzane i przebywane wiry powyżej stwierdziliśmy.

Uboczną zaś uwagę, której pominąć nie możemy, uczynić wypada nad więcej niż skromną zawsze wystawą i to komedyj z dość częstemi odstępstwami od tego systemu oszczędnościowego na rzecz jedynie operetki. Jeżeli nawet dobry towar, wydaje się w sukni piękniejszym, lepszym przy dobrym kroju i gustownym garnirunku, jakże wydać się musi tenże sam choćby towar przy lichym zupełnie kroju, a starem i wyblakłem przybraniu? To też godziłoby się odnowić i powiększyć ramy, w jakich niektóre widzom okazywane obrazy wcale już trzymać się nawet nie chcą!.. Samo pomalowanie kurtyny nie czyni zadość nawet bardzo skromnym wymogom w tym względzie...

Od tych ogólnych uwag wypada przejść do najpobieżniejszej choć, na jaką nam miejsce i czas pozwalają, oceny wybitniejszych sił teatru łódzkiego, którego skład z nielicznemi zmianami utrzymał się w sezonie rozpoczętym.

Pierwszeństwo należy się damom. A więc w personelu dramatycznym mieliśmy powabną, pełną wdzięku życia i szyku światowego, w dobrym tonie, a niezwykle pracowitą bohaterkę panią Bissen-Janowską, sympatyę męzkiej połowy rodu... łódzkiego; marzycielką, zawsze rzewną, a w rolach młodych dziewcząt z pod swojskiej zwłaszcza strzechy, tyle pociągającą i uroku pełną—pannę Wyrwiczównę; skończoną w każdym typie, zamaszystą panią Trapszową; miłą i ładną gawędziarkę panią Staszkowską, i piękne nadzieje przy młodości, urodzie, talencie w razie umiejętnego kierownictwa, pracy i unikania operetkowych zapędów—zapowiadającą pannę Porajównę.

W personelu operetkowym zaś czyż potrzeba przypominać, że pani Bronikowska nigdy nie traci werwy, temperamentu i... miłutkiego, znanego wszystkim Łodzianom głosu.

W personelu męzkim teatru łódzkiego góruje nad wszystkimi talentem twórczym, jego wszechstronnością i niezwykłą sumiennością aktorską p. Winkler, jako reżyser operetki niestrudzony i w pomysłach niewyczerpany; po nim pokrewność obowiązków scenicznych postawić każe p. Trapszę; bez jego arcysympatycznej, w niektórych typach olbrzymiego repertuaru, wybornej postaci wyobrazić sobie sceny łódzkiej byśmy nie mogli, a wystarcza powiedzieć, że czyni on zadość tradycyi rodziny Trapszów. Dwaj ci artyści, to twórcy wesołości w audytoryum gońca dobrego humoru—a dlatego najlepsi przyjaciele i ulubieńcy publiczności łódzkiej. Dalej idą: faworyt pań naszych jako artysta, doskonale lekki, a wytwornie salonowy w rolach sobie właściwych,—przytem zawsze naturalny, p. Janowski; Sumiennie i szczęśliwie zawsze potrafi się wywiązać z zadania p. Dobrzański;

Artysta szerszego pokroju, szlachetnej formy i lepszych aspiracyj z zarzewiem prawdziwego kapłaństwa sztuki w piersi jest p. Staszkowski; niezastąpionym sekretarzem teatru naszego wydaje się nam złośliwiec kupletowy p. Danielewski; przed zdolnymi i rutynowanymi aktorami powołania pp. Romanem i Szymborskim ładna przyszłość stoi otworem. W operetce wyróżniają się: p. Jamiński, z ładnym głosem tenorowym uwidoczniającym dobrą szkołę, oraz pp. Recki i Rybak.

W takim tedy składzie teatr łódzki, mający w personelu swoim prócz służby, maszynistów, pomocników i orkiestry, 47 osób—dał na scenie „Victoria“ od d. 26 września r. z. do d. 1 maja r. z. 155 przedstawień. Dzieł scenicznych odegrano w powyższym sezonie 80, z tych sztuk oryginalnych 22, tłumaczonych 35 i operetek 23. Tragedyj grano 7, dramatów 8, komedyj 41, sztukę ludową 1. Sztuk wznowionych w zupełnie nowej obsadzie 34.

Nazwiska autorów sztuk oryginalnych, wystawionych w teatrze w roku 1891 i 1892 są: Anczyc, Abrahamowicz, Bogusławski, Bałucki, Bliziński, Dobrzański, Fredro (syn), Fredro (ojciec), Gawalewicz, Korzeniowski, Koziebrodzki, Łętowski, Przybylski, Ruszkowski, Sienkiewicz, Słowacki, Śliwiński, Świderski, Wołowski i Zalewski. Gościnnie występowali: p. Czosnowska z teatru warszawskiego 6 razy, pani Zimajerowa 7 razy, p. Żelazowski z teatru krakowskiego 12 razy, kwartet szwedzki 1 raz. Debjutowali: p. Bogucki, p. Jamiński i pani Święcińska. Odbyło się przedstawień benefisowych 11, a na cele dobroczynne 2.

Doskonałym pomysłem finansowym były dla teatru łódzkiego w sezonie ubiegłym wycieczki do miast poblizkich, które choć połączone z niemałem utrudzeniem personelu, a dużym kłopotem i zachodem dla dyrekcyi wydawały zawsze prawie rezultaty spodziewane pomyślne. W czasie takich chwilowych uruchomień teatru łódzkiego dano po za Łodzią 26 przedstawień, z których w Zgierzu 6: w październiku 1891 roku jedno operetkowe i jedno komedjowe; w grudniu 1891 roku 1 komedjowe; w styczniu 1892 r. 1 komedjowe, w lutym 1 komedjowe; w kwietniu 1 komedjowe. W Ozorkowie 3 przedstawienia: w grudniu 1891 — 1 komedjowe 2 operetkowe. W Piotrkowie 14, z tych: w grudniu 3 przedstawienia operetkowe; w styczniu 1892 roku 3 komedjowe, w lutym 3 komedjowe; w marcu 3 operetkowe z gościnnemi występami pani Zimajerowej; w kwietniu 2 komedjowe. W Częstochowie w kwietniu 3 przedstawienia operetkowe.

Szeregiem wieczorów prawdziwie uroczystych dla teatru „Victoria“, które zaryły się głęboko w pamięci bywalców teatralnych naszych, były gościnne występy: p. Romana Żelazowskiego, artysty wielkiego i oryginalnego talentu, a wielkiej siły tragicznej, do niedawna reżysera sceny krakowskiej, obecnie na scenie lwowskiej obowiązki te pełniącego. Jakkolwiek też nie na wszystkie przedstawienia z panem Żelazowskim uczęszczaliśmy tak równomiernie i tłumnie, jakby wartość każdej kreacyi p. Żelazowskiego nakazywała — powzięliśmy dlań ogólne uwielbienie, wyrażone taką owacyą w czasie benefisu znakomitego aktora, zgotowaną mu przez kolegów i publiczność, na jaką tylko jednolite odczucie wszystkich czynników artystycznych w podobnej wybitnie indywidualnej organizacyi aktorskiej, jaką p. Żelazowski włada po mistrzowsku—zdobyć się może!

Na sezon letni teatr łódzki przepołowił się i personel dramatyczny przeniósł się do odświeżonego i znacznie rozszerzonego ogródka „Arkadia“ p. Sellina, z powiększoną i przerobioną scenką; operetka zaś wyjechała na stałe swoje letnie leże do „Belle-vue“ w Warszawie, gdzie wybornie bawiła publiczność obfitością i rozmaitością wystawianych tam operetek.

Od d. 26 maja do 15 września r. z. teatr nasz dał 70 przedstawień; z powodu niepogody dwa przedstawienia odwołano, a jedno dano w teatrze „Victoria“. Odegrano sztuk 61, w tej liczbie 24 oryginalnych, 37 tłumaczonych i lokalizowanych.

Benefisów było 7. Występowali gościnnie na naszej scenie: panna Irena Trapszo, Tekla Trapszo, Kirszenstein, pani Zimajerowa, p. Wincenty Rapacki (syn). Nadto na scenie letniej popisywał się p. Barącz, monologista charakterystyczny. Debiutowali: p. Fajfer, panna Białoskórska (Walerya Nawrocka) i panna Biernacka. Na wystawie ogrodniczej dano trzy przedstawienia, z udziałem pani Zimajerowej i p. Rapackiego (syna). Z powyższego wykazu sztuk granych w sezonie letnim przez teatr łódzki okazuje się, że mieliśmy repertuar przeważnie komedyowy, gdyż tylko kilka wieczorów poświęcono dramatom i sztukom ze śpiewami. Stosowano tu naturalnie miarę wymagań publiczności ogródkowej, przeciwko czemu nic byśmy nie mieli, gdyby wykonanie stało na średnim chociaż poziomie artystycznym. Ale nie zawsze pozwalał na to czas; wystawiano wszystko z szalonym pośpiechem, byle cało wynieść kasę z tego „letniego mieszkania“. Udało się też to ruchliwej dyrekcyi, ale i dało we znaki artystom, których pracowitość i wytrzymałość nerwów godne były istotnie podziwu i... pożałowania!

Jakim będzie rozpoczęty sezon teatralny „Victoria“, okaże przyszłość. To tylko pewna, że teatr łódzki, pozyskawszy sympatyą publiczności, przy poparciu życzliwem, jakiego mu nie szczędzi prasa miejscowa, ma już ułatwione zadanie dalszej egzystencyi i pomyślnego rozwoju, czego mu też szczerze życzymy.

Batutę dyrektora operetki objął po p. Balcarku p. Kornel Nowacki. Reżyserem komedyi pozostał p. M. Trapszo, reżyserem operetki—p. M. Winkler. Suflerem jest p. Sulikowski, a dekoratorem teatru p. Wieczorkowski, artysta malarz. Administracya teatru spoczywa jak w r. z. w rękach p. Gółkowskiego. Z dzieł scenicznych, które mają być odegrane w sezonie zimowym dyrekcya zapowiedziała następujące: „Nasze anioły“, kom. oryg. Wołowskiego; „Oj mężczyźni!“ kom. oryg. Zalewskiego; „Górale“ szt. oryg. Szczepańskiego i Ulanowskiej; „Wesołe życie“, kom. oryg. Dominika (Dorowskiego); „Ubogie lwice“ i „Świetna partya“ Augiera, „Hrabina Lea“ Lindau'a, „Aleksandra“ Vosia; „Dzika kaczka“, „Widma“, „Podpory społeczeństwa“, „Hedda Gabler“ i „Dr. Stockmann“ Ibsena; „Cyganerya“ Murger'a; „Bractwo koleżeńskie“ Scribe'go; „Stryj sam“ Dumasa; „Różowe dyabełki“ Tybau; „Paryżanka“ Becq'a; „Narzeczona w butelce“ Rosena; „Zmarzlak“ Schötana; „Cocard i Bicocet“, „Hulaka“, „Fałszywi święci“, „Mohikanowie paryscy“ i wiele innych utworów oryginalnych i tłumaczonych. Na repertuar operetkowy wejdą: „Incognito“ Millöckera, „Dziesięć dni w Pireneach“, „Żołnierze Ludwika XIV“, „Dziecko szczęścia“ i wiele innych.

Teatr niemiecki, rezydujący w „Thalia“, a zostający pod dyrekcyą p. Rosenthala, jakkolwiek stanowi dla teatru swojskiego niepożądaną rywalizacyą, z którą liczyć się on powinien, niemniej w roku ubiegłym sprowadził ją do minimum, wskutek bardzo słabego, z małemi wyjątkami, składu swego personelu, przeważnie komedyowego. Musimy się ograniczyć na tym ogólniku, ponieważ dyrekcya „Thalii“ nie mogła nam dostarczyć materyału sprawozdawczo-statystycznego, jakiby do wniosków bardziej drobiazgowych i pożytecznych posłużył. Jedynie wybitniejszemi momentami artystycznemi na scenie niemieckiej były występy gościnne dwóch znanych artystów berlińskich: von Ostena i Kleina, z których drugi zwłaszcza ogromnem cieszył się tu powodzeniem i zasłużonem uznaniem swej pierwszorzędnej scenicznej opinii.

Na sezon rozpoczęty p. Rosenthal zorganizował towarzystwo swoje o wiele staranniej, kładąc główny nacisk na personel operetkowy, w którym ma kilka istotnie rutynowanych i dobrych śpiewaczek oraz paru śpiewaków z niemi harmonizujących, co razem, przy bardzo starannej reżyseryi, tworzy ansembl wcale szczęśliwie dobrany, choć nie we wszystkich rodzajach operetki jednako się prezentujący. Personel dramatyczny zaś tegoroczny szwankuje jeszcze trochę, choć znów nie tak bardzo jak w r. z. mając dużą podporę w kilku aktorkach, i aktorach, jeśli nie wszystkich od natury obdarzonych talentem, to przynajmniej rutynowanych i wytrawnych.

Występem teatralnym zupełnie oderwanym i ani z teatrem polskim, ani z niemieckim nic wspólnego nie mającym — zachwycił już na schyłku upalnej wiosny prawdziwych lubowników potęgi tragicznej na scenie i talentów na wskroś indywidualnych a nowych—laureat—rzec można—występów gościnnych w Warszawie, słynny włoch, Andrea Maggi. Zamierzył on był dać tutaj początkowo w otoczeniu swojem przedstawienia, ale w obec tropikalnego gorąca, odstręczającego publiczność od zamkniętego teatru, spóźnionej pory i cen zanadto—na domiar niefortunnych warunków — podwyższonych, skończyło się na wygłoszeniu jednego „Otella“... przed pustą prawie widownią!

Oderwanym również w tym samym teatrze wieczorem, na jaki złożyły się monologi wysoce charakterystyczne, zabawił łodzian doskonale artysta sceny lwowskiej p. Gustaw Fischer, który pokazuje, co może wybitny talent — nawet o jednostronnym i ograniczonym zakresie scenicznej twórczości.

Po teatrze najwięcej względnie widoczną rolę w życiu artystycznem Łodzi gra muzyka, w dziedzinie której słyszy ona corocznie ze znakomitości wszystko to prawie, co odwiedza Warszawę. Miasto nasze bowiem z opinią swej zamożności wydaje się impresariom obcokrajowych artystek i artystów w każdej specyalności sezamem dla ich kieszeni, do którego wystarczy zapukać, aby się wrota jego otworzyły naoścież, a wory złota napełniły skarbony podróżne słowików i maestrów. Zazwyczaj jednak zawodzą się ci panowie i te panie od imprezy na swych rachubach ze zbytnią pewnością siebie czynionych narażając tylko nieświadomych stosunków miejscowych artystów na produkowanie się najczęściej przed pustemi krzesłami. Winne są temu zwykle chwiejne terminy koncertów i zbyt późne zawiadomiania o nich publiczności łódzkiej, która musi się naprzód oswoić z myślą, że na koncert pójść wypadnie, a potem nabrać przekonania do samych koncertantów, wybieranie nieodpowiedniej pory i nawet dnia na ich występy.

Ze względów powyższych z całej powodzi zeszłorocznych koncertów zainaugurowanych pożegnalnym—byłych artystów sceny łódzkiej pp. Morskiej, Kopczewskiego, Staszewskiego i Popławskiego z udziałem barytonisty p. Landaua, mieliśmy tylko jeden i to nie zupełnie materyalnie udany, głośnej trójcy niewieściej panien: Trebelli—śpiewaczki, Camphell—violonczellistki i Librechttównej—pianistki. A oprócz nich koncertowali z małem zainteresowaniem się publiczności: śpiewaczka berlińska, Etella Gerster i dyrektor tamtejszego konserwatoryum, fortepianista Liebling; utalentowany malec—skrzypek Broniś Hubermann (dwukrotnie) z udziałem fortepianistki panny Rudolf; fortepianistka p. Hochedlingerowa; znakomity nasz Michałowski i śpiewaczka opery warszawskiej pani d'Orio, wreszcie piękny „słowik szwedzki“ Alma Fohström; wiolonczelista p. Asperger i pianista Skworcow. Gdy do nazwisk powyższych dodamy kwartet szwedzki damski, który produkował się naprzemian już to w ogródku Langego, już też w wirydarzu hotelu Manteufla — lista naszych koncertantów w okresie sprawozdawczym będzie zupełną. W tem miejscu obdarzony dobrą pamięcią czytelnik gotów się na nas oburzyć za pominięcie najważniejszego, najpiękniejszego i najlepiej pod każdym względem udanego wielkiego koncertu „Lutni“ warszawskiej. Oprócz tej arcysympatycznej śpiewaczej drużyny pod czarodziejską batutą p. Piotra Maszyńskiego grali i śpiewali naprzemian na rzecz kościoła Wniebowzięcia N. M. P. wysypując hojnie wszystkie skarby swoich talentów: grajek-majster Barcewicz, baryton pan Grąbczewski, fortepianista p. Melcer i młoda amatorka śpiewaczka, panna Wojno. To też koncert ten przyniósł około 1500 rs. czystego dochodu. Kolacya wspólna z damami, dana na cześć „Lutnistów“ warszawskich w Grand—hotelu, dała pierwszy raz sposobność zaprodukowania się przed warszawskimi kolegami młodemu i nielicznemu zastępowi śpiewackiemu miejscowemu, któremu przypadł zaszczyt dania początku pierwszej „Lutni“ prowincyonalnej, „Lutni“ łódzkiej.

Historya tego wybitnego faktu w życiu artystycznem Łodzi jest następująca.

Przed dwoma laty tutejszy nauczyciel śpiewu, a zarazem krytyk muzyczny „Dziennika łódzkiego“, p. Stanisław Krzyszkowski powziął myśl zorganizowania chóru męzkiego, z której też dla wprowadzenia w czyn projektu zwierzył się kilku czynniejszym w mieście jednostkom. Zwolennikom projektu p. Krzyszkowskiego za staraniem pana Bolesława Wilkoszewskiego udało się pozyskać pozwolenie p. Gubernatora piotrkowskiego na danie 2 koncertów z celem dobroczynnym, co dało znów podstawę prawną do rozpoczęcia lekcyj i przygotowania chóru do zamierzanych popisów. W czasie tych przygotowań z naturalnego porzadku rzeczy wyłoniła się potrzeba utrwalenia podjętych usiłowań, czemu wyraz dało występienie kilkunastu wybitniejszych osobistości i gorliwszych propagatorów śpiewu chóralnego z projektem ustawy, któraby dozwoliła zawiązać na wzór warszawskiej „Lutnię“ łódzką. Niebawem też wniesiono do władz stosowne podanie opatrzone podpisami 18 założycieli pp.: E. Alwasa, A. Bitdorfa, W. Bronikowskiego, J. Kłosowskiego, dr. Lohrera, M. Łuby, W. Magnuskiego, Płacheckiego, dr. Plichty, H. Rampolda, G. Rond-

thalera, F. Sellina, M. Sprzączkowskiego, A. Stopczyka i B. Wilkoszewskiego — które w d. 3 kwietnia r. 1891 uzyskało sankcyę ministeryalną. Tymczasem chór męzki rósł liczebnie, ćwiczył się, kompletował i mężniał, przeszedłszy pod kierownictwo artystyczne p. Gustawa Gebethnera, a po jednem koncercie po kilkudziesięciu lekcyach stał się już wcale karną drużyną śpiewaczą.

Pierwsze posiedzenie organizacyjne nowego stowarzyszenia w terminie powtórnym doszło dopiero do skutku, a odbyło się w jednej z sal Grand-hotelu przy udziale 29 członków czynnych dotychczasowego chóru amatorskiego, oraz 14 założycieli „Lutni“ łódzkiej. Obrady toczono pod przewodnictwem p. Leona Gajewicza, protokułował je zaś p. Maksymilian Baruch. Po jednomyślnem zaakceptowaniu ustawy i przekazaniu jej chórowi amatorskiemu, dającemu nowej instytucyi faktyczną podstawę, zajęto się wyborami do reprezentacyi wchodzącego w życie Towarzystwa przez głosowanie dopełnionemi. Do komitetu „Lutni“ łódzkiej powołano tedy: na prezesa 27 głosami p. Konstantego Płacheckiego, rejenta, na wiceprezesa 19 głosami p. Gustawa Gebethnera, na sekretarza 18 głosami p. Władysława Sudrę, na gospodarza p. Bolesława Wilkoszewskiego i na kasyera p. Witolda Magnuskiego. Do komisyi rewizyjnej zaś zaproszono jednomyślnie pp. Wojciecha Oppeln- Bronikowskiego, Leona Gajewicza i doktora Ksawerego Jasińskiego. Nakoniec do ułożenia i opracowania regulaminu „Lutni łódzkiej“ wybrano komisyę z pp. Barucha, Gajewicza, Gebethnera, Sudry i Wilkoszewskiego, którzy przygotowawszy instrukcyę i regulamin przedstawią go najbliższemu zebraniu ogólnemu. Na tem samem pierwszem zebraniu ogólnem 18 założycieli stowarzyszenia naturalnym porządkiem rzeczy bez balotowania przeszło do grona członków zwyczajnych, do zastępu zaś czynnych, oprócz chóru amatorskiego, złożonego z 31 osób przyjęto jeszcze 4 nowych stowarzyszonych. Tym sposobem „Lutnia“ w chwili zawiązywania się liczyła ogółem 53 uczestników, liczba do chwili niniejszej naszej relacyi, urosła już do 180 bez mała. Wysokość opłat rocznych członkowskich ustanowiono na rs. 6, tak dla stowarzyszonych czynnych, jak i zwyczajnych, którzy nadto wnoszą rs. 3 wpisowego.

Z 4-ch kandydatów na stanowisko dyrektora „Lutni“ jednomyślnie przyjęto p. Stanisława Niedzielskiego, który też kierownictwo jej artystyczne przejął od p. Gustawa Gebethnera we wrześniu i zaraz rozpoczął ze swoim zastępem chóralnym lekcye peryodycznie w poniedziałki i piątki w mniejszej salce „bufetowej“, obok sali koncertowej.

Że „Lutnia“ łódzka będzie poprowadzoną udatnie i doskonale, a z czasem dojdzie do takiego punktu artystycznego wyrobienia i znaczenia, od którego dalszy jej rozwój stopniowo, lecz ciągle postępować będzie—najlepszą rękojmię daje osobistość pierwszego, rzeczywistego dyrektora „Lutni“ p. Stanisława Niedzielskiego. Jest on wychowańcem szkoły opery cesarskiej w Wiedniu, gdzie także w teoryę muzyki i kompozycyi wtajemniczał się u znanego w tamtejszym świecie muzykalnym profesora Kreną. Otrzymawszy tak staranne wykształcenie artystyczne, p. Niedzielski wstąpił na scenę i przez lat kilka był śpiewakiem operowym. Oderwało go jednak od zawodu scenicznego wezwanie do zorganizowania opery we Lwowie, na stanowisku kierownika której pozostawał przez lat dwa. W r. 1876 p. Stanisław Niedzielski przeniósł się do Krakowa i tu założył Towarzystwo muzyczne (przekształcone niedawno na konserwatoryum) w którem prowadził klasę śpiewu solowego i chóralnego przez lat dziesięć. Ostatnim zaś etapem w długoletniej a tylostronnej działalności artystycznej naszego dyrektora „Lutni“ była Warszawa, gdzie piastował godność wice-dyrektora „Lutni“ tamtejszej. Szczebel po szczeblu więc, jak widzimy, przechodził p. Niedzielski różnorodne pola karyery pedagogiczno-wokalnej, co mu daje dla-przewodnika świeżego i młodego zastępu śpiewackiego tyle potrzebne i cenne doświadczenie, z którem niewątpliwie z surowego tego materyału zrobi on istotnie harmonijny i wartościowo zbiorowy czynnik artystyczny. Osobiste zaś przymioty i zalety charakteru p. Niedzielskiego, nacechowane pełnem prostoty i szczerości obejściem, przy widocznych na każdym kroku najlepszych z jego strony intencyach zacieśnią niewątpliwie między „Lutnią“ a dyrektorem ścisły węzeł sympatyi i zaufania, na których oprze się wzajemny jaknajlepszy i nierozerwalny stosunek. Życzymy tego „Lutni“ w jej własnym interesie z całego serca!... Obok powyżej scharakteryzowanych objawów życia artystycznego zeszłorocznego w dziedzinie prawdziwej sztuki — musimy jeszcze wspomnieć dla ścisłości o jego innej stronie... piwiarniano-spacerowej! Określiliśmy ją dosłownie, bo chodzi tu nam o wszelakie t. zw. „koncerty“ i występy w różnych ogródkach, gdzie przy kuflu piwa słucha się wieczorami, w atmosferze o pewną ilość miazmatów i wyziewów miejskich mniej zarażonej, niż panujące w obrębie całego śródmieścia, z pobłażaniem i zimną krwią produkcyj muzykalno-wokalnych, któreby nieraz w innej porze i innem otoczeniu o napad nerwowy conajmniej przyprawić nas mogły. Nie stosujemy tego do jednej, pewnej produkcyi w szczególności, ale do wszystkich ryczałtem, zaznaczając, że oprócz dwóch orkiestr wojskowych miejscowych i jednej podobnej zwykle do Łodzi na lato zjeżdżającej—słuchamy jeszcze dwóch orkiestr amatorskich: scheiblerowskiej i miejskiej, oraz paru kapel kostiumowych lub damskich o cudzoziemskiej nazwie i trup muzykalno-wokalnych niemieckich, które wszystkie razem wzięte w repertuarze swoim i jego wykonaniu mają to chyba godnego wyróżnienia, że... zastępują miejsce innych, lepszych produkcyj w tym rodzaju, gdy tych wcale niema!... A przecież Łódź stać na nie, i samo miasto warte jest czegoś lepszego w tym rodzaju. Czas by też był już wielki odwrócić zasadę wszelkiego miejscowego i importowanego artyzmu tego gatunku: „sztuka dla piwa“, na „piwo dla sztuki“, chociaż kiedy w interesie naszych trunko—i jadłodających letnich przybytków, leży łączenie jednego z drugą, a zatem nie może być inaczej!...

Pierwszy na zmianę tę powinien się zdobyć Helenów, gdzie tyle corocznie pięknych, estetycznych a coraz więcej uroku parkowi, a interesu zwierzyńcowi, dodających inowacyj, właściciele lubownicy tej wspaniałej na naszej węglano-dymnej Saharze—oazy zaprowadzają.

Najmniej materyału dostarczają kronikarzowi historyi ubiegłego roku sztuki piękne, które przebojem dopiero zdobywać sobie muszą miejsce i prawo obywatelstwa tam, skąd wyparła prawdziwie piękno plutokracyjna manja kosztownego błyszczenia, a rzetelne i szlachetne gust i styl — blichtr i quasiznawstwo pięknych form z parweniuszowstwa pasożytnicze swe siły czerpiące. Wprawdzie usiłowania w kierunku zdobycia sobie Łodzi na artystyczną także w tej dziedzinie

sztuki—placówkę nie wszystkie, choć ich dotąd było bardzo mało, uwieńczane są pomyślnym skutkiem — jednakże możemy już i tutaj obok chybionych prób i udane zaregestrować.

Do pierwszych należą dwa projekty wystaw obrazów czasowych: jeden powzięty przez Towarzystwo zachęty sztuk pięknych na jesieni r. 1891, drugi przez kółko prywatne malarzów warszawskich. Obadwa nie doszły do skutku, ostatni zaś skończył się na założeniu agencyi artystycznej sprzedaży obrazów w zakładzie fotograficznym p. Wilkoszewskiego. Oglądaliśmy tam płótna olejne, akwarele i szkice Jasińskiego, Poświkowej i innych. Wielkich tranzakcyj i obrotów, agencya nie robi — ale w każdym razie jest to dobry początek do wyparcia z salonów przynajmniej naszej magnateryi przemysłowej i kupieckiej, nędznych a drogich fabrykatów przeważnie zagranicznych.

Osiedlili się tu także na stałe w roku minionym pierwsi adepci pędzla w Łodzi: pp. Włodzimierz Zamarajew, utalentowany ilustrator i pastelista, i Jan Łuba, dzielnie stosujący bujność fantazyi i umiejętność używania dobranych barw do celów utylitarnych, a przez to na bruku łódzkim pionier malarstwa dekoracyjnego w dobrym smaku; nakoniec p. Hirschenberg, artysta-malarz dużego talentu i uznanej inwencyi niepoślednie miejsce w krajowej drużynie apolesowej zajmujący.

Dawniej od nich osiadłym jest tu uczeń p. Prószyńskiego, rzeźbiarz całą duszą, p. Ludomir Wąsowski, który nagrodzony na wystawie ogrodniczej „Satyrem", zdobył sobie ostatnio rozgłos, jaki dostał się nawet z naszego małego światka, do szpalt poważnej prasy warszawskiej. Pan Wąsowski, który dla chleba powszedniego nie wahał się przybrać skromnej roli rękodzielnika-kamieniarza, wyrobił sobie już w Łodzi imię i opinię artysty, z którą nie łatwo mierzyć się przyjdzie każdemu jego na tem polu współzawodnikowi. Nie mniejszej podobno pociechy doczekać się mamy z młodego talentu p. Glicensztejna, kształconego kosztem kilku zamożnych tutejszych ludzi dobrej woli i bardziej altruistycznego usposobienia w Akademii Monachijskiej od lat dwóch z górą. P. Glicensztejn został już uwieńczonym medalem na jednej z tamtejszych wystaw za swego „Mnicha", sądząc zaś z kilku prac prowizorycznie tutaj wystawionych, w czasie pobytu chwilowego w Łodzi młodego rzeźbiarza—rokować mu można istotnie piękną w uprawianym rodzaju sztuki przyszłość.

Tyle mamy do powiedzenia o najmniej głośnej stronie życia łódzkiego, artystycznej... Oby to skromne „słowo" potężnem „ciałem" w najbliższej przyszłości się stało!...

. . . . . .

Zamiast tracić czas na daremnem wyszukiwaniu objawów ruchu umysłowego, którego w znaczeniu podnioślejszem nie mamy niestety! wcale — zamiast łudzić się wyliczaniem, choćby jego pozorów dla pochlebiania tym wszystkim, co jakąkolwiek pretensyę do budzenia tu takiego ruchu, lub uczestnictwa w nim roszczą—zajmujemy się lepiej odrazu jedyną, życia umysłowego Łodzi przedstawicielką—prasą.

Mamy jej trzy organy, z których jedyny w języku polskim wydawany „Dziennik Łódzki", a dwa w języku niemieckim wychodzące: „Lodzer Zeitung" i „Lodzer Tageblatt".

Ze wszystkich trzech pism, w Łodzi wychodzących, „Dziennik" najwięcej zajmował się sprawami miejscowemi; najwięcej miejsca poświęcał ruchowi przemysłowo-handlowemu i jego objawom w całym okręgu przemysłowym, nie tracąc zarazem z oka spraw ogólno-krajowych i państwowych. Z szczególniejszą też drobiazgowością prowadzoną była w „Dzienniku" rubryka „Teatru i muzyki", co dowodzi, że słusznie leżał mu na sercu rozwój życia artystycznego Łodzi. Do pożądanego też urozmaicenia pisma, przyczyniały się ostatnio zaprowadzone felietony artystyczno-literackie warszawskie i rubryka bieżąca „z pism i książek", pisane były barwnem i wytrawnem piórem publicystycznem znanego krytyka teatralnego, nowelisty i dziennikarza p. Antoniego Mieszkowskiego, współredaktora „Wieku", a najlepszego znawcy i przyjaciela Łodzi w prasie warszawskiej.

To też „Dziennik" w istocie zdołał zainteresować sobą więcej wybitnych sił literackich Warszawy, kładąc tamę zarzutom zasklepiania się w ciasnem kole współpracownictwa miejscowego, rozszerzał się zarazem, wywołał emulacyę i to pożądane uczucie wstydu, że aż wątku i treści „za górami" szukać potrzeba, gdy wskutek gnuśności i lenistwa leżały one na miejscu, pod ręką bezużytecznie i zaginęły dla przyszłości bezpowrotnie...

Efemerydą na horyzoncie dziennikarskim ubiegłego roku było założone przez p. Luthra, figurującego jako redaktor-wydawca, pisemko trzy razy w tygodniu wydawane w językach: ruskim, polskim i niemieckim, p. t. „Łódzka gazeta ogłoszeń". Istniało tylko pół roku. Mówią wszakże, że pismo to odrodzić się zamierza w innej formie organu codziennego o szerokim programie, tak samo w trzech językach: ruskim, polskim i niemieckim, wydawanego p. t. „Czas", którego redakcyę objąłby znany nauczyciel języka polskiego w gimnazyach łódzkich p. Ławkowicz.

Najważniejszem z wydarzeń prasowych ubiegłego roku na bruku łódzkim jest nieoczekiwane przez gazety miejscowe, nagłe zakwaterowanie się w Łodzi prasy warszawskiej. Powinna się ona była coprawda zdobyć już na to oddawna, bo zarówno znaczenie, jakie Łódź w przemyśle krajowym, a więc i w ogólnej jego gospodarce ekonomicznej zajęła, a coraz bardziej postępuje, jak i sama wielkość miasta, tylko o 4 godziny drogi położonego od Warszawy, dostarczyły wiele żywotnego, ciekawego i nieznanego materyału, który dla historyi przemysłu, świadomości czytającego ogółu a użytku tak ściśle z Łodzią interesami związanej Warszawy — przepadał bezpowrotnie.

Pierwsza z prasy zamiejscowej, zwróciła na Łódź baczniejszą uwagę „Gazeta radomska", której korespondencye przedrukowywane peryodycznie w „Głosie" wprowadziły z czasem w jego przeglądzie społecznym „stałą rubrykę" tygodniową, Łodzi poświęconą, a prowadzoną przez autora korespondencyj w „Gazecie radomskiej". Zupełnie jednak niezależnie od tych pierwocin zainteresowania się dziennikarskiego Łodzią „Kurjer warszawski" w lipcu r. z. przysłał tu swego specyalnego korespondenta, a po dostatecznem zbadaniu terenu tej placówki, rozszerzeniu koła swoich czytelników i przyjaciół, w grudniu otworzył filię swojej administracyi, dając prenumeratorom swoim niebywałe i nieznane dotąd tutaj ugogodnienia w przyspieszonej i dwa razy dziennie dopełnianej ekspedycyi pisma, w ułatwieniu składania przedpłaty i czynienia ogłoszeń—słowem w tem wszystkiem, co zamożne, zasobne i ruchliwe pismo dla zwolenników swoich uczynić może. To też jeszcze przy odpowiednim pośpiechu informacyjnym

i sprawozdawczym w rzeczach łódzkich, „Kurjer warszawski“ zdwoił już w Łodzi liczbę prenumeratorów i jedna sobie coraz większy zastęp czytelników. W innym znów kierunku zasłużył się Łodzi „Wiek“ po „Kurjerze“, najpopularniejszy w niej obecnie dziennik warszawski. Obok bowiem starannego baczenia w korespondencyach stałych na sprawy bieżące miasta we wszystkich jego dziedzinach na schyłku r. 1891, a początku r. z. zamieścił szereg felietonów charakterystyce Łodzi, jako miasta i ludzi w niem żyjących, poświęconych. Felietony te zbiorowo, a jędrnie pisane, poprzedzone wstępem i oprawiane w ramy przez p. Antoniego Mieszkowskiego, ich inicyatora, budziły wśród Łodzian duży interes i narobiły nawet w swoim czasie śmiałością a bezwzględnością wygłaszanych opinij — sporo wrzawy w niektórych sferach miasta. Dziwić się temu nie można wobec potężnego snopa światła, jakie rzuciły te artykuły na niejedną z nich, pogrążoną dotąd w wygodnych dla siebie zasobach i wielce pożądanej nieprzejrzystości!...

Oprócz jednak „Głosu“, „Kurjera warszawskiego“ i „Wieku“ stałe listy z Łodzi drukują jeszcze: „Słowo“, oraz „Tygodnik kolejowy i ekonomiczny“, który na wiosnę wprowadził specyalną po temu rubrykę p. t.: „tydzień łódzki“ i „Kurjer Codzienny“. Wszystkie te usiłowania zasługują tylko na najwyższą pochwałę i najgorętszą zachętę, choćby dla tego, że wydały już one pewne owoce: Łódź zaczyna pamiętać, że oprócz miejscowej prasy, istnieje jeszcze warszawska, szersze obejmująca widnokręgi, przyzwyczaja się do jej opinii, liczy z nią, a to wszystko nie pozostaje bez wpływu na tyle pożądane ukrajowienie miasta i podstawy jego egzystencyi, przemysłu, do niedawna nawskróś cudzoziemskich, stanowiących dziwną anomalię w rzędzie innych ognisk życiowych Królestwa,

. . . . . .

Dwie niezmiernej doniosłości sprawy dla miasta naszego, możemy uważać za załatwione z ubiegłym rokiem. Pierwszą jest reorganizacya policyi miejskiej, podjęta przez władze administracyjne, na skutek starań przemysłowców i obywateli tutejszych jeszcze w r. 1890.

Jak wiadomo policya nasza ma zostać zreformowaną na wzór warszawskiej, a zarazem znacznie odpowiednio do rozrostu i potrzeby miasta liczebnie powiększoną. Odnośny projekt przedstawiony został w czerwcu r. 1891 przez oddzielną „ad hoc“ powołaną komisyę za pośrednictwem magastratu m. Łodzi, piotrkowskiemu rządowi gubernialnemu i na wiosnę zaś r. z. rozpatrywany był w ministeryach. Wtedy właśnie bawiła w Petersburgu delegacya przemysłowców łódzkich w sprawie kolei obwodowej, z czego korzystając poczyniła odpowiednie kroki i starania u władz decydujących, od których otrzymała przyrzeczenie, że projekt reformy policyi łódzkiej ostatecznie mu być rozbierany i zatwierdzony na tegorocznej sesyi rady państwa.

Dla utrzymania zwiększonej policyi musiano obmyśleć kilka nowych źródeł dochodowych dla kasy miejskiej. Zaprojektowano więc takowych 5, a mianowicie: 1) podatek szacunkowy z nieruchomości; 2) podatek od opłat handlowych; 3) podatek od opłat za przewóz towarów, dostarczanych koleją do Łodzi dla fabryk tutejszych i przez nie wywożonych; 4) opłatę od kart pobytu i nakoniec 5) drobną sumę rocznie przynosić mającą—opłatę od poświadczeń policyjnych, a mianowicie: podpisów, pokwitowań, plenipotencyj, podań, aktów tożsamości

osoby i t. p. Wszystkie wyliczone nowe źródła powiększyłyby dochody m. Łodzi o 250,000 rs. rocznie, biorąc cyfrę okrągłą, z których 150,000 rs. pochłonęłoby utrzymanie zreformowanej policyi miejskiej właśnie. Pozostałe zaś 100,000 rs. magistrat nasz pragnąłby użyć na tyle potrzebne i tak gorąco oczekiwane melioracye miejskie, jak: nowe bruki, trwalsze, niż dotychczasowe, lepsze oświetlenie i t. p., w ogóle z hygieną, oraz estetycznym wyglądem miasta połączone inowacye. Z proponowanych opłat powyższych, o ile nam dotychczas wiadomo, zatwierdzono tylko podatek od przywozu i wywozu towarów, odrzucono zaś podobno zupełnie podatek od opłat handlowych, jako mogący ograniczyć w następstwach rozwój znacznego ruchu w handlu miejscowym.

Zanim—miejmy nadzieję niebawem—ważna ta inowacya dla bezpieczeństwa mieszkańców—a porządku i spokoju w mieście—nastąpi, dzięki przedstawieniom wspomnianej już delegacyi przemysłowców łódzkich w Petersburgu, udało się wyjednać także niełada znaczenie w tym względzie dla Łodzi, mające rozporządzenie: wysiedlenia z przedmieścia jej i podmiejskich miejscowości, w gminie Radogoszcz położonych, wszystkich t. zw. „pobytowych“, pochodzących z innych, jak łódzki powiatów.

Jak zapewne czytelnikom, obeznanym ze stosunkami łódzkiemi wiadomo, większość przestępców oddawanych po odbyciu kar wyrokami sądowemi, nałożonych pod dozór policyi—na czas pewien, a często przeciąg lat kilku, wybierało na miejsce „pobytu“ w czasie owego dozoru, najchętniej okoliczne osady i wsie Łodzi, w nadziei znalezienia tu łatwiej niż gdzieindziej zarobku i środków do życia. Tym sposobem z latami utworzyła się nieopodal miasta formalna kolonia przestępców, którzy stojąc na czele wszelakich zbrodni, rabunków i kradzieży, zakażali zarazem moralnie podatniejszą do tego sferę mieszkańców samej Łodzi, dla których stali się niejako szkołą występku.

To też jest się z czego cieszyć, że w roku ubiegłym pozbyliśmy się już 57 ogółem indywiduów takich, stanowiących wprawdzie część tylko wszystkich tej kategoryi, ale dających dobry początek do usunięcia pozostałych. Pomiędzy wysiedlonymi, którzy przenieśli się od maja do lipca do różnych miejscowości kraju po za obrębem gubernii piotrkowskiej było 19 żydów, 38 chrześcian, 6 kobiet i 51 mężczyzn. Najwięcej bo 18 „pobytowych“ przeniosło się do Łęczycy. Mimo nie zasobności kasy miejskiej łódzkiej, roboty meljoracyjne w r. z. dokonane zostały zwykłym trybem, o ile to dotyczy zatwierdzonych, a z nadzwyczajnym nawet wysiłkiem nakładowym, o ile liczne, zaprojektowane dopiero roboty nadetatowe ulegną jeszcze zatwierdzeniu.

Z robót pierwszej kategoryi przeprowadzone zostały następujące, na które pozwolenia i asygnacye we właściwym czasie nastąpiły. Postawienie 145 nowych latarń gazowych, z których 57 o dwóch płomieniach, a reszta o jednym, na 20 obecnie gorzej oświetlonych ulicach miasta, kosztem rs. 5,800, dopełni tego łódzkie Towarzystwo gazowe. Wybrukowanie na nowo, zwykłym kamieniem 8 ulic i placów w całości lub częściowo, kosztem nie całych 60,000 rs., za którą to sumę robót tych podjął się z licytacyi przedsiębiorca Lejb Górewicz z Białegostoku. Z robót drugiej kategoryi zaprojektowanych i do zatwierdzenia przedstawionych, zaliczyć musimy: Położenie 50 nowych

mostków żelaznych lanych, koszt czego obliczono na rs. 35,826 k. 93. Przebrukowanie 21 ulic za sumę rs. 42,895. Ułożenie chodników nowych z kamienia flisowego, kosztem rs. 18,092 przed nieruchomościami miejskiemi, jak: magistrat, więzienie, gimnazyum żeńskie, jatki i t. d. Okolenie wyższemi od dotychczasowych sztachetami drewnianemi ogródka miejskiego pomiędzy ulicami: Dzielną, Dziką i Skwerową położonego, kosztem rs. 7,080. Wybrukowanie kamieniem kostkowym części ulicy Piotrkowskiej od Nowego Rynku do Dzielnej, kosztem rs. 65,000 z górą. Przebudowanie wreszcie starego, a wzniesienie zupełnie nowego, odpowiadającego potrzebom miasta i wymaganiom zdrowotności, szlachtuza z uboczną szopą, dla tymczasowego postoju bydła stepowego, na rzeź dowożonego, kosztem 58,000 rs.

Projekt bydłobójni zatwierdzony być musi, ponieważ obecna pod żadnym względem nie odpowiada i nie czyni zadość najskromniejszej potrzebie tak szybko wzrastającego miasta. Stary przeznaczony ma być na rzeź nierogacizny, podczas, gdy w nowym będą bić wyłącznie bydło rogate.

Z zatwierdzeniem i wykonaniem wykazanych robót miejskich za r. b. zamierzonych, kapitał zasobowy kasy miejskiej zmaleje do 4,000 rs. Przyczyna tego tkwi w małoznaczności jej dochodów bieżących, które, gdy nie wystarczają na opłacenie koniecznych corocznych robót meljoracyjnych, takowe funduszami, czerpanemi z kapitału zasobowego miasta pokrywane być muszą. Kasa miejska łódzka ma nadzieję zasilenia się, jak to już wyżej wspomnieliśmy, z chwilą zatwierdzenia zaprojektowanych przy operacie o reformie policyi w Łodzi nowych źródeł dochodów dla miasta.

Do najżywotniejszych kwestyj miejskich tego rodzaju należy bezsprzecznie zaprowadzenie w Łodzi kanalizacyi i wodociągów, które wobec rozrostu miasta i jego ludności, a pogarszających się stąd warunków zdrowotnych, w braku dobrej wody w potrzebnej ilości, upustu hygienicznego dla masy wydzielin, tego koczowiska ludzkiego, zarażających teraz wodę i powietrze, stają się potrzebą palącą.

Pragnąc ją wyzyskać dla celów przedsiębiorczych, adwokat przysięgły warszawski, radca stanu p. Władysław Makowski, uzyskawszy pozwolenie władz gubernialnych na zbadanie Łodzi i okolicy, oraz dokonanie pomiarów i sporządzenie planów w celu urządzenia kanalizacyi w Łodzi — przybył tutaj w drugiej połowie lipca wraz z pp.: „Mainfroy, prezesem paryskiego towarzystwa przedsiębiorstw robót publicznych (Société Géneral d'Entreprises des Distributions d'Eau, de Gaz et de travaux publices), Mainfroy synem, inżynierem belgijskim, majorem Girard, inżynierem Gandrille dla bliższego wystudyowania kwestyi. Panowie ci, po oddaniu wizyt przedstawicielom władz miejscowych, wyjeżdżali w okolice miasta dla obejrzenia rzek, mogących Łodzi dostarczyć wody, następnie zaś weszli w bliższe stosunki z przemysłowcami naszymi i zwiedzali ich zakłady. Odwiedzili oni kolejno fabryki: towarzystwa Leon Allart & Comp., towarzystwa akcyjnego K. Scheiblera, towarzystwa akcyjnego I. K. Poznańskiego, tow. akc. Heinzla i Kunitzera i inne.

Pan Mainfroy, studyujący kwestyę kanalizacyi i wodociągów w Łodzi dla towarzystwa, które reprezentuje, przedewszystkiem starał się poznać potrzeby miasta, jego warunki ekonomiczne, finansowe i sanitarne — oraz życzenia i potrzeby mieszkańców, a powziąwszy już

o tem pewne wyobrażenie, zapragnął nasuwające się pytania poddać dyskusyi ludzi kompetentnych. W tym celu w redakcyi „Dziennika“ pp.: Mainfroy, Gandrille, Girard, Mainfroy syn i Małkowski spotkali się z gronem osób, znających stosunki miejscowe, lekarzy-hygienistów i inżynierów. W dyskusyi, umiejętnie kierowanej przez doskonale obeznanego z przedmiotem p. Małkowskiego, rozbierano wszelkie nasuwające się pytania i wątpliwości, a brali w niej czynny i użyteczny udział pp.: dr. Gensz, inżynier Arkuszewski, inżynier Kossobudzki i pp.: Kremky i Wścieklica, którzy niemało przyczynili się do rozjaśnienia poglądu na całą kwestyę.

Następnie odbyło się zebranie u p. Naczelnika powiatu łódzkiego, na którem rozważano kwestyę zakażenia wód, miasto okalających, i zastanawiano się nad środkami zaradzenia złemu. Nakoniec, w magistracie, pod przewodnictwem p. prezydenta, w obecności radnych: pp. Meyera i Konstadta, oraz lekarza miejskiego p. Kowalewa, odbyło się zebranie w sprawie kanalizacyi i wodociągów. Zebranie doszło do tych samych wniosków, co dyskusya w redakcyi „Dziennika“ odbyta, a inżynierowie francusey w zupełności wnioski te przyjęli.

Inżynierowie francusey, po posiedzeniu w magistracie, wyjechali do Warszawy.

Oprócz nich, jak wiemy, staranie o podjęcie robót kanalizacyjnych i wodociągowych w Łodzi rozpoczął także w r. z. inżynier Ręczlerski z Warszawy, przedstawiciel systemu kanalizacyi pneumatycznej pomysłu jednego z inżynierów angielskich, działający w imieniu głównego reprezentanta na Rosyę pomienionego systemu, przedsiębiorcy Bałkina w Moskwie. Ponieważ zarówno jedno jak i drugie przedsiębiorstwo znajduje się w najpierwotniejszem dopiero stadyum badań swoich i starań—uważamy za stosowne, nie przesądzając z góry ich rezultatów wstrzymać się także z bliższem omówieniem zasad, na jakich pretendenci do kanalizacyi, opierają szanse i widoki urzeczywistnienia się swego przedsiębiorstwa. Odkładamy to do przyszłej kroniki, do której może rok następny przyniesie nam coś konkretniejszego w danej sprawie niż ubiegłym.

Nie było mu widać sądzonem, odznaczyć się czemś wybitnem w dziedzinie spraw miejskich, bo i zmartwychwstająca od czasu do czasu kwestya tramwajowa także pomimo kilkakrotnych przebłysków w ciągu roku, dowodzących, że tleje i nie zgasła, nic nie postąpiła zupełnie.

. . . . . .

Na czele wybitniejszych zdarzeń, należy zanotować z roku 1890 wizytę dostojnika kościoła J. E. ks. biskupa kujawsko-kaliskiego Bereśniewicza, w powrocie z objazdu dyecezyalnego, skąd wstąpił do naszego miasta d. 1 czerwca, i przyjął gościnę u ks. dziekana Dąbrowskiego. Po zwiedzeniu kościołów miejscowych i fabryk Towarzystw akcyjnych K. Scheiblera i J. Heinzla, dostojny pasterz wyjechał z Łodzi nazajutrz, t. j. 2 czerwca rano do stolicy swojej Włocławka.

Dla uzupełnienia naszej kroniki kościelnej katolickiej, zaznaczyć wypada, że nowy kościół Wniebowzięcia N. M. Panny, wykończony już w roku 1890 zupełnie prawie na zewnątrz, wewnątrz posiada dopiero prowizoryczne urządzenia kościelne, których zamianę gorliwy i zabiegliwy zawsze proboszcz ks. Karol Szmidel, niewątpliwie wkrót-

ce już stałemi, odpowiedniemi architekturze, stylowi i wielkości świątyni, urządzeniami rozpocząć zdoła. I tak ostatnio odrestaurowano już bardzo starością zniszczony kościołek ś. p. Józefa, co nadało mu wewnątrz wygląd niezmiernie miły dla oka, a świeży.

Gmina ewangielicka łódzka przeżyła także w roku 1892 piękną chwilę.

W r. 1886 powzięto projekt rozszerzenia najstarszego w Łodzi kościoła ewangielickiego św. Trójcy, istniejącego od r. 1828, przy zbiegu ulicy Piotrkowskiej z Nowym Rynkiem. Zabrano się więc energicznie do dzieła i przedewszystkiem zorganizowano komitet w skład którego weszli pp.: L. Meyer, R. Finster, R. Ziegler, E. T' Neumann, R. Fischer, K. Klukow, I. Kammerer, ś. p. A. Friedrich' ś. p. O. I. Schultz, E. Modrow, S. Strauch, Fr. Kindermann, I. Sim-' chen, Th. Steigert ze współudziałem reprezentantów prowincyi pp.: A. Wenska, ś. p. G. Wegnera i M. Weingolda. Nadto do komitetu rzeczonego należeli członkowie ówczesnego dozoru kościelnego. Plan przebudowy świątyni opracował budowniczy łódzki, p. O. Gehlig, a ostateczny jego projekt wykonał inżynier gubernialny Prokofiew. Dnia 7 sierpnia 1889 r. rozpoczęto roboty, koszt których pokrywano ze składek i ofiar. Dnia 7 grudnia 1891 nowy prawie, bo z gruntu przerobiony, dom Boży, gotów był już zupełnie i wykończano tylko pospiesznie ozdoby wewnątrz świątyn, której aktu otwarcia i poświęcenia dopełniono właśnie d. 3 lutego r. z. w południe.

Kościół św. Trójcy stanął przeważnie siłami fabryk i rzemieślników miejscowych, z materyałów w Łodzi wyrobionych. W robotach tych brało udział kilka tylko zakładów warszawskiah. I tak: roboty malarskie i pozłotnicze wykonał p. Butschkat, nie wyłączając odrestaurowania dawnego obrazu w ołtarzu; malowania na szkle okien kościelnych—p. Kosikiewicz, blacharską część budowy—p. K. Roth, a nakoniec czwarty i największy dzwon kościelny, odlany został u p. Zwolińskiego. Nosi on dwa napisy: „Ad majorem Dei gloriam“ i „Na pamiątkę 25-letniego jubileuszu duszpasterstwa pastora K. B. Rondthalera, d. 15 kwietnia r. 1890—od gminy.

Zaznaczenia godne są wspaniałe istotnie dary, ofiarowane kościołowi przez niektórych jej kolatorów. „Kobiety ewangielickie“ zakupiły mianowicie duże, piękne i do całości wewnętrznego charakteru kościoła umiejętnie zastosowane organy o pneumatycznej mechanice, sprowadzone z Schweidnitz w Prusiech. Młodzież sprawiła trzy okna kolorowe ponad ołtarzem, nabyte we Wrocławiu. Bardzo ładną marmurową, wielką chrzcielnicę dał p. Fiebiger, właściciel zakładu rzeźbiarsko-kamieniarskiego. Pan Gustaw Lorentz wystawił obraz rzeźbiony i złocony w dębie, a takąż kazalnicę podarowała p. Samuelowa Schmidtowa. P. L. Meyer sprawił posadzkę terrakotową i nakoniec młode panie wyszyły wspólnie ogromny dywan, umieszczony przed ołtarzem.

Nowy kościół stanowi wielokąt o 5 kopułach, zakończonych złoconemi krzyżami i dwóch wieżyczkach na frontonie. Sklepienie kościoła wspiera się czterema łukami na 8 płaskich kolumnach, zakończonych kapitelami ozdobnemi. Wnętrze kopuły głównej wyłożono arabeskowemi sztukaterjami. W ogóle kościół św. Trójcy, mieszczący teraz z górą 2,000 osób należy do świątyń, wzniesionych z dobrym smakiem.

Uroczystość otwarcia i poświęcenia tak przebudowanej świątyni poprzedziła „próba organów“, ex re której urządzono śpiewy chóralne. Trzy rodzaje chórów popisywały się. Wokalne to popołudnie zgromadziło po raz pierwszy w kościele św. Trójcy tłumy publiczności ze sfer różnych naszego miasta i wykazały doskonałą jego akustykę.

Właściwy akt konsekracji sprowadził o godz. $10^1/_2$ rano ogromne rzesze ewangielików nietylko z miasta, ale i z okolicy. Przystrojono kościół cały, sztachety przed nim i podwórzec kościelny choiną i uplecionemi z niej girlandami wieńcami, festonami. Szesnastu pastorów ze wszystkimi miejscowymi, a między nimi superitendenci Müller z Piotrkowa i Diehl z Warszawy, brało udział w pochodzie procesyonalnym, który, wyszedłszy z sali konfirmacyjnej, obok kościoła urządzonej, obszedł go naokoło i stanął u wejścia od strony Nowego Rynku. Tutaj, po przemówieniu w języku polskim pastora Zirkwitza z Włocławka, prezes komitetu budowy, p. L. Meyer, doręczył klucz od wrót świątyni pastorowi jej Rondthalerowi, który wprowadził ogromne rzesze do otwartego w ten sposób oficjalnie przybytku. Wygłosili w nim jeszcze mowy ze stopni ołtarza pastorowie: Lemon z Ozorkowa i Holtz z Aleksandrowa. Następnie pastor Rondthaler poświęcił cały kościół przy stosownych modłach i odprawiono nabożeństwo mszalne. Uroczystość zamknęło błogosławieństwo superintendenta Müllera, udzielone obecnym.

Wszystkie dzienniki miejscowe poświęciły aktowi poświęcenia i otwarcia przebudowanego kościoła św. Trójcy wieloszpaltowe artykuły, a z nich „Lodzer Tageblatt“ podał nawet poprzednio już ciekawą kartkę okolicznościową z historji łódzkiej gminy ewangelickiej. Uroczystość zakończyła biesiada wspólna w salonach Grand hotelu, do której zasiedli pastorowie, przybyli na poświęcenie kościoła, pośród licznego grona przedstawicieli tutejszych sfer zamożnych wyznania ewangelickiego...

. . . . . .

Z instytucyj użyteczności publicznej w ogólnej sumie dorobku zeszłorocznego Łodzi zapisać musimy na pierwszym planie dwie lecznice prywatne. Pierwszą przeznaczoną dla chorych, cierpiących na wszelakie dolegliwości, założono tu z inicyatywy i staraniem miejscowego lekarza d-ra Pinkusa, który do pomocy dobrał sobie kolegów lekarzy pp. Gensza, Goldsobla, Kolińskiego, Kruschego, Likiernika, Littanera, Przedborskiego, Rundo oraz dentystę p. Brzozowskiego — stanowiących stały skład personelu lekarskiego zakładu. Otwarcie takowego nastąpiło w d. 20 listopada r. z. po zatwierdzeniu odnośnej ustawy przez władze ministeryalne. Lecznica prywatna mieści się w odpowiednim lokalu, na rogu ulic Cegielnianej i Wschodniej, dzieli się zaś na dwa oddziały: ambulatoryum dla przychodzących chorych, którzy za opłatą 30 kop. w oznaczonych ściśle godzinach otrzymują poradę specyalistów, oraz dom zdrowia, w którym chorzy za umówioną opłatą, normowaną odpowiednio do rodzaju choroby, prowadzić mogą kuracyę na miejscu. Na ten cel oprócz sali ogólnej, 4 łóżka mieszczącej, lecznica posiada pokój oddzielny o jednem łóżku. Jak się można było z góry spodziewać pierwsza lecznica łódzka odrazu znalazła u mieszkańców miasta przychylne przyjęcie, po którem stara się ona zdobyć takie zaufanie i popularność, jakiemi podobne zakłady zdrowotne cieszą się we wszystkich innych dużych miastach.

Nietylko jednak ludzie pozyskali w r. z. możność przystępnego, a nie kosztownego leczenia się. Dano ją także zwierzętom.—Dnia 15 grudnia 1891 r. otwarto urzędownie inną lecznicę, założoną przez 2 zdolnych weterynarzy miejscowych pp.: Kwaśniewskiego i Warrikowa w umyślnie na ten cel wzniesionym budynku murowanym, parterowym przy ul. Milscha. Obok właściwej lecznicy czynną tu jest także wzorowa kuźnia angielska, nad którą rozciągnięty dozór lekarski zapobiega tak częstym okaleczeniom koni, przez niesumiennych kowali. W miarę rozwoju zakładu, który uczynił zadość dobrze zrozumianej a gwałtownej potrzebie ruchliwego pod względem lokomocyi kołowej miasta, zamierzane są jeszcze dopełnienie lecznicy i kuźni tattersalem czyli szkołą jazdy konnej oraz hodowlą limfy do szczepienia ospy ochronnej. Ceny przystępne ustanowione za poradę i leczenie w zakładzie pp.: Kwaśniewskiego i Warrikowa sprawiły, że w ciągu stosunkowo dość krótkiego czasu pozyskał on znaczną ilość czworonogich pacyentów. Podług bowiem dostarczonego nam przez lecznicę rzeczoną wykazu statystycznego od 1 stycznia do 1 października r. z. udzielono porad w ambulatoryum: 442 koniom, 178 psom, 3 krowom, 2 świniom, 3 kotom i 1 szczygłowi. W stałej klinice zaś leczono: 168 koni, 262 psy, 3 krowy, 1 świnię, 3 koty i 1 kozła, które wszystkie razem przebyły w klinice 4390 dni leczniczych. Cyfry przytoczone poręczają nam za dalszy rozwój zakładu, który potrafił wyrobić sobie już podstawę egzystencyi: ufność w sumienne i zgodne z wymogami nauki jego prowadzenie.

Kiedy mowa o usiłowaniach prywatnych ułatwienia zdrowotności mieszkańców i zwierząt, niepodobna pominąć milczeniem środków zaradczych i przygotowawczych do walki z epidemią, panującą już w kraju, na wypadek pojawienia się jej w Łodzi przedsięwziętych. Jakkolwiek zupełną rękojmię uzdrowotnienia miasta a przynajmniej zbliżenia go do możliwej doskonałości w tym względzie dać mogą tylko gruntowne urządzenia assenizacyjne i hydrostatyczne, których zaprowadzenie wymaga wielkich kapitałów i dużo jeszcze czasu—to przecież skonstatować należy, znaczne polepszenie się czystości i porządku w mieście, dzięki ogólnym zarządzeniom administracyjnym, antiholerycznym, jakim i nasza Łódź narówni z innemi miastami kraju podległa. Teoretyczne zadanie w tym kierunku chwalebnie wzięło na siebie tutejsze Towarzystwo lekarskie; w praktycznem zaś zastosowaniu środków zaradczych i ewentualnej walce z samą epidemią zapewnili czynny udział swój wszyscy lekarze miejscowi. Na czele wykonawców rozsądnych i przewidujących zarządzeń stanął jako gospodarz miasta magistrat m. Łodzi, któremu w dotychczasowej działalności przygotowawczej do przyjęcia i postawienia oporu epidemii nic zarzucić nie można. Wyasygnowanie 60,000 rubli na potrzeby w tym celu wynikłe z funduszu zasobowego miasta daje mu na razie dostateczne środki materyalne. Ze swej strony do ogólnych zabiegów w przeciwdziałaniu cholerze przyłożyła rękę także inspekcya fabryczna specyalnemi dla fabryk i zakładów przemysłowych rozporządzeniami, zalecającemi środki odpowiednie i trwałe dla zapobieżenia ukazaniu się epidemii, a na wypadek takowego zabezpieczającemi od rozpanoszenia się jej ludność fabryczną. Oznaką tych wszystkich usiłowań zjednoczonych i wymierzonych w jednym celu są baraki: miejskie, fabryczne, kolejowe, gotowe zupełnie do przyjęcia chorych,

gdyby tylko takowi — co nie daj Boże—znaleźli się, dotknięci fatalną chorobą. Miejmy jednak nadzieję, że te wszystkie zabiegi pozostaną tylko środkami uprzedzającemi zarazę a nie zastosowanemi do istotnej walki z takową. Dotychczas bowiem, mimo, że tylko o parę godzin drogi oddalona od Łodzi, Warszawa nie zdołała uniknąć niebezpiecznego, śmiercionośnego gościa, my jakoś szczęśliwie wywijamy się dotąd od jego niepożądanych odwiedzin i nie powątpiewajmy, że w obec nastąpionej jesieni, a z nią zimna, epidemia ominie szczęśliwie nasze miasto.

W każdym razie dała nam ona poznać, co może ogólna obawa z tego i przymus w zapobieżeniu nią, stosowany w dziedzinie urządzeń hygienicznych i zdrowotnych m. Łodzi, gdy tymczasem na zorganizowanie podobnego rodzaju i identycznych choć w odmiennych warunkach postawionych przedsięwzięć humanitarnych dobrowolnie, a drogą własnej inicyatywy i zabiegów zdobyć się ona nie może.

Mamy tu na myśli sprawę „kolonij letnich“, którą w artykule wstępnym, zatytułowanym „Dla dzieci łódzkich“ „Dziennik“ miejscowy z powodu rozpoczynającej się wiosny przypomniał w kwietniu r. z. łodzianom.

Organ tutejszy podnosił już ten projekt wielokrotnie na różnych miejscach i przy rozmaitych sposobnościach — zawsze jednak, jak sam ubolewa—dotychczas bezskutecznie! Przed 1½ rokiem zakrzątnięto się już nawet około urzeczywistnienia tej myśli i złożono na cel ten pewną sumę. Usiłowania i ofiarność jednostek wszakże bez współdziałania szerszego ogółu okazały się także daremnemi i projekt uznano w praktyce za niewykonalny. Wtedy powzięto zamiar stworzenia „kolonij letnich“ dla Łodzi w innej formie, mianowicie jako filji kolonij warszawskich. Lecz i w tym kierunku nawoływanie nie odniosło pożądanego skutku. Ponowne, ostatnie wreszcie poruszenie tak ważnej i sympatycznej sprawy posunęło ją, zdaje się, o maleńki krok naprzód. „Dziennik“ otrzymał i wydrukował pewne wyjaśnienie jednego z kupców łódzkich, p. Władysława Wizbeka, który w kwestji „kolonij“ konferował kilkakrotnie z ś. p. d-rem Eritschem i wspólnie z d-rem Wisłockim udawał się do p. gubernatora piotrkowskiego, który ze swej strony wyraził życzenie, iżby sprawę „kolonij letnich“ dla dzieci łódzkich podjęło tutejsze Towarzystwo dobroczynności. Temu ostatniemu też wówczas ją przekazano.

Nadto p. Wizbek do 100 rs., przeznaczonych przez siebie na „kolonje letnie“ w r. 1890, dodał jeszcze w kwietniu rs. 50, aby tem zachęcić współobywateli do dalszej ofiarności; wyraził gotowość przyjęcia czynnego udziału w organizacji „kolonij“ i otrzymał dla nich już nawet przyrzeczenie pomieszczenia kilkudziesięciu dzieci od dwóch obywateli zienskich.

Ze swej strony „Dziennik“ przypomniał także, że administracya jego posiada rs. 103 k. 75, złożonych w r. 1890; strona materjalna przedsięwzięcia zresztą wydaje mu się zapewnioną. Chodzi tylko o energiczne zajęcie się „kolonjami“ przez zarząd łódzkiego Towarzystwa dobroczynności, w którego rękach los ich spoczywa obecnie. Jeśli instytucya nasza filantropijna, którą nie chcemy i nie śmiemy pomawiać o obojętność lub lekceważenie młodego pokolenia — nie przedsięwzięła w roku minionym nic zgoła dla zorganizowania „kolonij letnich“ lub choćby ujęcia ich na początek w pewną określoną

formę organizacyjną, kładziemy to tylko na karb zaabsorbowania Towarzystwa dobroczynności innemi wcześniej rozpoczętemi sprawami. Z chwilą zaś załatwienia ich tuszymy, że podejmie i przeprowadzi ona sprawę „kolonij letnich“ dla dzieci łódzkich z tą samą energią, z jaką tyle użytecznych urządzeń dobroczynnych w życie już dotąd wprowadziło.

Wymienieniem założenia nowopowstałej łaźni parowej wojskowej z kąpielami, z której korzysta publiczność, a nawet już i robotnicy fabryczni za sprawą dwóch troskliwszych o ich zdrowie przemysłowców, — wyczerpiemy szereg zakładów użyteczności publicznej, jakie przybyły Łodzi w ostatnim roku. Szereg to coprawda nie długi i niezbyt pokaźny, ale uwidacznia, że i w danym kierunku miasto nasze nie jest zupełnie bezczynne, a z każdym rokiem nową pewną w tej sferze potrzeb swoich, lukę wypełnia.

Nie pozostaje nam już jak zaciągnąć do przychodu faktów miejscowych okresu sprawozdawczego 4-y rzadsze wypadki, wydarzone w Łodzi, które zarówno wywołały w właściwych chwilach sensacyę wśród mieszkańców jak i popchnęły Łódź naprzód w opinii jej, jako miasta dużego i miasta „fin do siécle“.

Chronologicznie biorąc, pierwszem z tych wydarzeń było wykrycie w końcu stycznia 5 trupów niemowląt w norze pokątnej akuszerki i meklerki Józefy Bednarskiej na Bałutach. Zmarły one wskutek złego odżywiania i niedbalstwa w czasie pozostawania u Bednarskiej „na garnuszku.“ Ohydną procederzystkę w rodzaju warszawskiej Skublińskiej i wileńskich „fabrykantek aniołków“, żydówek, ujęto i osadzono w więzieniu, a następnie wyrokiem sądu okręgowego piotrkowskiego skazano ją na kilka lat ciężkich robót i osiedlenia w Syberyi.

Z kolei idzie zamach z broni palnej na elektrotechnika tutejszego, właściciela agentury w tym zakresie p. Ł. do którego w kantorze strzelał z rewolweru kilkakrotnie, na szczęście nietrafnie, dawniejszy jego pracownik M. Gdy zamach się nie udał, a napastnik usiłował zbiedz, ścigany przez pracowników p. Ł. i policyę, nie widząc możności ujścia, M. strzelił do policjanta, a potem sobie w usta, raniąc się śmiertelnie. Zagadkowy wypadek okrył żałobą powszechnie szanowaną rodzinę znanego fabrykanta p. Ł., którego córka, w pełni wdzięków młodości u progu nowego życia—najniespodziewaniej z niem się rozstała.

Ofiarą niebezpiecznego prądu, ogarniającego chore lub niezdolne do walki z przeciwnościami życia, jednostki padł również dwudziestoletni syn fabrykanta, który po za Łodzią pozbawił się życia.

Nakoniec ostatniem zupełnie przypadkowo na bruku łódzkim wynikłem zajściem tragicznem stał się we wrześniu nagły obłęd i atak szału obywatela ziemskiego z W. Ks. Poznańskiego, Księcia Karola Radziwiłła, świeżo jeszcze w pamięci wszystkich łodzian będący. Książe Karol Radziwiłł, acz postrzelił nieszkodliwie dwóch ludzi: stróża i ślusarza, a zabił psa, sam wyszedł z tej całej psychicznej awantury najbardziej poturbowanym i wstrząśniętym umysłowo. Do chorego księcia, zamieszkałego później w lecznicy prywatnej, przybyli naprzód domowy lekarz i przyjaciel rodziny książąt Radziwiłłów dr. Stanisław Błociszewski, a w końcu brat ks. Karola, Antoni, ordynat ołycki i antoniński, dostojnik sejmowy poznański. Dotknięty manją prześladowczą książe przewieziony stąd został po poddaniu się formalnościom administracyjno-sądowym, przez lekarza i brata swego do zakładu leczniczego w Zgorzelicach.

Tyle z kroniki wypadków łódzkich, pominąwszy kradzieże, bójki i t. p. zdarzenia, których rubrykę prowadzą miejscowe gazety.

. . . . . .

Ostatni rozdział naszego przeglądu rocznego poświęcić postanowiliśmy sprawom szkolnym. Najważniejszą z nich w minionym roku jest projekt reformy Wyższej łódzkiej szkoły rzemieślniczej, o którym z okazyi wizyty J. E. p. ministra oświaty w zeszłorocznym „Łodzianinie“ uczyniliśmy wzmiankę.

Projekt reformy programu naukowego tutejszej szkoły rzemieślniczej powzięto już przed kilku laty, a w celu wprowadzenia go w wykonanie, długoletni inspektor tego wyższego zakładu naukowego, p. Karpow częścią jeszcze w r. 1889, częścią w r. 1890 osobiście własnym kosztem zwiedził i zbadał wszystkie, podobne zakresem znakomitsze szkoły europejskie, istniejące głównie w Saksonii i Francji, a mianowicie w Kreffield, Mülhuzie, Chemnitz, Rechenbergu, Akwizgranie i Lugdunie. Na zasadzie dopiero zestawienia programów i rezultatów naukowych wszystkich tych szkół fachowych i 20 letniego doświadczenia samej szkoły rzemieślniczej tutejszej, opracowano projekt tej reformy, który wniesiony do ministeryum oświaty w r. z. rozpatrzony tam i zaaprobowany z małemi zmianami został, a teraz ostatecznego zatwierdzenia go spodziewać się można podczas sesyi jesiennej Rady państwa, uplanowana tedy reforma w przyjętych przez ministeryum oświaty kształtach przedstawia się zasadniczo jak następuje:

Kurs cały łódzkiej szkoły rzemieślniczej z 6 klasowego ma być zamieniony na 7 klasowy i 7-letni z podziałem klas na 3 niższe ogólne i 4 wyższe, specjalne. Te ostatnie znów rozdzielone będą na 2 oddziały: 1) mechaniczny z głównym przedmiotem wykładowym—tkactwem 2) chemiczny z nauką: farbiarstwa, drukarstwa do jego potrzeb zastosowanego, bielenia i wykończania. W 4 klasach wyższych oprócz teoretycznych wykładów tych przedmiotów zaprowadzone zostaną zajęcia praktyczne, na które ma być zwróconą szczególniejsza uwaga. Do tego urządzone będą warsztaty: stolarskie i ślusarskie wspólne dla obydwóch oddziałów: mechanicznego i chemicznego; tkackie dla pierwszego z nich, a laboratorjum chemiczne i farbiarnia z drukarnią, blicharnią i wykończalnią — dla drugiego. Liczba zajęć praktycznych w warsztatach wszystkich 4 klas nie mniejszą będzie od 64 godzin tygodniowo, czyli przeciętnie po 16 godzin w tygodniu dla każdej klasy.

Wprowadzenie w czyn powyższego programu, który jest zupełnie samodzielnym i oryginalnym, a niemającym podobieństwa do programów żadnego z cytowanych zakładów zagranicznych oczekują z rokiem szkolnym 1893/4.

Tymczasem na początek listopada r. z. delegowany został do Łodzi b. inspektor tejże szkoły przed 12 laty, a obecnie członek rady ministeryum oświaty rz. r. st. I. A. Anapow — celem głównie obmyślenia środków materyalnych na utrzymanie zreformowanego zakładu naukowego niezbędnych. W tym przedmiocie d. 3 listopada w auli szkoły rzemieślniczej pod przewodnictwem delegata obradowali radni honorowi i wybitniejsi obywatele miasta, zaproszeni „ad hoc“ przez

p. prezydenta. Potrzebę reformy szkoły, w sposób powyżej streszczone uznano jednomyślnie i uchwalono rozpocząć starania u władz odnośnych o pozwolenie powiększenia opłaty składkowej, pobieranej z nieruchomości na utrzymanie szkół w Łodzi do sumy 25,000 rs., do której to wysokości powiększony fundusz szkolny pozwoli jedynie na urzeczywistnienie projektu.

Podobna zwyżka, jak zapewnił na tem zebraniu p. prezydent, nie jest przesadnie wygórowaną, gdyż w sumę 25,000 wchodzi już 8,000 rubli składane na utrzymanie oddziałów równoległych przy szkole rzemieślniczej. W razie zaś przekształcenia zakład ten byłby przeniesiony do innego gmachu, a w dotychczasowym, będącym własnością miasta pomieszczono by gimnazyum żeńskie, dla którego wynajem lokalu pochłania obecnie 6,000 rs. W rzeczywistości tedy zaprojektowane podwyższenie opłaty uczyni około 11,000 rs. tylko, czyli zaledwie $^1/_7$ część opłaty pobieranej dotychczas na utrzymanie szkół łódzkich.

Drugie posiedzenie w tej samej sprawie odbyło się tegoż dnia, w temże miejscu, ale z udziałem inspektora, p. Karpowa, zaproszonych byłych wychowańców naszej szkoły rzemieślniczej, których stawiło się na wezwanie z ogólnej liczby 348—64, zamieszkałych teraz w Łodzi i okolicy.

Po przedstawieniu przez rz. r. st. Anopowa omówionego zarysu reformy przeprowadzanej, wywiązała się obszerna i ożywiona dyskusja, do której pomagały obradującym, mającym głos doradczy, zdobyte w ciągu praktyki, cenne doświadczenia i poczynione spostrzeżenia. Tok obrad sprotokółowano, a dostojny delegat zabrał z sobą uwagi byłych uczniów szkoły do Petersburga dla uwzględnienia ich przy ostatecznem sformułowaniu i zatwierdzeniu projektu reformy w wyższej instytucji prawodawczej.

Niezależnie od rozszerzenia w sposób powyżej wskazany wyższej łódzkiej szkoły rzemieślniczej, przemysłowcy tutejsi myślą o podjęciu starań o założenie szkoły fachowej — dać mającej średnie uzdolnienia, majstrom właśnie potrzebne. Dotychczas jednak żadnych kroków w tym względzie jeszcze nie przedsięwzięto.

Ze sfer szkolnych mamy jeszcze do zanotowania otwarcie równoległego oddziału kl. 3 w gimnazyum żeńskiem oraz objęcie posady inspektora gimnazjum męzkiego przez p. R. St. Lawrentiewa.

Na ostatek skwapliwie zapisujemy nowy na bruku łódzkim pożądany objaw: zaszczepienia tutaj utylitarnej pracy kobiecej przez założenie filii znanej w Warszawie szkoły rzemiosł dla kobiet—p. Jadwigi Przewóskiej. W szkole tej mają być wykładane: rysunki, malowanie na drzewie, kamieniu, atłasie, porcelanie i t. p., wypalania na drzewie, heliominiatury, wyroby z barbotiny i terrakoty, wyroby ze skóry, galanterja, krój, szycie, stroje, krawaty, hafty złotem i kolorami, gipiury, koronki, aplikacje i wszelkie roboty ręczne. Dla wykładu każdego z powyżej wymienionych przedmiotów, o ile zbierze się sześć uczennic, przybywa z Warszawy wykwalifikowana nauczycielka. W ten sposób ułatwionem zostało Łodziankom praktyczne wykształcenie—w szerokim zakresie.

. . . . . .

Takim jest pierwszy przez nas sporządzony bilans ekonomiczno-społeczny Łodzi, który przejmuje od niego w spuściźnie rok 1893.

Zyg. Józ. Naimski.

„FELJETON ŁODZIANINA."

Jeden dzień w Łodzi.

(WRAŻENIA LEKKIEGO FELJETONISTY.)

Gdym przybył do Łodzi i stanął w jednym z numerów hotelu Polskiego, — spojrzałem przedewszystkiem z okna.

Był wtenczas dzień pochmurny, niebo ołowiane, przytem lekka mgła otulała dachy i domy, a porwane jej strzępy opadały na bruk ulicy Piotrkowskiej.

Właśnie w tej samej chwili, kiedy służący hotelowy delikatnie usiłował zbadać, kto jestem: czy polak, czy niemiec, i dziwnie łamane, raz polskie, raz niemieckie rzucał mi za plecami półsłówka — do mojego okna ze strony zewnętrznej zajrzał i zapukał szary wróbel, a mnie jednocześnie przyszła do głowy myśl genjalna, że powinienem być ptakiem, ot choćby takim wróblem skromnym, chcąc jako tako skreślić feljeton o Łodzi..

Bezwątpienia bowiem, na dorywcze pytanie: jak Łódź smakuje? najlepiej odpowiedzieli by nań skrzydlaci współobywatele... Oni jedni najtrafniej potrafiliby ocenić, gdzie lepiej śpiewać i ćwierkać: czy na kasztanach ogrodu Saskiego, czy na szczytach łódzkich kominów fabrycznych?...

Wierzę wszakże w utarte, jak zły szelong, zdanie, iż myśl ludzka od lotu ptaka jest bystrzejszą. Nie straciłem więc nadziei, że chociaż mi skrzydeł brak, feljeton napiszę, wysławszy wprzódy pod adresem wszystkich naszych wróbli życzliwą radę i przestrogę, aby starannie Łódź omijały i najbliższą „stację klimatyczną" utworzyły sobie... w Helenowie.

Nie dla was bowiem, o towarzysze melancholii pełnych dni naszej jesieni i barbarzyńsko ponurej zimy, nie dla was ręce ludzkie budowały tutaj te mury, często wielkie i potężne, ale zawsze zimne i potężne!...

Tutaj nie rzucą wam ziarna, a na kominie fabrycznym nie wyrośnie tu nigdy świeża trawka... Tutaj wre praca i kotłuje się interes, a wy, niepoprawni marzyciele, umiecie jeno śpiewać i gniazda swoje kochać!...

Nie wiem, czy szary wróbel, który po za służącym hotelowym, pierwszy mnie powitał na bruku łódzkim, odgadł moje myśli, — dość że zfrunął z framugi okna i we mgle się rozpłynął. A ja niebawem zbiegłem ze schodów i wpadłem w wir ulicy Piotrkowskiej.

Zaczynało się ściemniać i już się paliły płomyki latarni ulicznych. Światła z okien sklepowych rzucały mdły odblask na chodnik, przesią-

knięty wilgocią, i na ludzi przesuwających się po nim z jakimś niezwykłym pośpiechem. W pierwszej chwili sądziłem, że się gdzieś wpobliżu wydarzył jakiś wypadek... Ale nie! Ludzie biegli z równym zapałem tak w jednym, jak i w drugim kierunku, tak po jednej, jak i po drugiej stronie ulicy.

Przytem owionął mnie hałas niezwykły, jakaś gorączka ruchu. Wszyscy przechodnie byli czemś wysoce zajęci, nawet ukłonów nie składano sobie wzajemnych.

Uczułem więc nagle smutek, gdym się ocknął w ten sposób po raz pierwszy między łodzianami.. Boć przecież znany jestem z uwielbienia gorącego dla płci pięknej, a tu, na tym nierównym bruku naszego Manchestra, spostrzegłem odrazu, iż galanterji dla kobiet „ach! niema, niema już!“ Żaden buchhalter, żaden inkasent żaden „handlujący“, ba! nawet żaden adwokat i doktór nie ustąpi tu z drogi przed... najpiękniejszą nawet z có́r Ewy! I muszą te drobne rączki tak samo torować sobie przejście po przepełnionym trotuarze, jak torują sobie drogę zasmolone ręce robotnika fabrycznego.

Istotnie, z angielska — po amerykańsku!

A jednak... A jednak łodzianki od pierwszego zaraz spotkania się naszego oko w oko podobały mi się serdecznie. Tkwi w nich typ odrębny — zdają się być prawdziwemi k o b i e t a m i. Mają powagę w twarzyczkach często bardzo ładnych (i czerstwych), a kiedy idą pod rękę z mężczyzną to zdają się tak lekko wspierać na męzkiem ramieniu, jak gdyby chciały przez to powiedzieć:

— Nie chcemy być waszym ciężarem panowie mężczyzni!

I nie dziw.

Łodzianki na każdym kroku mają tu przykłady samopomocy w rodzinie. W fabrykach żona staje obok męża i wspólnie snują nici bawełny; w wielu domach kompletnie dostatnich, każdy gość jedynie samej „pani“ za smaczny obiad wzięczny być musi, bo o kucharce w tym domu nigdy nie słyszano... Ba! tu nawet żony aktorów biorą się na swoję rękę do... handlu, w prawdziwem tego słowa znaczeniu!

Tego wszystkiego dowiedziałem się dopiero dzisiaj, ale w pierwsze popołudnie, jakie w Łodzi spędziłem, zrobiłem już ważne choć powierzchowne spostrzeżenie: nie widziałem łodzianki... malowanej!

Tego samego popołudnia nie widziałem żadnej damy przed żadną wystawą „strojów damskich“, i nie widziałem żadnego eleganta, któryby trzymał „arriergardę“ za jakąkolwiek damą... Ztąd wniosek: nie spotkałem próżniaków, ani ludzi, łakomiących się na rzeczy zbytkowne lub... zakazane.

Spotkałem za to dobrego znajomego z Warszawy. Wysunął się ku mnie z fali ludzkich tułowów i obie ręce ku mnie wyciągnął.

— Jak się masz! — zawołał.

— Serwus — odparłem z galicyjska.

— Ty w Łodzi?

— Jak widzisz.

— Dawno!

— Od trzech godzin. A ty?

— Ja?... od trzech miesięcy!

— I dobrze ci tu?

— Wybornie!

Raz jeszcze wstrząsnęliśmy dłońmi swojemi.

— Cóż ty tu robisz? — spytałem mojego znajomego.

— Pracuję w fabryce i właśnie wracam prosto z roboty. Słyszysz, jak świszczą w całem mieście ze wszystkich stron?

— Słyszę.

— To świstawki fabryczne! to sygnał, że godzina ósma wybiła i robota skończona!

Istotnie do uszu moich dobiegły całe potoki świstów i gwizdów, które drgały w wilgotnem powietrzu dziwnie przeciągle i jękliwie.

Tymczasem mój znajomy schwycił mnie pod ramię i pociągnął za sobą.

— Musimy zajść na gawędkę! — zawołał. — Chodź do knajpy!

Skręciliśmy w jakąś boczną uliczkę.

Tu szliśmy już daleko swobodniej, przechodniów bowiem było mniej, a ci co szli — to przeważnie robotnicy z blaszankami w ręku powracający do domu. Kroczyli gromadami, zatrzymując się na każdym rogu ulicy i rozchodząc następnie w różne strony.

— Jest tu, uważasz, jedyna rzecz dla warszawiaków niedościgła— tłumaczył mi po drodze mój znajomy; — wypijemy doskonałego piwa!

Niebawem weszliśmy do owej „knajpy“ która bezwątpienia zasługiwała na więcej szacowne przezwisko.

Usiedliśmy w pierwszym pokoju, wielkim i wysokim. Mój towarzysz poprosił „o Gehlicha“ a ja począłem się rozglądać dokoła.

Restauracja zaczynała się zaledwie zapełniać.

Dopiero kilku gości, rozparłszy się na krzesłach a rozpiąwszy marynarki, wczytywało się w P r e s s y rozmaite i Z e i t u n g i różnorodne. Zegar, który, nie wiem dlaczego, wydał mi się „zegarem w stylu germańskim“ jakoś niezwykle ciężko wystękiwał minuty. W pokoju wogóle panowała cisza, którą, dalibóg, niewiadomo kto nakazywał; czy siedzący za kontuarem pan gospodarz o bismarkowsko surowem wejrzeniu, czy ponure kotary w oknach sali jadalnej, czy dwaj wypomadowani kelnerzy, siedzący po kącikach i najwyraźniej okazujący chęć... drzemania.

Niestety wszakże kufle piwa, stojące przed gośćmi, nie wypróżniały się jednocześnie więc też i „panowie we frakach“ zbyt długo drzemać nie mogli.

Coraz w posępnej sali rozlegała się spokojna prośba:

— K e l n e r b i t t e n o c h e i n B i e r...

I kelner musiał wysunąć się z ukrycia, zbliżyć się powoli do stołu gościa jeszcze wolniej przejść do bufetu, a następnie postawić pieniący się kufel na gutaperkowej podstawce.

Właśnie jeden z tych kelnerów powracał flegmatycznie od stołu gościa, kiedym mu baczniej zajrzał w oczy... I znowu, nie wiem dlaczego, gwałtem wydało mi się, że mam przed sobą typ... „mieszańca“. Usta po prusacku wydęte, postawa osadzista, a oczy jakoś po słowiańsku łagodne i szczere. Mimowoli uderzało przypuszczenie, że człowiek ten równie łatwo wymawia niemieckie ü, jak polskie ż lub cz.

Z mojego zamyślenia, które zresztą krótką trwało chwilę, wyrwał mnie głos towarzysza.

— Nie rozglądaj się, mój drogi, z taką uwagą po tych kątach! Nic tu ciekawego nie zobaczysz! To nie Warszawa!

— Ale bądź co bądź — odparłem — miasto z ludnością zaledwie o połowę mniejszą.

— Tak, tylko że ta ludność składa się zaledwie z kilku klas i zajmuje się zaledwie kilkoma procederami. To też nie ma tu ani tej różnorodności. ani tej barwności i pełności życia, jakiemi szczycą się zwykle większe miasta. Spójrz na tych ludzi, co tu siedzą—to wszystko ludzie tego samego światka fabryczno-przemysłowego! Posłuchaj o czem mówią—wyłącznie o interesach!

Istotnie wśród urywanych słów, jakie dopływały do mnie od zajętych stolików restauracyjnych, coraz słyszałem wyraz, jasno świadczący, że ludzie ci nie bawią się, nie opowiadają sobie dykteryjek, nie rozprawiają o sprawach, ogólnych nie wspominają nawet o polityce, lecz jedynie tylko mówią o swoich interesach. Przytem utrzymują wciąż ton poważny, a jeśli się uśmiechną—to uśmiech ich jest jakiś zdławiony i spokojny.

Sącząc „kufle Gehlicha", posiedzieliśmy w restauracyi z dobrą godzinę, nie ożywiło się tam przez ten czas bynajmniej. Trochę się tylko więcej zgromadziło gości, którzy wszedłszy, niemieckim zwyczajem ogólne wszystkim rzucili powitanie...

Ale nagle wśród ciszy harmider wybuchł przy drzwiach.

Zapiszczało parę cienkich głosów, rozległo się stukanie—i do pokoju wpadło kilku wyrostków, popychając się wzajemnie i prześcigając w miarę możności. Rozsypało się to w mgnieniu oka po wszystkich kątach—i cała fala wypełniła się jednostajnemi okrzykami:

— Lodzer Zeitung!.. Dziennik łódzki!.. Lodzer Tageblatt!..

Do każdego stolika przybiegł uśmiechnięty chłopak—i wyciągnęły się wszędzie zziębłe ręce z mokrą jeszcze bibułą dziennika...

Chwilę to trwało... I wnet również pośpieszny i gwałtowny nastąpił odwrót tej rozochoconej armji, która łodzian co wieczór pragnie jak najszybciej raczyć nowinkami...

— Ależ to coś zupełnie nowego! — zawołałem, gdy malcy znikli i hałas po nich umilkł.

— Tak! czytujemy tu codziennie dzienniki jeszcze „gorące" i dzięki temu zawsze o dzień jeden jesteśmy więcej doświadczeni!..

— Jakto?

— No, bo dziennik, który odczytujemy wieczorem, właściwie jest dziennikiem dnia następnego!

Uśmiechnąłem się i—przyznaję—to intermezzo dziennikarskie zrobiło na mnie bardzo miłe wrażenie.

Wyszedłem na ulicę weselej jakoś usposobiony.

Na świecie było już także weselej, bo mgła się gdzieś rozwiała. a na niebie gdzie niegdzie już się nawet srebrne gwiazdy ukazały.

Poszliśmy z moim towarzyszem dość pośpiesznie; gdyśmy zaś stanęli powtórnie na ulicy Piotrkowskiej, zatrzymałem się zdumiony.

— Która to godzina? — zagadnąłem.

— Właśnie zegar magistratu bije dziesiątą!

— Jakto! dopiero dziesiątą? zakrzyknąłem. — I tu, na tej ulicy, przez którą przesunąć się nie mogłem przed dwoma godzinami, już tak pusto? — tak zupełnie pusto?!

— Mój drogi — odparł mój towarzysz — niech cię to nie dziwi. Tutaj połowa ludności wstaje codziennie o 6-ej rano. Wyjdź za siedm, ośm godzin, a spotkasz tu całe szeregi ludzi na tym samym chodniku! Będą ubrani w krótkie kurtki i w buty z cholewami i będą biedz pośpiesznie, nie zważając uwagi na przechodniów. Do pośpiechu tego pobudką, będzie dla nich — praca!

Zamilkłem i szedłem dalej zamyślony.

Słyszałem tylko odgłos swoich kroków i odgłos kroków mojego towarzysza. Zresztą cisza nas otaczała zupełna. Latarnie uliczne paliły się słabo, a kamienice patrzyły na mnie ciemnemi otworami okien. w których już światła zagasły...

— Ale! ale! — zawołał nagle wesoło mój towarzysz. Podobno to nie blaga, że w Ameryce robią już doświadczenia z reklamami na niebie?

— Podobno...

— Słuchaj, Łódź powinna sobie taką reklamę obstalować!

— A to na co?

— Na to, ażeby się każdemu przyjezdnemu stosownie sprezentować!

— I jakaż by to miała być reklama:

— Bardzo prosta i krótka. Projektuję stanowczo, aby na niebie Łodzi jaśniał wiecznie i błyszczał olbrzymi anons: Praca!

— Ha! ha! wyborne! Pozwolisz, napiszę o tem w „Łodzianinie"! Kto wie — a nuż który z miljonerów łódzkich o takiej pięknej reklamie pomyśli na serjo!

Ursyn.

SCHERZO.

Słonko wyzłaca niebios toń,
W ogródku blask i woń,
Szczebiotka moja kwiaty rwie,
Do wianka na swą skroń.

Szczebiocze tak, świegocze tak,
Jak rozśpiewany ptak,
A głosik jej srebrzysty mknie
Gdzieś na błękitu szlak.

Coś gwarzą lipy, szumią bzy,
Strząsając rosy łzy,
A gdzie szczebiotka moja — tam
Kaskada śmiechu drży.

Szczebiotko! Dosyć wonnych róż,
O, pójdź, pójdź do mnie już,
W altance tej, gdzie marzę sam,
Wśród bluszczów usiądź tuż.

Jak lotny motyl dziewczę mknie,
Oczęta iskrzą się,
Szczebiotko moja, mała ty,
Powiedz: czy kochasz mnie?

Słonko wyzłaca niebios toń,
W ogródku blask i woń,
Jak senny ptak do piersi mej
Szczebiotka tuli skroń...

Or—ot.

TO JUŻ PRZESZŁO.

NOWELLA

MICHAŁA WOŁOWSKIEGO.

Pan Antoni w dniu trzynastym Czerwca obudził się raniej niż zwykle. O imieninach jego pamiętali znajomi, krewni dalecy, bo bliskich nie miał, i służba; trzeba więc było przygotować się na ich przyjęcie, co wymagało dosyć długiego czasu.

Pan Antoni miał około pięćdziesięciu lat, mocno szpakowate włosy na głowie, sporo zmarszczek na czole i cerę niezbyt świeżą; pan Antoni nie lubiał, aby świat domyślać się mógł jego siwizny, jego zmarszczek i jego cery, więc też używał wszystkich poleconych przez fryzyerów środków, aby się wydać młodszym, niż był w istocie i pokryć bruzdy nielitościwego zęba czasu, który na wyszukiwanie swych ofiar czasu nie traci—a po kolei, orze twarze i grzbiety każdego napotkanego na drodze osobnika.

Starania te zabierały panu Antoniemu godzin parę codziennie; niewidzialnym też był z tego powodu zazwyczaj do godziny jedenastej.

Wyjątek stanowił dzień świętego Antoniego; niepodobna było zamknąć drzwi przed nosem tym, którzy pamiętali o nim— a żadnemu z nich obowiązki nie pozwalały stawić się później.

Pan Antoni jednocześnie z dniem swych imienin obchodził także i urodziny.

Dziś właśnie kończył lat czterdzieści dziewięć... Złośliwy chochlik obudził go bardzo wcześnie. Pan Antoni zdumiał się, spostrzegłszy na zegarku dopiero piątą rano; — budził się zwykle o dziewiątej. — Przyłożył głowę do poduszki i chciał jeszcze się przedrzemać, ale nie mógł.

— Hm! — mruknął — dwadzieścia dziewięć lat temu, jak się to spało! Rano w ustach zapachy róż, myśli o snach złotych i uśmiechy do życia; dziś łamanie w kościach, gorycz i pustka!...

Tu westchnął pan Antoni, wyciągnął ręce i sykнął z bólu.

— The! już się nie wróci, to już przeszło, po co się truć wspomnieniami. Cóż to? czy ja winien jestem temu?...

— Bagatelka, — szeptał mu chochlik złośliwy z drugiej strony do ucha. — A któż winien temu?... Byłeś całe życie egoistą, poświęciłeś serce, uczucia, myśli dlatego, żeby ci było wygodnie i dobrze, — pij więc teraz tę gorycz, którą sam sobie przygotowałeś.

— Jaką gorycz? — rezonował w odpowiedzi na tę refleksyę pan Antoni. — Zupełnie nie było żadnej goryczy; przeżyłem lat dwadzieścia dziewięć bardzo spokojnie, wygodnie, to prawda, i dobrze mi było.

Nie martwiłem się niczem, nie miałem żadnych obowiązków, nie kochałem nikogo!...

— Tak, i ciebie nikt nie kochał — szepnął chochlik.

— Jakto nie kochał? właśnie że kochał...

— Oszukujesz się sam!

— Nie kochał mnie może Heljodor?...

— Kpij zdrów. Heljodor kochał dobre cygara twoje, dobre wino i dobre śniadania, a nieobojętną było dla niego rzeczą i to, że codzień w pikietę mógł od ciebie wygrać kilkanaście kopiejek. Gdybyś nic nie miał, Heljodor nie spojrzałby się nawet na ciebie.

— Zresztą mniejsza o Heljodora; a Zosia, Mania, Bronisia i Teofilka?...

— No chyba sam na seryo nie bierzesz tej miłości. Zajrzyj do książki rachunkowej, którą tak skrupulatnie prowadzisz, a dowiesz się, ile każde z tych uczuć warte było w gotówce. Gdybyś był przypadkiem dostał ospy, uciekłyby wszystkie od ciebie, jak od zapowietrzonego.

— Może i prawda!...

— Ale nie może, tylko z pewnością... Przypomnij sobie z lat młodzieńczych twoją chorobę i tyfus... Przypomnij te duże czarne oczy, świecące jak węgle, które dniem i nocą czuwały przy twojem łóżku — przypomnij dalej, jakeś im za tę pieczołowitość dziękował, jakeś się w nie godzinami całemi patrzył i porównaj potem te wspomnienia z pamięcią o Zosi, Mani, Bronisi i Teofilce, a sam najlepiej sobie objaśnisz pytanie, czy cię kto kochał...

Tu chochlik złośliwy zamilkł, a pan Antoni zerwał się z łóżka i nie wkładając nawet na siebie eleganckiego szlafroka, co zwykł był czynić, poskoczył do starego kosztownego biurka i rzucił się tak w negliżu na fotel wygodny, w którym odbywał codziennie poobiednie drzemki.

— Dwadzieścia dziewięć lat temu! pamiętam, doskonale pamiętam, jakbym ją widział przed sobą, podawała mi herbacianą różę i patrzyła tak w oczy gorąco, namiętnie, jak jedną z tych... potem... Potrzeba było tylko powiedzieć: „Ja, Antoni Ciepiszewski, proszę cię, panno Maryllo Szanke, o rękę“—i wszystko byłoby skończone... No, nie powiedziałem tego; za troskliwość przy mej chorobie posłałem im tyle prezentów, zrobiłem tyle grzeczności...

Chochlik znów przybliżył się do ucha pana Antoniego i szyderczo zawołał:

— Tak, tak, dobrze mówisz; ot, teraz cię poznaję, zapłaciłeś im gotówką za serce, za miłość, za przywiązanie; to ciebie godne, jesteś w charakterze, nie wychodzisz z roli. Nie skarżże się teraz na to, żeś sam na świecie, jak palec i że dla wszystkich jesteś ciężarem. A przecież, gdybyś był wtedy umiał nie być egoistą, dziś kochałaby cię żona i dzieci. Miałbyś już dorosłą córkę, syna, może wnuków.

— Brrr! — wstrząsnął się pan Antoni — co za głupie przypuszczenia?!... Mało to widziałem nieszczęśliwych, którzy popuścili cugli sercu! Et! nie myślmy o bzdurstwach i zabierajmy się do roboty; za parę godzin zaczną się już pewnie ludzie schodzić.

To mówiąc, otworzył energicznie klapę staroświeckiego biurka, ustawił na niej lusterko, potem ułożył obok niego w systematycznym porządku mastyksy, szminki, fiksatuary, szczoteczki, grzebienie i grzebyki, nożyczki i nożyki—jednem słowem, cały arsenał tych środków perukarskich, które tak cudownie umieją przemieniać starców w młodzików.

Nagle drgnął pan Antoni, szczoteczka, którą już niósł do brwi, wypadła mu z ręki, głowę podniósł wyżej i nadstawił ucho, jakby chciał z powietrza pochwycić coś, co go roskosznie uderzyło.

Spojrzał w lusterko i poruszył się niespokojnie na krześle!

— Co u licha! — mruknął — przywidzenie! — ale szczoteczki z ziemi nie podniósł, po drugą nie sięgnął, tylko poprawił się wygodniej w fotelu i głowę na piersi opuścił. Szybko ją jednak znów podniósł, gdy coraz wyraźniej do uszów jego poczęły dolatywać dźwięki jakiejś tęsknej piosenki, niby brzęczenie komara.

Zapomniał o swojej toalecie, zerwał się szybko, poskoczył do okna i gorączkowo otworzył lufcik. Nie uczyniłby tego dawniej, z obawy przed katarem, dziś widocznie podrażniły go tak uwagi złośliwego chochlika, że zdecydowany był do szaleństw.

Ze świeżem powietrzem przez lufcik wpadły też wyraźne już dźwięki owej piosenki, która przed chwilą wydała mu się brzęczeniem komara. I nietylko same dźwięki dolatywały jego uszów, ale i wyrazy piosnki, śpiewanej głosem czystym, świeżym—młodym głosem, który wydał mu się nieobcym, a który srebrzystym nazwaćby można.

Przyjmij, piękna, hołdy moje.
Patrz, jak urok twój zachwyca!
Pozwól, oczy niech napoję
Cudnym blaskiem twego lica!

Ach! jakże on dobrze znał tę piosnkę, jak ją wyśmienicie pamiętał z tych najpiękniejszych czasów swojego życia, gdy patrzał w owe czarne oczy, jak podawała mu lekarstwo, lub przykładała zimne okłady do głowy...

— Do licha! — mruknął — czy szatan chce sobie ze mnie dziś zażartować? Precz! precz wspomnienia; to źle działa na nerwy. Przez tyle lat umiałem uniknąć tej choroby, miałżebym dzisiaj jej uledz?...

Spojrzał na zegarek i przekonał się, że już całą godzinę stracił na bezowocnych rozmyślaniach.

Powrócił do fotelu, ale lufcika nie zamknął. Była to już druga dziś z jego strony popełniona nierostropność. Umiał jednak jeszcze nad swem widocznem wzruszeniem zapanować; do roboty około swego odmłodzenia wziął się ze zdwojoną energią: malował, rysował, gładził i czochrał włosy na wszystkie strony i jakkolwiek drżała mu ręka, przecież rumieńce doskonale namalował.

Piosnka trwała dosyć długo. Głosik srebrzysty widocznie ją sobie upodobał, bo skończywszy zwrotkę, zaczynał ją nanowo, i tak powtórzył ją razy kilka.

Wrażenie tej piosnki nietylko że się nie zmniejszało, ale, przeciwnie, zdawało się potęgować, z każdą chwilą ekscytowało starego kawalera, a gdy nareszcie śpiewaczka zamilkła, na rzęsach jego ukazały się dwie grube łzy.

Odbicie ich ujrzał w lusterku i z pasyą zerwał się z miejsca.

— Piękna historya! na starość zostałem mazgajem; jakieś wrzeszczenie wzrusza mnie do płaczu; o! jaką bruzdę na twarzy pozostawiły te łzy przeklęte!

I w tejże chwili chwycił pan Antoni gorączkowo ryżową szminkę, zajrzał w lusterko i, stosownie do jego wskazówek, zamalował poczynione przez łzy ślady.

Nie uspokoiło go to jednak, przeszedł się po pokoju, wyjrzał parę razy przez lufcik, szminki i pudry gorączkowo pozbierał i bez systematycznego porządku, zupełnie inaczej, jak to zwykł czynić, powrzucał je do pudełka i wsunął do bocznej szuflady biurka.

Po chwili, z pewnem wahaniem, sięgnął do drugiej szuflady biurka i nieśmiało ją otworzył.

W tej chwili oczy pana Antoniego zapłonęły dziwnemi blaski; wyglądał jak ów skąpiec, roskoszujący się widokiem przez długie lata gromadzonego złota, ręce mu drżały, a krew pulsowała żywiej.

Widać było, jak walczy sam z sobą i że potrzebuje nie lada siły, aby się oprzeć przejrzeniu tego, co się tam w tej szufladce znajdowało. W końcu uległ pokusie, zagłębił rękę w szufladce i wydobył stamtąd całą paczkę listów, przewiązaną różową wstążeczką, ułożył je następnie na biurku z jakiemś religijnem nieledwie nabożeństwem i zaczął je po kolei przeglądać.

Tu spotkał się z jakimś zasuszonym kwiatkiem, owdzie z jakiemś goretszem wyznaniem, a gdzieindziej nawet z namiętnem wyznaniem miłości. Wszystko to, co teraz czytał, napełniało jego serce uczuciem niekończonego zadowolenia. Co chwila uśmiechał się sam do siebie i mruknął jakieś słówko. Każdy z tych małych i dużych bileciков, zamkniętych w szufladzie, miał swoją historyę, o każdym on sam, gdyby był poetą, mógłby wyśpiewać poemat.

W ostatnim, zgiętym we czworo, liściku znajdowała się fotografia; gdy ją pan Antoni wziął do ręki, gdy się jej przypatrywać zaczął, uśmiech znikł mu z twarzy, a jego miejsce zajęła poważna zaduma.

W liście, który odczytywał, nie było ani słodkich słówek, ani namiętnych przysiąg, ani jednej rzeczy z tych, jakie zazwyczaj towarzyszą prawdziwej, czy też kłamanej miłości.

List zaczynał się od słów: „Dobry przyjacielu“ i cały był przepełniony opisem jakiegoś pana, który złożył wizytę ojcu i prosił o pozwolenie starania się o rękę córki, autorki tego listu. W pisaniu tem, dosyć długiem, uderzała przedewszystkiem drobiazgowość szczegółów, tyczących się tego kandydata do ręki autorki, która widocznie znajdowała przyjemność w ujemnej ich stronie, skoro nie wahała się wszystkie śmieszności opisać z humorystyczną werwą, jakiejby się nie powstydził pierwszorzędny autor. List kończył się prośbą, aby dobry przyjaciel raczył odwiedzić dom jej rodziców, poznać konkurenta i doradzić w wyborze.

Ktoś obcy, czytając ten list, dziwiłby się niezawodnie, skąd dostał się on do tej szufladki i do takiego towarzystwa z innymi, kiedy w niczem do nich podobnym nie był...

A jednak tamte wszystkie pan Antoni pośpiesznie wrzucił do szuflady, ten pozostawił przed sobą, odczytał go raz jeszcze, drugi, po chwili trzeci, a chochlik złośliwy począł mu do ucha szeptać:

— Oto widzisz, egoisto, tak blizko ciebie znajdowało się szczęście, a tyś je odtrącił od siebie. Czynem dowiodła ci, jakiem uczuciem była dla ciebie przejętą, a ty, jak gruboskórne zwierzę, odczuć tych delikatnych uczuć nie umiałeś. Przecież ten list mówił ci wszystko: Chcą mnie

wydać za innego, śmiesznego głupca, ale ja tego uczynić nie chcę; czekam tylko, abyś ty przyznał, że mam słuszność, że nie godzi się oddawać ręki człowiekowi, którego się nie kocha. Nie przychodziłeś — czekała tak długo — odwróciłeś się nawet od niej na ulicy, gdyś ją spotkał, udając, że jej nie widzisz i przestałeś bywać u nich zupełnie. A jakim byłeś egoistą, najlepszy dowód, iż przez tyle lat nie zapragnąłeś dowiedzenia się nawet, co się z nią stało, czy żyje i co porabia. Więcej ona warta od ciebie. Ty zawdzięczasz jej może życie, ona tobie zaledwie drobne grzeczności; chociaż zatruleś jej życie, przecież nie skarżyła się przed nikim, unikała cię nawet, skoro spostrzegła, że ty jej unikasz!...

Tu pan Antoni zerwał się z miejsca i począł szybko ubierać się z gorączką, której dotąd nikt z jego znajomych nie spostrzegł, schował list do kieszeni i wybiegł również szybko z mieszkania, zapominając o dniu swych imienin, odwiedzinach znajomych, radcy Heljodorze, służbie — jednem słowem o wszystkiem.

Ze schodów zbiegał, a nie schodził, skacząc po dwa stopnie i czuł się w tej chwili o dwadzieścia parę lat młodszym.

Gdy wyszedł na ulicę, usta szeroko roztworzył i pełnemi piersi zanucił:

„Przyjmij, piękna, hołdy moje,
Ach! jak urok twój zachwyca“...

I, rzecz dziwna, zobaczył, że głos jego miał brzmienie przyjemne i że nic w nim zęba czasu znać nie było.

Przed domem zatrzymał się chwileczkę, potem wskoczył do dorożki i kazał się zawieźć do biura adresowego; tutaj, nie bez wzruszenia, wypisał nazwisko człowieka, znajdujące się w liście i podał je urzędnikowi.

Za chwilę otrzymał adres; spojrzał na zegarek i przekonał się, że dopiero dziewiąta minęła, na wizytę więc godzinę tę uznał za wczesną. Nie wiedział, co z sobą ma uczynić; więc w najlepszym humorze podążył do Saskiego ogrodu. Tu usiadł przy wodotrysku.

Tu lat dwadzieścia dziewięć temu, także w czerwcu, żegnał się ze swemi kolegami, tu ich ściskał, całował, przyrzekał wieczną pamięć i miłość braterską.

Czy przyrzeczeń dotrzymał?... Gdzież tam, prócz Heljodora przez lat dwadzieścia dziewięć nie widział nikogo, o nikogo się nawet nie zapytał. Po co? wszak mu nie było potrzeba, był bogatym.

Rozmyślania nad przeszłością przywiodły mu na pamięć, że podczas pożegnalnego rozczulenia z kolegami był nieco cięty.

Od tego czasu, przez lat dwadzieścia dziewięć, nie upił się ani razu. I przyszła mu chętka wypić kieliszek dobrego wina.

Byłby z przyjemnością poszedł do Tszkoepego, lecz Tszkoepe już nie istniał.

Ojciec Piotr tylko, jeszcze w Petyskusa pałacu, miał stare wina i przypominał dobre czasy.

Pan Antoni niebawem zobaczył się w winiarni ojca Piotra i kazał sobie dać butelkę „T. B.“ (Pierwszy kieliszek jednak mu nie smakował). Tożsamo wino przed dwudziestu dziewięciu laty wydawało mu się smaczniejsze; drugi dopiero kieliszek rozgrzał go i dodał apetytu do trzeciego; przy nim ujrzał dawnych kolegów koło siebie i swoją własną osobę wśród nich młodą, wesołą i uśmiechniętą... Było mu dobrze zu-

pełnie przy ostatnim kieliszku; spojrzał na zegarek znów i aż się przeląkł. Była godzina pierwsza.

Zapłacił za wino, znów skoczył rzeźko do dorożki i kazał się zawieźć na Krucza według adresu, znajdującego się na kartce biura adresowego.

Dorożkarz za szybką jazdę, miast zwykłej taksy, dostał całego rubla, stróż za wskazanie mieszkania, którego pan Antoni szukał, drugiego.

Gdy pan Antoni znalazł się u drzwi, na których spostrzegł tabliczkę z wypisanem nazwiskiem, którego szukał, wzruszenie tamowało mu oddech; przecież zdobył się na odwagę i pociągnął za dzwonek.

Nie czekał długo, klucz zakręcił się w zamku i drzwi otworzyła służąca.

Pan Antoni śmiało wszedł do pokoju i podał swój bilet.

— Proszę powiedzieć pani — rzekł — że pragnę bardzo gorąco się z nią zobaczyć.

Służąca wyszła.

Pan Antoni znalazł się sam w bardzo eleganckim pokoiku i począł się w nim rozglądać.

Nagle oczy jego napełniły się łzami; na najpierwszem miejscu wisiał jego portret, bardzo starannie wykonany pastelami.

Jeszcze nie miał czasu ochłonąć z wrażenia, gdyż tuż za nim ozwało się delikatne chrząknięcie, obrócił się i usta szeroko rostworzył.

Przed nim stała tażsama Marylka z przed dwudziestu dziewięciu laty, z temisamemi rumieńcami na twarzy, z tymsamym uśmiechem smętnym i dwoma kokieteryjnie rysującemi się na jagodach dołeczkami.

Pan Antoni przetarł oczy, zdawało mu się, że śni, wszakże przed kilku godzinami widział sam siebie w lusterku, a porównywając siebie z pastelowym portretem, zrozumiał, jak strasznie się zmienił. Miałaby Marylka tylko nie uledz odwiecznemu prawu natury?...

I byłby tak długo stał na miejscu z otwartemi ustami, gdyby przybyła, widząc jego pomięszanie, nie zawołała:

— Pan będzie łaskaw spocznie, mama w tej chwili nadejdzie, była nieubrana.

— Więc pani jesteś córką pani Marylli?

— Tak, panie!

— Jakże mi pani przypomina ją z lat najmłodszych. Tak dawno jej nie widziałem...

— Otóż i ona—zawołało dziewczę, usuwając się na bok, gdy we drzwiach ukazała się korpulentna niewiasta, także nie przypominająca w niczem fotografii, którą przy liście oglądał pan Antoni.

— To pan! — szepnęła ona i zarumieniła się po uszy.

— To pani! — smutnie powtórzył pytanie on.

— Ileż to lat?...

— Nie mówmy o latach — zaprotestował on i zamilkł; dopiero po chwili dodał: — A więc pani?...

— Już w grobie; pochowałam go przed ośmiu laty.

— Przed ośmiu laty — powtórzył pan Antoni i pomyślał sobie, że przed ośmiu laty jeszcze nie potrzebował tak gwałtownie używać kosmetyków.

— Czemuż mam zaszczyt przypisać odwiedziny pańskie dzisiaj — po niejakim czasie zapytała się pani Marylla, a pan Antoni w głosie jej i pytaniu dostrzegł pewien rodzaj wymówki.

— Panią to dziwi, nieprawdaż? a jednak ja inaczej uczynić nie mogłem...

— Odpowiedź pańska co do przeszłości objaśnia mnie dostatecznie i o nią pytać nie śmiałam, radabym tylko wiedzieć, czem mu dziś służyć mogę?...

Pan Antoni nic nie odrzekł, jakaś żałość ogarnęła go i ścisnęła za serce; spojrzał na panią Maryllę raz jeden długo i łzy obfitym strumieniem puściły mu się z twarzy.

Pani Marylla zerwała się z krzesła, poskoczyła ku niemu i serdecznym tonem, z niepokojem najwyższym, zaczęła pytać:

— Co panu jest, panie Antoni? dotknęło pana jakie ciężkie zmartwienie, może nędza, bieda, najszczęśliwszą będę, jeżeli w czemkolwiek będę mogła być panu użyteczną, tak drogiemi są dla mnie wspomnienia tych chwil, które spędziliśmy razem.

— O! tak, pani masz słuszność, ja się czuję bardzo nieszczęśliwym... nędzarzem, gdy ty przeciwnie, masz wszystko, czego człowiek na świecie zapragnąć może.

— Ach! panie, gdyby tak było jak mówisz, może Marylka nie potrzebowałaby męczyć się tak, jak męczy się lekcyami na utrzymanie nasze, a ja pracować w kantorze. Ale niech to pana nie przestrasza, jeszcze możemy się podzielić z nieszczęśliwszymi od nas. Narzeczony mej córki wkrótce zaawansuje pewnie, ona nie jest wymagającą, dadzą sobie radę gdy się pobiorą i ja będę mogła spokojnie oczy zamknąć. Bóg widzi, dla pana poświęciłabym dziś jeszcze wiele.

— Pani! pani! — zawołał z prawdziwą rozpaczą pan Antoni — nie upokarzaj mnie swą dobrocią i swą pamięcią. Ja przyszedłem tutaj tylko odświeżyć moje dawne najmilsze wspomnienia młodości. Jam nędzarz, ale tylko moralny; pieniędzy mi nie braknie, tylko serca ludzkiego. Nie wiem, dlaczego dziś uczułem to więcej, niż kiedy; odnalazłem list pani i oto dlaczego tu jestem.

— List mój! — smutnie powtórzyła pani Marylla i jej na rzęsach łza zaświeciła, a przez myśl przeszła walka tyloletnia z tęsknotą, z miłością w sercu, której zwalczyć nie mogła.

— To już przeszło! — szepnęła — to już umarło...

— To już przeszło dla nas—powtórzył pan Antoni—ale odżyje dla niej—dorzucił, wskazując na Marylkę.—W niej odżyjemy oboje... Opowiedz mi, pani, swoje dzieje tych dwudziestu kilku lat—składając ręce, mówił pan Antoni.

Marylka powstała i wyszła, a matka spokojnie, przerywając opowiadanie swoje łzą, często otartą, spowiadała się z wszystkich swych cierpień dawnemu przyjacielowi.

— Ale to już wszystko przeszło! — zakończyła. — Teraz opowiedz mi pan swoje przygody.

— Oh! — z goryczą odparł pan Antoni — to dzieje raczej egoisty. Ja od dziś dopiero żyć zacznę. Wróćmy lepiej do wspomnień, do dni młodości naszej; przeszły one, ale żyją w sercach naszych.

I powrócili do wspomnień.

A tak im z tem było dobrze, że pan Antoni, ku wielkiemu zdziwieniu radcy Heljodora i znajomych, cały dzień nie pokazał się w domu.

Nazajutrz nikt go poznać nie mógł. Przez jedną noc osiwiał i stracił kolory. Szminki i kosmetyki wyleciały za okno, a radca Heljodor opowiadał na ucho znajomym, że pan Antoni zwaryował, cały swój bowiem majątek, zapewniwszy tylko sobie dożywocie, zapisał jakiejś młodej panience.

Pan Antoni jednak odzyskał humor dawny i cały dzień przesiadywał zwykle u pani Marylli: rozmawiali o swej młodości i byli szczęśliwi.

Gdy zaś kto, spotkawszy go na ulicy, dziwił się, że tak źle wygląda, odpowiadał:

— Mój panie, było się młodym, to prawda, ale nareszcie zrozumiałem, że to już przeszło i dalibóg, że mi z tem lepiej na świecie.

MÓJ PIERWSZY UTWÓR.

Ze wspomnień niedoszłej literatki.

Jak tylko myśl moja i pamięć w odległą minioną przeszłość sięgnąć może, dziwnie magnetyczną posiadały dla mnie siłę: papier, pióro i atrament. Już w piątym roku życia chciwie zbierałam różne kawałki białego papieru, obcinałam je równo, tworząc z nich małe karteczki, by później, zabrawszy pióro i atrament brata, gryzmolić na nich drobniutkie hieroglify; stanowiło to moją najmilszą zabawkę, której oddawałam się całemi godzinami. Nie długo też nauczyłam się pisać. Później, na pensyi, gdy zadano nam temat, pozwalający szerzej rozwinąć się fantazyi, zapisywałam po kilka kartek. „Natchnienie“ spływało zwykle późnym wieczorem, „na czysto“ zaś przepisywałam dopiero, gdy już znużone powieki do snu się kleiły, stąd pismo miało wygląd nieczytelnej bazgraniny, za co nauczyciel polskiego języka parokrotnie przy zwrocie kajetu delikatną udzielił mi nauczkę, mówiąc, że „nauczycielowi nie chciało się przeczytać“.

Wysoce niezadowolona, iż nie mogłam usłyszeć pochwał nauczyciela i nie otrzymałam „piątki“, usiłowałam to sobie powetować, odczytując wypracowanie komu się dało: kucharce, bratu i koleżankom.

Kucharka, z rozczulenia fartuchem nos ucierając, mówiła: „a toć to nie przymierzając takie piekne, jak historya o Aladynie i cudownej lampie“.

Braciszek mój powiadał, że „prześliczne“, wiedział, że za tę pochwałę cukierek lub ciastko otrzyma, a koleżanki jednogłośnie uznawały, że mam wielki talent, że będzie ze mnie druga Deotyma, Orzeszkowa, a kto wie, „może nawet jeszcze sławniejsza“.

Skończyłam pensyę. Marzenia o literackiej sławie zatarły się jakoś, zastąpiły je inne... o cichej sielance we dwoje—„choćby w chatce byle z nim“. I wkrótce znalazłam się razem „z nim“, wprawdzie nie w chatce, lecz w parterowem mieszkaniu domu łódzkiego...

Odtąd niedościgłym dla mnie ideałem stała się nie Orzeszkowa lub Konopnicka, lecz... Lucyna Ćwierczakiewiczowa! Jej „365 obiadów“ stanowiły nieustanny przedmiot moich studjów.

I wiele nieudanych potraw trzeba było krasić słodziutkiem spojrzeniem, jeszcze słodszym pocałunkiem i tym podobnemi, w przepisach pani Lucyny nieznanemi przyprawami, aby złagodzić kwaśny humor „jego“, by mu się „chatka“ z niesmacznemi obiadami nie wydała mniej ponętną.

Nareszcie wytrwałe studja odniosły pożądany skutek: obiady częściej się już udawały. Mogłam więc literaturę moją nieco urozmaicić; to też wkrótce obok „365 obiadów“ znalazły się, wartością poprzedniej wyrównywające, książki p. t. „Matka“, „O wychowaniu niemowląt“ i t. p. dzieła, które zawzięcie poczęłam studjować, mając na widoku pewne wydawnictwo...

. . . . . .

Nowy okres „twórczości“, tak odrębnej od tej, o jakiej na szkolnej marzyłam ławce, nie ograniczył się na pierwszym „utworze“, lecz wywołał ich cały szereg... Jednocześnie moją bibliotekę powiększyły dzieła hygieniczne, o rozpoznawaniu chorób wieku dziecinnego, o wychowaniu dzieci i t. p.

Mijały lata. Powyżej wymienione cenne podręczniki leżały na półkach, pokryte pyłem zapomnienia: — oddały mi treść swoją i nie były już potrzebne. Coraz częściej przybywała im za to jakaś towarzyszka z dziedziny belletrystyki, poezyi, lub o naukowej treści. Wczytywanie się w nowe utwory poruszyło drzemiące iskry...

„Stara miłość nie rdzewieje“ — i ja znów z lubością spoglądałam na czyste arkusze papieru, pióro i atrament... Czytając powieści i nowele znanych autorów i autorek, doznawałam pewnej zawiści.

— Dlaczego ja nie piszę, dlaczego? — rzucałam sobie pytanie. Ogarnęła mnie gorączka literacka. We śnie widywałam całe stosy mych powieści o najfantastyczniejszych tytułach—to mi nie dawało spokoju.

Gdyby tak coś napisać, a potem—ujrzeć to wydrukowane!

Cóż to za rozkosz czytać wydrukowane swoje myśli — wy-druko-wa-ne!!...

Siedziałam w tej chwili przed lustrem i mój wzrok ujrzał nadobne oblicze, opromienione tak słodką, rozkoszną błogością, że tonęłam w zachwycie nad poetycznym wyrazem mej twarzy...

A może ja mam talent naprawdę?... Tak, czuję natchnienie; twórcze natchnienie spływa na mnie całą falą, mózg mi rozpiera... To talent niezawodny!...

Nie tracąc ani chwili, posyłam po parę liber pięknego papieru, pudełko stalek i butelkę atramentu—i, natchniona, siadam, by rozpocząć powieść, która napewno okryje mnie sławą.

Już mam pomysł — masę pomysłów, jeden od drugiego lepszy; gdyby pisać tak prędko, jak one powstają, gdyby za myślą piórem pogonić, w godzinę parę tomów nakreśliłbym mogła! I wątpić jeszcze, czy to talent!...

Tymczasem jednak trzeba zacząć... Zaczynam, tak, zaczynam — lecz od czego? Początek najtrudniejszy. Aha! tytuł. Dobrze, lecz czyż ja wiem, o czem pisać będę?... Mniejsza o to, tytuł później—jak się dowiem, o czem napiszę.

A więc zaczynam... już mam:

„Siedziała przy otwartem oknie, przez które napływała woń—woń pól i lasów..." i dla barwniejszego i dokładniejszego określenia tej woni wciągnęłam silnie w nos—płynący przez okno prąd, który wionął w całej świeżości woń... łódzkiego ścieku ulicy Piotrkowskiej.

Zgrabny mój nosek ze wstrętu skurczył się i wykrzywił karykaturalnie.

— Fe! — wybiegło z mych ust — o woni pisać już nie mogę... A więc inaczej:

„Lekki wietrzyk, poruszając listki, szemrał łagodnie i... tuman kurzu wpadł nagle do pokoju, a zasypując mi oczy i kręcąc w nosie, spowodował kichnięcie. I znów natchnienie się rozprysło.

Podparłam ręką czoło i, przekreśliwszy poprzednie zdania, pogrążyłam się w marzeniu...

— Tak, to będzie najlepiej—szepnęłam i zaczęłam pisać:

„I w sercu jej, i w myślach, i dokoła niej niezmącona panowała cisza...

Świst, świst, świst — raz za razem na różne tony zaczęło mi rozdzierać uszy.

— Nie! — zawołałam zirytowana, rzucając pióro i mnąc papier — w Łodzi sławną autorką stanowczo zostać niepodobna!

I na ten raz literackiej twórczości dałam za wygraną.

A jednak sława znanych autorek nie dawała mi spokoju. Uczuwszy więc „natchnienie", znów wzięłam się do dzieła. Tym razem zamknęłam nawet dubeltowe okno, by z zewnątrz jakaś przeszkoda „natchnienia" mi nie rozwiała. Zresztą o woni, wietrzyku i ciszy już pisać nie zacznę. Rozpoczynam zatem inaczej:

„W saloniku pani... pani... jakby ją nazwać? Szulc, Miller... ale gdzież, znam kilka, gotowe pomyśleć, że o nich piszę — a więc Majer, Rychter—nie, nie można;—Majewskiej, Olszewskiej—cóż znowu!... Niema głoski w alfabecie, bym od niej nie rozpoczęła nazwiska, a zawsze należało ono do jakiejś ze znajomych mi osób.

— Ech! widocznie nie mam „talentu do nazwisk" — brak mi pomysłu w tym kierunku. Mniejsza o to, i bez tego sławę zdobyć można.

Oznaczyłam tymczasem ową panią—literą X, pozostawiając bliższe określenie na później. Początek jest, przepłynęłam przez Rubikon — płynę dalej:

„W saloniku pani X. bawiono się ochoczo..." Nie, przekreślam; tak lepiej: „Fale światła, płynące z okien saloniku pani X., wskazywały, że tam ochoczo się bawiono...

— Barwny styl — pomyślałam — z pewnością się podoba. Piszę dalej: „Urocze dźwięki...

Skrzyp drzwi w tej chwili przerwał wartko płynący bieg moich myśli.

— Proszę pani szkostować, czy szos nie zakwaśny i dołożyć masła.

Westchnęłam—o ironio losu! Przyszła literacka sława musi jeszcze zniżać się do tak poziomych, marnych zajęć gospodarskich...

Powróciwszy do biurka, nie mogłam dalej „tworzyć"; snadź natchnienie utopiło się w rondlu, lub ulotniło wraz z parą kosztowanego sosu.

Po paru godzinach nareszcie myśl moją znowu na motek uawinęłam i przędłam—kreśląc po papierze; tylko skrzyp pióra monotonnie mi wtórował. Przeszkody nie było już żadnej, i w parę godzin zapisałam kilka arkuszy papieru. I może jeszcze parę godzin trwałby ten wylew chaotycznych myśli, bo jakoś otwarły się upusty twórczej mej fantazyi, gdyby nie okoliczność, iż weszła służąca z oznajmieniem, że samowar na stole...

. . . . . .

Arcydzieło było skończone. Zanim oddałabym je pod sąd literacki (n. b. gdyby który z literatów zechciał podjąć się przeczytania), postanowiłam tymczasem usłyszeć zdanie krytyków z najbliższego otoczenia.

Niewdzięcznego zadania podjął się z konieczności mój małżonek, ku któremu najpierw się zwróciłam.

Po wygodnem ułożeniu się w fotelu i z niezwykłem zainteresowaniem (tak mi się zdawało) oczekiwał treści pierwszego mojego utworu.

Zbliżyłam się do lampy, odchrząknęłam kilka razy i wypiwszy szklankę wody, czytam:

„Fale światła, płynące z okien saloniku pani X, wskazywały, że tam ochoczo się bawiono. Dźwięki muzyki rozkosznie w powietrzu rozbrzmiewające, echem zazdrości w niejednem sercu się odbijając, purpurą lica tancerek zalewały, gdy w szalonym tempie walca wirowały..."

Tu mimowoli przerwałam, by rzucić okiem na twarz męża i dostrzedz na niej wyraz zachwytu.

— No cóż, ładny styl? — spytałam — a możeby przestawić wyrazy?

— Hm, to może lepiej napisz, że dźwięki muzyki przez okno płynęły, a o świetle później — odparł mąż tonem, zdradzającym wysokie przejęcie się ważnością kwestyi...

— Jeżeli tak sądzisz—rzekłam—to poprawię.

Czytałam dalej; mąż od czasu do czasu okazywał mi widoczne zajęcie, radząc tu i owdzie jakiś wyraz przestawić, co uskuteczniwszy, z gorączkowym zapałem i biciem serca czytałam o dalszych losach bohaterki. Była to wzruszająco-dramatyczna historja; mój małżonek snadź z wielkiem słuchał zajęciem, bo już nawet swych uwag zaprzestał.

Skończyłam. Ostatnie słowa przebrzmiały wśród niczem nie przerwanej ciszy...

— Jakże ci się podoba? — nieśmiało spytałam, lecz mój małżonek z głową na dłoni opartą, w zachwycie pogrążony, pytania nie usłyszał.

— To milczenie najlepszą dla mnie pochwałą—pomyślałam.

— A jednak—dodałam głośniej—pragnęłabym usłyszeć twoje zdanie; zajęło cię? podoba ci się choć troszkę?...

Mąż jeszcze milczy—zachwyt trwa zbyt długo. Wstaję, zbliżam się i... o zgrozo! spostrzegam nareszcie, że mój pan i krytyk, zapewne już oddawna pogrążony w objęciach Morfeusza...

Był to prysznic zimnej wody na rozpaloną moją głowę.

— Ha! niejeden wielki talent z początku był zapoznany — pomyślałam wreszcie, szukając w tem pociechy.

W następnym dniu z dziecinnego pokoju doleciały mych uszu niezwykłe jakieś szepty.

— A ja ci powiadam, że tak być powinno—mówiła starsza córeczka.

— E! ty się nie znasz; w bajkach na ostatku zawsze wesele—odparła młodsza dziewczynka.

Szepty przeszły w lekką sprzeczkę.

— O cóż to wam chodzi?—zapytałam, otwierając drzwi.

— Nic, mamusiu, to tylko o historję, co mama wczoraj tatce czytała — odparła starsza. — Ja mamie doradzę: niech ta pani umrze, to płakać będą przy czytaniu.

— Zwolenniczka pessymizmu—zauważyłam.

— E, nie. Lepiej niech pani się „ożeni“ i będzie wesele, tańce. Ja nie lubię płakać—dodała młodsza dziewczynka.

— Optymistka—szepnęłam.

— Nie, nie, mamusiu—ozwał się jej braciszek—niech mama tylko opisze, że jedli na balu konfitury, ciastka, kremy; to będzie przynajmniej prawdziwa historja; każdemu ślinka przyjdzie, jak przeczyta.

— Jest i realizm—pomyślałam z uśmiechem.

Kółko mych krytyków powiększył w tej chwili przybyły mój pan małżonek.

— Jakież twoje zdanie o mojej powieści?—zwróciłam się doń z pytaniem—słuchałeś przecież z zajęciem...

— Ze skruchą przyznaję, iż zapomniałem, jaka była treść twego utworu, lecz pragnąłbym tam znaleźć typ wzorowej żony na tle łódzkiem.

— Wzorowej? to troszkę zawiele! Czyż może być taka zupełna doskonałość? Dotąd w Łodzi z nią się nie spotkałam. Dla typu trzeba znaleźć wzór, a cóż znaczy moje zdanie, gdy żaden „Łodzianin“ dotąd o swej lepszej połowie tak się nie wyraził.

— A więc weź go z fantazyi.

— To niby napisać utwór w kierunku pessymistyczno-optymistyczno-sentymentalno-naturalistyszno-tendencyjnym!...

A widząc, że tym wszystkim, tak sprzecznym głosom krytyki zadość uczynić nie mogę, odłożyłam rękopis na biurko. W tydzień później, literacki mój talent ustąpił miejsca innemu, który istotnie zapewnił mi w swoim rodzaju sławę. Jaśniej określając, zabrałam się do pieczenia wielkanocnego ciasta; w tym kierunku zdolności mię nie zawiodły: utwory moje rosły prześlicznie na drożdżach. Wsunąwszy je do pieca, odeszłam do pokoju, by odetchnąć po kilkogodzinnych trudach. W pół godziny zajrzałam do pieca, wysunęłam babki i—z przerażeniem ujrzałam na ich wierzchu przepalone i tłuszczem przesiąknięte arkusze mojego utworu. Kucharka, chcąc zabezpieczyć od zbytniego gorąca ciasto, w pośpiechu, widząc z jednej strony niezapisane ćwiartki papieru, powyższy zrobiła z nich użytek.

Babki podobno były wyborne, jak to jednogłośnie mi przyznano—w miarę rumiane, akurat jak mąż lubił. Nie domyśla się jednak, że kosztowały mnie ofiarę niezawodnej sławy literackiej.

Zbytecznem też byłoby dodawać, że utwór ten był zarazem pierwszy i ostatni.

Erle.

PĄSOWA RÓŻA.

Przez

URSYNA.

I.

Rano, w dniu 24-ym stycznia pan Zygmunt odebrał elegancki, wonny bilecik.

Zawierał on krótką prośbę, a właściwie rozkaz:

„Proszę, przyjdź pan dzisiaj na maskaradę. Czekać będę o 2-ej na kanapce, koło bufetu.

Pąsowa róża“.

— Pąsowa róża!...

Pan Zygmunt powtórzył sobie ten tajemniczy pseudonim, następnie bilecik raz jeszcze powąchał, obejrzał na wszystkie strony i schował do wielkiego pugilaresu.

Przytem—uśmiech wystąpił na jego ściągłe, śniade oblicze, w czarnych zaś oczach zatliły się dwie małe iskierki... zadowolenia.

Pan Zygmunt bowiem lubił się bawić, lubił wszelkie awanturki miłosne, lubił wszystko, co rodzaju żeńskiego...

— Dnie całe — mawiał sam o sobie do wesołych towarzyszów — spędzam z cyframi; wieczory chcę spędzić z kobietami!...

I istotnie, ten przystojny, czterdziestoletni blizko mężczyzna, który w biurze był surowym i poważnym naczelnikiem, rzucał prawdziwe brylanty dowcipu w salonie, wśród grona dam, a w gabinetach restauracyjnych był pierwszym wyznawcą szampana i pierwszym wodzirejem kankana...

Nie ulega wątpliwości, że z tego powodu pani Amelja była najnieszczęśliwszą z kobiet.

Być żoną człowieka, do którego jednocześnie roszczą sobie pretensje: kokietki salonowe, zdenerwowane aktorki i inne wyróżowane „gwiazdy“ — jest bez zaprzeczenia o tyle przykrem, o ile poniżającem.

Prosta, skromna, pełna dziecięcej niemal naiwności, pani Amelja nietylko że nie znała, ale wprost brzydziła się temi wszystkiemi arkanami wyrafinowanej kokieteryi, jaką kobiety najskuteczniej zdobywają sobie serca i głowy zepsutych „panów stworzenia“. Jasne, błękitne jej oczy nie rzuciły nigdy zabójczego a zachęcającego spojrzenia... świeże jej usteczka nie wymówiły nigdy słowa, łaskocącego nerwy. Prawie posągowa w tej swojej prostocie, bezwiednie była dumną i wyniosłą.

Kto wie, czyby nie była zupełnie szczęśliwą i zadowoloną, gdyby jej Bóg nie odmówił pociechy... Schylona nad kołyską dziecięcia, z obojętnością przypominałaby sobie te znaczące rozmowy, jakie mąż jej prowadził z baronową Idą, z obojętnością słuchałaby o owych tajemni-

czych awanturkach pięknej Judyty teatralnej, w których zamieszany bywał jej własny małżonek.

Ale samotna, otoczona zimnym wykwintem, ścigana niekiedy litującemi się wejrzeniami znajomych, czuła się wiecznie obrażoną i wiecznie nieszczęśliwą...

II.

Ranek 24-go stycznia bił w oczy ludziom zadymką.

Do gabinetu pana Zygmunta wpadało jękliwe wycie. Niepodobna wytrzymać w domu!

Pan Zygmunt rzucał właśnie ostatnie spojrzenie w lustro i po chwili, rozmyślając o „pąsowej róży“, wyszedł ze swojego gabinetu i wszedł do pokoju jadalnego.

Pani Amelja siedziała już przy stole, tuż obok srebrnego samowara i srebrnej maszynki do kawy.

Ubrana w jasny szlafroczek i w jasny czepeczek, z pod którego wymykały się złociste loczki na czoło i na biały karczek, wyglądała tego ranka bardzo interesująco.

Oczy jej posiadały jakiś blask silniejszy, a karnacja twarzy była żywsza.

Pan Zygmunt pocałował „swoją panią“ w rączkę i usiadł naprzeciwko.

— Kawy, czy herbaty?—spytała pani.

— Kawy—odparł pan Zygmunt, co świadczyło najdobitniej, iż tej nocy wcześniej wrócił do domu.

Pani nalewała kawę, a on spojrzał tymczasem na stół i na rozłożoną na nim książkę.

— Co?!.. ty czytasz Maupassant'a?!.. — wykrzyknął nagle ze zdziwieniem, biorąc książkę do ręki.

— Czytam... — odparła spokojnie pani Amelja.

— Odkądże to?

— Dziwne pytanie!

Mówiąc to, pani Amelja lekceważąco skrzywiła usta i postawiła przed małżonkiem filiżankę, napełnioną kawą.

Pan Zygmunt spojrzał na żonę zukosa i zamilkł. Bardzo prędko wypróżnił swoją porcję, wzmocnioną świeżym rogalikiem, poprosił o herbatę i zapalił papierosa.

— Uważam — rzekł po chwili, puszczając dym ku sufitowi — że zanadto się zaprzyjaźniłaś w ostatnich czasach z baronową Idą...

— Jakto? masz mi to za złe? — zawołała pani Amelja. — Przecież to kobieta, którą się zachwycałeś i której najwięcej może poświęciłeś czasu!

— Moja droga, co innego ja, co innego ty... Zresztą, ta wesoła rozwódka jest kobietą innego świata, innych przekonań, innego temperamentu...

— Która was wszakże doprowadza do szału!...

— Tak; ale która nie wzbudza... szacunku!

Pani Amelja opuściła błękitne swoje oczy i gniotąc w zaróżowionych palcach kawałek bułki, powtórzyła z żalem i szyderstwem:

— Szacunku!...

Pan Zygmunt poprawił się w krześle, zirytowany nieco. Palił papierosa z niezwykłą chciwością. Wkońcu powstał.

— Będziesz dziś wieczorem w domu? — spytała pani Amelja, podnosząc ku niemu swoją ładną twarzyczkę.

— Nie, moja droga — odparł powoli. — Mam dziś ważne... posiedzenie.

— Wrócisz późno?

— Zapewne... Posiedzenia kończą się późno...

Pocałował ją znowu w rękę, później obojętnie dotknął wąsami jej czoła i wyszedł zamyślony.

Pani Amelja powiodła za mężem oczyma i uśmiechnęła się gorzko...

III.

Sale redutowe wrzały życiem.

Tysiące kobiet dystyngowanych w długich, czarnych koronkowych zarzutkach i w czarnych maskach, setki dam w krzyczących sukienkach i w piramidalnem uczesaniu, piszczących ochryple i intrygujących gminnemi dowcipami; tysiące panów w czarnych frakach, białych krawatach i lśniących się cylindrach lub matowych szapoklakach, dziesiątki mężczyzn o szerokich dłoniach, w wypożyczonych, starych, zbrukanych i źle dopasowanych kostjumach, kilka apatycznych par krakowskich, oczekujących jak zbawienia mazura lub oberka—wszystko to nurzało się w fali światła, płynącego ze świeczników, w atmosferze dusznej i podzwrotnikowej, przesyconej zapachem pospolitego piżma i wykwintnego irysu.

Tony polonezów, walców i polek opasywały wszystkich, wywołując uśmiechy, mocniejsze przytulanie się, rumieńce, lub też rozmarzając i zamykając usta, przygotowane do snucia... najokropniej powikłanych intryg...

Tu i owdzie potworzyły się grona. Mężczyzni ścigali najśmielsze maski, rzucające wszędzie tajemnicze słówka i poślizgujące się ze zręcznością kotek... Po kątach otaczano najmodniejszego muzyka lub znakomitego autora, stanowiącego najcięższy balast tej maskaradowej zabawy...

Było dziesięć minut po 2-ej, kiedy wśród różnobarwnych tłumów przesuwał się pan Zygmunt, prowadząc pod rękę powiewną, silnie zawoalowaną maskę z pąsowemi różami przy boku.

— Więc skądże mnie znasz, urocza maseczko?... — pytał rozradowany, rozbawiony i uśmiechnięty pan Zygmunt.

— Znam cię bardzo dobrze... — mówiła piskliwie maska. — Jesteś najpiękniejszym mężczyzną i największym łotrem...

— Co?!...

— Dlaczegożeś porzucił baronową Idę?...

— ?!...

— Dlaczego nikczemnie zdradzasz swoją żonę?...

— Jakto?... znasz ją?...

— Nie. Jestem przyjaciółką Judyty...

— Może aktorką?

— Nie.

— Śpiewaczką?

— Nie.

— Baletnicą?

— Nie. Zresztą nic ci nie powiem, bobyś mnie poznał.

— Obawiasz się tego?

— O, bardzo! Mężczyzni są nikczemni i zazdrośni... Nie jestem zaś wolna...

— Jakto?... nie jesteś tu sama?...

— Owszem, *tu* jestem sama...

— Pozwolisz się więc odprowadzić?

— Nie...

— A gdybym bardzo, bardzo poprosił?

— ....

— Będziesz niewzruszona?

— I dokądże ty mnie zaprowadzisz?!..

— Jeżeli przyjmiesz kolację...

— W gabinecie?!..

— No tak, rozumie się...

— ....

— Przyjmujesz?... co?...

— Przyjmuję!!!

Pan Zygmunt uczuł, że towarzyszka zlekka zadrżała i silniej oparła się o jego ramię.

Śmęli prędko, rozpychając tłumy, kręcące się bezładnie i już zwolna i ospale, na podobieństwo niemieckich pedagogów i rozleniwionych, sentymentalnych *stubenmädchen*.

Wyszli do przedsionka, później na ulicę.

Po chwili wsiedli do sanek.

IV.

W wytwornym gabinecie restauracyjnym kazano podać ostrygi i chablis.

— Jeden warunek!—zawołała nieznajoma maska, z wdziękiem rzucając się na wygodną kanapkę.

— Słucham... — odparł pan Zygmunt.

— Pozwolisz mi się odwrócić, kiedy będę jadła i piła...

— Ależ...

— I nie będziesz podglądał...

— Cóż znowu!...

— Inaczej ucieknę!...

— Więc nie zdejmiesz maski?

— Nie mogę! — odparła głosem, który mimowoli był naturalniejszym i wprawił pana Zygmunta w pewne zdumienie.

— Zdejmiesz przynajmniej rękawiczki...—szepnął po chwili.

Zawachała się i wkońcu zaczęła ściągać czarne rękawiczki.

Wymknęły się z pod nich dwie rączki: drobne, białe, delikatne, bez żadnych ozdób, żadnego pierścionka, żadnej bransolety...

Pan Zygmunt schylił się ku nim, porwał obie i zaczął całować.

— Wszak to wolno?... — zapytał, oderwawszy usta od ponętnych dłoni.

— Teraz dopiero się pytasz?!..

— Pytam się, aby zapewnić sobie prawo na przyszłość!...

— Jeszcze ci mało?!

Zalotnie poczęła paluszkami przebiegać po stole, aż skusiła pana Zygmunta do powtórnego wyciśnięcia całej gamy całusów.

— No! dosyć!... dosyć!...—piszczała, zrywając się.— Teraz pozwól mi się odwrócić... Pamiętaj! jedno twoje drgnięcie... ucieknę!...

Odwróciła się, wypiła dwa kieliszki *chablis* i połknęła trzy ostrygi, z ostrożnością dotykając za każdym razem czarnej koronki, przykrywającej jej usta.

Następnie, w pewnem omdleniu, z silnie falującem łonem, pochyliła się na kanapę i zaczęła się delikatnie wachlować.

— Nie będziesz więcej jadła?

— Nie.

— I pić już nie będziesz?

— Owszem...

Nalał jej nowy kieliszek, a sam tymczasem połykał ostrygę po ostrydze i wysączał kieliszek za kieliszkiem. Miał przytem fizjonomję rozradowaną i dyskretnie a dwuznacznie uśmiechniętą.

— Ale!... — zapytał nagle — pocożeś mnie wzywała? i poco naznaczałaś mi spotkanie?

„Pąsowa róża“ zamilkła i sięgnęła do dzwonka.

— Czego chcesz? — zawołał pan Zygmunt.

— Chcę... szampana!

Wkrótce zjawił się szampan.

— Jesteś urocza! — szepnął pan Zygmunt, gdy wychylił pierwsze puchary pieniącego się nektaru.

— Zkąd wiesz?

— Po tem wszystkiem, co mówisz, co robisz, jak pijesz!..

— A jednak baronowa Ida jest piękniejszą...

— Nigdy!

— A Judyta ma więcej ognia i temperamentu...

— Przenigdy!...

— Nie kochasz ich?

— Ani odrobiny!

— A kogóż kochasz?

— Ciebie!

Podsunęła mu obie trzepocące się rączki do ust, widać na znak podziękowania!... Ucałował je namiętnie.

— A żona? — zagadnęła nagle.

Pan Zygmunt zaśmiał się szeroko, swobodnie...

„Pąsowa róża“ drgnęła i znowu opadła na miękkie oparcie kanapy. Oddychała ciężko.

— Jesteś zmęczona?—pytał pan Zygmut, przysuwając się bliżej.

— Bardzo...

— I pijana?... — dodał, śmiejąc się.

— Tak... Nie będę miała sił wrócić do domu... — szepnęła głosem słabym i omdlewającym.

Pan Zygmunt objął ją zlekka, przytulił swe usta tuż-tuż do jej ucha, tak, że uczuła jego palący oddech.

— Nic nie szkodzi — szepnął. — Jesteśmy w restauracyi... hotelowej...

Wstrząsnęła się cała, usiadła na kanapie, odsunęła go gniewnie i zawołała:

— Pij szampana!

Wypili.

— Jesteś nikczemny! — wykrzyknęła po chwili głosem, w którym obok udanego pisku czuć było łzy.

— Dlaczego?... — zapytał, zdumiony tym nagłym zwrotem.

— Masz żonę i śmiesz się bawić z innemi kobietami!...

— Moja żona jest nudna, zanadto poważna, zanadto spokojna... Gdyby była tak figlarną, tak rozkoszną, tak upajającą, jak ty, całe życie byłbym tylko przy niej!

— Otóż jest taką! — zawołała nagle „pąsowa róża“ głosem naturalnym, energicznie zrzucając maskę i koronkową zarzutkę.

— Amelja!—krzyknął pan Zygmunt, zrywając się z kanapy.

Zmarszczył groźnie brwi, pięści zacisnął i oniemiał.

— Tak, to ja!—odparła z naciskiem i powoli pani Amelja.

Stali naprzeciwko siebie, patrząc sobie w oczy.

— Ty?... ty?... tutaj?!...—syczał pan Zygmunt.

— Wszak... z tobą!—zawołała pani Amelja.

Schwyciła go za rękę i uroczo przegięta, wpatrując się w niego swemi niezwykle roziskrzonemi oczyma, mówiła:

— Pragnąłeś, abym była figlarną, rozkoszną, upajającą; abym razem z tobą szalała, razem bawiła się... A więc jestem!... A więc jestem!... będę taką!... Czyż mnie odtrącisz dlatego, że jestem twoją żoną?!...

Spojrzał na nią, jak rozgrzane swoje policzki tuliła do jego dłoni. Padł na kanapę i zaczął ją czule całować.

— Szaleństwo... — szeptał — jakżeś się mogła na coś podobnego odważyć... Uciekajmy... uciekajmy co prędzej do domu!

— Nie!—zawołała.

I powstając z kanapki, poprawiła sobie jasne loki, uśmiechnęła się rozkosznie, schwyciła kieliszek, podniosła go nad główką, zanuciła kilka taktów jakiejś piosnki wesołej i krzyknęła:

— Za twoje zdrowie!...

Wychyliła do dna.

Pan Zygmunt zdumiony i oczarowany, przyciągnął ją ku wzburzonej swojej piersi.

Owinęła rękoma jego szyję i czując gorące pocałunki, jakie składał na jej czole i włosach, szepnęła cichutko:

— Nie pójdziemy do domu...

— Jakto?... ty?!...

Filuternie się zaśmiała i jeszcze pieszczotliwiej oplotła go sobą...

— Nie, nie ja... To... „pąsowa róża“ z czwartej maskarady!...

PO ZŁOTYM ŚNIE.

Szalejącemu, w chmurnej życia kaźni,
Z tęsknot i bólów, co rwą pierś w kawały,
Twojej kojącej trzeba mi przyjaźni,
Ty, ukochany aniele mój biały.

Chwil tyle błogich mógłbym z tobą przeżyć,
A me uczucia muszę kryć przed światem,
Bo nam—tak czystym—ludzie nie chcą wierzyć,
Żeś ty mi siostrą, a ja tobie bratem.

I oto cierpię w życiowej bezdni
I duch mój zdala do ciebie się modli —
O, siostro moja! Jacy myśmy biedni!
O, siostro moja! Jacy ludzie podli!

Czemu nas, siostro, chmurny tłum ten przemógł?
Czemu na wieczne skazał z sercem boje?
Czyż tak znikczemniał, by już wierzyć nie mógł,
Że jest na świecie czystych duchów dwoje?

Or-ot.

PO LATACH PIĘTNASTU.

OBRAZEK

przez **ERTE.**

Słońce chyliło się ku zachodowi; przez otwarte okna płynęły wonie akacyj, róż i jaśminów. Ostatni gość orszaku weselnego pożegnał gospodynią domu.

W salonie pozostały tylko dwie osoby: matka panny młodej i jej męża wuj i opiekun, a dawny pani S. przyjaciel.

— Jesteśmy osieroceni, musimy się pocieszać — rzekł do niej z uśmiechem.

Odpowiedziała mu westchnieniem—żalu za jedynaczką, a może... i któż w stanie zbadać źródło westchnień?...

— Przejdziemy do ogrodu?—spytała.

Mężczyzna podał ramię i wyszli. Oboje pozostawali w uroczystym nastroju po odjeździe swych dzieci i w milczeniu przeszedłszy ogród, zwrócili się ku altanie.

Słońce skryło się poza horyzontem, a wkrótce zastąpił je srebrny blask księżyca.

— Jakiż piękny wieczór! — przerwała milczenie pani S. — Uroczo się rozpoczyna wspólna dzieci naszych droga; w taki wieczór podwójnie odczuwa się szczęście, ale też podwójnie i osamotnienie — ciszej dodała.

Chwil parę tak siedzieli... Pani S. spojrzała na przyjaciela i, spotkawszy się z jego wzrokiem w jasnym, promiennym blasku księżyca, dostrzegła w ciemnych źrenicach dawno już niewidziany, a tak dobrze znany błysk, nadający twarzy młodzieńczy prawie wyraz.

Czar czerwcowego wieczoru rozpostarł nad nimi swoje panowanie...

— Czy pan pamięta przed piętnastu laty? — pytała — a dziwnie miękkie, słodkie brzmienie głosu poruszyło w sercu jego dawno w zapomnieniu pogrążone struny...

— Siedzieliśmy, jak dzisiaj, w srebrnej światła fali, wśród kwitnących róż i akacyj!.. Pamięta pan? miałam dwie róże u stanika — pąsową i herbacianą; pan mnie prosił o jednę. Którą? spytałam.

— Jej wybór zostawiam — pan mi odrzekł. Ujęłam bladą. — Tę mu przeznaczam, dobrze?

— Dzięki i za tę; tylko jeszcze prośba: niech ją ożywi dotknięcie pani ustek...

— I dwudziestokilkoletnia wdowa, jak pensyonarka, w róży przesłałam panu pocałunek.

— A ja, trzydziestokilkoletni, jak student, do ust ją przycisnąwszy, poiłem się rozkoszą róży pocałunku... i upoiłem się... Pamięta pani wtedy? ręce nasze bezwiednie się spotkały i ja, ująwszy jej rączkę, tuliłem do serca i ust, gorącemi obsypując ją pocałunkami...

W jasnych promieniach wspomnień i... księżycowego światła, ujrzeli złudzenie swych postaci: te same jej oczy tak słodkie i marzące... tyle w nich czaru i uroku....

W głosie jego to samo tłumioną żywością drga uczucie!... Ręce ich zbliżyły się i on, jak wtedy, dłoń jej gorąco do ust przytulił...

— Czy pan pamięta? — budziła dalej wspomnienia wzruszonym głosem, który się w szept zamienił.— Pamięta pan, jak pytał mnie później, czy znam mowę kwiatów — stąd przeszło się do miłości, do jej określenia. Mówiłeś, że prawdziwa miłość jest szaloną, namiętną; ja odparłam, że taka bywa nietrwałą, prędko się zapala, ale równie prędko gaśnie, zamienia się w obojętność, a czasem — w nienawiść. Dodałam, że pojmuję miłość tylko jako uczucie serca, ciche i głębokie, oparte na szacunku i uwielbieniu — miłość, która budzi w mężczyźnie szlachetne porywy, wiodąc go do wyżyn ideału!... A gdy nawet ostygnie, przechodzi w słodkie uczucie przyjaźni... Wtedy mnie pan spytał, czy mu takiem uczuciem kochać będzie wolno...

— A pani mi odrzekła, że tylko w granicach przyjaźni. O, pamiętam dobrze, niestety! Na pytanie, dlaczego miłości mej niewolno

być gorętszą, pani odrzekłaś, iż wiąże cię przysięga, złożona u łoża umierającego męża, iż nie wyjdziesz powtórnie za mąż, dopóki córka twoja nie dorośnie, że jej tylko wyłącznie się poświęcisz...

Buntowałem się przeciwko temu, ale w końcu przyjąłem przyjaźń, jaką pani mi ofiarowałaś.

— A czy pan pamięta później te nasze wieczory we dwoje, te poufałe pogawędki, w bliźkiem sąsiedztwie śpiącej mej dzieciny? Pamięta pan, jak marzyliśmy, iż pożenimy nasze dzieci — moją córkę z pana wychowańcem i siostrzeńcem? Godziny szybko nam uciekały, pozostawiając żal, że trwały krótką tylko chwilę!

— Pamięta pan jeszcze cały ten czar chwil pełnych słodkiej, serdecznej poufałości, a jednak tak spokojnych i niewinnych?...

— A pani czy pamięta, jak nagle zimny powiew zawiści i złośliwości ludzkiej zdmuchnął, zniweczył nasze marzenia, budząc nadto prędko z tego snu rozkosznego, pełnego poezyi i uroku... Powstał huragan i sprowadził całą burzę uczuć, które bez tego może bardzo długo pozostałyby w uśpieniu. Pamięta pani, jak skończyły się nasze swobodne pogawędki, a ich miejsce zajęły tłumione westchnienia, spojrzenia bez słów—a tak wymowne, pragnienia namiętne... Pamięta pani te walki, łamiące nasze siły i nasze bohaterstwo, i tę palącą tęsknotę rozstania?

— Czy pamiętam... ile to nas kosztowało!... W pierwszej chwili, gdy pan odjechał, zdawało mi się, że takiej tęsknoty zwalczyć niepodobna; kilkakrotnie chciałam pana wezwać, byś powrócił—niepomna, co dalej będzie; lecz zwyciężyłam raz... drugi—dla dziecka. Cierpiałam jednak bardzo, trawiona szaloną tęsknotą, a i pan, Zygmuncie, pisałeś do mnie listy pełne namiętnych zaklęć... Tymczasem pomiędzy nami rozpościerała się coraz odleglejsza przestrzeń tygodni i miesięcy. Wrażenia się zacierały, poczęłam się oswajać z położeniem... Gorętsze pragnienia milkły, ustępując coraz wszechwładniejszej miłości dla córki. Listy pana stawały się również inne: porwał cię wir interesów wielkiego miasta i poważnie w twem życiu zakreślone cele; później oddałeś się wychowaniu siostrzeńca, któremu ojca zastąpiłeś. Przestrzeń dzieląca nas stawała się coraz więcej odległą—zapełniały ją teraz lata...

Czas dokazał tego, co nam wydawało się niepodobieństwem: uczucia nasze zmieniły się w cichą przyjaźń.

— Bo pani tego wymagała; czekałem dopóki nie zostaniesz wolną od przysięgi... i nareszcie jesteś nią pani, jesteś wolna i zawsze piękna!.. A gdybym dziś, po latach piętnastu w tem samem miejscu prośbę mą powtórzył... — rzekł wzruszony, z młodzieńczą żywością całując ją w rękę.

Złudzenie było silne, wydała mu się tak jeszcze młodą i tak piękną.

— Gdybym cię, Heleno, spytał, czy mogłabyś mnie pokochać gorącej?...

— Pani milczy, namyśla się?...

— Wróćmy do pokoju — rzekła i z temi słowy podniosła się i wsparta na jego ramieniu weszła do salonu. Tutaj potoki światła jasną falą oblały ich postacie. Po raz pierwszy od chwili powitania spojrzeli na siebie tak zbliska i tak bacznie. W powierzchowności ich wyraźnie zarysowały się ślady spustoszenia lat piętnastu. Przeświecająca jego łysina z posiwiałych włosów i broda pokryta szronem—a na jej twarzy, szczególniej koło ust i oczu, sieć drobniutkich zmarszczek.

Wzruszona, powiodła go ku kanapce, gdzie usiedli i patrzyła nań długo, długo...

Wyraz jej oczu, z początku czuły, stawał się coraz chłodniejszym, a wzrok błądził po jego obliczu, jakby pragnąc odkryć wszystkie braki i zmiany, wyrządzone nieubłaganą ręką czasu.

Jakby dla kontrastu w tej chwili żywo uprzytomniła sobie scenę pożegnania, gdy klęczał, tuląc do ust jej ręce, a ona na bujnych jego włosach złożyła pocałunek. I spojrzenie mimowoli zatrzymało się na jego głowie, a pokrywający włosy szron, dziwnie zmroził jej serce.

Czar księżycowego wieczoru już prysnął—i w innem wydało się świetle, gdy nie przez pryzmat wspomnień i wzruszeń serdecznych, lecz chłodno i trzeźwo na wszystko patrzyła.

Był wprawdzie dotąd drogim przyjacielem; lecz pomyśleć, że te z pod posiwiałych wąsów usta, ukazujące zaledwie resztki poczerniałych zębów—miałyby jej szeptać gorące słowa miłości, a ona, wkrótce może babunia, miałaby ich słuchać... ten obraz pod wpływem chłodnej obserwacyi przedstawił swą komiczną stronę, jaką w najwznioślejszych i wzruszających scenach, zależnie od punktu patrzenia, zawsze odkryć można.

I próżno pragnęła wskrzesić to, co czuła przez długie lata rozłąki, widząc go w marzeniach takim, jak w chwili rozstania; próżno wywoływała czar najmilszych wspomnień... prześladował ją komizm sytuacyi.

Raz jeszcze twarz jego obrzuciła przeciągłem spojrzeniem, jakby żegnając wszystkie swe marzenia. I głuchy jakiś żal ją ogarnął — jakiś bunt szalony: dlaczego to bezpowrotnie już minęło?... Dlaczego, jak przed piętnastu laty, znów zakwitły akacje, róże i jaśminy, tylko w sercu, zwiędłe czy spalone uczuć kwiaty, nowem nie mogą zakwitnąć życiem?!...

Z zamyślenia wyrwało ją niepewnym głosem wyrzeczone pytanie:

— Więc?... Czekam wyroku... Pani milczy tak długo...

Oczy ich się spotkały i patrzyli na siebie przez chwilę, poczem podała mu rękę i rzekła:

Zostaniemy jak dotąd—tylko przyjaciołmi.

W rysach jego przemknął wyraz jakby... ulgi i zadowolenia, gdy na podanej rączce składał pełen szacunku, przyjacielski pocałunek.

BEZ TYTUŁU.

I.

Byłaś wtedy malutkim, kapryśnym dzieciakiem,
Choć chciałaś, by cię zwano dorosłą panienką. —
Jam co rano bukiety niósł pod twe okienko,
A tyś mnie za to słodkim darzyła buziakiem.

Wśród dziecinnej miłości szybko biegły chwile,
Tak podobne do siebie, a tak rozmaite!
Przeplatane całusem, w zgryzoty obfite,
Gdy groźna mama piękną przerwała idyllę.

Wieczorem, gdyśmy patrząc na toń rzeki białą,
Siedzieli, dumni z siebie (dla innych komiczni),
Kiedy wszystko wokoło cichem szczęściem drżało,
Marzenia przypływały wciąż szybciej i liczniej...
Przyznasz jednak, kochana, (dziś już możesz śmiało),
Żeśmy w swoich marzeniach byli... niepraktyczni.

II.

Powódź światła, barw, woni i dźwięków kaskada,
Ognistych spojrzeń blaski, i gwary i śmiechy,
Przyśpieszone serc bicia, palące oddechy,
Wszystko się w jednę wielką pieśń rozkoszy składa.

„Patrz, jak się ludzie cieszą krótką złudzeń chwilką!
„Patrz, jak pięknie wokoło, gdy król—szał na tronie!
„Przystrój wargi uśmiechem, padaj białe dłonie,
„Idź szaleć wraz z innymi!“
„Ja chcę z tobą tylko!“
„Więc kochasz?“
Tegom pragnął, jak w górach wśród suszy
Zabłąkany wędrowiec zbawczych wód parowu,
Lecz pomny dawnej rany, co mi wiarę głuszy,
Przysięgałem nie wierzyć zdradzieckiemu słowu.—
A jednak... któż odgadnie dziwne tajnie duszy!...
Z ostatnim tonem walca uwierzyłem znowu...

III.

Nie!... choć mi świat powtarzał z wrodzoną mu chętką
Dokuczenia bliźniemu, żeś wietrzna i płocha,
Choć mi wszystko dokoła szeptało: „nie kocha!“—
Nie wierzyłem, byś mogła zapomnieć tak prędko.

Patrzł nie wydaję westchnień, ni rozpaczy krzyku;
Chłodnym wzrokiem lekarza widzę najwyraźniej,
Że twoja wielka miłość, to twór wyobraźni
I nerwów, co pragnęły zażyć narkotyku.

A jednak... czy pamiętasz?... kiedy cię żegnałem:
„Kochaj“ i „wierz“ ostatnie twoje słowa były;
Jam ci wierzył i kochał z młodzieńczym zapałem,
I długo mnie twe słowa swym dźwiękiem pieściły.
Dziś, daruj mi, jedyna!... wierzyć ci przestałem,
Ale cię przestać kochać—to nad moje siły!...

Antoni Orłowski.

Z HYGIENY.

Hygiena zębów.

W ogólnym ustroju naszego organizmu, zęby zajmują nader wybitne miejsce, a utrzymanie ich w złym lub dobrym stanie albo zapobiega wielu ich cierpieniom, nietylko miejscowym, lecz i ogólnym, albo też dopomaga do ich rozwoju, a niejednokrotnie staje się bezpośrednią ich przyczyną.

Brak, albo zły stan zębów, powoduje dość często katary żołądka i kiszek, a to jedynie skutkiem złego przeżuwania i mięszania pokarmu ze śliną, przez co pogorsza się trawienie, co następnie wywołuje wyżej wymienione choroby.

Nietylko jednak żołądek zależnym jest w wielu razach od zdrowostanu zębów. Cały nasz ustrój nerwowy podlega nieraz dotkliwym zaburzeniom wskutek choroby zębów, podrażnienie bowiem nerwu w jakiemkolwiek miejscu, daje się odczuwać zarówno w jego rozgałęzieniach jak i kończynach. W ten sposób powstają nieraz choroby oczu lub uszu, których jedynym, bezpośrednim powodem jest zły stan zębów, a usunięcie przyczyny złego usuwa zarazem i chorobliwe objawy innych organów. Co więcej, konwulsje, migreny, darcie w ramionach lub rękach, przypisywane nieraz reumatyzmowi, są częstokroć tylko wynikiem nieprawidłowego stanu zębów.

Ponieważ łatwiej jest niedopuścić choroby, aniżeli ją leczyć, przeto należy gorliwie nakłaniać wszystkich, aby organ tak ważny, jak zęby, starali się utrzymać w jaknajlepszym stanie, a przez to samo miną nietylko nieznośnego czasem bólu miejscowego, ale wpłyną dodatnio na ogólny stan organizmu.

Dla ułatwienia takiej racjonalnej i hygienicznej konserwacyi zębów, podajemy tu niektóre uwagi, dotyczące utrzymania ich w stanie względnie najlepszym.

Z każdem prawie dziesięcioleciem widzimy coraz gorszy stan zębów w klasach cywilizowanych i żyjących wybredniej i wykwintniej, jak lud prosty, który używając pokarmów bogatych w sole wapienne i czyszcząc bezwiednie zęby spożywanym grubym chlebem razowym, ma je mocniejsze i zdrowsze, jak klasy społeczne, stojące na wyższym stopniu cywilizacyi, a właściwie... przecywilizowane.

Przyczyny smutnego tego stanu rzeczy są dwojakie: albo pośrednie, pochodzące z chorobliwego stanu innych organów i wtedy nie dają się usunąć w zupełności, mimo naszych usiłowań, — lub też bezpośrednie, spowodowane nieumiejętnem lub niedbałem pielęgnowaniem zębów. W dru-

gim tym wypadku hygiena podaje nam sposoby pewne i skuteczne, zastosowanie których w życiu codziennem jest już tylko kwestją dobrej woli.

Najpierwszym warunkiem pomyślnego stanu zębów, jest utrzymanie ich w największej czystości. Czynność ta, nader prosta, nie wymagająca ani wiele czasu, ani kosztów, a polegająca na dwukrotnym codzień oczyszczeniu zębów proszkiem i szczoteczką, powinna rozpoczynać się od najmłodszego wieku, raz dlatego, że zarówno zęby dziecka, jak dorosłego, podlegają wypełnianiu w przerwach resztkami pokarmów, wytwarzającemi kwasy, zgubne dla całości zębów; powtóre, że „przyzwyczajenie staje się drugą naturą“ i czyszczenie zębów w dzieciństwie, będzie potem czynnością tak niezbędną, jak mycie lub czesanie.

Jak już wyżej wspomniałem, najgłówniejszym powodem psucia się zębów są kwasy, wytwarzające się przez gnicie resztek pokarmów, uwięzłych między zębami. Oprócz więc wykałania i płukania zębów po każdem jedzeniu, należy używać do ich czyszczenia proszku, który nietylko oczyszczałby je mechanicznie, ale którego własności chemiczne neutralizowałyby szkodliwy wpływ kwasów.

W tym celu używa się z najlepszem powodzeniem węglany alkaliczne, które nie posiadając własności gryzących alkalii, mają ich przymioty, a mianowicie pochłaniają i rugują wszelkie kwasy.

Takim węglanem alkalicznym, najstosowniejszym do czyszczenia zębów jest węglan wapna, który łatwo i tanio nabywamy jako kredę pławioną. Dodawszy cokolwiek sproszkowanej kory chinowej lub innego środka ściągającego, a dla zapachu parę kropel olejku eterycznego, miętowego lub fiołkowego, otrzymamy proszek nietylko nie gorszy, lecz często lepszy od przechwalanych, a obliczonych na łatwowierność ludzką, środków zagranicznych. Kreda pławiona posiada tę wyższość nad innemi środkami, n. p. węglem lipowym, że oprócz własności chemicznych jest tak miękką, iż zupełnie nie naraża na uszkodzenie emalii zębów, czego się nie da powiedzieć o węglu, który mimo najstaranniejszego sproszkowania pozostaje zbyt ostrym.

Co do narzędzia, jakiem czyszczenia dokonywać należy, to najwłaściwszą jest szczoteczka szczeciowa, o włosiu miękkiem, której tylko wielka ściśliwość włosia nadaje pewną twardość i oporność. Wszystkie szczoteczki gumowe lub t. z. elektryczne odnieść należy do kategoryi humbugów, któremi zagranica tak chętnie i często szlamuje nasze kieszenie.

Nader ważną przy czyszczeniu zębów jest kwestja sposobu dokonywania tej czynności. Powszechnie dokonywa się to od prawej ku lewej stronie ust. Sposób to najniewłaściwszy i często bardziej szkodliwy jak pomocny dla hygieny zębów.

Czyszcząc zęby w taki sposób, wciskamy tylko w otwory międzyzębowe cząstki pokarmów, które gnijąc w nich, powodują psucie się zębów, pruchnicjących wskutek takiej manipulacyi naprzód z boku, zanim zniszczenie ogarnie cały ząb i stanie się widocznem. Należy przeto czyścić zęby w kierunku pionowym, t. j. zarówno górne jak dolne, od dziąsła do kończyny zębów i to w jedną tylko stronę, w kierunku wyżej wymienionym. W ten sposób *utrwala się obsada zębów*, unika się wtłaczania szkodliwych cząstek pokarmowych w otwory, oraz wzmacnia dziąsła. Niekiedy z dziąseł przy czyszczeniu ukazuje się krew; nie powinno to jednak nikogo zrażać, gdyż jest to skutkiem przekrwienia dziąseł, które na takiem lekkiem ujściu krwi tylko zyskują, a po kilkakrotnem oczyszczeniu krew przestaje się pokazywać i dziąsła dochodzą do normalnego stanu.

Wiele osób nie zadawalniając się tak prostym środkiem, jak wyżej wymieniony, używa przeróżnych past, kremów, odontyn, które nie są niczem innem jak mydłem, zaprawionem taniną i olejkami eterycznemi. Ponieważ niektóre z tych środków posiadają szkodliwą dla zębów przymieszkę kwaśną, najlepiej przeto przyrządzić sobie samemu pastę, nie ustępującą w niczem pięknie opakowanym i jeszcze piękniej opłacanym środkom paryskim lub londyńskim.

Do zwyczajnego mydła t. z. *lekarskiego*, należy dodać trochę kredy lub magnezyi (dla uniknięcia żółknienia zębów), parę kropel wyciągu z kory chinowej lub korzenia tatarakowego, oraz dla zapachu kroplę jakiego olejku eterycznego, a będziemy mieli środek bardzo dobry, który jednak ustępuje kredzie pławionej, ze względu na brak części alkalicznych.

Co do wszelkiego gatunku tynktur, eliksirów i innych środków płynnych, to należą one do owych leków, o których roznoszący je słowak powiada: „Kupyte, to pomoże, a ne kupyte, to toże“. Jeżeli komu chodzi o wzmocnienie osłabionych dziąseł, lub odświeżenie smaku, to usłuży mu wybornie zwyczajna nalewka chinowa z domieszką wody kolońskiej.

Jeszcze mniej możliwemi do polecenia są wszelkie krople do zębów, które w dziewięciu wypadkach na dziesięć, szkodę im tylko przynoszą.

Jedną z ważnych przyczyn psucia się zębów, jest nadmierne używanie cukru, neutralizujące często dodatnie skutki czyszczenia zębów. Cukier pod wpływem ciepła i mikrobów, przepełniających powietrze, zamienia się szybko w kwas mleczny, będący, jak każdy kwas, zgubnym dla zębów. Dlatego też, po każdem spożyciu cukru, należy jamę ustną starannie przepłukać, aby nie pozostały resztki cukru, który, jak wyżej powiedziano, przechodzi w kwas mleczny, — a to w celu uniknienia zupełnej ruiny zębów i niesprawdzenia z własną szkodą owego moralu z bajki: „Miłe złego początki, lecz koniec żałosny!“

Kiedy mówimy o wpływie cukru na zęby, muszę też wspomnieć o tytoniu, który uchodzi za nader szkodliwy dla zębów. Przesąd to niczem nieusprawiedliwiony i pochodzi chyba z brzydkiego wyglądu zębów u palaczy, który jednak nie wpływa na zdrowotność zębów. Dym tytuniowy, jako zawierający bardzo wiele cząstek węgla, będącego środkiem przeciwgnilnym, nietylko że nie przyśpiesza próchnienia zębów, ale je powstrzymuje, jak to widzimy u namiętnych palaczy, którzy posiadając od lat młodzieńczych zęby popsute, przez długie lata utrzymują je w jednakowym stanie.

Jednym z przykrzejszych objawów złego utrzymania zębów lub jamy ustnej, jest cuchnienie z ust. Jeżeli pochodzi z przyczyn ogólnych, jak cukromocz, katary przewodu pokarmowego lub zatrucia organizmu merkurjuszem, należy poddać się odpowiedniej kuracyi; w wypadkach jednak niedbałego utrzymania ust, choroby dziąseł, lub znacznej ilości zepsutych zębów, wywołujących przykry odór, można usunąć go odpowiedniemi środkami. Otóż w tym celu należy przedewszystkiem oczyścić starannie jamę ustną, usunąć korzenie zepsutych zębów i zaplombować otwory w jeszcze istniejących.

Wybornie zastosować się tu daje płukanie z soli bezwonnej, koloru fijołkowego, smaku cierpkawego, znane, pod nazwą *nadmanganianu potażu* (kali hypermanganici). Wszelkie odontyny nie mogą się ze środkiem powyższym porównać, gdyż maskują tylko chwilowo przykry odór, gdy tymczasem nadmangan potażu jest doskonałym środkiem dezinfekcyjnym i zapobiega nawet psuciu się zębów.

Wszystko jednak, co powyżej powiedziałem o hygienie zębów, stosować się może tylko do zębów zdrowych, które odpowiednio ochraniane i konserwowane utrzymują się długo w świeżości i zdrowiu.

Zębów już zepsutych niepodobna uratować środkami domowemi, niepodobna nawet powstrzymać dalszej ich ruiny. Tu niezbędną jest pomoc specjalisty, dentysty, który potrafi usunąć złe istniejące i zapobiedz smutnym następstwom.

Prawie zawsze zdarza się, że początkowe psucie się zęba nie jest na razie dostrzegalne, dlatego pożądanem jest, aby każdy parę razy do roku poddał się opatrzeniu zębów przez dentystę. W razie dostrzeżenia otworu w zębie należy go natychmiast zaplombować, a im wcześniej się to stanie, tem korzystniej dla pacjenta, gdyż ząb dobrze i w porę zaplombowany, nie różni się niczem od zupełnie zdrowego. Co do plomb to te bywają dwojakiego rodzaju. Do pierwszego należą cementy, czyli t. z. porcelany, barwą swą najbardziej zbliżone do koloru zębów; do drugich metale, jak: złoto, srebro i amalgamaty. Nie ulega wątpliwości, że plomby złote są najlepsze, ze względu na ich trwałość i niepodleganie rozkładowi, jednak i plomby cementowe posiadają swoje zalety, które, w pewnych wypadkach, nie dadzą się zastąpić złotem.

Zęby, których uratować już niepodobna, należy usunąć bez wachania, a to ze względu, że opóźnienie może zmusić pacjenta do utraty zamiast jednego, kilku zębów.

Wstawianie zębów sztucznych na miejsce usuniętych, uważać należy za niezbędne ze względu na żołądek, który źle przeżutych i niezmieszanych dobrze ze śliną pokarmów przetrawić nie jest w stanie, że już pominę estetyczną stronę, tak często nieraz przez brak zębów na szwank narażoną.

A. Głogowski

Lek. dentysta.

TARYFA DOMÓW
Miasta Łodzi.

PORZĄDKIEM HYPOTECZNYM *)

Podług najnowszych zmian poprawiona i uzupełniona.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów	Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1	Nowy-Rynek	Magistrat m. Łodzi	33	Zachodnia	Gelig B-cia
2	—	Leinweber K.	34	—	Sieniatycki C.
3	—	Szmulewicz H. i R.	35	—	Zakrzewski W.
4	—	Haffstejn J.	36	—	Komitet Dozoru Bożniczego
5	—	Łuba M.			
6	—	Kunitzer J.	37	—	Pacelt H.
7	—	Neufeld W.	38	—	Grüulich M.
8	—	Ginsberga Sukc.	39	—	Luther R.
9	Nowomiejska	Rejman S.	40	—	Deryng K.
10	—	Gottlib & Drejnhorn	41	—	Goltz R.
11	—	Berger S.	42	—	Kluków K.
12	—	Milker F.	43	—	Prusaka A. Suk.
13	—	Landau W.	44	—	Wajland J.
14	—	Handke J.	44	Cegielniana	Kukalski T.
15	—	Milgrom I.	44b	—	Redeker J.
16	—	Czerniłowski M.	44a	—	Ekert J.
17	—	Henenińskiego Sukc.	44c	Targowa	Chałupska P.
18	—	Goldberg Lejb-Sz.	44e	—	Stark F.
19	—	Berger A.	45/6	—	Bielszowski & Stiller
20	—	Strykowskiego Suk.	45	Zachodnia	Szatan J.
21	—	Tempelchof & Keniga Sukc.	46	—	Laski G.
			47	Zawadzka	Schulz O.
21a	—	Fajtlowicz & Frenkel	47a	—	Schmidt F.
			47b	—	Lange
21b	—	Rorman & Muchnicki	47c	—	Salamonowicz
21c	—	Rorman M. M.	47d	—	Gajzler
21d	—	Kochański M.	47f	—	Lemel C.
21K	Wschodnia	Kwiat S.	47e	Długa	Arndt J.
22	Nowomiejska	Waksberg & Pański	48k	—	Rajter A.
23	—	Neuehaus L. M.	48d	Zawadzka	Szmidt T
24/5	—	Flaks J.	48c	—	Łubiński A.
26	Podrzeczna	Ejzenberg M.	48b	—	Hak H.
27	—	Kaliński M.	48/9	Zachodnia	Strenge K.
28	—	Ludzki & Bokczyna Sukc.	50	—	Busse R.
			51	—	Bocheński A.
29	—	Rozenbaum & Odeskiego Sukc.	51a	Zawadzka	Schulz O.
			51b	—	—
30	—	Kormioł H.	51c	—	Jakubowski W.
31	—	Trybuchowski & Lipowski	52	Zachodnia	Bednarzewski W.
			53	—	—
31a	—	Bruski & Kaczmarek	53g	Zawadzka	Frejlich F.
			54	Zachodnia	Dietrych E.
32	—	Bruski, Szymkowicz & Izrailowicz	54b	Długa	Zytenfeld I.
			54c	—	Koński
32a	—	—	54	Pańska	Braun W.
32b	—	Zalcensztejn L.	54	—	Roneczkiewicz J.

*) **Uwaga:** Ponieważ nie wszystkie jeszcze ulice otrzymały numeracyę policyjną, taryfa porządkiem policyjnym, jako niekompletna, nie ma wartości, nie jest zamieszczoną.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
54L	Pańska	Szönfeld S.
54	—	Schmidke G.
54	—	Pol S.
55	Zachodnia	Golą R.
56	—	Gombiński J.
57	—	Brzeziński P.
58	—	Grodzicki & Urbańska
59	—	Urbańskiego Suk.
60	—	Wajera W. Suk.
61	—	Brzeziński & Schefner
62	—	Bocheński A.
63	—	Pałaszewski A.
63	Ogrodowa	Rausch A.
63	—	Poznański I. K.
63	—	Betich W.
63a	—	Poznański I. K.
63	—	Finster F.
63	—	Alscher K.
63x	—	Beim A.
63p	—	Rol K.
63	—	Marciniak i Musiał
63T	—	Joachimczak A.
64	—	Schacht M.
64	—	Rejner K.
64dd	—	Frankowski J.
64	—	Bocheńska M.
64ee	—	Wolf J.
64	—	Renke L.
64z	—	Renke A.
64E	—	Haupt W.
64	—	Terepiński W.
64a	—	Fiebiger A.
64	—	Suwalski F.
64o	—	Szambelan P.
64	—	Poznański I. K.
64kk	—	Kröning K.
64	—	—
64	—	Bitner J.
64oo	—	Dykow M.
64z	—	Franz K.
64zz	—	Lankow K.
64	—	Szymański K.
64	—	Poznański I. K.
64	—	—
64/5	—	—
67	Stodolna	Lipiński T.
68	Podrzeczna	Ordynans F.
69	—	Kaliński i Dudek
70	—	Kormioł H.
71a	—	Poznański I. K.
71	—	Suwalski B.
72	—	Jakubowicz & Koplowicz
73	Podrzeczna	Zakrzewskiego W. Suk.
74	—	Szwajcer D.
75	—	Lisman L.
76	Stodolniana	Edelbaum A.
78	Drewnowska	Przedborskiego Suk.
79	—	Gnidziński & Romanowicz
80	—	Borowscy B-cia
81	—	Kurytowicz M.
82	—	Klejnbaum W.
82	—	Głowiński A.
83	—	Kowalski T.
83	—	Frogel U.
83	Podrzeczna	Zakrzewski F.
84/5	Drewnowska	Kartowska M.
84	Podrzeczna	Leszczyński S.
86	—	Lawenda & Kaliński
86	Drewnowska	Bocheński A.
87	—	Bocheński J.
88	—	Zajączkowski T.
88	Podrzeczna	Kielanowicz J.
89	—	Żenichowski M.
89	—	Bitdorfa S. Suk.
89	—	Kuzytowicz M.
90	—	Bocheński F.
90	Drewnowska	Możarowscy Małż.
90	—	Lipiński T.
90r	—	Fiedler M.
90b	—	Zając A.
90	—	Poznański I. K.
90	—	—
90	—	Saenger Emil
90i	—	Majer E.
90	—	Rzepkowicz I.
90	—	Studziński & Bednarek
90	—	Balicki & Woźniak
90	—	Wileński
90	—	Urbańska U.
90d	—	Marczowski K.
91k	—	Gnidziński T.
91/2	—	Stüldt J.
92b	—	Jurkiewicz Z.
92	—	Lik F.
92	—	Urbański A.
92	—	Morajne B.
92a	—	Suwalska T.
92	Podrzeczna	Lipiński J.
93	Drewnowska	Górnik L.
95	—	Ginter J.
95	Lutomierska	Grodzicki S.
96	Drewnowska	Kozulski F.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
97	Drewnowska	Pelzowska A.
98	—	Zajączkowski J.
99	—	Zakrzewski F.
100	—	Borowski & Czekalski
101	—	Grodzicki & Zacharyasz
102	—	Pelczyński, Kacińska i Zarzycki
103	—	Frogiel C.
104	—	Lewkowicz J.
104	Lutomierska	Pasamanik K.
105/7	Drewnowska	Brzeziński C.
108	Lutomierska	Adamski L.
108a	Stodolna	—
109	—	Zakrzewski F.
110	Lutomierska	Zakrzewskiego W. Suk.
112	Drewnowska	Ruprecht E.
113	—	Pasiewiczowa, Paturscy i Folwarski
114	—	Jasińskiego Suk.
114a	—	Wejntraub & Borowskiego Suk.
114	Lutomierska	Jeżewicz & Bocheńscy
114a	—	Kałużyński W.
115a	—	Schmidt G.
115	Drewnowska	Joskowicz J.
116	—	Kliczkowski & Winerowa
116	Lutomierska	Zakrzewskiego B. Suk.
117	Drewnowska	Litman B.
118	—	Neuman S.
119	—	Freund D.
120	—	Radomski & Wolman
121	—	Wróblewski & Mozes
122	—	Bandos F.
123	—	Gebert S.
124	—	Jasińska K.
125/6	—	Czośniak J.
128	Podrzeczna	Gdański J.
129	—	Czośniak J.
130	—	Praszkera Suk.
131	—	Spiegel & Lewkowiez
132	—	Zalcenstejn B-cia
133	—	Ciążkowski I.
134	—	Wejnberg & Worcelman
135	—	Werdygier L.
136	—	Kutner I.
137	Stary Rynek	Majerowicz & Bławat
138	Stary Rynek	Russak & B-cia Izraiłowicz
139	—	Jatki Miejskie
140	—	Frejnd & Nisla Suk.
141	—	Frejnd D.
142	Zgierska	Neuman & Zejbertowa
143	—	Stachlewski K.
144	—	Lipowski J.
145	—	Lejbowicz C.
146	—	Lipnicki A.
147	—	Stachlewski W.
147	Lutomierska	Dynowski J.
148	Zgierska	Trybuchowski J.
148	Lutomierska	Jeleniak i Przedecki
148	—	Uszerowicz S.
148a	—	Bocheński W.
148	—	Borowski i Szyldwach
148N	—	Bocheński i Studzińska
148	—	Drewnowicz A.
148	—	Banasiak i Majerski
148	—	Paturski & Pelzowski
148	—	Wankiewicz A.
148	—	Szczygielski A.
148	—	Krawczyk Jan
148	—	Werner M.
148	pod Zubardzem	Wachowski W.
148	—	Piurska M.
148	—	Kowalski S.
148	—	Kotlicki P.
148	—	Olszewski R.
148	—	Grinwald W.
148	—	Zarzycki & Kempski
148	—	Botwinowski & Milcarzewicz
148	—	Hofman J.
148	—	Pakulski & Brzęczkowski
149	Zgierska	Kapczyńska & Jeżewiczowa
150	—	Rejbenbach & Kuciński
151	—	Orzołek & Pomeranz
152	—	Szladkowski H.
153	—	Wolner G.
154	—	Rosalski F.
154b	—	Bocheński T.
154a	—	Rozenstejn D.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
154	pod Zubardzem	Dittbrener A.
155/7	Zgierska	Szmidta S. Suk.
157	Lutomierska	Lipowski J.
158	Plac kościelny	Lewkowicz L.
159	—	Stachlewska K.
160	Łagiewnicka	Focht C.
164	Brzezińska	Ginsberg J.
166	—	Zieglera Suk. & Szansowicz
168	—	Kijański A.
168a	—	Schwab Małż.
169	—	Stenzel
169b	—	Dąbrowski A.
170	—	Bauer A.
171	—	Boni J.
171	—	Richter A.
171	—	Ruszecki S.
171	—	Warszawski & Kliczkowski
172	—	Dom parafii katolickiej
175	Plac kościelny	Prusinowski I.
176	—	Bocheński i Rudnicki
177	—	Popowskiego Suk.
178	—	Warszawski & Tobijasza Suk.
179	Stary Rynek	Kormioł C.
180	—	Prusinowski I.
181	—	Łudzki & Redlich
182	—	Natanowicz N.
183	Kościelna	Stachlewski A.
184	—	Szemiota Suk. & Majerowicz
185/6	—	Prusak A.
187	—	Paturski & Orzołek
188	—	Ciążkowski I.
188	Aleksandrya	Chabera M. Suk.
188	—	Wajnberg & Wolcelman
188	—	Cynamon & Ordynans
190	Stary Rynek	Szefner D.
190	—	—
191	—	Berger & Orbach
192	—	Ludwik & Kaliński
193	—	Litman S.
194	—	Abramowicz & Jerozolimski
196/7	Wolborska	Jatki Dozoru Bożniczego
198	—	Suk. Ajzenszmidta & Frajlicha
199	Wolborska	Romanowicz S.
200	—	Blachman & Rączko
201	—	Pawłowicz & Rączko
201	—	Szwarz C.
202	—	Synagoga Żydowska
203	—	Adler & Pantel
204	—	Markowicz I.
205	—	Taradajka & Orbach
206	—	Biegeleizen J.
210	Północna	Gensch P.
211	—	Machnik J.
211	Wolborska	Kalpern M.
211	—	Krakowski & Lewkowicz
211	—	Bornstejn & Sochaczowska
211	—	Goldberg M.
212	—	Gasman K.
213	—	Piotrkowska C.
214	—	Pomeranz I.
215	—	Fuks L.
216	—	Blachmana & Godfelda Suk.
216	Franciszkańska	Micielski S.
217	Wolborska	Godfelda Suk.
219	—	Wolle, Elechnowicz i Hamburski
220	—	Szefner B-cia
221	—	Wołkowicza Suk.
222	—	Grosmana Suk.
223	—	Orbach L.
224	Stary Rynek	Rorman M. M.
225	—	Rorman & Józefowicz
226	—	Zalcensteja & Biedak
227	—	Bronowska L.
228/9	—	Wejland A.
230/230	Nowomiejska	Cynamon I.
231	—	Orbach B-cia
232b	—	Cylich S.
232	—	Ginsberg S.
232	—	Dobraniekiego J. Suk.
233	—	Schykier E.
234b	—	Torner C.
235	—	Gotlib A.
236	—	Zajde L.
237	—	Bartels J.
238	—	Jarociński Z.
239	Nowy Rynek	Lipiński A.
240	—	Lubiński L.
241	—	Dobrzyński A.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
242	Nowy Rynek	Jatki Miejskie
243	—	—
244	—	Szkoła Rzemieślnicza
245/8	—	Kościół i zabudowania Gminy Ewangelickiej
249	Piotrkowska	Hielle i Dittrych
249a	Cegielniana	Wutke K.
250	Piotrkowska	Kochański & Kutas
250a	Cegielniana	Anapow & Goldblum
251	Piotrkowska	Schnejder
252	Południowa	Senderowicz I.
253	—	Blawat M.
254/495	Piotrkowska	Rozen S.
255	—	Salamonowicz Z.
255b	—	Jezierski A.
256a	—	Bechtolda Suk.
256	—	Kestenberg M.
257	—	Szröter B-cia
257a	—	Piotrkowski I.
258/8	—	Kessler K.
259	—	Lipszyc M.
259/260	—	Tenenbaum T.
260a	—	Silberstejn M.
261b	—	Dobranicki D.
261	—	Sachs R.
262a	—	Müller F.
262	—	Kindler R.
263	—	Fryschman B.
263	—	Koniga B. Suk.
264	—	Wiślicki S.
265/265	—	Wejkselfisch S.
265b	Zielona	Röder E.
265a	—	Birenzwejg & Kohn
266a	Wulczańska	Kalman C.
266	Piotrkowska	Matz W.
267	—	Tempel D.
268	—	Szmulewicz & Kohn
268a	—	Berger D.
268b	Zachodnia	Lichtenfeld Z.
268	—	Prinz M.
269	Piotrkowska	Joskowicz I.
269/270	Zachodnia	Prusak D.
270	Piotrkowska	Kohn A.
270c	Zachodnia	Hentschel E.
270e	—	Joskowicz I.
270d	—	Kutner M.
270dd	Zielona	Koniński & Ejzenberg
270gg	Długa	Poznański I. K.
270p	—	Kipper K.
270	—	Rora K. Suk.
270uu	—	Keller R.
270M	Długa	Matz R.
271	—	Poznańskiego S. Suk.
271aa	Cegielniana	Kohn D.
271a	—	Kuznitzky S.
271b	—	Grünfeld F.
271e	—	Baruch I.
271d	—	Friedman M.
271e	—	Friedenberg Małż.
271g	—	Hejman M.
271g	—	—
271i	—	Friedman J. M.
271i	—	Lerner
271k	—	Szmitz H.
271l	—	Bławat M.
271m	—	Fuks M.
271n	—	Handtwurcel & Rubinsztein
271o	—	Lipsztejn A.
271r	—	Kiper K.
271	Długa	Sztejnikier O.
271	—	Rejmans M.
272	—	Wachs B.
272b	—	Majschatz W.
272a	—	Kohn D.
272c	—	Belin S.
272d	—	Helman M.
272e	—	Simon F.
272f	—	Goldman J.
272h	—	Filja Banku Państwa
272i	—	Silberstein M.
272k	—	Goldberg B.
272l	Cegielniana	Grünfeld F.
272n	—	Litauer W.
272	Zielona	Richter C.
273	Piotrkowska	Mateus A.
273a	—	Belin S.
273a	Zachodnia	Landau A.
274a	Piotrkowska	Micherski F.
274	—	Belin H.
274c	Zachodnia	Lubiński I.
275b	—	Goldamer O.
275a	—	Ziegelberg G.
275	Piotrkowska	Lubliner M.
276	—	Bławat C.
277	—	Herzenberg i Rapoport
278/9	—	Peter G.
280	—	Schejbler. K.
281	—	Sachs S.
282	—	Lande S.
283	—	Prusak A.
283B	Ogrodowa	Klukow K.
284	—	Bitdorf A.
285	—	Handke J.
		Bernhard O.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
286	Ogrodowa	Joskowicz J.
287	—	Kersztejn O.
288	—	Kohn F.
289	—	Siemiatycki H.
290	—	Gelig K. W.
291/2	—	Gelig B-cia
294/5	—	Sudra T.
299	Drewnowska	Szlachtuz Miejski
299/300	Północna	Müller W.
301	—	Morgonstern L.
302	Wschodnia	Fiebich W.
303/4	Północna	Anstaba Suk.
305/6	—	Berliner J.
308	—	Wagnera Suk
309/10	—	Hentschel E.
311	—	Cynamon I.
312	—	Michałowicz J. i Wolf
313	—	Gutman i Hejman
314	Konstantynow.	Straż Ogniowa 1 Cyrkułu
316	—	Derying K.
316	Długa	Graupner J.
317	Konstantynow.	Wiezner J.
317a	Cegielniana	Rejmolb K.
318	Konstantynow.	Wolanek J.
319	—	Rosalski & Sachs
320	—	Zelin F.
320a	—	Zander K. i J.
320b	—	Kempner A.
320c	—	Birgel
320e	—	Szmale H.
320d	—	Asta A Suk.
320f	—	Potersilge J.
320ee	—	Scheinhole G
320	—	Poznański I. K.
320	—	Cynamon & Sztejnbok
320o	—	Zachs S.
320	—	Fajfer F.
320p	—	Friedrycha A. Suk.
320	—	Bendet M.
320u	—	Müller J.
320	—	Skempski J.
320	—	Zapendowski I.
320t	—	Bendet M.
320bb	—	Joske F.
320dd	—	Schejbler K., koszary
320gg	Długa	Langner J.
320	—	Więzienie i Areszt policyjny
320 l	—	Hank A.
320k	—	Anglik M.
320la	—	Plichta S. J.
320	—	Józefowicz W.
320	Zakątna	Baranowska.
320	Zakątna	Bocheński F.
320	—	Lipińska K
320	—	Czech S.
320	—	Mater W.
320	—	Jarosławski J.
320	—	Muszyński J.
320	—	Marcinkowski M.
321	Pańska	Szczepaniak F.
320	—	Langner J.
320	Konstantynow.	Kuciński W.
320	—	Lub niecki A.
320	—	Blumenkopf N.
320z	—	Czerwiński W.
320	—	Łaźnia Pułkowa
321lm	—	Endego K. Suk.
321h	—	Szymko J.
321o	—	Lipińska F.
321	—	Dom kassy Miejskiej
321e	—	Petersilge J.
321f	—	Górecki L.
321e	—	Mejsner K.
321	—	Gernóth J.
321c	—	Holegröber R.
321g	—	Maader H.
321m	—	Buchholtz W.
321f	—	Kołodziejski J.
321	—	Gorzkiewicz J.
321	—	Jerżowicz J.
321	Cmentarna.	Albrecht G.
321	—	Czerwiński Wł.
321z	—	Urbanowski A.
322aa	—	Sobociński Suke.
321	Długa.	Zonenberg L.
321l	—	Poznański I. K.
321m	—	Goltz F.
321	Cmentarna,	Torno W.
321	Konstantynow.	Szejniak i Chojnacki
321	—	Kalbrener F.
221	—	Szywe R.
322	—	Seigert M. i K.
323/4	—	Friedricha A. Suke.
325	Cegielniana.	Markusfeld A.
326	Konstantynow.	Putzman D.
327	—	Kamiński W.
328	—	Berger M.
329	Średnia.	Wajs M.
330	—	Bendorf E.
331	—	Telke K.
331	—	Werk G.
332	—	Manaberg S.
333	—	Obermana K. Suke.
334	—	Hofman N.
335	—	Stark F. koszary.
336	—	Bank Handlowy
336c	Północna.	Neuman E.
336a	—	—

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
336b	Północna	Zonenberg M S.
338	Średnia.	Schmidt A.
338b	Solna.	Konwaser I.
338	—	Olszewski A.
338a	—	Manaberg S.
339	—	Schmit A.
340	—	Kaszner J.
340	Średnia.	Kirbitz K. W.
341	Wschodnia.	Kopczyński & Ritterband
339		
342/3	Widzewska.	Biederman R.
344/5		
346	Średnia.	Ryschak G.
347	—	Haftstein J.
348	—	Szostkowskich Suk.
349	—	Akcyjne Towarz.
350/1		K. Anstadta.
353/4		
352	—	Abel K.
353	—	Klein
355	—	Dzieniakowski i Groskop
356	—	Wesner A.
357	—	Kozłowski L.
358	—	Tuszyński J. M.
359	—	Konstadt H. dom dla starców i kal. żyd.
360/2	—	Szpital żydowski I. K. Poznański
363/6	—	Stencla F. Suke.
365/6	—	Anstadta K. Suke.
366	Smugowa.	Biederman R.
367	Średnia.	Stencel G.
368	—	Stark K.
369	—	Wahlbach J.
370	—	Anstadta Suke.
371	—	Aleja do Helenowa
372	—	Radke G.
373	—	Radke R.
374/5	—	Radke G.
376	—	Zepold F.
378	—	Stark M.
378k	—	Pikala A.
378/24X	—	Monawek K.
378	—	Pikała T.
378	—	Szczygielski R.
378	—	Pikała A.
378	—	Piaskowski S.
378b	—	Bonik M.
378	—	Suwalska T.
378	—	Sowińska A.
378	—	Ratke G.
380	—	Horn W.
381	—	Hofman R.
383/17	—	Horn R.
383	—	Buczkowska J.
383	Średnia	Zalewski K.
383	—	Anders E.
385/6	—	Konstadt H.
387	—	Stark L.
388	—	Rode G.
389	—	Patzer W.
392	—	Schultz A
393	—	Polański M.
394	—	Arct J.
395	—	Dehrl i Trybnchowska
395	Południowa	Zmin M.
396	Średnia.	Schulz W.
397	—	Stencla F. Suke.
398	Targowa.	Sierakowski G
399/400	—	Grodzki M.
401/2	—	Stiller i Bielszowski
404	Średnia.	Straus K.
404	—	Groskopf M.
405	—	Zimowski J.
406	—	Szwajcer Chil
406	—	Kuciński N.
407	—	Zajfert J.
407a	Południowa.	Göldner F.
408	—	Majb F.
409/10	Średnia.	Göldner F
411/12	—	Starka J. Suk.
413	—	Krüg M.
414	—	Stark F.
415	—	Stark M.
415a	Południowa.	Vogel L.
416	Widzewska.	Silberstein M.
416/a	Średnia.	Pietrzykowski F.
417	Widzewska.	Jakubowicz M.
417a	—	Wegener F.
418	—	Stark M
418	—	Konheim I.
419	Południowa.	Ejzner R.
420/20	—	Krenicer Z.
420	Widzewska.	Ząbkowski D.
421d	—	Szmulewicz D.
421h	—	Gancke H.
422a	—	Wernik A.
422	—	Langner J.
423	—	Ludzki S.
423	—	Kempinski, Sachs i Groskopf
423	Średnia.	Matz F.
423	—	Sobczak W.
423	—	Gralke F.
423	—	Kwast J.
423	—	Freitag J.
423	—	Blein J. M.
423	—	Steinborn K.
423	—	Opitz G.
424	—	Wilke A.
425	—	Berger S.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
426	Średnia	Scheibler K.
427	—	Tow. Kr. Miejskie
428	—	Karpf R.
429	—	Freidenreich L.
429	—	Kosienko M.
430	—	Jarysza J. Sukc.
431	—	Kondit G.
432	—	Tobjas M.
433	—	Sadokierskiego Skc.
434	—	Schulz F.
435	—	Kühn G.
435	—	Anstadta Sukc.
436	Zawadzka.	Jakubowicz J.
437	—	Bajbus M.
438	—	Rondthaler K.
439	—	Dering B.
440/1	—	Likiernik Małżonk.
441	—	Honigstock J.
442	—	Łaski G.
443	—	Łubiński J.
443	Średnia	Schachtschneider G.
443	—	Holtz M.
443	—	Holtz F.
443	—	König A.
444	Zawadzka	Prusinowski B. (Hotel)
445	—	Drozdowski W.
446	—	Scheibler K.
447	Południowa	Hielle & Dlettrich
448	—	Pruszyńskiego Skc.
449	—	Wolberg Zofija
450	—	Rapaport L.
451a	—	Montwił K. (Hotel)
452/3	Wschodnia	Katz S.
454	—	Erba J. Sukc.
455	—	Schefner M.
456	—	Ziegler & Abel
457	—	Brisz Chersz
458	—	Folta Sukc.
459	—	Kawenoki S.
460	—	Epstein S
461	—	Walter L.
462	—	Jarociński Z.
463	—	Ciurapski i Groskopf
464	—	Poznański S.
465	Cegielniana	Anstadta K. Sukc.
465a	—	Tow. akc. leśne Blocha.
466	Wschodnia	Kiebsza & Wolskiego Sukc.
467	—	Pusch Fr.
467a	Cegielniana	Münchberg A.
468	Wschodnia	Ruprecht E.
468	Cegielniana	Krüger A.
469	Wschodnia	Prawitz H.
470	—	Roner F.
471	Wschodnia	Moszkowitz i Widawski
472	—	Ruprechta F. Sukc.
473	—	Ziegler R.
474	—	Orbach M.
475/6	—	Siemionow A.
477	—	Bechtold K.
478	—	Grünstein S.
479	—	Walter G.
480	Południowa	Berliński H.
481	—	Berlina J. Sukc.
482/3	—	Salamonowicz Z.
484	—	Schatke R.
485	—	Matz A.
486	—	Walter F.
487	—	Żuchowski K.
487	—	Litmanowicz M.
488	—	Flato S.
489	—	Szatan H.
489	Wschodnia	Morgenstern D.
490/1	Południowa	Abel F.
492	—	Pinczewski M.
493	—	Zajbert B.
494	—	Srebrnik S.
495	Szosa Mania	Goltz W.
946c/7	Szosa Konstan.	Klauze H.
496	—	Szymański K.
496	—	Wanke J.
496.78b	—	Hade A.
496	—	Welland A,
497	—	Weigelt E.
497e	—	Adler W.
497c	—	Hentschel E.
497s	—	Steigert A.
497g	—	Steigert Jan
497	—	Reske K.
497	—	Kapliński Ed.
497	—	Hajne D.
496/7	Mania	Mejer L.
496	Szosa Mania.	Poznański I. K.
496	—	Rade G.
496	—	Płachecki K.
496	—	Matejko J.
496	—	Göldner P.
496	—	Szryker J.
496	—	Siekierski A.
496/485	—	Kühn G.
496	—	Adamek T.
496	—	Frost W.
496	—	Celmer F.
496	—	Kłudkowski J.
496	—	Sommerfeld B,
496	—	Chalupka W.
497	—	Gehlig B-cia
497	—	Terepiński W.
496	—	Ronzieger P.
498	—	Schulz T.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
500	Mania.	Dom Gminy Ewan.
501b	Dzielna	Prusaka L. Sukc.
501	Piotrkowska	Fischer F.
502	Wodna	Schweikert S.
502	Piotrkowska	Schweigert F.
503	—	Freund D.
503a	Mikołajewska	Birnbaum & Co.
504	Piotrkowska	Weinberg M.
504a	Dzika	Birnbaum J.
505	Piotrkowska	Grünfeld F.
505a	Mikołajewska	Hajnce K.
506a	—	Sprączkowski M.
506	Piotrkowska	Lichtenberg P.
507	—	Herszkowicz F.
508	—	Eizenbraun F.
509	—	Szöps S.
509a	Krótka	Groskopf H.
509	Składowa	Witkowski Józef Skład węgla.
509	—	Salamonowicz Z. Skład drzewa.
510/11	Piotrkowska	Major Ludwik. (Grand Hotel)
512	—	Akc. Tow. L. Gejer
512a	Pasaż	Meyer L. 4 domy
512b	—	—
512c	—	—
514b	—	—
514c	—	—
514	Piotrkowska	Wiener M. A.
514 a	Pasaż	Mejer L.
515	Piotrkowska	Wulfsohn H.
515a	Mikołajewska	Liebisch B-cia
516	Piotrkowska	Bary I.
516a	Mikołajewska	Bronikowska A.
517	Piotrkowska	Bławat i Machnicki
518	—	Jarzembowski O.
518a	Mikołajewska	Jarzembowski J.
519	Piotrkowska	Lissner F.
520	—	Grzywacz B.
521	—	Steigert T.
522	—	Weichselfisch F,
523	—	Lissner J.
523a	Mikołajewska	Hermann P.
524	Piotrkowska	Czamański S.
525	—	Cinzer K.
525b	Przejazd	Schefer J.
525	—	Hirschberg L.
526	Piotrkowska	Dom Stow. Tkaczy
527	—	Starke A.
528/31	—	Akc. Tow. J. Heincla
532	—	Ende F.
532a	Mikołajewska	Rychter F.
533	Piotrkowska	Nippe L.
533a	Mikołajewska	Lescha K. Sukc.
534	Piotrkowska	Fischer F.
535a	Mikołajewska	Lesch J.
535/6	Piotrkowska	Warszawski J.
536a	Mikołajewska	Pezolta J. Sukc.
537	Piotrkowska	Schulz J.
538a	—	Bornstein S.
538	—	Wilhelma A. Sukc.
539	—	Tugemann A.
540	—	Fischer E.
541	Nawrot	Schwajgert G.
541/2	Piotrkowska	Benich K.
541a	Nawrot	Schweigert G.
541	Piotrkowska	Benich K.
542	—	—
543	Piotrkowska	Krügier A.
543a	Mikołajewska	Zehman W.
544	Piotrkowska	Schmieder Br.
545	—	Schmieder L.
545a	—	Schmieder B-cia
546	—	Schmieder B-cia
547	—	Ramisch F.
547a	Mikołajewska	Boksteitner W.
548	Piotrkowska	Ramisch F.
549	—	Hermann H.
550	—	Ramisch E.
550a	Mikołajewska	Schwartz J.
551	Piotrkowska	Ziebert T.
551a	Mikołajewska	Kindermann A.
552	Piotrkowska	Ziebert T.
553	—	Schlösser N.
554	—	Schlösser K.
555	—	Kejlich R.
555a	Mikołajewska	Wolf K.
556	Piotrkowska	Lissner J.
557	—	Zimmermann J.
557a	Główna	Zimmermann J.
558	Piotrkowska	Richmana Sukc.
558a	Główna	Stolle E.
558b	—	Hornung J.
558c	—	Sünderman F.
559	Piotrkowska	Wojtynek R.
559a	Główna	Silberstein M.
560	—	Zibert F.
560	Bez nazwy	Sünderman F.
560a	Rokicińs. szosa	Wolf K.
560b	—	Bitdorf A.
560c	—	Kohn Dawid
561	Piotrkowska	Schnejder F.
562	—	Düsselberger L.
563	—	Baner L.
564	—	Schwejkert J.
564a	Mikołajewska	Egier K.
565	Piotrkowska	Dresler F.
566	—	Szafran F.
566a	Mikołajewska	Kasper A.
567	Piotrkowska	Pusch K.
567a	Mikołajewska	Hardt R.
568	Piotrkowska	Brenner O.
569	—	Gatermann A.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
570	Piotrkowska	Seliger Marya
571	—	—
572	—	—
573	—	Gwiździński J.
574	—	Hirsekorn L.
575	—	Güter F.
575a	Pusta	Hüffer A.
575b	—	Teszemacher F. W.
576	Piotrkowska	Heintzel J.
576a	Pusta	Bötcher W.
576b	—	Egler F.
576c	—	Adamczewski J.
576	—	Wichert J.
577	Piotrkowska	Müller G.
578	—	Bauer H.
579	—	Hoffrichter K.
580	—	—
581	—	Gampe Józef
582	—	—
583	—	Skrudziński A.
584	—	—
585	—	—
586	—	Lotte I.
587	—	Schmidt Richard
588	—	Heinzel Juliusz
589	—	—
590	—	—
590	—	—
591	—	Silberstejn M.
592	—	Heinzel J.
593	—	Härtig A.
594	—	—
595	—	Bulle J.
596	—	Härtig A.
597	—	Silberstejn M.
598	—	—
599	—	—
600	—	—
601	—	Heinzel J.
602	—	König K.
602/3	—	—
604	—	—
605	—	Bogusławski Suke.
606	—	Röder K.
607	—	—
608	—	John Marya
609	—	John Teresa.
610	—	Seefeld J.
611	—	Schejbler K.
612	—	—
615	Emilii	—
616b	—	—
616a	—	—
618	—	—
619	—	—
620	Piotrkowska	Stejnert Karol
621	—	—
622	—	Gejer Gustaw
623	Piotrkowska	Geyer Ludwik
624	—	Akc. Tow. Gejerów
625	—	—
626	Górny Rynek	Freundlich F.
627	—	Widner S.
627	—	Bartosch A.
627	Rzgowska	Krauze J.
627g	—	Wiener Moszek
627gg	—	—
627c	—	Gławiński M.
627a	—	Hekisch A.
627a	—	Stoklos W.
627b	—	Fischer K.
627l	—	Trzaski A. Suke.
628A	—	Luniak E.
629	Górny Rynek	Salamonowicza Skc.
630	—	Zerbe S.
630	—	Leonard
630	—	Zerbe S.
630	—	—
630	—	Leonard
630	—	—
630	—	—
630	—	—
639	—	Bezbrody i Szylwach
640	—	Oberman K.
640	Wólczańska	Horowicz i Rajchman
640	—	Richter Bracia
642	Piotrkowska	Gejer Ludwik
643	—	Scharf F.
651a	—	Gejer Ludwik
652	—	König A.
653	—	Schulz Karol
654	—	Gejer Ryszard
655	—	Berent E.
656	—	Adolf Konrad
657	—	Wolanek Joanna
657a	Wólczańska	Ratmann A.
658	Piotrkowska	Bornak F.
659	—	Rynow O.
659a	Wólczańska	Amer A.
660	Piotrkowska	Friemann L.
660a	Wólczańska	Eckstejn K.
661	Piotrkowska	Łęczycki A.
662	—	Ewald R.
662	Wólczańska	Schal Henryka
663	Piotrkowska	Mojenke R.
670	Placowa	Markiert H.
671	—	Orlowski F.
672	—	Kaliński A.
673	—	Krol S.
674	—	Michel F.
675	—	Fuszek R.
675a	Rokiciń. szosa	Wolf Karol
675b	—	Kącki F.
675bb	—	Ajer H.
675d	—	Ulrich F.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
675e	Rokiciń. szosa	Bitdort Antoni
677b	Placowa	Czech W.
677a	Bez nazwy	Tomczak J.
679	Piotrkowska	Schejbler K.
680	—	Gnotek Hersz
681	—	Simma F.
681a	Wólczańska	Pusch Józef
682	Piotrkowska	Ende F.
682	Wólczańska	Pusch Józef
683	Piotrkowska	Katz S.
683a	Wólczańska	Nikodem Joanna
684	Piotrkowska	Bejer Edward
684a	Wólczańska	Bejer Edward
685	Piotrkowska	Szulz E.
685a	Wólczańska	Spornagel J.
686	Piotrkowska	Szulz E.
687	—	Härtig A.
688	—	Silberstejn D.
689	—	Kieler L.
690	—	Winsche A.
690	Wólczańska	Głowiński A.
691	Piotrkowska	Silberstejn M.
691	Wólczańska	Silberstejn M.
692	Piotrkowska	Silberstejn M.
693	—	Silberstejn M.
694	—	Steigert J.
695	—	Steigert J.
694/5a	Wólczańska	Steigert J.
696	Piotrkowska	Mock K. i Zemelke
697	—	Szmidt J.
698	—	Wasilew P.
698a	Wólczańska	Wasilew P.
699	Piotrkowska	John Józef
700	—	—
701	—	—
702	—	Gelich K.
703	—	Gelich Karol
704	—	Wolanka A. Suke.
705	—	Hejdrich R.
706	—	Kühn Edward
706a	Wólczańska	Pusch J.
707	Piotrkowska	Kerpert A.
707	Wólczańska	Bresler L.
708	Piotrkowska	Kerpert A.
708	Wólczańska	Cyrus R.
709	Piotrkowska	Schlosberg U.
710	—	—
711	—	Schepke T.
712	—	Wichert J.
712a	Karola	Eckstejn W.
712b	—	Wichert J.
712c	—	Hirzekorn F.
712e	—	Regenbogen i Fiszor
712k	—	Łukawski E.
712	Wólczańska	Hermann i Trzcinka
713	Piotrkowska	Manaberg Z.
714		Kern W.
715	Piotrkowska	Balle J.
715a	Wólczańska	Hintz R.
716	Piotrkowska	Meldner K.
716a	Wólczańska	Meldner R.
717	Piotrkowska	Mejer J.
717	Wólczańska	Matzke J.
718	Piotrkowska	Rosenthal D.
719	—	Hoffrichter K.
720	—	Birke F.
721	—	Fesler L.
722	—	Tanfani J.
723	—	Daube A.
724	—	Daube A.
724	Wólczańska	Ajchhorst S.
725	Piotrkowska	Müller J.
726	—	Birenzwejg K.
726	Wólczańska	Pfenig R.
726a	Promenada	Ezierski A.
727	Piotrkowska	Ebhard K.
728	—	Masicki K.
728	Św. Anny	Ewest Joanna
728a	Nowa Promen.	Falzmann W.
729	Piotrkowska	Forbach A.
730	—	Stejgert G.
730b	Nowa Promen:	Stejgert G.
729a	Wólczańska	Falzmann W.
730a	—	Matz J.
731	Piotrkowska	Stejgert J.
731	Wólczańska	Welk J.
731b	Nowa Promen:	Wittmann M.
732	Piotrkowska	Lahmert A.
733	—	Jarisch F.
733	Nowa Promen.	Petters Eliza
734	—	Berndt G.
734	Wólczańska	Berndt G.
735	Piotrkowska	Lehman T.
736	—	Kronman Bracia
736	Wólczańska	Prichner W.
737	Piotrkowska	Jakubowicz L.
738	—	Silberstejn D.
739	—	Krüger J.
740	—	Lorentz G.
741	—	Lorentz G.
741a	Wólczańska	Kindermann G.
742	Piotrkowska	Ejzert K.
742a	Wólczańska	Kühn F.
743	Piotrkowska	Heintz W.
744	—	Minor A.
745	Wólczańska	Stejgert T.
745	—	Domański J.
745d	Rozwadowska	—
745c	—	Obermann F.
745b	—	Erig K.
745a	—	Stejgert K.
746	Piotrkowska	Fial J. sukces.
747	—	Hejmann E.
748	—	Wojdysławski J.
749	—	Ramisch P.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
750	Piotrkowska	Nepros B.
750a	Wólczańska	Fischer K.
751	Piotrkowska	Kohn A. M.
751a	Wólczańska	Knack K.
752	Piotrkowska	Pfenig R.
753	—	Dobranicki P.
753a	Wólczańska	Müller J.
754	Piotrkowska	Rosenthal L. i Zofia
755	—	Hermann H.
755a	Wólczańska	Hermann H.
756	Piotrkowska	Cylich S.
756	Wólczańska	Benich K.
757	Piotrkowska	Benich K.
758	—	Kopel N.
758a	Wólczańska	Fibieger F.
759	Piotrkowska	Hoffmann J.
760	—	Goldblum S.
761	—	Lingens E.
761	Andrzeja	Lingens E.
761	—	Hauptfleisch A.
761	—	Otto Adolf
761	—	Fischer G.
761	—	Kościół Morawczyk.
761e	—	Kindermann F.
761g	—	Jeziorski T.
761b	—	Jeziorski A.
761d	—	Herzberg S.
762	Piotrkowska	Jeziorski A.
763	—	Kopczyńskich Braci
763a	Promenada	Dobranicki A.
764	Piotrkowska	Ranke L.
765	—	Klose K.
765a	Promenada	Kiedrzyński A.
766	Piotrkowska	Balle A.
766a	Promenada	Lürkens W.
765c	Wólczańska	Orywola J. Sukc.
767	Piotrkowska	Kindermann E.
768	—	Wiślicki J. H.
768	Promenada	Zejgiert M.
768	Wólczańska	Lürkens W.
768	Promenada	Prusak D.
768i	—	Rozenblat I.
769	Piotrkowska	Fryschman J.
769b	Wólczańska	Fryschman J.
769a	Promenada	Brauner J.
770	Piotrkowska	Lejman H.
770	Wólczańska	Hirschberg J.
770a	Promenada	Lehman H.
770	—	Rajmond G.
771	Piotrkowska	Goldfeder M.
771	Wólczańska	Hirschberg i Wilczyński
771	Promenada	Hirschberg
772	Piotrkowska	Wertschytzky G.
772	Wólczańska	Hirschberg i Wilczyński
772	Promenada	Hirschberg J.
773	Piotrkowska	Birnbaum i Spółka
773	Wólczańska	Simchen J.
773b	Promenada	Hintz L.
774	Piotrkowska	Feifer J.
774a	Wólczańska	Bejer J.
775	Piotrkowska	Epstein N.
775a	Promenada	Szejbler
776	Piotrkowska	Ferenberg E.
776a	Benedykta	Kunitzer J.
777	Piotrkowska	Rozenblatt S.
778	—	Kretschmer K.
778	Promenada	Prinz M.
778a	Benedykta	Kretschmer K.
778p	Zielona	Glückerman X.
779	Piotrkowska	Kohn M.
779	Wólczańska	Jakubowicz M.
779e	Promenada	Jakubowicz M.
780	Piotrkowska	Minzberga Sukces.
780	Promenada	Kammerer J.
781	Piotrkowska	Lorentz G.
781	Promenada	Lorentz G.
782	Piotrkowska	Dietrich A.
782	Promenada	Dietrich A.
783	Piotrkowska	Konstadt H.
783	Promenada	Tienemann i Friedlender
784	—	Poznański I. K.
784	Piotrkowska	Poznański I. K.
785	—	Prusak D.
786	—	Fischer R.
786	Zielona	Hoffmann J.
786	—	Hartwiga K. Sukc.
786a	—	Häusler J.
786	—	Prusak D.
786e	—	Auerbach I.
786i	—	Modrow E.
786aa	—	Vive & Feder
786i	—	Matz W.
786h	—	Keller R.
786hh	—	Keller R.
786	—	Matys A.
787	—	Hoffmann J.
787	—	Uznański F.
787	—	Schütz H.
787	—	Emde F. Sukces.
787	—	Grodzicki K.
787	—	Richter J.
787	—	Zasman R.
787	Kątna	Neupert H.
787	—	Kindler R.
787	—	Lasman B.
787a	Zielona	Schulz F.
787i	—	Adamek T.
787g	—	Baruch S.
787e	—	Mateus R.
787e	—	Brettschneider Skc.
787h	—	Drews K.

Numer hypoteczny	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
787i	Zielona	Rorer J.
787a	—	Falzmann A.
787u	—	Bejer J.
787ee	Ludwiki	Diczner K.
787nn	Kątna	Paschke A.
787mm	Ludwiki	Podgórski A.
787	Długa	Ludwik K.
787	Zakątna	Falzman W.
787g	Długa	Baruch S.
787ss	—	Grünszpan F.
787	—	Ginter K.
788a	—	Król M.
788	Leśna	Maksimow W.
789	Wólczańska	Poznański N.
789a	—	Góra K.
789c	Długa	Krempf K.
789	—	Müller A.
789h	Benedykta	Paschke G.
789	—	Bechtold K.
789	—	Rosiak K.
789bb	—	Rausch A.
789	Leśna	Górski F.
789	Lipowa	Chiczewski J.
789	—	Maksimow W.
789o	—	Ast K.
789R	—	Kupke A.
789p	—	Arndt J.
789	Kątna	Arndt J.
789	Ludwiki	Blesing T.
789	—	Nachtstern F.
790	Długa	Feder i Vive
790a	Leśna	Kuczyński S.
799b	—	Peschka M.
790c	Lipowa	Michalejs J.
790e	Kątna	Nisich E.
790B	—	Lisowski B.
790	—	Chofses P.
790a	Ludwiki	Chofses P.
790g	—	Bokslajtner E.
791a	Leśna	Autrit J.
791d	Kątna	Walter J.
791c	—	Podgórski J.
791b	—	Chofses A.
792	Ludwiki	Drewnowicz A.
792a	Lipowa	Krize A.
792b	Pańska	Richter A.
792e	Leśna	Zaskiewicz W.
792	Wólczańska	Szwertner S.
793	—	Lebstejn I. J.
793	—	Lebstejn S. S.
793a	Długa	Schicktanz F.
793	Benedykta	Henzler i Michalejs
793	—	Kirschstejn R.
793	—	Keller Otto
793b	Leśna	Diesner K.
793d	—	Krize W.
793cc	Lipowa	Anders J.
793w	Lipowa	Lange M.
793g	—	Hoffmann F.
793	Ludwiki	Zemler
793c	—	Resler K.
793	—	Bakus G.
793w	—	Diesner K.
793	Benedykta	Lewstejn S. S.
793a	—	Hausmann F.
793a	—	Lamprecht K.
793e	—	Feder i Vive
793d	—	Lukaj J.
794	Ludwiki	Müller F.
794oo	—	Schneider E.
794k	Kątna	Wieczorek M.
794	—	Bauer & Frosch
794a	Lipowa	Finster A.
794	Pańska	Wagner J.
794k	Leśna	Adam E.
794	—	Chałupski J.
794	Długa	Martinke J.
795	Wólczańska	Kirchhof R.
795	Długa	Müller A.
795	—	Feder K.
995	Benedykta	Scholz E.
795	—	Libracki F.
795	Benedykta	Utz R.
795	—	Nowakowski W.
795	—	Fuks P.
795	—	Majer A.
795	—	Tischer R.
795	—	Keller A.
795bb	—	Utz R.
795	—	Lohrer L.
795f	—	Zieber F.
795	—	Lewiński J.
795p	—	Rösler F.
795p	—	Szulc J.
795	—	Ton J.
795w	—	Bork K.
795g	—	Lindner F.
795	—	Majer A.
795	—	Kirchof R.
795	—	Gebauer H.
795	—	Kamocka M.
795	—	Zomer A.
795	—	Freund E.
795c	—	Brauer T.
795h	Lipowa	Fischer R. & Com.
795hyz	Kątna	Berler J.
796	—	Piltz T.
796	Ludwiki	Bricze K. F.
796B	Kątna	Witkowski W.
796ef	Pańska	Alt J.
796zz	Leśna	Flajschmann W.
796	—	Michel H.
796	Długa	Müller E.
796K	—	—
796a	—	

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
796	Długa	Anros K.
796	Wólczańska	Kirchof R.
798	—	Kohn A.
798	Długa	Zejfert M.
798	—	Orbach i Berger
798a	Podleśna	Marcinkowski J.
800/1	Wólczańska	Kohn W.
800kk	Łączna	Tietzen T.
800	Zakątna	Szlief R.
802	Wólczańska	Ramisch A.
802	Lipowa	Watzel F.
802	—	Grohmann F.
803	Wólczańska	Plichal M.
803	Długa	Jakubowicz M.
803	—	Golberg F.
803	Lipowa	Kunkel J.
803g	Kątna	Wolf J.
803e	—	Szlief K.
804	Wólczańska	Lange J.
804a	—	Hofmuth A.
804d	Długa	Szwarz W.
804y	Podleśna	Kohn M.
804h	Pańska	Waworsig J.
804	Lipowa	Tittel W.
805	Długa	Przybyl J.
806	—	Hauser E.
806a	Pańska	Cystel J.
807	Wólczańska	Szafran H.
808	—	Wildeman W.
808	Łąkowa	Grünwald J.
808	Podleśna	Szejnholz J.
808a	Andrzeja	Wildeman W.
808	Pańska	Egler M.
809	Wólczańska	Plichal M.
809	Podleśna	Ror A.
809	Pańska	Wejcht F.
809	—	Rem M.
809	—	Szwartz W.
810	Wólczańska	Plichal M.
810w	Długa	Bejer A.
810g	Lipowa	Łaski G.
810c	—	Szafran F.
810	Zakątna	Nadolnyj R.
810d	—	Gurniewicz J.
810	Pańska	Schulc J.
810	—	Matejko J.
811	Wólczańska	Katz J.
811i	Długa	Buchenchajm K.
811	Pańska	Stark S.
811	Andrzeja	Katz J.
811	—	Mäder K.
811	—	Wejmann M.
811	—	Fayffer wd.
811	—	—
811	—	Lange B-cia
812	—	Neumann H.
812	—	Matejko J.
812	Andrzeja	Ludwig A.
812	—	Dzięgielewski J.
812	—	Egler M.
812	—	Bresler L.
812	—	Grubert G.
812	—	Wejcht F.
813	Długa	Golda J.
813	Łączna	Hasenklewer P.
813 k	—	Forenbach H.
813 fg	—	Hasenklewer P.
813 e	—	Wite K.
813 d	—	Goppert i Grettler
813 c	—	Dom Zgrom. Majstrów piekarzy
813b	—	Matejko J.
813k	Podleśna	Nestler R.
814	Długa	Cystel A.
815	Wólczańska	Korbowski K.
815a	Pańska	Kimel G.
815b	Długa	Krügier F.
816	Wólczańska	Adamek T.
816a	Łączna	Adamek T.
816	Lipowa	Kowalski I.
817	Wólczańska	Eslinger J.
817d	Podleśna	Ibsz F.
817b	Pańska	Schulz M.
817e	Lipowa	Bram i Bekier
818	Wólczańska	Ritter F.
818	Pańska	Waszkiewicz A.
818d	Lipowa	Kieliński A.
819	Wólczańska	Wever E.
819p	Pańska	Erb H.
819	Milsza szosa	Wever E.
819	—	—
819	—	—
819	—	—
819	—	Wolf R.
819	—	Müller F.
819k	—	Wiss H. i Comp.
819k	—	Molken R.
819m	—	Herbe W.
819	—	Szefeld wd.
819	—	Häntschel H.
819	—	Tomczak J.
819z	—	Bogdanow B.
819	—	Kristek i Silberstejn
819	—	Kindermann E.
819ee	—	Sznerr R.
819	—	Abel F.
819	—	Sznerr R.
820	Podleśna	Kindermann F.
821	Wólczańska	Mitke H.
821	—	Ekstejn K.
821	Długa	Buchen E. R.
821tt	Milsza szosa	Kinderman F.
821B	—	Michel A.
821	—	Nipe E.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
821	Milsza szosa	Kaltbrener F.
821	—	Kwaśniewski i Warykow
821	—	Szpajdel F.
821	—	Ejchman A.
821	—	Szapsia M.
821	—	Wicke E.
821	—	—
821	—	—
821rs	—	Wasmuth J.
821	—	Heschel wd.
821	—	Wejdemajer J.
821	—	Lehman G.
821	—	Geligh G. R.
821	—	Milsch O.
821	—	—
821	—	—
821	—	—
821	—	—
821	—	Töpfer L.
821	—	Schnerr R.
821a	Długa	Siedlecki G.
822	Wólczańska	Michaelis A.
822	Długa	John i Wiwe
823	Wólczańska	Lesch K.
823	Długa	Kristof W.
824	Wólczańska	Lichak A.
825	—	Ende F.
825	Rozwadowska	Szpejtel J.
825	—	Kunkel A.
826	Wólczańska	Spejtel J.
826	Ludwika	Grohman J.
826	Pańska	Somer W.
826a	—	König F.
826g	—	Pantzer J.
827	Wólczańska	Walter K.
828	—	Masicki J. & Comp.
828a	—	Wagner F. i Comp.
828	Rozwadowska	Matitzki J.
828	—	Matzke J.
828	—	Maczewski W.
828ck	—	Klinger F.
828	—	Lande S.
828	—	Hermann F.
828	—	Minauer L.
829	Wulczańska	Mitke A.
829d	Długa	Hofman N.
829a	—	Mitke A.
829	Pańska	Zielke J.
829o	—	Müller G.
829	Lipowa	Bejter A.
830	Wulczańska	Eschke A.
829	Ludwika	Pantzer J.
830a	Wulczańska	Kejnert J.
831	—	Silbersztejn M.
832	—	Ejsert K.
832a	—	Rathe J.
833	Wólczańska	Prusak D.
834	—	Wajs Ł.
834d	Długa	Boj J.
834	—	Hitner wd.
834	Wulczańska	Imisch L.
835	—	Rösler J.
835	—	—
835	Św. Anny	Maas F.
835	—	Jung A.
835	—	Roth L.
835	—	Kirchof W.
835	—	Balle J.
835	—	Balle A.
835B	—	Tykociner A.
835	—	Frytsche K.
835B	—	Nejman T.
835a	—	Schulz R.
836	Wólczańska	Kadler H.
837	—	Blau K.
837b	—	Trilling B-cia
838	—	Prejs P.
838	—	Blau K.
838	Długa	Minikel B.
838c	—	Blau K.
839	Wólczańska	Mess K.
839	—	Podczaski I.
839b	Długa	Golz J.
839a	—	Sieczke G.
840	Wólczańska	Welke K.
840a	Długa	Welke G.
840b	—	Nick J.
841	Wólczańska	Jung E.
841a	—	Jung H.
841	—	Kuntze K.
841c	Długa	Jung G.
841b	—	Boskslejtner G.
842	—	Bialer & Bronberg
843	Wólczańska	Lejman G.
843	—	Schulc J.
843	—	Jäger M.
843	Św. Karola	Rejter K.
843	—	Walmann H.
843	—	Kwasner i Linderfeld
843	—	Kern
843	—	Kern E.
843	—	Landau i Wajle
843	—	Wünsche A.
844	Wólczańska	Lore J.
844b	Św. Karola	Kunt L.
844	—	Holike J.
844ag	—	Fritsche J.
845	Wólczańska	Blau E.
845	—	Grams W.
845a	Długa	Siech J.
846	Wólczańska	Minor E.
847	—	Holi F.
847a	—	Stajnbach F.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
847	Długa	Peter B.
847a	—	Stejnbach F.
848	Wólczańska	Schmidt F.
848	—	Schmidt F.
848b	Długa	Schmidt F.
848c	—	Schmidt F.
848e	—	Rosenblatt S.
849	Wólczańska	Michel K.
849	—	—
851	—	Kühn G.
851	—	—
851a	Radwańska	Cistel A.
851	Placowa	Richter J.
852	Radwańska	Richter Z.
853	—	Richter Z.
853	—	Richter J.
856	Wólczańska	Richter J.
856a	—	Richter Z.
857	—	Richter R.
858	—	Richter J.
859	—	Richter J.
860	—	Richter J.
860	—	Richter J.
862	—	Ejchler i Denkmar
863	—	Ejchler i Denkmar
864	—	Homberger A.
865	—	Desurmont P.
866	—	Desurmont P.
867	—	Rykert J.
868	—	Anmann I.
869	—	Schejbler
870	—	Schejbler
871	Kątna	Hoffrichter K.
873	—	Allart i Comp.
874	—	Mejer L.
874	—	Agather L.
875	—	Richter Z.
875	Radwańska	Richter Z.
876	Kątna	Michałek M.
877	—	Berend E.
878	—	Anman J.
879	—	Prejs R.
881	—	Hoffrichter K.
882	—	Hoffrichter K.
883	—	Stark S.
884	—	Zechlin F.
885	—	Rzecht & Ejbuzic
886	Zarzewska	Frendlich F.
887	—	—
888	—	—
889	—	Beim M.
889a	—	—
889b	—	Kuliński J. W.
890	—	Stejneker L.
890a	—	—
891	—	Wiesner A.
892	—	Beim M.
892a	Zarzewska	Beim M.
893	—	Preis L. T.
894	—	Szarf F.
894a	—	Szarf F.
895	—	Lefler L.
896	—	Chalas M.
897	—	Keilich B-cia
898	—	Fölke G.
899	—	Gamerta Suk.
900	—	Brainert i Müller
900a	—	—
901	—	Hausmann J.
902	—	Weidner F.
903	—	Meresz J.
904	—	Holupa Suk.
905	—	Fischer H.
906	—	Salamów H.
907	—	Wolanek J.
908a	Wodna	Wessner F.
908b	Nawrot	Śniegocki P.
908	Widzewska	Kittel H.
909	Zarzewska	Pladek J.
910	Widzewska	Suwalski T.
810a	Wodna	Rewer J.
911	Widzewska	Schein J.
911a	Wodna	Chocianowski J.
911b	—	Schepan J.
912	Widzewska	Seidel A.
913	—	Pladek J.
914	—	Keller A.
914a	Wodna	Szymankiewicz J.
914b	—	Arndt F.
914c	Nowo projektowa	Treger L.
914d	—	Schram i Bek
914e	Wodna	Roth W.
914f	—	Szmigielski R.
914g	—	Brettschneider Suk.
915	Widzewska	Köhler A.
915a	—	Rode A.
915b	—	Müller J.
916	—	Rotman E.
916a	Wodna	Scholtz R.
917	Widzewska	Zeidler J. F.
918	—	Józefowicz W.
919	—	Schmeler K.
920	—	Wegner J.
921	—	Blumtrydz I.
922	—	Kenig B.
923	—	Kuhnert A.
924	—	Bellert F.
925	—	Polański M.
926	—	Lentz A.
927	—	Lehrer T.
928	—	Zahert R.
929	—	Pladek J.
930	—	—

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
931	Zarzewska	Wimer J.
932	—	—
933	—	Kasper A.
934	—	Rolle Ernest
935	—	Braune J.
936	—	Schmidt F.
937	—	Schultz
938	—	Schmidt F.
938a	Nawrot	Glicensztein J.
938b	—	Patzelt A.
938F	Przędzalniana	Littke i Kaleński
946	Zarzewska	Pommer W.
946a	Przędzalniana	Faflich M.
946b	—	Waberski J.
946c	Wodna	Suwalski S.
946d	—	Lewandowicz A.
950	Zarzewska	Zange F.
950a	—	Krnszyński J.
952	—	Nurkiewicz M.
953	—	Müller P.
954	—	Steineker E.
955	—	Simmon F.
956	—	Maisner J.
957a	Zarzewska krót.	Steinke R.
957b	—	Scheibel K.
957c	—	Proppe G.
957d	—	Zakrzewski J.
958	—	Wagner F. jr.
959	—	Litke F.
959a	—	Weinkrantz J.
959b	—	Szymański A.
959c	—	Lepnitz K.
959d	—	Abramowski K.
959e	—	Pischel A.
959f	—	Miciński L.
959g	—	Zakręt A.
959h	—	Szymański A.
959i	—	Koch A.
959k	—	Kudliński A.
959L	—	Figler B.
959l	—	Weider F.
960	—	Heintze A.
960a	—	—
960b	—	—
961	Św. Emilji	Akcyjne Tow. K. Schejblera
961a	—	—
961b	—	—
961c	—	—
961d	—	—
961e	—	—
961f	—	—
961g	—	—
961h	—	—
961i	—	—
961k	—	—
961l	—	—
961ł	—	—
961m	—	—
961n	Św. Emilji	Akcyjne Tow. K. Scheiblera
961o	—	—
961p	—	—
961r	—	—
961s	—	—
961t	—	—
961u	—	—
961w	—	—
961x	—	—
961y	—	—
961z	—	—
961ż	—	—
961ź	—	—
961ik	—	—
962d	—	—
962e	—	—
962g	—	Trulaj J.
963	—	Eisenberg W.
965	—	—
965a	—	Trulaj J.
965b	—	Karwat J.
965c	—	Köhler T.
965d	—	Keilich A.
965d	—	Gulaj B.
965e	—	Fibich & Majewski
965e	—	Miklas A.
965f	—	Karczewski J.
965g	—	Ruff J.
966	—	Wadziński W.
966a	—	Obergefeld F.
966b	—	Feja F.
966c	—	Kriese W.
966d	—	Richter P.
966e	—	Petsch J.
966f	—	Prutt P.
966g	—	Skunka J.
966h	—	Tajrich B.
967	—	Okno L.
967a	—	Wichan T.
967b	—	Wichan A.
968	—	Schejbel K.
968a	—	Akcyjne Towarz. Scheiblera
968b	—	—
971	Zarzewska krót.	Hänsch F.
972	—	Bartoszewski
972	—	Gabler J.
973	—	Nasse A.
973	—	Fibieger B-cia
974	—	Wagner A.
975	—	Wagner Rozalja
976	—	Stolz B.
977	—	Meisner J.
978	—	—
979	—	—
980	Zarzewska	Frantza J. Suk.
981	—	Hornung A.
982	—	Fuks J.
983	—	Tischer E.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
984	Zarzewska	Fulde J.
985	—	Kubeczek P.
986	—	—
987	—	Heńsch. J.
988	—	Hann A.
989	—	Meisner J.
990	—	—
991	—	—
992	—	—
993	—	Herbst E.
994	—	Bucholtz A.
995	—	Wysocki W.
996	—	Kubeczek A.
997	—	Vogel W.
998	—	Keltz A.
999	—	Schultz F.
1000	—	Steinecker J.
1001	—	Fajfe A.
1002	—	Hübner J.
1003	—	Zeichner J.
1004	—	Ludwiga W. Suk.
1005	—	Trautman F.
1006	—	Kautzke F.
1007	—	Scholtz B.
1019	—	Kuttel S.
1020	—	Rolle E. G.
1021	—	Patzke W.
1022a	Wodna	Pinkert K.
1022	Zarzewska	Libich E.
1022b	Przędzalniana	Lejman A.
1022c	—	Brandt M.
1023a	Zarzewska	Libich W.
1023	Przędzalniana	Jeziorski J.
1024	Zarzewska	Wolanek J.
1025	Widzewska	Libegott K.
1026	—	Rode L.
1027	—	Fischer A.
1029	—	Tichek F.
1030	—	Bellin D.
1031	—	Gaube J.
1032	—	Senst A.
1033	—	Meereis K.
1034	—	Leczycki M.
1035	—	Frantz T.
1036	—	Portich W.
1037	—	Spitzel J.
1038	—	Hoffman F.
1039	—	Müller A.
1040	—	Diesner A.
1041	—	Fuhrman J.
1042	—	Meisner J.
1043	Zarzewska	Wolanek J.
1044	—	Prokopek J.
1044a	Nowa Zarzew.	Prokopek J.
1044	—	Ende J.
1045	Zarzewska	Heisler J.
1045a	Nowa Zarzew.	Litke H.
1045b	—	Hauschild E.
1045c	Nowa Zarzew.	Schmidt A
1046	Zarzewska	Sitke & Brauner
1046a	—	Jagodziński W.
1046	Nowa Zarzew.	Pokrzywa J.
1046a	—	Wagner A.
1046b	—	Bessert A.
1046c	—	Diesner E.
1047	Zarzewska	Kurtzweg J.
1048	—	Meresz J.
1049	—	Holupa Suk.
1049a		
1050	—	Schwalm W.
1050a	—	Schmidt E.
1050b	Nowa Zarzew.	Tichek J.
1050c	—	Merkel J.
1050d	—	Markert R.
1050e	—	Elke A.
1051	Zarzewska	Schimoch H.
1051a	—	—
1052	—	Ende T.
1053	—	Fischer A.
1054	—	Haas H.
1055	—	Gläser A.
1055	—	—
1056	—	Brisse B.
1057	—	Zarbok A.
1057a	—	—
1058	—	Koszada A.
1058a	—	Pladek A.
1059	—	Beitlich M.
1060	—	Wagner J.
1060	Nowa Zarzew.	—
1060a	—	Spitzak D.
1060b	—	—
1060c	—	Bautz W.
1060d	—	Burzyński I.
1060e	—	Wollerman K.
1060f	—	Zosel G.
1060g	—	Kinas K.
1060h	—	Minor J.
1060i	—	Süsmilcha J. Suk.
1060k	—	Zwierzyński J.
1060l	—	Walczak A.
1060l	—	Tausch B-cia
1060m	—	Keltz A.
1060n	—	Grudziński
1060o	—	Goltz A. G.
1060p	—	Hoffmann A.
1060r	—	Michel E.
1060s	—	Andrzejewski W.
1061	Zarzewska	Breyer J.
1061a	Nowa Zarzew.	Breyer A.
1061b	—	Wejdemajer J.
1061c	—	Mejer K.
1061d	—	Steinecker L.
1061e	—	Sieczko G.
1061f		Schultz A.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1061g	Nowa Zarzew.	Wutke L.
1061h	—	Ruda J.
1061i	—	Reder A.
1061k	—	Lehnert G.
1061l	—	Uhlman A.
1061ł	—	Keltz A.
1061m	—	Dzięgelewski J.
1061n	—	Kowalski J.
1061o	—	Rosner A.
1062	—	Meier F.
1063	—	Brzezina I.
1064	—	Meier F.
1064	—	Ondra J.
1064a	—	Mugdan
1065	Zarzewska	Müller Joanna
1066	—	Szczepański J.
1066a	Nowo-Zarzew.	—
1066b	—	Szczepański T.
1067	Zarzewska	Meier F.
1068	—	Holli F.
1068a	Nowo-Zarzew.	Schittenhelm J.
1068b	—	Czupiński i Engel
1068c	—	Wiśniewski Z.
1069a	—	Schittenhelm J.
1069	Zarzewska	Ulankiewicz A.
1070	Widzewska	Schwartz Löw Birnbaum Comp.
1073/4	—	Müller W.
1075	—	Wiertrzycki G.
1076	—	Böttiger F.
1077	—	Gnauka Suk.
1078	—	Zausmer
1079	—	—
1080	—	Silberstein M.
1081	—	Stark M.
1082	—	Silberstein M.
1082a	Pusta	—
1082b	—	—
1082c	—	—
1082d	—	Keilicha L. Suk.
1083	Widzewska	—
1083a	Pusta	Wirth L.
1083b	—	Hann W.
1083c	—	Forkert J.
1084	Widzewska	—
1084a	Dzika	Hertzog i Schepan
1085	Widzewska	Borman E.
1085a	Dzika	Keilich G.
1086	Widzewska	Lange R.
1087	—	Heide R.
1088	—	Grünwood S.
1088a	Dzika	Müller L.
1089	Widzewska	Vorwerk W.
1089a	Dzika	Focht K.
1090	Widzewska	Majerhof T.
1090	Juliusza	Meier K.
1090a	Szosa Rokiciń.	Kraemer K.
1090b	—	Rist S.
1090c	—	Izaak R.
1090d	Szosa Rokiciń.	Zielke S.
1092	Widzewska.	Golda K.
1092a	—	Güntzel L.
1093	—	Grossman M. L.
1093a	—	Stentzel A.
1093b	Dzika	Katz J. I.
1093c	—	Tabór W.
1094	Widzewska.	Ulrich E.
1094a	—	Bauer H.
1095	—	Wollmann F.
1096	—	Hoffmann E.
1096a	Dzika	Dittbrenner K.
1096h	—	Müller R.
1096g	Widzewska.	Meisner A.
1098	—	Paris E.
1099	—	Simta A. Suk.
1099a	—	Pfeiffer F.
1100	—	Dobranicki i Konstadt
1102	—	Kaiser G.
1103	—	Müller E.
1103a	Mikołajewska	Kunkel H.
1104	Widzewska.	Józefiak Ł.
1106	—	Lorentz F.
1106a	—	—
1106b	Mikołajewska	Trąbczyńskiego Suk.
1106c	—	Nau A.
1107	idzewska	Krausche wd.
1107a	—	Schwanke F.
1107a	Mikołajewska	—
1107b	—	Stenzel J.
1108	Widzewska	Reks S.
1108a	—	Teschich A.
1108b	—	Rossyj. Tow. Trans.
1108/9	Mikołajewska	Frenkel M.
1108a	—	Frischman D.
1109	—	Luniak E.
1109a	—	Talerman J. H.
1109b	—	Frischman D.
1109c	Kolejna	Jakubowicz M.
1109d	—	Pstrągowski B.
1109e	—	Karger J.
1109f	—	Neuhaus B.
1109g	—	Scheffner J.
1109h	—	Weikert F.
1109i	Widzewska	Engel M.
1110	—	Ciesielski S. A.
1110a	—	Graff wd.
1110b	Mikołajewska	Scheffner A. Z.
1110c	Widzewska	Agatera A. Suk.
1111	róg Widz. i Dziel	Müller A.
1111a	Dzielna	Vetter J.
1111b	Widzewska	Brzeziński P.
1111	—	Brande N.
1113	—	

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1113a	Skwerowa	Katas J. & Gotlib
1113b	Składowa	Kaim B.
1113c	—	Baharier N.
1113d	—	Schmidt K. B.
1113e	—	Wentzke A.
1113f	—	Müller J.
1113g	—	Träger F.
1113h	—	Storich M.
1113i	—	Śpiewak W.
1113k	—	Śpiewak J.
1113l	—	Twardowski T.
1113ł	—	Joskowicz B.
1113m	—	Drewnowicz T.
1113n	—	Prokopiński i Karwowski
1113	Przędzelniana	Ondruczyk wd.
1113a	—	Müller M.
1114	Skwerowa	Filipczyński B.
1114	Składowa	Graff W.
1114a	—	Maszlanka I.
1114b	—	Rössel R.
1114c	—	Pomerantz M.
1114d	—	Katz M. L.
1114e	—	Dembowski M.
1114b	—	Lewartowski S.
1114f	—	Laube K.
1114g	—	Dittbrener K.
1114h	—	Konheim G.
1114i	—	Götler T.
1115	—	Laube K.
1115a	—	Finke I.
1116	Widzewska	Tiefenbach M.
1117	—	Lewkowicz S.
1118	—	Teschich A.
1119	—	—
1120	—	Mannaberg i Goldamer
1121	—	Kuntze i Söderstrem
1122	—	Simta A. Suk.
1123	—	Heintzel J.
1123a	Przejazd	Heintzla dom familijny
1124	Widzewska	Pelikan A.
1124a	Juliusa	Pelikan i Ginter
1124b	—	Szpitznagel P.
1125	Widzewska	Ginter K.
1125a	Juliusa	Böthera Suk.
1126	Widzewska	Thoma J.
1126a	Juliusa	Zielke J.
1127	Widzewska	Meisner J.
1128	—	Engel J.
1128	Juliusa	Fijal J.
1129	Widzewska	Schmidt J. R.
1130	—	Petter M.
1130a	Nawrot	Hoffman Ernest
1130b	Nawrot	Plaeschke O.
1130c	—	Janke R.
1130d	—	Preisentanz G.
1131	Widzewska	Müller A.
1131a	Nawrot	—
1131b	—	—
1131c	—	—
1132	Widzewska	—
1133	—	Schultz R.
1133a	Juliusa	Rafeld F.
1133b	—	Horn H.
1134	Widzewska	Tischer W.
1135	—	Grünewald H.
1135b	—	Hesse G.
1135c	Juliusa	Kreibich S.
1135d	—	Frank P.
1136	Widzewska	Pladek W.
1137	—	Hensch H.
1137a	Juliusa	Richter J.
1137b	—	Hemerling J.
1137c	Widzewska	Langer E.
1138	—	Keilich K.
1139	—	Henkel A. Suk.
1140	—	Krüger K.
1141	—	Jesske B.
1142	—	Czok M.
1142	—	Karoff E.
1143	—	Müller A.
1144	—	Keilicha L. Suk.
1144a	—	—
1145	—	Czech W.
1146	—	Hansich G.
1146a	—	—
1146b	Wodna	Schwartz J.
1147a	—	Szymankiewicz M.
1147	Widzewska	Wentzke A.
1148	—	Forbacha A. Suk.
1148a	Wodna	Dressler R.
1149	Widzewska	Diesner K.
1149a	Wodna	Petrol K.
1150	Widzewska	Müller R.
1150a	Wodna	Lurks J.
1150b	Fabryczna	Richter & Haide
1150c	—	Manhaimer M.
1151	Widzewska	Majerholda Suk.
1151a	Przejazd	Keilich A.
1152	Widzewska	Meisner J.
1152a	Przejazd	Lewin W.
1152b	—	—
1152c	—	Jauch A.
1152d	—	—
1153	Widzewska	Piltz J.
1154		Nyk W.
1156	Targowa	Grohman L.
1157	—	—
1158	—	
1159	—	

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1160	Targowa	Grohman L.
1160a	—	
1161	Targowa i Fabryczna	
1162		
1162a	—	
1167	Targowa	Keilich A.
1168	—	Simtt A. Suk.
1169	—	Böhme O
1170	—	Matys J.
1171	—	Taübert T.
1172	—	Dassler A.
1173	—	Rupprechta Suk.
1174	Główna	Wahl W.
1175	—	Gutgolda I. Suk.
1176	—	Wahl W.
1176a	—	Brükert i Wahl
1176b	—	Brükert K.
1177	—	Gutgolda I. Suk.
1177a	—	
1178	—	Horn F.
1179	Targowa	Sandner M.
1179a	—	Preis A.
1179b	Juliusa	Hintz
1179c	—	Seifert A.
1180	Targowa	Lissner E.
1182	—	Chrapecki J.
1183	—	Schumpich I.
1184	—	Sünderman i Majer
1185	—	Wojciechowski A.
1185a	Nawrot	Besteka J. Suk.
1185b	—	Wichau A.
1185c	—	Klimaszewski E.
1185d	—	Bery J.
1185e	—	Wagner F.
1186	Targowa	Stark M.
1186a	Nawrot	Nowicki A.
1186b	—	Zerfas E.
1187	Targowa	Micielski T.
1187a	Juliusa	Meierhof T.
1188	Targowa	Wentzke G.
1189	—	Meierhof T.
1190	—	—
1191	—	Sparwirth T.
1192	—	Rischak J.
1192a	Juliusa	Thienemann O.
1193	Targowa	Rischak F.
1193a	Przejazd	—
1193b	—	Stark M.
1194	—	Gärtner K.
1197	—	Drasche F.
1197a	—	Jarisch F.
1198	—	Brettschnejdera Suk
1198a	—	Schille R.
1199	—	Prusinowski J.
1200	—	—
1224	—	Müller L.
1224a	—	Jaśkiewicz L.
1224b	Przejazd	Rathe R.
1224c	—	Krüger
1226	Targowa	Łódz. Tow. Gazowe
1231	—	Akc. Tow. K. Schejblera
—	—	Saidel J.
1231a	—	Skalski W.
1231b	Nawrot	Holtz D.
1232	—	—
1232a	—	Ekert T.
1232/3	Targowa	Jarociński Z.
1234	—	Disterhof J.
1234	—	Herbst E.
1235	—	Wentzke A.
1235	—	Zier G.
1236	—	Wiehana Suk.
1238	Wodny Rynek	Akc. Tow. K. Scheiblera
1239	—	—
1240	—	—
1241	—	—
1242	—	—
1243	—	—
1247	—	—
1252	Szosa Rokiciń.	Cybulski i Gessler
1252	—	Egler M.
1252	—	Jugas M.
1252	—	Czerwiński i Wolf
1253	Wodny Rynek	Dom Zgromadzenia Strzeleckiego
—	—	Akc. Tow. Schejblera
1253a		
1254	Główna	Ebhard G.
1254a	Przędzelniana	Gröning W.
1254b	—	Jóźwiak W.
1254c	—	Regner W.
1255	Główna	Gernert J.
1255a	Przędzelniana	Mialkowski R.
1255b	—	Jensch J.
1255c	—	Beck J.
1255d	—	Bereski J.
1255e	—	Bereski M.
1255f	—	Thomas J.
1256	Główna	Kindermana Suk.
1257	—	Andrejew J.
1257a	Przędzelniana	Golda J.
1257b	—	Strobach A.
1258	Główna	Ulrich E.
1259	—	Schönherr B.
1260	—	Balle J
1260a	Dzika	Michel H.
1261	Główna	Trullaj J.
1262	—	Matejko J.
1262a	Szosa Rokiciń.	Minich K.
1262b	—	Schimpa J.
1262c	—	Malinowski K.
1262d	—	Heintzel i Kunitzer
1262e	—	—
1262f	—	Mitzner A.

Numer hypoteczny	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1262g	Szosa Rokiciń.	Wolf i Fechner
1262h	—	Hettich J.
1262i	—	Graiff J.
1262k	—	Mitzner A.
1263	Główna	Richter A.
1263a	Szosa Rokiciń.	Maznicki F.
1263b	—	Omenzeter J.
1263c	—	Külm D
1263d	—	Zelt G.
1263e	—	Schreinert B.
1263f	—	Lewin M.
1264	Główna	Giese W.
1264a	Szosa Rokiciń.	Doczkała K.
1264b	—	Schetler H.
1264c	—	Eigler D.
1264d	—	Garuszyński P.
1264e	—	Müller J.
1264f	—	Arbuzów J.
1265	Główna	Wagner F. jr.
1265a	Szosa Rokiciń.	Stentzel G.
1265b	—	Major F.
1265c	—	Mikołajczyk K.
1265d	—	Zelt G.
1265e	—	Lessel J.
1265f	—	Koliza J.
1265g	—	Scheffer F.
1266	Główna	Güntzel K.
1266a	Szosa Rokiciń.	Sander S.
1266b	—	Kwiram i Hensch
1266c	—	Botke R.
1266d	—	Folwarski K.
1266e	—	Löffler J.
1266f	—	Müller H.
1266g	—	Sander S.
1266h	—	Rimmer A.
1266i	—	Braune F.
1267	Główna	Müllera J. Suk.
1267a	Szosa Rokiciń.	Kunkel R.
1267b	—	Roth J.
1267c	—	Enge W.
1267d	—	Heiman & Majerhold
1267e	—	Omenzeter M.
1267f	—	Thielle W.
1267g	—	Kretschmer E.
1267h	—	Rühmer A.
1268	Główna	Michel A.
1268a	Szosa Rokiciń.	Majer K.
1268b	—	Glass J.
1268c	—	Majer F.
1268d	—	Scheffer F.
1268e	—	Manzer i Erschlik
1268f	—	Hainbecher H.
1268g	—	Stöchel A.
1269	—	Koch J.
1270	Szosa Rokiciń.	Pladek W.
1271	Główna	Bechtold wd.
1271a	Szosa Rokiciń.	Heintzel i Kunitzer
1271b	—	—
1271c	—	—
1271d	—	—
1271e	—	Mazur E.
1271f	—	Fuchs F.
1272	Główna	Fletter W.
1272c	Szosa Rokiciń.	Bartsch J.
1273	Główna	Adamek
1274	—	Michel K.
1274b	Szosa Rokiciń.	Majer J.
1275	Główna	Schepan G.
1276	—	Sünderman A.
1277	—	
1278	—	Jarischa J. Suk.
1279	—	Męisner J.
1280	—	Rabego K. Suk.
1280a	Szosa Rokiciń.	—
1281	Główna	Hornung K.
1282	—	Mai W.
1282a	Szosa Rokiciń.	Koźmińska J.
1282b	—	Jany K.
1282c	—	Majda A.
1282d	—	Jesse K.
1282e	—	Kłyss A.
1283	Główna	Kröninga Suk.
1283a	Szosa Rokiciń.	Akc. Tow. Scheiblera
1284	Główna	Wolf K.
1284a	Szosa Rokiciń.	Razel J.
1285	Główna	Schweikert F. W.
1285a	Szosa Rokiciń.	Kurtzweg A.
1286	Główna	Schweikert F. W.
1287	—	Sünderman F.
1287a	Targowa	Schloe i Kreusler
1288	Główna	Albrecht J.
1289	—	Kröning wd.
1290a	Nawrot	Kinderman F.
1290	—	Brachman W.
1290b	Składowa	Stupnicki E.
1291	Nawrot	Wagner H.
1292	—	Paul F.
1293	—	Albrecht F.
1294	—	Pfeiffer J.
1294a	Przędzelniana	Gittler E.
1295	Nawrot	Kinderman A.
1296	—	Müller A.
1297	—	—
1298	—	Ruprecht I.
1298a	pod Zagajna	Ekert A.
1299	Nawrot	Prade B.
1300	—	Schwartz D.
1300a	Przejazd	Hardt L.
1301	Nawrot	Kościół i dom Babtystów

Numer hypoteczny	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1302	Nawrot	Gresser G.
1304	—	Falzman J.
1305	—	Weisig Jan
1306	—	Gamerta Suk.
1306a	—	Kunkel K.
1307	—	Fulde L.
1308	—	Starke O.
1309	—	Bauch K.
1310	—	Jungnickel i Nordbruch
1311	—	Pippel Marya
1311	pod Zagajnik.	Müllauer K.
1312	Nawrot	Bechtold Marya
1313	—	Grau A.
1314	—	Hanke A.
1315	—	Stiller K.
1315a	pod Zagajnik.	Fischmann M.
1316	Nawrot	Fischer E.
1317	—	Karsch J.
1318	—	Paul F.
1319	—	Loth J.
1320	—	Richter J.
1325a	pod Zagajnik.	Dibitz J.
1325b	—	Mejerchoff G.
1325c	—	Brzeziński K.
1325d	—	Rickert W.
1325e	—	Rohl K
1325	Przejazd	Gehlig O.
1326	—	
1327	—	
1328/9	—	
1326a	pod Zagajnik.	Fuchs F.
1326b	—	Seifert M.
1326c	—	Krentz J.
1330	Przejazd	Hoffrichtera K. Ske.
1332	—	Kühuel K.
1334	—	Gross W.
1335	—	Adelt M.
1336	—	Trąbczyńskiego Sk.
1337	—	Heintzel J.
1338	—	Hüllera F. Suke.
1339	—	Zinke K. i Dietryeh
1340	—	Maker P.
1341	—	Eulenfeld K.
1342	—	Wagner K.
1343	Krótka	Majer L.
1344	—	Mentzel H.
1345	—	Wagner J.
1346	—	Baranowski A.
1347	—	Luniak E.
1348	—	Balle J.
1349	—	Grünberg L.
1349a	Mikołajewska	Iteld A. I.
1350	Krótka	Gałewski K.
1351	—	Lösch H.
1352	—	Knoch O.
1353	—	Buhle H.
1354	Krótka	Bern W.
1355	Dzielna	Seidemann F.
1355a	—	Tempel L.
1356	—	Libchen A.
1357	—	Gersohn S.
1358	—	Zoner L.
1360	—	Krablera A. Suke.
1361	—	Müller F.
1361a	Mikołajewska	Michel E.
1361b	—	Wagner M.
1361c	—	Herschla E. Suke.
1362	Dzielna	Frantz J.
1362	pod Zagajnik.	Nobel Bracia
1363	Dzielna	Sandberg S.
1364	—	Nowak A.
1365	—	Schumpich J.
1366	—	Finster R.
1366a	—	Bochnika Suke.
1367	—	Brams J.
1368	—	Krebs F.
1369	—	Frenkel J.
1370	—	Eichlera J. Suke.
1371	—	Eisner wdowa
1372	—	Strauch L.
1373	—	Vogel I.
1374	—	Rathego F. Suke.
1375	—	Vogel I.
1376	—	Zelwer J.
1376b	—	Fischer A.
1377	—	Vogel I.
1378	—	
1379	—	Ajzner S.
1380	—	Königa B. Suke.
1381	Cegielniana	Tenenbaum T. G.
1382	—	Hardt E.
1383	—	Schumpich A.
1384	—	Wagner H.
1384a	Skwerowa	Naruszkiewicz J.
1384b	—	Jökel A.
1385	Cegielniana	Saidel B.
1385a	Wschodnia	Silberschatz i Rosen
1386	Cegielniana	Tyber
1387	—	Warchywker J.
1388	—	Basch T.
1389	—	Schlosberg M.
1390	—	—
1391	—	Rawera Suk. i Borustein
1392	—	Koppelman M. W.
1393	—	Olscher i Szczeciński
1394	—	Gampe J.
1394a	—	Silberstein
1395	—	Landau W.
1398	—	Besser A.
1398a	—	Nera J. Suk.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1399	Cegielniana	Sobociński W.
1399a	—	Kolpiński J.
1400	—	Padwa L.
1401	—	Padwa M.
1402	—	Grünszpan S.
1402a	—	Freilicha B. Suk.
1403	—	Wentzke G.
1404	—	Kestenberg M.
1405	—	Dobranicki i Rotbard
	—	
1406	—	Monat S.
1407	—	Strenge K.
1408	Wschodnia	Müller F.
1408a	—	Szlamowicz S.
1409	—	Bechtold A.
1409a	—	Maib i Scherer
1410	—	Bauman K.
1410	—	Zukra F. Suk.
1411	—	Weidemajer J.
1411a	—	Silberstein M.
1412	—	Sachs J.
1412a	—	—
1413	—	Matz R.
1413a	—	Müller F.
1414	—	Morgenstern J.
1414a	—	Konarskiego Suk.
1415	—	Dasler J.
1415a	—	—
1416	—	Horończyka J. Suk.
1416a	—	Kissin B.
1417	—	Rosenberg A. J. Suk.
1417a	—	—
1418	—	Finster R.
1418a	Kamienna	—
1418b	—	Prusinowski I.
1418c	—	Brickman I.
1418d	—	Finster R.
1418e	—	Salomon & Sender
1418	—	Majewski W.
1418	—	Rodol Motol
1419	—	Jackela J. Suk.
1419a	—	Horończyk S.
1419b	—	Kropiwnicki S.
1419c	—	Hoffman E.
1419d	—	Jaekel A.
1419e	—	Król M.
1419f	—	Rodol J. N.
1419g	—	Szlensker G.
1420	Południowa	Stark G.
1421	—	Wyszewiański i Chasin
	—	
1422	—	Zarzewski C.
1423	—	Karoff A.
1424	—	Cynapold J.
1425a	—	Donchin M.
1425	Widzewska	Rolle J.
1426	—	Krausse J.
1426a	Cegielniana	Nerr i Ender
1426b	—	Kirchoff W.
1426c	—	Bohl A.
1426d	—	Tarke & Korschel
	—	
1427	Widzewska	Beck Z.
1427a	Kamienna	Bronowski R.
1427b	—	Krakowski A.
1428	Widzewska	Finster R.
1428a	Kamienna	Luksenburg I.
1428b	—	Silberstein J.
1429	Widzewska	Neüman E.
1430	—	Besser A.
1431	—	Szlesler J.
1432	—	Majer R.
1432a	—	Majer S.
1433	—	Märtin K.
1433a	—	Job J.
1433b	Dzielna	Schrejer G.
1433c	—	Schmidt H.
1433d	—	Knapski I.
1433e	Skwerowa	Schmidt H.
1433f	—	Ingersleben L.
1434	Widzewska	Indzelstein I.
1434a	—	Lipszytz R.
1435	—	Fidlera H. Suk.
1436	—	Paszkowski T.
1437	—	Stark M.
1437d	Cegielniana	Mettner B.
1437b	—	Stefanus E.
1438	róg Cegielnianej i Widzewskiej	Friedrich A.
1439	Widzewska	Hornstein i Kaschuba
	—	
1440	—	Aj J.
1440a	—	—
1441	—	Rütter F.
1442	—	Gessner G.
1443	—	—
1443a	Południowa	Stiller i Bielschowski
	—	
1447	Krótka Zarzew.	Familijne Domy Scheiblera
1448	—	—
1449	—	—
1450	—	—
1451	—	—
1451a	—	—
1452	—	—
1501	Smugowa	Neumark G.
1501a	—	Sellin F.
1501b	—	Rachalewski J.
1501c	—	Rosenblatt J.
1500	bez nazwy	Głuchowicz P.

Stara wieś.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1	Wolborska	Frenkel J. M.
2	—	Borstein i S-ka
3	—	Liberman M.
4	—	Litmanowicz i Stępa
	—	
5	—	Blimbaum H.
6	—	Lubochiński S.
7	—	Wysocki & Fiszlewicz
	—	
8	—	Pejkiert M.
9	—	Botowner R.
10	Franciszkańska	Markusfeld A.
11	—	—
12	—	Olpeter R.
13	—	Arbeiter I.
14	Jerozolimska	Lipski & Milich
15	—	Langnas A. H. M.
16	—	Joskowicz & Hak
	—	Grünbaum & Cyter
17	—	Rabinowicz & Kopel
18	—	Wainkraus S.
19	—	Goldberg i Cyter
19	—	Makowski S.
21	Franciszkańska	—
21	—	Korulski A.
24	Św. Jakóba	Lipowski i Stach-
24	—	Stachlewski K.
25	—	Kuciński W.
27	—	Mirowski A.
28	—	Kargier J.
29	—	Freudenberg B.
30	—	Reibenbach S.
	—	Krowiecki & Grosberg
31	—	Chmielewski L.
31	—	Krol F.
32	—	Lebowicz & Schwartz
33	—	Pfeifer E.
35	—	Wiązowskiego Suk.
	—	Wałkowski A.
36	Franciszkańska	Lipowski J.
37	—	Kleinerer M.
36	—	Domański S.
39	Aleksandryjska	Dembiński K.
40	—	
41		
42		
45	Aleksandrya	Borowski T.
46	—	Kozulskiego Suk.
48	—	Bocheński I.
48	—	Kleinerer M.
49	—	Widawski Z.
50	—	Fuks L.
50a	—	Dobrzyński A. M.
53/10	—	Bernheim L.
54	—	Reibenbach i Piotrkowski
55	—	Lidor F.
55	—	Frohman Ł.
57	—	Wiesner J. A.
59	—	Kuciński L.
60	—	Milich
61	—	Kuciński i Bocian
63	Jerozolimska	Sobański M.
63	—	Pełzowski F.
64	Aleksandryjska	Kubasiewisza S. Suk.
—	—	Brodławski & Grundman
67	Jerozolimska	Weinberg G.
67	Franciszkańska	Friedman I.
69	—	Włodarski W.
69	—	Wodarski K.
76	—	Kucińska K.
70	—	Kucińska F.
78	—	Müller F.
81	—	Driesner
82	—	Kunze F.
83	—	Habe N.
84	—	Matysek R.
85	—	Biederman R.
70	—	Kuciński I.
76	—	Kuciński W.
78	—	Litmanowicz B-cia
80a	—	Lachman P.
81	—	Rösner J.
82	—	Kunke F.
83	—	Haber N.
84	—	Matysek K. W.
85	—	Biedermann R
86	—	Wałkowski A.
89	—	Biedermann R.
91	Jerozolimska	Makowski S.

Bałuty.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
1	Zgierska	Szumraj
2	—	Feldau
2a	—	
3	—	Scheimann & Liebeskind
4	—	Koplin
5	—	Mintz, Klopiński & Engelhorn
6	—	Jakubowicz & Huma
7	Aleksandrow.	Pilczak B.
8	—	Stark H.
9	—	Krawiecki
10	—	Majewski
11	—	Matz
12	—	Kozorkowicz Suk.
13	Ulica Kahlbacha	Kraff G.
13	Aleksandrow.	Biebel B.
14	—	Kończak A.
15	—	Heino & Jekel
15	Zgierska	Tymaszkowicz
15	Ulica Fajfra	Heino A.
15	—	Metke
15	—	Gruży
16	Aleksandrow.	Janiszewski M.
17	—	Moser J.
17	Ulica Kahlbacha	Offenheim
18	Aleksandrow.	Hamann R.
19	—	Tirzbrawy, Weinberg & Blimbaum
19	Ulica Kahlbacha	Krentz & Czech
20	—	Łaszczewska A.
20	Aleksandrow.	Reikel F.
21	—	Finster G.
21	Ulica Kahlbacha	Schmach
21	Ulica Starka	Weikselfisch
22	—	Jesse
22	—	Schweitzer
22	—	Sachs S.
22	Aleksandrow.	Greilich W.
22	Ulica Kahlbacha	Skarzyński T.
23	—	
23	Aleksandrow.	Kuntze G.
23a	Ulica Kahlbacha	Bautz J.
24	—	Kühn J.
24	Aleksandrow.	Krich J.
25	—	Hanke W.
25	Ulica Kahlbacha	Ziem
26	—	Carbock M.
26	Aleksandrow.	Müller T.
27	Aleksandrow.	Müllar A.
27	Ulica Kahlbacha	Dekert D.
28	—	Kucharska & Kucharski
28	Aleksandrow.	Kończak A.
29	—	Altwasser F.
29	Ulica Kahlbacha	Folwarski A.
30	—	Dikbrenner
30	Aleksandrow.	Gebauer J.
31	—	Skalski
32	—	Lau A.
38	Ulica Zimmera	Drukin F.
38	—	Franzke Ad.
38	—	Elsner A.
38	—	Beck
38	—	Lange
38	—	Lehmann
39	Aleksandrow.	Minke K.
40	—	Pflaume A.
41	—	Nowak W.
42	—	Nowak K.
42	Ulica Starka	Dładziński F.
42	—	Langholz G.
42	—	Röhl & Arndt
42	—	Schmidt
42	—	Speichert G.
42	—	Zerfas M.
42	—	Stiller & Jeske
43	Aleksandrow.	Sager A.
44	—	Domke E.
45	—	Kauwicho J.
46	Ulica Starka	Gombiński L.
47	Aleksandrow.	Kahlbach
47/1	Ulica Kahlbacha	
47/2	—	Donnert A.
47/3	—	Scheffel & Łagowski
47/4	—	Kwiatkowski W.
47/5	—	Piasecki
47/6	—	Bernstein M.
47/7	—	Laube K.
47/8	—	Munzer
47/9	—	Wodziński K.
47/10	—	Petrykowska
47/11	—	Siniarski
48	Aleksandrow.	Fenster G.
48	Ulica Fajfra	Dobrzyński J.
48	—	Ulrich F.
48	—	Jensch L.
48	—	Krumholz J.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
48	Ulica Fajfra	Weichig A.
48	—	Kalischer S.
49	—	Rudolf F.
49	—	Gottlieb & Steinholz
49	—	Herszkowicz B.
49	—	Franz J.
49	—	Stenzel J.
49	—	Szczepan J.
49	Aleksandrow.	Feintuch
49	—	Rzepkowicz
49d	—	Goltz
50	—	Kuczyński L.
52	—	Tatarkowski H.
52a	—	Tatarkowski S.
53	—	Kühn G.
53a	—	
54	Zgierska	Reiter
56	—	Zintteufeld
67	—	Goss
57a	—	Łoć
58	—	Boczyn
58a	—	Marczewski
59	—	Engel J.
60	—	Domke E.
61	—	Schmidt
62	—	Wegener A.
63	—	
64	—	Zimek
65	—	Cerecki
66	—	Speidel G.
67	—	Brand L.
67a	—	
68	—	Chojnacki P.
72	—	Schmidt A.
73	—	Grotzmann K.
74	—	Grotzman A.
75	—	Volkmann G.
76	—	Świderek A.
77	—	Pomeranz A.
79	—	Grudziński A.
80	—	Poliski S. S.
80a	—	Diesner J.
80b	—	
81	—	Kwiatkowski J.
82	—	Jachimowicz & Skosowski
83	—	Szolewicz H.
84	—	Kozak & Hahn
86	—	Sieraszewski L.
86a	Kościelna	Ruszecki S.
86b	—	Frischman S.
87	—	Schmichel & Diesner
	Zgierska	
91	Kościelna	Kamiński
92	—	Richter E.
94	—	Herbrich A.
95	Kościelna	Mark J.
95a	—	Jahnke A.
96	—	Mark J.
98	—	Sellin F.
99	—	Karas M.
100	—	Fremder K.
101	—	Ogrodowski & Schulz.
102	—	Sobczyński A.
103	—	Fröhnel
105	—	Kessler A.
106	Łagiewnicka	
107	—	Otto K.
108	—	Laskowski A.
109	—	Janiak S.
110	—	Komorowski F.
110a	—	
111	—	Kubasiewicz J. & A.
112	—	Laskowski J.
112a	—	Wieczorek, Blumberg & Pospiech
113	—	Komorowski F.
113a	—	
113	Ulica Hau'a	Sobańskian J.
114	—	
114	—	Brickiert J.
115	Łagiewnicka	Genuszek M.
115	—	Rode
115	Ulica Hau'a	Szarnik K.
115a	Łagiewnicka	Friede A.
116	—	Kuczyński J.
117	—	Komorowski W.
117	Ulica Hau'a	Henke J.
118	Łagiewnicka	Kuczyński J.
119	—	
120	—	Hertlein Ks.
121	—	Stark N.
122	—	Siebert
122a	—	
123	—	Schönberg
124	Kościelna	Schönberger J.
125	—	Fiedler E.
126	—	Spiwak G.
127	—	Fassner & Bechtel
128	—	Bechtel S.
129	—	Fiedler J. & I. & Freide.
130	—	Okno L.
130	—	Jankowski. & Wiener
131	—	Frenkenstein & Wyszegrodzki
132	—	Marczewski
133	—	Pijanowski E.
134	—	Schmidt O.
136	—	Wegener G.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
135a	Kościelna	Wegener
139	Piepszowa	Wenzke A.
140	—	Ruprich F.
141	—	Wegner G.
142	—	—
143	—	Woliński A.
144	—	Boni J.
145	—	Steinke F.
146	—	Kranmer
146a	—	—
150	—	Franeli R.
151	—	Zebel & Frisowicz
152	—	Safft A.
153	—	Holz E.
154	—	Kelm M.
155	—	Wenzke
157	—	Schultz
158	—	Hein
159	—	Gutżman & Lewkowicz
160	—	Salzenstein & Okno
161	Staro-Brzeziń.	Bauer
162	—	Hau K.
162	Ulica Hau'a	—
162b	—	—
162e	—	—
162l	—	—
162p	—	—
163	—	Piede Ad.
163	Staro-Brzeziń.	Hau K.
164	—	—
165	—	Wutke R.
166	—	Haber F.
167	—	Hartman G.
168	—	Rosner A.
169	—	Sahr J.
170	—	Matzner A.
171	—	Künzel T.
172	—	Hoffmann J.
173	—	Fredelberg J.
174	—	Nordwest A.
175	—	Cytryn L. M.
176	—	Hasner R.
178	—	Weigold G.

Numer hypoteczny.	Ulica.	Nazwisko Właścicieli domów
178a	Nowo-Zielona	Musiał
178b	—	Gintrowski J.
178c	—	Nonnmacher J.
178d	—	Krawczyński J.
178e	—	Mark A.
178f	—	—
178g	—	Rogus W.
178h	—	—
178i	—	Borowicz i Łacińska
178j	—	Stefaniak T.
178k	—	Postulczak S.
178l	—	Szypkowski W.
178i	—	Stalińska M.
178m	—	Maciejewski S.
178n	—	Kytelewski J.
178o	—	Kamiński A.
178p	—	Rozner J.
178r	—	Stelżer W.
178s	—	Zieliński W.
178t	—	Wielgus R.
178u	—	Krüger W.
178w	—	Kawecki L.
178x	—	Bauer R.
178y	—	Stefański P.
178z	—	Jakubiec i Bednarek
178ż	—	Kawałek W.
179	Staro-Brzeziń.	Figeis A.
180	—	Hennich K.
181	—	Wittmann F.
181a	—	Mayrartz E.
182	—	Reigel F.
184	—	Steigert F.
185	—	Weigold D.
186	—	Zoller H.
187	—	Krüger M.
188	—	Seifert K.
189	—	Seifert K.
189	—	Förster B.
190	—	Rudolf E.
191	—	Kimpel J.
192/3	—	Eckstein A.
193	—	Widawski M.
194	—	Wildemann T.
195	—	Goldberg S.

Skorowidz ulic

do taryfy hypotecznej

miasta Łodzi.

Nazwa ulic.	Numer hypoteczny.
Aleksandrya	188.
Bez nazwy	1500.
Brzezińska	164, 166, 168, 168a, 169, 169b, 170, do 172.
Cegielniana	44, 44a, 44b, 249a, 250a, 271, 271a, 271aa, 271b, 271c, 271d, 271e, 271g, 271i, 271k, 271l, 271m, 271n, 271o, 271r, 272l, 272n, 317a, 325, 465, 465a, 467a, 468, 1381 do 1394, 1394a, 1395, 1398, 1398a, 1399, 1399a, 1400 do 1402, 1402a, 1403 do 1407, 1426a, 1426b, 1426c, 1426d, 1437b, 1437d, 1438.
Cmentarna	321, 321z, 322.
Długa	47c, 48k, 54b, 54c, 270, 270g, 270p, 270uu, 270M. 271/2, 272a, 272b, 272c, 272d, 272e, 272f, 272h, 272i, 272k, 316, 320, 320gg, 320ia, 320k, 320l, 321, 321l, 321m, 787, 787g, 787ss, 788a. 789, 789c. 790, 793a, 794 do 796, 796a, 796K, 798, 803, 804d, 805/6, 810w, 821i, 813/814, 815b, 821, 821a, 822/3, 829a. 829d. 834, 834d, 838, 838c, 839a, 839b, 840a, 840b, 841b, 841c, 842, 845a, 847, 847a, 848b. 848c, 848e.
Drewnowska	78 do 88, 90, 90b, 90d, 90r, 91k, 92, 92a, 92b, 93, 95 do 107, 112 do 114, 114a, 115 do 126, 299.
Dzielna	501b, 1111, 1111a, 1355, 1355a, 1356 do 1358, 1360 do 1366, 1366a, 1367 do 1376. 1376b. 1377 do 1380. 1433b, 1433c, 1433d.
Dzika	504a, 1084a, 1085a, 1088a, 1089a, 1093b, 1093c, 1096a, 1096h, 1260a.
Fabryczna	1150b, 1150c, 1161, 1162, 1162a.
Franciszkańska	216.
Główna	537a, 558a, 558b, 558c, 559a, 560, 1174 do 1176, 1176a, 1176b, 1177, 1177a, 1178, 1254 do 1268, 1271 do 1289.
Juliusza	1090, 1124a, 1124b, 1125a, 1126a, 1128, 1133a, 1133b, 1135c, 1136d, 1137a, 1137b, 1179b, 1179c, 1187a, 1192a.
Kamienna	1418, 1418a, 1418b, 1418c, 1418d, 1418e, 1419, 1419a, 1419b, 1419c, 1419d, 1419e, 1419f, 1420g, 1427a, 1427b, 1428a, 1428b.
Kątna	787, 787nn, 789, 790, 790e, 790B, 791, 791b.791c, 791d, 794, 794k, 795hyz, 796, 796B, 803e, 803g, 871, 873 do 879, 881 do 885.
Kolejna	1109c, 1109d, 1109e, 1109f, 1109g, 1109h.
Konstantynowska	314, 315 do 320, 320a, 320b, 320bb, 320c, 320d, 320dd, 320eee, 320f, 320o, 320p, 320t, 320u, 320z, 321, 321c, 321e, 321f, 321g, 321h, 321lm, 321m, 321o, 322 do 324, 326 do 328.
Kościelna	183 do 188.
Krótka	509a, 1343 do 1354.
Leśna	788/9, 790a, 790b, 791a, 792c, 793b, 793d, 794, 794K, 796, 796zz,
Lipowa	789. 789o, 789p, 789R, 790c, 792a, 793cc, 793g, 763w, 794a, 795h, 802 do 804. 810c, 810g, 816, 816a 817e, 818d, 829.
Lutomierska	95, 104, 108, 110, 114, 116, 147/8, 148a, 148N, 157.
Łagiewnicka	160.

Nazwa ulic.	Numer hypoteczny.
Łąkowa	800KK, 808, 813, 813b, 813c, 813d, 813e 813fg, 813K, 816a.
Mania	496/7, 500.
Mania Szosa	495 do 498.
Mikołajewska	503a, 505a, 506a, 515a, 516a, 518a, 523a, 532a, 533a, 535a, 536, 543a, 547a, 550a, 551a, 555a, 564a, 566a, 567a, 1103a, 1106b, 1106c, 1107a, 1107b. 1108/9, 1108a, 1109, 1109a, 1109b, 1110b. 1349a, 1361a, 1361b, 1361c.
Milsza Szosa	819, 819ee, 819k, 819m, 819z, 821, 821tt, 821B, 821rs.
Nawrot	541, 541a, 908b, 938a, 938b, 1130a, 1130b, 1130c, 1130d, 1131a, 1131b, 1131c, 1185a, 1185b, 1185c, 1185d, 1185e. 1186a, 1186b, 1231b, 1232, 1232a, 1290, 1290a, 1291 do 1302, 1304 do 1306, 1306a, 1307 do 1320.
Nowa Promenada	728a, 730b, 731, 731b, 733/4.
Nowomiejska	9 do 21, 21a, 21b, 21c. 21d 22 do 25, 230/230, 231, 232. 232b, 233, 234b, 235 do 238.
Nowo-projektowana	914c, 914d.
Nowo-Zarzowska	1044, 1044a, 1045a, 1045b, 1045c, 1046, 1046a, 1046b, 1047c, 1050b, 1050c, 1050d. 1050e, 1060, 1060a, 1060b, 1060c, 1060d, 1060e, 1060f, 1060g, 1060h, 1060i, 1060k, 1060l, 1060l, 1060m, 1060n, 1060o, 1060p, 1060r, 1060s, 1061a, 1061b. 1061c, 1061d, 1061e, 1061f, 1061g, 1061h, 1061i, 1061k, 1061l, 1061l, 1061m, 1061n, 1061o, 1062 do 1064, 1064a, 1066a, 1066b, 1068a, 1068b, 1068c, 1069a.
Ogrodowa	63, 63a, 63p, 63x, 63T, 64, 64a, 64dd, 64ee, 64E, 64o, 64oo, 64z, 64zz, 64/5, 283B, 284 do 292, 294/5.
Pańska	54, 54L, 320, 792b, 794, 796ef, 804h, 806a, 808 do 811, 815a, 817b, 818, 819p, 826, 826a, 826g, 829, 829o.
Pasaż Meyera	512a, 512b, 512c, 514a.
Piotrkowska	249 do 251, 254/295, 255, 255b, 256, 256a, 257, 257a, 258 do 260, 260a, 261, 261b, 262, 262a, 263 do 268, 268o, 269/70, 273, 273a, 274, 274a, 275 do 283, 501 do 512, 514 do 559, 561 do 612, 620 do 625, 642/3, 651a, 652 do 663, 679 do 733, 735 do 744 746 do 786.
Placowa	670 do 675, 677b, 851.
Plac kościelny	158/9, 175 do 178.
Podleśna	798a, 804y, 808/9, 813k, 817d, 820.
Podrzeczna	26 do 31, 31a, 32, 32a, 32b, 68 do 71, 71a 72 do 75, 83, 84, 86, 88 do 90, 92, 128 do 136.
Pod Zagajnik	1298a, 1311, 1315a, 1325a, 1325b, 1325c, 1325d, 1325e, 1326a, 1326b, 1326c, 1362.
Pod Zubardzem	148, 154.
Północna	210/11, 299 do 301, 303 do 306, 308 do 313, 336a 336b, 336c.
Południowa	252/3, 395, 407a, 408, 415a, 419/420, 447 do 450, 451a, 480 do 494, 1420 do 1424, 1425a, 1443a.
Przejazd	525, 525b, 1123a, 1151a, 1152a, 1152b, 1153c, 1193a, 1193b, 1194, 1197, 1197a, 1198, 1198a, 1199, 1200, 1224, 1224a, 1224b, 1224c, 1300a, 1325 do 1330, 1332, 1334 do 1342.
Przędzalniana	938F, 946a, 946b, 1022b, 1023, 1113, 1113a, 1254a. 1254b, 1254c, 1255a, 1255b, 1255c, 1255d, 1255e, 1255f, 1257a. 1257b, 1294a.
Pusta	575a, 575b, 576, 576a, 576b, 576c, 1082a, 1082b, 1082c, 1082d, 1083a, 1083b, 1083c.
Radwańska	851a, 852/3, 875.
Rokicińska Szosa	560a, 560b, 560c, 675a, 675b, 675bb, 675d, 675e, 1090a, 1090b, 1090c, 1090d, 1252, 1262a, 1262b. 1262c, 1262d, 1262e, 1262f, 1262g, 1262h, 1262i, 1262k, 1263a, 1263b, 1263c, 1263d, 1263e, 1263f, 1265a, 1265b, 1265c, 1265d, 1265e, 1265f, 1265g, 1265h, 1265i, 1267a, 1267b, 1267c, 1267d, 1267e, 1267f, 1267g, 1267h, 1268a, 1268b, 1268c, 1268d, 1268e, 1268f, 1268g, 1269/70, 1271a, 1271b, 1271c, 1271d, 1271e, 1271f, 1272c, 1274b, 1280a, 1282a, 1282b, 1282c, 1282d, 1282e, 1283a, 1284a, 1285a.
Rozwadowska	745a, 745b, 745c, 745d, 825, 828, 828ck.
Rynek Górny	626/627, 629/630, 640.
Rynek Nowy	1 do 8, 239 do 248.
Rynek Stary	137 do 141, 179 do 182, 190 do 194, 224 do 229.

Nazwa ulic.	Numer hypoteczny.
Rynek Wodny	1238 do 1243, 1247, 1253, 1253a.
Rzgowska	627, 627a. 627b, 627c. 627g, 627gg, 627l, 628A.
Składowa	509, 1113b, 1113c. 1113d, 1113e, 1113f, 1113g, 1113h, 1113i, 1113k, 1113l, 1113m, 1113n. 1114, 1114a, 1114b, 1114c, 1114d, 1114e, 1114f, 1114g, 1114h, 1114i, 1115. 1115a, 1290b.
Skwerowa	1113a, 1114, 1384a, 1384b, 1433e. 1433f.
Smugowa	366, 1501, 1501a, 1501b, 1501c.
Solna	338 do 340, 338a, 338b.
Spacerowa czyli Promenada	726a, 763a, 765a, 766a, 768, 768i. 769a. 770, 770a, 771/2, 773b, 775a, 778, 779c, 780 do 784.
Średnia	329 do 336, 338, 340, 346 do 376. 378, 378b, 378k, 378/24x. 380/1, 383, 383/17, 385 do 389, 392 do 397, 404 do 407, 409 do 415, 416a, 423 do 435, 443.
Stodolniana	67, 76, 108a, 109.
Św Andrzeja	761, 761b, 761d, 761e, 761g, 808a, 811/812.
Św. Benedykta	776a, 778a, 789, 789bb, 789h, 793, 793a, 793d, 793e, 795, 795bb, 795c, 795f, 795g, 795p, 795w.
Św. Karola	712a, 712b, 712c, 712e, 712k, 833/4, 834ag, 834h.
Św. Ludwika	826, 829.
Św. Anny	728, 835, 835a. 835b.
Św. Emilii	615, 616a, 616b, 618/19, 961, 961a, 961b, 961c, 961d, 961e, 961f, 961g, 961h, 961i, 961k, 961ik, 961l, 961l, 961m, 961n, 961o, 961p, 961r, 961s, 961t, 961u, 961w, 961x, 961y, 961z, 961ź, 961ż, 962d, 962e, 962g, 963, 965, 965a, 965b, 965c, 965d, 965e, 965f, 965g, 966, 966a, 966b, 966c, 966d, 966e. 966f, 966g, 966h, 967, 967a, 967b, 968, 968a, 968b.
Św. Ludwiki.	787ee, 787mm, 789, 790a, 790g, 792/3, 793c, 794. 794oo. 796.
Szosa Konstantynowska	496, 496e/7, 496/7,8b, 497. 497c, 497e, 497g, 497s.
Targowa	44c, 44e, 45/6, 398 do 400, 1156, do 1160. 1160a, 1161/2, 1162a, 1167 do 1173, 1179, 1179a, 1180, 1182 do 1193, 1226, 1231, 1231a, 1232 do 1236, 1287a.
Ulica bez nazwy	560, 677a.
Widzewska	339, 342/3, 344/5, 416 do 418, 417a, 420, 421, 420d, 421h, 422a, 422/3, 908, 910 do 915. 617 do 930, 1025 do 1027, 1029 do 1042, 1070, 1073 do 1090, 1092, 1092a, 1093, 1093a, 1094, 1095/6, 1096g, 1098/9, 1099a, 1100, 1102 do 1104, 1106, 1106a, 1107, 1107a, 1108. 1108a, 1108b, 1109i, 1110, 1110a, 1110c, 1111, 1111b, 1113, 1116 do 1135, 1135a, 1136/7, 1137c, 1138 do 1144, 1144a, 1145/6, 1146a, 1147 do 1153, 1425 do 1432, 1432a, 1433, 1433a, 1434, 1434a, 1435 do 1440, 1440a, 1441 do 1443.
Wodna	502, 908a, 910a, 911a, 911b, 914a, 914b, 914c, 914f, 914g, 916a. 946c, 946d, 1022a, 1146b, 1147, 1148a, 1149a, 1150a.
Wolborska	196 do 206, 211 do 223.
Wólczańska	266a, 640, 657a, 659a, 660a, 662, 681a, 682, 683a, 684a, 685a. 690/1, 694/5a, 698a, 706a, 707/8, 712, 715a, 716a, 717, 724, 726, 729a, 730a, 731, 734, 736, 741a, 742a, 745, 750a, 751a, 753a, 755a, 756, 758a, 765c, 768, 769b, 770 do 773, 774a, 779, 789, 789a, 792/3, 795, 796, 798, 800 do 804, 807 do 811, 815 do 819, 821 do 824, 826 do 828, 828a, 829/30, 830a, 831/2. 832a, 833 do 837, 837b, 838 do 841, 841a, 843 do 847, 847a. 848/9. 851, 856, 856a, 857 do 860, 862 do 870.
Wschodnia	21K, 302, 341, 452 do 464, 466 do 479, 489, 1385a, 1408, 1408a, 1409, 1409a, 1410, 1411, 1411a, 1412, 1412a, 1413, 1413a, 1414, 1414a, 1415, 1415a, 1416, 1416a, 1417, 1417a, 1418.
Zachodnia	33 do 46, 48 do 63, 268, 268b, 269/270, 270c, 270d, 270e, 273a, 274a, 274b, 274c.
Zakątna	320, 787, 800, 810, 810d.
Zarzewska	886 do 889, 889a, 889b. 890. 890a, 891/2, 892a, 893/4, 894a, 895 do 900, 900a, 901 do 907, 909, 931 do 938. 946. 950, 950a, 952 do 956, 980 do 1007, 1019 do 1024, 1043 do 1049, 1049a, 1050, 1050a, 1051, 1051a, 1052 do 1057, 1057a, 1058, 1058a, 1059 do 1061, 1065 do 1069.

Nazwa ulic.	Numer hypoteczny.
Zarzewska krótka	957a, 957b, 957c, 957d, 958/9, 959a, 959b, 959c, 959d. 959e, 959f, 959g, 959h, 959i, 959k, 959l, 959ł, 960, 960a, 960b, 971 do 979, 1447 do 1451, 1451a, 1452.
Zawadzka	47, 47a, 47b, 47c, 47d, 47t, 48c, 48d, 51a, 51b, 51c, 53g, 436 do 446.
Zgierska	142 do 154, 154a, 154b, 155 do 157.
Zielona	265a, 265b, 270dd, 272, 778p, 786a, 786aa, 786e, 786h, 786hh, 786i, 787, 787a, 787c, 787g, 787h, 787l, 787u.

TARYFA ULIC

z wykazem numerów podług podziału na rewiry Sędziów pokoju.

Rewir I.

Nazwa ulic.	Numery domów.
Zgierska	155, 156, 177, 178.
Plac starego kościoła	157, 158, 159, od 172 do 176.
Łagiewnicka	od 160 do 163.
Brzezińska	od 164 do 171, 171a, 58, 60a, 67, 68.
Kościelna	183, 185, do 188.
Stary Rynek	179, do 182, od 190 do 194, od 225 do 229.
Aleksandrowska	od 40 do 50, 50a, 51, 52, 52a, od 53 do 61, 61a, 62, 63, 63d, 64, 65, 66, 66a, 66b, 67, 68, 188a, 188b.
Wolborska	od 1 do 9, od 195 do 206, 210, 211, 211a, od 212 do 224.
Jerozolimska	od 23 do 39.
Św. Jakóba	5a, od 14 do 19.
Nowomiejska	230, 231, 232, 232a, od 233 do 238.
Północna	210d, od 297 do 313. 336a, 339a.
Franciszkańska	od 10 do 13, 20, 21, 69, 70, 76. 78, 82, 83, 84, 85, 86, 91, 215a.
Nowy Rynek	od 239 do 242.
Średnia	22, 23, 24 od 229 do 340 od 347 do 359 od 366 do 379, 379a, 379b.
Solna	337a, 338a, 338b i 338c.
Helenów Ansztadta	350, 44, 46, 247.
Wschodnia	od 459 do 472.
Widzewska	340a, od 341 do 347.
Targowa	od 360 do 365.

Rewir II.

Piotrkowska	od 247 do 255, 255a, od 256 do 260a, 261, 261a, 262, 262a, 263, 1380.
Wschodnia	od 452 do 458, od 473 do 479, 489a, 1408, 1408a, 1409, 1409a, 1410, 1410a, 1411. 1411a, 1412, 1412a, 1413, 1413a, od 1417 do 1419 1385a, 1416, 1416a, 1416b, 1414, 1415, 1415a.
Widzewska	od 417 do 423, 431, 1366, 1394, 1395, od 1425 do 1433, 1433a od 1434 do 1443.
Targowa	40, 44a, 44c, 45a, 45b, 45c, od 398 do 443, 443a.
Średnia	17, 18, 380, 380a, 380b, 381, 382a, 382b, od 383 do 397, od 404 do 416 od 423 do 435.

Nazwa ulic.	Numery domów.
Południowa	38a, 39a, 46a, 40, 46b, 46c, 250. 251a, 252, 253, 278a, 279, 280, 281a, 316a, 317a, 325, 326, 327, 328, 407, 411, 415. 416. 416a, 416b. 419, 420, 421 od 447 do 451, od 480 do 495, od 1421 do 1425, 1443.
Kamienna	1418 i 1419 z różnemi literami.
Cegielniana	442a, 465a, 467a, 468, 469a, od 1382 do 1393, od 1396 do 1402, 1404, 1405, 1406. 1407m, 1381.
Dzielna	6a, 7a, od 1366 do 1380. 1433.
Nowy Rynek	od 243 do 246.

Rewir III.

Zgierska	od 138 do 154.
Nowomiejska	od 9 do 24.
Nowy Rynek	od 1 do 8.
Piotrkowska	od 278 do 283.
Lutomierska	108, 109, 114, 115, 115a, 116a i 14 numerów „148“ z różnemi literami.
Cmentrz żydowski.	
Drewnowska	od 79 do 89. od 91 do 106, od 112 do 117. od 120 do 126 i 20 domów oznaczonych № „90“ z różnemi literami, a także szlachtuz miejski.
Podrzeczna	od 25 do 32, od 68 do 71. 71a, od 72 do 75, 82a, 83a, 86a, 87a, 88a, 89a, 90a, od 128 do 137.
Ogrodowa z drogą na cmentarz	63a, 63b, 63c, 63d, 283a, od 284 do 296 i 27 domów oznaczonych № 64, z różnemi literami.
Cmentarze.	Prawosławny. Katolicki i Ewangielicki.
Szosa do cmentarza	321.
Droga do osady Mania	500 i 7 domów oznaczonych № 497 i 19 domów № 496.
Las miejski z osadą Mania	496.
Konstantynowska	od 314 do 319, od 322 do 328 i 27 domów oznaczonych N. 320 z różnemi literami i 21 domów oznaczonych N. 321 z różnemi lilerami i 5 domów N. 497.
Zachodnia	od 34 do 59, od 61 do 67, 67a, 67b, 318a.
Stodolniana	od 75 do 78. 107, 108a, 111, 127. 128.
Długa	48, 49, 54, 285, 316a, 320k, 320l, 374.
Wiązowska	54k.
Zawadzka	48a, 48b, 48c, 48d, 48e, 48f, 48g, 48h, od 442 do 446.

Rewir IV.

Zawadzka	47, od 436 do 441,
Piotrkowska	od 264 do 273, 273a, 274, 274a, od 275 do 277, 639, 640, 642, od 650 do 662, od 679 do 786.
Zachodnia	47, 269, 270, 270a, 270b, 270c, 272e, 272f, 274b, 275a, 275b, 275c, 275e, 275d, 444, 786ab.
Spacerowa	762a, 763a, 764a, 765a, 766a, 767a, 768, 768a, 769a, 770a, 771a, 772a, 773a, 774a, 775a, 776a, 777a, 778a, 779a, 780a, 781a, 782a, 783a, 784a, 785a, 786a.
Wólczańska	270, 640a, 642, 682, 682a, 716, 724, 726, 729, 731, 736, 756b, 757b, 758b, 763b, 768b, 770b, 771b, 774b, 787a, 789, od790 do 796, od 800 do 804, 804a, 805, 806, 806a, 806b, od 808 do 819, 821, 821a, od 822 do 843, 843a, 844, 844a, od 845 do 870.
Długa	788, 789, 789a, 793e, 793f, 793g, 796a, 815a, 816a, 817a, 818a.
Pańska czyli Wiązowska	788n, 788o, 788p, 788r, 788s.
Lipowa	789k, 789l, 789m, 789n, 789o, 789p, 789r, 789s, 789t, 789u.
Zakątna	787n, 787w, 787x, 787y, 787z, 787ll, 787mm, 787nn, 787oo.
Św. Ludwiki	787pp, 787rr, 787ss, 787tt, 787uu, 787ww, 789oo, 789pp, 795cc.
Leśna	789rr, 789ss, 789tt, 789uu, 809, 810, 816a, 817t, 818t.
Cegielniana	271, 271a, od 271b, do 271r. 272a, od 272b do 272r.

Nazwa ulic.	Numery domów.
Zielona	264, 265a, 786b, 786d, 786e, 786f, 786g, 786h, 786i, 786k, 786l 786m i 787 z różnemi literami.
Zielony Rynek	788c, 788d, 788e, 788f, 788g, 788h, 788k, 788l, 788m.
Św. Benedykta	793a, 793b, 793c, 793d, 793e, 793k, 793l, 795a, 795b, 795d, 795e, 795f, 795g, 795h, 795i, 795k, 795l, 795m, 795n, 789 z różnemi literami.
Św. Andrzeja	761a, 761b, 761c, 761d, 761e, 761f, 761g, 762a, 762b, 762c, 762d, od 811a do 811f, 812 z różnemi literami.
Rozwadowska	745.
Św. Anny	836.
Św Karola	712, 713, 843, 844, wszystkie te numery z różnemi literami.
Radwańska	852.
Placowa	od 670, do 676, 859, 860.
Plac fabryczny	od 663 do 668 i szpital św. Aleksandra.
Kątna	870, od 876 do 884.
Szosa Milsza	819 i 821, oba te numery z różnemi literami, zaczynające od a i aa.
Droga wiodąca do posiadłości Nestlera	813 i 814, oba numery z różnemi literami, zaczynając od lit. b.
Las miejski.	

Rewir V.

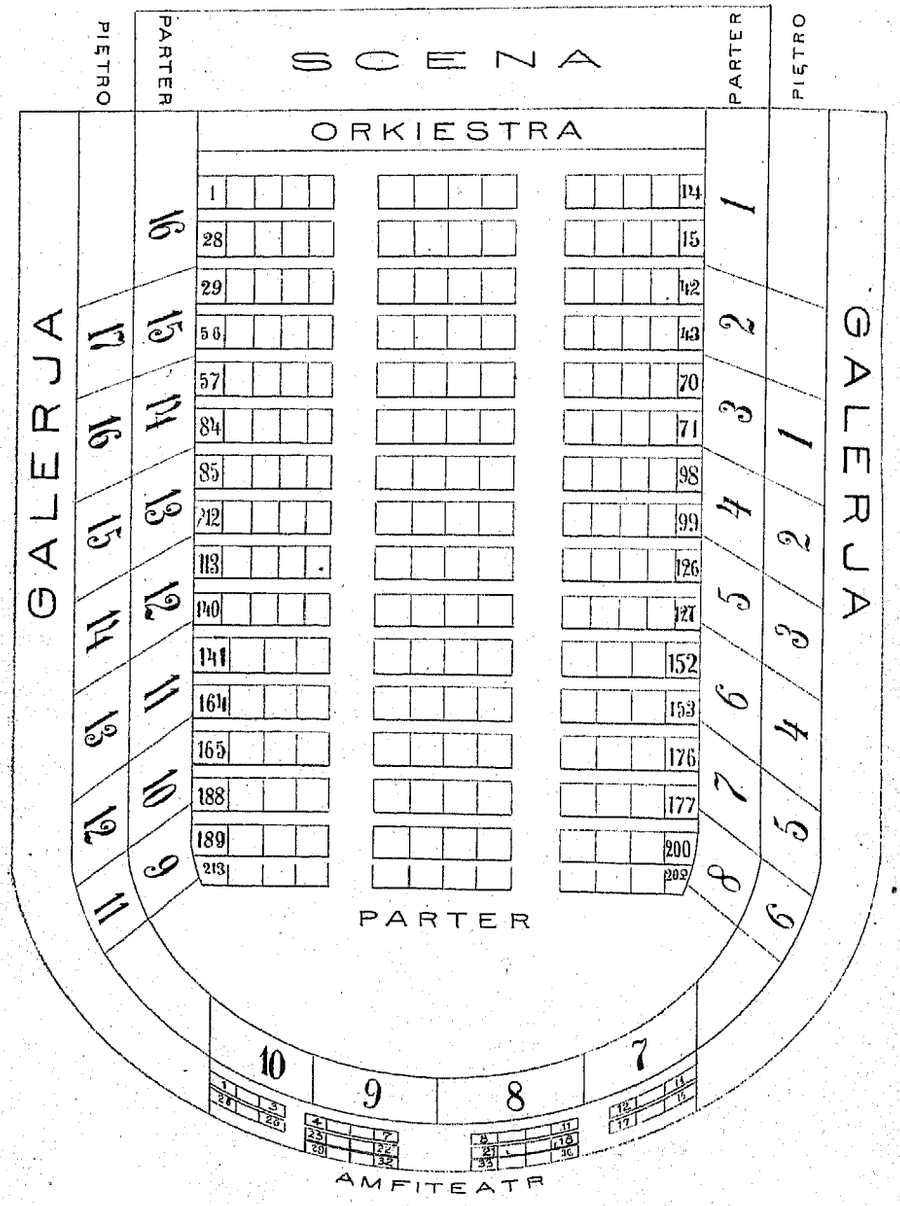
(Obejmuje powiat łódzki i miasto Zgierz).

Rewir VI.

Piotrkowska	od 501 do 547, od 549 do 615, 618, od 620 do 626, 630.
Dzielna	501a, od 1354 do 1359, od 1361 do 1365.
Targowa	od 1155 do 1172, 1179, 1179a od 1180 do 1193, 1202, od 1219, do 1223, 1223a, od 1224 do 1235.
Skwer miejski	1212 Prawosławna cerkiew.
Składowa (Praga)	1113, od 1113a do 1113r, od 1114a do 1114p, od 1384a do 1384d,
Stacja dr. żel. Fabr.-Łódzkiej.	
Krótka	od 1340 do 1345, od 1349 do 1354.
Przejazd	524a, 1123, 1193, 1197, 1198, 1199, 1323, od 1325 do 1328 od 1330 do 1342.
Nawrot	541, od 1290 do 1306, 1306a, od 1307 do 1321.
Główna	557a, 558a, 559a, 560a, od 1173 do 1176, 1176a, 1177, 1178, od 1254 do 1271, od 1272 do 1289.
Wodny Rynek	od 1236 do 1243, 1253.
Park miejski	Kwela
Rokicińska szosa	558, 675, 675a, 675b, 675c, 675d, 675e, 909, 1090, 1091, 1175, od 1272 do 1277, od 1279 do 1286, 1288, 1289.
Miejski las	Zagajnik
Pusta	
Brzeźna	
Tylna	
Boczna	
Św. Juliusza	1187a.
Dzika	514a, 515a, 516a, 523a, 527a, 532a, 533a, 535a, 536a, 543a, 545a, 546a, 547a, 551a, 567a, 575a, 1087a, 1088, 1089a, 1093a, 1094, 1096a, 1096b, 1103a, 1106a, 1107a, 1108b, 1109, 1109a, 1324 kościół.
Wodna	7a, 259a, 198, od 503 do 505, 507, 598, 512a, 526, 531, 536a, 539, 540a, 665, 670, 677, 751a, 759, 760 od 907 do 918, 976, 1031, 1112a, 1123, 1139, 1140, 1144, 1145, 1147, 1148, 1149, 1150, 1152, 1153, 1154, 1170, 1173, 1197, 1291, 1320a, 1344, 1381a, 1382a, 1390a, 542a.
Fabryczna	258, 311a, 501, 502, 676, 679, 500, 559, 560, 313, 452, 492a, 493a, 495, 497, 761a, 918, 934, 937, 937a, 946, 950, 954, 938, od 957 do 963, od 970 do 979, 1007, 1020, 1023, 1024, 1097, 1176, 1188, 1188a, 1224, 1255, 1256, 1257, 1269, 1287a, 1292, 1294, 1295,

Nazwa ulic.	Numery domów.
	1296, od 1313 do 1319, 1300, 1326, 1328, 1332, 1350, 1355, 1358, 1359, 1362, 1363, 1373a, 1374, 1376, 1377, 1378, 1380, 1407, 1417a, 501, 502.
Pfaffendorf	fabryka Scheiblera
Św. Emilii	616, 617, 619a, od 964 do 968, 968a, 968b, 968c.
Widzewska	od 907 do 933 od 1025 do 1042, 1070, od 1073 do 1092, 1092a, od 1093 do 1099, 1099a, od 1100 do 1104, 1106a, 1107, 1108, 1109, 1110a, 1111, 1113, od 1116 do 1139, 1139a, od 1140 do 1154.
Zarzewska	883, od 855 do 905, od 934 do 947, od 949 do 955, od 979 do 1024, od 1043 do 1069.
Górny Rynek	od 625 do 630.
Rżgowska	62, 627, 628, 629.

Teatr Victoria.

PRZEWODNIK ŁÓDZKI.

DZIAŁ ADRESOWY.

Władze duchowne.

Kancelarja parafii Prawosławnej, ulica Widzewska 1441.
Proboszcz: J. Juchnowskij.
Kancelarya parafij Rzymsko-Katolickich:
Kancelarya św. Krzyża, Przejazd № 1340.
Proboszcz: Ks. Kan. Ludwik Dąbrowski
Wikarjusze: Ks. Emil Sumiński, ks. Bolesław Dobrogowski, ks. **Władysław Budny.**
Ks. Feliks Reczyński, ks. Zygmunt Paciorkowski.
Kancelarja par. Wniebowzięcia Najświętszej Marji Panny, plac Kościelny.
Proboszcz: Ks. Karol Szmidel.
Wikarjusze: Ks. Henryk Fijałkowski, ks. Stefan Roguski, ks. **Marcin Gruchalski.**
Kancelarje gminy Ewangielicko-Augsburskiej:
Parafii św. Trójcy, ul. Piotrkowska.
Pastor: W. B. Rondthaler
Pomocnik pastora: Krempin.
Parafii św. Jana, u. **Mikołajewska**
Pastor: W. B. Angerstein.
Pomocnik pastora: Essenburger.
Gmina izraelska:
Rabin miejski: Majzel, róg Ogrodowej i Zachodniej
Kaznodzieja: Krüger.

Kościoły.

Cerkiew Prawosławna, ulica Widzewska, przy Parku miejskim.
Kościół Rzymsko-Katolicki św. Krzyża, róg Mikołajewskiej i **Przejazd.**
„ Wniebowzięcia Najśw. Marji Panny, ul. **Łagiewnicka.**
„ **Filialny** św. Józefa, ul. Ogrodowa.
„ **Ewanglelicko-Augsburski** św. Jana, ulica **Mikołajewska.**
„ „ „ „ Trójcy, Nowy **Rynek.**
„ Baptystów; ulica Nawrot.
Synagoga, ulica Spacerowa.
„ „ Zachodnia.
„ „ Stare Miasto.
Dom modlitwy Braci Morawczyków, ulica św. Andrzeja.

Magistrat miasta Łodzi.

(Nowy Rynek № 1).

Prezydent miasta Łodzi: Radca Dworu W. Pieńkowski, **Nowy Rynek** № 1.
Radni: K. Kurzawski, Zachodnia 55.
T. Stępowski, Zachodnia 52.
Sekretarze: Rybicki E., ul. Średnia 397.
Loga St., Średnia 348.
Michalski J., Średnia 352.
Pelletié Zyg., Widzewska 426.
Kiedrzyński A., Spacerowa, dom **własny.**
Kasjer radny: Olszewski A., Solna 338.
Kontroler: Lewandowski P., Średnia 340.
Asystent: Sitkiewicz W., Średnia 340.
Archiwista: Czernielewski Fel., Średnia 352.

Kanceliści: Rusecki A., Pas. Mejera Villa „Triannon".
Bochiński A., Długa (dom Bochińskiego).
Łuniewski Józ., Konstantynowska, dom Schultza.
Byszewski, Średnia 352.
Starostecki C., Średnia 435 (Hotel Niemiecki).
Budowniczy miejski: Chełmiński.
Lekarz miejski I-go rewiru: Dr. Lohrer, Średnia 426.
„ „ II-go „ Dr. Kowalew G., Zawadzka 437.
Weterynarz miejski: Kwaśniewski A., Widzewska 417.

Inspektor podatkowy: Baron von Tyzenhauzen, róg Passażu Majera i Mikołajewskiej.

Biuro Policji.

(Ulica Zawadzka № 439).

Naczelnik policyi i policmajster miasta Łodzi Podpułkownik Danilczuk N. A., Zawadzka 439.
Referent: Pazdiejew A. F., Kamienna 1418.
Komisarz I Cyrkułu: Sztabs-kapitan Stanisławski P. A., Konstantynowska 323.
„ II „ Kapitan Zasodemski M. W., św. Benedykta 795a.
Pomocnik referenta: Dokuczajew P., Widzewska dom Starka.

Naczelnik wojenny: Kapitan Miasojedow M. W., Konstantynowska 322.
Naczelnik Kancelaryi: Assesor Kolegjalny Iwanow A. J., Wschodnia 473.

Naczelnik Żandarmerji powiatów: łódzkiego, rawskiego i brzezińskiego Podpułkownik Hochfeld, Średnia 426.

Biuro Naczelnika Powiatu.

(Wschodnia № 476).

Naczelnik powiatu: Kwarnberg Włodzimierz, Wschodnia 476.
Pomocnik po części policyjnej i naczelnik straży ziemskiej: Romiszowski Wł., Wschodnia 476.
Pomocnik administracyjny: Marcinkowski, Zawadzka 439.
Sekretarz: Kobierzycki Józef, Skwerowa 1384a.
Referenci: Wydziału miejskiego—Wyszyński Wł., Skwerowa 1384d.
„ finansowego—Tananiewicz A., Średnia 339.
„ ogniowego—Paszkowski T, Widzewska, dom własny.
„ policyjnego—Werner S., Zachodnia dom Gräulicha.
Sekwestrator: Polaski T., Solna, dom Olszewskiego.
Archiwista: Stasiulewski J., Zawadzka, dom Łubieńskiego.
Naczelnik więzienia: Włodzimierz Rojski, Długa.

Łódzka kasa powiatowa.

(Widzewska № 1111a).

Poborca: Radca kolegjalny Stepanow S., Widzewska 1111a.
Pomocnik poborcy: Radca dworu Mazurowski F., Widzewska 1111a.
Buchalter: Radca dworu Cękalski P., Średnia 339.
Pomocnicy buchaltera: Sekretarz gubernialny Łaguna Fr., Krótka 1352.
„ „ Radca kolegialny Tymieniecki K., Skwerowa 1384.
„ „ Głowiński Br., Krótka 1351.

Łódzka powiatowa komisja podatkowa.

dla przedsiębierstw gildyjnych (na 1893 rok).

Prezes: Inspektor podatkowy bar. Tyzenhauzen.
Członkowie: Adolf Borst, M. Goldfeder, Gustaw Geyer, Ludwik Meyer, Rudolf Ziegler, Karol Kessler.

Zastępcy: J. Albrecht, Szaja Rosenblatt, Maybaum, W. Kuntze, Gustaw Lorenz.

Łódzka miejska komisja podatkowa.

dla przedsiębierstw niegildyjnych (na 1893 rok).

Prezes: Inspektor podatkowy bar. Tyzenhauzen.
Członkowie: Edward Modrow, Ludwik Strauch, Teodor Jezierski, Paweł Biedermann, Rafał Grünberg i Mordka Frankfurter.
Zastępcy: Edward Hentschel, Ferdynand Paul, Engelbert Tischer, W. Kunkel, Henryk Wagner i Fajbuś Neumann.

Łódzka deputacja handlowa.

Członkowie: Her. Konstadt, Jul. Albrecht, Rud. Ziegler, Ad. Otto, Karol Kessler Teodor Steigert, Fr. Kindermann, A. Sudra.

Inspektor fabryczny Okręgu Piotrkowskiego: Rykowski, w Piotrkowie.
Pom. Inspektora fabrycznego: Sietnicki, Spacerowa, dom Scheiblera.

Urząd pocztowo-telegraficzny.

(Passaż Meyera róg Mikołajewskiej).

Naczelnik: Radca Stanu Urbanowicz A.
Pomocnik naczelnika: Radca kolegialny Enbom A.
Urzędnicy Poczt. Telegr.: I rzędu Kurzyna F.
„ „ „ II „ Majer L.
„ „ „ III „ Radca honorowy Bekmann F.
Radca honorowy Lipski W.
Assesor kolegialny Piltz S.
„ „ „ IV „ Berger L.
„ „ „ „ Radca honorowy Bilek W.
„ „ „ „ Jakubowski T.
„ „ „ „ „ Słowikowski J.
„ „ „ „ „ Radca honorowy Welke A.
„ „ „ V „ Grzesikowski E.
„ „ „ „ „ Jasiński J.
„ „ „ „ „ Linewicz J.
„ „ „ „ „ Noze N.
„ „ „ „ „ Pelcoch A.
„ „ „ „ „ Pilz L.
„ „ „ „ „ Ptaszyński E.
„ „ „ „ „ Zawisza W.
„ „ „ VI „ Duszyński D.
„ „ „ „ „ Gruberski J.
„ „ „ „ „ Kozerski J.
„ „ „ „ „ Korzeniowski M.
„ „ „ „ „ Malinowski
„ „ „ „ „ Mamezye A.
„ „ „ „ „ Michalski B.
„ „ „ „ „ Piotrowski R.
„ „ „ „ „ Richter J.
„ „ „ „ „ Rogosz S.
„ „ „ „ „ Samburski J.
„ „ „ „ „ Szaniawski

Droga żelazna Fabryczno-Łódzka.

Zarząd Drogi w Łodzi.

Dyrektor: Knapski Władysław, Dworzec Dr. Ż. F. Ł.
Naczelnik Ruchu: Ceisinger Józef, Dworzec Dr. Ż. F. Ł.
Sekretarz: Rychliński Marceli, Mikołajewska, dom Jarzębowskiego.
Archiwista: Dąbrowski Kwiryn, Mikołajewska 538.

Kontroler Techniczny: Gołębiowski Jan, Widzewska 67.
Rachmistrz Starszy: Strózycki Karol, Dzielna 1111.
„ młodszy: Dąbrowski Wacław, Dzielna 1111.
Płatnik D. Ż. F. Ł.: Kozłowski Edward, Dworzec Dr. Ż. F. Ł.
Kanceliści: Domakowski Kwiryn, Widzewska 1430.
„ Dworakowski Stanisław, Widzewska 1437.

Służba sanitarna.

Lekarz: Wieliczko Juljan, Pasaż Mejera.
Aptekarz: Thomme Alfred, Skwerowa, dom Sperla.
Felczer: Taustman Adam, Targowa 1118.
„ Bieńkowski Aleksander, Stacya Koluszki.

Magazyn Eksploatacyi.

Magazynier Eksploat.: Wojciechowski Ludomir, Mikołajewska, dom Frischmana.

Służba Drogowa.

Dozorca Odstępu I: Jabłoński Józef, Stacya Koluszki.
„ „ II Owsiany Władysław, Dworzec Dr. Ż. F. Ł. dom familijny.

Służba Stacyjna.

Zawiadowca Stacyi: Flatt Mikołaj, Dr. Ż. F. Ł. dom familijny.
Starszy pom. Zawiad. Stacyi: Westerski Czesław, Dom familijny.
Pom. Zawiadowcy: Kokowski Aleksander, Składowa, dom Lewartowskiego
„ „ Dmochowski Jan, „ „ „

Stacya Andrzejów (przystanek).

Zawiadowca przystanku: Rozmysłowicz Marcin, Dworzec.

Stacya Koluszki.

Zawiadowca Dr. Ż. F. Ł. i W. Wiedeńskiej: Leśniewski Józef, (wspólny) Dworzec.
Pomocnicy zawiadowcy: Wąsowski Maryan, Dom familijny.
„ „ Walicki Maksymiljan „ „
Kasyer Biletowy: Laśkiewicz Aleksander „ „

Służba Stacyjna Kassowa. St. Łódź.

Kassyer klassy I i II: Konopnicki Eugenjusz, Dworzec D. Ż. F. Ł.
„ „ III: Krassuski Ludwik, Mikołajewska 1111.

Ekspedycya Bagaży.

Ekspedytor Bagaży: Thomme Alfred, Skwerowa, dom Sperla.
Pomocnik Eksped.: Kozłowski Edward, Dom familijny.

Służba Ekspedycyjna Stacyi Łódź.

Główny ekspedytor: Antoniewski Stanisław, Widzewska, dom Inzelsteina.
Ekspedytor krajowy: Jurkowski Adolf, Widzewska 1109.
„ Tow. Zagranicznych: Szczygliński Franciszek, Spacerowa.
Główny kasyer: Sieklucki Kaźmierz, Piotrkowska, dom Barego.
Pomocnicy Kasyera: Troczewski Karol, Piotrkowska 88.
„ „ Hewel Walenty, Skwerowa 1433k.
„ „ Rządkowski Stanisław, Widzewska 1118.

Pomocnik kasyera: Panuszewski Walery, Skwerowa, dom Jekla.
Kancelista k ssy: Olex Fryderyk, Widzewska, dom Brande.
Taksatorzy tow. przych.: Wróblewski Wincenty, Konstantynowska 320.
„ „ „ Szopski Henryk, Widzewska 1437.
„ „ „ Lipko Lucjan, Piotrkowska 535.
„ „ odchod. Taczanowski Juljan, Widzewska 1430.
„ „ „ Szczepański Bolesław, Widzewska, dom Weikorta.
Kanceliści: Czaplicki Maryan, Mikołajewska 1096.
„ Kokowski Tadeusz, „ dom Sprzączkowskiego.
„ Witowski Stanisław, „ dom Jarzębowskiego.
„ Górecki Ludwik, Konstantynowska 321c.
„ Kulisz Edward, Piotrkowska 520.
„ Piszczyków Paweł, Piotrkowska 759.
„ Lipiński Kazimierz, Piotrkowska 126.
„ Suchodolski Albin, Widzewska, dom Weikerta.
Sekretarz Eksped.: Ingersleben Leopold, Skwerowa 1438o.
Referent: Kłokocki Ludomir, Promenada, dom Scheiblera.
Archiwista: Sławiński Mieczysław, Widzewska 1111.
Kanceliści: Burchard Władysław, Średnia.
„ Kożuchowski Józef, Piotrkowska 727.
„ Wyszkowski Antoni, Przejazd 1336.
„ Krąkowski Jan, Widzewska 1430.

Służba Magazynowa:

Magazynier tow. pospiesznych: Szaniawski Kazimierz, Widzewska 1433.
„ „ odchodzących: Bogucki Tadeusz, Skwerowa 1433o.
„ „ zagranicznych: Kijański Alojzy, Widzewska, dom Starke.
„ „ z Rosyi: Ościk Karol, Dzika 1096.
„ „ z Warszawy: Sokołowski Lech, Skwerowa 1433o.
Pomocnik Magazyniera: Wer Edmund, Krótka, dom Kresmera.
„ „ Sojecki Władysław, Widzewska, dom Bessera.

Służba Placowa.

Dozorca placu: Niemirowski Kazimierz, Dzika 1308.
„ „ Wolfram Stefan, Passaż Meyera.

Telegraf.

Starszy Telegrafista: Nikłowski Bolesław, dom familijny.
Młodszy „ Pirański Józef, dom familijny.
Telegrafista St. Koluszki: Burchard Stanisław, dom familijny.
„ „ Andrzejów: Mrozowski Józef, dom familijny.

Służba Mechaniczna.

Maszyniści: Miller Romuald, Skwerowa, dom Jekla.
„ Wąsowski Anastazy, Skwerowa 1433s.
„ Sowiński Franciszek, Widzewska, 1116.
„ Matysek Karol, Skwerowa, dom Jekla.
„ Szmitkowski Antoni, Skwerowa 1113e.
„ Knopf Albin, Skwerowa 1430.
„ Rudolf Edmund, Krótka 1366.
„ Broniewski Jan, Dzielna 506.
„ Patzer Jan, Koluszki, dom familijny.
Pomocnicy maszynisty: Kynert Ferdynand, Przejazd 1334.
„ „ Myszkowski Józef, Widzewska 47.
„ „ Polkowski Tadeusz, Targowa 1188.
„ „ Lutrasiński Medard, Przejazd 1135.
„ „ Jankowski Ludwik, Koluszki.
„ „ Osuchowski Napoleon, Koluszki.
„ „ Zaer Karol, Koluszki.
„ „ Prószyński Stefan, Południowa, dom własny.

Wydział Mechaniczny.

Kontroler Warsztatów: Sawicki Józef, dom familijny.
Kancelista: Majerowicz Maurycy, Solna 338.
Główny Majster: Iduszkowski Józef, Cegielniana 43.
Majster: Gaux Aleksander, Południowa 6.

Biuro Akcyzy:

(Piotrkowska 520).

Zarząd Telefonów.

(Cegielniana 1404).

Towarzystwo gazowe Łódzkie.

(Targowa 1227).

Gimnazjum męzkie.

(Mikołajewska, w gmachu gimnazyum).

Dyrektor: Radca stanu Rożdiestwienskij R., w gmachu gimnazyum.
Inspektor: Radca stanu Ławrentiew, w gmachu gimnazyum (Matematyka).
Nauczyciele: Betz, (Języki starożytne).
Broke G., Dzielna 1111a (Język francuzki).
Brzęczkowski K. ks., Solna 338 (Religia katolicka).
Donchin A., Zachodnia 48 (Religia izraelska).
Grigorowicz, Passaż Meyera 514 (Rysunki i kaligrafia).
Juchnowskij J., Widzewska 1441 (Religia prawosławna).
Karpiński A, Zawadzka 48 (ruski, historya powszechna, geografia.
Krauze, Piotrkowska 536 (Języki starożytne).
Ławkowicz L., Krótka 10 (Język polski).
Nikolajew N., w gmachu gimnazyum (śpiewy i pomocnik gospodarza klasowego).
Ostroumow, Passaż Meyera 514 (nauczyciel klasy przygotowawczej).
Preobrażeński A., Widzewska 38 (Język ruski, historya powszechna, geografia).
Służewski Fr., Radca dworu, Mikolajewska 532a (Matematyka i Fizyka).
Szumiejko A., róg Dzielnej i Widzewskiej, dom Agatera (Języki starożytne).
Stiller G., Zawadzka 438 (Religia ewangielicka).
Zmiejewski F., (języki starożytne).
Wróblewski K. Mikołajewska 1439 (język niemiecki).
Połbiński G., Assesor kolegialny, w gmachu gimnazyum (pomocnik klasowego gospodarza).
Sekretarz: Szostacki M., w gmachu gimnazyum.
Lekarz: Kowalew G., Zawadzka 437.

Gimnazyum żeńskie.

Cegielniana № 1395.

Zarządzający gimnazyum: Inspektor, Radca kolegialny Światuchin, Cegielniana 1395 (język ruski).
Przełożona gimnazyum: Masłowa A., Cegielniana 1395 (język francuzki).
Damy klasowe: Dałmatowa H., Cegielniana 1395.
Fedoreńko W., Cegielniana 1395.
Fiksen, Cegielniana 1395.
Guziejewa A.
Jarocka A., Cegielniana 1395 (roboty ręczne).
Lebiedańska O, „ „
Lewonienko A. „ „
Panowa M. „ „
Suszczyńska A. „ „ (kaligrafia).
Światuchina, Cegielniana 1395 (język francuzki).
Nauczycielki: Gapszewicz Anna, Widzewska 65, (język polski).

Nauczycielki: Iwanowa Z., naucz. kl. przygotow., Wschodnia dom Zieglera.
Kochanowska A., Zawadzka 48d (język francuzki).
Reingard, Zawadzka 48 d (język niemiecki).
Wróbel O. (śpiewy).
Nauczyciele: Chylicki T. ks., Przejazd 1340 (religia katolicka).
Burniewski (matematyka geografia i historya).
Donchin A., Zachodnia 48 (religia izraelska).
Grigorowicz, Passaż Meyera 514 (rysunki).
Gunt Jakób, Assesor kolegialny, Widzewska 1438 (Historya naturalna i matematyka).
Heinrich, Zawadzka 438 (religia ewangielicka).
Juchnowskij J., Widzewska 1441 (religia prawosławna).
Lipiński (tańce).
Ławkowicz L. (polski) Krótka 10.
Skabałanowicz A., Widzewska 1113 (geografia).
Wróblewski K. Mikołajewska 1439 (język niemiecki).
Wyszesławcew W., (ruski).
Żukow I., Piotrkowska 753 (Geografii, hist. powsz., język ruski)
Sekretarz: Grentza M., Cegielniana 1395.
Lekarz: Kowalew G., Zawadzka 437.

Szkoła rzemieślnicza wyższa.

Nowy Rynek 244/5.

Inspektor: Radca stanu Karpow Wł., Nowy Rynek 244/5.
Pomocnik Inspektora: Radca stanu Mojsiejew T., Średnia 355 (język ruski historya i geografia Rossyi).
Nauczyciele: Bodarewski M., Długa 271w, (Geografia i nauki przyrodzone).
Brzęczkowski K. ks., Solna 338 (religia katolicka).
Fuks Al., Długa 48k (Geografia i nauki przyrodzone).
Friszman J., Ogrodowa dom Poznańskiego (Farbierstwo).
Jeflmow Al., Radca kolegialny, Średnia 325/6 (kaligrafia i rysunki),
Juchnowskij J., Widzewska 1441 (religia prawosławna).
Kuwszynow J. G., Południowa (Technologia, chemia, mineralogia).
Łytkin S., Targowa 398 (rysunki).
Markiewicz K., Radca stanu, Średnia 338 (matematyka).
Mitropolski A., Zachodnia, dom Bocheńskiego (technologia mechaniczna, mechanika, tkactwo i przędzalnictwo).
Skibicki T., Nowy Rynek 244/5 (gimnastyka).
Stiller G., Zawadzka 438 (religia ewangielicka).
Schmidt K., Radca dworu, Zachodnia, dom Frydrycha (bibliotekarz i język niemiecki).
Siemienowski A., Assesor kolegialny, Konstantynowska 321 (język rossyjski i historya Rossyi).
Szturcel B., Konstantynowska 316 (matematyka).
Tader K., Radca stanu, Radogoszcz dom własny (Fizyka i mineralogia).
Pomocnik klasowego gospodarza: Kolokołowt.

Dyrekcja Naukowa.

Pasaż Meyera 512c.

Dyrektor: Rzeczywisty Radca stanu Abramowicz A. L., Pasaż Meyera 512.
Naczelnik biura: Truniewskij B., Pasaż Meyera 514c.
Buchalter: Rypp J., Piotrkowska 698.
Archiwista-Ekspedytor: Mikołajtys J., Mikołajewska 61.
Kancelista starszy: Grenca P., Mikołajewska 65.
„ młodszy: Przedziński Antoni, Wólczańska 793.

Szkoła Aleksandryjska 4-o klasowa miejska.

Dzielna 1111a.

Inspektor: Assesor kolegialny Wysokocki K., Dzielna 1111a.
Nauczyciele: Chylicki T. ks., Przejazd 1340 (religia katolicka).

Nauczyciele: Dobrowolski M., Widzewska 1113 (Język ruski i historja).
Familier Abr. (Religia izraelska).
Heinrich E., Zawadzka 438 (religia ewang.).
Juchnowskij J., Widzewska 1113 (Religia prawosławna).
Lewonienko P., Cegielniana 1395 (Gimnastyka).
Łopatowski J., Dzielna 1372 (Śpiewy).
Petersz O., Dzielna 1111a (Rysunki, kaligrafia i niemiecki).
Reiman L., Cegielniana 272c, (Język polski).
Skabałowicz A., Widzewska 1113 (Arytmetyka, geografia i język ruski).
Smyrnow M., Dzielna 1111a (Geomerja i Fizyka).

Szkoły elementarne miejskie.

1) Ulica Zachodnia N. 60.
Rybak Antoni.
Hubner Antoni.
Rybak Ewa.
2) Ulica Franciszkańska N. 12.
Kędzierski K.
Frejer K.
Seidel Marya.
3) Róg ulicy Nawrot i Widzewskiej.
Zakrzewski T.
Michajłow Mik.
Zakrzewska.
4) Widzewska 1104.
Gałecki W.
Kuczyńska Win.
Kowieńska Bron.
5) Górny Rynek.
Kühn A.
Brajer Józef.
Połońska Olga.
6) Ulica Średnia 334.
Cyrkler H.
Kozak Paweł.
Kowieńska Bron.
7) Ulica Główna.
Tananiewicz Bron.
Frajer J.
Zarzycki W.
Ernst Julja.
Dynkowska W.
8) Mikołajewska 1107ab.
Kopczyński Józef.
Szalepina Aleksandra.
Skabałanowa Aleksandra.
9) Ulica Piotrkowska 549.
Hassenmeyer A.
Ałterowa Olga.
10) Ulica Skwerowa.
Wysznacka Antonina.
Stiepanowa Al.
Petrowa Gab.
11) Róg ulicy św. Benedykta i Wólczańskiej 793.
Wocalewski Bolesław
Werner St.
Kolasińska Wer.
Szalepina Aleks.
Wysznacka Antonina.
12) Ulica Mikołajewska 1107ab.
Hessen W.
Pancewicz G.
Fürster Aug.
Skabałanowa Anastazja.
13) Długa 370m.
Lubow-Jastrombska
Kościanowska Emilia.
14) Ulica Nawrot 541a.
Tomaszewski Antoni.
Kaludzka K.
15) Ulica Piotrkowska 698.
Jabłoński Ludwik.
Kopczyński Jan.
Chądzyńska Z.
16) Ulica Widzewska.
Andrejew A.
Starkiewicz J.
Matiatko Włodzimierz.
17) Ulica Wólczańska 795.
Otto Edward
Przedziński Nikodem.
Czerniolewska Helena.
18) Ulica Targowa 1235.
Kołudzki Miecz.
Żychlewicz Ignacy.
Łouinowa Julja.
19) Róg ulicy Karola i Wólczańskiej.
Wajnikonis Józef.
Kiriłow Kławdej.
Smirnowa Katarzyna.
20) Szkoła 2 klasowa wyznania mojżeszowego, Solna 338.
Waszczyński Al.
Puchnerowicz Al.
Nowak Mojż.
Familier Abr.
Rybak Antoni.
Szerszyński.
21) Żeńska jednoklasowa, wyznania mojżeszowego, Solna 338.
Jakóbowska Folicja.
Susłowa Marta.
Familier Abr.
22) Szkoła jednoklasowa męzka wyznania mojżeszowego, Południowa 1422.
Steinhauer Inoch.
Jakubowicz Izydor.

Szkoły prywatne.

Jezierska Julja—4-o klasowa żeńska, Kamienna 1419d.
Schmidt Teofila—4-o klasowa żeńska. Piotrkowska 62.
Graczyk J.—4-oklasowa męzka realna, Zielona 256c.
Majer J.—4-o klasowa męzka realna, Wschodnia 1414a.

Remus Emilja—2 klasowa żeńska, Piotrkowska 537.
Waszczyńska C.—2 klasowa żeńska, Średnia 338.
Heller S.—2 klasowa żeńska wyznania mojżeszowego, Cegielniana 1402.
Kryształ Anna—2 klasowa żeńska wyznania mojżeszowego, Piotrkowska 28.
Weller S.—2 klasowa żeńska wyznania mojżeszowego, Cegielniana 272h.
Andrzejaczak K.—2 klasowa męzka, Piotrkowska 542.
Goetzen Zenon 2 klasowa męzka, Mikołajewska 27.
Berlach Marya 1 klasowa ogólna, Ewangielicka 551d.
Heinrich Marta 1 klasowa żeńska, Zachodnia 26.
Jacobson Aaraham 1 klasowa ogólna, wyznania mojżeszowego, Południowa dom Rosena.

Szkoły Froeblowskie.

Bronowska C., Zawadzka, dom Hacka.
Łękawska Z., róg Widzewskiej i Cegielnianej, dom Starka.

Szkoła rzemiosł.

Przewóska J., Zielona, dom Röder.

Oddział Sądu Okręgowego Piotrkowskiego.

Wiceprezes: Busse.
Członkowie: Krüger.
„ Rudniew.

Zjazd Sędziów Pokoju.

Mikołajewska 22.
Prezydujący: Moskwin.
Sekretarz: Siudziński.

Sądy pokoju.

I Rewir róg Zachodniej i Konstantynowskiej, dom Frydrycha, Sędzia Sztenger.
II „ Widzewska 1437 „ Wwiedenskij.
III „ Mikołajewska 516a „ Boczkow.
IV „ Dzielna 1371 „ Czerniew.
V „ Widzewska 1437 „ Andruszczenko.
VI „ Mikołajewska, dom Schultza „ Gusson.
Pomocnik prokuratora: Geicyk.
Sędzia śledczy: I cyrkułu: Rybarski.
II cyrkułu: Kasinowski Al.
III cyrkułu: Szulgin L.

Komisarze Sądowi.

Budkiewicz R., Nowy Rynek 240.
Dudziński, Średnia 21.
Ostrowski, Zachodnia, dom Banku państwa.
Jakubowski S.
J. Pietruszunas, Widzewska 1437.
Robakowski, Zawadzka 440.

Hypoteka.

Średnia 427.

Pisarz hypoteczny: Łukomski, Cegielniana 1390.

Notaryusze.

Grabowski Józef, Południowa 495.
Gruszczyński J., Konstantynowska 327.
Jonscher Władysław, Średnia 426.
Kamocki Jan, Nowy Rynek 239.
Mogilnicki Konstanty, Średnia 435.
Płachecki Konstanty, Zawadzka 446.

Adwokaci przysięgli.

Borowski H., Średnia 19.
Birenceweig Berg, Zielona 265a.
Chomętowski A., Zawadzka 436.
Elzenberg H., Piotrkowska 249.
Kohn A., Piotrkowska 259a.
Giegużyński Hipolit, Średnia 337.
Łaganowski K., Południowa 480.
Małachowski A., Zawadzka 446.
Meleniewski Dyonizy, Mikołajewska 13 (nowy).
Raubal A., Zielona 5.
Sobolewski G., Zawadzka 436.
Stupnicki E., Nowy Rynek 240.
Sudra Władysław, Nowy Rynek 10.

SZKOŁA
4-ro klasowa prywatna
ŻEŃSKA
JULJI JEZIERSKIEJ
w ŁODZI, Kamienna Nr. 1419.

Przygotowuje uczennice do gimnazyum; przyjmuje pensyonarki i przychodnie. W program nauk wchodzą: Religia, języki: Ruski, Polski, Francuzki, Niemiecki, Arytmetyka, Geografia powszechna, Geografia Rosyi, Historya Rosyi, Historja powszechna, Nauki przyrodzone, Kaligrafia, Rysunki, Roboty, Spiewy.

Pensyonarkom zapewnia się konwersacyę francuzką i niemiecką.

Pomocnicy Adwokatów przysięgłych.

Baruch M., Zawadzka 436.
Filipkowski Edward, Zachodnia 27.
Ginsberg M., Piotrkowska 474.
Krukowski Bernard, Piotrkowska 255.
Neumark A., Piotrkowska 780.

Planer, Piotrkowska 269.
Semmel H., Piotrkow. róg Zielonej 264/45.
Silberstein Arnold, Cegielniana dom Dobranickiego.

Obrońcy prywatni przy Zjeździe Sędziów pokoju.

Borawski Nissen, Piotrkowska 275.
Donchin M., Południowa 31.
Filipowicz Zenon, Kamienna 1418c.
Finkstein Z., Cegielniana 271.
Gruszczyński J., Nowy Rynek 239.
Horowitz M., Południowa 448.
Jankowski Alf., Średnia 435.
Kolasiński J., Średnia 435.

Modolowskij D., Zachodnia 37.
Monio St., Konstantynowska 327.
Nowak, Konstantynowska 316.
Sudjan Piotrkowska 259b.
Suszyński I., Widzewska 1437.
Szydłowski, Wschodnia 480.
Woliński Feliks, Widzewska 36.

Łódzkie Towarzystwo Kredytowe Miejskie.
Średnia 427.

WŁADZE TOWARZYSTWA.

Prezes: Herbst E., Księży Młyn.
Dyrektorowie: Finster B., Wschodnia 1418.
Konstadt H., Piotrkowska 783.
Kunitzer Jul., w Widzewie.
Zastępcy dyrektorów: Peters G., Piotrkowska 227.
Plichta St., Długa 320la.
Rosenblatt S., Piotrkowska 777

KOMITET MADZORCZY.

Prezes: Płachecki K., Zawadzka 278/9.
Członkowie: Bajer Józ., Wólczańska 774a.
Birencwejg B., Zielona 265a.
Jarociński Z., Nowomiejska 238.
Poznański J. K., róg Zachodniej i Ogrodowej.
Rojman St., Nowomiejska 9.
Skrudziński Al., Piotrkowska 583.
Strenge Karol, Cegielniana 1407.
Ziegler R., Wschodnia 473.
Dyrektor biura: Rosicki A., Średnia 427.
Referent vice-dyrektor: Gajewicz L., Średnia 427.
Kasyer: Kowalewski L., Konstantynowska 327.
Buchalter: Jarzębowski J., Piotrkowska 518.
1-szy pomocnik buchaltera: Jarzębowski O., Piotrkowska 518.
2-gi Chiczewski J., Długa 48k.
Archiwista-dziennikarz: Lewandowski T., Targowa 397.
Budowniczy towarzystwa: Stebolski W., Widzewska 1442.
Sekretarz: Pomorski W.

Towarzystwo popierania przemysłu i handlu.

Prezes: Kunitzer J., Spacerowa.
Vice-prezes: Geyer Gust., Piotrkowska 623.
Silberstein M., Piotrkowska.
Sekretarz: Bronikowski, Piotrkowska.
Kasyer: Goldamer Otto, Zachodnia 274c.

Komisya sanitarna.

Przewodniczący: Radca dworu W. Pietikowski.

Oddział Banku Państwa.

Zachodnia róg Cegielnianej.

Dyrektor: Radca kolegialny M. Maszewski w gmachu Banku.
Kontroler: Hamrich Edward, w gmachu Banku.
Starszy pomocnik kontrolera: Asesor kolegialny, Słupecki Władysław, Konstantynowska 26.
Młodszy pomocnik Kontrolera:
Kasyer: Starzyński Antoni, Mikołajewska, dom Jarzębowskiego.
Starszy pomocnik kasjera: Pomianowski Juljan, Dzielna 1369.
Młodszy „ „ Pospieszyński Władysław, Nowy Rynek 9.
Buchalter: Asesor kolegialny Halewin Michał, Kamienna 18.
Pomocnicy buchaltera: Sekretarz gubernjalny Tymofiejew Nicefor, Widzewska 1437.
Prokopowicz Mik. Sekretarz gubernialny, Zawadzka, dom Ad. Łubieńskiego.
Gédde Emiljan, Konstantynowska 24.
Warfołomiejew P., Kamienna 18.
Sekretarz: Registrator kolegjalny Popow Aleksander, Zachodnia 20.
Kanceliści: Przeździecki Wacław, Mikołajewska, dom Schwanke.
Ochorowicz Władysław, Pasaż Majera 512.
Melnikow A., Cegielniana 1395.
Kikodze G., w gmachu Banku.

Instytucje finansowe i domy bankierskie.

Azowsko-Doński Bank handlowy, Piotrkowska 15 (nowy).
Bank handlowy, ulica Średnia 226.
Kasa przemysłowców łódzkich, Ewangielicka 551ee.
Dobranicki J., Piotrkowska 273a.
Goldfeder A., Piotrkowska 263.
Goldfeder M., Piotrkowska 77.
Landau & Comp, Piotrkowska 275.
Landau W., Piotrkowska 252.
Landau Leopold, Piotrkowska 760.

STOWARZYSZENIA.

Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności.

Prezes: Heinzel J.
Kasjer: Pastor Rondthaler.

Towarzystwo Czerwonego Krzyża.

Prezes: Radca dworu Moskwin, Passaż Meyera.
Wice-prezes i kasjer: Meyer L., Pasaż Meyera.
Sekretarz: W. S. Boczkow, Pasaż Meyera.

Towarzystwo Lekarskie.

Przewodniczący: Dr. Lohrer.
Wice-prezes: Dr. K. Jonscher.
Sekretarz: Dr. Koliński.
Bibliotekarz: Dr. Rundo.

Towarzystwo opieki nad zwierzętami.

I cyrkuł: opiekunowie: Fröhnel, Karol Ast.
II „ „ Pomianowski Stephanus.
III „ „ Wergau, Drecki.
IV „ „ Rothe, Nepros.

Towarzystwo straży ochotniczej.

Prezes i kemendant: Meyer L.
Członkowie zarządu: Finster R., Heinzel J., Konstadt H., Geyer E., Peter G.
Kasjer: Konstadt H.
Sekretarz: Kessler R. Jun.

Towarzystwo śpiewaków „Lutnia“.

Dyrektor: Niedzielski L.
Prezes: Gebethner G.
Sekretarz: Sudra W.
Gospodarz: Wilkoszewski.

Towarzystwo śpiewaków.

Prezydujący: Neumann E.
Dyrygujący: Heyer O.

Towarzystwo cyklistów.

Prezes: Heinzel (junior).
Wice-prezes: Dr. Elram.
Kapitan: S. Lehman.
Sekretarz: Ehmer H.

Stowarzyszenie subjektów handlowych.

Prezes: H. Birnbaum.
Członkowie zarządu: Reichstein B., Himelfarb J., Wilde W., Loewenberg H., Rosenthal A., Jacobsohn A., Blüht M., Neufeld W., Hillman Z.
Sekretarz: Dawid Staub.

INSTYTUCJE FILANTROPIJNE.

Lecznica prywatna.

róg Cegielnianej i Wschodniej 43.

Opłata za poradę 30 kop.

Ambulatorjum Czerwonego Krzyża.

Cegielniana 21 nowy.

Bezpłatna porada lekarska..

Szpital św. Aleksandra.

Kurator: Pieńkowski W.
Ordyn.: Dr. A. Krusche.
Ordyn. nadet. Dr. Wisłocki.

Szpital św. Anny.

(prywatny, fundacyi K. Scheiblera).

Ordyn.: Dr. Lohrew, Dr. Jasiński.
Felczer: Wilkoszewski.

Szpital żydowski.

(prywatny, fundacyi I. K. Poznańsk).

Kurator: Poznański I. K.
Ordyn.: Dr. Cohn M.

Dom sierot dla dzieci ewang.

(Zachodnia 53).

Przytułek dla biednych.

(Targowa 44e).

Ochronka dla dzieci katolickich.

(Północna).

Ochronka dla dzieci wyznania mojżeszowego.

(Zachodnia 275a).

Redakcje.

„Dziennik Łódzki", Pasaż Meyera 414c.
„Lodzer Tageblatt". Dzielna, dom Zonera.
„Lodzer Zeitung", Konstantynowska 320f.

Hotele.

Grand Hotel, Piotrkowska 510/11.
Hotel Polski, Piotrkowska 283.
Hotel Victoria, Piotrkowska 776.
Hotel Manteuffel, Zachodnia 48.
Hotel Niemiecki, Średnia 435.
Hotel Europejski, Zawadzka 10.
Hotel Hamburski, Piotrkowska 275.
Hotel Ruski, Południowa 451a.
Hotel Petersburski, Południowa 252.
Hotel Warszawski, Południowa 1422.
Hotel Wenecki, Cegielniana 271.

Apteki.

Krafft A., Piotrkowska 727.
Gorfein, Wschodnia 1418.
Knichowiecki B., Aleksandrowska.
Leinweber M., Nowy Rynek 2.
Ludwik E.. Stary Rynek 191.
Müller F., Piotrkowska 262a.
Spokorny M., Piotrkowska.
Stopczyk A., Piotrkowska 762.
Wałk N., Piotrkowska 596.

Lekarze.

Bartkiewicz St., Południowa 484.
Beckmann Ernest, Piotrk. i Nawrot 540.
Berg, Kamienna 10 (nowy).
Birencwajg J., choroby skórne i weneryczne, róg Połud. i Wschodniej 48.
Bomasch M.. Piotrkowska 59.
Chazanowicz, Piotrkowska 56 (nowy).
Cohn Maksymiljan, ordynator szpitala, Piotrkowska 282/5.
Czekański E., choroby kobiece i weneryczne, Piotrkowska 93.
Donchin H., Piotrkowska 240/6.
Dworzańczyk S., Piotrkowska 142.
Elcyn-Sack Marya, Piotrkowska 560/38.
Eliasberg, choroby nerwowe, Piotrkowska 28 (nowy).
Ellram A., zarządzający łódzkim instytutem szczepienia ospy, róg Piotrkowskiej i św. Andrzeja.
Fankanowski L., Piotrkowska 243 (nowy).
Friedberg Z., Cegielniana 21.
Garfunkel J., Nowy Rynek 239/9, dom Kamińskiego, Instytut szczepienia ospy każdodziennie od 9—10 rano i od 2—3 po połud.
Gensz Juljusz, choroby żołądka i kiszek, Średnia 435.
Goldblum A., Piotrkowska 264.
Goldsobel L., Cegielniana 272c.
Gol Rud., Zachodnia 55.
Handelsman B., Piotrkowska 92 (nowy) chor. wewn., żołądka i kiszek.
Jakubowski H., Nowy Rynek 241/11.
Jasiński Ks., Księży Młyn, obok szkoły.
Jonscher K., Nowy Rynek 2.
Kaufman M. Akuszer, Piotrk. 43.
Kelm Ad., Nowo-miejska dom Szykiera.
Klemptner J., okulista, Zawadzka 6 (nowy).
Kohn H., Cegielniana 38.

Kaufman M. akuszer, Piotrkowska 43.
Kohn Jakób, Piotrkowska 81 (nowy).
Koliński Józef, choroby oczów, Piotrkowska 45. dom Wiślickiego.
Kowalew G., lekarz miejski, Zawadzka 437.
Krotowski M., lekarz i akuszer, Piotrkowska 255/18, dom Salomonowicza.
Krukowski J., Południowa 6 (nowy).
Krusche Alfred, Piotrkowska 727/165.
Landau A., Dzielna 3 (nowy).
Lewitan L. Wschodnia 58.
Likiernik M., lekarz i akuszer, Zawadzka 440, dom własny.
Littauer W., Piotrkowska 256.
Lohrer J., lekarz miejski, Średnia 426.
Löwensohn, Piotrkowska 69.
Łagowski S. choroby nerwowe: róg Kamiennej i Wschodniej.
Łaski W., choroby dzieci, Nowy Rynek 3.
Margolis J. choroby dziecinne i wewnętrzne, Zawadzka 441.
Makow Zygmunt, Nowomiejska 16.
Messyng Wł., Piotrkowska 501.
Micewicz Wł., choroby gardła, nosa i uszów, Piotrkowska 45.
Oberfeld S., Plac Kościelny, dom Schmidta 157.
Opacki J., Południowa 3 (nowy).
Pański A., Piotrkowska 36.
Perlis J., Południowa 5.
Pinkus Wł., choroby wewnętrzne i dziecinne, róg Piotrkow. i Zielonej.
Plichta St., Długa 320.
Poznański A., Piotrkowska 70.
Przedborski Lud., Piotrkowska 64.
Rokicki J., Zgierska 53.
Rubinsztajn, róg Starego Rynku i Zgierskiej.
Rundo H., Nowomiejska 238.
Sack, Piotrkowska 560/38.
Sieff A., Homeopata) Piotrkowska 51 (nowy).
Sikorski L., Nowy Rynek 240.
Silberström M., Piotrkowska 34.
Waller-Poznańska, Piotrkowska 70.
Wildauer A., Piotrkowska 108 dom Ende.
Wieliczko J., lekarz powiatowy, Pasaż Mejera, dom Mejera.
Wisłocki J., Piotrkowska 278/9.
Wolberg Ad., Południowa 449.
Złobina Lidya, Średnia 428.

Dentyści.

Brzozowski B., Piotrkowska 267.
Finn Olga, Piotrkowska 775.
Haberfeld, Piotrkowska 59.
Iwanow, Nowy Rynek 11/241.
Klinkorstejn B., Piotrkowska 260.
Krenicka E., Nowy Rynek 241.
Rajcom-Haberfeld Edwarda, Piotrk. 59.
Reisner, Piotrkowska 254.
Saurer, Piotrkowska 280.
Schapiro, Cegielniana, dom Dobraszickiego.

Weterynarze.

Berndt, Wólczańska 734.
Bratz, Zawadzka 439.
Drecki, lekarz wet. Okręgu łódzkiego, Mikołajewska 1107.
Kwaśniewski A., lek. wet. miejski, Widzewska 416/10.
Warrikow, Szosa Milsza.

Felczerzy.

Błady Wolf, Zgierska 173.
Burzyński Ignacy, Górny Rynek.
Bleiweis Major, Dzielna 1361.
Edelist H., Zielona 768.
Epstein Jojne, Mikołajewska 1349.
Engel A., Średnia 405/55.
Fogel Wilhelm, Piotrkowska 515.
Freiu Salomon, Konstant. 317.
Grining Teodor, Piotrkowska 507.
Grünoch Markus, Cegielniana 272b.
Hermans Albert, Południowa 448.
Joskowicz Aron, Nowomiejska 21a.
Joskowicz Berek, Południowa 451.
Józefowicz Hill, star., Widzewska 1438.
Kartowski Abraham, Piotrkowska 755.
Krüger August, Cegielniana 468a.
Keinert J., powiatowy, Piotrkow. 549.
Korn N., Dzielna 1111/31.
Kwall Berek, Widzewska 420.
Kwiatkowski Józ., miejski, Średnia 333.
Lewkowicz A., Średnia 331.
Michałowicz F., miejski, Mikołajewska, dom Majera L. N.
Miller Ludwik, starszy, Piotrk. 657.
Neuman Salomon, Drewnowska 142.
Piaskowski Leon, Księży Młyn.
Peschel Albert, Główna 184.
Putzman Daniel, Konstantynowska 326.
Rode Edward, Piotrkowska 256.
Sadokierski Jakób, Piotrkowska, dom Bławata.
Stark F., Kątna 873.
Steinberg Leon, Południowa 3.
Singer Daniel, Ogrodowa, dom familijny.
Sochaczewski Berek, Piotrkowska 262.
Torończyk Berek, Piotrkowska 528.

Wallman B, Zawadzka 443.
Wilkoszewski, Szpital św. Anny.
Wille Henryk, Dzielna 1378.
Wiśniewski Zygmunt, Szpital św. Aleksandra.
Witoński Wład., Wschodnia 54 (nowy).
Wolf, J., róg Nawrot i Mikołaj. 1315.
Ząbkowski Dawid, Ogrodowa 15.
Zwierzyński Roman. starszy, Nawrot 1131 dom Millera.

Akuszerki.

Augenlicht Rozalia, Piotrkowska 250/8.
Białecka Rozalia, Średnia 424.
Birke Ludwika, Piotrkowska 716.
Bolmińska. Mikołajewska 56.
Brzezińska Domicela, Wschodnia, dom Waltera.
Czadek Amalia, Widzewska 1433.
Drużyńska Pelagia, Dzielna 1361.
Fiedler Paulina, Piotrkowska 751.
Frühauf Amelia, Targowa, dom famil Scheiblera.
Fiszer, Piotrkowska 755/109.
Geisler Augusta, Główna 1280.
Górska Rozalia, Średnia 435.
Grünoch Mauke, Cegielniana 272b.
Gryglewska, Wschodnia 149.
Kaczenowska Anna, Wschodnia, dom Herszkowicza.
Kallert Karolina, Dzielna 1366/32.
Keller Rozalia, Cegielniana 271.
Kessner Marya, Dzielna 1378/6.
Knesel Zofia, Targowa 1180.
Kowalska Władysława, Zawadzka 443.
Kowner Berta, Piotrkowska 250.
Lakner Ludwika, Mikołajewska 1361.
Lange Ernestyna, Średnia 406.
Lemke Wilhelmina, Widzewska 1432.
Lewandowska Ludwika, Konstantynowska 320.
Lewkowicz R., Nowomiejska 10.
Lipiec Rozalia, Piotrkowska 20 (nowy).
Mularska Felicja, Solna 338b.
Nowicka Katarzyna, Ogrodowa dom fam. Poznańskiego.
Niesułkowska J., Widzewska 1106/77.
Otto Rozalia, Targowa 1234.
Podgórska Jadwiga, dom famil. Poznańskiego.
Pruszyńska Wiktorya, Południowa 448.
Psarska Antonina, Konstant. 321.
Ramisch Amalia, Piotrkowska 525.
Rechtland Łaja, Nowomiejska 24.
Rothe Ludwika, Księży Młyn, dom familijny.
Rothkiel Salomea, Nowomiejska 19.
Pawlicka A., Zgierska 75.
Sandler Nadzieja, Zawadzka 443.
Schmidt Matylda, róg Spacerowej i św. Andrzeja.
Schulz Emilja, Mikołajewska 1093.
Sicińska Józefa, Zgierska 56.
Sułkowska Marya, Zgierska 55.
Sutorowska Petronela, Targowa 1235.
Ubińska Maryanna, Konstantyn. 316.
Vogel Ludwika, Południowa 415/24.
Weinberg Sara, Piotrkowska 504.
Weller Rozalia, Cegielniana 52.
Wessner Marya, Dzielna 1378.
Wilczyńska, Średnia 415/33.
Witkowska S., św. Benedykta 793b.

Technolodzy i Chemicy.

Inżynierowie-Technolodzy.

1) Pozostający w służbie rządowej:

Karpow Wł, Inspektor Szkoły rzemieślniczej, Nowy Rynek 244/5. Mech. Gubernialny
Mitropolski A., nauczyciel szkoły rzemieślniczej Mechanik pow. łódzkiego.
Shurcel Br. inżynier-jeometra, nauczyciel Szkoły rzemieślniczej.

2) Pracujący w łódzkim przemyśle w kierunku mechaniczno-fabrycznym:

Arkuszewski Jan, Inż. Technolog—właściciel biura technicznego.
Birnbaum Henryk Inż. Technolog—właściciel przędzalni.
Chojnowski Bronisław, Inż. fabryczny Tow. Akc. J. Heinzla.
Dobrzyński Władysław, Inż. Mechanik. Inżynier w fabryce Tow. Akc. I. K. Poznański.
Godlewski Teodor Inż. Technolog, Inżynier konstruktor biura technicznego J. Arkuszewski.
Jechalski Władysław, Inż. Mechanik—Dyrektor fabryki maszyn I. John.
Kossobudzki Ignacy, Inżynier dróg i mostków—Inżynier telefonów.
Lisiecki Stanisław Inż. Mechanik—Inżynier fabryki maszyn I. John.
Magnuski, Inż. Technolog — Inżynier fabryczny Tow. Akc. Heintzel & Kunitzer w Widzewie.
Margulies Józef Inż. Mechanik—Inż. fabryczny Tow. Akc. M. Silbersteina.
Mix Inż. Technolog, właściciel biura technicznego i inż. fabryczny Tow. Akc. L. Geyer

Radeliff Inż. Mechanik w Tow. Akc. I. K. Poznańskiego.
Rychter Kaźmierz Inż. Mechanik—Inż. konstruktor w fabryce maszyn I. Johna.
Przedpełski Inż. Technolog, Nadmajster przędzalni Tow. Akc. Heintzel & Kunitzer w Widzewie.
Słaboszewicz Bronisław Inż. Technolog—Nadmajster przędzalni Tow. Akc. K. Scheiblera w Księżym Młynie.
Soederstroem Gustaw Inż. Mechanik, Dyrektor fabryki maszyn Mannaberga i Goldammer.
Sozański Witold, Dyrektor tkalni Salo Baruch.
Wagner Edward Inż. Mechanik—Inż. fabryczny Tow. Akc. K. Scheiblera.
Zeman Klaudyn Inż. Konstruktor w fabryce maszyn I. Johna.

Chemicy.

Bendetsohn Ignacy Chemik—Dyrektor drukarni Tow. Akc. I. K. Poznański.
Białecki Zygmunt Inż. Chemik—Analityk pracowni Lipińskiego & Boczkowskiego.
Biedermann Adolf, Dr. fil. Dyrektor wykończalni R. Biedermanna.
Bielschowski Dr. fil.—właściciel laboratoryum chemicznego.
Bennich Rejnhard Chemik, właściciel fabryki przetworów fabrycznych.
Danielewicz Aleksander Chem.—właściciel fabryki przetworów chemicznych na Bałutach
Frischman Joachin, Inż. Chemik—Właściciel laboratoryum chemicznego.
Gerlicz Oskar Chem. Analityk w fabryce farb I. Rosenblatt.
Gessner W. Inż. Technolog, kolorysta Tow. Akc. L. Geyera.
Goldsobel Inż. Cham. kolorysta Tow. Akc. I. K. Poznański.
Goldsobel Andrzej, Chem. kolorysta Tow. Akc. K. Scheiblera.
Górski, kolorysta Tow. Akc. J. Heinzla.
Goldzwejg, Dr. filozofii—właściciel fabryk przetworów chemicznych.
Kempiński Stanisław, dr. fil. chemik.
Lipiński Stanisław, Inż. Chemik—właściciel laboratoryum chemicznego, Spacerowa dom Prinza.
Margulies, Chemik fabryki Dobranickiego.
Podczaski Stanisław, Inż. Chemik, Dyrektor drukarni Tow. Akc. S. Rosenblat.
Poznański Karol, Dr. fil. Chemik Tow. Akc. I. K. Poznańskiego.
Sobertyn Chem. Nadmajster bielarski Tow. Akc. K. Scheiblara.
Śniechowski Jan, Inż. dróg i mostów, Dyrektor fabryki farb anilinowych J. Rosenblatta.
Stefan Józef, Chemik kolorysta Towarzystwa Akcyjnego K. Scheiblera.
Swierczewski, Chemik, Pomocnik Dyrektora Gazowni, Zaremba Bolesław, Inżynier Chemik,—Chemik Tow. Akc Heintzela i Kunitzer w Widzewie.

Technicy.

Heintze Adolf, Długa 789o.
Felkel J. Widzewska 1437 dom Starka.
Paszkiewicz T. Technik ubezpieczeń Widzewska 38.
Stibler M. Konstantynowska 327.
Russocki Bogusław, Inż. konduktor pow. i Technik ubezp. Passaż Mejera.
Szossland M., Technik ubezpieczeń, Konstantynowska 6.

Architekci.

Brukalski, Spacerowa dom Prinza.
Creutzberg E. Szosa Milscha 821 mn/38.
Chełmiński, Budowniczy miasta.
Gehlig Otto, Przedsiębiorca budowlany Przejazd.
Jung Adolf, Architekt Tow. Akc. I. K. Poznański.
Landau Gustaw, Inżynier Architekt Dzielna dom Fr. Fischera.
Seligsohn Jerzy.
Sokołowski Kazimierz, Architekt budowniczy wolnopraktykujący.
Steck, Budowniczy.
Stebelski W., Budowniczy Tow. Kredytowego, Widzewska 1442.

Jeometrzy przysięgli.

Dębicki Aleksander, Spacerowa 17.
Kułakowski Zdzisław, Spacerowa dom Scheiblera.

Jeometrzy prywatni

Trąbczyński Mikołaj, Mikołajewska 1106.

Agenci.

Albrecht Ludwik, Agentura bawełny, Piotrkowska 279 (11 nowy.
Badior Max, kantor agenturowy, Piotrkowska 261b.
Bartelmus Wilhelm, agentura ubezpieczeń, Nowy Rynek 239.
Bielszowski, Cegielniana 80.
Bloch A. Piotrkowska 532.
Blumenthal Juliusz, Agentura ubezpieczeń, Spacerowa dom Prinza 778b.
Caro Albert Zawadzka 440/1.
Ciesielski S. H., reprezentant firmy: Warszawskie przedsiębiorstwo asfaltowe i fabryka tektur, oraz fabryki papieru „Martyna“ i towarzystwa ubezpieczeń życiowych i ogniowych „Jakor“, ulica Piotrkowska 264/45.
Daleszyński Z. Dzielna 369.
Danziger Salo, Piotrkowska 273a.
Doering Bertold, Zawadzka 439.
Fischer Max, agentura, skład przędzy i wigoni, Piotrkowska 512.
Fleischer Aug., Widzewska 1104.
Foerster Abraham, Zawadzka 48.
Gertejmer Dymitry, Piotrkowska 262a.
Gerke W. Cegielniana 271.
Goldamer Otto, agentura i skład przędzy wełnianej, Zachodnia 274.
Goldmüntz M. i Köhler T. agentura Piotrkowska 53.
Häbler Karol, kantor agenturowy, ul. Piotrkowska 770/193.
Hemsalech Karol, Dzielna 20.
Henschel M., Nikołajewska 1109a.
Hensler Gustaw, Spacerowa 779b.
Herzberg Zygmunt, Południowa 447.
Heyman M., kantor Agenturowy Zachodnia 57.
Heyman Ed., Piotrkowska 527.
Heyman J., Zachodnia 55.
Heyman Sz. Cegielniana 1400.
Heyman P., Dzielna 11.
Immisch Karol, Piotrkowska 83.
Jarociński Albert, Piotrkowska 238.
Kallman K., Dzielna 1360.
Katz H., reprezen. firmy Pietschmana, Dzika 65.
Kempiński Izydor, Południowa 448.
Kempiński Zygmunt, kantor agenturowo komisowy, Południowa 448.
Knopf, Piotrkowska 771.
Klingenstein, Piotrkowska 132.
Kolischer B. Spacerowa 13.
Krabler Albert, kantor agenturowo-komisowy, Dzielna 1378.
Kremky Edward, agentura ubezpieczeń, Piotrkowska 93 nowy.
Kreming Karol Nawrot 1.
Kuntze i Söderström Widzewska 64a i Piotrkowska 191 nowy.
Kuszewski, dom agent-handl. Piotrk. 93.
Landau Adolf Piotrkowska 514.
Landau Józ., Piotrkowska 118 nowy, dom Szulca.
Landau Daniel, Piotrkowska 50.
Landau J., Piotrkowska 79.
Laski Gustaw, Cegielniana 23.
Lederman Max, Zachodnia 268b.
Likiermann, Piotrkowska 515.
Likiernik Henryk, Dzielna 1371.
Liskof Artur, Passaż Mejera 510.
Lürkens Wilhelm, kantor agenturowy, Piotrkowska 778.
Laski Artur, Grand Hotel.
Manasse Dittmar, chemikalia, farby i krochmal, Dzielna 1371.
Matheus Rud., Zielona 787c.
Meybaum & Ascher, Agentura i skład wełny, Południowa 449.
Mierzyński & Weil, Agentura, Nowy Rynek 240/10.
Molkner Południowa.
Naruszkiewicz Ignacy, agentura ubezpieczeń od ognia, róg Dzielnej i Widzewskiej 1111a.
Osser Adam, agentura i skład komisowy wełny, bawełny i odpadków, św. Benedykta róg Piotrkowskiej 65.
Peters Ludwik, agentura ubezpieczeń i maszyn, Południowa 1422.
Peyser Gustaw, Piotrkowska 516.
Prowe Fr., Piotrkowska 504.
Rapeport J. Dzielna 7.
Richter Adolf, Przejazd 4 nowy.
Rohen Józef Piotrkowska 97.
Rosenblatt Józef & Comp. Piotrk. 777.
Scher J. Południowa 19.
Schimmel R. Piotrkowska 119.
Schild Ryszard, św. Andrzeja 761.
Schwartzschultz Piotrkowska 120.
Silberberg Wiktor, Cegielniana 272k.
Stamirowski i S-ka skład towarów technicznych, Piotrkowska dom Rosenblatta vis-a-vis Grand Hotelu.
Steczkowski K. Piotrkowska 124.
Steinschneider J. Południowa 447.
Szulc Robert, Piotrkowska 761.
Tögel Edward, Piotrkowska 551.
Trenkler Teodor, Piotrkowska 260.
Tugeman F. W., Piotrkowska 531.
Tykociner M., Piotrkowska 42.
Wahlman M., Piotrkowska 756 107 nowy.
Wizbek Władysław, agentura ubezpieczeń, Passaż Mejera 512p.
Wutke Fr., Piotrkowska 773.
Zbijewski M., Dzielna 1369/26 dom komisowo-agenturowy.

DENTYSTA

Bolesław Brzozowski

w Rosyi i Niemczech aprobowany.

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 267 39 dom Templa.

Lekarz-Dentysta

R. SAURER

w Łodzi,

ulica Piotrkowska N. 280 (9) obok pałacu Scheiblera dom L. Sachsa, 2-gie piętro.

PRACOWNIA

chemiczno - rozbiorowa technologiczna

i MIKROSKOPOWA,

z oddziałem fizjologo-bakteryologicznym

J. Boczkowskiego i S. Lipińskiego

w ŁODZI, ul. Spacerowa, dom W. Prinza.

Lecznica dla zwierząt domowych

i KUŹNIA WZOROWA

Lekarza weterynaryi Magistra

HUGO WARRIKOWA i ALFREDA KWAŚNIEWSKIEGO

Szosa Milsza N. 82le, dom własny.

Przyjmuje na kuracyę w każdym czasie wszelkiego rodzaju zwierzęta, oraz udziela porady ambulatoryjnej. Przyjmuje do kucia konie podług najnowszych zasad.
Specyalność: kucie chorych i anormalnych kopyt końskich.
Przy kupnie koni Lecznica wydaje opinię o stanie ich zdrowia i sile mięśni.

Fabryki i zakłady przemysłowe

w Łodzi.

1) Abel Fryderyk, fabryka sukna i kortów, przędzalnia i tkalnia, Południowa 490, warsztatów ręcznych 120, robotników 200; zarządzający A. Hentschel; parowa przędzalnia wełny i apretura przy szosie Milsza Nr. 57, robotników 250.
2) Abel Karol, młyn parowy, Średnia 352, robotników 8, zarządz. właściciel.
3) Abramski Bernard, fabryka wyrobów bawełnianych, o sile pary, Piotrkowska 726, robotników 56. Zarządz. właściciel.
4) Adergold Herman, przędzalnia wełny, o sile pary, Wólczańska 804a, robot. 35.
5) Adler i Pester Piotrkowska 507, fabryka pończoch. Zarządzający właściciel.
6) Allart Leon & Comp. „Towarzystwo Akcyjne“, przędzalnia wełny czesankowej o sile pary. Kątna 873. Niektórzy z robotników mieszkają bezpłatnie w domach familijnych przy fabryce. Zarządz. cz. administracyjną S. Basennerie, częścią techniczną Leon Carnie.
7) Anstadta Karola (Sukcesorowie), „Towarzystwo akcyjne“, browar parowy, Średnia 349, robotników 110. Zarządzający Feliks Rossner.
8) Aurich Alban, fabryka pończoch i rękawiczek, Nr. 9. Mikołajewska rob. 166.
9) Aurich Otto, fabryka pluszu ręczna, róg Kamiennej i Wschodniej, robotn. 20.
10) Ast Karol, fabryka kamieni młyńskich, maszyn i przyborów młynarskich Lipowa Nr. 789s, robotników 8.
11) Bajer i Wolf, przędzalnia wełny o sile pary, Piotrkowska 519, robotnik. 25.
12) Balle Aloizy, Cegielnia gmina Brusy, robotn. 30.
13) Balle Józef i Wilhelm, fabryka taśmy gumowej i gumy do bucików, o sile pary, Piotrkowska 715, robotników 34.
14) Bartkiewicz Stanisław, Dr. „Valetudo“, fabryka parowa waty hygroskopijnej i materjałów opatrunkowych w Zapolu pod Grodziskiem, kantor Południowa 484.
15) Barnch Salo, fabryka pończoch, zarządz. W. Sozański, o sile pary ul. Zielona Nr. 787, robotników 90.
16) Bauer Bracia A. stolarnia parowa, Wólczańska 857b.
17) Baumgarten Maurycy, fabryka pończoch, Zachodnia 25. Warsztatów mechanicznych 24. Zarządzający właściciel.
18) Bechtold & Seiler, farbiarnia parowa przędzy bawełnianej i wełnianej, ulica św. Benedykta 789, robotników 35.
19) „Bella“ towarzystwo międzynarodowe Telefony, Cegielniana 1404.
20) Bennich Karol, tkalnia serwet i wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, ulica Piotrkowska 757, robotników 100, ręcznych warsztatów 63.
21) Böhme Edmund, cegielnia, wieś Nowe Rokicie, robotników 30.
22) Bem J., drukarnia tow. bawełn. Placowa 859, robotn. 10.
23) Bernhardt Otto, fabryka wyrob. powrożniczych, Ogrodowa 285.
24) Berman J., tkalnia, Spacerowa 34, robotn. 26. Zarządz. Jan Frydrych.
25) Berman M. tkalnia pluszu rob. 18, Piotrkowska, dom Tennenbauma.
26) Berger E., fabryka powozów, Piotrkowska 537.
27) Białer i Bromberg, fabryka tasiemek, Wólczańska 842. Zarządz. Makow.
28) Bessor A., tkalnia, Cegielniana 54, robotników 40. Zarządz. S. Pański.
29) Biederman Robert, farbiarnia przędzy, wyrobów tkackich, przędzalnia i apretura parowa, Widzewska 344, robotników 414.
30) Bielschowsky Oskar, fabryka farb. Cegielniana 80.
31) Bitdorf Anastazy, farbiarnia przędzy wełnianej i bawełnianej, Ogrodowa 282B.
32) Birnbaum Izydor i Spółka, przędzalnia parowa, wełny, Mikołajewska 503a, rob. 235. Zarządz. Hoblirsch.
33) Birnbaum H., przędzalnia kamgarnu, Mikołajewska 505a, ro.. 29

34) Blum Izydor, przędzalnia wełny, Cegielniana 61, robot. 37.
35) Borman K., fabryka pończoch, Wólczańska 82.
36) Böttiger Fryderyk, przędzalnia wigoni o sile pary, motor parowy o sile 60 koni. Widzewska 1077, robot. 90.
37) Braude Hersz, fabryka lasek do parasolek, Cegielniana 48, robotn. 20.
38) Brauner J., tkalnia kortów. Widzewska 56, robot. 65, mech. warszt. 34.
39) Breszel Herman i Reinheimer Ludwik, fabryka guzików kokosowych, o sile pary, Wólczańska 270h, robotników 300.
40) Brzeziński J. przędzalnia wełny, Przejazd 46. robot. 20.
41) Buchenhajn Karol, przedsiębiorstwo zakładania studzien, Długa 811i
42) Buhle Juljusz, farbiarnia bawełny, Piotrkowska 595, rob. 20.
43) Ciesielski S. H., fabryka rękawiczek, Piotrkowska 269/33.
44) Czamański Samuel, fabryka wstążek jedwabnych, półjedwabnych, tasiemek plecionych i przędzy glansowanej, Piotrkowska 524, 61 mechan. warszt. i jeden ręczny, robotników 130. Motor parowy o sile 20 koni.
45) Daleszyński i Żbijewski, Łódzkie przedsiębierstwo robót asfaltowych i dekarskich, ulica Dzielna 1369/26 nowy.
46) Daube Adolf. tkalnia wyrobów bawełnianych i wełnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 723, robotników 45.
47) Desurmont Paul, przędzalnia wełny czesankowej, Wólczańska 765, robotn. 181, motor parowy o sile 220 koni. Zarządz. Kechlin.
48) Dietrich Maurycy, litografia, Piotrkowska 760.
49) Dietrich Edward, fotografia, Przejazd 1339.
50) Dobranicki Adolf, przędzalnia bawełny i drukarnia wyrobów bawełnianych, o sile pary, Północna 298, robotników 200.
51) Dobraniccy Bracia, przędzalnia wełny o sile pary, Północna 298, robotników 22.
52) Dobranicki Adolf, młyn parowy ul. św. Jakóba 37, robot. 10.
53) Drews Karol, pralnia mechaniczna, Długa 787.
54) Drozdowski Wacław, apretura, Zawadzka 5, robotników 20.
55) Dydelczyk Józef, przędzalnia odpadków bawełnianych, Widzewska 58 nowy rob. 4.
56) Ehrig Karol, zakład kowalski, Rozwadowska 745a.
57) Eichler Dankmar, parowa fabryka farb, Wólczańska 820o, rob. 15.
58) Eisenbraun Fryderyk, przędzalnia odpadków bawełnianych, tkalnia prunoli i wyrobów bawełnianych, o sile pary. Zachodnia 269, robotników 185, mechanicznych warsztatów 62.
59) Eisert Karol, tkalnia kortów i wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne. Piotrkowska 742 robotników 140.
60) Eizner R., fabryka pluszu, Południowa 34, rob. 44.
61) Emde Amalia i Adolf Szmidt, parowa farbiarnia wełny i przędzy, Zielona 787a, rob. 27.
62) Ende Ferdynand, tkalnia ręczna chustek i szalów, Piotrkowska 530, rob. 44.
63) Epsztein N., fabryka kortu. Piotrkowska, 775.
64) Falzmann R, i W., przędzalnia wełny i niciarnia o sile pary, Wólczańska 729, robotników 37.
65) Falzmann & Rabinowicz, niciarnia oraz fabryka tasiemek, plecionek i sznurowadeł, Wólczańska 731, rob. 35. Motor parowy o sile 9 koni, mech. warszt. 63.
66) Falzman J., niciarnia, Nawrot 33, rob. 18.
67) Feder parowa przędzalnia wełny, św. Benedykta 793e, rob 125.
68) Fessler Leonard, fabryka koronek i materji meblowych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 721; robotn. 30.
69) Fial J. Synowie, fabryka materyi meblowych i apretura, o sile pary, Piotrkowska 746, robotn. 138, motor parowy o sile 20 koni; 62 warsztatów ręcznych i 12 mechanicznych. Zarządz. Pniower.
70) Fial J., fabryka aksamitu i pluszu, Juljańska 1128a rob. 12.
71) Fiebig Alb., farbiarnia parowa, Południowa 302.
72) Fiebieger & Comp., zakład kamieniarsko-rzeźbiarski, Cmentarna 64a.
73) Finkelstein A., gremplarnia, Cegielniana dom Olszera.
74) Finkelhaus T., fabryka mebli żelaznych i wag decymalnych, ulica Cegielniana Nr. 272 nowy 26.
75) Fischman U., huta szklana pod lasem 1296 rob. 75, zarządz. Grülack.
76) Fiszer Franciszek, apretura wyrobów wełnianych o sile pary, Piotrkowska 534, robotników 552.
77) Fiszor Robert, fabryka farb, św. Benedykta 795, robot. 4.
78) Füks M., fabryka wyrobów wełnianych, Cegielniana 271m, robotn. 81.
79) Fogelsohn Henr., fabryka wyrobów wełnianych, Zachodnia 275, robotn. 20.

80) Frank Bernard, drukarnia wyrobów tkackich, Lipowa 810, robotników 40. Zarządzający Rosen.
81) Fritsche Jul. farbiarnia, św. Karola 844.
82) Fröhlich Otto, pralnia chemiczna i farbiarnia, Piotrkowska 532/108.
83) Fuchs J., fabryka pudelek, Zachodnia 50.
84) Gampe & Albrecht, tkalnia kortów o sile pary. Piotrkowska 580, rob. 98.
85) Gehlig Bracia browar parowy, Ogrodowa 291, robotn. 30.
86) Gehlig Otto, przedsiębiorstwo robót budowlanych, Przejazd 15, robotników 150. Dyrektor Burke.
87) Gessler Gotlieb, cegielnia parowa, gmina Radogoszcz, rob. 20.
88) Gessner, apretura wełny, o sile pary. Widzewska 1443, robotn. 44.
89) Gessler L., fabryka wózków dziecinnych i mebli żelaznych, Średnia 340/221.
90) Geyer L. „Towarzystwo Akcyjne“ przędzalnia bawełny o sile pary, Piotrkowska 624, robotników 447.
91) Geyer „Towarzystwo Akcyjne“ tkalnia i drukarnia wyrobów bawełnianych, o sile pary, Piotrkowska 642, robotników 700. Zarz. F. Miks.
92) Geyer Gustaw, fabryka koronek o sile pary, Piotrkowska 626 rob. 69.
93) Ginsberg Dawid, przędzalnia wełny i niciarnia, Spacerowa 34 robot. 21.
94) Glans Józef, drukarnia róg Nowego Rynku i Konstantynowskiej.
95) Glücksohn B., fabryka wyrobów wełnianych, Piotrkowska 516.
96) Glücksman Born., tkalnia ręczna 77a Zarz. Szpiro.
97) Gocht K., zakład ślusarski, ul. św. Andrzeja 16, robotn. 10.
98) Golda Jan, zakład stolarski, Długa 813c.
99) Goldammer & Mannaberg, fabryka maszyn o sile pary, Widzewska 1120, robotników 180. Zarządz. Kowalewski.
100) Goldblum Maurycy, apretura wyrobów wełnianych, o sile pary, Średnia 812, robotników 25.
101) Goldblum B., tkalnia kortu, Cegielniana 18, rob. 20.
102) Goldensohn L. fabryka wyr. wełn. Wschodnia 68.
103) Goldman Jakób, fabryka papy, Lipowa 810 robot. 12.
104) Gostyński Henryk, niciarnia, Widzewska 1443, robotników 9.
105) Göldner Ferdynand, przędzalnia wigoni i farbiarnia bawełny, parowy motor o sile 120 koni. Południowa 407a, robotników 200.
106) Göppert & Grethler, fabryka kapeluszy, Podleśna 813, robotników 60.
107) Granzow K., pod firmą Brün & Comp., przędzalnia wełny, parowa, wieś Karolew robotników 30.
108) Gräulich, zakład kamieniarski, Konstantynowska.
109) Grinwood & Freind, fabryka przyborów do tkalni, o sile pary Mikołajewska Nr. 78, robotników 18.
110) Grohmann Ludwik, parowa przędzalnia bawełny, róg Targowej i Fabrycznej Nr. 1160, robotników 250, którzy mieszkają w domach familijnych przy fabryce.
111) Grohmann Henryk, parowa przędzalnia bawełny, róg Targowej i Fabrycznej robotników 210.
112) Grosser J. zakład stolarski, Dzielna.
113) Gutstadt Leizor, litografia, Piotrkowska 273.
114) Gutstadt Abraham, litografia, Piotrkowska 273.
115) Günther August, fabryka wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 757.
116) Günzel H., pracownia ozdób sztukateryjnych, Szosa Milscha 819.
117) Habermann, zakład tapicersko-stolarski, Konstantynowska 323.
118) Hägelen Emil, zakład graworski, Piotrkowska 188.
119) Halpern, parowa farbiarnia, Stare miasto 211 robotn. 8.
120) Hanfwurzel Nisson, parowa apretura i farbiarnia, Konstantynowska rob. 30.
121) Handke Jul., fabryka mydła, róg Nowomiejskiej i Ogrodowej.
122) Hahn Emil, zakład nożowniczy, Mikołajewska 1371 robotników 8.
123) Hardke Ludwik, tkalnia, Piotrkowska 86, robotn. 8, warszt. mech. 6.
124) Härtig August, farbiarnia wyrobów wełnianych, o sile pary, Piotrkowska 593, robotników 290.
125) Hasenclewer Piotr, fabryka produktów chemicznych, Podleśna 813fg. rob. 5.
126) Hausman & Comp., fabryka tektury asfaltowej, asfaltu, cementu drzewnego do pokrycia dachów, Zarzewska 901, kantor i skład Piotrkowska 689.
127) Henseler Karol, fabryka szczotek i pędzli, Piotrkowska 782/55.
128) Hentschel Edward, tkalnia wyrobów wełnianych i kolder, apretura, o sile pary, Zachodnia 207, robotn. 166.

129) Heinzel Juliusz, „Towarzystwo akcyjne“, tkalnia mechaniczna wyrobów wełnianych, Piotrkowska 528, robotn. 1040, warsztatów mech. 946, motor parowy o sile 500 koni Zarz. Chojnowski.
130) Heinzel Juliusz, parowa farbiarnia i apretura, Piotrkowska 590, rob. 130.
131) Heinzel i Kunitzer, Towarzystwo akcyjne, przędzalnia, blicharnia, tkalnia i apretura wyrobów bawełnianych w Widzewie, rob. 1300, wrzecion 30,500, mech. warsz. 1200, motor parowy o sile 1200 koni. Przy fabryce domy familijne i szkoła.
132) Herszel Edward, apretura towarów bawełnianych, o sile pary, Mikołajewska 1361c, robotn. 10.
133) Herszow Maurycy, przędzalnia odpadków, Nowa Praga 1290.
134) Hesse J., fabryka wyrobów drucianych, Konstantynowska 328.
135) Hintz Leopold, fabryka włóczkowych wełnianych chustek, warsztaty ręczne, ulica Wólczańska 773, rob. 45.
136) Hintz & Folman, tkalnia ręczna, Wschodnia 1415 robotn. 21.
137) Hirschberg Jakób & Wilczyński, fabryka wyrobów trykotowych, oraz fantazyjnych włóczkowych o sile pary, Spacerowa 771, rob. 200.
138) Hochmuth August, przędzalnia wełny i apretura, Wólczańska 804a, rob. 40.
139) Hoffman Jakób, fabryka kortów i wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 759, rob. 30.
140) Hofman & Haetzer, fabryka rękawiczek, Pusta róg Piotrkowskiej, rob. 40.
141) Hoffmann Karol, przedsiębiorstwo robót budowlanych, Mikołajewska 1096, robotn. 100.
142) Hofrichter J., przędzalnia bawełny, tkalnia, blicharnia i drukarnia wyrobów bawełnianych, siłą pary, Piotrkowska 579/80, rob. 291, motor parowy o sile 120 koni, warszt. mech. 128, Zarz. Wacławik.
143) Hoch Oskar, zakład ślusarski, Wólczańska 268.
144) Horowitz & Rejchman, farbiarnia, Wólczańska, 640, rob. 15.
145) Hüffer August, fabryka elektro-techniczna, Pusta 575, rob. 90.
146) Hüffer Bracia, fabryka trykotaży, Wólczańska 640BB, rob. 80.
147) Imisch L., farbiarnia, Wólczańska 119, rob. 15.
148) Jagielski, mechaniczna fabryka pilników, Spacerowa, robotn. 5.
149) Jakóbka Rajmund, fabryka wag i narzędzi rolniczych, Piotrkowska 547.
150) Jarisch Florjan, tkalnia wyrobów bawełnianych i lnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 733.
151) Jarociński Zygmunt, tkalnia wyrobów bawełnianych i wełnianych, róg Targowej i Nawrot 1232/3, robotn. 200, motor parowy o sile 30 koni, mechan. warszt. 264, Zarz. Synderlich.
152) Jasiński Józef, fabryka wyrobów metalowych i kotlarskich, Średnia 411.
153) Jezierski, fabryka pończoch, Konstantynowska 320d, rob. 20.
154) Job Juljusz, Przędzalnia wigoni i niciarnia, Dzielna 1433, rob. 56.
155) John & Vive, przędzalnia, Długa 822a, robotn. 60; motor parowy o sile 40 k.
156) John J. odlewnia żelaza, fabryka maszyn i specyalna fabryka transmissyj, Piotrkowska 700. Zarządzający Jechalski.
157) Joseph, zakład tapicerski, Wschodnia 1411.
158) Josephson Librach Leizer, tkacka fabryka kortów, ręczna, Piotrkowska, rob. 40.
159) Kadler Henryk, apretura, św. Anny 836, rob. 55.
160) Kaiser Gustaw, parowa przędzalnia wełny, Widzewska 1103, rob. 26.
161) Kaiserbecht Ludwik, parowa apretura wyrobów wełnianych, Radogoszcz 60, rob. 40.
162) Kammerer Jan, parowy zakład stolarski i fabryka posadzek, Spacerowa 780, rob. 24, mech. warszt. 11.
163) Keilich Reinhold, fabryka octu, Piotrkowska 555.
164) Keller Rudolf, fabryka koronek i tasiemek o sile pary, Długa 270i, i Zielona 781, robot. 302, motor parowy o sile 35 koni. Zarządz. Frischman.
165) Keller Lud. Cegielnia gmina Bruss.
166) Kempner H., litografia, Zawadzka 446.
167) Kern Ewald, parowa fabryka maszyn, ul. św. Karola 843n, robotn. 90. Zarz. Schmidt.
168) Kestenberg Jakób, tkalnia wyrobów wełnianych, ulica Mikołajewska 1361, robotn. 23, warszt. mech. 46.
169) Kindermann Edward, tkacka fabryka materyj meblowych, warsztaty ręczne Piotrkowska 767, robotn. 35.
170) Kindler R., „Towarzystwo akcyjne“ fabryka wyrobów wełnianych, o sile pary, w Pabianicach, skład w Łodzi Piotrkowska 262c.

171) Kinderman Franciszek, fabryka kortów, warsztaty ręczne, ul. św. Andrzeja 14, robotników 70, warsztatów 70.
172) Kipper Karol, tkalnia ręczna wyrobów wełn. Długa 271. Zarz. Hoffmann.
173) Kirschstejn J., zakład ślusarski, ul. św. Benedykta 793, rob. 22.
174) Klüger Szloma, przędzalnia parowa odpadków bawełnianych, Wólczańska 804a, robotn. 30.
175) Knaack C. A., fabryka kafli i pieców, Wólczańska 751a.
176) König Karol, parowa farbiarnia wyrobów wełnianych i przędzy, Piotrkowska 602, robotn. 100.
177) König Ferdynand, cegielnia Nowe Rokicie, robotn. 20.
178) „ parowa przędzalnia odpadków bawełnianych, Nowe Rokicie, robotn. 20.
179) Kohn Icek, przędzalnia parowa odpadków bawełnianych, Piotrk. 519, rob. 40.
180) Kohn Markus, Przędzalnia i tkalnia wyr. wełn. o sile pary, Piotrk. 779, rb. 120.
181) Kohn Ch., fabryka wyrobów wełnianych, Piotrkowska 167, rob. 6.
182) Koliński W., Drukarnia, Piotrkowska 281.
183) Kopel Natan, tkalnia mechaniczna wyr. wełn. Cegielniana 251. Zarz. Nower.
184) Kossuth Stefan, drukarnia „Dziennika Łódzkiego", Pasaż Meyera, pracown. 15.
185) Kerpert August, farbiarnia, apretura i drukarnia wyrobów bawełnianych, o sile pary, Piotrkowska 718, robotn. 30.
186) Kranich, fabryka wyrobów bawełnianych, Przejazd 1199, rob. 40.
187) Krassowski Bolesław, fabryka białoskórnicza, Staro-brzezińska (Baluty) 303.
188) Krause Jan, cegielnia parowa w gminie Nowe Rokicie, rob. 60.
189) Krakowski, przędzalnia parowa odpadków bawełnianych, Widzewska 1117, robotn. 2.
190) Kretschmer Karol, przędzalnia i tkalnia kortów oraz wyrobów wełnianych, o sile pary, Piotrkowska 778, rob. 87, warsztatów mech. 12, motor parowy o sile 30 koni, warszt. ręcz. 37.
191) Kronman Bracia, fabryka wyrobów z wełny czesankowej i flaneli, Cegiel. 272.
192) Króll Marcus, fabryka korków, Konstant. 316.
193) Krukowski Leon, drukarnia i litografia, Piotrkowska 255, prac. 6.
194) Krüger Karol, fabryka wyrobów powroźniczych, Widzowska 1140.
195) Kryszek M., przędzalnia, Piotrkowska 184, rob. 34.
196) Kurtzweg Jul. farbiarnia, ul. Nawrot. rob. 10.
197) Kutner Markus, tkalnia wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Zachodnia 270 rob. 30.
198) Kürst Leopold & A. Landau, przędzalnia parowa wełny, Dzielna 1432, rob. 30.
199) Kwaśner & Lindenfeld, przędzalnia wełny, ul. św. Karola 843 i Przejazd 1199 robotn. 80, motor parowy o sile 30 koni.
200) Kweitsch A. tkalnia ręczna, Piotrkowska 121 robotn. 25.
201) Landau & Weile, parowa fabryka kapeluszy filcowych, św. Karola 843, rob. 90.
202) Landau N., przędzalnia wełny, Widzewska 56, rob. 50.
203) Lande Jakób, fabryka pluszu, Południowa 410, rob. 45.
204) Lange Bracia, fabryka przyborów do tkalni o sile pary, ul. św. Andrzeja 831a. rob. 40, mech. warszt. 20.
205) Lange Juljusz, tkalnia mechaniczna, Wólczańska 149, rob. 50.
206) Laska K.l, fabr. wyr. galanteryjnych, tekturowych i kartonów, Pasaż Meyera.
207) Lawendel B., fabryka gilz, Dzielna 42, rob. 30.
208) Lederman M., niciarnia Piotrkowska 721 robotn. 18.
209) Lehman Traugott, tkalnia kortów, warsztaty ręczne, Piotrkowska 735, rob. 38.
210) Lewkowicz Szmul, przędzalnia wełny Widzewska 1117.
211) Leonhard, Welker & Girbardt, przędzalnia, tkalnia, farbiarnia i apretura kortów i sukna o sile pary, wieś Dąbrowa pod Łodzią 584, robotn. 450. Zarządz. Starowicz.
212) Lissner Józef, tkalnia mechaniczna wyrobów bawełnianych i wełnianych, Piotrkowska 556.
213) Lissner F. Piotrkowska 86, przędzalnia odpadków bawełn. rob. 36.
214) Lissner Aniela, przędzalnia wełny, Cegielniana 1398, rob. 39, zarządz. Harrlers.
215) List Juljusz, tkalnia wyrobów jedwabnych, warsztatów ręcznych 80, Cegielniana 1390, robotników 135.
216) Lorenz Bracia, browar Widzewska 1106, rob. 18.
217) Lorenz Gustaw, Towarzystwo akcyjne, tkalnia wyrobów wełnianych o sile pary, Piotrkowska 785, robotn. 412, zarz. Fischer.
218) Lothe Izaak, fabryka bawełnianych i wełnianych tasiemek i sznurków o sile pary, Piotrkowska 586, robotn. 34.

219) Luther Rudolf, litografia i drukarnia o sile pary, Zachodnia 39.
220) Lürkens Wilhelm, tkalnia wyrobów trykotowych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 509 i Spacerowa 767, robotn. 58.
221) Łubiński Adolf, litografia i drukarnia, Zawadzka 48.
222) Majewski, zakład tapicerski, Dzielna 1111/29.
223) Majerowicz B., fabryka kortu, ul. św. Jakóba 33, rob. 50.
224) Matiatko Wacław, fabryka pilników, parowa, Piotrkowska 682, rob. 13.
225) Margulies N. mech. niciarnia.
226) Märtin, zakład tapicerski Piotrkowska 119.
227) Metner Bertold, przędzalnia wełny, parowa, Widzewska, 1426, robotn. 24, motor parowy o sile 15 koni.
228) Meyer Ludwik, tkalnia, farbiarnia i apretura wyrobów wełnianych, o sile pary w Mani pod Łodzią, mechaniczn. warszt. 32, rob. 350, zarz. Tischler.
229) Meyer L., cegielnia, ul. Kątna 874.
230) Meyer A. fabryka chustek, Widzewska 65, rob. 20.
231) Meyer Ferdynand, dystylarnia parowa, Nowy Rynek 6, rob. 15.
232) Meyerhoff Teodor, przędzalnia wełny i niciarnia parowa, ul. św. Juljusza 1187, robotn. 120.
233) Meyer Ludwik, cegielnia parowa w gm. Brussy, rob. 70.
234) „ „cegielnia ręczna w Karolewie, rob. 35.
235) Miks O., niciarnia, Widzowska 22, rob. 9.
236) Milker Juliusz, odlewnia żelaza, Piotrkowska 700 (Firma J. John).
237) Mondrygajło Adolf, przędzalnia wełny, parowa Średnia 352, rob. 10.
238) Mölken Robert fabryka kortu, szosa Milsza 819k, rob. 40.
239) Mönke R. tkalnia ręczna, Piotrkowska 663, rob. 32.
240) Monat Abraham, litografia, Piotrkowska 254.
241) Morzkowski Szymon, przędzalnia odpadków bawełnianych, parowa, Piotrkowska 709, rob. 60.
242) Mundstejn I. niciarnia chustek parowa, Cegelniana dom Olszera rob. 26.
243) Nestler Robert, przedsiębierstwo robót budowlanych, Leśna 813x, rob. 200.
244) Nestvogel & Sauer, fabryka szczotek i pędzli, Zielona 786.
245) Neufeld Juliusz, parowa przędzalnia wełny, Piotrkowska 513, rob. 26.
246) Neuman Edward, parowa fabryka krochmalu, Północna 336a, rob. 22.
247) Neumark Gustaw, farbiarnia pluszu i wełny, Leśna 1501, rob. 16.
248) Neumann H. tkalnia pluszu, Kamienna, dom Finstra rob. 19.
249) Nimchin & Komp. ręczna tkalnia, Wólczańska rob. 26.
250) Nippe Ludwik, tkalnia wyrobów wełnianych, warsztaty ręczno, Piotrkowska 533, rob. 50.
251) Nordbruch & Jungnikel, pracownia malarska, Nawrot 1309, rob. 30.
252) Olszer Major, przędzalnia odpadków bawełnianych, Widzewska 58, mechan. warszt. 6, rob. 18.
253) Orenbuch Jonasz, litografia, Cegielniana 272.
254) Panzer Juliusz, fabryka wyrobów wełnianych i trykotowych, o sile pary, szosa Milsza, pod lasem, rob. 24.
255) Pastor Oskar, parowa przędzalnia wełny, św. Anny 835, rob. 30.
256) Pastor Maks, przędzalnia ul. Widzewska.
257) Pinkas, farbiarnia, Wólczańska 119, rob. 23.
258) Pinkus & Lande, tkalnia ręczna, Piotrkowska 269, rob. 28.
259) Petersilge Jan, litografia i drukarnia „Lodzer Zeitung" Konstantynowska 320b, pracowników 25.
260) Petters Ludwik, fabryka sznurów, Południowa 1422, rob. 30.
261) Petters & Schäfer, parowa fabryka farb, wieś Dąbrowa, rob. 10.
262) Porman Adolf, fabryka kołder, Długa 829d, rob. 44.
263) Pons Maurycy, fabryka materyi meblowych, Piotrkowska 754, rob. 40.
264) Postleb Franciszek, zakład elektro-techniczny, Dzielna 1376/10.
265) Pläschke O., pracownia ozdób sztukateryjnych, Nawrot 1130, dom własny, pracowników 20.
266) Poznański Izrael, Towarzystwo akcyjne, przędzalnia, tkalnia, blicharnia, apretura i farbiarnia wyrobów bawełnianych o sile pary, Ogrodowa 149, mechan. warszt. 2276, robotn. 4000, którzy zamieszkują pobudowane dla nich domy familijne; szkoła o 4 oddziałach dla 300 dzieci, zarządzający Dobrzyński.
267) Poznański Izrael, cegielnia w Karolewie, rob. 35.
268) Prieser Wilhelm, parowa fabryka szpulek do przędzy, Wólczańska 781, rob. 8.

269) Prinz Maurycy, parowa przędzalnia wełny i bawełnianych odpadków, Zachodnia 70, rob. 92, motor parowy o sile 60 koni.
270) Prowe Wilhelm, parowa przędzalnia wełny, Przejazd 1200, rob. 70. Zarządz. Simon.
271) Prussak Majer, tkalnia wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 282, rob. 70; zarz. Littauer.
„ „ parowa przędzalnia wełny, Łagiewnicka 186, rob. 66; zarządz. Brandus.
272) Prussak Dawid, parowa przędzalnia wełny, Piotrkowska 626, rob. 40 i fabryka kołder i wyrobów wełnianych, warsz. ręczne, Piotrkowska 785, robotn. 38; zarz. Kohn.
273) Prussak Liber, fabryka kortu, warsztaty ręczne, Dzielna 3.
274) Pruszynowski, tkalnia mechaniczna, 30 warszt. mech., Spacerowa 1220 rob. 30.
275) Psarski, zakład kamieniarski, Konstantynowska.
276) Ramisch Edward, fabryka kortów, warsztaty ręczne, Piotrkowska 550 rob. 24.
277) Ramisch Franciszek, tkalnia mechaniczna wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 548/140 rob. 70, mech. warszt. 64.
278) Rampoldt Emma, fabryka kołder watowanych, Kamienna 1418c.
279) Ranke Ludwik, fabryka kortów, warsztaty ręczne, Piotrkowska 764/91, rob. 120 i apretura, św. Andrzeja 800k, rob. 30.
280) Ranke Wilh. przędzalnia, Widzewska 1107, rob. 30.
281) Rathe Ferdynand, fabryka tkacka chustek i kortów, warsztaty ręczne, Dzielna 1374, robot. 182.
282) Reich Wilhelm, przędzalnia wełny, Widzewska 1120, rob. 23.
283) Rejchstein B., tkalnia kortu, Zawadzka 10, rob. 20; zarz. Kirsch.
284) Reicher Karol, litografia, Cegielniana 272.
285) Richter Józef, tkalnia, farbiarnia i apretura wyrobów wełnianych o sile pary, Długa 859, rob. 378.
286) Richter Zygmunt, przędzalnia i apretura wyrobów wełnianych o sile pary, Długa 852, rob. 200; zarz. Gessner.
287) Richter Ernest, skręcalnia nici, Widzewska 1103, robotn. 16.
288) Rorer G., tkalnia kortu, św. Benedykta 15, rob. 15.
289) Rorman Tob., przędzalnia odpadków bawełny, św. Karola 843, rob. 20.
290) Rosen Jakób, przędzalnia wełny, Widzewska 1117, rob. 33.
291) Rosen G. farbiarnia wełny, Wólczańska 804a.
292) Rosenblat Szaja, Towarzystwo akcyjne, parowa przędzalnia i tkalnia odpadków bawełnianych, Długa 845, rob. 550.
parowa drukarnia wyrobów bawełnianych. Piotrkowska 777, ręczna tkalnia sukna i kortów; mech. warsz. 350 i 9472 wrzecion, motor parowy o sile 260 koni.
293) Rosenblat J., fabryka farb, św. Benedykta, 1501 (pod lasem) rob. 8.
294) Rosenblatt Izr., tkalnia ręczna, Piotrkowska 532, rob. 49.
295) Rosenthal Lejzer, fabryka sukna, Piotrkowska 111, rob. 5; zarz. Weinrach.
296) Rosenthal L., fabryka wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 216 rob. 30.
297) Rosenthal Chaim, tkalnia mechaniczna, Piotrkowska 536.
298) Rosengardt & Comp., fabryka chustek kaszmirowych i wyrobów z wełny czesankowej, Zawadzka 449.
299) Rosenthal Dawid, parowa fabryka wstążek, Piotrkowska 718, rob. 54.
300) Röder Karol, fabryka waleów do apretury, Piotrkowska 607, rob. 30, mech. warszt. 6.
301) Rudolf & Bachofner, tkalnia mechan. Wolborska 9, rob. 50.
302) Rundstein Majer, litografia, Zachodnia 31.
303) Sachs Rafał, parowa fabryka farb, pod lasem miejskim, rob. 15.
304) Saltzwasser Mosiek, fabryka wstążek, Widzewska 419, rob. 25.
305) Scheibler Karol, Towarzystwo akcyjne, przędzalnia i tkalnia parowa bawełny, Kątna 870, rob. 649, mech. warsz. 840.
przędzalnia i tkalnia wyrobów bawełnianych, o sile pary, Wodny Rynek 1253, rob. 1478, mech. warszt. 1041.
towarzystwo akcyjne, przędzalnia i tkalnia wyrobów bawełnianych, o sile pary, ul. św. Emili 961, rob. 3263, warszt. mech. 1783.
blicharnia, apretura, farbiarnia i drukarnia wyrobów bawełnianych i przędzalnia odpadków bawełnianych, o sile pary, ul. św. Emilii 617, rob. 600.
tkalnia wyrobów bawełnianych, parowa, rob. 50, Targowa 1232.

Przy fabrykach znajdują się: domy mieszkalne dla robotników, szkoła, ochrona, sklep spożywczy, szpital, przytułek dla starców i kalek i park spacerowy. Zarządz. Maternicki.
306) Schlamowicz, fabr. wstążek i taśmy Południowa 419.
307) Schlee & Kreusler, fabryka parowa kapeluszy, Targowa 1287a, rob. 160; zarządz Muszałowski.
308) Schlossberg Uriel, przędzalnia wełny, Piotrkowska 709, rob. 50.
309) Schmidt Ferdynand, fabryka wstążek Nawrot 33, rob. 10.
310) Schmieder Bracia, tkacka fabryka parowa wyrobów wełnianych. Piotrkowska 546, rob. 175, warszt. mech. 125; zarz. Schinke.
311) Schmitz i Ender, tkalnia i farbiarnia wyrobów jedwabnych, o sile pary, Cegielniana 271h, rob. 107; zarz. Kasaretto.
312) Schmidt Ryszard, farbiarnia bawełny i wełny, apretura parowa, Piotrkowska 587, rob. 100; motor parowy o sile 25 koni.
313) Schmidt & Pfitze, tkacka fabryka wyrobów jedwabnych, ręczna, Spacerowa 783a, rob. 86.
314) Schneider Gustaw, fabryka parowa części składowych maszyn św. Andrzeja 761f, rob. 7.
315) Schneider Gustaw, ślusarnia, św. Andrzeja 710.
316) Schnerr Robert, browar parowy, szosa Milsza 819, rob. 30.
317) Schnerr & Jaffe fabr. taśmy, Piotrkowska 550.
318) Scholz Edward, przędzalnia parowa wełny, św. Benedykta 795a, rob. 25.
319) Scholz Rudolf, fabryka asfaltu, kafli i naczyń kamiennych, Wodna 916a, rob. 65.
320) Schreer Gustaw, przędzalnia wełny i niciarnia parowa, Dzielna 1433/42, robot. 64, mot. par. o sile 120 koni.
321) Schröter Maurycy, parowa apretura wyrobów bawełny. Zachodnia 56, rob. 16.
322) Schultz Otto, przędzalnia, tkalnia i farbiarnia chustek, kortów i sukna o sile
323) Schütz, fabryka szczotek i pędzli. Zielona.
pary, Zawadzka 47, rob. 200.
324) Schwarz, Birnbaum & Löw, tkalnia, przędzalnia, apretura i farbiarnia wyrobów ze sztucznej wełny, o sile pary, róg Widzewskiej i Tylnej 1070/72, rob. 725. Zarz. Kegler, mech. warsztatow 157, motor par. o sile 40 koni.
325) Schweigert F. W., fabryka tkacka kortów i sukna, warsztaty ręczna. Główna 1285, rob. 100.
326) Schwertführer Antoni, fabryka parowa odpadków bawełnianych, św. Karola 834a, rob. 20.
327) Segal J., tkalnia kortu, Piotrkowska 216 rob. 20.
328) Seeliger Marya, apretura wyrobów bawełnianych, o sile pary, Piotrkowska 570, rob. 20.
329) Seidler, farbiarnia Widzewska 17 robotn. 20.
330) Sief H., tkalnia kortu, św. Andrzeja 10, rob. 60.
331) Silbersztein M. Tow. akc., tkalnia mechaniczna wyrobów wełnianych i bawełnianych o sile pary, Piotrkowska 570, rob. 20.
332) Silbersztein M., tkalnia mechaniczna wyrobów wełnianych i bawełnianych o sile pary, Piotrkowska, rob. 600, mech. warsz. 570. Szkoła dla dzieci robotników na koszt fabryki. Zarządz. Margulies.
333) Sieniatycki A., fabryka kortu, Piotrkowska 17, rob. 5.
334) Siper Leon, fabryka knotów, Piotrkowska 557, rob. 20.
335) Skrudziński Aleksander, apretura wyrobów wełnianych, farbiarnia o sile pary, Piotrkowska 583, rob. 16.
336) Smins, Farnhagen & Komp. fabryka tasiemek i wstążek, Długa 787. Zarządz. Orłowski.
337) Sommer F. R. Przędzalnia wełny, Ś-go Karola.
338) Sommer Alfred, fabryka, powozów i wyrobów siodlarskich, św. Benedykta 16.
339) Starke Albert, fabryka tkacka, lnianych i bawełnianych wyrobów, warsztaty ręczne. Piotrkowska 526, rob. 100, warszt.ręcz. 180.
340) Starke Otto, tkalnia wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Nawrot 1308, rob. 50.
341) Stefanus Edmund, fabryka wyrobów miedzianych i armaturowych, Cegielniana 1437a, rob. 14.
342) Steigert Gotfrid, parowa fabryka tkacka, wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 730, rob. 60.

343) Steigert Jakób, przędzalnia Nowa Promenada rob. 25.
344) Steigert Teodor, fabryka tkacka serwet i wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 521, rob. 50, mot. parowy o sile 80 k., mech. warsz. 80. Zarz. Pohl.
345) Steinert Adolf, fabryka tkacka wyrobów bawełnianych i drukarnia o sile pary, Piotrkowska 620, rob. 83.
346) Stencel Gustaw, młyn parowy, Średnia 366, rob. 10.
347) Stiller & Bielschowski, tkalnia i apretura wyrobów wełnianych o sile pary Cegielniana 1488, rob. 428, mech. warszt. 500, zarz. Gradys.
348) Stolaroff W., fabryka trykotaży, Dąbrowa, rob. 200.
349) Stüldt J., apretura, Drewnowska 91, rob. 100. Zarz. Michalski.
350) Stumann Eljasz, fotografia, Piotrkowska 255b.
351) Suske Jul., zakład deseniowania płyt, Główna 1286.
352) Szymański Karol, mech. apretura, Konstantynowska 477, rob. 6.
353) Tempel & Loewenstejn, przędzalnia wełny, Piotrkowska 556, zarządz. Fischer.
354) Teschemacher Fryderyk, parowa fabryka pruneli i cholewek do bucików, Pusta 575b, rob. 100.
355) Titzen Teodor, parowa przędzalnia wełny, Leśna, 796c, rob. 56.
356) Thiede W., zakład stolarski, ul. Spacerowa 769b.
357) Thienemann, par. fabryka waty hygroskopijnej i wełnianej, Juljańska 1292a, rob. 20.
358) Towarzystwo akcyjne przemysłu naftowego Braci Nobel, Konstantynowska 317.
359) „ „ Warszawskie, Lombard prywatny, Zachodnia 55.
360) Towarzystwo gazowe akcyjne, parowa fabryka gazu oświetlającego, Targowa 1226, rob. 65. Zarz. Zobel.
361) Towarzystwo przemysłowe Leśne, skład desek i bali, Cegielniana 465.
362) Towarzystwo Tabaczne „Laferme", Piotrkowska 275.
363) Towarzystwo transportowe ruskie, Pasaż Meyera 512c.
364) Töpfer, fabryka szpulek, Szosa Milsza 821, motor par. o sile 60 koni.
365) Trylling & Datyner, przędzalnia parowa sztucznej wełny, Długa 837b, rob. 100.
366) Tykociner A., parowa przędzalnia wełny, Widzewska 56, rob. 60.
367) Unger Baruch, parowa fabryka sztucznej wełny, Widzewska 1117, rob. 12.
368) Urbanowski, zakład kamieniarski, Cmentarna 321zz.
369) Vorwerk Teofil, parowa farbiarnia wełny, Dzika 1089a rob. 28.
370) Wachs Hersch, przędzalnia wełny, Długa 271, zarządz. Hentschel.
371) Wahlmann Hermann, kotlarnia, róg św. Karola i Wólczańskiej, rob. 16.
372) Wagner Franc., fabryka śrub, Wólczańska 828, rob. 20.
373) Wagner Bracia, fabryka wzorów dla tkalni, Przejazd 8, rob. 22.
374) Walter, zakład stolarski, Wschodnia.
375) Walter W., zakład ślusarski i giserski, Piotrkowska 170, rob. 28.
376) Wawersig J.; zakład stolarski Długa 804.
377) Wegener C., zakład bednarski, Widzewska 417a 14.
478) Wehr A., farbiarnia, Cegielniana 250, rob. 16.
479) Weikert Józef, fabryka welocypedów i wyrobów żelaznych, Piotrkowska 763, rob. 19.
380) Weizman E., fabryka chustek, ul. św. Jakóba, rob. 30. Zarz. Maizel.
381) Welman Marcin, fabryka pluszu, warsztaty ręczne Piotrkowska 757, rob. 20.
382) Wergau Robert, fabryka tkacka wyrobów wełnianych, kortów i pluszu, apretura parowa, Dzielna 1374, rob. 80.
383) Wewer Ernest, fabryka koronek o sile pary, Wólczańska 819a, rob. 110.
384) Wiązowski Berek młyn parowy, św. Jakóba 37, robotn. 17.
285) Wicke Emil, parowa fabryka taśmy gumowej, szosa Milsza 821, rob. 100.
386) Wiener M. A., fabryka wyrobów z wełny czesankowej, Dzika 506, rob. 150. Zarz. Kantorowicz.
387) Wiesel & Grünbaum, fabryka tasiemek, Spacerowa 768, rob. 50.
388) Wilkoszewski, zakład fotograficzny, Pasaż Mejera 514.
389) Wilkoszewski & Szubert, pracownia pozlotnicza, Pasaż Mejera 514.
390) Wiślicki Ch. tkalnia ręczna wyrob. wełn. Piotrkowska 768, rob. 37.
391) Wojdysławski Jakób, fabryka tkacka wyrobów wełnianych, warsztaty ręczne, Piotrkowska 748, rob. 60.
392) Wulfsohn Hugo, fabryka kortów i sukna, warsztatów ręcznych 60, mech. 15, mot. par. o sile 125 koni, Piotrkowska 257, rob. 160. Zarz. Kernbaum.
393) Wust farbiarnia i pralnia chemiczna, Zachodnia.

394) Wutke Karol, fabryka stolarska o sile pary, mech. warszt. 12, Cegielniana 249a, rob. 50.
395) Wüstehube Jul., tkalnia, Przejazd 1220 rob. 18.
396) Wyss G., zakład tokarski, szosa Milsza 15, rob. 45.
397) Vorwerk Waldemar, farbiarnia wełny, Dzika 1089a, rob. 40.
398) Zachert Reinh., farbiarnia, Widzewska 168, robotn. 18.
399) Zausmer J., przędzalnia wełny, Widzewska 1080, rob. 36. Zarz. Natansohn.
400) Zielke Jul., zakład ciesielski, Juliusza 1126, rob. 50.
401) Zinke Karol, ślusarnia, Przejazd 1339, rob. 30.
402) Zoner Leopold, drukarnia „Lodzer-Tageblatt", Dzielna 1358, prac. 15
403) „ „ fotografia, Dzielna 1358.
404) Zucker, fabryka chustek, Wschodnia, dom Eisnera.
405) Żukowski Kazimierz, Fabryka wyr. żelaznych, Południowa 19, rob. 26

Firmy opuszczone w spisie alfabetycznym.

Dressler F. zakład siodlarski, Piotrkowska 567/174.
Krempf, zakład ślusarski Długa 789.
Müller A. zakład stolarski Piotrkowska 503/58.
Pałaszewski, zakład ślusarsko-maszynowy, Wólczańska róg Zawadzkiej.
Przybylski A., zakład stolarski, Cegielniana, dom Starka.
Przytulski, pralnia chemiczna i farbiarnia, Wschodnia 476.
Schneider A., zakład siodlarski, Piotrkowska.
Stift S., zakład grawersko-pieczętarski, Piotrkowska 16.
Strykowski, zakład graworski i odlewnia znaków metalowych.
Thiele Bruno, zakład deseniowania płyt, Mikołajewska 1109/20.

Firmy handlowe w Łodzi.

Adamek T., skład mąki, Wólczańska 816.
Alwas Edward, wyroby szklane i porcelana, Nowomiejska 239.
Arndt Juljusz, księgarnia, Piotrkowska 277.
Aronsohn Hersz, tow. wełniane, Kamienna 6.
Au bon Marché, włóczk, wyrob., nici, ubrania dziecinne, Piotrk. 277.
Badior M., skład wyrobów wełnianych, Piotrkowska 38.
Barczyński H., skład wyrob. bawełnianych, Cegielniana 26 nowy.
Bary Judel, towary bławatne, Piotrkowska 516.
Baumgarten R., okowita, Konst. 317.
Bazar „Flora" Piotrkowska 774.
Bątkiewicz K., magazyn ubiorów męzkich, Piotrkowska 514.
Berlin Hersz, tow. kolonialne, Nowomiejska 19.
Berman M., skład kortu, Ogrodowa 287.
Bersohn, skład węgli, Dzika 1108.
Berman M., owocarnia, Piotrk. 39.
Berger Szmul, skład nafty i śledzi, Nowomiejska 11.
Ber Mowsza, towary ruskie bławatne, Południowa 447.
Berlin A., towary manufakturowe, Południowa 481.
Besser Abraham, towary wełniane, Cegielniana 1384.
Berckenkampf G., hafty, włóczki, nici i galanterja, Piotrkowska 778/63.
Białek, wyr. żelazne, Piotrkowska 97.
Bilic E., skład farb, Mikołajewska 58.
Biłowicki M., cukiernia i fabryka pierników, Piotrkowska 722.
Blibaum Izr., skład kortu, Piotrk. 50.
Bornsztejn Aron, korty i sukno, Piotrkowska 32.
Bornsztejn Szmul, korty i sukno, Piotrkowska 62.
Braude Ber, towary jedwabne, Piotrkowska 275.
Braunsztejn Adolf, skład kortu, Piotrkowska 47.
Broms Jankiel, wyr. weł., Dzielna 3.
Brenner J., zakład ogrodniczy, Piotrkowska 569.
Broslauer, korty, Piotrkowska 17.
Brisch Ajzyk Hersz, towary kolonialne, Ogrodowa 293.
Bronk, skład towarów żelaznych galanteryjnych, Piotrkowska 254.
Brün Teodor, skład papierosów, Nowomiejska 19.
Brün Hersz, skład kortu, Wschodnia 58.
Brün Salomon, wyr. baweł., róg Wschodniej i Cegielnianej 51.
Borman Majer, skład sukna, Ogrodowa 287.
Buchweiz Abr., skład okowity, Piotrkowska 317.
Bukiet D., skład chustek, Krótka 2.
Butschkat Adolf, obicia papierowe, galanterja i wyr. bronz., Piotrkowska 283/3.
Checht S., wyr. wełniane, Piotrkowska 31.
Chasin, skład przędzy, Piotrkow. 26.
Chorolak Szmul, skład kortu, Piotr. 62.
Ciesielski S. H. skład lamp i naczyń kuchennych, oraz hurtowy skład nafty i smarów, Piotrkowska 264/45.
Ciesielski S. H. skład rękawiczek, galanteryi i bielizny, Piotrk. 33.
Chmielowski Ludwik, skład zegarów, Piotrkowska 255.
Czerniłowski Mosiek, wyroby żelazne, Nowomiejska 16.
Dębalska Joanna, cukiernia, Konstantynowska 322a.
Dering Rudolf skład chustek, Piotrkowska 737.
Dieryng, zakład elekto-techniczny i optyczny 277.
Drecki S. skład zegarów Nowy Rynek 2.
Dobranicki Mendel, skład okowity, Spacerowa 763.
Dobrzyński J., tow. łokciowe, Piotrkowska 7.
Dobrzyński Abraham, korty i sukno, Nowy Rynek 11.
Drejer Hersz tow. weln. Kamienna 5.
Dudawski wyr. wel. Południowa 5.

Edelbaum Abr. odpadki bawełn. Stodolniana 76.
Eisner Wilhelm, skład wyrobów wełnianych Wschodnia 1410.
Eitingen Herz, skład sukna Piotrk. 33.
Eizner E., skład przędzy, Piotrk. 50.
Eiznerowicz Sz., wyroby wełniane, Cegielniana 35.
Engelhardt, skład futer i kapeluszy, Piotrkowska 283.
Engel J., tow. łokciowe, Piotrk. 250.
Epstein Nuchem skład kortu Piotrk. 69.
Epstejn Szaja, towary manufakturne, Wschodnia 15.
Feigenbaum Icek, wyroby złote i srebrne, Piotrkowska 3.
Filia pierwszej warszawskiej piekarni mechanicznej, Kamienna 1419.
Filipczyński Błażej, kantor stręczeń, Zielona.
Fijałkowski, skład perfumeryi i zakład fryzyerski, Piotrkowska 45.
Fiszer Ludwik, księgarnia, Zawadzka 278/9.
Fiszer, skład trumien, Konstantynowska dom Dering.
Fion, towary manufakturne, Piotrk. 116.
Frankus A., cukiernia, Widzowska 1431.
Freidenberg Berek, tow. weln., Cegielniana 40.
Fromun Fiszel, skład sukna Ogrodowa 6.
Freidenberg M., skład wełny, Krótka 510.
Frenkiel Markus, skład kortu, Piotrkowska 73.
Friedman, wyroby bawełniane. Piotrkowska 561.
Fromer Szloma, materjały piśmienne, Nowomiejska.
Fryszberg Chaim, towary manufakturne, Piotrkowska 59.
Fryszman Al., tow. wełniane, Dzielna 3.
Gebethner & Wolff, skład fortepianów, Piotrkowska 46.
Gehlig Karol i Wilhelm, towary kolonialne, Piotrkowska 702 i Ogrodowa 290.
Ginsberg Józef, Towarzystwo akcyjne Zawiercie, skład towarów bawełnianych, Nowy Rynek 8.
Gliński, skład szuwaksu, Piotrk. 272.
Glücksman, wełna i towary wełniane, Piotrkowska 505.
Glück Roman, skład farb, Piotrk. 520.
Goldman B. tow. weln., Piotrk. 80.
Goldblum Szymon, wyroby żelazne, Piotrk. 765.
Goldblum Beniamin, towary wełniane, Południowa 490.
Goldberg Edward, skład węgli, Składowa 9.
Goldberg Fabjan, skład desek, Długa 803.
Goldflus Wolf, wyroby złote, Piotrkowska 257.
Goldstaub Zyg., skład tabaczny, Piotrkowska 257a.
Goldstejn, tow. weln., Cegielniana 31.
Gotheil, tow. weln, Piotrkowska 81.
Graf Rozalia, wyr. wełn., Piotrk. 758.
Graf Izaak, skład sukna, Cegielniana 40.
Gutentag Maurycy, wyroby złote, Nowy Rynek 3.
Gutmann Jakób, skład ruskich towarów bławatnych, Piotrkowska 273.
Haake Adolf, tow. kolon., Rynek Geyera 626.
Habergrütz Leib., towary surowe, Piotrkowska 17.
Hafftstein Józef, magazyn ubiorów męzkich, Konstantynowska 4.
Hartman Józef, skład win, Piotrk. 108.
Hartwig Jadwiga, węgle, Nowa Praga.
Hauk Aloizy, skład tow. kolonialnych i farb, Piotrkowska 146.
Hausman J., skł. papy, Piotrk. 689.
Heilman Mordka, tow. łokciowe, Cegielniana 24.
Helmichshaus, magazyn obuwia, Piotrkowska 266.
Heltker, towary wełniane, Piotrk. 259.
Henig Ludwik, wyroby bronzowe, płaterowane i galanterja, Piotrkowska 277/13.
Hersz Wilh., skład przędzy, Piotrk. 21.
Herzenberg & Rapaport, skład towarów bławatnych, Piotrk. 273.
Herzenberg & Israelsohn, towary manufakturowe, bławatne, Piotrkowska 273a/23.
Hetzer i Szwalbe, galanterya, bielizna, wyroby żelazne, Piotrkowska 784.
Heymann Edward, skład wełny, Piotrkowska 102.
Hoymann Hersz, skład okowity, Nowomiejska 9.
Hielle & Dittrich, skład wyrob. Żyrardowskich, Piotrkowska 249.
Hirschman Jakób, towary łokciowe, Nowomiejska 2.
Hordliczka, skład szkła i porcelany, Nowy Rynek 240.
Hrdina A. J., zakład ogrodniczy, Konstantynowska 320.
Hurwitz S., skład sukna, Piotrk. 777.
Ingster Jak., skład jedwabiu, Piotrk. 19.
Iteld A. towary bławatne, Nikołajewska 1349.
Inselstejn Icek, skład mąki, Dzielna 2.
Israelsohn Jakób, tow. łokciowe ruskie, Nowomiejska 239/9.
Janicka Marya, skład perfum, kosmetyków i zakład fryzyerski, Piotrk. 279.
Jarosławski magazyn, skład płótna i bielizny gotowej, Piotrk. 275/17.
Jende Karol, zakład cukierniczy i pierników, róg Dzikiej i Nawrot 1314.
Kabacznik Majer, skład ruskich towarów bławatnych, Piotrkowska 275.

Kalman Herman, towary wełniane, Dzielna 1360.
Kantor Aron, jubiler, Piotrkowska 283.
Kamuszewicz tow. wełn. Dzielna 1396.
Kawenoki tow. wełn. Piotrk. 259.
Karpiński & Leppert, skład farb i lakierów, Piotrkowska 520.
Karwowski F., skład win i towarów kolonialnych. Konstantynowska 317.
Keller M., skład mat. piśmiennych, Piotrkowska 69 nowy.
Kessler Karol, tow. kolonialne, Piotrkowska 258.
Kestyn Jankiel, farby, Piotrk. 116.
Kin Aron, skład mąki, Nowomiejska 232.
Kiper Bracia, dom handlowy róg Cegielnianej i Długiej, dom własny
Kissyn Beniamin, skład towarów miejscowego wyrobu, Wschodnia 1416.
Kit, wyroby bawełniane, Zawadzka 12.
Kitaj Hana, towary miejscowej fabrykacyi, Zawadzka 441.
Klepfisz, skład śledzi i soli, Stary Rynek 226.
Klocman Jakób, towary wełniane, Dzielna 1380.
Klukaczewski Wł., skład towarów kolonialnych i broni, Nowy Rynek 239.
Kłossowski Jan, skład materjałów aptecznych, Piotrkowska 514.
Kohn Szymon, skład kortów, Piotrkowska 272.
Kohn Moszek, korty, Piotrkowska 274.
Kohn Aron, tow. wełniane, Piotrk. 773.
Kohn Pesza, tow. bawełniane, Piotrkowska 257.
Kohn Icek Leib, przędza bawełniana, Piotrkowska 568.
Konciowski Abr. tow. wełn. i bawełn., Cegielniana 40.
Konrad Z., cukiernia, Nowy Rynek.
Konstadt Herman, skład wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 274a.
Kopel Natan, wyroby wełniane, Piotrkowska 259.
Kosel W. Ł., farby malarskie, Piotrkowska 769.
Kossel W., skład bielizny, Piotrk. 264.
Kramm A., wyroby tokarskie i parasole, Nawrot 1098.
Krawetz & Fücks, skład wyrobów wełnianych, Cegielniana 271.
„Kruszyna", produkty nabiałowe, Konstantynowska 10.
Krykus Ludwik, tow. bławatne, Piotrkowska 280.
Kwaśner & Miller, skład przędzy, Ogrodowa 15.
Kurtz G. wyr. weł., Cegielniana.
Kunkel W., towary włóczkowe i galanter. Piotrkowska 532/108.
„Kurjer Warszawski", kantor Piotrk. 7.
Kuznitzky, dom spedycyjny, Cegielniana 271.
Lahmert A., skład skór, Piotrkow. 732.
Lassmann Nuem., towary bławatne, Piotrkowska 275.
Lange S., skład kortu, Piotrkowska 17.
Landau Salomon, ruskie manufakturne towary, Nowy Rynek 8 i Piotrkowska 504.
Leizerman, skład obuwia, Piotrkowska 45.
Lerner M., płótno i firanki, Piotrk. 34.
Leśmierz, Towarzystwo akcyjne, skład węgli przy kolei.
Lewiński, skład wyrobów elektrotechnicznych, optycznych i zakład mechaniczny, Dzielna 2.
Liebof Josel, skład sukna, Dzielna 3.
Librach Icek, skład kortu, Piotrk. 779.
Lichtenstejn, towary wełniane, Wschodnia 1419.
Likerman & Glasstejn, skład wyrobów galanteryjnych drewnianych, luster, ram, mebli fantazyjnych ozdobnych, Zielona róg Piotrk.
Lindenfeld & Danziger, przędza wełniana, Południowa 449.
Lipiński Aleksander, materjały apteczne, Nowomiejska 239.
Lipiński Józef, skład węgli, Krótka 8.
Lisiecka Malwina, materjały apteczne, Piotrkowska 260.
Littauer Izydor, wyroby pasmanteryjne i konfekcyjne, wszelkie nowości, Piotrk. 39 nowy.
Lubiński Icek, skład towarów bawełnianych, Piotrk. 504.
Lubieński Mendel, skład sukna, Piotrkowska 504.
„Lućmierz" towarzystwo akcyjne, skład piwa. Stodolniana 112.
Luidor Chaim, skład węgla, Widzewska 1110.
Lüdert Ludwik, dywany, sukno i korty, róg Piotrkowskiej i Zawadzkiej 279.
Łaszkiewicz M. skład tow. kolonialnych róg Widzewskiej i Cegielnianej 1437/36.
Łaszkiewicz Michał, skład węgli, Widzewska 1117.
Łuba Maryan, (firma Jankowski) skład win i spirytualij, Nowy Rynek 5.
Maczewski Robert, hurtowy skład piwa, Baluty 58.
Madler W., rękawiczki i galanterya, Piotrkowska 267 i Dzielna 501.
Maeder H. tow. kolonial. Konstantynowska 37.
Majeranowski A., ublory męzkie, Zawadzka 277.
Manaberg Hugo, skład farb i towarów kolonialnych, Widzewska 1434d.
Mandels Icek, wyroby wełniane, Piotrkowska 58.
Manaberg Z., skład farb, Wschodnia 19.

Markowicz Judel, skład kortu, Cegielniana 30.
Matiatko Wł., tow. kolonialne i broń, Piotrkowska 124.
Menciński M., skład kortu Dzielna 1.
Meybaum M., skład przędzy, Południowa 8.
Milker C., towary żelazne galanteryjne, Nowomiejska 10/12.
Minor August, cukiernia i fabryka pierników, Piotrkowska 744.
Mittler S. antykwarnia i księgarnia, Piotrk. 282.
Modrow E., lampy i naczynia kuchenne, Piotrkowska 255b.
Mogk Karol, skład przyborów do maszyn, Piotrkowska 526.
Mokiejewski Adam, skład win i spirytualij, Piotrkowska 765.
Monitz Józef, wyroby żelazne, Nowomiejska 117.
Morgenstern Jakób, towary wełniane, Piotrkowska 64.
Müller Robert. zegary, Piotrkow. 752.
Nasielski B., litografia. Cegielniana 272.
Nawrocki magazyn obuwia, Konstantynowska 324.
Neidlinger F., skład maszyn do szycia, Piotrkowska 279.
Niemec I. skład mąki Wschodnia 452.
Nepros B. & Comp., lampy i naczynia kuchenne, Piotrkowska 750.
Neufeld P., skład żelaza, Pietrk. 249.
Neuhaus E., skład sukna, Piotrk. 16.
Ogła Osman, piekarnia, Południowa 495.
Olszer, skład drzewa, Stary Rynek 157.
Olszewski, kantor stręczeń, Zachodnia.
Opitz A., skład obuwia, Piotrkowska 1380.
Orbach M., wyroby żelazne, Nowomiejska 231.
Orbach L., hurtowy skład okowity, Drukarska 232.
Otto Edw. tow. kolonialne, Piotrk. 771.
Pański Ch. wyr. weł. Nowomiejska 20.
Percyk Moszek, tow. bław., Piotrk. 27.
Pałkowski wina i tow. kol. Piotr. 256.
Petersilge Jan, skład papieru i materjałów piśmiennych. Piotrkowska 263.
Petters i Schäfer, skład farb, Piotrkowska 551.
Pietschman F., skład asfaltu Mikołajewska 65.
Pinkus & Bende, przędza wełniana, Piotrkowska 42.
Pinkus, skład futer i kapeluszy, Piotrkowska 47.
Piotrkowski Szaja wyroby wełniane, Dzielna 1380.
Podgórski, magazyn ubiorów męzkich Dzielna 1355.
Ponizowski P. tow. moskiewskie, Piotrkowska 38.
Popow B-cia, skład herbaty, Piotrkowska 53.
Poznański Szl. skład kortu Cegielniana 49.
Polkowski J. W., skład wyrobów tabacznych Piotrkowska 777.
Prötzel F. skład rzemieni i części maszyn Przejazd 4.
Pstrągowski Bronisław, skład węgla,
Radin J. O. jubiler, Piotrkow. 256.
Rajgrodzki, wyroby wełniane, Cegielniana 271i/8.
Rassalski I. skład wędlin Konstantynowska 319.
Rappaport Leon, dom spedycyjny, Południowa 450.
Reicher Adolf, skład farb, Zawadzka 8.
Rejzman S., wyroby tabaczne, Stary Rynek 227.
Rempel, Herm. skład kortu Dzielna 3.
Richter Cezar. księgarnia kolportacyjna, Cegielniana 272n/4.
Roszkowski A. cukiernia, Piotrkowska 514.
Rosenblum I. skład chustek Piotrk. 62.
Rosengardt A. wyrob. weln., Cegielniana 11.
Rosengardt M. L., skład wyr. wełnianych. Zawadzka 440.
Rosenblum M., skład wełny, Piotrkowska 111.
Rosenblum Haskiel, tow. galanteryjne, Nowomiejska 232.
Rosenthal Maks, wyr. bronzowe i galanterya, Piotrk. 267.
Rosenthal Adolf, wyroby bronzowe i galanterja. Piotrkowska 39 i 774.
Rosenblum wyroby tabaczne Nowy Rynek 6.
Rozenthal Lajzer, wyr. wełniane, Piotrkowska 769.
Rozenthal Chaim, wyroby wełniane, Wschodnia 1404.
Rubinstein Izaak korty i wyr. wełniane, Dzielna 11.
Rubinowicz Sz. skład kortu, Piotrkowska 263.
Russota Hersz. wyroby wełniane i korty Piotrkowska 778.
Russak M., skład win. Stary Rynek 188.
Rutenberg Józef, wyroby jubilerskie, Piotrkowska 275.
Sachs Lebel mater. piśmienne, Piotrkowska 280.
Sachs Rafał, tow. kolonialne, Piotrkowska 261.
Salomonowicz M. wyr. wełniane Wschodnia 5.
Salomonowicz Z., skład desek Południowa 483.
Sachs Herm. magazyn ubiorów męzkich Piotrkowska 60 nowy.
Sanel Juda, skład kortu, Cegielniana 29.
Schatke Robert, księgarnia, Piotrkowska 786.

Schlossberg Bracia, skł. bawełny, Wschodnia 489.
Schlösser Jakób, skład kortu Wschodnia 64.
Scholz Rudolf skład farb i wyrobów chemicznych Wólczańska 774.
Schulz Ferd. skład wędlin, Średnia 434/3.
Schrötter Bracia, skład przędzy Piotrkowska 257.
Schütz F., skład sera, masła, mleka, Piotrkowska 265.
Selwer Abr. tow. baweł. i weln. Południowa 4.
Semelke, tow. kolonialne. Piotrkowska 227.
Siber Teodor, tow. bawełniane, Piotrkowska 562.
Siebeneichen J., skład naczyń kuchennych, Nowy Rynek 2.
Sznajder K., skład win i spirytualij Piotrkowska 249.
Silberbaum Samuel, skład materjałów aptecznych, Piotrkowska 254.
Silberstein Dawid, skład farb. Cegielniana 272e.
Silberstein Józef tow. weln. Dzielna 2.
Sommer Rob. skład piwa róg Zachodniej i Cegielnianej 57.
Sperling, skład kortu, Wschodnia 72.
Sprzączkowski Maurycy, skład win i tow. kolonial. Piotrk. 501.
Stegman Edw., skład sukna i kortów, Nowomiejska 237.
Steinberg A., nafta i oleje mineralne, Piotrkowska 36/38.
Storich M., skład towarów galanteryjnych, Piotrkowska 254.
Strakun H. M., księgarnia, Piotrkowska 275.
Sudra A., skład herbaty i tow. kolonialnych, róg Nowomiejskiej i Drukarskiej.
Summer D. & Comp., skład części maszyn, Piotrkowska 101.
Szattan Joel, skład wełny, Zachod. 42.
Szattan Sucher, tow. manufakturne, Cegielniana 38.
Szattan Hersz, towary manufakturne, Wschodnia 50.
Szeinfein Leib, skład kortu, Zachodnia 275.
Szer Bracia, dom kom'sowy, Południowa 450.
Szmagier R., cukiernia, Piotrkowska 257.
Szeps Sucher, tow. weln. Piotrk. 509.
Szykier I., skład win, Nowomiejska 235.
Świda A. księgarnia i materjały piśmienne, Dzielna 1380.
Tenenbaum Tobiasz, wyr. miejscowej fabrykacyi, Piotrkowska 36.
Tempel Dawid, wyr. wełniane, Piotrkowska 261,
Tempel Laizer, skł. kortu, Dzielna 1355.
Teplitzki E. wyr. wełniane, Cegielniana 11.
Teszych August, kantor zamawiań na węgle, Dzielna 1360.
Thursz Bracia tow. kolonialne, Piotrkowska 23.
Tobiasz A., wyroby złote i srebrne, Piotrkowska 3.
„Tsin-Łun", skład herbaty, Piotrkowska 17.
Tusk Chaim, wyroby weln., Piotrkowska 45.
Tyber, skład papieru, Piotrkowska 786.
Ulbrych Rajmund, skład maszyn, Konstantynowska 320.
Urisohn A. wyr. weln. Cegielniana 48.
Wachs B., chustki i towary wełniane, Cegielniana 271c.
Wachs Ryfka, skład okowity, Piotrkowska 768.
Wahrhaftig Jankiel resztki kortu, Południowa 3.
Walicki P., skład trumien, Przejazd 1340/12.
Wagner W., skład sukna, tow. weln., bawełn. i resztek, Krótka 1345/7.
Warszawski Abr., tow. weln., Cegielniana 38.
Wedel, skład czekolady, Piotrkowska 265.
Weidemejer skład trumien, Wschodnia 1411.
Weikert Józef skład wyrobów żelaznych, łóżek, welocypedów, wózków, Piotrkowska 89.
Weiss Moszek, skład okowity Średnia 329.
Wenzke Aug. skład mąki Targowa 1235.
Weyrauch, skład wędlin, Piotrkowska 502 i filia 232 i 728.
Wężyk J. B. sklep nabiałowy, Nowy Rynek 3, filia św. Andrzeja.
Wiegandt, magazyn obuwia, Piotrkowska 87.
Wiener, korty, Piotrkowska 256 i 369.
Wiesel Izaak, skład wyrobów miejscowej fabrykacyi, Cegielniana 271.
Willerth Klemens, skład wyrobów tytuń. Piotrkowska 786.
Winter Chaim, skład przędzy, Piotrkowska 24.
Wislicki Jak., korty i bojki, Piotrk. 45.
Witkowski Józ., skład węgli Składowa.
Wojtinek Ant. i Alb., skład harmonijek i różnych instrumentów muzycznych Piotrkowska 92.
Wolf Herz, korty, Wschodnia 70.
Wolpert Mowsza, tow. weln. i baweł. Cegielniana 7.
Wolski, zakład ślusarsko-mechaniczny, Nowy Rynek 5.
Wüstehube, cukiernia, Piotrkowska 45 nowy.
Wyszewiański, towary bławatne, Południowa 21.

Zachert Wilhelm, skład przędzy, Zawadzka 436.
Zarzecki St., skład win i tow. kolonialnych, Południowa 490.
Ziegler Rudolf, farby i towary kolonialne, Wschodnia 473.
Zielke Rozalia, skład wyrob. galanteryjnych, gumowych, zabawek i instrumentów chirurgicznych, Zawadzka 436.

ADRESY OGÓLNE.

(W dziale niniejszym pomieszcza się adres każdego, kto tytułem przedpłaty na kalendarz wniesie kop, 25, przyczem otrzymuje kwit na nabycie kalendarza u WYDAWCY za połowę ceny).

Apteczne składy.
Lisiecka M. Piotrkowska 38.
Bawełnianych wyrobów składy.
Hiller F. Nawrot 1294.
Lissner J. Piotrkowska 523.
Schneider J. Nawrot 1318.
Schwejgert G. Nawrot 541.
Stein H. Stare Miasto 20.
Bielizny fabryka.
Kochański Sz. róg Wschodniej i Kamiennej.
Blacharskie zakłady.
Eckart L. Piotrkowska 230.
Krüger A Piotrkowska 543.
Mees G. Piotrkowska 694.
Wallis R. Widzewska 1137.
Browar parowy.
Lorentz Bracia Widzewska 1106/75.
Cieśle.
Fuhrmann T. Główna 1284.
Cukiernicze zakłady.
Fltuch A. Dzielna 10.
Frankus Widzewska 14.
Sandner K. Konstantynowska 320/18a.
Sellin F. Konstantynowska 320/14.
Deseniowanie płyt.
Thiele B. Mikołajewska 1109.
Drukarnie.
Glanz J. Nowy Rynek.
Drzewa budowlanego składy.
Salamonowicz Z. Południowa 432/3.
Filcowych kapeluszy fabryki.
Krakowski A. Piotrkowska 16.
Fotograficzne zakłady.
Sandmeer Konstantynowska.
Fryzjerskie zakłady.
Sznajder A. Piotrkowska.
Hotel Victoria.
Galanteryjne towary.
Heinrich B. Konstantynowska 324.
Kores I. Główna 20.
Nicht R. Wschodnia 59.
Grawerskie zakłady.
Strykowski J. Piotrkowska 33.
Haftu pracownia.
Brogistter L. Cegielniana 27.
Introligatorskie zakłady.
Rossenwasser Kamienna 9.
Sadokierski E. Piotrkow. 16.
Kolonialne sklepy.
Benkel F. Główna 1287.
Bokslejtner O., Mikołajewska 547.
Brückert H. Mikołajewska 1093.
Damroth Piotrkowska 712.
Hardke L. Południowa 420.
Krauss W. Piotrkowska 693.
Kunkel E. Piotrkowska 596/238.
Maeder H. Konstantynowska 37.
Mitke Ł. Mikołajewska 543/71.
Łyczkowski W. Piotrkowska 694/253.
Piestrzyński J. Widzewska 1092.
Rupprecht I. Nawrot 1298.
Schnelke K. Dzielna 1366/34.
Smoleński M., św. Andrzeja 761/10.
Szymański W. Średnia 347/28.
Wodycki W. Widzewska 1432.
Zajdler A. Zielona 3 nowy.
Konnej jazdy nauka.
Küntzel G. róg Szosy Milsza 813.
Kopert fabryki.
Keiser H. Piotrkowska 18.
Koszykarskie wyroby.
Minsberg G. Piotrkowska 736/147.
Krawcy.
Klarr Wschodnia 32.
Stechbart G. Główna 1260.
Zimmermann H. 1135/96.
Zittenfeld G. Nowy Rynek 3.
Księgi kontowe.
Rosenstrauch L. Cegielniana 1303.
Manufakturnych towarów składy.
Wajss Mendel Piotrkowska 18.
Maszyn do szycia składy.
Ulbrich R. Konstantynowska 320d.
Mąki składy.
Goldkorn A. Ogrodowa 3.
Mebli składy.
Haberman E. Zachodnia 31.
Gaertner J. Piotrkowska 605/256.
Mód magazyny.
Ciesielska A. Konstantynowska 1.

Młyny parowe.

Stenzel G. Średnia 367.

Mydła fabryki.

Neumark S., Nowomiejska 232.

Ogrodnicy i zakłady ogrodnicze.

Kostanowski Średnia 38 nowy.
Kozłowski L., Średnia 357/48.
Sandner K., Konstantynowska 320/18.

Okryć składy.

Taszemka J. Piotrkowska 266.

Piekarze.

Gnauk A., Średnia 356.
Karoff T., Średnia 31.
Karoff A., Południowa 27.
Merkert R., Widzewska 15.
Merkert T., Główna 1176.
Reiter A., Dzielna 31.
Schiele R., Przejazd 1198.
Schmidt, Łagiewnicka 134.
Seiler E., Dzielna 1371.
Schreer Średnia 368.
Stenzel F., Średnia 56,
Strenge Karol, Cegielniana 1407.
Werner F., Zakątna dom własny.
Wejer Stefan, Zakątna dom własny.
Wenzke W., Pieprzowa 155.
Wenzke A., Targowa 1235a.
Wolanek A., Piotrkowska 211.

Pierzy składy.

Mośkowicz St., Nowomiejska 237.

Pilnikarskie zakłady.

Pladek H., Pusta 576.

Piwa składy.

Haimowicz M., Mikołajewska 1109.

Pończoch pracownia.

Łuniewska W., Zachodnia 57.

Pończosznicze wyroby.

Schäffler E., Piotrkowska 567.

Powroźnicze wyroby.

Friemann A., Piotrkowska 660.

Pralnie chemiczne i farbiarnie.

Doliński A., Północna 310/13.

Pralnie.

„Engel", Dzielna 7 dom Seidemana.
„Jozefina" Piotrkowska 88.
„Hamburska" Kapłański, Średnia 71.
Michelman J., Widzewska 1434.
„Paryska" Szczawińska E. Zawadzka 440.
Szawełowa N., Średnia 71.

Prośb biuro.

Ripp A., Mikołajewska 1861c.

Przędzalnie.

Hochmuth A. Wólczańska 804a.

Pudełek fabryki.

Silberschatz S., Cegielniana 1391.
Süssman L. Piotrkowska 522.

Restauracyjne zakłady.

Brückert, Główna 1173.
Domke J., róg Cegielnianej i Widzew.
Dzienniakowski, Średnia 355/44.
Ende G., Przejazd 1338/16.
Hammer F. Targowa 1178.
Kamus R., Piotrkowska 280.
Finkler L., Kamienna 1418.
Jekel G., Widzewska 1432.
Korszel J., Przejazd 1341.
Schifner M. Nowy Rynek 3.
Sellin F. Konstantynowska 320/14.
Zosel, Zawadzka.

Rzeźnicy.

Vossmajer W., Zielna 787.

Rysunków manufakturnych pracownia.

Likermann M. & Staszewski M., Cegielniana dom Bławata.

Sukna Składy.

Rimpel G., Dzielna 501.

Skór składy.

Breslauer M. Główna 55.

Siodlarskie i rymarskie składy.

Dreschler, Piotrkowska 565/174.
Konradiew W., Widzewska 52.
Kozlowski I., Wschodnia 31.
Kuczyński M., Piotrkowska 698.

Stolarskie zakłady.

Kaszyński J., Wschodnia 33.
Grzybowski, Średnia 11.
Przybylski A., Widzewska 36.

Snycerze.

Schillhejm R., Dzielna 1363.

Szewcy.

Huptys, Główna 25.
Müller F., Szossa Milscha 819g.
Steinhauer, Piotrkowska 256/24.

Sukien pracownie.

„Eugenia", Piotrkowska naprzeciw pałacu Scheiblera.
Hecht O., Piotrkowska 58.
Gloger M., Piotrkowska 28.
Kowalewska Piotrkowska 28.
„La saison" Zielona dom E. Roeder.
Lisowska J., Zachodnia 55.
Rasin W., Mikołajewska 1096/56.
Rowińska W., Przejazd 1136/20.
Silberberg B., Wschodnia 31.
Szylubska, Nowy Rynek 3.
Wagner. W., Św. Andrzeja 6.

Sodowej wody fabryki.

Offenbach D., Aleksandrowska 51.

Szpulek papierowych fabryki.

Künstler J., Piotrkowska 64.

Ślusarskie zakłady.

Kołodziejczak W. Piotrk. 275.
Friede H., Piotrkowska 33.

Ślusarska gospoda.

Petzold F., Mikołajewska 536.

Tapicersko dekoracyjne zakłady.

Kulesza Jan, Spacerowa 772.

Tokarskie zakłady.

Belke K., Wólczańska 726/118.
Jera M., Dzielna 1362/21.

Win i spirytualij składy.

Berrman M., Piotrkowska 33.
Baumgarten R., Zachodnia 57.
Felix, Piotrkowska 504.

Koppelman, Wschodnia 1404.
Mokiejewski M., Piotrkowska 504.
Sachs J., Cegielniana 1382.
Szykier E., Nowomiejska 233.

Wędlin składy.

Bechtold A., Wschodnia 43.
Grülm G., Widzewska 36.
Rassalski I., Konstantynowska 319/12.

Węgli składy.

Witkowski J., Składowa 509.

Właściciele domów.

Czapiewski M. Piotrkowska 273.
Horn F., Targowa 1178/58.
Krawczyk A., Piotrkowska 116.
Kühn G., Aleksandrowska 53.
Sindermann F., Główna 14.

Wózków dziecinnych i żelaznych mebli fabryki.

Finkelhaus F., Cegielniana 272/26.

Wzorów deseniowanie.

Gnauk R., Nawrot 540.

Firmy fabryczne Zgierza.

Auerbach parowa przędzalnia i apretura.
Bömme & Stürmer, przędzalnia, farbiarnia wełny.
Borst A. G. parowa przędzalnia, tkalnia, farbiarnia i apretura.
Ernst Emil fabryka ręczna tkacka kortów.
Ernst R. fabryka kortów.
Ernst Adolf, fab. kortu.
Hofmann Juljusz, fabryka parowa maszyn rob. 70.
Józefsohn Librach, fabryka ręczna tkacka kortów.
Krusche & Lorenz, przędzalnia i farbiarnia wełny.
Kunze Adolf, fabryka kortu.
Kürzel, Towarzystwo akcyjne, parowa przędzalnia wigoni.
Maczewski Robert, browar parowy.
Maks, farbiarnia i apretura.
Margulies Filip, tkalnia wyrobów z wełny czesankowej,
Neumann Emil, parowa fabryka krochmalu.
Orlamünder Wilhelm, apretura i farbiernia.
Rejdt Wincenty, parowa przędzalnia wełny i apretura.
Rudowski A., tkalnia ręczna kortów.
Swatek Ferd., tkalnia ręczna wyrobów z wełny czesankowej.
Wegener Emil, zakład bednarski.
Wolf Hermann, tkalnia parowa kortów.
Zachert I., apretura.
Zachert Wilh. Fr. przędzalnia bawełny.

Firmy fabryczne w Pabianicach.

Baruch Bracia, tkalnia wyrobów wełnianych.
Krusche & Ender, przędzalnia, tkalnia i farbiarnia wyr. wełnianych i półwełnianych.
Saenger R., fabryka papieru.
Schweikert & Riesiger, fabryka chemikalij.

Firmy fabryczne w Tomaszowie Piotr.

Bardke G., fabryka sukna i kortów.
Bornstajn & Süssman, fabryka sukna i kortów, w Starzycach pod Tomaszowem.
Fürstewald B-cia & Simon, apretura, przędzalnia i farbiarnia wełny.
Halpern Jakób, fabryka parowa sukna.
Herbst, apretura.
Jahn Teodor, fab. sukna i kortów.
Knothe E., fabryka kortów.
Landsberg H., fabryka sukna i kortów.
Lange F., przędzalnia.
Melcher & Grossman fabryka kortów.
Pechnik S., fabryka kortu.
Piesch Maurycy, apretura i farbiarnia.
Roland Ed., fabryka sukna, i dywanów

Przewodnik firm przemysłowo-handlowych Warszawskich.

Aptecznych i chemicznych naczyń składy.
Chwastkiewicz F. Senatorska 24.
Armatur fabryka.
Gwiździński T. Koszykowa 27.
Bielizny Składy.
„Leon" Marszałkowska 123.
Biszkoptów i pierników fabryka.
Stengel, Marszałkowska róg Zielonego Placu.
Blachy i wyrobów blaszanych fabryka.
Brauman L., Przemysłowa 36.
Bławatny magazyn.
Falęcki Ś., Niecała 5.
Browary parowe.
Machlejd K., Chłodna 45.
Broni fabryka i skład.
Ziegler R., Trębacka 4.
Brylanty sztuczne i wyr. złotych fabryka.
„Paryska Kompania", Biała 10.
Ekstraktu i karmelków od kaszlu fabryka.
„Leliwa" Zgoda.
Farbiarnia i pralnia chemiczna.
Gitner K., Niecała 5.
Farb i lakierów fabryka.
Krausse J. Bronifraterska 9.
Karpiński & Leppert, Plac Bankowy.
Fortepianów skład.
Gebetner & Wolff, Krakowskie Przedmieście 40.
Fortepianów fabryka.
Kerntopf I. Miodowa 12.
Galanteryjnych wyrobów skład.
Golińska W., Teatr.
Galanteryi skórzanej fabryka.
Neumann B-cia, Bielańska 5.
Gier i zabawek pożytecznych skład.
Wiśniakowski W., Królewska 3.
Hotele.
Hotel Niemiecki, Długa 31.
Hotel Paryski, Bielańska.
Hotel Rzymski, róg Trębackiej i Nowo-Senatorskiej.
Jubilerskich wyrobów skład.
Mankielewicz M., Teatr pod filarami,
Kapeluszy fabryka i magazyn mód.
Loth E., Krakowskie Przedmieście.
Krawiec męzki.
Sandecki R., Niecała 5.
Laboratoryum chemiczne.
Warszawskie laboratorym chemiczne, Złota 8.
Maszyn rolniczych skład.
Grodzki A., Senatorska 33.
Maszyn do pończoch skład.
Berg J. Mazowiecka 16.
Mebli magazyny.
Kalmus M. Grzybowska 37.
Załęski i S-ka, Marszałkowska 137.
Zjednoczeni stolarze, Tłomackie 6.
Metalowych tkanin fabryka.
Chrzanowski E., Bielańska 12/16.
Męzkich ubiorów magazyn.
Koch L., Miodowa 2.
Mydła i świec fabryka.
Grajewski I. Chłodna 50.
Mydeł toaletowych fabryka.
„Sylphide", Smolna 7.
Obić papierowzch składy.
Sapiecha L., Niecała 11, Długa 42.
Obówia magazyny.
Kamieński, Niecała 12.
Klimek Szymon, Świętokrzyska 3.
Hiszpański S., Bielańska 6.
Okryć damskich i futer składy.
Car H., Niecała 6, Miodowa 3.
Skwara, Niecała 14.
Olejów i tłuszczów skład.
Rauch A., Włodzimierska 23.
Pierników fabryki.
Ehestaedt Al., Żabia 5.
Popławski A., Elektoralna 23.
Paryfikatora kantor.
Komar Z., Krochmalna 92.
Przybitków do naboi fabryka.
Czajkowski & Gawrylow, Aleksandryja 19.
Szuwaksu fabryka.
Gliński S., Nowy-Świat 69.
Szkoły artystyczno-przemysłowe dla kobiet.
Nowińska Alicja, Senatorska 36.
Przewóska Jadwiga, Niecała 10.
Tabaczne Składy.
Muśnicki W., Erywańska 3.
Techniczne Biuro.
Stamirowski Józef, róg Złotej i Zielnej.
Tekturowej galanteryi fabryka.
„Monopol", Muranowska 6/8.
Towarzystwa ubezpieczeń.
„Jakor", Żabia 472.
Petersburgskie Towarzystwo ubezpieczeń, Plac Zielony 13.
„Rossja" Marszałkowska 144.
„Rossjanin", Przechodnia 1.
Rossyjskie Towarzystwo ubezpieczeń, Bielańska 4.
Win składy i winotłocznia.
Azja, Nalewki 28/3.
Boquet Hotel Rzymski, róg Trębackiej i Nowo-Senatorskiej.
Morozowicz R., Miodowa 6.
Żelaznych i stalowych wyrobów Składy:
Brun Krzysztof & Syn, róg Bielańskiej i Placu Teatralnego.
Hilkner Jan, Nowo-Miodowa 2.
Hilkner Ludwik, Krakow. Przedm. 5.

DRUKARNIA,

Zakład Artystyczno-Litograficzny,

INTROLIGATORNIA,

I FABRYKA KSIĄG HANDLOWYCH

Rudolfa Luther

w ŁODZI,

wykonywa wszelkie roboty kupieckie (mercantil) kolorowe (chromo) dzieła etc.

Klisze cynkowe.

Ogłoszenia

1887 r. **Dyplom uznania,**
najwyższa nagroda na Wystawie hygienicznej w Warszawie.
1889 r. **Wielki Medal srebrny**
na Wystawie Bessarabskiej w Kiszyniewie.
1890 r. **Dyplom Paryskiej Akademii Narodowej.**

„VALETUDO"

Pierwsza w kraju fabryka parowa
Waty hygroskopijnej
I MATERJAŁÓW OPATRUNKOWYCH
Dr. S. Bartkiewicza,
w ZAPOLU,
pod Grodziskiem.

Waty, gazy, linty i bandaże nasycane przetworami chemicznemi. Bandaże lniane, bawełniane, flanelowe, gumowe i gipsowe. Jedwabie, catguty i dreny. Tkaniny opatrunkowe. Materye nieprzemakalne. Poduszki hygieniczne dla dam. Tampony, kompresy, chustki opatrunkowe etc. etc.

Skrzynki ratunkowe dla fabryk, zawierające komplet przyborów pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

Sprzedaż wyrobów fabryki w całem Królestwie i Cesarstwie.

TOWARZYSTWO AKCYJNE

WYROBÓW PÓŁWEŁNIANYCH

R. Kindlera

w PABIANICACH, gub. Piotrkowskiej.

SKŁADY FABRYCZNE:

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 262 w domu własnym;

w WARSZAWIE, ul. Gęsia Nr. 3.

Fabryka z własnemi:

Przędzalnią, Tkalnią, Farbiarnią,

Apreturą i Drukarnią.

Istniejąca od roku 1854, nagrodzona na wystawach krajowych i zagranicznych dziewięcioma złotemi i srebrnemi medalami. Zatrudniająca 1,300 robotników. Wyrabia: Atłasy bawełniane i półwełniane, Kamloty czarne i kolorowe, Melanż, Tibetin i t. p. materjały.

GŁÓWNY SKŁAD

ZAKŁADÓW ŻYRARDOWSKICH

w ŁODZI, ul. Piotrkowska dom własny.

Poleca: Rewanitach, Płótna bielone, Kreas niedobielany, Płótno na prześcieradła, Prześcieradła w tuzinach, Chustki do nosa, Ręczniki kuchenne i adamaszkowe, Serwety stołowe, Serwety do kawy, Serwety deserowe, Garnitury do kawy i herbaty, Tkaniny stołową do wyszywania, Serwety do wyszywania, Farbiuchy i Fartuszki dla dziewcząt, Kołdry pikowe i watowe, Materyały na meble, Płaszcze kąpielowe, Prześcieradła kąpielowe, Ręczniki kąpielowe, Ścierki, Płótno na wsypy, Płótno na powłóczki, Drylich pościelowy i materacowy, Płótno na spodnie, Drylich w paski na siennik, Tkaniny na suknię, Tella Kussa, Płótno introligatorskie, Drylich na koszule, Tkaniny na kamizelki, Worki i Waałuchy, Siennik gotowe, Madepolamy i kreasy, Barchany, Bawełnę na pończochy, Płótno surowe na rolety, Firanki odpasowane i Firanki na lokcie.

Po cenach niskich lecz stałych.

FILJA
WARSZAWSKIEJ FABRYKI
wyrobów platerowanych

Norblin i Ska, Bracia Buch

W ŁODZI,

przy ul. Piotrkowskiej, w pałacu W-go Scheiblera.

Poleca swoje gustowne, trwałe, podług najświeższych modeli wykonane wyroby.

Szczególnie zwraca uwagę na powszechnie znane ze swej dobroci

SZTUĆCE, to jest Łyżki, Łyżeczki, Widelce i Noże.

Cenniki ilustrowane przesyłają się bezpłatnie.

Również znajdują się na składzie wyroby srebrne 84 próby

FABRYKI

T. WERNER i S-ka.

Większe zamówienia przyjmują się i wykonywają w jaknajkrótszym czasie.

L. Grohmann

Przędzalnia bawełny

W ŁODZI,

ulica Targowa Nr. 1160a.

Henryk Grohmann

Przędzalnia bawełny

w Łodzi,

ulica Św. Emilii Nr. 1160b.

Towarzystwo Akcyjne

S. Rosenblatta

W ŁODZI.

DRUKARNIA,
PRZĘDZALNIA i TKALNIA,
wyroby bawełniane i wełniane.

Składy Główne:

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 777.
w WARSZAWIE, ul. Gęsia Nr. 7.

Juliusz Handke.

FABRYKA MYDŁA, ŚWIEC i MYDŁA DLA FABRYK

w Łodzi,

SKŁAD GŁÓWNY:

ul. Nowomiejska, Nr. 14.

JOZEF RICHTER

Tkalnia mechaniczna i farbiarnia

wyrobów wełnianych

I PÓŁWEŁNIANYCH

w ŁODZI,

Skład: ulica Piotrkowska Nr. 509

Fabryka: ul. Długa Nr. 359.

KERPERT AUGUST JR

Farbiarnia, Drukarnia

i APRETURA

wyrobów bawełnianych

w ŁODZI

ulica Piotrkowska Nr. 718.

BRACIA LANGE

w ŁODZI, ulica Św. Andrzeja Nr. 811c.f.

Fabryka maszyn i przyrządów tkackich.

Przyrządy ruchome i nieruchome do tkalni mechanicznych i ręcznych, z ogniwami lub bez ogniw.

Przyrządy te nadają się do bawełny, wełny, lnu, do materyj jedwabnych i t. p.
Płyty tkackie z lanego żelaza we wszystkich wymiarach.
Fabrykacja Muillonów, Warsztaty Jacquarda z wszystkiemi dodatkami, jak: deszczulki, galirungi i litze.
Wykończenie rysunków i kartonów Jacquarda w drobnym i grubym podziałach.

FABRYKA GARBARSKA

KARSCH & REINSTEIN

w Radogoszczu

pod Łodzią.

Leon Allart & Co.

Przędzalnia wełny czesankowej

W ŁODZI,

ulica Kątna Nr. 873.

BRACIA HÜFFER,

Fabryka Trykotaży

W ŁODZI,

ul. Wólczańska Nr. 640bb.

Towarzystwo Akcyjne

LUDWIKA GEYERA.

Przędzalnia, tkalnia mechaniczna, blicharnia, farbiarnia i drukarnia wyrobów bawełnianych

w Łodzi,

Fabryka: Piotrkowska 624 i 637.

Kantor i Skład: Piotrkowska 637.

F. W. Böttiger.

Przędzalnia wełny wigoniowej i błyszczącej,

Niciarnia i Farbiarnia.

Fabryka: ulica Widzewska Nr. 1077.

Skład: Piotrkowska Nr. 502.

BRACIA GEHLIG

BROWAR PAROWY

w ŁODZI,

ulica Ogrodowa Nr. 291.

Robert Biedermann

Farbiarnia przędzy, wyrobów tkackich,

Przędzalnia bawełny

i APRETURA

w Łodzi

ulica Widzewska Nr. 344.

Schmitz & van Endert

Fabryka Wyrobów

jedwabnych i półjedwabnych,

farbiarnia i apretura wyrobów jedwabnych

W ŁODZI,

ulica Cegielniana № 271 k.

SCHLEE & KREUSLER

Fabryka parowa kapeluszy

W ŁODZI,

ul. Targowa № 1287 a, 1287.

SPECJALNOŚĆ: Kapelusze miękkie, półmiękkie i twarde, męzkie i damskie; halki wojłokowe w różnych fasonach i rodzajach, główki do kapeluszy damskich we wszystkich kolorach.

Własny Skład w Warszawie, Nalewki Nr. 13 w podwórzu.

Przedstawiciele firmy:

w PETERSBURGU: Alfred Stiebing (Bolszaja Sadowaja) Nr. 12, mieszkania 12.
w MOSKWIE: Eugen Rennfeldt.
w ROSTOWIE nad Donem: Münch i Neef.
w TYFLISIE: Piotr Krimoff.
w HELSINGFORSIE: Stude & Comp.

Gampe & Albrecht

w ŁODZI

Tkalnia mechaniczna kortów i Drukarnia

Wyrobów Bawełnianych

Fabryka: ulica Piotrkowska Nr. 581/2.

SKŁAD: ul. Piotrkowska Nr. 501.

Przędzalnia wigoni

W. STOLAROFF

w DĄBROWIE

pod Łodzią.

STILLER & BIELSCHOWSKY

W ŁODZI,

Fabryka mechaniczna wyrobów wełnianych.

Posiada własne: tkalnię, apreturę i farbiarnię wełny i wyrobów wełnianych.

Specjalność: Kaszmiry, materjały na suknie towary na okrycia damskie, kamgarny na ubrania męzkie i wszelkie inne wyroby kamgarnowe.

SKŁAD: ulica Piotrkowska Nr. 265.

FILJA w WARSZAWIE: Gęsia No. 2.

Juliusz List

FABRYKA WYROBÓW JEDWABNYCH.

Specjalność: gładkie i w deseń materyały konfekcyjne na suknie, plusze jedwabne, i obłożenia z piór

W ŁODZI,

ulica Cegielniana Nr. 1390.

M. A. WIENER

W ŁODZI

Skład ulica Piotrkowska Nr. 514.

SPECYALNA FABRYKA

wyrobów z wełny czesankowej (Kamgarn)

na Damską i Męzką garderobę.

Леонардъ, Велькеръ

и

Гирбардъ

деревня Домброва около Лодзи,

ФАБРИКА БУКСКИНУ,

ТРИКО, СУКНА И СИЛЬНОКРА.

LUDWIK RANKE
w Łodzi,
ulica Piotrkowska Nr. 764,
Fabryka chustek i kortów wełnianych.

S. CZAMAŃSKI
Parowa fabryka wstążek jedwabnych i półjedwabnych, tasiemek plecionych, oraz przędzy glansowanej,
w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 524|96.

EDWARD KINDERMANN
Fabryka materyj meblowych
W ŁODZI,
ulica Piotrkowska Nr. 767.

Gustaw Wertschytzky,
Tkalnia mechaniczna wyrobów wełnianych, kortów, pluszu
i APRETURA,
w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 772.

TOWARZYSTWO AKCYJNE
Wyrobów wełnianych i bawełnianych
M. Silbersteina
w ŁODZI.
Fabryka mechaniczna
kaszmirów, kamgarnów, towarów na okrycia damskie, oraz innych wyrobów wełnianych.
Główny skład: w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 260a.
Filja w Warszawie, ul. Gęsia Nr. 16

Fried. Wm. Teszemacher Syn.

Fabryka pruneli i cholewek
do bucików
w ŁODZI,
ulica Pusta Nr. 575b.

EDMUND STEPHANUS.

w Łodzi, ul. Cegielniana Nr. 1437a.

Fabryka wyrobów miedzianych

i armaturowych.

Zakładanie studzien wszelkiego rodzaju.

Skład rur i blachy ołowianej.

ФАЛЬЦМАНЪ И РАБИНОВИЧЪ.

Механическая Фабрика

шнуровъ, тесемъ и глянцовой бумаги

ЛОДЗЬ, Вульчанская улица № 729.

Falzmann & Rabinowicz

Mechanische Litzen, Cordel & Glanzgarnfabrik

ŁÓDŹ, Wólczańska-Str. Nr. 729.

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza

J. JOHN.

W ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 700.

Specjalna fabryka transmissyj.

F. Eisenbraun.

FABRYKA PRUNELI,

Przędzalnia odpadków bawełnianych.

w ŁODZI, Piotrkowska Nr. 508/68 nowy.

Zygmunt Richter.

PRZĘDZALNIA I APRETURA

wyrobów wełnianych

w ŁODZI, ulica Długa Nr. 852.

J. STÜLDT.

Apretura wyrobów wełnianych

w ŁODZI,

ulica Drewnowska Nr. 91.

Wilh. Fr. Zachert.

W ZGIERZU.

PRZĘDZALNIA BAWEŁNY.

SKŁAD w Łodzi, ulica Zawadzka Nr. 436.

JÓZEF LISSNER.

Tkalnia mechaniczna

wełnianych i bawełnianych wyrobów

w Łodzi, ulica Piotrkowska Nr. 556.

М. ФИКСЪ,

ЛОДЗЬ,

Цегельняная улица № 271 м.

ФАБРИКА МОДНЫХЪ ШЕРСТЯНЫХЪ ИЗДѢЛІЙ.

ПРЗĘDZALNIA I TKALNIA MECHANICZNA,

blicharnia i farbiarnia,

oraz

DRUKARNIA

pod firmą

Krusche i Ender

w PABIANICACH.

Wyłączna sprzedaż u kupca I-ej Gildyi

pod firmą

HERMAN KONSTADT

w ŁODZI, ul. Piotrkowska Nr. 273.

Towarzystwo akcyjne Brow. Akc. SS. K. Anstadt ŁÓDŹ. browaru parowego

Sukcesorów K. ANSTADTA

w ŁODZI,

ulica Średnia Nr. 349.

Franciszek Kindermann.

FABRYKA WYROBÓW WEŁNIANYCH

CHUSTEK I KORTÓW

w Łodzi,

ulica Św. ANDRZEJA, Nr. 761.

FABRYKA MASZYN

i odlewnia żelaza

Mannaberga i Goldammera

(dawniej **Karola Söderstrema**)

w ŁODZI, ulica Widzewska Nr. 1120.

Budowa maszyn i kotłów parowych, kotlarnia i odlewnia metalów, oraz fabryka armatur.

Specjalność: maszyny dla przędzalni, apretur, farbiarni i blicharni; kompletne urządzenia do dystylarni, gorzelni i browarów. Aparaty dla cukrowni, budowa młynów, transmisje, paleniska, pompy i sikawki.

Gustaw Schreer.

PRZĘDZALNIA WEŁNY I NICIARNIA PAROWA

w ŁODZI,

ulica Dzielna Nr. 1433/42.

Wiesel & Grünbaum.

FABRYKA WSTĄŻEK

w ŁODZI,

ulica Spacerowa Nr. 768.

Paul Desurmont.

PRZĘDZALNIA WEŁNY CZESANKOWEJ

w ŁODZI,

ulica Wólczańska Nr. 865|866.

Lud. Kaiserbrecht.

APRETURA.

Radogoszcz pod Łodzią Nr. 3.

Reinhold Furk,

LODZ,

Petrikauer Strasse Nr. 551,

Dessinkarten- und Geschirrlitzen-Fabrik.

Manufacturzeichnerei

und Lager von

Wiener Jacquardmaschinen.

Anfertigung von Etiquets für Damen- und Herrenschneider, wie auch für Wäschefabriken.

W. DROZDOWSKI & Cº.

FARBIARNIA i APRETURA

w ŁODZI,

Zawadzka dom własny.

Л. Розенталь.

Фабрика Камвольныхъ и Шерстяныхъ Товаровъ

Въ ЛОДЗИ,

Петроковская ул. № 754.

L. Rosenthal.

Fabryka Wyrobów Wełnianych

w ŁODZI

ul. Piotrkowska Nr. 754.

EISERT KAROL.

Tkalnia kortów i wyrobów wełnianych

w ŁODZI

ulica Piotrkowska Nr. 472.

Meyer & Oschatz.

Fabryka wyrobów fantazyjnych włóczkowych
w ŁODZI,
Widzewska 1108d.
Naprzeciw stacyi towarowej.

Emde & Com

FARBIARNIA WEŁNY
w ŁODZI,
ulica Zielona Nr. 787a.

ЭРНЕСТЪ ВЕВЕРЪ

ФАБРИКА ЛЕНТЪ, ТАСЬМЫ и КРУЖЕВЪ,
ЛОДЗЬ, уголъ Вульчанской и Мильна улицы.

ERNEST WEWER.

Fabryka taśmy, wstążek i koronek.
w Łodzi, róg Wólczańskiej i szosy Milsza.

Aug. Hüffer, Łódź.

Electrotechnische Fabrik.
Complette Beleuchtungsanlagen
nach dem System: **„R. J. GÜLCHER", „type nouveau".**
Fabrikation aller Sorten **isolirter Drähte** und **Kabel,** sowie **Drathseilen** in allen Stärken.
Specialität: Dynamomaschinen-Bau.

АЛЬБАНЪ АУРИХЪ.

въ ЛОДЗИ
Фабрика шелковыхъ, полушелковыхъ, фильдекосовыхъ и шерстяныхъ перчатокъ и чулковъ.
ГЛАВНОЕ ЗАВЕДЕНІЕ
въ Гартмансдорфѣ въ Саксоніи.

ALBAN AURICH.

w ŁODZI, ul. Mikołajewska (Dzika) Nr. 9.
Fabryka rękawiczek i pończoch jedwabnych, półjedwabnych, fildekosowych i wełnianych.
GŁÓWNE ZAKŁADY
w Hartmannsdorfie w Saksonji.

Karol Hofrichter.

PRZĘDZALNIA BAWEŁNY,
tkalnia, blicharnia i drukarnia wyrobów bawełnianych
w ŁODZI, Piotrkowska Nr. 579/80.

Karol Bennich.

FABRYKA WYROBÓW LNIANYCH i WEŁNIANYCH
ORAZ
Chustek i Kortów
w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 757.

L. FESSLER.

Mechaniczna fabryka haftów

w Łodzi, Piotrkowska Nr. 721.

ANASTAZY BITDORF

Farbiarnia przędzy wełnianej i bawełnianej

w ŁODZI, ulica Ogrodowa Nr. 282B.

Wollen- und Baumwollen-Färberei

von

ANASTAZY BITDORF

in **Łódź, Ogrodowa-Str. Nr. 282B.**

OTTO BERNHARDT.

Fabryka wyrobów powroźniczych

w ŁODZI, ul. Ogrodowa Nr. 285.

Specjalność:

liny transmisyjne bawełniane i konopiane.

F. JARISCH.

Tkalnia wyrobów bawełnianych i lnianych

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 733.

SPECJALNOŚĆ: materjały na fartuchy i na wsypki do pierzy.

Bracia Trilling & Datyner.

w ŁODZI,

ulica Długa Nr. 837b.

Fabryka sztucznej wełny.

Gebrüder Trilling & Datyner.

Ł ó d ź,

Langestrasse Nr. 837b.

KUNSTWOLLFABRIK.

F. Pietschman, Warszawa.

Filia w Łodzi, Dzika Nr. 65. Telefon.

Fabryka tektury asfaltowej do krycia dachów, asfaltu, holzcementu, laku metalicznego do zabezpieczenia metalu od rdzy etc. Skład gwoździ do tektury, smoły gazowej, listew, papieru holzcementowego. Krycie dachów tekturą, holzcementową masą kleistą. Wykonywanie wszelkich robót asfaltowych. Towar wyborowy, ceny niskie stałe.

Bracia Baruch.

Farbiarnia wyrobów tkackich, drukarnia wyrobów bawełnianych, oraz chustek kaszmirowych

w PABJANICACH.

Kantor: w Łodzi, Cegielniana Nr. 27ic.

Zakład Stolarski

Józefa Wawersiga

w ŁODZI,

ulica Pańska, dom własny.

Przyjmuje i starannie wykonywa wszelkie roboty budowlane i meblowe.

ZAKŁAD BEDNARSKI

C. Karola Wegener

w Łodzi

ulica Widzewska Nr. 417a/14.

MARKUS KOHN.

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 779.

Przędzalnia i tkalnia mechaniczna wyrobów wełnianych.

Wyrabia: najnowsze materjały konfekcyjne, męzkie i damskie, sukna, szewioty, chustki i flanele.

Fabryka Pomników

i robót budowlanych

z Granitu, Marmuru i Piaskowca

A. Urbanowskiego

w Łodzi,

ulica Cmentarna Nr. 321zz.

J. Hausmann & Com.

w ŁODZI.

Kantor: Piotrkowska 680/241

Fabryka: Zarzewska Nr. 901.

Fabryka **Cementu drzewnego, Asfaltu i papy asfaltowej** do pokrycia dachów. **Oczyszczanie smoły.** Przedsiębiorstwo **robót asfaltowych** z czystego **Limmru** i **krajowego asfaltu.** Skład **Prima Portland-Cementu.** Angielskie i swedzkie płyty Chamottowe i glinka Chamottowa. **Carbolineum** do konserwowania drzewa. Fabryka **płyt cementowych.**

Połączenie telefonowe.

ФАБРИКА КОКОСОВЫХЪ ПУГОВИЦЪ

БРЕШЕЛЬ И РЕЙНГЕЙМЕРЪ

въ Лодзи, ул. Вульчанская,

Главное депо въ Варшавѣ

улица Налевки № 18, домъ Каше.

Давидъ Пруссакъ

Лодзь

ФАБРИКА ФЛЯНЕЛИ И ТРИКО.

Dawid Prussak

ŁÓDŹ.

Fabryka flaneli i kortów.

Zakład Siodlarski

I FABRYKA POWOZÓW

Alfreda Sommera

w Łodzi, ulica Ś-go Benedykta Nr. 16.

JÓZEF JASIŃSKI

Fabryka wyrobów metalowych i kotlarskich

w Łodzi, Średnia Nr. 411.

JOSEPH JASIŃSKI

Kupferschmiede, Metall- und Brennerei-Apparaten-Fabrik

Łódź, Średnia-Strasse Nr. 411.

Fabryka kołder watowych

EMMY RAMPOLD

w ŁODZI,

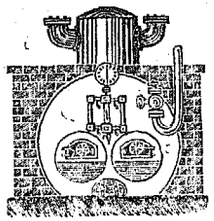
ulica Kamienna (Finstra) Nr. 1418c nowy 7, 2 piętro.

Poleca:

wielki wybór **kołder watowych**; tyftykowych, atłasowych jedwabnych „Surah“ kaszmirowych, atłasowych, wełnianych i brylantowych

od rs. 5 do 20 za sztukę.

NOWOŚĆ kołdry na wełnianej wacie.

L. LUBOTYNOWICZ

INŻYNIER.

Biuro Techniczne

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 83.

Projekty, plany i **kosztorysy** budynków fabrycznych i domów mieszkalnych. **Obmurowanie kotłów** z uwzględnieniem możebnie małego zapotrzebowania węgla. **Ogrzewanie parowe** fabryk i domów mieszkalnych, wodociągi, zlewy kuchenne, kąpiele domowe. **Plany** i **formalności** niezbędne przy installacyi **elektrycznego oświetlenia, obmurowaniu kotłów** parowych etc.

H. Landsberg.

Tomaszów

w gubernii Piotrkowskiej.

Założona w roku 1859

KOMPLETNA FABRYKA SUKNA I KORTÓW,

składająca się:

z Tkalni mechanicznej, Farbiarni, Przędzalni i Apretury.

Agentury w Moskwie, Petersburgu, Rydze, Rostowie nad Donem i Odessie.

M. ZBIJEWSKI

ŁÓDŹ,

1369|26 Dzielna 1369|26

Dom komisowo-ajenturowy.

JULJUSZ BLUMENTHAL

Główna Ajentura

Moskiewskiego Towarzystwa Ubezpieczeń od Ognia

W ŁODZI,

ulica Spacerowa, dom M. Prinza Nr. 778b. 2-gie piętro.

Albert Krabler

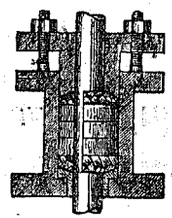
DOM AGENTUROWO-KOMISOWY

W ŁODZI,

ulica Dzielna Nr. 501b.

Papierowy Pakunek do Gniazd

patentu E. Missla

jest podług tysiącznych świadectw pierwszorzędnych powag przemysłowych najodpowiedniejszym, najtrwalszym najłatwiejszym w użyciu i najtańszym pakunkiem do uszczelniania wszelkiego rodzaju gniazd.

Główny przymiot: **„lekkie dociąganie deklą“** powodujące lekki bieg maszyny i niezużywanie się drągów.

Prospekty za pośrednictwem wyłącznej Reprezentacyi.

Stamirowski i S-ka, Łódź.

Hugo Mannaberg.

w Łodzi, Widzewska Nr. 1434d

Farby, Cement, Gips

i cegła ogniotrwała.

Krawetz.

Dom handlowo-komisowy

w Łodzi,

ulica Cegielniana 271m, dom własny.

DITTMAR MANASSE.

DOM AGENTUROWO-KOMISOWY

w ŁODZI 1371

Krochmal i Dextryna.

F. W. Tugemann.

Dom Agenturowo-Komisowy

w Łodzi,

ul. Piotrkowska Nr. 539.

КОНТОРА

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННАГО

РОССІЙСКАГО ОБЩЕСТВА

Морскаго, рѣчнаго сухопутнаго страхованія и транспортированія кладей,

утвержденнаго въ 1844 году,

принимаетъ въ города Европейской и Азіятской Россіи къ отправкѣ всякого рода клади, застрахованіемъ оныхъ въ пути, съ переводомъ фрактовыхъ и иаложенныхъ на счетъ отправителей платежей въ мѣста назначенія.

Коммисія за провозъ и страховую премію самая умеренная.

Заявленныя къ отправкѣ клади подвозятся съ мѣста ихъ упаковки—средствами конторы.

Контора помѣщается

ВЪ ГОРОДѢ ЛОДЗИ,

Пасажъ Мейера № 512с.

Maurycy Heiman.

KANTOR AGENTUROWY

w ŁODZI,

róg Cegielnianej i Zachodniej, dom własny.

MAX FISCHER

Dom Agenturowo-Komisowy

w ŁODZI,

Skład przędzy: z Przędzalni wigoni F. H. Kürzel w Zgierzu i przędzy czesankowej firmy Leonhardt Woelker & Girbard, Łódź.

M. BADIOR.

Fabryka wyrobów z wełny czesankowej |Kammgarn|

w ZGIERZU.

Skład w Łodzi, ulica Piotrkowska № 261b.

Kalecki & Lwow.

DOM SPEDYCYJNY

w ŁODZI,

ulica CEGIELNIANA, dom Rawera.

H. LIKIERNIK.

Dom Agenturowo-Komisowy

w ŁODZI,

ulica Dzielna № 1371.

S. Kuznitzky & Co.

DOM SPEDYCYJNY

w ŁODZI, ulica Cegielniana Nr. 271a.

FILJE:

Toruń: punkt centralny dla Aleksandrowa i Nieszawy; Katowice: dla Granicy, Sosnowic, Szczakowy; Libawa.

APTEKA,

Instytut wód mineralnych,

NATURALNYCH i SZTUCZNYCH

i parowe laboratorjum przetworów farmaceutycznych

M. SPOKORNY

w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 273/25.

Poleca: Materyały apteczne i chemikalia pierwszorzędnych firm, hurtownie po cenach fabrycznych, specyalia zagraniczne, materyały opatrunkowe własnego wyrobu, narzędzia chirurgiczne i przedmioty gumowe, oraz **wody mineralne naturalne** stale świeżego czerpania.

LUDWIK ALBRECHT

Dom Agenturowy

w ŁODZI, ulica Zawadzka, dom Scheiblera.

ELIKSIR JAPOŃSKI

Użycie kilku kropli eliksiru Japońskiego w 1/4 szklance wody zapobiega i leczy pruchnienie zębów, bieli je i wzmacnia, jak również na dziąsła działa wybornie. Upraszam zwrócić uwagę na ten prawdziwy i nieomylny preparat, który ma te ważne przymioty, że przy używaniu go nigdy się nie cierpi na ból zębów, a najsilniejszy ból takowych ustępuje natychmiast po użyciu kilku kropli na watę. — Eliksir Japoński wypróbowany i uznany za najlepszy, za co wynalazca poręcza. **Cena flakonu 75 kop.**

Główny i jedyny skład w centralnej perfumeryi

L. FIJAŁKOWSKIEGO

Łódź, ulica Piotrkowska, 45 obok cukierni Wuestehube.

Upraszam zwrócić baczną uwagę na adres gdzie się znajduje.

Pracownia kwiatów, oraz Magazyn Mód

Aleksandry Woelfle

ulica Przejazd Nr. 14 naprzeciw placu Cyklistów.

Poleca: kwiaty w najlepszych gatunkach, balowe garnitury, kwiaty i rosliny sztuczne do salonów, bukiety i wieńce ślubne. Obstalunki i odświeżanie kwiatów i roślin wykonywa się starannie i prędko, oraz poleca: na każdy sezon kapelusze podług najnowszych modeli paryzkich i wielkim wyborze kapelusiki z kwiatów. **Ceny stałe.**

Księgarnia i skład nut

R. SCHATKE

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 786.

Dostarcza wszelkie książki i wydawnictwa krajowe i zagraniczne po cenach katalogowych. Posiada **wielki wybór książek do nabożeństwa** w rozmaitych oprawach. Książki dla dzieci i młodzieży. Wydawnictwa ilustrowane.

Największy skład globusów.

FILJA WILEŃSKIEJ

KSIĘGARNI i CZYTELNI

S. Strakuna

w ŁODZI ulica Piotrkowska (Hotel Hamburgski).

Posiada zawsze na składzie książki szkolne, dziecinne, ilustrowane, słowniki książki do nabożeństwa w gustownych oprawach. Przyjmuje prenumeratę na wszystkie dzieła, dzienniki i pisma peryodyczne po cenach redakcyjnych. Poleca **wypożyczalnię książek polskich, ruskich, niemieckich i francuzkich,** składającą się z kilku tysięcy tomów, ciągle zasilaną wychodzącemi nowościami.

Łódzkie Przedsiębiorstwo

ROBÓT DEKARSKICH i ASFALTOWYCH

Łódź, Dzielna 1369, (26 nowy)

DALESZYŃSKI i ZBIJEWSKI.

KSIĘGARNIA i SKŁAD MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH,

biurowych, szkolnych i rysunkowych

A. ŚWIDY

ŁÓDŹ, Dzielna Nr. 1380.

KSIĘGARNIA KOLPORTACYJNA

C. RICHTERA

w Łodzi,

ul. Cegielniana Nr. 272n 4 nowy,

dom własny.

Przyjmuje prenumeratę na wszystkie pisma perjodyczne i dzieła zeszytowe, wychodzące w kraju i zagranicą, po cenach oznaczonych przez nakładców.

Wszelkie dzieła, wydawnictwa w języku polskim, lub zagraniczne przez jakielkolwiek gazety i katalogi ogłaszane, księgarnia dostarcza na tych samych warunkach,

Wszelkie zlecenia uskuteczniają się jaknajspieszniej i akuratnie,

APTEKA

Zakład Wód Mineralnych i Napoi Gazowych

ORAZ

LABORATORYUM

Chemiczno-Farmaceutyczne

F. MÜLLERA

w Łodzi,

ul. Piotrkowska Nr. 262

dom własny.

POLECA:

Wina lecznicze, Chinowe, Rabarbarowe, Pepsinowe, Eliksiry i proszki do zębów, wszelkie lekarstwa specyalne, krajowe i zagraniczne, Wody mineralne, naturalne i sztuczne, oraz dla pp. właścicieli aptek po cenach najprzystępniejszych. Wszelkie przetwory chemiczno-farmaceutyczne, jako to: Ekstrakty, Tynktury, Plastry, Soki owocowe, najnowsze środki lecznicze, Wodę destylowaną, chemicznie czystą na balony etc. etc.

APTEKA

M. LEINVEBERA

w ŁODZI,

Nowy Rynek Nr. 2, w domu własnym.

Zaopatrzona w wody mineralne naturalne i sztuczne, oraz w specjalia zagraniczne.

APTEKA

A. STOPCZYKA

w Łodzi,

Róg Piotrkowskiej i Św. Andrzeja № 762.

WODY MINERALNE NATURALNE.

Zakład wyrobu wód mineralnych sztucznych i gazowych.

APTEKA

A. KRAFFTA

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 727, dom K. Ebhardta.

Poleca wszelkie wina lecznicze, Eliksiry i proszki do zębów, lekarstwa specyalne, krajowe i zagraniczne, oraz wody mineralne, naturalne i sztuczne.

Maks Keller.

SKŁAD PAPIERU

w ŁODZI, ulica Piotrkowska Nr. 69.

Poleca: Papier z fabryki Soczewka, Wyłączna sprzedaż ksiąg Maybauma z Warszawy, materyały piśmienne en gros i en détail, po cenach fabrycznych.

Przyjmuje się zamówienia na roboty drukarskie.

Ceny umiarkowane!

Izydor Littauer.

Magazyn nowości!

Skład angielskich i francuzkich tiulów, koronek i wstążek.

Guziki, wyroby szmuklerskie i pończosznicze. | Gorsety, hafty i artykuły fantazyjne.

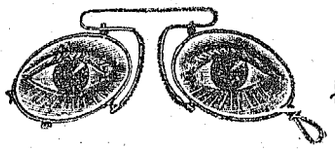
ŁÓDŹ

ul. Piotrkowska Nr. 39, na przeciwko apteki Müllera.

SKŁAD RÓŻNYCH TOWARÓW

J. Klocmana

w ŁODZI, ul. Dzielna № 501b.

Stanisław Lewiński

Łódź, ul. Dzielna №. 2 nowy.
Zakład elektrotechniczny i optyczny.

Specjalność:
Dzwonków elektrycznych, **Numeratorów**, **Mikrotelefonów** najnowszej konstrukcyi, **Piorunochronów, Drutów, Elementów, Okularów, Binokli, Lornetek, Maszynek elektrycznych, Irrygatorów** i Narzędzi chirurgicznych opatrunkowych. Dla lekarzy i chemików wszelkie przyrządy szklane i gumowe. Libelki, Miarki, Rejscejgi i. t. p. Przyjmuje wszelkie reparacje w zakres elektrotechniki i optyki wchodzące.

Magazyn ubiorów męzkich
Juljusza Hafftsteina
w Łodzi
Nowy Rynek Nr. 4.

SKŁAD OBIĆ PAPIEROWYCH
Listew Złoconych politurowanych, barokowych i tapetowych
oraz
Przedsiębiorstwo malarskie
Adolfa Butschkat
w ŁODZI, ulica Piotrkowska № 283.

Specjalny magazyn urządzeń kuchennych
pod firmą
L. SIEBENEICHEN
Łódź, Nowy Rynek Nr. 2.

Poleca: Wszelkie naczynia kuchenne emaliowane w gatunkach niebieskim, szarym (Cloudy Grey) oraz cynowane.
Przybory do kawy z niklowo-platerowanej stalowej blachy (patentowane).
Wyroby nożownicze, Noże stołowe, kuchenne, kieszonkowe, nożyczki zagraniczne prawdziwe „Henkelsa“ oraz krajowe.
Przystawki do pieców, przybory do kominków, Żelazka stalowe, niklowane, wyżymaczki „Empire“.
Wianki i krzyże, wyrób paryzki i. t. d.
Wszelkie wyroby w gatunkach wyższych po cenach umiarkowanych.

LÜDERT & COMP.
Skład sukna, kortów, dywanów i chodników.
Sprzedaż hurtowa i detaliczna
w ŁODZI,
róg ulicy Zawadzkiej i Piotrkowskiej, w pałacu Scheiblera.

LÜDERT & COMP.
Lager von Tuch, Cord, Teppiche und Läufer.
Engros- und Detail-Verkauf
in ŁÓDŹ,
Zawadzkastrasse, Ecke Petrikauer-Str., in Scheibler's Palais.

Ignacy Podgórski

MAGAZYN UBIORÓW MĘZKICH

W ŁODZI,

ulica Dzielna Nr. 501b.

Zawiadamia Szanowną Klientelę m. Łodzi i okolicy, iż magazyn zawsze zaopatrzony **w wielki wybór najnowszych towarów** krajowych i zagranicznych, z których wykończa garnitury po cenach bardzo umiarkowanych. Także przyjmuje obstalunki z powierzonych materjałów. Wykończenie punktualnie, akuratnie i podług najświeższych żurnali.

MAGAZYN UBIORÓW MĘZKICH

A. Majeranowskiego

W ŁODZI,

ul. ZAWADZKA, róg Piotrkowskiej Nr. 277, naprzeciw pałacu Scheiblera.

Obstalunki wykonywa tak z własnych jak i powierzonych materjałów jaknajśpieszniej i podług najświeższych żurnali, akuratnie i po cenie umiarkowanej.

W. L. Kosel

JEDYNY W ŁODZI SPECJALNY

SKŁAD FARB

ulica Piotrkowska Nr. 761.

Poleca: **Farby malarskie, olejne prędko schnące, pokost, lakiery** krajowe i angielskie, **massę woskową** do froterowania podłóg, pędzle w jaknajwiększym wyborze, bronzy w płynie, desenie, oraz wszelkie utensylia malarskie.

ADOLF ROSENTHAL

w Łodzi,

ulica Piotrkowska Nr. 39 i 774.

Towary galanteryjne

Fabryka parasoli i eleganckiej galanterji drewnianej.

KAROL BERCKENKAMP

Właśc.: **ERNEST MOGK**

Firma istnieje od roku 1865

w ŁODZI, Piotrkowska Nr. 778/63.

Hafty, włóczki, towary galanteryjne, wyroby pończosznicze, koronki, artykuły fantazyjne.

Gorsety od rs. 2 kop. 40 do rs. 9 kop. 90.

MAGAZYN
OBUWIA DAMSKIEGO, MĘZKIEGO I DZIECINNEGO

A. OPITZ

Szewc z Warszawy,

w Łodzi, róg Piotrkowskiej i Dzielnej 1380 vis à vis Cukierni Wüstehube.

Poleca zakład swój dobrze zaopatrzony w Obuwie męskie, damskie i dziecinne w różnych gatunkach. Przyjmuje obstalunki na miejscu jako też nadesłane podług miary lub starego obuwia. Również wykonywa wszelkie reperacje bez względu na to z czyjego warsztatu obuwie pochodzi. **Specjalność buty oficerskie.**

MAGAZIN

von Damen-, Herren-und Kinder-Schuhen

A. OPITZ

Schuhmacher aus Warschau,

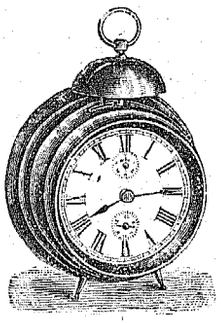
in ŁODZ, Ecke Petrikauer-u. Dzielnastr. Nr. 1380 vis-à-vis Wüstehube's Conditorei.

Zakład tapicersko-dekoracyjny

EMILA JOSEPHA

w ŁODZI, ulica Wschodnia Nr. 1411.

Poleca meble wyścielane wszelkiego rodzaju, krzesła, fotele, sofy, szezlongi, taburety, garnitury orzechowe aż do najozdobniejszych czarnych hebanowych. Wszelkie reparacje, dekoracje i materace wykończają się akuratnie, podług miary w najkrótszym czasie.

ZAKŁAD ZEGARMISTRZOWSKI

S. DRECKIEGO

Nowy Rynek Nr. 2, obok ratusza.

Poleca wybór zegarów ściennych, stołowych, kontrolerów dla stróży nocnych, wszelkich konstrukcji i z najpierwszych fabryk, oraz podejmuje się wszelkich reperacji w zakres zegarmistrzostwa wchodzących.

P. Majewski.

Magazyn mebli wyścielanych i giętych

oraz

Zakład dekoracyjny

w **Łodzi,** ul. Dzielna № 1111 nowy 29, dom Müllera.

Przyjmuje wszelkie roboty stolarskie i tapicerskie.

KAROL MEISSNER.

Zakład Ogrodniczy

w Łodzi, ulica Konstantynowska Nr. 321c, dom własny.

Sprzedaż nasion, roślin i drzew owocowych.

KARL MEISSNER

Kunst- und Handelsgärtnerei, Verkauf von Samen, Pflanzen und Obstbäumen.

Łódź, Konstantinerstr. Nr. 321c. im eigenem Hause.

RUDOLF ZIEGLER

w ŁODZI, ul. Wschodnia dom własny.

Skład ogniotrwałych, zabezpieczonych od kradzieży szaf, matów i chodników kokosowych, wyrobów Piassawskich, mebli giętych, gąbek, farb malarskich, pędzli, cementu i kleju. Nafta, sól i t. p.

SKŁAD WĘDLIN

Ignacego Rassalskiego

w ŁODZI,

ulica Konstantynowska Nr. 319.

Skład zawsze zaopatrzony w wielki wybór znanych z dobroci świeżych wędlin,

po cenach najtańszych.

FILJA

Warszawskiej fabryki obuwia

N. Lejzerman

w ŁODZI, Piotrkowska Nr. 45.

Poleca obuwie z najlepszych materjałów.

Rozalia Zielke

w ŁODZI.

Ul. Zawadzka vis-à-vis pałacu Scheiblera

Skład **zabawek, wyrobów galanteryjnych** drewnianych, biżuteryj, oraz **Wyrobów gumowych.**

Instrumenty chirurgiczne, scyzoryki, nożyczki, grzebienie i t. d. zawsze w wielkim wyborze.

CUKIERNIA

R. SZMAGIERA

w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 257, dom Piotrowskiego.

Przyjmuje zamówienia na:

Cukry, torty, piramidy, ciasta, lody

i w ogóle na wszelkie **Wyroby cukiernicze** z najkrótszym terminem.

Podejmuje się urządzeń

ZASTAW CUKROWYCH

do przyjęć uroczystych i na bale. **Przy cukierni bilardy.**

MAGAZYN MEBLI

Karola Rabong

w Warszawie, Nowy Swiat Nr. 39,

Filja w Łodzi, Piotrkowska Nr. 782.

posiada dobór mebli wykwintnych i skromnych i przyjmuje wszelkie roboty w zakres stolarstwa i tapicerstwa wchodzące.

CEZAR MILKER

Skład wyrobów

Stalowych, Miedzianych, Mosiężnych

i drobnych towarów metalowych.

Łódź, Nowomiejska, Nr. 10.(12).

Cukiernia

A. ROSZKOWSKIEGO

dawniej P. REYMONDA

w Łodzi,

róg Piotrkowskiej i Passażu Meyera

w samem centrum miasta

obok Grand Hotelu, hotelu Victoria i teatru polskiego.

JÓZEF A. HRDINA

Zakład Ogrodniczy

W ŁODZI,

ul. Konstantynowska № 320s, obok ogrodu W-go Gernotha.

Bukiety i wieńce ze świeżych jak również suszonych kwiatów.

Podejmuje się urządzeń ogrodów.

Zlecenia wykonywa starannie i szybko.

JOSEPH A. HRDINA

Kunstgärtnerei,

Łódź, Konstantinerstrasse Nr. 320, neben der Gärtnerei des Herrn Gernoth.

Uebernimmt Bestellungen auf Bouquets und Kränze von frischen, sowie auch von trockenen Blumen, zu soliden Preisen. Garten-Anlagen und Aenderungen in Gärten werden angenommen und pünktlich ausgeführt.

Z. KONRAD

Cukiernia

Z. KONRAD

W Łodzi.

4. Nowy rynek 4.

Poleca czekoladki, cukry desserowe, karmelki i herbatniki w wielkim wyborze, wszelkiego rodzaju wyroby w zakres cukiernictwa wchodzące.

Przyjmuje obstalunki, które wykonywane są punktualnie i akuratnie

Przy cukierni trzy billardy.

L. WOLSKI

w Łodzi, Nowy Rynek № 5.

Zakład reperacyjny Mechaniczno-Ślusarski

Przyjmuje do reparacyi Maszyny do szycia wszelkich systemów, Maszyny Introligatorskie do szycia drutem, do dziurkowania papieru (perfor Maszyn) Numeratory (fol. Maszyn) i t. p. oraz uskutecznia zakładanie dzwonków Elektrycznych i reparacye takowych po cenach możliwie nizkich.

M. Sprzączkowski

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 501.

GŁÓWNY SKŁAD HERBATY

Firmy

„PIOTRA ORŁOWA"

oraz

Hurtowy i detaliczny

SKŁAD WIN

poleca:

odstałe wina: węgierskie, francuzkie, hiszpańskie i reńskie; stare tokaje, maślacze, koniaki kuracyjne, tudzież likiery, wódki i araki krajowe i zagraniczne.

Rozgałęzione stosunki firmy mojej z pierwszorzędnemi domami handlowemi tak w kraju, jako też za granicą, dają mi możność zadowolnić najwybredniejsze wymagania Szanownych odbiorców; przy możliwie umiarkowanych cenach.

Zamówienia przyjmują się przez telefon.

Opakowanie uskutecznia się kosztem handlu.

HOTEL POLSKI

w Łodzi,

ulica Piotrkowska Nr. 283.

POKOJE NUMEROWANE

w cenie od 1 rs.—3 rs. 50 kop.

Omnibus hotelowy do dworca kolei.

Przy hotelu restauracya C. F. KLUKOWA.

FILJA

Leśmierskiej Fabryki Serów i Masła

F. SCHÜTZA

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 265, vis-á-vis R. Kindlera.

Filja zaopatrzona w wielki wybór serów w różnych gatunkach, własnego i zagranicznego wyrobu, oraz codziennie świeże, centryfugalne, stołowe masło, trzy razy dziennie, świeże mleko i inne produkty mleczne, po cenach umiarkowanych.

Główny Skład Wyrobów

WARSZAWSKIEJ DYSTYLARNI PAROWEJ

K. Sznajder

oraz

HANDEL WIN

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 249.

Główny Skład Wyrobów

Warszawskiej Dystylarni Parowej

Ł. MOKIEJEWSKIEGO

oraz

Handel Win

w Łodzi, Piotrkowska Nr. 765, dom Klose.

Poleca:

Trunki w zakres dystylarni wchodzące, w dobroci nie ustępujące zagranicznym jak **alembiki, Столовое очищенное вино, likiery, cremy** w ozdobnuch flakonach, **spyritusy:** do picia, winny, do politury i do palenia, jako też **okowitę** smaczną i mocną. **Wina** naturalne odstałe z najcelniejszych piwnic: **węgierskie, francuzkie, szampańskie, reńskie, hiszpańskie, portugalskie. Araki koniaki** krajowe i zagraniczne (kuracyjne). **Miody stare, porter angielski** w $^1/_1$, $^1/_2$, $^1/_4$ butelkach. **Octy francuzkie,** oraz

WINA: besarabskie, krymskie i kaukazkie od 30 kop. za butelkę.

Die Hauptniederlage

der Warschauer Dampf-Destillation von

Ł. Mokiejewski

zugleich Weinhandlung,

ŁÓDŹ, Petrikauer Strasse Nr. 765, Haus des Herrn Klose,

empfiehlt

durch Destillation hergestellte **spirituöse Getränke,** welche in Qualität den ausländischen in Nichts nachstehen, als: **Alembik, Очищенное столовое вино, Liqueure, Crême** in zierlichen Flacons, **Wein-Spiritus, Politur-** und **Brenn-Spiritus,** sowie auch starken und wohlschmeckenden **Okowit.** Natürliche abgelagerte **Weine** aus den besten Kellern, **ungarische, französische, portugiesische, Rhein-** und **Champagner-Weine, Arac** und **Cognac,** in- und ausländischen **Cur-Cognac,** alten **Meth,** englischen **Porter** in $^1/_1$, $^1/_2$ und $^1/_4$ Flaschen, französischen **Wein-Essig.**

Bessarabische, Krimer u. Kaukasische Weine von 30 Kop. die Flasche ab.

M. ŁASZKIEWICZ

w Łodzi,

róg ulicy Widzewskiej i Cegielnianej Nr. 1437/36

Sklep towarów Kolonialnych i Spożywczych,

Herbata K. S. Popowa, Orłowa i innych firm

oraz

Skład wódek, araku, likierów, spirytusów koniaków

i **WIN KRAJOWYCH.**

Ceny stałe, zamówienia uskutecznia się natychmiast z całą starannością, polecając ceny umiarkowane i doborowy towar.

Pracownia ubiorów męzkich

S. Janiszewskiego

w ŁODZI,

ul. Dzielna Nr. 26 dom Frenkla.

Obstalunki wykonywa jak z własnych, tak z powierzonych materjałów, jaknajśpieszniej i podług najświeższych żurnali po cenie umiarkowanej.

CUKIERNIA

i fabryka pierników

A. FRANKUS

w Łodzi, Widzewska № 1431.

E. SCHYKIER

w ŁODZI,

ul. Nowomiejska róg Północnej.

Główny Skład win węgierskich

i różnych spirytualij.

Фабрика издѣлій изъ русскаго, шведскаго и нѣмецкаго мрамора, песчаника, сіенита и гранита.

А. Фибигеръ.

ЛОДЗЬ,

НАПРОТИВЪ ВХОДОВЪ НА КЛАДБИЩА

рекомендуетъ постоянный складъ памятниковъ всякаго рода изъ мрамора, песчаника, сіенита, базальта, гранита, и русскаго лабрадора какъ равно, **исполняетъ всѣ строительныя работы** а именно: карнизы, фасады, колонны, капители, ступени и т. п. изъ разнаго и хорошаго камня.

Fabryka wyrobów z marmuru, piaskowca, syenitu i granitu

A. FIEBIGER.

ŁÓDŹ,

NAPRZECIW WEJŚĆ NA CMENTARZE

poleca stały skład pomników wszelkiego rodzaju z marmuru, piaskowca, syenitu, granitu, bazaltu, rossyjskiego i szwedzkiego labradoru, oraz **wykonywa roboty budowlane** jako to: Gzymsy, Fasady, Słupy, Kapitele, Wazy, Schody i t. d. z różnorodnych i najlepszych materjałów.

Ludwik Henig

Fabryka Bronzowych i Platerowanych Wyrobów

w ŁODZI, ul. Piotrkowska Nr. 277/13 dom W-go Petra.

Wykonywa wszelkie reperacje a mianowicie: złocenie, posrebrzanie, niklowanie it. d. Lampy, Żyrandole odświeżają się zupełnie jak nowe.

A. G. BORST w Zgierzu.

FABRYKA SUKNA i KORTÓW

Przędzalnia, Tkalnia, Apretura i Farbiarnia

SKŁAD

w ŁODZI, przy ul. Piotrkowskiej, w domu Majszatza.

SKŁAD TRUMIEN

J. WEIDEMEYERA

w ŁODZI, ulca Wschodnia Nr. 1411

jest w możności przez znaczny zakup trumien metalowych gotowych i materyałów do trumien innego rodzaju, **oprzeć się wszelkiej konkurencji i jaknajniższe ceny ustanowić.** Skład dostarcza krajowe trumny metalowe po cenach fabrycznych, również i zagraniczne w rozmaitych gatunkach, dębowe w kolorze naturalnym i czarnym.

Trumny aksamitne od rs. 18)
„ lakierowane „ 8) wraz z karawanem

Dostarcza również najnowsze i najwykwintniejsze dekoracje do ustawienia katafalku.

A. HABERMANN

w ŁODZI, ul. Zachodnia Nr. 31.

Polecą bogato zaopatrzony stolarsko-tapicerski skład mebli wszelkiego rodzaju.

A. HABERMANN

ŁÓDŹ, Zachodnia-Str. Nr. 31.

Empfiehlt sein reichhaltiges Magazin von Tischler, Polster- und gebogener Möbel aller Art dem geehrten Publicum zur Auswahl.

NOWO OTWORZONA

Pracownia wyrobów Galanteryjnych i Mebli Luksusowych

R. LIKERMANN & B. GLASSTEIN

w ŁODZI,

Róg Piotrkowskiej i Zielonej, obok cukierni Wüstehube.

Poleca:

Bogaty wybór różnorodnej **Galanteryi drewnianej, Mebli Fantazyjnych ozdobnych, Luster, Ram** wszelkiego rodzaju i **Listew.** Wszelkie **zamówienia podług rysunków** wykonywa się prędko i starannie, również przyjmuje **Obrazy do oprawy.**

Pralnia wszelkiej bielizny

„BRONISŁAWY"

w Łodzi,

Ulica Widzewska Nr. 341 nowy 5-ty.

ZAKŁAD GRAWERSKO-PIECZĘTARSKI

Fabryka Kauczukowych Stempli

S. STIFT.

w Łodzi,

Piotrkowska Nr. 16, dom Rosena.

Pierwszorzędny Hotel Europejski
PRUSZYNOWSKIEGO
W ŁODZI,

ul. Zawadzka, Nr. 444/7 2-gi dom od składu Schejblera.

Urządzony z wielkim komfortem, 40 pokoi numerowanych w cenie od 75 kop. do 8 rs. Wyborna kuchnia. Doskonałe wina. Piwo krajowe i zagraniczne. Obiady od godz. 12. Potrawy z karty o każdej porze. Połączenie telefonowe. Omnibus hotelowy do dworca kolei. Kąpiele, wanny marmurowe i tusze ciepłe i zimne według najnowszych wiedeńskich systemów—na miejscu.

Pralnia chemiczna, farbiernia i drukarnia
Przytulskiego
w Łodzi, ul. Wschodnia Nr. 476.

Wykonywa **sposobem chemicznym czyszczenie wszelkich plam** na materjach wełnianych, bawełnianych i t. d. czyszczenie piór, pranie męzkich i damskich letnich kapeluszy, sukień i ubrań dziecinnych. **Farbowanie** wszelkich materjałów, garderoby męzkiej i damskiej bez prucia, a także wełny i kortów. **Pranie bielizny i firanek.** Wszelkie roboty wykonywają się punktualnie i po możliwie nizkich cenach.

Litografia i Drukarnia
L. Gutstadt

w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 26, dom B-ci Schröter.

Wykonywa karty wizytowe, adresowe, Cyrkularze, Cenniki, Etykiety i t. p. roboty drukarskie.

AUGUST KRAMM
Pracownia tokarska i fabryka parasoli
w Łodzi, ul. Nawrot № 1098.

Poleca: wybór lasek, wyrobów galanteryjnych i wszelkich w zakres tokarstwa wchodzących wyrobów. **Parasolki i parasole** modne na każdy sezon. Reperacje uskuteczniają się akuratnie i starannie. **Ceny przystępne.**

SKŁAD
TRUMIEN METALOWYCH I DREWNIANYCH
od rs. 1 do rs. 500
oraz wszelkich wypraw pogrzebowych po możliwie nizkich cenach.
Karawany bezpłatnie.
P. WALICKI.
ŁÓDŹ, ulica Przejazd № 1340/12.

„EUGENIA".
PRACOWNIA SUKIEN DAMSKICH,
w ŁODZI, ul. Piotrkowska Nr. 251, naprzeciw pałacu Scheiblera,

w której podług najświeższych żurnali i z całą sumiennością wykonywają się wszelkie roboty w zakres toalety damskiej wchodzące, jak: toalety balowe, wizytowe, kostyumy, żakietki, okrycia, wierzchy do futer i ubiory dziecinne, z czem poleca się względom Szanownej Publiczności.

Skład różnych russkich towarów
W. KLUKACZESKIEGO
w ŁODZI, Nowy Rynek, dom Kamińskiego.

Skład zaopatrzony w wielki wybór Samowarów z fabryk Tulskich w różnych gatunkach i fasonach. Herbata firmy B-ci K. i S. Popow. Konfitury Kijowskie i Marynaty ruskie w różnych gatunkach. Ryby ruskie solone, suszone i wędzone. Kawior Astrachański ziarnisty i prasowany. Masło topione krowie Sybirskie, odznaczające się czystością i smakiem, zdatne do użytku kuchennego i do pieczenia ciasta.

WINA
Kachetyńskie, Kankazkie i z południowego brzegu Krymu. Wszystkie powyżej wymienione wina i towary wprost z miejsca wyrobu sprowadzone, przez co sprzedają się po najtańszej cenie.

w Warszawie, za Żelazną Bramą w Gościnnym Dworze Nr. 1, 2, 167 i 168.
Skład i fabryka broni palnej oraz przyborów myśliwskich
W. KLUKACZESKIEGO
w ŁODZI, Nowy Rynek, dom Kamińskiego.

Posiada zawsze na składzie rozmaitą broń i przybory myśliwskie w znacznym wyborze; przyjmuje wszelkie reparacje i przeróbki takowej.

Magazyn Sukien i okryć damskich

Józefy Kowalewskiej

ul. Piotrkowska № 26.

Wzorowany na pierwszorzędnych magazynach, wykończa podług najświeższych żurnali paryskich: suknie, kostjumy, bluzki, żakiety, okrycia, futra etc.

Ceny możliwie nizkie lecz niezmiennie stałe.

Cennik do przejrzenia na miejscu. Dla W-nych pań stałych klijentek zatrzymują się t. zw. patrony.

J. W. Wagner

w ŁODZI, Krótka Nr. 1345 (7 nowy), trzeci dom od rogu Grand Hôtelu.

Poleca: Korty, sukna i syberyny na ubrania męzkie; Sukna i korty na mundury uczniowskie; Flanelę gładką i w deseniach; Kaszmiry czarne i kolorowe; Materyjały wełniane w deseniach na suknie damskie; Materyjały bawełniane: Bojki, kretony, Sarpinki i t. d.; Podszewki; Resztki kortowe i kaszmirowe **po cenach możebnie nizkich.**

Magazyn obuwia damskiego i męzkiego

W. Nawrockiego

w ŁODZI, przy ul. Konstantynowskiej Nr. 324.

Posiada na składzie gotowe obuwie w najnowszych fasonach; oraz przyjmuje obstalunki i wykonywa wszelkie reperacje po cenach nader umiarkowanych i w najszybszym czasie.

ZAKŁAD

wyrobów galanteryjno-siodlarskich i rymarskich

Ignacego Kozłowskiego

w Łodzi,

ul. Wschodnia Nr. 31.

Pośpieszna Nowo-Paryzka pralnia

E. SZCZAWIŃSKIEJ

ul. Zawadzka № 440.

Przyjmuje do prania męzką i damską bieliznę. Wykonywa pranie nadzwyczaj szybko. **Ceny możliwie nizkie.**

Lothar Gessler

w ŁODZI, Średnia Nr. 340, poleca:

Meble żelazne wszelkiego rodzaju, **Wózki** dziecinne i dla lalek, **Kraty** żelazne, **Zatrzaski** angielskie **Welocypedy, Rowery, Bicykle i Trycykle** dla dorosłych i dzieci.

Reperacye wszelkiego rodzaju akuratnie i najtaniej.

Krawiec warszawski

Markus Ikka

w ŁODZI,

róg Wschodniej i Południowej Nr. 52 nowy, dom Szatana.

Pracownia sukien i okryć damskich, wykonywa wszelkie roboty w zakres toalety damskiej wchodzące, kostyumy, żakiety, pokrycia futer i ubiory dziecinne podług najświeższych żurnali.

Pralnia „ENGEL”

w Łodzi, Dzielna (Kolejna) № 7 dom p. Seidemana.

Specyalność:

Pranie firanek, koronek sukien atłasowych, kaszmirowych, balowych i t. p., Również przyjmuje wszelką bieliznę do prania, którą wykończa według zamówień punktualnie, **bez środków niszczących,** według najświeższych ulepszeń, czysto i elegancko, **pod gwarancją jak nowe,** po cenach możliwie tanich.

J. Samsonowicz.

Krawiec Męzki.

Ul. Południowa Nr. 492/9 w Łodzi,

Otworzył nową pracownie krawiecką i wykonywa wszelkie roboty według najnowszych paryskich fasonów, tak w miejscu jak i na zamówienia z prowincyi Przyjmuje również wszelkie reperacye. — Roboty uskuteczna punktualnie. Ceny nader przystępne.

Zakład Stolarski

A. PRZYBYLSKIEGO,

w Łodzi, róg Widzewskiej i Cegielnianej dom Starka.

Przyjmuje wszelkie roboty w zakres stolarstwa wchodzące jako to: **Meble orzechowe, dębowe i t. p.** gustownie wykończone. Przyjmuje obstalunki i wykonywa urządzenia sklepowe, oraz wszelkie reperacje po cenach **przystępnych.**

Stanisław Pałaszewski.

Zakład Ślusarsko-Maszynowy

przyjmuje wszelkiego rodzaju w ten fach wchodzące roboty, jako to: **Okucia budowlane, balkony, nagrobki, parkany i t. p.** które to wykonywa jak najpunktualniej, starannie i po cenach przystępnych

Łódź,

ul. Zawadzka Nr. 47 obok Litografii Łubińskiego.

A. WUST

Łódzka chemiczna pralnia,
FARBIARNIA
i pralnia bielizny.

Czyszczenie sposobem chemicznym eleganckich balowych sukien, również jak kostjumów, wachlarzy, piór, garniturów futrzanych, boa i t. p.

Farbowanie wszelkich materjałów, garderoby damskiej i męzkiej, portier. materjałów meblowych, dywanów. Farbiarnia à ressort aksamitu i materjałów jedwabnych.

Własne sklepy:
Piotrkowska Nr. 254/16 dom Rosena, Róg Konstantynowskiej i Zachodniej Nr. 324.

A. Goldmüntz & Co.

Dom Agenturowo-Komisowy

oraz pierwszy kantor sprawdzania frachtów kolejowych i formowania z nich reklamacyi do zarządów dróg żelaznych

W Ł O D Z I,

ulica Piotrkowska Nr. 783 (53 nowy), pałac W-go Konstadta.

S. H. Ciesielski

Piotrkowska Nr. 33.

Fabryka wyrobów blaszanych.

Skład Lamp i Naczyń kuchennych.

Skład galanterji i Bielizny.

Fabryka rękawiczek skórkowych.

Dom Komissowo-Agenturowy

Zachodnia Nr. 270e.

Hurtowy Skład Nafty, Olei, Smarów, Tektury żółtej, białej, szarej i Smołowcowej.

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY

„Sandmeer"

w Łodzi, ul. Konstantynowska (drugi dom od Nowego Rynku).

Urządzony z komfortem. Wykonywa podług najnowszego systemu wszelkie zdjęcia: wizytowe, gabinetowe, portretowe, grupy familijne, konie w biegu i t. p.

Zdjęcia sposobem momentalnym. — Niepogoda nie stanowi różnicy.

Zakład otwarty codziennie od 8 rano do 6 wieczorem. — Ceny zniżone dla uczniów i uczennic.

Herman Juliusz Sachs

w ŁODZI,

ulica Piotrkowska Nr. 60 nowy naprzeciw domu W-go Konstadta.

Skład gotowej garderoby

męzkiej i dziecinnej.

Dobre materjały, doskonały krój. — Tanie ceny.

ADOLF RICHTER

Dom Agenturowo-Komissowy

w ŁODZI,

ul. Przejazd Nr. 4 nowy.

FABRYKA WYROBÓW ŻELAZNYCH

K. Żukowskiego

w ŁODZI,

ulica Południowa Nr. 134.

E. SZYKIER

w ŁODZI,

ul. Nowomiejska róg Północnej.

Główny Skład win węgierskich

i różnych spirytualij.

Schweikert & Resiger

FABRYKA

farb anilinowych i chemicznych

produktów

w PABIANICACH.

NOWO OTWORZONA

Pracownia wyrobów Galanteryjnych i Mebli Luksusowych

Likerman & Glasstein

w ŁODZI,

Róg Piotrkowskiej i Zielonej, obok cukierni Wüstehube.

Poleca:

Bogaty wybór różnorodnej **Galanteryi drewnianej, Mebli Fantazyjnych, ozdobnych Luster, Ram** wszelkiego rodzaju i **Listew.** Wszelkie **zamówienia podług rysunków** wykonywa się prędko i starannie, również przyjmuje **Obrazy do oprawy.**

Skład Rossyjskich towarów

Wł. Klukaczewskiego

w ŁODZI, Nowy Rynek № 9.

Posiada wielki wybór **samowarów** Tulskich fabryk, różnych gatunków i wielkości, fasonu zwyczajnego, z wazą i tulipanem, z Mosiądzu, Tombaku i Niklowane od 10 do 150 szklanek, ceną od 4 rs. Towary Russkie jako to: **KAWIOR** ziarnisty i prasowany, rozmaite **ryby** solone, suszone, wędzone i świeże. **Masło** topione Sybirskie świeże bez soli, najodpowiedniejsze do ciasta i potraw.

Herbatę, Cukier, Kawę i rozmaite kolonijalne towary.

Skład i fabryka Broni i przyborów Myśliwskich.

Posiada zawsze rozmaitą broń myśliwską i rewolwery w znacznym wyborze i rozmaitych systemów. Lankastrówki od 30 do 150 rs., rewolwery od 4 do 40 rs. Przyjmuje także broń, rewolwery i rozmaite Myśliwskie przybory do reperacyi albo przeróbki na inny system.

Wielki wybór odleżałych cygar, począwszy od rs. **2** za **100** sztuk, pakowanych po 5, 10, 25, 50 i 100 sztuk.

Skład Hurtowy

WYROBÓW TABACZNYCH

pod firmą

J. Rosenblum

w WARSZAWIE

ul. Senatorska, Plac Resursy Kupieckiej Nr. 471

(42 nowy).

w ŁODZI

Filia 5-ta Nowy Rynek N. 6.

Sprzedaje **hurtowo i detalicznie wszelkie wyroby tabaczne** z fabryk ruskich i krajowych, jak również **cygara Hawańskie** na różne ceny.

GILZY

do papierosów z watą Hawana

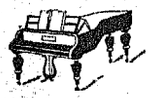
z bibułki prawdziwej francuzkiej, sprowadzanej belami z Paryża.

„La Dernière Cartouche" za najlepsze dotychczas uznane, również **„Abadie"** pod nazwą **„Bosfor"** niesklejane i **„Warszawa".**

Zwraca się uwagę Szanownej Publiczności, że **GILZY** mej fabryki są tylko te prawdziwe, które mają firmę **„J. Rosenblum"** i zaopatrzone są ostrzeżeniem przedstawiciela firmy

„F. Kucharzewskiego".

W niedziele i święta skład od 2-ej popołudniu zamknięty.

Łódz, Piotrkowska Nr. 46.

Gebethner i Wolff

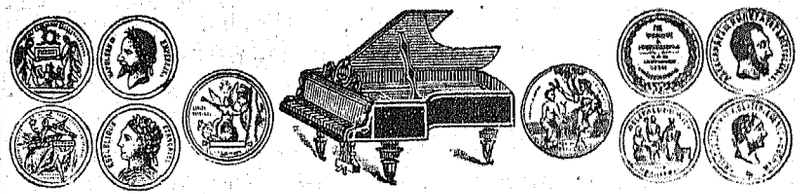
SKŁAD

Fortepianów, pianin i melodykonów

oraz SKŁAD NUT

Pianina wyborowe od rs. 350
Melodykony „ „ 75

WYNAJEM.

MAŁECKI

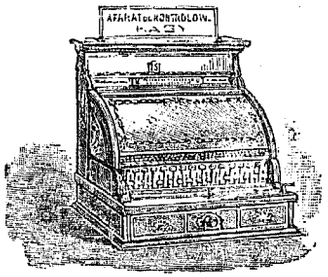
Fortepiany i pianina

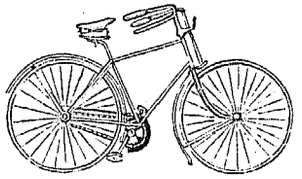
SKŁAD FABRYCZNY

46. Piotrkowska 46.

LUDWIK HILKNER

WARSZAWA

Poleca:

APARATY AMERYKAŃSKIE kontrulujące jaknajdokładniej wszelkie wpływy kasowe w handlach detalicznych i wykazujące każdodziennie ewentualne niedokładności kasowe.

WELOCYPEDY ANGIELSKIE na kołach masywnych, dętych i pneumatycznych fabryk HUMBER & Comp., HILLMAN, HERBERT & COOPER.

ŁYŻWY damskie i męzkie.

Cenniki gratis i franko.

Na Rowerach fabryki HUMBER & Comp zdobyto w roku 1892 wszystkie pierwsze nagrody na wyscigach szosowych i torowych, skutkiem czego uzyskałem od Komitetu Towarzystwa Cyklistów w Warszawie, piśmienne podziękowanie za dostarczanie najlepszych welocypedów.

Krakowskie Przedmieście Nr. 5. wprost Uniwersytetu.

SKŁAD GŁÓWNY FABRYKI

W. J. ASMOŁOWA

z Rostowa nad Donem

oraz wszelkich wyrobów tabacznych i gilz z watą „Havanna,"

FIRMY

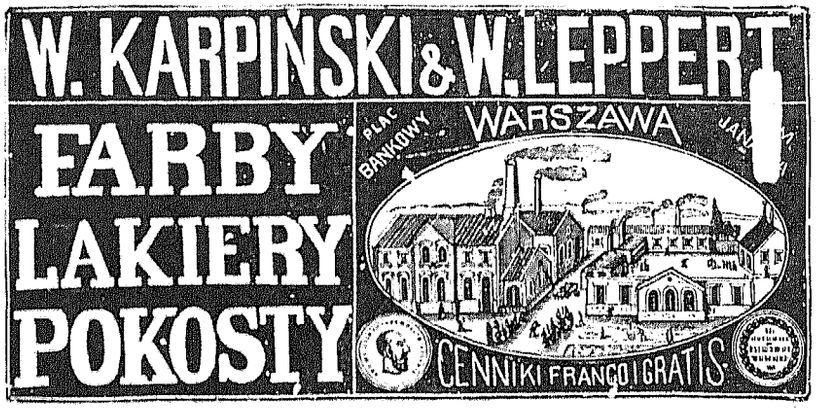
W. MUŚNICKI i S-ka

z Warszawy.

J. G. POLKOWSKI

w Łodzi

ulica Piotrkowska, vis-à-vis „Grand-Hôtel."

SKŁAD W ŁODZI
ulica Piotrkowska № 88.

„WĘDROWIEC"

Najozdobniejsze i najtańsze wielkie pismo ilustrowane.

WARUNKI PRENUMERATY:

w Warszawie rocznie rs. 7., półrocznie rs. 3 kop. 75.
kwartalnie rs. 1 kop. 75.
Na prowincyi rs. 8. półrocznie rs. 4. kwartalnie rs. 2.

Adres Redakcyi i Admistracyi Warszawa Chmielna 9.